

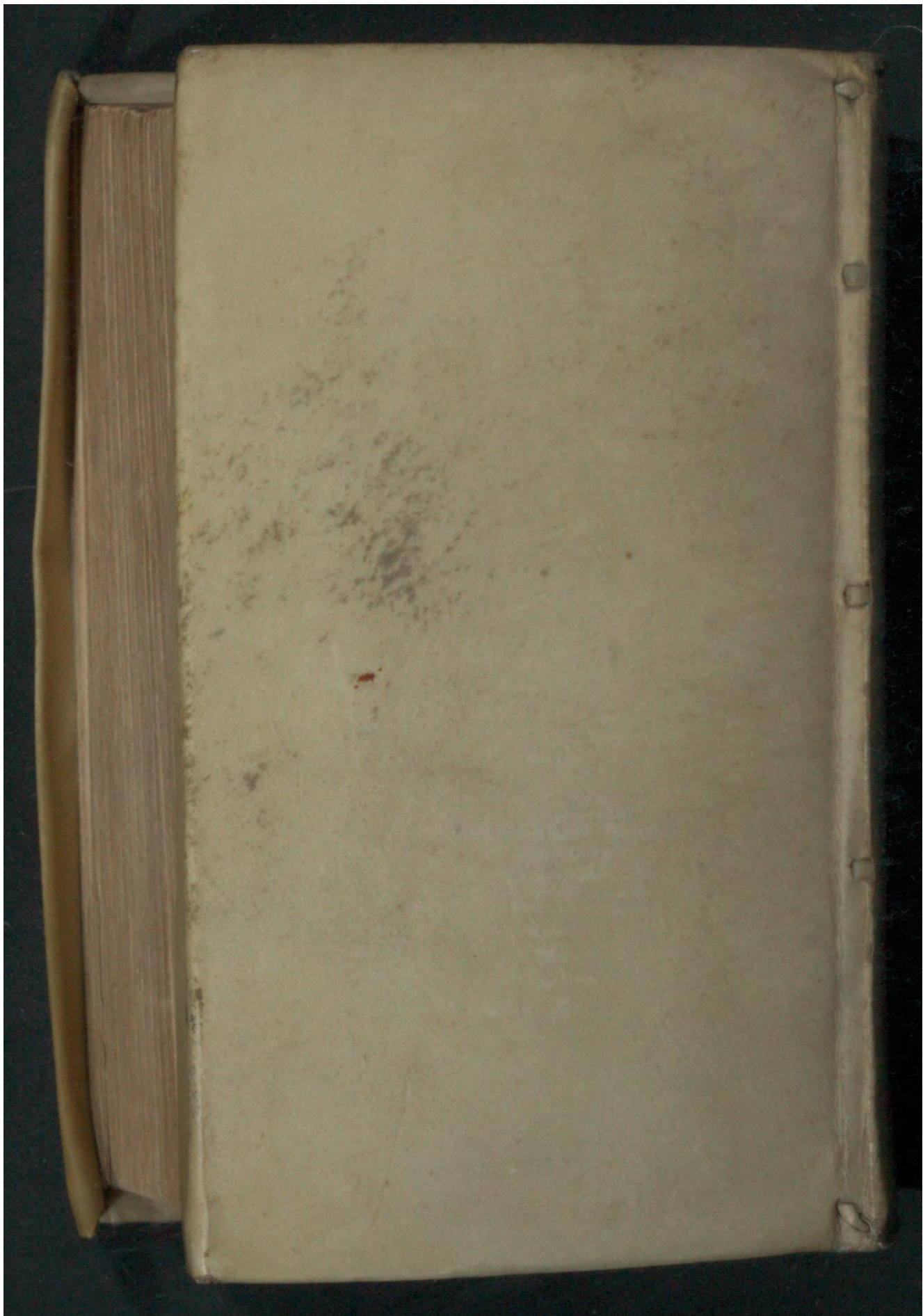
L. VAN BOS
Dordrechtse
ARCADIA

1662

28

C

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
28 C 44

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
28 C 44

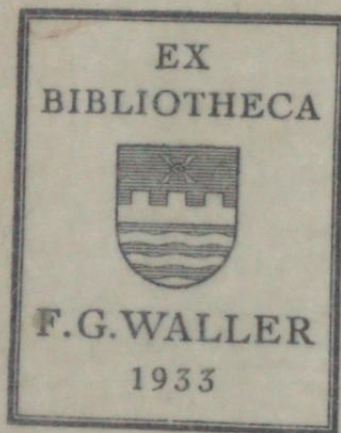

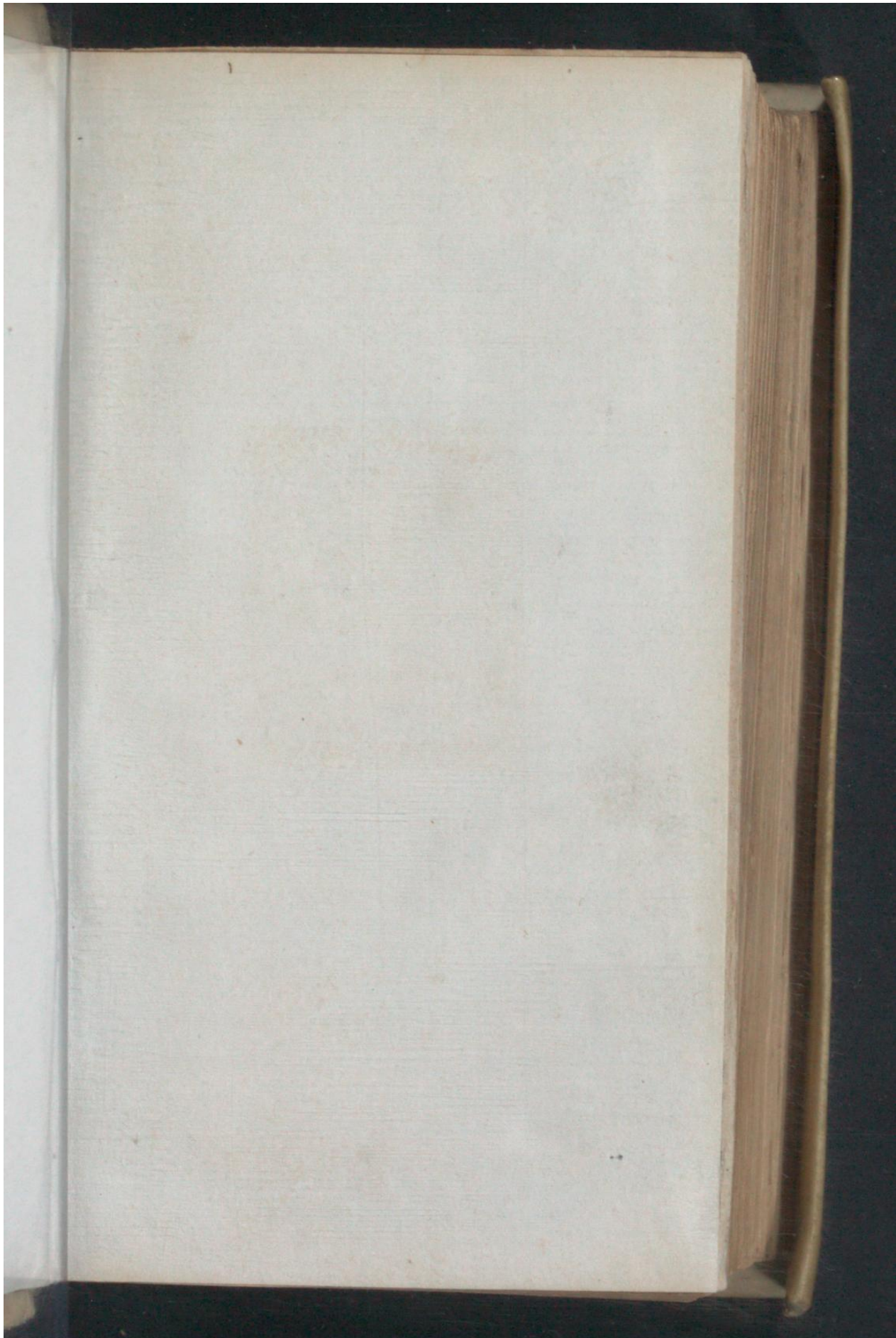
Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
28 C 44

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
28 C 44

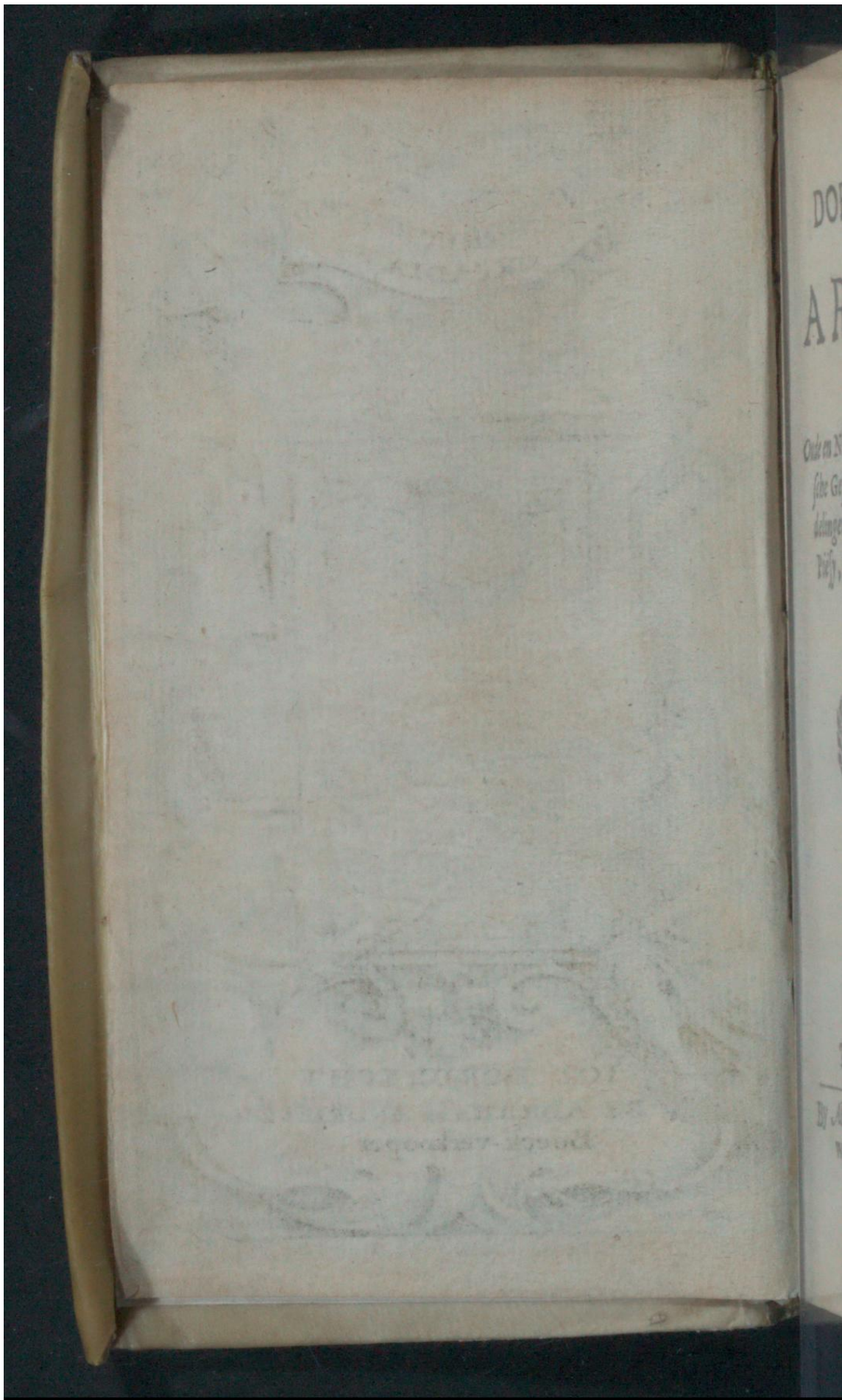
28C44

M. 92
av. 24

DOF
AR
Cade en N
fite Ge
delingen
Prij

L. v. BOS

DORDRECHTSCH
ARCADIA.

Bevattende

*Oude en Nieuwe ; soo binnen- als buyten-lant-
sche Geschiedenissen , verschiet van Verhan-
delingen , Staet en Wijs-kunde , Minnery en
Poësy , Vermaeck en Nut, &c.*

T E D O R D R E C H T ,

By *Abraham Andriessz.* Boeck-verkooper,
woonende by 't Stadt-huys. 1662.

m 92

DORBRICHTSCH
ARCADIA

OP
ANN
DE
D
haer ver
door den
kreuck; en
in van D
der ver
Minnan
Suerf
en ker
Kryg
Kryg
Nes, p
en in
Sj

OP - D R A C H T

Aen Me-Juffer

ANNA CORNELIA
DE CASTILLEIOS.

Me - Juffrouw ,

E Arcadia eertijds in Engelandt van den vernuftigen Ridder Sidney geteelt, en de Gravin van Pembrock opgedragen, heeft daer na haer vertreck in Hollandt genomen, door den Geleerden Heer van Heemskerck; en is alsoo vervolgens een Borgeerin van Dordrecht geworden; Maer, onder verscheyde besigheden: sy eerst een Minnareffe geweest zijnde, is daer na een Staetsvrouw geworden, maer heeft nu ten laetsten, om haer leven als in een kring te sluyten, Min, Staet, Wijskunde, Rijmery, Vermaeck, Leering, Oudt en Nieu, ja al waer haer gedachten op hebben kunnen vallen, onder een vermengt. Sy aldus veel onderwindende, en ter hant

* 3

staen-

slaende (den Hemel weet met wat ge-
luck) heeft te veel van een vrouw, om, son-
der geleyde, op nieuw een ren door dese
kleyne werelt te doen. Het geselschap
van mannen is opsprakelijck, en dat van
haers gelijcken vermaeckelijck, sy is 'er
van haer eerste geboorten af onder op-
gevoedt, en sou 'er gaerne haer laetste ja-
ren onder verslijten. Sy heeft haer ooge
al wijd en zijd laten gaen, en weynige van
haren aert aentreffende, zijnde den een te
trots, den ander te eygen wijs, een derde
te vies, een vierde te hoovaerdigh, som-
mige te licht, sommige te deun geset,
heeft het selve ten laetsten op u geslagen,
daerse alle bescheydenheit, beleeftheit,
soetigheit, vriendelijckheit, redelijck-
heit; en, om haer te nauwer te vergelijc-
ken, Edelheit heeft ingevonden. Sy heeft
nauw ondersoeck van alle dese uwe hoe-
danigheden gedaen, en bevonden, vey-
ligh onder U Ed: bescherming te zijn, als
wiens Voor-ouders soo gelukkiglijck het
juck van de Spaensche dwinglandy af ge-
worpen, en sich in de gewapende armen
van ons strijdende Vaderlandt geworpen
heb-

hebben, om hun vryheyt in dit vrye landt
weder te vinden, (self met verlies van
treffelijcke eer-ampten, in hun vaderlijc-
ke Stadt Cordoua, daer den naem van
de Castilleios t'allen tijden in hooge
achting is geweest; en als noch is, in
verscheyde huysen, waer van uw naeste
verwanten als erfelijck het heerlijck
ampt van Giurado, of Ampt-man van
die plaets hebben beseten) soodanigh, dat
de getrouwe diensten in verscheyde bele-
geringen, velt-tochten, en andersints
getoont, U Ed: Heer Groot-vader in
de hooghste gunst van sijn Excellentie
Prins MAURITS heeft kunnen in-
wickelen. Uyt de welcke U Ed: Vader,
Jonck-heer Maurice de Castilleios, voort
gekomen is, hebbende met het aenvan-
gen van sijns levens tijt die eer genoten,
van door de armen van dien beroemden
Helt, die ons Vaderlant soo lang als Op-
per-Veltheer, en soo geluckighlijck be-
schermt heeft, ten Doop gehouden te
zijn. Wiens Bannieren hy van kints been
af (om onder dien hoogen Leer-meester,
en in dat loffelijcke School van Mars, van

sijn Jonckheyt af gequeeckt te worden)
gevolght is, klimmende van een gemeen
krijghsman tot de waerdigheyt van Capi-
teyn Lieutenant, van het Colonels vaen-
del, van Prins W I L L E M, Stedehouder
van Vrieslandt, &c. Volgende door-
gaens sijn overlede Hoogheyt, dien door-
luchtigen FREDERICK HENDRICK,
Prins van Orangien, in al sijn tochten en
aenvangen, tot dat hy ten laetsten, Venus
by Mars voegende, Me-Juffrouw van
Gelinckhuysen, Dochter van den Heer
Gelinckhuysen, in sijn leven Borgemees-
ter van den Briel, ten echte verkregen,
en uyt defelve U. Ed: beneffens U. E.
Heer Broeder Jean Maurice de Castille-
jos voortgebraght heeft : om in U. Ed:
de loffelijcke deughden van U. Ed:
Moeder bewaert, opgequeeckt, en ten
laetsten tot de hoogste volmaecktheyt
opgeklommen, en in U. Ed: Heer Broeder
een dapper navolger in sijn ampt en moet
te sien : maer beyde om hem in verschey-
de sijne tochten, in-legeringen, besettin-
gen, en diergelijcke moeyelijckheden te
versellen; tot dat ten laetsten dese Maeg-
de-

de-Stadt, met U. Ed: bywoning is ver-
eert geworden.

Castiliam magna molis res condere gentem.

Dat is:

*Natuur, als yets van groot gewicht
Braght Castillegos in het licht.*

Befiet nu Me-Juffrouw hoe groote Re-
den dese ellendige heeft, om U haer hant
toe te reycken, en onder U. Ed: vleuge-
len te schuylen, aengemerckt sulck een
over-een-komst van Edele geboorte,
moeyelijcke opvoedingen, kommerlijck
swerven, een maegdelijcke vriendelijcke,
lieftalige, verstandige, gespraecksame,
beleefde, en vrolijcken aert, schoonheyt,
en wat een welgeborene wel past: alle
welcke hoedanigheden, behalven veel
andere, die ick, om afgunst te schouwen,
voor by ga, haer spoors genoegh geweest
zijn, om sich eeuwigelijck met u te ver-
binden. Maer Me-Juffrouw, op dat ghy
haer oock een weynigh nader kent, eer
ghy haer de handt biedt, sy, al kanse van

* 5 ee-

eenige oudheden spreekken, roemt daer weynigh op, en genoeght sich met sulcks als na geen vermunste papieren, of luffende herffenen sinaeckt, maer sulcks als ten deelen niet onbekent, ten deelen half vergeten, maer in het geheel nut en noodigh is. Sy stoft op geen groot verstant, geen diepe geleertheyt, geen doorknede vonden; maer derft sich de eer evenwel aenmatigen van vermaeckelijck en nut te samen te zijn. Betrachtende het veers van Horatius.

*Et prodesse volunt & delectare Poëta.
Omne tulit punctum qui miscuit utile dulci.*

Dat is:

De Dichters soecken t'saem en voordeel en vermaeck.

Die't soet met 't nut vermengt, werckt vry een groote saeck.

Soodanigh is sy, Me-Juffer, die sich U. Ed: komt aanbieden, en die sich de eer geeft, van U. Ed: Character of merckteecken op het voorhoofd te drucken, in dien

dien U. Ed: haer gunstighlijck, na haer
gewoonlijcke bescheydenheydt, gelieft
aen te nemen, tegen alle laster te beschut-
ten, en met uw schilt, als een tweede Pal-
las, al die haer om haer te beledigen der-
ven naerderen, in steenen te verkeeren,
en voor eeuwig den mont te sluyten, false
U. Ed: alle eerbiedigheydt en ontsagh,
gunst en dienstbaerheyt belooven, van de
persoon van

Me-Juffr. U. Ed:

**Gantsch Ootmoedige en On-
derdanige Dienaer**

L. v. Bos.

*Tot Dordrecht, op den dagh van
de Druckige-geboorte van de Dor-
drechtsche Arcadia, den eersten
Mey, 1662.*

Ad

Ad Nobilissimam Dominam
D. ANNAM CORNELIAM
DE CASTILLEGOS.
ARCADIÆ DORDRACENÆ
Pailadem.

HAsta sed & Clypeus, mihi sunt tua no-
mina virgo,
Protectrix scribe Vatis & Arcadia,
Illa sub hoc nostro, tandem nunc Nascitur
Astro,
In patria Civis, sit peregrina Domo.
Si quondam Batavis illuxerit altera terris,
Diva potens, nostris civibus una Stetit,
Prolis adoptata Mater, præsumeris Anna,
Anna parens, Virgo sic simul esse potes.

Dat is:

UNaem is my een schilt, ô Maget, en een speer,
Gy die d' Arcadische en haer maker in u ermen,
Beschut en voor het vyer van afgunst wilt beschermē,
So als ons Hoofst-ster haer geboort bestraelt van veer.
En sy, soo lang gesolt, sich staet ten laetsten neer,
Na soo veel suckelens, in Maeghdelijcke wallen.
Sagh yemant Pallas oyt by Batoos Burgers brallen,
Hier pronckte se in inse Stadt soo moedigh als wel eer.
Als Anna Moeder heet, van d' aengenome vrucht.
Wort Anna Moeder Maeght uyt aengenome sucht.

In.

In Arcadiam Turidreghtanam,

ab Ingeniosissimo Poëtâ

D. L. S I L V I O,

Scholæ ejusdem Rectore Secunda-
rio, conceptam perfectam-
que, fantastico more mo-
doque.

Arcadiæ nostratis opus, primordia fidæ
Virginis, ordiris principiumque facis :
Non peregrina tibi placuit monumenta referre
Tantum, quæ gremio Terra Latina tenet.
Turpis Oliveri quæ gesta fuere tyranni,
Anglia cum Regem pressit iniqua suum.
Sed postquam avertis oculis doluere preemptum
Fata ; Ducem patriæ reddis Amice pium.
Æneadumque genus, magni incunabula Regni
Restituis, Caroli laude decente tui ;
Sat Regno Caroloque datum : nunc, Urbis
amore,
Suggeris a primis unguibus Orta Loci :
Non solum prodesse cupis Lectoribus, aptas
Mella favis, mixta est dulcibus utilitas.

Qui

Qui potuit totum modo sic peragrare vir Or-
bem,

Tros, Anglus, Batavus, quilibet esse potest.

R. DE CARPENTUR,

Durdrecht Batavus ex-scabinus.

O P

OP DE
DORDRECHTSE
MARCADIA.

van

L. v. B o s.

HOe draeft die schoone hof Karos
Soo gierelyck in haer gareele,
Ey siet, dat blau gespickelt ros,
Soo schoon als Meesters handt kan streele,
Waer wil dit heen? na Meerdervoort,
Om Swyndregts Bruygom te gaen halen?
Neen, om een ysselijcke moort,
Daer yder me wil zegen pralen.
Het bloedigh vechten wert gestuyt,
Wat levert dit vermaken uyt.

Ick volgh hier op het schichtig spoor
Van nieuwe en oude duëllisten,
En ruck de gantsche werelt door,
In bloet en stael van heete twisten,
Tholedo siet het oudt gevecht,
Geharrenast voor Konincx oogen,
Dat moorden asn vermaecken hecht,
Gantsch gruw'lyck, sonder mede doogen,

Wat

Wat vallen paerlen van u Kroon
Castilien, soo hel en schoon.

Wie sie ick daer in 't harnas staen?
Gelyck als schitterende Sonnen,
Soo heet op moorden en op slaen?
Het zyn Caraffen en Colonnen:
Het wraeck-vyer glimpt ten oogen uyt,
Het mensche vleesch is paerde voeder,
Wat noot, de doodt wert hier gestuyt,
Wanneer dat Dighby, maer sijn poeder
Der ware medelydentheyt,
Op doodelijcke wonden leyt.

Wie treedt soo schamper en soo fier,
In lange blau gestickte kleeden?
't Zyn water Nymphen, die het vyer
Van nijdigheyt, voor rust en vreden
Verkiesen, 't is de Leck, en Wael,
En Yssel, en de Rynsche vloeden,
Die na der Opper-goden zael,
Seer tegen onse Merwe woeden,
En wille dat haer silver nat,
Sich in een kleynder kreyts bevadt.

Hier eersten Dirck op sijnen throon,
Daer Floris die, te trots vermetel,
De Adel hoont, door Velsens Soon
Geschopt wert uyt sijn stoel en zetel,

Tot

Tot eyndelijck dat Dordrechts Son,
Haer in ons Merwe gierlijck hulden,
Triumphen over Stroomen won,
En soo ons Stadt en staet vervulden
Met Korenen van overvloet,
Verselt met Keyserlycke stoet.

En Leck, en Maes, en Wael, en Rijn,
Die volle schooten komen brengen,
Van Weelde, Koren, Most, en Wijn,
Om soo't vermaeck met nut te mengen,
Gelyck ghy grooten man hier doet,
En voor speelt in ons will'ge Boomen,
En lust in Klaver-weyde boet,
Of vaert door onse Merwen-stroomen,
Godt geve mijn en u dien schat,
Lang vrucht te plucken in mijn Stadt.

W. V. BLYENBERGH.

O P

O P
L. v. B o s
D O R T S C H E
A R K A D I A.

Leesgierge jeught, wiens graage lust
Ter weetenheit wiert nooit geblust,
Maar die met onvermoeiden vlijt
Uw leedighzijn en buitentijdt
Besteedt in een vernuftigh boek,
En acht den Schrijver wijs en kloek,
Die zoo op beids is af gericht,
Dat teffens hy vermaakt en sticht.

Hier doorghy vaak uitheemsche stof,
Uit 't Italiaansch of Spaansche Hof,
Of van de Teems of van de Loir,
Zoo graagh omhelsde, en keurde voor
De Vrucht geteelt uit Hollandts brein.
(Zoo lieflijk weet de Loir en Zein,
Wiens tonge drupt van hoonighzoet,
Het oor te streelen en 't gemoet
Zijns Leezers, door den lettersmaak
En 't zielvervoerende vermaak
Dat yder scheidt in stof, en taal,
In stijl, en zwier, in hoofsche praal,

En

En schrandre vondt van d'eedle Geest,
Die hooger schoeit dan menschenleest.)
Maar graage Jonkheit, taal voortaan
Niet meer naar 't geen den Italiaan
Of Brit of Fransman aardighs heeft,
In stof en stijl, 't zy hoe beleest,
En heusch en hooffch; ons Vaaderlandt
Vernuften queekt, wiens vlugh verstant
En schrandre geest zoo heerlijk prijkt,
Dat hunnen roem voor niemant wijkt.
Hier van getuigh het fier Vernuft
Van *Van den Bos*, dat nimmer suft
Noch sluimert, maar geduurigh leeft
In wakkerheit, en zwiert en zweeft,
Gelijk een by, in boek en bladt,
En gaardt dus eenen letterschat
Van nut vermaak en aardigheên,
Ten dienst der Jeught en yder een.
Dit blijkt in 't geen zijn schrandre veêr,
Zoo hooffch van zwier, zoo nut van leer,
Aan ons vertoont in deeze blaân;
Daar yder kan zijn lust verzaân
In zulk een keur van mengelstof,
Van Minnery; van Heldenlof;
Van Weereltkunde, en Staatsbelang,
In Rijksbestuur door Vrouwendwang;
Van

Van Droom, en Spook. hoe Vrou Natuur
Haar wondren werkt door lucht en vuur,
En heelt een versche of vuile wondt
Door 't middel van een wondre vondt.
Van d'opkomst, weederwaardigheên,
En ramp, en spoet, en aart, en zeên
Der Stadt, die van den Vryen Staat
Van Hollandt strekt het hoofdçieraadt,
En oudtste zuil, en eerste stem,
Door wien de vrye Leeuw zijn klem
En krachten krijght in muil en poot,
Tot nootweêr van den Bondt genoot.
Dus kout men hier; en dus om Dort
Zuithollandt een Arkaadje wort,
En d'eedle Merw, die fiere stroom,
Een Alfeus, die zijn groene zoom
En oever boort met Hoev en Steê;
Daar yder een in veilge vreê
Zijn Landthuis bouwt, en zijnen tijdt,
In Hof en Beemd, met vroolijkheit
Vast overbrengt, en onderhoudt
't Gezelschap met beleefden kout,
Terwijl men duikt in lommergroen,
Daar zon noch lucht geen hinder doen.

A. v. G.

D O R T S C H E
A R C A D I A.

Eerste Boeck.

DE Son begoft in het langen
der dagen den Middagh-
lijn te naederen, en fijn
brant te met meerder en
meerder aen te fteken,
wanneer een aenfienlijcke

Karos met twee paerden, in de gewoon-
lijcke Ponten, de Dortsche froom nae
Swindrecht over gevaren is, de welcke
op het landen twee treffelijcke Edellie-
den, die, geduurende de over-tocht, daer
uyt gegaen waren, weder in nam, en met
de felve, alleenigh van twee dienaers,
achter op ftaende, gevolght, dapper den
dijck op, West-waerts aen, voortfloegh,
tot dat de felve niet verre van de aenfien-
lijcke plaets van den wijfen Periander
ftal hielt en fijn vracht lofte. Dese twee
Edellingen, belastende hun dienaers daer
te blijven, flaen met malkanderen ter
zijden af, de Laen van de Hoeve door,
en komen over een smalle vonder in de
luftige weyde, die aen alle kanten dese
plaets omcingelt, en een aengename uyt-
ficht maect. Sy moghten omtrent een
goede roer-fchoot vredigh voort-gegaen
zijn, wanneer fy beyde den Mantel afleg-
gen, en met een luchtige gefwindigheyt

A het

het wambus uyt doen, en soo met het
 boven lijf ontbloot staende, in malkanders
 omhelsing toe vallen. Dit gedaen zijn-
 de treckt yder van leer, en beginnen alfoo
 onderling een tijdt korting, dat al heel
 een anderen swier had, als men in de
 Scherm-scholen gewoon is te sien. Dit
 gesicht sloegh terstont de oogen van het
 Edele geselschap, het welcke in de by ge-
 legene Plaets, om dese somer-dagen soe-
 telijck te besteden, by een gekomen was;
 Lyfander alder-eerst, wees de anderen dese
 handel aen, en begaf sich te gelijk
 nae sijn geweer, dat op de Ledekant van
 de kamer lagh, om sich daer terstont
 heen te begeven, en, was het mooghlijck,
 sulck een ontijdigh bloedt-storten te ver-
 hinderen, gelijk oock den dapperen Ly-
 damas, en den vermakelijcken Polymy-
 thus, die, hoewel Lyfander de voorbarig-
 ste scheen, evenwel de trappen af waren,
 en de achter-poort uyt, eer Lyfander sich
 van het smeecken en vleyen der Jofferen,
 poogende hem in dese tocht te verhinde-
 ren, en het gevaer voor oogen te stellen,
 konde ontslaen, die noch ten laetsten, op
 belofte van sich selven en de andere bor-
 stten uyt het gevaer te houden, en alleen-
 lijck de bemiddeling van de twee Kam-
 pioenen te sullen bewercken, sich uyt de
 vriendelijcke en meewaerdige armen
 verlost. Hy ter loops de anderen, die
 al een stuck weeghs voor uyt waren, ach-
 ter-

ter-haelt hebbende, begeven sich dese dry
 fcheydts-lieden, met hun degens onge-
 trocken in de handen, nae dese droeve
 kamp-plaets, daer de twee vyanden, met
 de meeste hitte ter werelt, malkander
 niet minder als de doot dreyghden. Maer
 of hen al hunnen yver vleugels aen de
 voeten fcheen te geven, en met een onge-
 woone snelheyt voort dreef, quamen fy
 evenwel soo vroegh niet, of een van de
 twee, hebbende alreets een steeck dwers
 door den lincker arm gekregen, en daer
 door een weynigh aen het deynfen ge-
 raeckt zijnde, fou, naer alle blijck, voor
 fijn vyant, die sich met dese zege niet
 fcheen te willen laten genoeghen, hebben
 moeten bucken: doch ten laetsten naer
 by gekomen, bestont Lyfander hen, die
 door hun hitte noch niemant gewaer ge-
 worden waren, dus toe te roepen: Hout
 op, ghy brave Edellieden, (want uw^e
 kloeckmoedige dapperheyt kan ons niet
 minder als in fulcke uwe waerdigheydt
 verfeeckeren) en eer ghy vorder plaets
 aen uwe gramfchap geeft, onthoudt de re-
 den de fijne niet. Elck van de twee
 flaet daer op het hoofd derwaerts, en
 fiende dese dry met het bloote geweer
 naerderen, wisten niet wat te dencken,
 en stille staende, vraeghden beyde, wat fy
 fochten, en waeromme fy hen verhin-
 derden hun out gefchil te beslechten?
 Polymythus, met een vriendelijck wesen,

dat voor al geen vyantschap voor stelde, naerder by komende, verfocht met aengename woorden een korten stilstant, en hen gehoor te willen verleenen, belovende, indien sy sich door hunne reden niet wilden laten voldoen, hen onverhindert te fullen laten begaen. Sy sich daer op stil-houdende, vervolghde dese: Wy twijfelen geensins, of een groote en gewichtige oorfaeck heeft u, Heeren, tot dese hantgemeenschap gebraght, maer beloven ons soo veel van u-lieder Edelen aert, dat die door een noch gewichtiger sich sal laten ter neder setten. Dese is het dubbel gevaer het geen selfs de overwinnaer dreymt, en in staet stelt, om voor een eerlijck redderen van sijn belangen, aen een on-edele doot over geleverd te worden. Ons lant (dewijl wy wel sien dat ghy uytlanders zijt) heeft geen toevlucht van Kloosters en Vry-plaetsen, om een ongeluckige doot-flager tegens het geweld van het Gerrecht te beschutten, maer dewijl alles voor die Hooge Macht open staet, is de hoop van reddering te kleinder, en de liefde van sich selven, hooger op te nemen. Derhalven was noyt overwinning te betrachten, die den overwinnaer in meerder lijden als den overwonnen stelt; gelijcker noyt twist soo groot was, die door verstandige bemiddeling niet sou by te leggen zijn. Wy bidden dan, indien het bidden van Edellieden op huns gelijken

A R C A D I A. 5

ken plaets sou mogen grijpen (vergeef het my, indien ick misschien, door onkunde, my tegen een hooger waerdigheydt sou mogen komen te vergrijpen) uw gevecht voor dees tijt een weynigh uyt te stellen, met ons in dat naeste Lust-huys te gaen, en al daer, is het niet van een volkomen verfoening, ten minsten van een wenschelijke stillstant ons de eer te geven, terwijl men ordere stelt tot verbinding van dese alreets ontfangene wonden, en fuffing van de door u-lieden aengevangen spoorloosheydt, die alreets (dewijl de nauwe wetten van ons Vaderlant sulcke onwettigheden niet willen lijdén) ten hooghste straf-baer is. Den onbeschadighden Edelling nu een weynigh alreets aen het bedaren, en des te betet met het verkregen voordeel vergenoegt, den gequetsten, door het overvloedigh misschen van sijn afgutsende bloet, al vry verkoelt, scheenen een weynigh nae dese redenen te luyfteren, sonder dat evenwel yemant van hen de eerste wilde zijn in het omhelsen van dese beleefde aanbieding; tot dat den Dortschen Adel, wel siende, dat het stuck van eer hen alleen te rugge hielt, yder sijn Man by de handt nam, en half met geweld de mantels omgehangen hebbende, nae de lust-plaets bestond te leyden, terwijl Lydamas sich van hun Degens versceekerde, en die, met hun wambuysen, hen achter nae

A 3

droegh.

droegh. Soo haest fy nu aldus te samen by den Lust-hof quamen, ontmoete hen de beleefde en mede-doogende Jofferen, die niet als met tranen in de oogen, 't zy uyt een deughdelijck medelijden, of uyt een vergenoegende vreught, die gene, die fy al voor heen in hun gedachten de doot toe geschickt hadden, sonder te weten wie, fy souden hebben te beklagen, nu behouden en dat sware ongeval onttoegen te sien, hen ontvingen. Het overvloedigh bloeden van den gequetsten arm deed hun teeder gemoet de oogen daer van af-keeren, sonder dat yemant van de selve het vermogen had de wonde te sien verbinden, welcke plicht door een van de dienaers volbrocht wiert. Dit gedaen zijnde, wiert den gequetsten, die onder de handt flauw geworden was, in een afgefonderde stille kamer, nae datmen hem met een dronck Rijnschen wijn ververscht had, te ruste geleght. Den anderen, zijnde den Koetsse en Paerde in de stallinge bestelling gegeven, voegt sich by den hoop, en bestaet de Iufferen met een bevallijcke aenminnelijckheyt te onderhouden. Ick ben uwe mededoogenthey, seyde hy, en de beleeftheyt van dese Edellieden ten minsten soo veel schuldigh, dat ick moet bekennen, door uwe hulpe of van de doot, of van een nederlaegh verlost te zijn; maer evenwel niet (aengemerckt uw' natuerlijcke wapenen) van de vrees in een
veel

veel arger te vallen, en, in de plaets van in mijn bloet te versticken, door de stralen van soo veel schoonheden te verbranden, 't en zy het genade is, en geen wreechtheyt, het geene ick in uw' oogen (ô bevalijcke Iofferen) blaecken sie. Soo lange, berechte daer de geestige Euphemia op, uw belangen soo verspreyt, en uw vrees soo algemeen is, als onser aller wapenē te dugten, sal uw gevaer te minder zijn; ten minsten sal yemandt van ons soo veel mededoogen hebben, om u tegen de wreechtheyt van de anderen te beschermen, of soo veel afgunst, als het veroveren van sulcke verdiensten yemandt van haer medegenooten te benijden, en alsoo sal u, het gae hoe't wil, geen hulpende handt kunnen ontbreken. Mijn geluck sal soo groot niet zijn, antwoorde den vreemdelinck, want het zy my yemandt beschermt, of mijn veroveringh een ander benijdt, sulcke plichten kunnen my niet minder als danckbaer maecken, en dewijl mijn verdiensten soo veer zijn onder soodanigen weldaect, als de belooningh boven het bereyck van mijn macht, kan iek niet minder doen, om niet ondancckbaer te sterven, als mijn selven aen sulcke plichtige deugden op te offeren, en stae alsoo, die met het behouden van mijn leven een groote winninge meende gedaen te hebben, in gevaer een meerder, namentlijck mijn vryheydt, te verliezen. Euphemia had haer antwoord

A 4 al

8 D O R T S C H E

al gereet, wanneer Lyfander (die een weynigh te ernstigh was voor soodanige hoffelijcke liefkoleryen, of misschien vrees had, dat dese nieuwe swier een dieper indruck in de genegentheden van dese onnoofelen moght maecken, als hem en de anderen moght nut zijn) met een bevalijckheit dese redenen brack: Holla mijn Heer, en ghy Me-Juffer Euphemia, het schijnt ghy onsen arbeydt soeckt te verdubbelen, wy komen versch van het scheidten van eenen strijt, en gy vangt weêr een' ander aen, onse redenen hebben soo veel krachts gehad, als een gevecht dat levens kost te doen scheidten, en helpt ghy nu de reden self aen het twisten, waer fullen wy onse toevlucht toe nemen, soo ghy ons dese wapenen uyt de handen neemt. Desen Edelman sal ons de eere geven van ons kennis van sijn waerde te doen hebbē, en, indien het niet te raeuw voor een misnoeght gemoet is, de oorsaek van desen haet verhalen, die soomachtigh is geweest, als sulcke twee Edelle zielen tot sulck een verwoetheyt te voeren. Veel meer ben ick aen u verschuldicht, berechte den vreemdelinck, en achte my geluckigh dit tot een begin van mijn danckbaerheydt te mogen gebruycken. Hier op quamen de andere Edel-lieden en Iofferen te samen, en dewijl de aengenaemheydt van den dagh, die als doe geen van de heetste was, en door een

een foet windeken de ftralen van de Sonne vry matighde, vant men geraden den Hof tot defe vertelling te befteden, te meer, alfoo men den gequetften daer door te meerder ruft hoopte te bevorderen, die ondertuffchen foetelijck in flaep was geraeckt. Sy dan, latende fijnen dienaar by hem, begeven fich de marmere trappen af, na den aengenamen Bloemhof, en verkiefende een dicht Prieel, van Liguftren en andere groente dicht te famen gewaffen, fet fich een yeder op de groene Roomfche Camille-fittingen neêr, en den vreemdelinck fich aen de zijde van Euphemia gevoeght hebbende, begoft met een bevallijcke wijfe van fpreken, welcks klanck noch een weynigh van het uytlandifch hadt, fijn verhael.

*Gefchiedenis van Ambrofio en
Eufacchio.*

NApels, mijn Heeren en Vrouwen, is mijn Vaderlandt, mijn afkomst, en die van mijn vyandt, is, gelijk ick sonder ydelheyt fou kunnen seggen, van de Edelste, sonder dat ick defelve noodigh achte nader te kennen te geven. Het gebeurde op fekeren morgen-ftond, dat ick, met een Pagie alleen verfelt, my buyten de Stadt gingk vermaken: weynigh meer als een halve mijl weeghs moght ick van Napels zijn, wanneer ick een Karos voor eenigh

15 D O R T S C H E

geboonte sagh stilstaen , uyt dewelcke een Jongkvrouw, kostelijck gekleedt, hoewel het aengesicht bedeckt houdende, voortquam. Dese, sonder ergens na om te sien, begaf sich na het geboomte toe, met sulck een haestigheyt, dat ick sulcks met verwondering bleef aen sien. Ick vraegde een van haer dienaren, wat de oorsaek van dese haestigheyt van sijn Meesterse was, en met een, of ick haer eenigen aengename dienst sou konnen doen, daer my haer aensienlijck gelaet, en heerlijcke gestaltenisse toe scheen te verbinden. Hy antwoorde my, dat ick, met haer na te volgen, ten minsten dat voordeel sou konnen doen, dat ick lichtelijck meer als een' doodtslagh sou konnen verhinderen. Ick begeef my derhalven van mijn paerdt, en het selve aen den selven dienaar te bewaren gegeven hebbende, bestae de Jongkvrouw in aller haest na te volgen, soodanigh, dat ick, ter oorsaek van het deun gewas, het welcke haer met haer vrouwelijcke kleederen soo spoedigh den doortocht niet wilde vergunnen, haer wel haest achterhaelt had. sy op het gerucht van mijn gangk omfiende, en my gewaer wordende, seyde tot my: Indien, heer Ridder, by geval een godtvruchtigen yver u dese moeyten doet aennemem, soo bidde ick u, my te vergeselschappen tot aen het uytterste van dit Boich, daer ick geloof dat een Ridder sijn wederparty verwacht,

om.

om den een den ander om mijntwil de doodt aen te doen, daer het, na mijn gevoelen, beter was dat sy beyde van ongeluck bewaert wierden; want, hoe het oock komt uyt te vallen, ick kan niet minder als de oorfaeck daer van zijn. Ick biede haer van gantscher harte mijn dienst aen, en vervolge soo met haer mijnen wegh. Wy waren noch niet aen het uytterste gekomen, wanneer wy alreets het klincken van de degens gewaer wierden, het welke ons te meerder deed spoeden, tot dat wy ten laetsten in een kleyne vlackte twee Edel-lieden gewaer wierden, die te samen handt gemeen waren geraeckt, en dat met sulck een hevigheydt, dat niet anders als de doodt van den een of den ander, of wel licht van beyde, daer op stondt te volgen. Ick daer op de mijne treckende, bestondt de vechters van verre toe te roepen, dat sy souden aflaten, tot dat sy ons souden gehoort hebben; sy omfiende, sagen dese longkvrouw by my, om wiens eerbiedigheydt, meerder als om mijn roepen en dreygen, sy stil hielden. By hen naerder komende, vervolghe ick, indien de oorfaek van uw verschil dese longkvrouw is, en, na ick verstaen heb, yder van u het besit daer van wil bevechten, sou het my duncken gevoeghlijcker te zijn, het oordeel aen haer verkiefing, en niet aen de onsekerheydt van uw gevecht te vertrouwen; laet haer de keure van een van u

12 D O R T S C H E

beyden toe, en stelt de faeck aen haer, die geen van u beyden, indien ghy anders ernstigh bemint, heeft te verwerpen. Hy die de hevighste van hen beyden schein, dat Eustacchio was, seyde, hy wilde het daer niet laten op aen komen, noch een ander met hem in gelijk recht verdragen, alsoo sijn trouwe liefde hem, sonder tegen seggen, het voorrecht gaf, en was daeromme van gevoelen, dat door den doot van den een of den ander, de geluckige in het volle en onverhinderde besit moest blijven. Dit kan wel sonder bloet geschieden, berechte de longkvrouw met een bevalijcke manier daer op, en ick versoেকে selve, indien ick u soo veel waerdighben, my dat recht te laten, alsoo ick andersins verklare, dat geen van beyden, het gaet dan hoe het gaet, oyt de minste van mijn genegentheden sal hebben te genieten: en indien mijn keur hier plaets grijpen magh, verklare ick weder, voor die geen die ick sal verkoren hebben, dat ick noyt gunstigh oogh op sijn medevryer sal slaen. Door dese woorden begostē sy te luysteren, in voegen, sy eyndelijck sich aen haer gedroegen, en haer vrye wil tot rechter van het geschil namen. Rosaura, soo was dese schoone genaemt, had soo haest dese macht niet ontfangen, of kreegh berouw van haer al te groote voortvarentheydt, te meer, alsoo sy, haer gemoet onderfoeckende, geen ware genegent.

gentheyt tot een van beyden kon vinden. Sy sich eyndelijck tot my keerende, seyde: Ick ben, Heer Ridder, de Grav in Rosaura, die in dit Rijck genoeghaem bekend is. eenige Iaren geleden, ben ick aen een man getrouwt geweest, die alreets de acht en vijftigh Iaren voor by was, welck houwelijck meer uyt insicht van staet, als uyt liefde voortgeset is. Mijn Man stierf binnen korte dagen na dat wy getrouwt waren, en liet my meer een rijcke en verlate, als bedroefde weduwe. Desen Heer Eustacchio, en den ander Octavio, bestonde haest daer aen, een yder om het seerste, my aen te soecken, beyde Edel, Rijck, en van goede gestaltenis; maer tot noch toe hebbe ick my voor geen van beyden konnen verklaren, het welcke hen bewogen heeft malkander te haten, alsoo den een meende, dat hem den ander hinderlijck was, tot dat sy ten laetsten malkander op dese plaets beroepen hebben, om met het wech-maken van een medevryer, sich van my het volle besit te geven: gelijk of ick noodtsaeckelijck mijn genegentheyt, tot noch toe vry, gevanckelijck aen een van beyden most overgeven. ick de tijding daer van hebbende, vant my verplicht het bloedtsforten, het welcke ick sou hebben veroorsaecht, te weren, en, was het mooghlijck, hen ter neder te setten, het geen buyten het geluck van uw' aenkomst misschien soo wel niet sou uytge-

14 D O R T S C H E
vallen hebben. Nu hebbe ick mijn selven
in een saeck ingedrongen, daer ick wel
wenschte van verloft te zijn: in voe-
gen ick verfoecke my hier van noch
vooreenigen tijdt te ontslaen, om mijn
bedencken noch wat naerder daer over
te nemen. Dus verre vervolghde Rosaura
haer redenen; maer de twee Ridders hiel-
den aen, om haer woort te voldoen,
seggende, dewijl sy haer verhindert had,
hun saeck onderlingh te beslechten, sy nu
oock, volgens haer eygen aanbieding, de
Rechterfche en sचेयtiter van het geschil
most zijn, en een van hen beyden geluc-
kigh maken. Rosaura sich aldus geperst
vindende, begoft sich veerdigh te maken
haer vonnis te uytteren, terwijl de twee
minnaers, met open monden en geslooten
harten, na het vonnis van hun doct of
leven haecten. Indien ick, seyde sy,
mijn verkiesingh omtrent dese twee
Edel-lieden doen moet, soo verklaer ick
mijn selven dus, dat Octavio my wel waer-
digh, maer Eustacchio my liever is. Won-
der was het te sien de neerslachtigheydt
van den een, en de uytgelaten vreughd
van den ander. Octavio, als of hy geen
Meesterse, maer een Koninckrijck ver-
loren hadt, stampte met sijn voeten, trock
sijn hayr, en stelde sich aen als een ont-
finde, en ten laetsten, na dat hy duysent
woorden van spijt uytgebraeckt had,
vlieght na sijn paert, werpt zich in de zael,
en

A R C A D I A. 17

en rent het bosch in, soodanigh, dat hy bin-
 nen een oogenblick tijds uyt onse oogen
 was; maer Eustacchio wierp sich neder
 voor de voeten van Rosaura, kuste den
 boort van haren rock, en gaf haer duysent
 danckseggingen van haer gunst, die
 evenwel by haer niet over groot was.
 Dit gedaen zijnde komt hy my oock
 omhelsen, en zegent de ure dat hy mijn
 tegenwoordigheyt dus voor de eerstemael
 genotē had, bidt ootmoedighlijk my, hem
 onder het getal van mijn dienstbaerste
 vrienden te tellen, gelijk hy my van doe
 af aen sijn hoogste en dierste genegent-
 heden, self met eeden, aenboodt. Ick,
 waerlijck, vandt soo veel bevallijckheydt
 in hem, dat ick niet alleen met woorden,
 maer oock metter daet my t'eenemael in
 sijn vrientschap over gaf; ja dese quam in
 sulcker voegen aen te groeyen, dat die van
 Pylades en Orestes daer weynigh schein
 by te paste komen. Ondertusschen waren
 wy dagelijcks by een, en menighmael te
 samen by Rosaura, die my met soo veel
 vriendelijckheden onthaelde, dat ick
 menighmael verwondert was, dat sy soo
 weynigh onderscheyt tusschen my en
 haer verkoren vriend maeckte, al het
 welcke Eustacchio met goede oogen
 aensagh, scheppende self gelijk als een
 bysonder vermaeck, dat sijn lief soo veel
 staets van die gene maeckte, welcks
 vriendtschap hy soo hooghachte. Mijn.

voor-

voornemen was al lange geweest, mijn Vaders huys te verlaten, en my nae vreemde Landen te begeven, om te soecken het geen een Edelman van mijn gelegentheydt niet onbetamelijck moght zijn, en was alreets op het punt van mijn reyse te bevorderen: maer Eustacchio, die sonder my niet schein te kunnen leven, hielt my dagelijcks op, gelijk oock Rosaura my daer van, voornamentlijck als wy alleen waren, socht af te raden. Eenmael by haer in haer kamer alleen zijnde, vatte sy my by de handt, seggende: Gy pooght, Ambrosio, uw Vaderlandt te verlaten, en andere landen te gaen befoecken, maer ick, indien ick yets op u vermagh, versoeck u van dat besuyt af te staen. ghy sult u verwonderen waerom ick my aen u persoon soo veel laet gelegen zijn, ick sal u oprechtelijck daer opening van doen. ter tijdt wanneer ghy my te hulp quaemt in het scheyden van mijn twee minnaren vandt ick fulck een bevalijckheyt in uw wesen, dat ick van die tijdt af aen mijn genegtheden aen u overgaf, en de verkiesing die ick van Eustacchio gedaen heb, is alleen uyt een begeerte voortgekomen om het bloedstorten te verhinderen, sonder dat ick oyt gedachten gehadt hebbe, hem mijn eygen te maken. Ghy weet dat ick my niet verder aen hem verbonden heb, als hem uyt twee aenfoeckers voor de waerdighste
aen.

aen te nemen, sonder dat my verboden is, een darde te beminnen, en daerom kondt ghy, sonder quetsing van de behoorlijckheyt, en schending van uw vrientschap, uw eygen belangen in my te beminnen betrachten; Ick ben die gene die u daer toe aenmane, en verwachte van u niet anders als uw wederzijtsche genegentheyd. Verbaest en opgetoogen bleef ick staen over foodanige woorden: hier drongen my de plichten van onse vrientschap, die wel dier tusschen ons beswooren was, daer de verdiensten van Rosaura, die al de beweeghlijckheden had, die yemandt tot liefde souden hebben kunnen verbinden: Schoonheydt, Rijckdom, Edeldom, en Staet. Wat sou ick doen, de liefde kreegh de overhandt op de vrientdschap, en ick my voor haer voeten neder werpende, kuste haer handt, en bedanckte haer voor de uytsteekende gunst, dewelcke my van haer bewesen wierdt. Dit bleef soo voor een wyl tusschen ons verborgen, wachtende sy de tijdt en gelegentheydt sich opentlijck te verklaren, dagelijcks verminderende in gunsten aenden ongeluckigen Eustacchio te toonen, die, niet konnende bedencken waer de schorting was, my menighmael de klaghten van haer koelheyd deed; ick socht hem somwijlen sulcks uyt het hoeft te slaen, en menighmael te vertoonen, dat de vrouwen veranderlijck waren, en dat wy ons soo
feer

feer aen de selve niet moften gevangen
 geven, of indien sy ons verachten, wy
 moften het selfde doen: maer Eustacchio,
 te verre in liefden ingezeylt, konde mijn
 reden geen toegang geven. Eyndelijck
 kreegh hy de gedachten, als of yemandt
 anders heymelijck verfoeck op haer
 deedt, en door vorderlijcker hoedanighe-
 den alsoo te met sijn plaets veroverde,
 en nam voor, haer huys naerftigh waer te
 nemen. Ick beken (niet tegenstaende
 mijne liefde al eenighsins groot was,
 hoewel niet gelijk deselve wel sou heb-
 ben mogen wesen, alsoo ick noyt de yve-
 righste minnaer geweest ben) dat het my
 menighmael in mijn hart deerde, de ge-
 rechtige droefheydt van mijn vriendt te
 sien, en wenschte self, dat ick die weynige
 liefde die by my was, moght van my wer-
 pen, en Eustacchio geheel in het besit van
 sijn beminde laten: maer wanneer ick
 weder haer aenspraeck quam te genieten,
 (het geen wy meest des nachts voor haer
 traliededen, om dat sy my, om alle ver-
 moeden te schouwen, verfocht had noyt
 onverselt in haer huys te komen) viel ick
 weder t'eenemaal aen haer zijde, nemen-
 de voor, haer mijn uysterste genegenthey-
 t, gelijk sy waerlijk wel verdiende, te geven.
 Eenmaal des nachts voor haer tralie staen-
 de, en met haer sprekende, vant ick my op
 het onvoorsienste aengerandt, en dat met
 soodanige woorden: Ghy zijt dan dien
 trou-

trouweloofen Ambrosio, die wel soo veel goddeloofheyd hebt gehad, om een vriendt, die u soo trouwelijck bemint heeft, van sijn besit te berooven; heb ick daerom mijn vertrouwen op u gestelt, en u mijn gemoet soo menighmael geopenbaert: den hemel lijde niet dat ick ongewroocken sterve; en treckt daer mede sijn geweer, en nadert my, sonder dat ick middel vant my tegen Eustacchio, die ick kennende wierdt, te verantwoorden, in sulcker voegen, dat ick mede genootsaeckt was de handt aen het geweer te slaen. Ick, hard gedrongen zijnde, poogde my op het beste dat my mooghlijck was te verweeren, te meer, dewijl ick alreets in mijn zijde, hoewel lichtelijck, gequetst was. De gramschap van my aldus onvoorfiens besprongen te sien, drong my tot het uysterste aen, wanneer sijn dienaer, die sijnen Heer een stuck weeghs van daer oppaste; siende dat wy handt gemeen wierden, Eustacchio te hulp quam, niet tegestaende sijn Heer self hem met scheltwoorden afdreef, maer desen was soo voorbarigh, dat hy, my te na komende, door een steeck doodt ter aerden viel, soo veel te ongeluckiger voor Eustacchio, dat ick daer door te beter gelegentheydt kreegh, hem een ander in de schouder te brengen, die hem buyten macht van sich te verweeren stelde. Het naeste dat ick te doen had, was my te vertrecken, te meer,
alsoo.

alsoo ick alreets van verre eenigh gerucht hoorde. Ick sandt des morgens mijn dienaar, om te vernemen na den uytval van het gevecht, die my de tijding bracht, dat den dienaar doot, en sijn Heer swaerlijck gequetst was, het welcke my drong na mijn oorbaer om te sien, en mijn Vaders huys voor dat van een van mijn vrienden te verwisselen, en my aldaer soo lang bedeckt te houden, tot dat alles, tot voortsetting van mijn reys, veerdigh was, daer sich mijn Vader nu meer als oyt toe genegen toonde. Soo als ick van meening was des anderen daeghs te vertrecken, konde ick evenwel geensins nalaten, mijn Rosaura, voor het laetste, noch eens aen te spreken; ick begeve my vermomt derwaerts, hoopende haer, na gewoonte, aen de tralie te vinden, maer omtrent het huys komende, sagh ick de geheele straet met toortsen verlicht, en vol volcks, naerder komende, ontmoeten my eenige lieden dat geestelijcke scheenen te zijn, die paer aen paer met een sachten tret voor uytgingen, gevolght van een ander slach, met toortsen tusschen beyde, daer op quamen weder eenige anderen, en toen weêr een ander slagh, daer op quam een lijck, dat men als ter aerden braght, verselt met eenige sangers, die het Requiem songen, en dese door een statigen rouw gevolght. Ick bleef staen, en sach dese geestelijcken onder oogen, maer daer was
niet

niet een die ick kende. Ick verfstoute my eyndelijck een aen te spreken, en te vragen, wiens lichaem sy aldus ter aerden brachten? dat van de Gravin Rosaura, antwoorde een. O Godt! is Rosaura doot? antwoorde ick, en meende voorts na de wijze van haer doot te vragen, wanneer ick my alleen bevandt, en noch Monniken noch lijck meer omtrent my sagh. mijn ontsteltenis was groot, en foodanigh, dat ick nauwelijcks wist hoe van de straet, en weder in het huys van mijn vriendt te komen. Ick vertelde hem mijn weder-varen, die het alles als sufferije in de wint floegh, my versekerende dat de Gravin noch dien dagh in goede gesondt heyt was gesien. Na dat ick des anderen daeghs van mijn Vader mijn afscheyt had genomen, begeve ick my in den avondt-sondt, alleen met een dienaer verseldt, ter Stadt uyt, na dat ick Rosaura met een Brief mijn vertreck had laten weten, dewelcke foodanigh luyde.

Brief van Ambrosio aen Rosaura.

Mijn ongeval gebiet my uw' tegenwoordigheyt voor een wijl te misschen, sonder middel te vinden, anders als door een Brief mijn afscheyt van u te nemen; twijfelt niet of ick sal u binnen weynigh maenden weder kunnen vinden, mer soo grooten genegentheyt, als ick scheyde, te zijn uw' verplichte

AMBROSIO.

Ick

Ick nam mijnen wegh langs Posilippo na Romen, daer ick my een wijl ophielt, soo om eenige vrienden, dewelcke ick daer had, te versoecken, als om ordere op mijn wissel te stellen, en van daer te scheep op Genua vertreckende, quam eyndelijck tot Barcelona, met een Galey van die staet: daer ick, tot mijn groote verwondering, de waerachtige doot van Rosaura van een Edelman van Napels, quam te verstaen, die my geen kleyne ontsteltenis aen braght, gelijkmen gemeenlijck aldermeest bemindt het geene men verlooren heeft. Ick begaf my vorder na het Spaensche Hof, daer ick my een wijl ophielt, tot dat ick gelegentheyd kreegh, met eenige Duynkerckliche Fregatten na Nederlandt te komen, daer ick den Koningk eenige jaren in den oorlogh gedient hebbe, tot dat eyndelijck, de vrede tusschen die twee hooft-vyanden getroffen zijnde, ick my na dese gewesten begaf, ter oorfaeck van de roem die my daer van ter ooren was gekomen. Het was mijn ongeluck op gisteren binnen dese Stadt van mijn ouden vyandtlijcken vrient gesien te zijn, die, waergenomen hebbende, waer ick ter herberge lagh, my noch dien selven avondt sijn Ontsegh-brief te huys sondt, om sich over het van my ontfangen leedt te wreken. Mijn gelegentheydt en moet wilde niet toelaten, hem dese tocht te weygeren, soo dat wy met mijn Karos

over

overvarende, eyndelijck dese plaets tot beslechten van ons geschil uyt gevonden hebben; ick wilde hem onder wegen somwijlen de ware gelegenthey van de saeck vertoonen, maer sijn verbittertheyt wilde niet na mijn luyfteren, my geduurigh te gemoet voerende, dat hy en ick onse rechters aen de zijde droegen, het welcke my eens genoegh geseght was. Dus zijn wy handtgemeen geworden, en ter goeder uuren van u-lieden gescheyden, het welck misschien een van ons beyden het leven gebaet heeft, waer voor ick niet minder als erkentenis schuldigh ben; en dit is alsoo het geen my wegen de oorsaeck van ons geschil te seggen staet.

Nauwelijks had Ambrosio sijn vertelling geëyndicht, wanneer Periander, de meester van de plaets, en Vader van de schoone Lucina, en Lyfander in den Hof quam, hy groete al het geselschap beleefdelijck, en siende Ambrosio, die met de anderen opgestaen was, om den ouden Heer sijn plicht te bewijfen, biedt hem de hant, en heet hem wellekom in sijn huys, met veel beleefde verschooningen op de geringhey van sijn wooning, en gebreck van bequame gelegentheydt, om een personagie van sijn staet na verdienste te onthalen. Ambrosio in tegendeel, pogue sijn vrymoedighey en stoutheydt van aldaer soo onbeleefdelijck te verschijnen met vele heusche redenen te verschoonen,

men: maer Periander zijn woorden steu-
rende, nam hem vriendelijck by de handt,
en (alsoo hy alreeds van den Hovenier de
gelegentheynt van de saeck, en de oorsaeck
van zijn komst verstaen had,) achte sich
ten hooghsten geluckigh dat zijn plaets, en
by gelegentheynt van de selve, dit gesel-
schap had konnen dienen tot een verhin-
dering van sulck een hachelijck ongeval,
en wenschte, dat se vorder strecken moght
tot een tempel van vrede, om voor altoos
dese breucke van vriendtschap te mogen
heelen. Daer op versoeckt hy den Edelen
vreemdeling het kleene vermaeck dat zijn
plaets geven konde met hem te willen
genieten, en slaen soo te samen (na de
groete aen het geselschap gedaen te
hebben) een van de paden in. De jonge
lieden, die als noch geen lust in het wan-
delen schenen te hebben, hielden sich
ondertusschen noch wat by een, en namen
dese gelegentheydt waer, van het voorval
deser twee Edellingen te handelen. In der
waerheyt, seyde Clijtie, desen dagh heeft
ons al veel bysonderheden toegebracht,
en veel doen sien, en noch meer hooren,
desen Italiaenschen, gelijk den Franschen,
Adel schijnt met vechten en twisten aen
malkander te hangen, en soo met hun
leven te spelen, als offse noch een lijf of
twee in de kist hadden. Dit was noch een
oorsaeck van gewicht, antwoorde Lyda-
mas, maer grooter ongevallen zijnder
menigh-

menigh-mael ontfaen uyt veel kleynder
oorfaken, daermen sich niet ontfiet, om een
bang geficht malkander in het velt te be-
roepen, en sonder eenigh ontfagh het
leven te benemen. my gedenckt van een
voorval dat ick self gefien heb, buyten een
van onse fteden, tuffchen twee of dry
Hop-lieden, die, in dienst van de Staet van
Veneetie, daer lagen om volck te werven.
Zijnde te famen in een herbergh, ontfont
'er onder het verkeeren, over het verfet-
ten van een fchijf, of diergelijcke kleynig-
heyt, tuffchen twee van de felven gefchil,
en alfoo de woorden hoogh liepen, beriep
den een den ander, om tegen des anderen
daeghs smorgens tegens hem met den
degen te fpelen; den darden, die fich mede
in hun twift ingewickelt had, wilde
nootfakelijck mede van de party zijn,
fich aanbiedende de plaets van de gene
die eerst quam te sneuvelen, te bekleeden;
foo verre drong den defen defe ontfinde
dwaesheyt, om, daer hy inder daet geen
vyant had, den over winnaer tot fijn vy-
ant te maken, en sonder eenige noot-
dwang fich felven in het gevaer te fteilen.
Op de beftemde uur en plaets komen fy
des anderen daeghs by een, en te famen
een glas Alfem-wijn gedroncken hebben-
de, gaen alfoo foetelijck nae buyten toe.
Hun onverduldigheyt (alhoewel de hae-
ftigheyt door den nacht en den flaep wel
had behooren neder gefet te zijn) wilde

B niet

niet toelaten lang te gaen, maer, de eerste plaets voor de beste genomen hebbende, smijten voorts de mantels van de schouderen, en, ruckende alleen het wambus op, vangen hun bloedigh tijt-verdrijfaen, terwijl den darden, met den degen in de hant, de vecht-plaets veylde. Na eenige gangen gegaen te hebben, wort den eenen in de lincker borst, een weynigh onder den tepel, gesteecken en sijght daer over op sijn eene knie ter aerden: sijn vyant sulcks siende, smijt sijn geweer daerheen, en gaet met open armen nae hem toe, seggende, Pardon Capiteyn; den gequetsten, als of hem dese goetwilligheydt kracht tot boofheydt gegeven had, recht sich weder op, en brengt sijn alreets ontwapenden vyant een steeck van boven, met dese woorden: hou daer is Pardon; en treft hem foodanigh, dat hy, sonder een woort te spreken, doot ter aerden valt, van den ander nauwelijcks een half quartier uurs overleeft zijnde. Den darden, nu geen weër-werck vindende, begeeft sich terstont weder na de stadt, en flux door de andere poort weder daer uyt, om het Gerecht, het welcke met ernst na hem socht, en in die plaets al streng daer mede doorgaet, te ontgaen, latende de twee dooden op de plaets. Dat is een voorbeeld van een onstuymige reuckeloofheydt (berechte daer Lyfander op;) maer het gene my het meeste verwondert is, dat de

Bitter
lijf ge-
vecht.

de Outheyt foodanigen slaggh van moorden plagh in de plaets van het Gerecht te gebruycken, om de twijfelachtige geschillen te beslechten, en de schuldigen omtrent eenigh mis-bedrijf, of de waerheyt voor de logen uyt te vinden; als of de gerechticheyt van die tijt soo blind in verstant als van oogen was. Doch laet zijn haer de oogen geopent, door het aenmercken, dat niet selden de onschuldige voor de schuldige viel, en de logen over de waerheyt, en bedrogh over de oprechticheyt sege-praelde; laet, segge ick, na dat door sulck een wijse van rechts-plegen, het Vaderlant sijn beste stutsels, en de Koninckrijcken haer vroomste voor-vechters verloren hadden. De omstandigheden, vervolghe Poly-mythus, die sommige volckeren, en voornamentlijk de Spangiaerden, omtrent die gelegentheyt plegen te gebruycken, zijn soo verwonderlijk als belachelijk, en die van de slachters gelijk, die den prijs- of gilde-os op het gierlijkste optooyen, door de Stadt met pijpen en trommen, als in sege-prael, leyden, eer sy hem ter doot brengen. my schiet een voorbeelt in de sin, die my gedenckt in *Pontus Heuterus*, in het leven van Keyser Karel de V. gelesen te hebben, van een gevecht van twee Edellieden, ten overstaen van Keyser Karel de V. uyt het welcke het gebruyck van dat rijck, om-

trent die wijse van doen, klaerlijck te beschouwen is. Indien ick niet vreesde, door de lanck-wijligheydt, dit waerde geselschap moeyelijckheynt aen te brengen, ick sou met het verhael daer van den tijt een weynigh helpen verkorten, soo lang tot dat onsen Italiaen, weder by ons komt, en ons, na sijn beleeftheydt, het een of het ander mede-deelt. Jae wy bidden u daer om, seyden de Jongk-vrouwen den een na den ander, en wy wenschen niet liever, vervolghden Lyfander en Lydamas, als dat te hooren; begint slechts, waerde Polymythus, misfchien wat wy wedertot danckbaerheynt doen. Polymythus dan vervolghde aldus. Twee Edele Jongelingen, die geen van beyden noch boven de 25. Jaren van hun ouderdom waren, van de welcke den eenen Pedro Torellio, en den ander Hieronymo Anca genoemt was, geraken, ter oorfaeck van het teerlinck-spel, met malkander in verschil, gelijk die Hoplieden daer Lydamas van verhaelt heeft, en komen soo verde in het twisten, dat den een den anderen, tegen des anderen daeghs, in het gevecht beroept. Sy komen dan op de bestemde uur en plaets te samen, alleen met den degen en kappe, zijnde een korten mantel, by de Spangiaerden als doe in het gebruyck, dewelcke sy gemeenlijck voor een schilt gebruykten. Sy gaen malkander te keer, en na eenige

eenige gangen gegaen te hebben , staet Anca Torellio den degen uyt de handt. Den armen Edellinck aldus ontwapent zijnde, en sijn vyant gereet fiende hem het leven te benemen, staet hem de overwinning toe, op dese voorwaerde: dat hy geen levendigh mensch dit voorval sou te kennen geven; alsoo hy liever wilde sterven, als in schande en oneer leven. Anca belooft hem stil te swijgen, en daer op hun geweer weder op gesteecken, en malkander vriendelijck omhelst hebbende, gaen sy vredigh, als vrienden, weder na de Stadt. Na eenige weynige dagen was de geheele Stadt Valedolid vol van dese geschiedenis, daer wiert nergens yets gesproken als van de overwinning die Anca op Torellio behaeldt had. Torellio daer over beschuldight Anca van trouwloosheydt; dese verklaert daer onschuldigh aen te zijn, maer gehoort te hebben, dat een Priester van het naeste dorp, die daer omtrent was geweest, en by sijn vee wandelde, den strijt enden uyt-komst daer van gesien, en de lieden vertelt had. Den Dorp-priester wort daer over ondervraegt, maer geeft geen volkomen genoegen, of toont sich selven een weynigh te seer op de zijde van Anca. Hier over verwerpt Torellio sijn getuygenis, en gaet voort in Anca te beschuldigen, en sijn ongetrouwe hooghmoet te verwijten. De ander, in tegen-

deel, blijft vast by zijn onschult, en daer
 over, dewijl noch den een noch den an-
 der blijks genoeg had, besluuten sy de
 faeck aen een kamp-gevecht te bevelen.
 Sy dan bieden den Keyser een verfoeck-
 schrift aen, eyschende, nae de wijze van
 Castilie en Arragon, dat hen het gevecht
 magh toegestaen, en plaets en tijd gege-
 ven worden. De Keyser wijst hen na den
 Connestabel, als dewelke het oordeel over
 soodanige dingen vertrouwt wiert. Dese
 poogt hen op alderhande manieren van
 het gevecht af te manen: maer als hy daer
 mede niet kante wege brengen, en hen,
 volgens de wetten, geen plaets tot het
 gevecht weygeren konde, staet hy hen
 hun verfoeck toe, en stelt hen tijt en
 plaets tot den kamp, zijnde de plaets op
 den marckt te Valedolid, en den tijt den
 29. van Winter-maent. Op de marckt
 dan wort een perck opgerecht, hebben-
 de vijftigh schreden in de lengte,
 en ses-en-dartigh in de breedte, om
 heynt met twee ryen scherpe palen, die
 met dwershouten aen-malkander vast
 gehecht waren: de binnenste rij stondt
 vijf voeten, en de buytenste ses voeten
 boven de aerde, hebbende een ruymte
 van 18. voeten tusschen beyden; in
 welck midden, oock te midden van de
 lengte van het perck, twee stelligien
 tegen malkander over waren opgeslagen.
 Op het midden van yeder stelligie stond
 een

Ge-
 denck-
 waer-
 digh
 kamp-
 ge-
 vecht
 van
 twee
 Spaen-
 sche
 Edel-
 lieden
 binnē
 Vale-
 dolid.

een hoog gestoelte, met goude laken bekleedt, en een gouden verhemelte bedeckt; gelijk oock het gantsche gebouw met zijde tapijten seer kostelijck gedeckt en behangen was: van de welcke de eene voor den Keyser, en de andere voor den Connestabel gehouden wiert. Aen het ander gedeelte van het perck waren twee kleender stellagien, met vry minder pracht, opgerecht, voor de vrienden en verwanten der kampioenen. Aen de zijde van dese twee minder stellagien stonden twee tenten op geslagen, in de welcke sich de strijders souden wapenen. De keyen van het perck waren dick met zant bestroyt, op dat de kampers te vaster souden staen. Ten elf uuren voor de middagh, was den tijdt van het gevecht bestelt, wanneer den Keyser, al der eerst komende, sich op sijn stellagie en in sijn gestoelte begaf; den welcken een gulde stocksken gegeven wiert, het welcke ter aerden geworpen zijnde, het teecken van den strijt te eyndigen sou zijn. De hooge Edellieden en Bevel-hebberen van den Keyser gingen voor hem heen, en sijn Lijf-wachters aen beyde zijden, achter hem volghden de Trompetters en Trommel-slayers. Een weynigh daer na volght den Connestabel, zijnde een man van over de tseftigh laren, maer anders seer kloeck en wel gedaen van lichaem, en met een aensienlijck wesen

na sijn heerlijk ampt begaest. Hy had een vergulden Tabbaert aen, en sat op een Spaensche Klepper, de welke seer kostelijck met Goudt en Zijde behangen was. Op deselve wijze waren oock veertigh Edle Mannen verciert, dewelcke hem te voet voor gingen. Ses geheym-schrijvers volghden achter na te Paert, gekleedt in doncker gele Fluweele rocken, welckers Paerden met blauwe satijne deckkleederen bedeckt waren. Hem, als des Konincks Stede-houder, wiert een Swaert, dat, ter oorsaeck van des Konings tegenwoordigheyt, niet uytgetogen was, voorgedragen, zijnde den Swaert-drager door een Wapen-drager gevolght, de welke hem sijn geslachts Wapenen in sijn kleederen, als een Herault, voor droegh. Wanneer den Connestabel in de vecht-plaets quam, begaf hy sich na het tonneel van den Keyser, en groete hem met buyging van sijn lichaem, en klimt daer nae op sijn stellagie, en set sich op sijn stoel neder. Ondertusschen wort het perck door des Keyfers lijfwacht, soo te voet als te paerd, omcingelt, dewelcke alleenigh binnen de afpaling moghten komen. Hier op komt Torellio als beroeper voor den dagh, zijnde vergeselschapt met den Admirant van Castilie, als sijn Wapen-heer, den Hartogh de Vejar, die van Alburquerque, en veel andere Grootten. Hy was gekleedt in een korten Rock,

van

van gout en zijde geweven, en met Marters gevoert. Hem wiert een Strybijl, die de franschen *Haches* noemen, en een spaensche stockade, of steeck-degen, voorgedragen, als oock sijn wapen, en wapenrock. Met het wapen en andere tafereelen, dewelke de wetten van den strijt kortelijck in hielden, komt hy by den Keyser, den welcken hy seer groote eerbiedigheyt bewijst, gelijk oock den Connestabel, en begeeft sich soo nae sijn tente. Daer op komt Anca inde kamp-plaets, zijnde gelijk Torellio gekleet, als alleenigh dat sijn kleet met Armijnen gevoedert was, vergeselschapt met den Marquis van Brandenburg sijn Wapen-heer, den Hartogh van Najera, van Alba, den Graef van Beneventen, en Marquis Daguillar, en verscheyden andere Grooten; zijnde hem het gelijcke geweer en wapen-tuygh voorgedragen. daer op wierden hun beyder geslaghts wapenen, beneffens de tafereelen, voor de stellagie van den Connestabel opgehangen; en soo gaet oock desen nae sijn tent. Daer op roept hen den Connestabel weder beyde voor sich, alwaer sy, een Priester daer tegen woordigh zijnde, door des selfs hant de hunne op een Euangelijboeck, en een Crucifix leggen, swerende, dat sy in de kamp treden, om de gerechtigheyt van hun saeck te beschermen, en dat sy geenderhande bedrogh, noch besweeringen, noch kracht van kruyden of

Out
ge-
bruyck
der
Span-
giaer-
den
om-
treng
de
kamp-
ge-
vech-
ten.

steenen sullen gebruycken, maer alleen, door hun natuurlijcke sterckte en vernuft, de overwinning soecken sullen: steunende op de hulp van Godt, St. Ioris, en de Heylige Maget Maria, en die van hun Wapenheeren. Toen brengen beyde de Wapenheeren, de wapenen der kamp-vechters in een houten kist by den Connestabel, die soo het geweer als de lijf-wapenen naeu besiet, en voorts in de schael leght, om te ondersoecken, of de eene oock swaerder zijn, als de anderen: want sy moghten te samen niet minder als tnegentigh ponden, maer wel meer, wegen. Alsdoen wierden de wapenen weder elck in hun bysondere tent gebraght. Daer na wort'er wederzijts een Edelman van den een tot den ander geschickt, om de strijders te sien wapenen, en alle bedrogh voor te komen. Onder tusschen klimt den Connestabel van sijn schouw-plaets in het perck met een groote deftigheyt, en bestelt daer het geen noodigh is; en alsoo, met twaelf Edele mannen verselt, set hy sich in een van de hoeken van het perck neder, en sendt soo veel andere Edelen nae den hoeck daer tegen over; de andere twee hoecken worden yder van dry andere Edelen gaede geslagen. Alsmen daer op door het geluyt der trompetten stilte gemaect had, roept den Marschalck des Keyfers in yder der hoeken, uyt: dat niemant, op verbeurte van het leven, eenigh gerucht sou hebben te maken.

maken, of de vechters met woorden, stemmen, niesinge, fluytinge, gebaer, met handen, of eenige andere beweginge van het lichaem te moedigen, of te verschricken; of oock te vermanen de wapenen nederte leggen, als alleen dese, die daer toe bestelt zijn. Daer mede komt den beroeper Torellio, houdende sijn Strybijn in de hant, en een Swaert aen sijn flincker zijde hebbende hangen, voorts aen alle zijden gewapent, en met sijn Wapen-heer by sich, voor den dagh. Den Connestabel vraeght hem, wie hy is, en om wat oorsaeck hy aldus gewapent in het perck komt? Torellio seght sijn naem, ende de oorsaeck van sijn aenkomst. Daer op ontdeekt hem den Connestabel het aengesicht, en hem kennende, sluyt den Helm weder toe, en beveelt hem in den anderen hoeck van het perck te gaen; daer hy in het midden van de dry Edel-lieden ontfangen wort. Daer mede gaet de Connestabel in den anderen hoeck, en set sich tusschen de twaelf Edelen neder, alwaer hy het selfde met Anca doet, die hy na den anderen hoeck ende dry Edelen sent. Dit gedaen zijnde, klimt hy weder op sijn stelligie, en set sich aldaer ter neder. Daer op slaetmen de Trompetten, en de Kamp vechters vallen met hun Wapen-heeren op de knien, en bidden Godt om de overwinning; daer op omhelsen hen de Wapen-

heeren, wenschen hen geluck, en gaen
soo na de tenten. Terstont hoortmen de
Trompetten ten darde mael, en met
eenen komt Torellio met een moedigen
tret uyt sijn hoeck te voorschijn, gelijk
oock Anca, met een gematighde ganck;
wanneer sy nu malkander naderden,
geeft Torellio Anca sulck een geweldigen
slagh met sijn bijl op het hoofd, dat hy
hem bedwanck een weynigh te rugge te
deynsen; doch dese blijft hem niet lang
schuldigh. Wanneer sy aldus malkander
menigen slagh over en weder gebraght
hadden, en sich met armen en hun andere
leden dapper ter weer stelden, springen
hun bijlen ten laetsten weder-zijts in-
stucken; waer op sy malkanderen toe-
vliegen, om den een den ander onder
de voet te werpen; maer den Keyser,
niet willende dat dese twee brave mannen
malkander aldus van het leven souden
berooven, werpt sijn gulde stockken
in het midden van de vecht-plaets, en
gebiet alsoo het gevecht te scheyden. Daer
op vliegen de dartigh Edelen toe, en ha-
len met groote moeyten de twee Kampi-
onen van malkander, en brengen hen
yder weder na sijn hoeck. Den Keyser
verklaerde, datse de oorsaeck van het
gevecht, namentlijck hun eer, waer
om sy de strijt hadden aengevangen, ge-
noeghsaem hadden voldaan. Den Con-
nestabel komt daer op weder in het perck
en

Pl. 36.

men de
met
vliegen
griek
puck
orden
vliegen
dat by
gege te
er lang
vander
vragt
vander
vliegen
is in
en toe
vander
vlieg
vliegen
vliegen
en
v. Der
en be
kamp
en den
Kerke
en het
v. waer
en ge
en Cor
perk
en

A R
in heffent den
geest die den
syn hooft gele
neer geboog
weder. D
Kampioen
te berrad
genoegen
hy hen ber
houden so
souden wete
taer malk
senden, al
beter tege
waer. Den
hande ma
volvoeren
sich tot ber
over hen de
waer lang
doet wy
toeleggen
handige
hebben
arbeyt ze
maer alle
sijn verlic
het werp
dat is m
omhelst
in schij
sulck v
noegh

en heffende den gulden staf van de aerde,
 geeft die den Keyfer, na dat hy die op
 zijn hooft geleght, en zijn knie ter aerden
 neder-gebogen, en den staf gekust had,
 weder. Den Keyfer voorts beveelt de
 Kampioenen, sich met malkander weder
 te bevredigen, hen toefeggende zijn
 genoegen over hun dapperheyt, en dat
 hy hen beyde voor brave en Edele mannen
 houden fou; doch dat hy begeerde, sy
 fouden weder vrienden worden, en voor-
 taen malkander geen moeyelijckheydt
 aendoen, alsoo sulck een dapperheyt
 beter tegens de ongeloovige besteedt
 waer. Den Connestabel pooght op alder-
 hande manieren des Keyfers gebodt te
 volvoeren, maer te vergeefs, also niemant
 sich tot bevredigen voegen wilde. waer
 over hen den Keyfer door de selve poort,
 waer langs sy ingekomen waren, weder
 doet uytgaen, hen een sware straffe
 toefeggende, indien sy oyt daer na weder
 handtgemeen wierden. Naderhandt
 hebben veel treffelijcke mannen grooten
 arbeytaengewent om hen te versoenen,
 maer alles om niet; waer over den Key-
 fer verstoort, hen beyde in de gevanckenis
 liet werpen, en daer soo lange houden, tot
 dat sy malkander weder met vrientschap
 omhelt, en alle vyandtschap, ten minsten
 in schijn, afgeleght hebben. Maer dat
 sulcks van harten niet gelchiede, is ge-
 noegh gebleken, alsoo de haet totter
 doodt

Bitter-
 ren
 haet
 der
 beyde
 Kamp-
 vech-
 ters.

B. 7

doodt toe van een van hen beyden geduurt heeft. Veel minder moeyten heeft ons de versoening van dese twee Edellieden gekost, viel daer Periander (die met Ambrosio, het verhael noch duurende, weder by den hoop gekomen was) op in, misschien (gelijck het spreekwoordt seght: hoe Edelder hart, hoe buyghsamer hals) heeft hun oprechte Edelmoedigheyt my den wegh te eerder geopent; dat is 'er van, was nu de wonde van den arm genesen, die van het hart is gesalft. Een yder rees daer over van sijn plaets op, en bieden Ambrosio de handt, wenschende dat hun vrede en genoeghen eeuwich duuren magh. Maer, vervolghde Periander, ick vinde geraden, dat wy het middaghmael aenvangen, want na dat ick aenkommende gehoort hebbe, heeft u, of mijn of sijn saeck, of het voorval van desendag, met holle magen gelaten. Met eenen voeghde hy sich voorheen naer het speelhuis, noodigende het gheselschap te volgen: die sich niet lang lieten bidden, alsoo sy, het vertellen geëyndicht zijnde, nu een tamelijck gevoelen van honger begosten te krijgen. Men vant geraden de tafel voor het bedde van den gequetsen Eustacchio te decken, om hem door het vermaeckelijck geselschap mede wat moets te maecten. De voorraet van spijsse was noch spaersaem noch overdagigh, na de wijze der Landt-huyfen, het
bancket,

bancket, eygen gewas, keur van schoone vruchten, onder anderen ingeleyde Abri-cosen, en voornamentlijck Persicken, of Polken, tot verwondering van de twee Italianen, ongemeen groot en schoon. Is het geen wonder, seyde Ambrosio, dat die vrucht, dewelcke hier te landt soo seer begeert wordt, in Persien (van waer sy tot ons overgebragt zijn) voor venijnigh, of altoos seer schadelijck gehouden wordt, indien wy anders *Alciatus* willen gelooven; die deselve gebruyckt tot een bewijs, dat de verandering der geleerde mannen van plaets, gelijk die van de vruchten, niet selden hun aert en geluck verbeteren doet. Het sou te bedencken zijn, antwoorde Periander daer op, of sulcks meerder het landt, als den weecken en verwijfden aert der Persianen moet toegeschreven worden; want, willen wy de ondervinding gelooven, dit volck heeft weecke harffenen, en by gevolg weecke magen; want om dat sy van kindts been af met het hooft seer gedeckt gaen, blijft hende pan soo weeck, datse by na door het minste geweld door geslagen kunnen worden, waer over sy oock seer licht kael van hooft worden; daer de Egyptenaren in tegendeel, die veel bloots hooft gewent zijn te gaen, selden het uytvallen des hayrs onderworpen zijn. Den Koninck Hendrick de vierde van Vranckrijck, vervolghde daer op Lysander, wort oock

Natuur
der
Persi-
ken.

Aert
der
Persia-
nen.

na-

nagegeven, dat hy in het landtschap Bearn, daer hy in zijn jeught is opgevoet, van eersten af aen bloots hoofts geloopt heeft, en dat hy daerom soo wel tegens de ongemacken van den oorlogh moght. Wat'er van zy, antwoorde Periander, het is seecker, dat de gewoonte bysondere kracht heeft op de natuur. In Indien worden de eerst-geborene vruchten, soo als sy ter wereldt komen, & *ad hoc a Matre rubentes*, in de Rivieren afgewasschen, en waer vint men kloecker en stercker mannen? De koude van dit gewest, antwoorde Eustacchio, sou hier sulcks niet toelaten. Onse stroomen of staende wateren, vervolghde Polymythus, soudent hier mischien een doodende kracht hebben, daer uw Italiaensche een levendmaeckende hebben, indien men anders de reyfigers geloof geven magh, die gewoon zijn de aenhoorders van hun tochten met opgegesmuckte vonden tot verwondering op te voeren. Evenwel, voer daer Periander op in, wat is'er van uw *Laco Aniano*, en haer kracht, om de beesten, die in het *Grotto dei Cani* gestorven zijn, weder levende te maecken? Ick magh seggen, antwoorde Eustacchio, het selve meermaels gesien te hebben: maer of de honden, die wel doot scheenen te zijn, in der daet al doot waren, sou ick nauwelijcks derven verseecken. Ick geloove, berechte Periander daer op, dat het werck soodanigh

ge-

Aerdt
van de
Grot-
to dei
Cani.

gelegen is : de honden , met den neus dicht by de aerde gaende , trecken lichtelijck , jae begeerlijck de swavelachtige dampen van die grondt in , dewelcke hen de harffenen in sulcker voegen vervullen , dat de andere lucht , door de strijdigheydt van die aeffemingen , daer uyt gehouden wordt , gelijk men deselve wercking in den wijn fiet ; waer door de dieren sich als sonder bewegen en gevoelen bevinden ; maer terstondt weder in het koude water geworpen zijnde , bekomen sy van die beswijmeling , gelijk de aemachtige menschen , dicmen met water in het aengesicht te besprenckelen weder bekomen doet ; alsoo de geesten door de schielijcke en strijdende koude weder opgeweckt , en aen het bewegen geholpen , en de swavelachtige dampen , door het openen der sweetgaten , machtigh worden. Het is evenwel te verwonderen , vervolghde Perriander , dat dese ongesonde opwaeffemingen , die self het vliegende gevogelte doen in het water neder vallen , het gewest van Napels die aengename vruchtbaerheydt laten. In tegendeel geloofmen , antwoorde Ambrosio , dat de solpherachtighe gront , door het stoven van die verborgen warmte , daer seer toe helpt , gelijk de heetste mest , aen de boomen geleght , hen dickmaels te beter tieren doet : en in der waerheydt dit gewest behoeft voor geen van geheel Italien , in schoonheydt en vrucht-

vruchtbaerheit, te wijcken. geluckigh waerlijck, indien de onderlinge afgunſt der grooten, niet veel van ons geluck vermindert had, die ſoo geduurigh als bitter is; gelijk blijkt aen die oude en verëelde twiſt van de Colonnen en Caraffen. Wy hebben veel, antwoorde Periander, daer van gehoort, maer noyt de rechte grondt en oorſaek daer van kunnen vernemen: indien uw heerlijckheydt daer eenige byſondere kenniſſe van heeft, ons ſou dienſt geſchieden, indien ghy ons het verhael geliefde mede te deelen. Soo veel my daer van kondigh is, mijn Heer, antwoorde Ambroſio, (gelijk ick meyne daer al yets af te weten) ſal ick geerne het geſelſchap deelachtigh maken, indien de langk wijligheydt U E. niet ſal komen te vervelen. 't Geen aengenaem en nut is, kan noyt te lang zijn, antwoorde Periander, en alſoo begoft Ambroſio ſijn verhael.

Verhael van het geſchilder Colonnen en Caraffen.

Pompejo Colonna, Vader van Fabricio, zijnde, ter oorſaek van een nederlaegh tot Roomen begaen, gedrongen ſijn toevlucht weder na Napels te nemen, vernam in ſijn gebuurte een onbekent Edelman, die daer voor eenigen tijdt met'er woon was gekomen, genaemt Olivier Caraffa, een dapper man; deſe nam

nam hy in fijn vrientschap aen, en dede hem de gunst, hem in fijn huys te ontfangen, niet als dienaer, maer als een vrient, die in ongelegentheyd was; en deed hem ten laetsten in sulcker voegen fijn fortuyn en staet maken, die in waerheydt weynigh by die van de Colonnen te vergelijken, maer evenwel boven de alder-eergierighste hoop van al de Caraffen was: Van desen Olivier zijn voort-gekomen; Vincent, en den anderen Olivier Caraffa, die door hun verdiensten tot het Cardinaels ampt gekomen zijn, als mede daerna Paulo en Jovan Pietro, die sich selven doorluchtigh hebben gemaect, wanneer de Franschen de eerstmael in Italien quamen afdalen; en die door de geduurigheyt diese aen hun wel-doenders bewesen hebben, door der selven middel tot sulcke waerdigheden verheven zijn geworden, als machtigh genoegh waren hun gesagh staende te houden. Fabricius Colonna had twee Soonen, dewelcke, volgende den heerlijcken en eerlijcken trant van hun voor-ouderen, hun jeught dapperlijck hebben geoeffent, tot achterdeel der vyanden des Keyfers, welcks zijde sy droegen, gelijk de Caraffen die van den Paus. De outste was den dapperen Marc Antonio, die het beleg van Verona soo mannelijck heeft uyt gestaen, in spijt van al het geweld van Lautrech, den grootsten Hooft-man die de Franschen

schen oyt in Italien hebben gehadt; in welck verdedigen hy sulck een eer heeft begaen, dat de Venetianen, tot een eeuwigh kenteecken van sijn verdiensten, hem een treffelijcke Eer-kolomme in hun Stadt hebben opgerecht; en, om hem vorder te verbinden, gebeden hebben de doorluchtigste Dochter van hun gebiedt en staet te trouwen; uyt de welcke Camillo en Pompeo Colonne, Oomē van dien Marc Antonio, daer wy tegenwoordigh meest van te spreken hebben, beneffens Iulia sijn Moeder, voortgekomen zijn. Sijn jongste Soon was Prosper genoemt, dewelcke ongeluckighlijck verraden zijnde, soo als hy den Hartogh van Milanen eenige troepen toe-braght, gevanckelijck in Vranckrijck gevoert wiert, daer hy soo wel en getrouwelijck door Paul Caraffa (die het selve ongeluck had) by gestaen wiert, dat hy door sijn toedoen middel kreegh, om te ontkomen en weder na Milanen te keeren, om de belediging van sijn quaedt geluck te verbeteren; makende te gelijk de tijt van sijn gevanckenis doorluchtigh door uytsteekende daden, die schadelijck voor sijn vyanden, maer bysonder vorderlijck voor de vrienden waren. Want terwijl hy tot Parijs in de gevanckenis was, kreegh hy onderrechting dat Carel, Hartogh van Bourbon, Connestabel van Vranckrijck, eenige diepe en duystere misnoegens had, de-

dewelcke, nae de kunst gehandelt zijnde, zijn yver voor die selve kroon, wel soudē mogen doen verkoelen, ja metter tijdt van den dienst van zijn ouden heer aftrecken. Prosper socht dese gelegentheydt, die sich selven soo kostelijck aanbodt, niet te verliezen: maer wist, door middel van Olivier Caraffe, zijn medegevangen, die looslijck van een Edelman, Priemar genoemt, de moeyelijckheydt van den Connestabel verstaen hadt, seer wel de ongemeene en wijdt uytgestreckte eersucht van Bourbon te liefkoosen, en alsoo de getrouwheydt van dien Prins te doen wanckelen, voor soo veel hy hem, van wegen den Keyser, een plaets in zijn oorloghs macht, en sulcken waerdigheyt in zijn landen, als zijn hooge geboorte verdiende, wist te belooven, waer mede hy volkomentlijk de belediging die hem aengedaen was, sou konnen wreken. De Hartogh van Bourbon dan vlucht uyt Vranckrijck, en neemt met sich Prosper, Olivier, Pomperan, en Priemar, beneffens eenige andere Edel-lieden vanijnen aenhangk. Het welck daer na de oorfaeck was van het verlies van de slaghe voor Favie, en de gevanckenis van den Koninck Francois de eerste. Prosper hielt zijn woort aen zijn verlosser, en begevende sich na den Keyser, braght hem de blijde bootschap van het afvallen des Hartoghs, en bewoogh hem denselve te gaen ontfangen;

gen; jae in sulcker voegen, dat hem den Keyfer tot op dry mijlen buyten Toledo, met al de grooten van Spangien, tegenquam, alwaer hy hem, en Prosper, groote geschencken van gout en silver deed. Prosper behielt niet als een kleyne somme voor sich selven, gevende Olivier Caraffe de rest. Maer den Hartogh, hebbende al het sijne Priemar gegeven, belaste hem daer een ruyme miltheyte mede te plegen, om aen de Castilianen te toonen, dat hy in der daet Edelmoedigh was. Men seght dat Priemar alleen ten deelen sijn Meester daer in gehoorfaem was, en den besten buyt voor sich selven hielt, soo dat hy als doe ten eersten geen berouw hadt, Vranckrijck verlaten te hebben, daer hy maer tamelijcke gelegentheydt had; in voegen hy nu soo rijck wierdt, dat den Keyfer, ter liefde van den Hartogh van Bourbon, hem liet trouwen met de Jonge Leonoor, eenige Dochter van Dom Sebastiaen Romalez, een Edelman, die een van de rijckste van geheel Spangien geacht wierdt: de Bruyloft was nauwelijcks gehouden, of Prosper begeeft sich weder na Napels, hebbende van te vooren soo veel te wege gebracht, dat Iovan Pietro Caraffa, Broeder van Paul, tot het Cardinaels ampt verheven wiert, die naderhandt oock Paus geworden is; welcke luyfter, hoewel van de Colonnen afgedaelt, hen, die der de meeste

oor-

oorfaeck van zijn geweest, by nat'onder
gebraght heeft. Staende nu ondertuffchen
het ongeluck van Vranckrijck, ter oor-
faeck van het verlies van de slaggh van
Pavie, en de gevangenis van dē Koningk
Francois, wierden de gemoederen der
Italiaensche Vorsten, vreesende dat den
Keyser hen te machtigh worden, en ge-
heel Italien afloopen sou, tot voordeel
van Vranckrijck opgeweckt; en daer, ter-
wijl dese twee groote Princen tegen mal-
kander in gelijcke macht, als in ballans
stonden, noch den Paus, noch den Veneet-
siaen, sich voor de een of de andere zijde
verklaren wilde, vielen nu soo wel de een
als de ander de swackste toe, waer door
sy des selfs verlooren hoop weder wacker
maeckten. Dit werck brack uyt, al eer
den Keyser daer de minste lucht van had,
en indien Prosper sich ten eersten tegen
het eerste geweld van dit verbondt niet
kloeckmoedighlijck gestelt had, den Key-
ser sou de schade en schande hebben moe-
ten dragen, van sich uyt Italien gedreven
te sien. Maer hy sulcks vernemende,
sandt terstont Bourbon, die, door een doo-
delijcken haet gedreven tegen de bondt-
genooten van sijn ouden Meester, sijn
leger voor Romen sloegh, de Stadt in-
nam, aen de plondering van sijn krijghs-
volck over gaf; maer zijnde aen de bresse
door een Musquet koegel geschoten (jae
self, gelijckmen seght, door een van sijn
eygen

eygen volck) verseeckerde sich Priemar, die het bewindt van sijn huys had, van al sijn goederen en toestel. Ondertusschen den Prins van Orangien, op wien, na de doodt van den Hartogh, het gebiedt, over de oorloghs macht, gekomen was, drong den Paus Clemens soo nauw, dat hy hem dwong na sijn slot St. Angelo te vluchten, daer hy hem, door de uytterste noodt gedrongen, sou gekregen, en na Madrid gesonden hebben, om den Koningk van Vranckrijk geselschap te houden, indien Vespasiaen Colonna, Oom van Prosper, niet ondernomen had hem te beschermen, en den voortvarenden overwinnaer bewoghen, hem sijn vryheydt toe te staen, hoewel voor een groot stuck geldts.

Ick verveele u misschien, mijn toehoorders, door al dese voorbereydtselen; maer wy sullen haest tot andere dingen komen, die lichtelyck wat genoeglijcker sullen zijn. Eyndelyck de vrede tusschen den Keyser en den Koningk van Vranckrijk tot Camerijck besworen zijnde, kreegh de geheele werelt daer door een geheel nieuw wesen; Romen voornamentlyck bestondt weder het hoofd op te steecken: te meer dewijl Paul Farneze, die Clemens in den Pauselijcken stoel opgevolgt was, hem in sijn haet niet na volgde. Het Hof kreegh weder sijn oude luyster, en den Adel, die daer voorheen uytgeban-

gebannen was quam allengskens wederom. Priemar mede, hebbende, als gefeght is, fijn Meester Bourbon gevolght, begaf sich nae fijn doot mede tot Rome metter woon, daer de schoonheyt en welleventheyt van fijn Vrouw Leonoor, en de bysondere aerdigheyt en bevalligheydt van fijn dochter Colombine, al de Grooten van dat Hof, als feylsteen, tot sich trocken, onder dewelcke Marc Antonio, Soon van Prosper, sich daer geduurigh liet vinden, beneffens den Jongen Virginus Ursino, die, nae-ervante van de Caraffen zijnde, met Marc Antonio om het voorrecht scheen te strijden. Dit leyde de eerste gront van misnoegen, die daer nae door Camille Colonne, Soon van den voornoemden Marc Antonio, hervat, en door eē eenparige min-yver vermeerderd wiert. Maer al dit, als lanckwijliger dan vermakelijck, en maer van verre onse faeck rakende, fullen wy kortelijck over slaen, en komen, nae dat wy eenighsins aldus de beginselen van de Caraffen hebben opgehaelt, op de na-saten, daer wy aldermeest van meenen te spreken. Marc Antonio, een Edelman van uytsteekende hoedanigheden, Soon van Marc Aurelio, gedreven door een begeerte van vreemde landen te sien, vandt geen bequamer gewest, om fijn hoedanigheden in het vwerck te stellen, als het Spaensche Hof, het geen alldoe, door de aenkomst van

C

den

50 D O R T S C H E
den Koninck Philippus de II. een nieuwe
luyfter kreegh. Hy dan, wetende den
bestelden tijdt, wanneer dien Koninck
sijn intrede tot Madrid sou hebben te
doer., begaf sich daer heen, met een toe-
stel die zijn staet waerdigh was; daer het
hem geluckte kennisse met Don Jan van
Oostenrijck (sonder dat desen Prins
noch voor meerder als voor Don Jan de
Salcedo, Soon van den Heer Quisciada,
bekent was) te krijgen. Maer na dat hy
sich daer een wijl op gehouden had, quam
den grooten Carel de vijfde, (die, na dat
hy zijn Soon al zijn Koninckrijcken en
andere staten opgedragen had, sich tot
het Klooster leven begeven had) te ster-
ven, waer door het geheele Hof den
Rouw aen nam: oock Philippus, oorde-
lende uyt zijn af-gezondertheyt meerder
aensien te sullen verkrijgen, hielt sich
bedeckter als voor heen, weynigh toe-
gangk aen yemandt gevende, het welck
een seker misnoegen in veel aensienlijcke
Heeren verweckte, en onder anderen
oock Marc Antonio Colonna het Hof deed
verlaten, met voornemen, alsoo het ge-
rucht van de Nederlantsche beroerten,
en het misnoegen der Grooten alreets me-
nighvuldigh in het Hof van Spangien
wiert, sich derwaerts te begeven, en dat
lant te kieser, in geval daer yets met de
wapenen te doen moght vallen, tot een
tooncel, om zijn dapperheyt op te ver-
too-

toonen. Hy dan begaf sich weder na Napels, om alle nootfakelijckheden tot zijn reise te versorgen. Maer soo haest was hy daer niet gekomen, of zijn Vader gaf hem te kennen, dat hy in zijn af-zijn voor-genomen had een van zijn Sisters, aen een jonck, wel-gemaekt, en rijk Edelman uyt te houwelijcken, die seer op haer verliefst was. Ghy weet, seyde den ouden Man, hoe nauwen forge ick over mijn kinderen drage, en hoe gevaerlijk de bewaring van foodanigepanden is, het welcke my daer te eerder toe bewogen heeft, alhoewel ick een soort van tegenzin in uw Suster Victoria bemerckt hebbe; doch ick legge de oorsaek daer op, dat dat geslacht gewoon is haer genegentheden te ontveynsen. Maer of iy al schoon eenige andere reden had, soo meen ick my even-wel in dese gelegentheyd van de macht, die my de Natuur over haer gegeven heeft, te dienen, als mede op de indrucking die, tegen behoorlijckheyd, eenigh ander Persoon op haer gemoet magh gemaakt hebben, weynigh te passen. Gaet ghy haer evenwel van mijnent wegen besoecken, en macckt haer genegen, om op morgen de voorwaarden van haer Houwelijck te onderteecken. Gelijck Marc Antonio wel wist, dat zijn Vader seer vast by zijn stuck bleef, en niet gaerne tegen gesproken was, deed hy niet anders, dan met een diepe

eerbiedigheyt ſijn afſcheyt van hem te nemen, en ſoo voorts na ſijn Suſters Kamer te gaen, die hy ſeer moeyelijck en neêrflachtigh vandt. Sy was ondertuffchen ſeer blijde van hem te ſien, ſonder dat ſy evenwel na liet, blijckelijcke teeckenen van een inwendige droefheyt te toonen. Na dat de eerſte hoffelijckheden waren afgelegd, wilde haer Marc Antonio ſpreken, van het geen hem ſijn Vader had geſegd, waer op ſy terſtont ſeer in haer aengeſicht ontſtack, en, ſiende haer broeder met droefheyt en onſteltenis aen, ſeyde tot hem: Mijn broeder, ghy hebt eenighſins kenniſſe van mijn aert. Ick ben een weynigh ingetogen, en verberge geduurighlijck mijn gevoelen, ſonder dat ick evenwel het uytterſte vermogen op mijn eygen driften heb, en dit ſal de oorſaeck zijn, ſoo het u gelieft, dat gy my ſult hebben te verſchoonen, indien ick u oprechtelijck nu te kennen geve, wat my verbint eenigen afkeer van Aſcanio te hebben, dewelke men my ten Houwelijck ſoeckt te geven. Maer indien ghy my oyt bemint hebt, moet gy al uw vermogen aen wenden, om hem van dit verſoek te doen afſtaen. Marc Antonio, kennende ſijn Suſters aert, nam ſoo veel voor veel van haer geſegd, en gelijk hy haer byſonderlijck beminde, en wel wiſt dat ſy, hebbende een hooghdravend gemoet, geen geringe driften fou kunnen her-

herbergen, liet hy niet na, haer al haer bysondere redenen af te parssen. Sy weygerde fulcks in het eerste; maer haer belangen, en het vertrouwen dat sy op hem had, haer daer toe verbindende, maecte sy sich vaerdigh, hem haer gantsche gemoet te ontdecken. Wanneer een andere jonger Suster hen quam storen, die, terstont haer Broeder omhelsende, (hoewel hy over haer komst niet seer genoeght was, te meer dewijl Victoria hem tecken deed, dat sy niet begeerde dat Cassandra (soo was de jongste genaemt) kennisse van hun onderlinge redenen had) hem terstont duysent vragen begoft voor te stellen, daer hy al kortelijck op antwoorde, hopende dat sy te eerder sou vertrecken, en hen alleen laten. Maer dewijl sy haer Broeder in langen tijt niet gesien had, oordeelde dese, dat het de welvoegentheit vereyschte, hem een weynigh te onderhouden, en begoft daer op de geheele saeck, aengaende het versoeck van Ascanio, te vertellen. Marc Antonio sagh wel dat fulcks Victoria niet seer na haer sin was, maer hy weet fulcks niet als de gemeene gewoonte der Dochteren, die altoos schijnen misnoegen te nemen, wanneer men spreeckt van hen uyt te houwelijcken. Eyndelijck, dewijl Marc Antonio sagh dat sy haer verhael opgeheven hadt, en dat het swaer sou vallen haer te doen swijgen, besloot hy haer te laten

voortgaen, om soo het nauſte bericht van de aert en natuur van Aſcanio te krijgen. Ick geloof, mijn Broeder, ſeyde ſy, dat'er in dit verſoek eenige noodſchickelijckheydt is, en dat die ſaek die men onderhanden neemt, noch een andere met haer inwickelen ſal. Aſcanio is jongk, rijk en dapper, gelijkmen ſeght, maer ſijn aert een weynigh ernſtigh, en een weynigh grimachtigheydt, die hy evenwel, ten beſten hy kan, pooght te bedecken, heeft weynigh over-een-komſt met de genegentheden van Victoria. Hy heeft in vergelding een Broeder, Proſper genoemd, die twee jaren jonger is als hy, de aerdighſte en vermakelijckſte Edelman die binnen Napels is, indien anders waer is, het geen men van hem ſeght. Hy weet dat ick geen van de ſwaermoedighſte ben, en ick geloof, voor ſoo veel als men kan ſien, dat mijn Vader tot dit verdubbelde maeghſchap niet qualijck genegen ſou zijn. Victoria, die tot daer en toe de oogen na de aerde gehouden hadt, en in diepe bedenckingen ſcheen te zijn, antwoorde haer daer wel haeft op. Ick doordringe deſe noodſchickelijckheydt ſeer weynigh, en bekommere my oock ſeer luttel, of deſe ſaek noch een ander met ſich inwickelt; maer ick wil u dat wel toefeggen, indien deſelve ſijn voortgangk neemt, dat ick my ſeer bedrogen, en ongeluckigh vinden ſal. Cassandra wilde
haer

haer daer weder op antwoorden, wanneer men Marc Antonio quam aenseggen, dat Ascanio, hebbende sijn aenkomst gehoort, verfocht hem te mogen begroeten. Om hem dan met de meeste omstandelijckheyt te handelen, wilde hy hem niet tot in de kamer van sijn Susters laten komen, te meer alsoo hy wel wist, dat fulcks Victoria niet aengenaem sou zijn, in de welcke hy nu alreeds een merckelijcke afkeer gesien hadt, maer hy gaet hem selfs aen de voor-zael vinden. Dese eerste aanspraeck gingk bykans geheel deur in Hofelijckheden, ten eynde van de welcke hy oorlof nam van Marc Antonio, nademael menigte van sijn vrienden mede inquamē, die hen beletten, dieper in hun onderhandeling te treden. De rest van den dagh gingk op dese wijze door, sonder dat Marc Antonio gelegentheyt krijgen konde Victoria vorder over haer saeck te kunnen onderhouden, dewelcke hy des avondts over de maeltijt wonderlijck swaermoedigh vandt; en sijn Vader, aen de andere zijde, alsoo vast van voornemen zijn voornemen te volvoeren, daer hy sijn Soon den gantschen avondt mede onderhieldt, als een sake daer sijn Suster groot voordeel sou uyt te wachten hebben, voor soo veel sy aen een aensienlijck geslacht sou komen. Des Morgens, zijnde noch niet opgestaen, komt 'er een Pagie aen de kamer-deur van Marc Antonio kloppen;

wanneer desen ingelaten, en voor het bedde gekomen was, vraeghde hy hem, of hy Marc Antonio was? dese ja geantwoort hebbende, gaf hem den dienaar een Brief, dewelcke hy openende, van desen inhoud bevandt te zijn.

Brief van Don Artal aen Marc Antonio.

Voor soo veel ghy den beleeftsten en Edelmoedighsten Edelman ter werelt zijt, verwacht ick van uw goedertierenthey, en trouwhartigheyt de uytwercksels van sulck een hooge achting, als uw deughden van u gemaect hebben. Ick bevinde my geensints in staet om u te konnen vinden, mijn ongevallen en mijn sieckte verhinderen my het selve: maer eer dat de selve mijn gerechtige wanhoop verhaesten, en het ander mijn droevigh leven komt te eyndigen, besweere ick u soo veel liefde te willen toonen, als te komen besoecken

D. A R T A L.

Marc Antonio bevand sich in het eerste een weynigh benieuwt over het ernstigh versocck, het welcke hem van desen siecken gedaen wierdt, daer hy self den naem niet van kende. Evenwel, aenmerckende hoe ernstigh hy hem versocht, en op wat wijse hy van hem onderstandt begeerde, geloofde hy dat het eenigh Edelman was, die, ver van sijn Vaderlandt, en door de sieckte, en soo mischlien, door gebreck
van

van geldt overvallen zijnde, sijn hulp verfocht. Hy sich terstont hebbende doen kleeden en eenigh gelt by sich genomen, om desen, dewelcke aen hem geschreven had, te hulp te komen, indien hy sulcks van nooden hadt, begeeft sich op staende voet, met den Pagie die den Brief gebragt had, om sijn Heer te vinden. Maer Marc Antonio was wel verbaest, wanneer hy de aensienlijckheyt van het huys sagh, daer hy hem braght. Het selve bewoonde een groot Heer, genaemt, Dom Pedro d'Avalos, wiens over-groot-vader den doorluchtigen Roderick d'Avalos was geweest, dewelcke den Koningk Alfonso van Arragon in den oorlogh gevolght was, en onder de selve duyfent proeven van een ongemeene dapperheydt getoont had; waer voor hy van dien Vorst met treffelijke goederen en tijtels was voorsien, dewelcke als noch sijn huys in besitting heeft, gelijk sy als noch den naem van Marquis del Guasto en Pescaire voeren. En desen Dom Pedro d'Avalos was, ter oorsaek van eenige saecken van staet, in ongenade aen het Hof van den Keyser geraeckt, en had sich tot Napels vertrocken, om aldaer den tijdt uyt te wachten, dat, de nevelen van afgunst vervlogen zijnde, de Sonne van sijn onschult mocht komen door te breecken. Dese quam Marc Antonio ontfangen in een schoone zael, dewelcke seer kostelijck opgepronckt

pronckt was, en hebbende hem door een groote Kamer geleydt, tot in een ander, dewelcke wat kleynder was, verfocht hem na een koets te gaen, daer hy een man vandt, dewelcke seer kranck was. Het onderscheydt van de Livrey van twee Pagies, en eenige Lackeyen, met dat van de andere van het huys, deden Marc Antonio terstont gelooven, dat dese een man van aensien was. Soo haest was Marc Antonio niet voor het bedde, of desen Heer, dewelcke hem daer gebraght had, sprack eenige woorden soeteljk tegen den ziecken, en daer op Marc Antonio omhelsende, begaf sich met een groote eerbiedigheyt weder uyt de kamer. Den krancken, Marc Antonio met eenige ontfeltenis aengesien hebbende, badt hem, sich in een stoel voor sijn bedde neder te setten, en begoft met een flauwestemme aldus te spreken: Ick ben beschaemt, dat onse kennisse soor qualijk voor my begint, en dat boven de verplichtingen waer mede ick uw verschuldicht ben, ick noch dese tot mijn belasting hebben moet, dat ghy my noch selfs zijt komen besoecken. Ghy siet evenwel een gedeelte van mijn verschooning in mijn aengesicht, en ick bidde, dat ick u het andere magh laten hooren, daer ghy ongetwijffelt eenigh van uw belang in vinden sult. Marc Antonio, hem by de hant nemende, gaf hem daer op tot ant-

antwoort: Indien uw leven in mijn handen is, gelijk ghy my geschreven hebt, ick belove u, dat ick het mijne gewillighlijck besteden sal, om het uwe te behouden. Soo begeert ghy dan wel, dat ick u het verdriet aendoe, vervolgde den ziecken, van u mijn ongeluck te verhalen, en met eenen de hant, die Marc Antonio van hem vast hielt, te rugge treckende, gaf hy sijn volck een teecken om te vertrecken, en vervolghde sijn reden op dese wijze: De aenmercking van uw en mijn persoon sal de oorfaeck zijn, dat ick mijn verhael te korter sal overloopen, uyt vreesse van u moeyelijck te vallen, en om dat de staet daer ick in ben my niet toelaet lang te spreken; ick sal u vervolgens seggen, het geen ick van uw beleeftheyt verfoeck, en u hartelijck bidden, mijn ernstigh begeeren my toe te willen staen. Men noemt my Don Artal, seer nauwe bloet-verwant van Don Pedro d'Avalos, en by gevolgh geboortigh van Arragon, daer ick, sonder ydelheydt, kan seggen, dat mijn geslacht aleenigen luyster heeft. Ick, hebbende aen het Hof eenige vrienden gevonden, die stoutelijck en wel te pas, tegen den Koningk, van wegen de onnooselheydt van Don Pedro d'Avalos, hebben derven spreken, heb van hen de tijding daer van ontfangen, gelijk ick hem het selve oock hebbedoen weten; met dese order evenwel, dat

hy niet uyt Napels sou hebben te vertrecken, voor en al eer hy ten vollen van sijn herstelling sou verskert zijn. Onder tusschen, tot sijn ongeluck, de persoon die sijn saken ten Hoof voorstond, wierd door den Koningk na Nederlant gesonden, om mondelijck eenige onderrechting aen den Cardinael Granvelle te doen, aengaende de berechting, die hy, wegen den staet van dat lant, aen het Spaensche Hof had gedaen. De Koningk deed desen in sijn Cabinet komen, daer hy hem meer als een uur langk besigh hield, ten eynde van welcke tijdt, dese getrouwe vriendt niet naliet, sijn Majesteit van Don Pedro te spreken, die hem terstont daer op den mont sloot, door een antwoord dewelcke hy hem deed, dat de saken van een Koningk t'eenemael een persoon moeten besigh houden, en dat, indien hy dese verrichting na waerde quam uyt te voeren, het selve een middel tot de herstelling van de d'Avalos sou zijn. Dese, gelijk hy een out Hoveling, en van groot begrijp is, antwoorde daer niet anders op, maer sijn wegh over Saragoce nemende, deed my berechting van het gene hy by den Koningk had te wege gebraght. Hy daer op vervolghde onbekent sijnen wegh na Bayonne, als de kortste om na Brussel te reysen: Ick geloofde dat sulcks wel verdiende om my selver na Napels te begeben, vreesende dat, indien ick sulcks
een

een brief vertroude, dat deselve moght komen verloren te worden, het welcke dese goede faeck t'eenemaal sou hebben kunnen verachteren. Ick dan begeef my, nu ses maenden geleden zijnde, tot Vivaros te sloop, en ben eyndelijck hier aengekomen, ick weet niet of ick sal seggen, tot mijn geluck of ongeluck. Ick nam mijn verblijf by Don Pedro, die ick in een wonderlijcke stantvastigheydt van geest vondt, het sy hy weder in gunst geraeckte, of gedwongen was, aldaer in sijn gewillige ballingschap te blijven. Onder tusschen, om te toonen hoe seer hy my beminde, bleef hy niet in gebreke, na eenige dagen, een treffelijck bancket aende voornaemste van Napels te geven, en al wat'er aensienlijckst in dese stadt mogt zijn, daer op te noodigen. Ghy hebt wel te gelooven, dat Marc Aurelio uwen Vader niet te huys gelaten wiert, die ook toeliet dat uw twee Susters, na het Avontmael, het Ballet quamen helpen vereeren, het welcke ick aen de vrouw van Don Pedro gaf. Ghy sult my gelieven te verschoonen, indien ick uw verswijgh het gene my in dese eerste bejegening voor viel; maer dit sal ick alleenigh seggen, dat, [indien de schoonheydt van Victoria terstont mijn oogen sloegh, haer kloecke geest mijn hart by gevolgh veroverde, waer op de hooge achting, dewelcke men haer deed hebben, my maeckte te besluy-

ten, of te sterven, of voor niemandt als haer te leven. Ick wenschte wel in staet te zijn, om u te kunnen seggen, wat poogingen ick deed om haer mijn genegenheden te kennente geven, en met wat ononderscheydentlijckheyte sy my aenhoorde. Ick wenschte oock wel dat ghy wist, wat diensten Don Pedro en sijn vrouw my gedaen hebben, om my den wegh tot haer aenspraeck te banen. Soo veel is'er van, sy wisten veel te seggen van mijn groote goederen, dewelcke ick in Arragon besit, daer sy evenwel niet veel staets schein van te maken; sy verheften mijn geslacht, en een weynigh aensien het welcke ick verkregen heb; soo dat sy eyndelijk toestont mijn aenfoek te dulden, behoudens dat sulcks met bewilliging van haer Vader geschiede. Voor soo veel sy schoon en van treffelijck geslacht is, staet het niet te verwonderen, dat'er meer aenfoeckers buyten my waren: maer mijn geluck, en het groot gevoelen het welcke men haer van my had doen hebben, was de oorfaeck dat deselve my maer weynigh beseffelijckheyte gaven. Ick was ondertusschen van voornemen haer door Don Pedro ten houwelijck te doen versoecken; maer noch hy, noch Victoria waren het hier in met my eens, wetende dat Marc Aurelio een natuurlijcke tegenfin had, om een schoon-Soon aentenenen, die geen Napolitaen was; my on-

ondertuffchen te verftaen gevende, dat
 uw verblijf in Spangien, u ongetwijfelt
 een beter gevoelen van onfe natic fou doen
 hebben, en dat op uw wederkomt uw
 gunft tot het werck de faek alderbest fou
 doen voortfetten: voegende by defe rede-
 nen, dat ghy haer boven allen feer bemin-
 de, en dat ghy wel foo goedertier soud
 zijn, als de verkiefing dewelcke het haer
 gelieft heeft van mijn perfoon te doen,
 voor goet te kennen. Met defe hoope is
 detijt vaf doorgegaen, die door een onver-
 wacht voorval, eylaes! aldus omgestoo-
 ten is. Afcanio was mede onder anderen
 op het Ballet, en, gelijk als hy oogen en
 hart heeft, fagh hy haer, en kon vervol-
 gens niet minder als haer beminnen.
 Maer gelijk hy een byfondere natuur
 heeft, poogde hy defe drift te wederftaen,
 om te doen gelooven dat hy weynigh be-
 lang in faken van liefde had. En in der
 daet daer liepen geheele dry maenden voor
 by, fonder dat Victoria van fijnent we-
 gen gemoeyt wiert, en fonder dat ick het
 minfte vermoeden op hem had, gelijk
 ick met groote naerftigheyt die gene waer
 nam, die by haer quamen. Maer ten laet-
 ften, gelijk'er niets foo geheym is, daer
 men geen twijfel van krijght, begoft ons
 onderling verftandt veel menfchen de oo-
 gen te openen, en onder anderen die van
 Afcanio, die, na de aert en eygenfchap van
 veel nijdige menfchen, nu met te meer-
 der.

der yver en begeerte betrachte, het geen hy tot noch toe met eenigh ononderscheyt had aengemerckt. In voegen hy terstont begonde te overleggen, wat de oorfaeck was van mijn verblijf al hier, en in gedachtenis te roepen eenige galanteryen en vermakelijckheden, die ick somwijlen des nachts voor de veynsters van Victoria deed doen. En hebbende sich alsoo ten laetsten van mijn voornemen verskert, nam hy volkomentlijck voor, het selve te verhinderen, en my in de wegh te zijn. Hy dan, hebbende de faeck met een van sijn vrienden overleght, versocht deselve het versoek te doen, het welcke hy deed met sulck een goet gevolgh, als hy sou hebben kunnen verwachten. Noyt hebbe ick ondervonden als doe, dat de rampen en ongelucken, door een noot-schickelijcke keten aen malkander geschakelt zijn. Den avont daer te vooren wiert ick door sulck een geweldige koorts aengetast, dat Don Pedro verboot dat my niemant van dit Houwelijck van Afcanio met Victoria spreken sou, uyt vreesse, dat my het selve noch te meerder sou mogen ontstellen; waer door het gebeurde, dat het gerucht daer van alreets door geheel Napels verspreyt was, eer ick noch de minste tijding daer van quam te vernemen. Des morgens verboden de Genees-meesters my alle aenspraeck, en dat was den selven dagh dat Marc Aurelio sijn

fijn Dochter Ascanio had toegestaen. Don Pedro was daer over alsoo seer ontstelt als yemant anders; en gelijk hy goede kennisse van mijn liefde had, twijfelde hy niet, of de eerste tijding, dewelcke ick daer van sou krijgen, sou my de doot veroorsaken. Dit deed hem alle sorge verdubbelen, om niemant by my te laten komen, om aldus een saeck voor my te verbergen, die nu alreets in de mont van een yeder was. Victoria ondertuffchen, niet wetende hoe het met mijn sieckte was, daer sy het beginsel van had gesien, en vreesende dat dit voorval deselve sou doen verargeren, deed haer aert en natuure geweld aen, en sandt my in een brief, die ick als noch bewaer, de droefste tijding die ick oyt mijn leven ontfangen heb, gelijk ick u versoecke deselve te willen lesen. En daer op kreegh Don Artal, al suchtende, een Brief van onder sijn oorkussen van daen, dewelke hy Marc Antonio te lesengaf, daer hy dese woorden in vant.

Brief van Victoria aen Don Artal.

Mijn Vader dwingt my om een ander als u, te trouwen, hebbende my gister avont gedwongen mijn toestand daer toe te verleenē. Mijn hart weygerde het selve met duysent suchten, mijn oogen met soo veel tranen, en mijn aengesicht met een ongemeene ontsteltenis. Alleen mijn tonge heeft ons beyde verraden, gevende het
doo-

doodelijcke ja ; begaende alsoo een misflagh ,
daer de gehoorfaemheyt en de vrees haer toe ge-
drongen hebben. Ick weet niet hoe ghy dit uw
ongeval sult dragen , het welcke ick veel eerder
het mijne sou mogen noemen, om dat, indien het
selve by geval u in het leven laet , het selve
sekerlijck veroorsaken sal de doot van

VICTORIA.

Marc Antonio den Brief gelesen heb-
bende , gaffe hem weder , sonder te ant-
woorden , om hem in sijn redenen niet te
stuyten. Het soude onnoodigh zijn, ver-
volghde Don Artal , u mijn ongenuchten
hier over te beschrijven , dewelcke foo-
danigh waren , dat sy my in swijm deden
vallen , met een groote verbaestheyt van
die gene die my den Brief bracht , die heb-
bende mijn dienaers , en eenige van Don
Pedro, doen by komen , al de moeyten van
de werelt mosten doen, al eer sy my weder
tot mijn self konden doen komen. Don
Pedro toonde sich seer gestoort dat men de-
sen gevaerlijcken bode had laten boven
komen , maer bedacht wederom , dat ick
ten minsten nu van de saeck onderrecht
was , die ick doch vroegh of laet sou moe-
ten weten. Hy versant den bode , sonder
dat ick de macht had hem iets te kunnen
seggen , en vertrooste my ten besten dat
hy konde. Maer de smart taste my soo
geweldigh aen , dat my deselve stelde in
de staet daer ghy my tegenwoordigh in
fiet.

fiet. Ick vernam daer nae wie dien ge-
 luckigen was, en wilde mijn best doen
 om op te staen, om my over hem te wre-
 ken, maer sulcks was my onmooghlijk,
 sijnde mijn swackheyt foodanigh, dat ick
 zedert het bedde niet heb verlaten. Des
 morgens daer aen liet Victoria na mijn
 gefontheyt vernemen, daer sy seer over
 bekommert was, gelijk my dese seyde
 die my van harent wegen quam besoe-
 ken, sendende my met eenen desen brief.
 Dit seggende, gaf Don Artal Marc Anto-
 nio een anderen Brief, om te lesen, luy-
 dende aldus.

Brief van Victoria aen Don Artal.

*Nademael te sterven, of een ander als u te
 trouwen, een en de selve saeck is, weet ick niet
 meer als twee hulp-middelen om tegen dese onge-
 vallen te stellen. Het eerste is, dat mijn Broe-
 der op morgen alhier komt, dewelcke ick sal bid-
 den, indien ick kan, ons by te willen staen. Het
 tweede is de doot, indien hy ongewilligh is
 sulcks te onderstaen, 't geen ick niet gelooven
 kan; of buyten macht, het geen ick eer beseffen
 sou. Wat my belangt, ick versekere u, dat
 ick als dan moet en dapperheyt voor u hebben
 sal. Ick geloof dat ghy te edelmoedigh en te ge-
 trouw zijt, om langer te willen leven als*

VICTORIA.

Siet daer, vervolghde hy, nemende de-
 sen Brief wederom, dewelcke hy kuste
 en

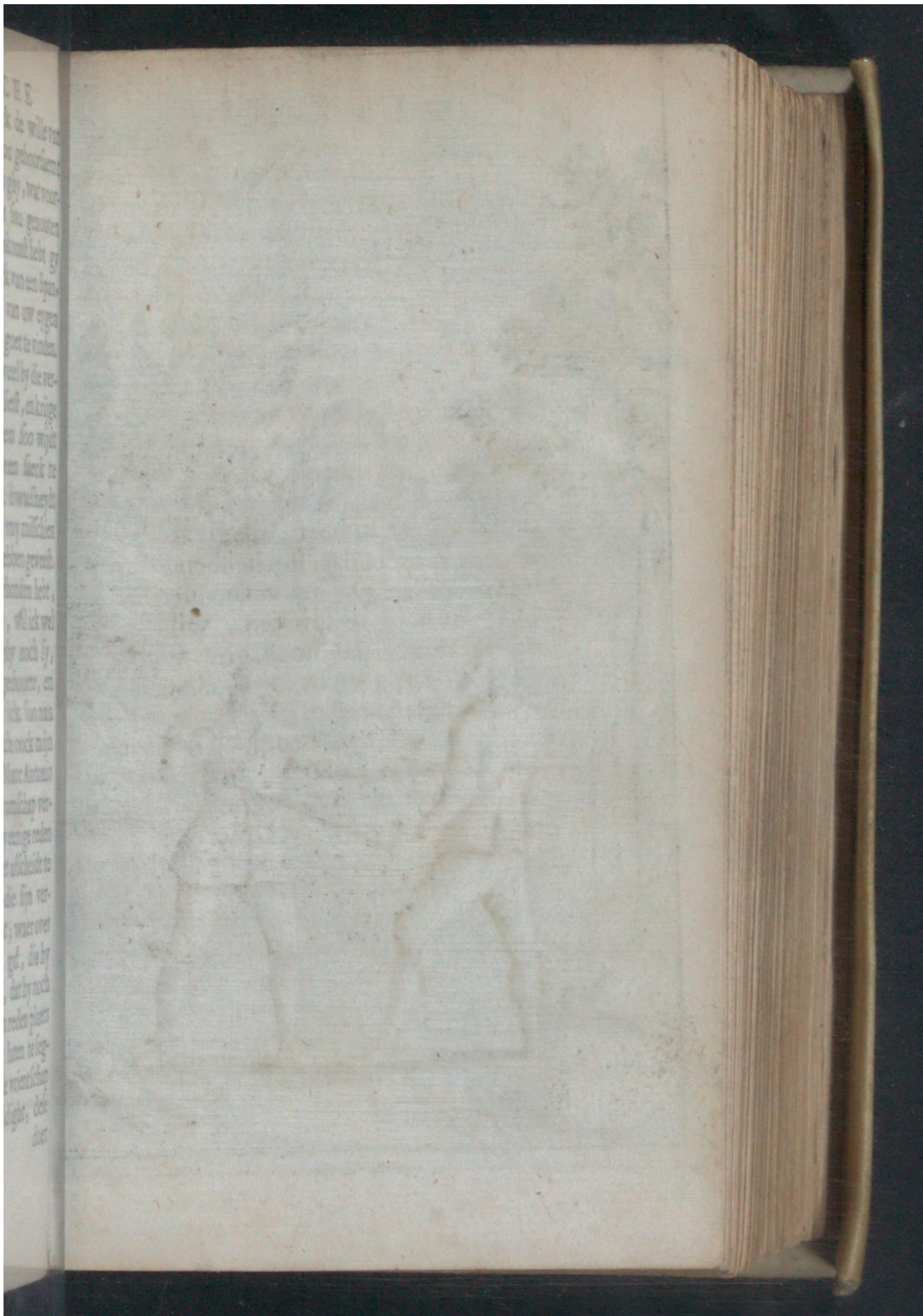
en by den andere leyde, wat het is, het
welcke my veroorfaeckt heeft u de moey-
ten aen te doen van hier te komen.
Ick geloove dat Victoria u alreets ope-
ning van ons ongeval, fal gedaen heb-
ben, en verfocht om ons by te willen
ftaen, waeromme ick nu mijne gebe-
den by de hare niet voegen wil, we-
tende hoe feer ghy haer bemint. En al
hoe wel ick weynigh by u bekent ben, en
hoe wel: Hy wilde voortvaren, maer al-
foo zijn poogen een weynigh te geweldig
was, viel hy over defe woorden van fich
felven, en dat met weynigh blyck van le-
ven. Maer eyndelijck, door de byftant
van fijn volck, dat in de naefte kamer en
te hulp geroepen was, weder tot fich fel-
ven gekomen zijnde, feyde Marc Anto-
nio tegens hem: Ick heb reden my te be-
klagen, dat mijn Suster, wetende de op-
rechte liefde dewelcke ick haer drage,
my die gene diefe voor u heeft, heeft kon-
nen of willen verbergen: Evenwel ver-
fekere ick u, dat fy geen reden fal hebben
fich over my te beklagen, noch oock ghy
om qualijck van mijn te oordeelen,
ter oorfaeck van de verbintenis de wel-
cke ick aen uw Natie heb. Ick neem
de eere aen, dewelcke ghy my doet, van
ons huys en mijne Suster; geeft my haer
brieven, daer ick foodanigen forge voor
dragen fal, als ghy felve foud kunnen, en
gelooft, al eer het nacht fal zijn, dat ick fal
poo-

poogen al de swarigheden wegh te nemen die u nu dus onmooghlijck schijnen te zijn. Hy gaffe Marc Antonio beyde, dewelcke deselve beleefdlijck ontfangende, dese woorden daer by voeghde: Indien Victoria de oorfaeck van uw sieckte is geweest, Marc Antonio sal die sijn van uw genesing. Don Artal wilde hem bedanken, maer zijn uytsteeckende blijtschap belette hem sulcks, soo dat zijn omheltingen het ampt van sijn woorden mosten bedienen. Marc Antonio verliet hem dan met dese beloften, en hebbende sich langs een heymelijcke trap laten afleyden, om de onthalingen van Don Pedro te ontgaen, die hem alreets in de zael verwachtte, steegh op een brave Klepper, die hy met sich uyt Spangien gebracht had, en uyt de Stadt rijdende, besluyt Afcanio te gaen befoecken, die sijn verblijf hield in een treffelijck huys, het welcke sijn Vader, voor sijn doot, in de voor-stadt had doen bouwen, om al daer, geduurende de Somer, de schoonheyte en het vermaeck van sijn hoven te genieten, daer hy seer finnelijck op was. Marc Antonio vandt hem, soo als hy uyt quam, oock op een schoon Turcks Paert geseten, van het welcke hy terstont afsteegh, om Marc Antonio te ontfangen, gelijk desen mede deed. En hebbende gehoort, dat hy twee mijlen van daer gingk, naer een ander huys dat hy daer had, noch schoonder als

70 D O R T S C H E
als dit, om al daer order te stellen, tot
een treffelijcke Maeltijt, die hy aen het
geheele huys van Marc Antonio en het
sijne van meening was te geven; soo was
desen seer wel te vreden dat hem die gele-
gentheyt gegeven wiert, om hem uyt
den huys te sien, en berechte daer om
Ascanio: dat hy veel van dat lusthuys ge-
hoort had, en dat hy niet ongenegen sou
zijn het selve te sien. Ascanio scheen dit
seer aengenaem; en begeven sich soo te
samen derwaerts, een yeder maer met een
kleynen Lacquay verselt, om hun paert
te houden. Aldus op wegh zijnde, on-
derhielt hy Ascanio met de bysonderste
dingen, dewelcke hy in Spangien gesien
had, hebbende die kout met voordacht
op het tapijt gebraght, uyt vreesse dat sy
anders te vroegh die souden begonnen
hebben, waer om hy gekomen was. Sy
dan komen eyndelijck aen het begin van
een schoone dreef, daer de schaduw en
versche lucht hen noodighde af te stijgen.
Sy gaven hun Paerden aen hunne Jongers,
en gingen soo te voet na het huys. Alsoo
het selve noch wat verre van daer was, en
Marc Antonio van ongedult by na stierf,
om Ascanio sijn saeck voor te dragen,
hielt sich deselve kort stil, en Ascanio
scherpelijck aenfiende seyde hem: Alhoe-
wel het my een groot voordeel is, Heer
Ascanio, de eer van met u vermacgh-
schapt te zijn, te mogen hebben, en dat'er
niet

niet meer als eenen dagh tijds tusschen is, geloof ick evenwel verbonden te zijn, eer ghy u noch verder in dese saeck inwickelt, u te vragen, of ghy wel een persoon soud willen trouwen, die nu al voor lange aen een andere genegentheyt verbonden is? Ascanio veranderde hier op van verwe, en wel siende dat hy met seer grooten ernst sprack, antwoorde met ontsteltenis: Dat wil Godt niet, dat ick eenigh persoon in haer wil sou begeeren te dwingen, al sou ick t' eenemael het genöegen verliezen, het welcke ick uyt het Houwelijck met uw Suster verwacht. Ghy doet en spreekt soo wijffelijck, antwoorde Marc Antonio, dat ick uw oordeel hier in ten alderhoogsten prijsen moet, gevende hem met een de brieven van Don Artal in de handen, vervolgende: ick sou de liefde die ick Victoria drage, en de vrientschap, dewelcke ick u voor lang toegedacht hebbe, te kort doen, indien ick het geene ghy daer fiet voor u had willen verbergen. Ondertusschen las Ascanio de brieven, niet sonder groote ontsteltenis in sijn aengesicht te toonen. Gelesen hebbende, seyde hy: Ick geloof dat dese twee brieven van uw Suster komen, alhoewel ick haer hant niet meerder als uw vrientschap kenne. Dit sal ick u alleen seggen, dat voor uw komst tot Napels, Victoria geen meerder afkeer van my als van yemant anders getoont heeft te hebben,

ben, en datse lichtelijck de wille van Marc Aurelio uw Vader sou gehoorfaemt hebben, die beter weet als ghy, wat voordeel sy by my te trouwen sou genooten hebben. Maer na uw aenkomst hebt gy haer bewogen het verfoeck van een Spangiaert, tot kleynachting van uw eygen Lantslieden en mijn staet, goet te vinden. Voor my, ick winne soo veel by die verwisseling, als ghy der by verliest, en krijge mijn oordeel weder, het geen soo wijdt verdwaelt was, soeckende een saeck te verkrijgen, daer ick my uyt dwaesheydt sou ingewickelt hebben, die my misschien niet heel voordeeligh sou hebben geweest. Maer nademael ghy my verbonden hebt, vry uyt de borst te spreken, wil ick wel dat ghy weet, dat noch ghy noch sy, niet hebt, het geen by mijn geboorte, en het huys der Caraffen, daer ick soo nau aen vermaeghschapt ben, noch oock mijn staet, te pas komen kan. Marc Antonio merckte wel dat hem de gramfchap vervoerde, en voor soo veel hy eenige reden had, pooghde hy geen quaet afscheidt te maken, met een Edelman die sijn vermaeghschapping had gesocht; waer over hy hem de soetste antwoord gaf, die hy geven konde: maer siende, dat hy noch zijn beleeftheden, noch zijn reden plaets wilde geven, konde hy niet laten te seggen: Heer Ascanio, ghy zijt de vrientschap die ick u toon seer verschuldicht, dese
doet

THE
k de wille van
en geboortem
guy, wa rooc
deu geboort
kandheit gy
k van en sp
van uw eygen
goet te vinden
veel by de ve
heit, minge
en soo wylt
en sleek te
dwaalen te
my milken
niet gewel
nomen heet
, wick wel
by noch ly
reboort, en
sick te na
en roek mit
Mart Antoon
niskap ver
eenige reden
afschied te
die sin ve
; waer over
gūt, die by
dat by noch
reden plant
laten te leg
vriendliche
licht, die
dier

A R
 doet my u
 met sukk
 schap niet
 u gunst te
 heym open
 legen is, en
 ongeraken
 antwoorde
 ongevally
 in mye ge
 hebben, van
 ster enycke
 Neent een b
 Marc. In
 van myn Su
 en spreect
 met oeter b
 te weten, in
 met overre
 geveck. In
 op lieguy
 het gewen
 meen; Als
 steek, die
 quethe; en
 die hem d'v
 by viel laet
 Antoon de
 Ouden.
 Val te ken
 wech te k
 ra de Sla
 na die pier

doet my u aenmercken, en antwoorden, met fulck een fedigheydt, als uw gramfchap niet fou verdienen. Ick meende u gunft te bewijfen, als ick u een geheym openbaerde, daer u foo veel aengellegen is, en dat u gelegentheydt geeft uw ongevallen voor te komen. Waerlijck, antwoorde Afcanio, mijn houwelijck fou ongevalligh geweest zijn, nademael ick in mijn gevoelen fou bedrogen geweest hebben, van dat ick aen uw Suster een feer eerlijcke vrouw fou gehad hebben. Neemt een beter gevoelen, antwoorde Marc Antonio met eenige hevigheydt, van mijn Suster en haer deughtfaemheydt, en spreekt op een ander tijt tegen my met beter beleeftheyt, nademael gy hebt te weten, dat indien mijn staet de uwe niet overtreft, fy defelve evenwel al heel gelijk is. Hy deed Marc Antonio daer op liegen, en terftont beyde de hant aen het geweer flaende, wierden handgemeen; Afcanio bracht Marc Antonio een steeck, die hem een weynigh in de zijde quetste; en Marc Antonio weder hem een, die hem dwars door het lichaem gingk: hy viel daer op ter aerden, terwijl Marc Antonio henen gingk daer de Paerden stonden. Hy gaf fijn dienaer het ongeval te kennen, op dat hy hem fou sien wech te krijgen; en beval de sijne weder na de Stadt te keeren, terwijl hy te post na die plaets reedt, daer hy des avonts te

D

VOO-

vooren een gedeelte van zijn volck gelaten had, die al daer verwachtten, tot dat men zijn goederen uytgescheept had. Hy belaste hen deselve wederom te scheep te bestellen, en hebbende een brief aen zijn Vader geschreven, over het geen gebeurt was, gaf hem daer in met eenen de staet en gelegenthey, beneffens de liefde van Don Artal te kennen; hem biddende ootmoedighlijck, deselve te vergenoegen, en het houwelijck hem toe te staen. Hy schreef oock aen zijn Suster, en Don Artal, die hy te gelijk zijn twee brieven weder schickte, en voorts, sonder hun antwoord te verwachten, begaf sich te scheep na Vranckrijck, om zijn vergiffenis by de Princes, die met den Koningk van Spangien verhouwelijckt was, te verkrijgen; maer hebbende verstaen dat deselve alreeds met den Hartogh van Alba, die haer in den naem van zijn Meester getrouwt had, vertrocken was, verbleef hy noch een geheel Jaer in dat Rijck; tot dat hy eyndelijck met Don Bernardin de Mendoce gelegentheydt vant na Perpignan, en, Don Bernardin aldaer gelaten hebbende, voorts na Barcelone te vertrecken, op hoop, sich aldaer soo lange op te houden, soo bedecktelijck als hy konde, tot dat hy hoorde, dat zijn saken tot Napels souden by geleght zijn. Maer in tegendeel gaf dit voorval de uysterste stoot aen de waggelende vrede van de Colonnen en

Ca-

Caraffen, die tot Napels, en aen het Hof te Romen, ongemeene partyfchappen begosten te oeffenen; behalven de gramfchap van fijn Vader, die het houwelijck van fijn Sufter met Afcanio wel gaerne fou gefien hebben, te meer, alioo hy daer door had gehoopt de fcheure tuffchen die twee doorluchtige huysen vereenight te hebben. Hier by quam noch een tweede toeval, dat is, dat hy op een avondftondt, om fijn vermaeck wandelende, van twee onbekende vermomde, geen dry ftraten van fijn huys, aengetaft wierdt, die hem ongetwijfelt voor een ander namen. Hy fich genoodtfaeckt fiende fijn leven te befchermen, hoewel defe twee wel gewapent waren, was foo geluckigh, dat hy den eerften een fteeck braght, die hem tot den eenen wang in, en ten neck weder uyt quam, die daer over doodt ter aerden viel; terwijl fijn macker, om hulproepende, noch vijf of fes anderen voor den dagh deed komen, het geen hem verplichte, fiende de party ongelijck, de vlucht te nemen. Dit verbond hem noch te meerder fich ftil en bedeckt te houden, behalven dat de Caraffen, vernomen hebbende dat hy in dat Rijck was, alle mogelijcke middelen aanwenden, om hem te betrappen, niet tegenftaende hem Afcanio felve op fijn fterven genoeghfaem ontfchuldigt had.

Eynde van het eerfte Boeck.

D 2

H E T

HET II. BOECK.

Us verre was Ambrosio in
 zijn vertelling gekomen,
 wanneer den Wondheelder
 (dewelcke men, om de
 wonden van Eustacchio te
 verbinden, stillekens uyt
 de Stadt ontboden hadde) in komende, om
 na den gewonde te sien, het geselschap,
 uyt beleeftheyt, sich genoodtsaecht vond
 plaets te maken, vertreckende sich onder-
 tusschen in den Hof, om aldaer den ver-
 sichen en nu alreeds dalenden avondstont
 te genieten, latende den Meester met zijnen
 gequetsten begaen. Alleenigh Periander
 en Ambrosio sagen het verbandt aen. De
 soete Lucinia, die van haer vader noch
 eenigh bevel had moeten ontfangen,
 ondertusschen het geselschap voor uyt
 siende, liep met een volle ren, niet sonder
 schijn van verbaesthey, hen achter aen,
 roepende, dat men haer in wachten sou,
 en haer broeder Lysander, soo haest sy
 by den trop was? om de armen vattende,
 gelijk de Kinderen plegen, wanneer sy
 verschrickt ghemaect zijn. Lysander
 vraeghde haer, waer dese nieuwe liefde
 van daen gekomen was. Wat moeyten dat
 ick doe, antwoorde Lucinia, ick kan dat
 spoocksel van Ambrosio niet uyt mijn ge-
 dach-

dachten krijgen , maer , hoe ick het soeck
 af te leyden , my dunckt evenstaegh , dat
 ick soo een voor mijn oogen sie. Ick heb
 van al het werck van dese Colonnen soo
 veel als niet verstaen , om dat mijn sinnen
 soo geduurigh met dat gesicht besigh zijn.
 En dit is de oorfaek , dat ick nergens soeck
 alleen te zijn: want my dunckt even-
 staegh , dat ick het een of het ander achter
 mijn hielen heb. wie u verlaet of niet,
 vervolghde sy , ick meen u desen avondt
 getrouwelijck by te blijven: Een yeder
 lachte om de vrees van Lucinia , die oock
 van de andere Jongkvrouwen gevolght
 wiert. Ick voor my , seyde Lydamas , ick
 sla daer het seeckerste geloof niet aen , en
 geloof eerder dat den goeden Heer in sijn
 minneslaep gelegen , en gedroomt heeft.
 Ten zijn evenwel al geen droomen , be-
 rechte daer Polymythus weder op , het
 geen de ondervinding van diergelijcke
 verschijningen leert. Een vriendin van my
 heeft by klaren dagh , soo als sy in den Hof
 achter haer huys was , een geest gesien , de
 welke geheel in 't wit stond , met een
 langen witten baert , en wit hayr , die met
 beyde sijn handen een gallery beslagen
 had , daer de Jonge Maeght door most
 gaen. Onse dienstmaeght , berechte daer
 Lydamas weder op , des avondts fullen-
 de uytgaen , quam terstondt weder met
 verbaestheydt ingelooopen , seggende ,
 niet vorder te derven gaen , alsoo sy een

geest gefien had, die daer noch stondt, van het hoofd tot de voeten in het wit. Wy, het hoofd buyten stekende, sagen inder daet yets, het geen, alsoo de Maen tamelijck schein, sich wit vertoonde; ick, terwijl niemandt naerderen dorst, begeef my na de verschijning toe, en naerder komende, sagh dat het de koocker van een Boom was, die nieuw, en dien selven dagh daer om gemaect was, en, door de witte van het vuuren hout, sulck een schijnsel gaf. En foodanige viesevasen, geloof ick, dat meest, of wel al dese spoockerijen, en duyvelerijen zijn. Dat ghy gelooven soudt, berechte daer op Lyfander, dat 'er geen Duyvels voor u zijn, sou de kracht van een goet geloof mogen toegeschreven werden; maer in het algemeen te gelooven dat 'er geen zijn, sou een weynigh na Atheistery smaecken, en een groote bresse aen de heylige bladeren gegeven zijn. Maer, alsoo ick u meermaels foodanigen tael heb hooren voeren, ben ick niet ongenegen, daer nu een weynigh van te sprecken. Brengt ons dan eerst in huys, by het ander geselschap, viel daer Lucinia op in, want wy zijn gantsch niet genegen daer na te luysteren. Neen, seyde Polymythus, ghy moet hier blijven, en hooren, misschien of de laetste schrick de eerste verdriift; ghy hebt immer geen noodt, schoone Lucinia, terwijl wy by u zijn. Ondertusschen, vervolghe Lyfander, wan-

wanneermen halsterrigh aen het loochenen sou willen blijven, en alle gefagh verwerpen, ook self die van de Schriftuur, sou het haetelijck zijn sodanige redenen te voeren, of te hoorē voeren; maer sich daer aen gedragende, daer sich een yeder aengedragen moet, zijn sodanige dingen licht te bewijfen. Maer of ik, antwoorde Lydamas, nu eenmael dat gefag niet soo seer loochenen, of verwerpen, als ter zijden stellen wilde, waer bleven wy dan met het bewijs? Als dan, antwoorde Lyfander, moesten wy de ondervinding plaets geven, gelijk deselve in veel dingen het hoogste en krachtigste bewijs heeft; gelijk, of yemant niet wilde gelooven, dat'er eentoren van Babel, of sodanige graf naelden in Egypten, of diergelijcke wonderen meer, te vinden waren, en het geen daer van geschreven is verwerpen wilde, moest men ten minsten dese aennemen, die deselve gesien hebben. Soo oock, indien men het hooge gefagh van de Schriftuur afslaen wil (en zijnde sulcks uyt de natuur niet als een nootsakelijcke eygenschap goet te maken) moet men sich ten minsten aen de getuygenis van geloofwaerdige, en veeltijts oogh-getuygen, gedragen. Laet ons die hooren, lieve Lyfander, laet ons die hooren, viel daer Polymythus op in, diese niet aennemen wil, maghsē laten varen. Het geen *Philostratus* (na de getuygenis van *Budeus*) in het leven van Apol-

Verhandeling van de geesten, en hun verschijning.

So D O R T S C H E

lonius vertelt, vervolghde Lysander, sal voor eerst te pas komen. Menippus (seght hy) was een Jongeling van Lycia, vijf en twintigh Jaren out, met een goet verstant, een wel gestelt lichaem, en een schoone gedaente begaeft. Desen Menippus eenmael na Cenchrea alleenigh reysende, wiert door een schijnsel, dat de gedaente van een seer schoone vrouw had, ontmoet. Dese neemt hem by de handt, en seyde hem, dat sy al over lange door sijn liefde bevangen was geweest, en dat sy een Phœniciaensche Vrouwe van geboorte was, dat sy in een van de voorsteden van Corinthen, die sy hem noemde, haer woon-plaets had. Alwaer (vervolghde sy) Menippe, indien ghy genezen zijt by my te komen, hebt ghy met my niet anders als een geneughlijck leven te verwachten. Den Jongelingk, door dese verleydende woorden aengelockt, begaeft sich omtrent den avont na dese vrouwe, en legt sich by haer. Dese onderlinge handeling duurde een goede wijl; zijnde ondertusschen in eens yeder mont, dat Menippus van een vreemde vrouw bemint wiert. Eyndelijck Appollonius daer eenmael gekomen zijnde, en Menippus scherp onder de oogen siende, seyde tegens hem: zijt ghy die schoone Jongelingk daer de vrouwen op verlieven? Weet dat ghy een slange in uwen boesem voedt, en van een slange gevoet wort.

Me-

Me-
nippus
spook-
liefde,
uyt
Philo-
stra-
tus.

A
Menippus
devent, te
evenwel m
uw buyt
bemint. V
pus. sy to
vangen te
volgde Ap
of met ge
sten te de
antwois
cige van de
Appollonius
hy, terwij
ren, maer
nippus, v
nu dus van
woorde de
root op
gout, alre
waer maer
dan de v
antwois
my beko
schen Ma
hoven van
zijn, ver
zija, t
wezen w
den we
Maer
de Apoll
dat her

Menippus sich over dese woorden verwonderende, vervolghde Apollonius: Het is evenwel maer uw by slaepster, en niet uw huysvrouw; hoe weet ghy datse u soo bemint? Waerlijck, antwoorde Menippus, sy toont haer seer door mijn liefde bevangente zijn. Het is dan wonder, vervolghde Apollonius, dat gy haer niet trout; of meent ghy evenwel sulcks met den eersten te doen? Misschien wel morgen, antwoorde Menippus. Eyndelijck den dagh van de Bruyloft vast gestelt, en van Apollonius waergenomen zijnde, komt hy, terwijl de gasten nu aengeseten waren, mede in de zael, en vraeghde Menippus, waer die schoone was, waerom sy nu dus vrolijck waren? Siet daer iffe, antwoorde dese, en staet met eenen schaemroot op. Apollonius vervolghde: dit gout, zilver, en al dese kostelijcke vaten, waer mede dese kamer verciert is, zijn dan de uwe? Sy hooren mijn vrouwe toe, antwoorde Menippus, en dit is alleen dat my behoort, toonende sijn' Philosophischen Mantel. Hebt ghy niet wel van de hoven van Tantalus gelesen die nergens zijn, vervolghde Apollonius? by *Homerus* zijnsse, antwoorde Menippus, vorders weten wy daer niet van, als die noch noyt den wegh ter hellen gevonden hebben. Maer al het gene ghy-lieden hier fiet, seyde Apollonius, soudt ghy wel gelooven, dat het foodanige hoven waren, die wat

D. 5. schij-

schijnen, en niet zijn? misschien neen: maer op dat ghy gelooft dat ick waerheydt spreekte, soo weet, dat uw vrouwe een van de *Empusen* (een naem beteeckenende eenen been, alsoo men seght dat soodanige spoocken en gedochten maer een menschelijck been, en het ander van eenigh gediert of Metael vertoonen) of spoockgedochten is. De Bruyt, sulcks hoorende, bestondt Apollonius hevigh te beschelden, en te gebieden van daer te gaen, niet sonder bittere scheldtwoorden tegen al de suffende Wijsen of neuswijsen te gebruycken. Maer ondertusschen verdween al den kostelijcken huysfraet, beneffens al het gesnor der knechten en dienaren, de spijse, en al den anderen voorraedt; en de vrouwe self bestond Apollonius al schreyende te bidden, haer niet meerder te willen quellen; die haer niet wilde sparen, maer ten laetsten drongte bekennen, dat sy soodanigen *Empusa* was, en van meening geweest, van Menippus versadicht zijnde, hem te verslinden. Alsoo wierdt dese van dit gedrocht verlost. Ick hoope, berechte daer Lydamas op, dat Lyfander wel weet, dat *Philostratus* daer voor bekend is, dat het meeste gedeelte van sijn werck *Mythistorisch*, of fabelgeschichtigh, dat is, onder fabelachtige vertellingen, een verborgen waerheydt beteeckenende is, en dat dienvolgens dese geschiedenis niet volkomentlijck behoort aengenomen te

WOR-

worden. Indien ghy, antwoorde Lyfander, al de fchriften der Philofophen met dat fop overgieten wilt, fult ghy miffchien die verfchijning de welcke Brutus, by ^{a In't} ^{leven} ^{van} ^{Bru-} ^{tus.} a *Plutarchus*, gefchiede, mede niet hooger willen aennemem. Hier tegen fal ick alleen de woorden van Cafsius zelfs gebruycken, antwoorde Lydamas, daer hy met defe redenen de vreefe van Brutus foeckt wech te nemen: Laet ons niet oordeelen, ô Brute, dat wy in der daet altoos die dingen sien, dewelcke wy sien. Want onfe finnen zijn feer beweegelijck, en worden lichtelijck bedrogen, ende felve wecken fchelfelven menighmael op, fonder door eenige andere oorfaeck bewogente zijn, en drucken fchelfelven alderhande gedaenten in: want fy zijn het wafch eenigh fins gelijk, lichtelijck een dinck de gedaente gevende, en wederom benemende. Voorts, uw lichaem alreets gequelt zijnde, quelt oock te gelijk het gemoet, en maect het felve fijs zelfs onmachtigh: oock is het niet gelooflijck dat 'er geesten zijn, of dat defe een menfchelijcke gedaente kunnen aennemem, of woorden fmeden, zijnde van die werck-middelen berooft. En diergelijke woorden meer, die my als nu niet voorkomen. Indien ghy met Cafsius, antwoorde Lyfander, vafft ftelt, dat die dingen die wy fchijnen tesien, altoos foudanigh niet zijn, ftemme ick u toe; maer dat'er noyt verfchijning van geesten fou

zijn, kan in my, die in een goede school geleert ben, niet komen. En wat belangt haer spreken tegen ons, daer van sou ick u soo verre in volgen, dat haer spreken eygentlijck geen spreken is, maer een onstoffelijcke mededeeling van indruckfelen en denck-beelden in onse ziel, even gelijk wy droomende ons dickmael inbeelden geroepen te worden, en daer over uyt den slaep ontspringen, het geen evenwel in der daedt soo niet is. Indien sulcks plaets heeft aen het gehoor, berechte Lydamas daer op, waerom oock niet aen het gesicht? Dit soude ick mede kunnen toestaen, antwoorde Lyfander, dat het gesicht ons vertoont, niet foodanigh is als het ons vertoont, maer door de selve *Ideas* en denck-beelden ons gesicht yets als stoffelijck voorstelt, en indrukt, voor soo veel de onstoffelijcke voorstelling geen lijdende hoedanigheyt, of *Patibilis qualitas* heeft. Maer waer blijven wy met het gevoel, alsoo sich foodanige vertooningen niet selden laten gevoelen, slaende, stootende, of nijpende desen of geenen. *Alexander de Alexandro*, een man van goet geloof, getuyght, tot Romen sieck leggende, een schoone vrouw voor sijn bedde gesien te hebben, dewelcke hem aenlachte, en al sijn woorden na sprack, en ten laetsten verdwenen is. maer *Theodorus Erastus*, een seer geleert man, getuygt van een vertooning, onder den Keyser Maximiliaen de eerste,

eerste, omtrent het Jaer 1503. by Aug-
burgh, in de gedaente van Margaret van
Rots, Abdissē van Eistet, die sich niet al-
leen sien en hooren, maer oock handelen
liet. Gy sult my te gemoet voeren, dat het
gevoel mede kan bedrogen worden. Dat
is oock soo, antwoorde Lydamas, het geen
ons in onsen droom maer al te dickmaels
geschiet; ick heb wel gedroomt mijn hant
vol goudt en silver te hebben, en vandtse,
wacker zijnde, ledig. Tusschen droomen,
het geen slapende, of sulck verschijnen,
het geen waeckende geschiet, is groot on-
derscheyt, antwoorde Lyfander. Wakende
sal uw gevoel oock bedrogen worden, ver-
volgde Lydamas; want neemt een balleken
in uw' handt, en slaet uw' vinger kruys-
weegs over malkander, beweeght het bal-
leken tusschen beyden, en ghy sult u
inbeelden twee te gevoelen. Dat is geen
bedrogh van het gevoelen, antwoorde Ly-
fander, maer een wesentlijcke wercking,
daer u *des Cartes* wel goede redenen van
geven kan; maer evenwel, het zy hoe het
zy, wort ons gesicht, ons gehoor, jae ons
gevoel bedrogen, soo moet dat geschie-
den of door ons self, of door yets buyten
ons self; door ons selvē wordē sy bedrogen
slapende: maer of ons gesicht al door eeni-
ge valsche denck-beelden, van binnen sich
aen onse phantafie vertoonende, self wa-
kende konde bedrogen worden; wie sal
evenwel gelooven, dat wy buyten slaep

en gefondt zijnde, hoorende onderscheydelijk, niet souden hooren, en voelende niet souden voelen? Ick wil hier niet verwachten dat ghy my bewijs soudt afeyschen van mijn waecken, alsoo sulcks uyt yemandts geregeleerde en wel bepaelde daden te bewijfen staet. Daerom dan, om het kort te maken, wil ick besluyten, dat het noodtwendigh yets buyten ons is, het geen onse sinnen, dese dingen voorfeldt; is het nu buyten ons selven, soo is het een stoffelijk, of onstoffelijk ding; is het stoffelijk, het kan van yder soo wel als u gesien of onderscheyden worden; maer ghy sult seggē neen; soo is het dan yets onstoffelijcks. Dit onstoffelijcks dan is of Ziel, of Engel, of Duyvel: ghy kent dese al niet. Dat het eenige ziel buyten onse ziele sou zijn die met de onse t'samen speelt, is buyten eenigh bedencken, alsoo die noyt de macht gegeven is, yets buyten een *a* uytvloeyende kracht te wercken; want de bewegingen in de andere deelen van ons lichaem, buyten het genoemde *b* pingelachtigh klier, dat in de harffenen gevonden wordt, geschieden door de stoffelijke geesten, die de Artzen *Naturael*, *Vitael*, en *Animael*, of natuurlijk, leevelijk, en ziellijk noemen, die dienstbaer aen de ziele zijn, en van deselve haer wercking ontfangen, en haer weder die mede-deelen, voor soo veel sy van deselve afhangen. Soo moet dit dan Engel, of
Duy-

a Ema-
nativa.

b Glans
Pinea-
lis.

Duyvel, of yets diergelijcx zijn. Welk van beyden het nu zy, kan uyt de uytwercking en het eynde genoeghfaem, na dat die goet of quaet zijn, afgemeten worden. Volght dan, dat dese schepselen in wesen zijn, die, of door soodanige indruckingen, of oock wel door stoffelijke lichamen (gelijck de voorbeelden overvloedigh zijn) gelijck van die Danssereffe, daer my gedenckt van gelesen te hebben, die een wijl op een openbaer speel-tooneel de oogen der toefienders vermacckt hebbende, eyndelijck dooreen wijs man ontdekt wiert, en daer op het speelen latende, voor een dansende schoonheydt, een stinckend aes, en doodt verrot lichaem, achter gelaten heeft; het welcke, na blijck, den Duyvel hier of daer opgenomen, en aldus, om de ydele menschen te bedriegen, om her gevoert heeft, sich vertoonen. Ik sal alleenig (om dat wy alreeds over dese saeck te langk, om vermakelijck te zijn, gesproocken hebben) een voorbeeldt van de openbare quelling der Duyvelen voortbrengen; daer uyt *Sigebertus*, en *Vincentius*, *Wierus*, van schrijft.

in het Iaer 1533. seght hy, heeft sich een quaden geest in de Stadt Schildack, in het Vorstendom Wirtenbergh, vertoont. Dese heeft meest al de Borgeren, en voornamentlijck den Waert op de Marckt, in de goude sterre, door grouwelijck geroep, en afgrijffelijck getier, seer groote schrick aengejaegt, ja is endelijck soo ver

Van
het ge-
spook
tot
Schil-
dak, in
Wir-
ten-
berger
landt.

ge-

gekomen, dat hy het huys van defen waerdt (die fijn dienstmaeght, diemen oordeelde kennisse met dese geest te hebben, had doen verhuysen) in brandt gesteken heeft, het welcke binnen den tijdt van twee uuren, alsoo alle hulp daer tegen onnut was, tot de grondt toe afgebrandt is geworden. Maer voornamentlijck is gedencckwaardigh geweest, dat de brant van dit selve huys, in wijse van brandende klooten, tot andere huysen overgevlogen is, invoegen de Borgers, terwijl sy besigh waren hun gebuuren te helpen, terstont gedwongen waren na hun eygene huysen, die in lichten brandt stonden, om te sien. Ia soo groot was defen duyvelschen brandt, dat het slot, Landtskroon genoemd, het geen een goet stuck weeghs daer van daen, op een hoogen bergh, gebouwt staet, nauwelijcks van het geweld der vlammen konde bewaert worden. Noch een voegh ick hier by, van een die my niet vreemt is, namentlijck dat defen, een oudt man, en met een wonderlijcke beroering of *Catalepsis* aengetast zijnde, menighmael over de maeltijdt, by klaren dagh, in sijn aengesicht geslagen is geworden, soo dat al sijn kinderen, en kindtskinderen niet alleen de klets hoorden, maer oock het ontftecken van de wang, daer hy den slagh op ontfangen had, en die hy met de handt toonde (alsoo hy niet kondē spreken,) met oogen aensagen, als oock

Vreem.
de
quel-
ling
van de
Duy-
vel aen-
seker
man
ge-
pleegt.

doock dat de voor-deur op en toe gedaen
 wierdt, sonder yemandt te sien. Gemel-
 den ouden man verhaelde menighmael,
 als hem de stommigheyt verliet, (want die
 quam hem by posen aen, gelijk ick tot een
 wonder terstondt mede verhalen sal) dat
 hy met eenige jonge gesellen in sijn jeugt
 in geselschap zijnde, eenmael met hen
 toegestaen had, Rijnschen Wijn van Keu-
 len te laten brengen, waer op terstont de
 Wijn-kanne onder de Tafel geset wierdt,
 en terstondt door eenigh mans persoon,
 met een roode mutse op het hooft, of den
 duyvel in sijn schijn, weder ingebracht,
 en wel harde op de tafel geset wierdt, en
 dat het die selve schijnduyvel was (alsoo
 die voor hem alleen sichtbaer was) die
 hem als nu dese quelling aen dede. Stom-
 zijnde, schreef hy menighmael met een
 griffe, dat hem den Engel des lichts was
 geopenbaert (of misschien die gene, die,
 om ons te verleyden, sich in die gedaente
 doet erkennen,) dewelcke hem had te
 kennen gegeven, hy moeste na soo een
 plaets reysen, en het reyf-gelt daer toe lee-
 nen, en hy soude aldaer sijn verloren
 spraeck weder krijgen; het welcke eenige
 reysen door de kinderen, die sulcks hun-
 vader niet wilden weygeren, gedaen en
 waer bevonden wierdt; doch soo haest was
 hy niet weder in sijn huys, of hy was stom
 als te voren. Maer de huysgenooten,
 siende dat het maer bedriegeryen waren,
 wil-

wilden daerna tot sulcke tochten niet meer verstaen, niet soeckende (daer hen de vermaningen der Godts-geleerden seer in sterckten) dien opgeblasene (die sich gaerne laet gehoorsamen en dienen) meerder in te volgen. De waerheydt daer van kan noch door verscheyde levende ooghetuygen bevesticht worden. Van dergelijcke dingen zijn de Historien vol, sonder dat ick meerder van nooden heb by te brengen. Wat dit nu alles sy geweest, laet ick een yeder oordeelen. Ick wenschte wel te hooren, antwoorde Lydamas, indien ghy dan den Duyvel niet alleen vast stelt, maer hem oock die werckingen toeschrijft, of ghy oock gelooft dat hy eenige waerheydt, omtrent de voorsegging van toekomende dingen, heeft. Daer in, antwoorde Lyfander, sou ick hem weynigh gelooven, alsoo hem de logen eygen is, hoewel hy menighmael, om een goeden naem te maecten, en die schantvleck af te wisschen, de waerheydt van de voorgespelde dingen wel getroffen heeft: want hy, zijnde een oudt konstenaer, en die groote kennisse van natuurlijcke en wereltlijcke dingen heeft, kan somwijlen uyt de voorgaende dingen het gevolgh raemen: of, wanneer hem Godt tot een werck-tuygh van sijn tooren en gramschap wil gebruycken, de menschen te voren seggen, wat hen te naken staet, voor soo veel hy het selve alreeds in *mandatis*

Van de
voor-
seg-
ging
des
Duy-
vels.

dat is of last heeft. Soo konde hy Saul te voren seggen, dat hy op dien tijdt by hem sou zijn; als die hem ongetwijfelt alreeds van Godt in handen was gegeven; gelijk hy oock den goeden Job sou hebben kunnen al sijn ongevallen voorleggen die hem bevallen zijn; vorder staet hy in mijn credijt of geloof niet. Indien ghy soo ongevoeligh omtrent spokerijen, en diergelijcke duyvels listen zijt, viel daer Polymythus op in, sult ghy niet veel beter voor die zijn, die men seght hardt voor stael of loot te wesen. Indien ick soo een voor had, ick sou hem, antwoorde Lydamas, soo weynigh ontsien, als een Persiaen, die wy flus gehoort hebben weeck gebacken te zijn, Hy moght soodanigh zijn, antwoorde Polymythus, hy sou u al menigen steeck en loodt te vergeefs doen spillen, gelijk dien Spangiaert daer *Pierre Matthieu*, en *Molanus* gewagh van maken, die van den Prins van Orangien, als hy de Maes by Maestricht, in het Jaer 1568. door trock, gevangen van het krijghs-volck aen een boom gebonden wiert om hem (gelijk sy het noemen) te herquebuseren. Maer het krijghsvolck spilde hun kruyt en loot te vergeefs, alsoo sy hem daer mede niet beschadigen konden. Sy hier door verwondert, ontkleeden hem, en vinden een *Agnus Dei* (gelijk het de Roomsche noemen) om sijn hals hangen, het welcke af-genomen zijn.

Van
het
Harde-
make

zijnde, wiert hy door de eerste kogel ten neder gevelt. Evenwel, dit vinde ick niet goet, dat dese schrijvers dese bewa- rende kracht het *Agnus Dei* toeschrijven. Ick sou hier in, vervolghde Lyfander, het gevoelen van den geleerden *Godelman- nus* liever geloof geven; desen, na dat hy alle natuurlijke en redelijcke genees-mid- delen toe gestaen heeft, seght vervolgens: nademael dat alle natuurlijke dingen, als kruyden op seeckere bysondere tijden gepluckt, vreemde teekenen, woorden, versen, S. Ians Euangely; noch door hun Elementarische of hoofd-stoffelijke kracht, noch door eenige bysondere eygenschap wercken kunnen, wanneer sy om den hals of andere deelen gehangen zijn, niet meerders als het Hypericon, of S. Ians kruyt, of Byvoet, in huys opgehangen, den Duyvel verjaeght, of S. Ians Euange- ly, aen den hals gehangen, yemant tegen den schoot of steek hardt maect; soo is sekerlijck te gelooven dat foodanige din- gen Sacramenten of verbonden des Duy- vels zijn, en dat, wanneer eenige dingen daer door geschieden, eenige siekten ge- nesen of de lieden hardt gemaect wor- den (indien sulcks anders waer is) sulcks niet door de kracht van foodanige din- gen, maer door tusschen-wercking van den Duyvel self geschiet, volgens het ver- bondt met sulke verblinde zielen of opeht- lijck of heymelijck gemaect; die even- wel

wel de foodanige noch ten laetsten in de
 pekkel laet steken, gelijk bleeck aen desen
 Spangiaert. Dat'er evenwel dingen zijn,
 die door een verborgen eygenschap (met
 verlos van onse moderne of hedendaeghe
 Philosophen) of door haer substantiale ge-
 daente, of door een medelijdentheydt of
Sympathia, of door een strijdigheydt of
Antipathia, of sulcks als hen van Godt in
 hun eerste schepping, als een bysondere
 deught, is mede gedeelt, bysonderlijk,
 self met aenhangen, op ons lichaem wer-
 ken; gelijk daer zijn de wortelen van
 Peonia, het root Corael, het een tegen
 de stuypen, en het ander tegen een swacke
 mage der kinderen; willen de genees-
 meesters met geweld winnen, *sed non ego
 credulus illis*. Wy souden hier noch wat
 van het nestel-knoopen, *en frigiditate quoad
 hanc*, beneffens het voorbeelt van den
 Graef van Essex, onder Koningk Iacob,
 konnen aenknoopen, maer dese Iongk-
 vrouwen, alreets genoeghsaem door al
 dese duyvelerijen vervaert, souden ten
 laetsten wel verstoort worden. Seker-
 lijk, vervolghde Euphemia, ghy hebt
 my het hoeft daer soo vol van geblasen,
 dat ick van nu af aen staet maeck, mijn
 Nichten den geheelen nacht geselschap te
 houden, en het gantsche gesin by ons te
 laten blijven. Soo ben ick oock van sin,
 seyde Clytie. Het is dan goet, berechte Lu-
 cinia, dat ick geselschap gekregen heb,
 en

en zekerlijck mijn schrick is soo groot, dat ick het hart niet heb een voet te ver-
 fetten : het sou wel noodigh zijn door een
 andere stoffe onse gedachten wat af te wen-
 den, indien'er anders soo veel gunst van
 dese hooge Naturalisten magh verwaght
 worden. Sekerlijck ick, antwoorde Poly-
 mythus, die de minste schult daer aen
 heb, sal oock nu toonen de beste te zijn,
 en, inde plaets van sulck een onlustige en
 vervaerlijcke stof, wat vermaeckelijcks
 voor den dagh brengen; doch om niet
 geheel van de swier der onzichtbare geesten
 af te dwalen, sal ick oock van wat onzicht-
 baers spreken. Als het maer van geen
 spoockery of toovery, of sulcke snuyffery
 is, antwoorde Clytie, is het ons al even-
 eens. Dat belove ick u, zeyde Polymy-
 thus, en begest daer mede sijn verhael.

*Geschiedenis van de Onzichtbare Min-
 nares.*

DOn Carlos van Arragon was een jongk
 Edelman, van het huys daer hy den
 naem van droegh. Hy deed wonder met
 sijn persoon, in de openbare schouwspree-
 len en ridderlijke oeffeningen, die den
 Onderkoningk van Napels, op de Bruyloft
 van den Koningk Philips de tweede de
 derde of de vierde, daer wil ick af zijn, aen
 het volck gaf. Des anderen daeghs, na
 een

een Ridderlijk ringkſteecken, daer hy den prijs behaelt had, gaf den Onder-koningk verlof, aen de Vrouwen van de Stadt, onbekent over al te mogen gaen, dragende haer momtuygh na de Fransche wijze; tot gunſt van de vreemdelingen, daer de Stadt voor als doe vol af was. Op dien dagh kleede ſich don Carlos ſoo cierlijk als hem mooglijk was, en bevand ſich, beneffens verſcheyden hart-tyrannen, in de voornaemſte kerck; gelijk men daer mede gewoon is de kercken met ſulcke by-een-komſten, daer men den raet van ſotternyen ſlaet, te ontheyligen. Hy was daer beſigh met eenige voorname Edellieden, ſoo Italianen als Spangiaerden, miſchien om de Napelſche ſchoonheden op het nauſte te bediſſelen, en met de Spaenſche te vergelijken, wanneer dry aenſienlijke vrouwen, gelijk al de reſt vermomt zijnde, hem aen ſpraken, in het midden van al deſe ontbonden dwin-gelanden van de min. Een van deſe, ge-bruyckte tegens hem diergelijcke woorden: Heer Don Carlos, daer is een Me-vrouw in deſe Stadt, aen de welcke gy ſeer gehouden zijt, in al de ridder-lijcke ſpe-len, dewelcke ghy uytgevoert hebt, heeft ſy u den prijs toegewenſcht, gelijk ghy de ſelve verkregen hebt. Het geen dat my hier het meeſte geloof daer van geeft, ant-woorde Don Carlos, is, dat ick ſulcks hoo-re van een vrouw van aenſien, gelijk ghy zijt,

zijt, en ick verfekere u, indien ick my had konnen beloven van de gunst van eenige vrouw te mogen verdienen, dat ick meerder yver fou hebben aengewent, om haer lof te verdienen. De onbekende Jongkvrouw seyde hem, dat hy niet vergeten had, van al het gene hem fou mogen hebben doen blijcken, een van de handighste Edellieden ter werelt te zijn; doch dat hy door sijn Livreyen van swart en wit wel had getoont, niet verliest te zijn. Ick heb noyt wel geweten, antwoorde Don Carlos, wat dese verwen beduyden, maer ick kan u soo veel van mijn selven seggen, dat het minder is door ongevoelijckheydt, dat ick niet bemin, als door de kennisse die ick van mijn selven heb, dat ick yemants gunst waerdigh ben. Hondert fraye redenen vielender noch meer tufsch en hen beyden voor, daer ick u-lieden niet mede ophouden sal, om niet te toonen dat ickse uyt mijn poot suygh om daer door mijn verstant te toonen: soo veel is'er van, dat de vermomde Jongk-vrouw Don Carlos verklaerde, dat sy die gene was, daer sy van sprack. hy versocht haer te mogen sien: maer sy antwoorde hem, dat het noch geen tijt was, dat sy beter gelegentheydt daer toe vinden fou; en om te toonen dat sy niet vreesde hem allcen onder oogen te komen, gaf sy hem een pant, ontdeckende te gelijk een van de schoonste handen ter werelt, met dewelcke sy
hem

hem een kostelijcken ringk vereerde, dewelcke hy ontfing, soo verwondert van dit vreemde voorval, dat hy bykans vergeeten sou hebben, haer sijn behoorlijke erbidigheden te doen, wanneer sy hem verliet. De andere Edel-lieden, die sich, uyt beleeftheyt, wat aen een kant gemaect hadden, quamen hier op weder by hem. Hy vertelde hen het geen hem gebeurt was, en toonde hen den ringk, die van een aenmerckelijcke prijs was. Een yeder seyde daer op dat hem goet dacht; en Don Carlos bleef soo verliest op sijn onbekende, als of hy haer in het aengesicht gesien had; foodanigh was de geest die hy in haer woorden had gespeurt, die niet laet somwijlen meer kracht, als de aldermeeste schoonheydt, te baren. Hy was wel acht dagen, sonder eenige tijding van sijn Urgande, d'onbekende, te hooren, ondertusschen gingk hy vast dagelijcks sijn vermaeck soecken by een Hopman te voet, die hy voor een van sijn grootste vrienden achte, of yemant anders van sijn bekende, daer mede hy dien moeyelijcken tijdt over braght. Op sekeren avond, gaende vroeger als na gewoonte na huys, wiert hy by sijn naem geroepen, uyt een onderzael van een groot huys. Hy voeghde sich aen de veynster, die wel met tralien voor sien was, en kende terstondt aen de stemme dat het sijn onbekende en onzichtbare minnareffe was,

E de

dewelcke hem terstondt seyde: komt herwaerts Don Carlos, ick heb u hier verwacht, om ons geschil, het welcke wy te samen hebben, te beslechten. Ghy zijt maer een *Fanfaronne*, of grootspreekster, antwoorde Don Carlos, ghy ontseghet my met sulck een trotsheydt, en verberghet u acht dagen langk, om aen een wel getralijde veynster te verschijnen, Wy fullen malkander nader sien, antwoorde sy, wanneer het tijdt sal zijn. Het is geensints gebreck van moet, dat ick soo lang heb uytgestelt, my by u te laten vinden. Ghy weet, dat men in alle kamp-vechten met gelijcke wapenen strijden moet: indien uw hart niet soo vry was als het mijn, sout ghy te grooten voordeel op my hebben, en het is daerom dat ick wat nader na u heb willen vernemen. En wat hebt ghy van my gehoort, vraeghde Don Carlos? Dat wy malkander goet genoegh zijn, antwoorde de onzichtbare. De saeck is geensints gelijk, berechte Don Carlos daer weder op, want ghy fiet my, en weet wie ick ben, en soo doe ick niet; wat oordeel meent ghy dat ick hebben kan van de forgh die ghy draeght, om u te verbergen? men behoeft sich niet seer te verbergen; wannermen een goet voornemen heeft, en men kan lichtelijck yemant bedriegen, die niet op sijn hoede is; maer evenwel swaerlijck tweemael. Indien ghy u van my dient om min-yver in een ander

ander te verwecken, soo verseeckere ick u dat ghy my verongelijckt. Hebt ghy al lang genoegh soo onbedachtelijck van my geoordeelt, vraeghde de onfichtbare. Het is niet buyten schijn van waerheyt, antwoorde Don Carlos. Gelooft eerder, vervolgde de onbekende, dat ick seer oprecht ben, en dat ghy my voor soodanigh kennen sult, in al het geen wy te samen te verhandelen fullen hebben, gelijk ick begeere dat ghy oock sult zijn. Dat is niet meer als recht en billijck, antwoorde Don Carlos; maer soo billijck is het oock, dat ick u sie, en weet wie ghy zijt. Ghy sult dat wel haest weten, antwoorde de onfichtbare, en ondertusschen hoopt sonder verdriet, en dat is den wegh waer door ghy, het geene ghy van my verwacht, verdienen kondt: want ick verseeckere u, opdat uw doen niet sonder grondt, en sonder hoope van vergelding zy, dat ick u in staet wel gelijk ben; dat ick middelen genoegh heb, om heerlijck te leven, soo wel als de grootste Prins van het Rijck; dat ick jongk, en meer schoon als mismaect ben, en wat mijn geest belangt, de uwe is te goet, om niet ondeckt te hebben, dat ick niet heel sot ben. Met dese woorden nam sy haer afscheyt, latende Don Carlos met de mondt open staen, soo als hy vaerdigh was haer te antwoorden: soo opgetogen door een soo schielijcke verklaring, en soo verliest op

een persoon die hy noyt gesien had, en soo verwondert van desen vreemden handel, dat hy meer als een vierendeel van een uur op een plaets bleef staen, om over te leggen, wat hy hier van dencken sou. Hy wist wel dat 'er veel Princeessen en vrouwen van hooge staet binnen Napels zijn; maer hy wist oock wel dat 'er menighe van Courtisanen en snollen gevonden worden, die machtigh genoegh zijn, om een vreemdelingk te verstricken, en te schoonder sy zijn, te gevaerlijcker zijn sy. Dien nacht had hy genoegh te dencken op sijn voorval; den naesten avondt bevant sich Don Carlos weder op sijn oude plaets, van den voorgaende, en de onzichtbare op de hare. Sy vraeghde hem, of hy sich niet wel in den dut gevonden had, over hun laetste by een komst? en of het niet wel waer was, dat hy alles wat sy hem geseght had, intwijfel had getrocken? Don Carlos, sonder op haer vragen te antwoorden, badt haer, hem te willen seggen, wat gevaer sy te gemoet sagh, waerom sy sich tegens hem niet wilde ontdecken, nademael de saecken, gelijk sy geseght had, malkander soo gelijk waren, en dat hun verkeering niet streckte als tot sulck een goet eynde. Het gevaer is voorseecker, antwoorde de onzichtbare, gelijk ghy met 'er tijdt weten sult; vergenoeght u noch eens met dese versekering, dat ick u de waerheyt spreek, en

en dat ick, in het voorstellen van mijn gelegenthey, seer sedigh ben geweest. Don Carlos wilde haer niet verder dringen, en liet sich met het tegenwoordige genoegen. Dese hun verkeerung duurde noch eenigen tijdt op de selve maniere, en met de selve bedecktheydt, hoewel met groote gemeensaemheydt en liefde, sonder dat Don Carlos een avondt liet voorby gaen, sonder sich aende gesette plaets te laten vinden. 't Gebeurde, dat'er een treffelijck Ballet in het Hof van den Onder-koningk gegeven wierdt. Don Carlos liet sich daer vinden, hoopende sijn onbekende daer te sien, of ten minsten te hooren, en door het gehoor te kennen; ondertusschen ten nausten ondersoeckende, wiens huys het was, daer hem soo gunstigh gehoor vergunt wierdt. Hy hoorde dat het de wooning van een seer stille bedaegde Vrouw was, Weduwe van een Spaensch Hopman, en dat deselve noch Dochter noch Nichten had. Hy versocht haer te mogen sien, sy liet hem aensseggen, dat sy sedert haers mans doot, niemandt had willen te spraeck staen, het welcke hem noch meer verwarde. Don Carlos dan, bevandt sich des avondts op het Ballet van den Onder-koningk. Ghy-lieden kondt wel oordeelen dat'er een treffelijcke vergadering geweest is. Hy nam nauwe acht op al de Jongkvrouwen, die daer tegenwoordigh waren, om uyt te vinden wie sijn

onbekende was, hy sprack die aen, daer hy konde by komen, sonder evenwel te vinden die hy socht. Eyndelijck geraeckt hy by de Dochter van een Marquis, ick weet niet van wat Marquisaet, dese dacht hem jongk en schoon te zijn, oock wel eenighsins de klanck van de stemme van sijn onbekende te hebben; maer hy vant de selve over-een-komst in de geest niet. Sy dansten menighmael te samen, en het balet ge-eyndicht zijnde, met weynigh genoeg van Don Carlos, begaf sich desen wederom na sijn oude rendezvous, na dat hy sich te huys van geweer voor sien had. Sijn Meestresse, sich aldaer latende vinden, vraeghde hem, hoe het met den dans afgeloopen was, alhoewel sy daer mede geweest was. Hy seyde haer, dat hy menighmael met een seer schoone jongk-vrouw gedanst, en haer tot het eynde van den dans onderhouden had. Sy maecte daer over verscheyde vragen, en voorstellen, dewelcke genoeghsaem te kennen gaven, dat sy min-yverde: Don Carlos daer op, gaf haer te kennen, dat hy eenige twijfelmoeidigheydt in sich bevandt, om dat sy sich op het Balet niet had laten vinden, en dat hem fulcks aen haer staet en gelegentheydt deed wantrouwen. Sy, merckende sijn misvertrouwen, toonde hem de meeste liefde en genegentheydt van de werelt, soo veel als de tralien wilden toelaten, hem eyndelijck beloovende
sich

sich haest te laten sien. Hier op s'cheyden sy ten laetsten; hy zijnde in groote twijfelmoedigheyt, of hy haer moght gelooven, en sy een weynigh min-yverigh, over die geene daer hy mede gedanst had. Don Carlos, zijnde des morgens gegaen om de misse te hooren, boodt het wy-water twee gemaskerde Jongkvrouwen aen, die op de selve tijdt aen het wy-water-vat quamen. De best gekleede van de twee, seyde hem, dat sy geen dienst wilde ontfangen van een persoon, aen de welcke sy eenige verklaring had te doen. Indien ghy haestigh zijt, antwoorde Don Carlos, kondt ghy het selve nu terstont wel doen. Volght my dan in dese naeste Capelle, antwoorde sy, gaende met eenen voor. Don Carlos was seer in twijfel of dese sijn onzichtbare was; hoewel haer gestalte wel eenighsints daer mede over een quam, vandt hy evenwel onderscheyt in de spraek, alsoo dese een weynigh grover luyde. Wanneer sy te samen in de Capelle waren, begoft de vermomde Jongkvrou aldus: De geheele stadt Napels, Heer Don Carlos, is besich met het hooge gesagh dat ghy verkregen hebt, houdende u een yder voor den eerlijcksten man van de wereltd. Men vint evenwel vreemt, dat ghy geen acht neemt, dat 'er in dese Stadt soo veel Vrouwen van aensien zijn, dewelcke een bysondere achting van u hebben. Sy hebben u het selve getoont, soo veel als

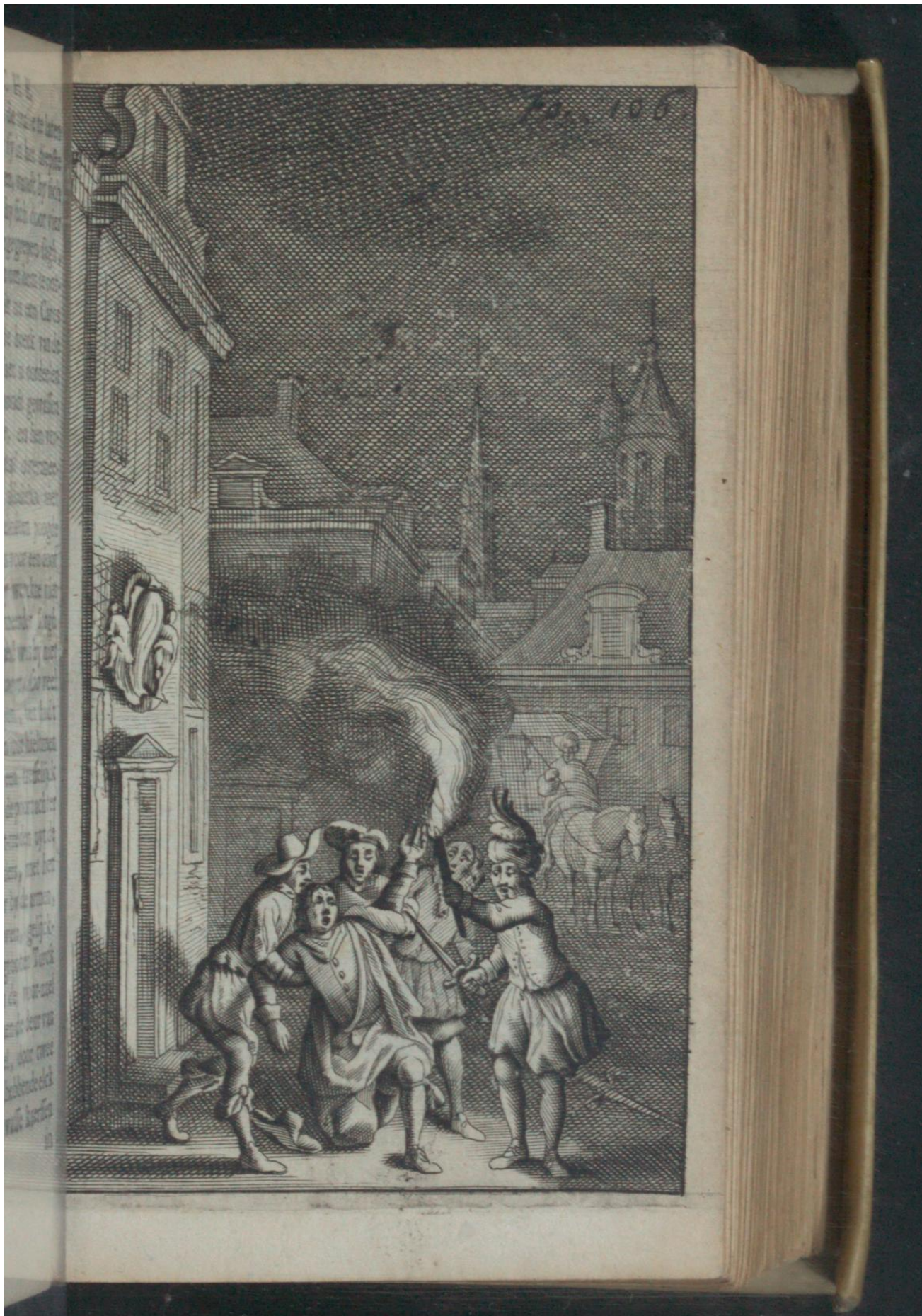
E 4

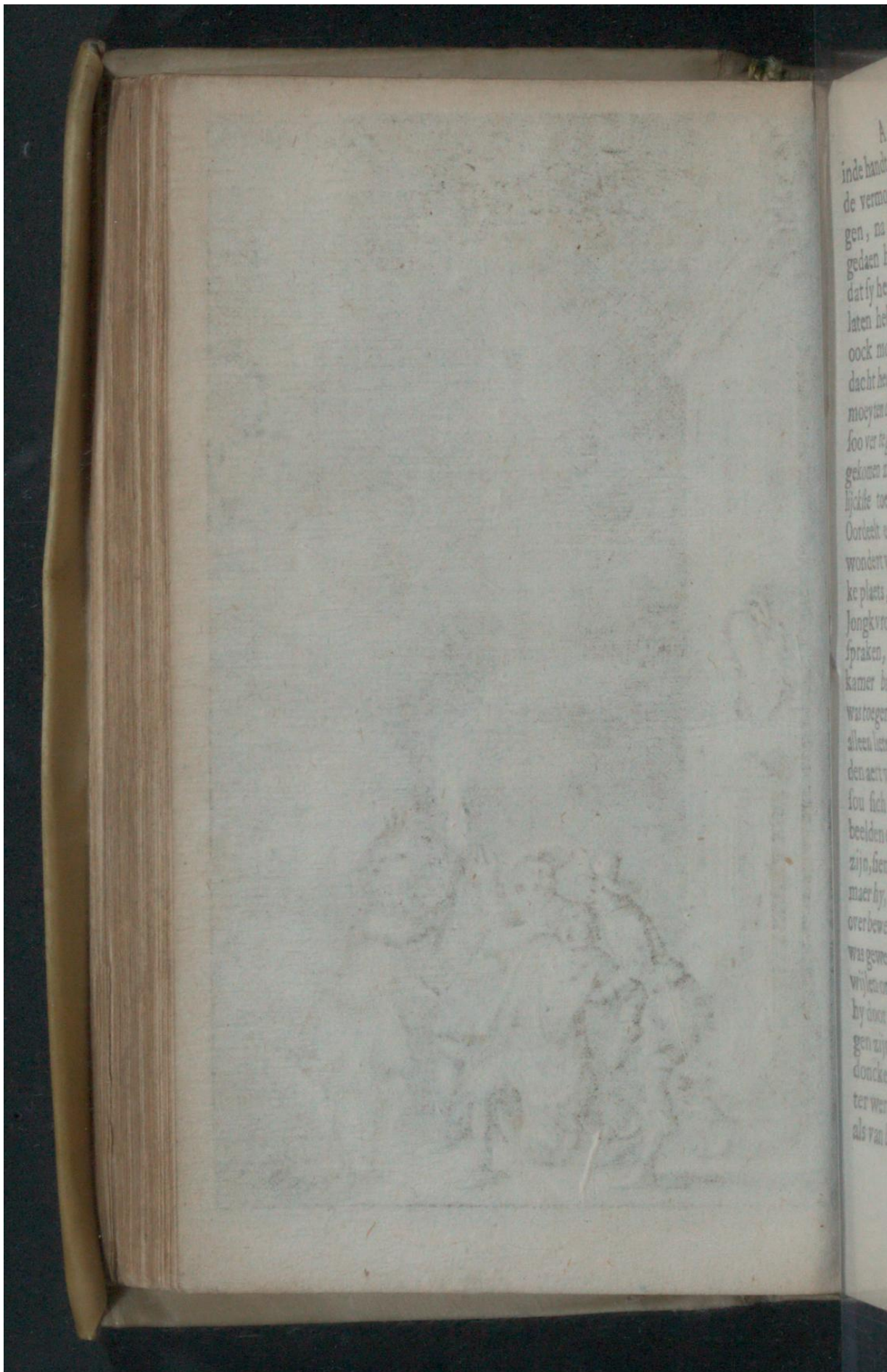
haer

haer eerbaerheyt heeft kunnen toelaten, en hoewel sy van gantscher herten wenschen om u het selve te doen gelooven, soo hebben sy evenwel liever dat ghy haer niet voor ongevoeligh acht, als dat ghy sulcks soo ononderscheydelijck in de wint flact. Daer is'er een, onder anderen, van mijn bekende, die u seer hooge acht, jae soo verre, dat sy u sou kunnen te kennen geven, dat uw nacht-avontuuren sijn ontdeckt, en wat gevaer ghy loopt, met dus onvoorsichtelijck een te beminnen, die ghy niet kent, en nademael deselve sich bedeckt houdt, dat se sich selven schaemt u te beminnen, of vrees heeft, van niet minnelijck genoeg bevonden te sullen worden. Ick twijfele geensins of uw liefde van aenmercking of contemplatie, heeft tot een voorwerp, een vrouw van hooge staet, en een hooge geest, en dat sich deselve een ten hooghsten beminlijcke Meesterse te vooren stelt. Maer, Heer Don Carlos, gelooft uw inbeelding niet tot verkorting van uw oordeel; maer ontslaet u eerder van een persoon, die sich soeckt te verbergen, sonder u vorder door dese nacht-minneryen in gevaer te stellen. Maer waerom langer bedeckt gegaen, ick ben het die over u onzichtbare geest minyverigh ben, die seer qualijck neme dat ghy met haer spreeckt, en die my sterck maeck soo wel haer voornemen af te snijden, dat ick niet twijfele de overwinning
over

over haer te behalen; te meer, dewijl ick
recht heb die tegen haer te betwiften,
zijnde geensins minder als fy, noch in
fchoonheyt, noch Rijckdom, noch in
ftaet, noch in yets dat een perfoon bemin-
nelijck maken magh. Doet uw voordeel,
zijt ghy wijs, met mijn onderrechting.
Dese woorden gefproken hebbende, begaf
fich dese tweede onfichtbare uyt de Cap-
pel, sonder na de antwoord van Don Carlos
te wachten. Hy wilde haer wel volgen,
maer hy vandt aen de Kerck-deur een
Man van aenfien, die hem in een aen-
fpraeck inwickelde, dewelcke lang ge-
noegh duurde, sonder dat hy fich met fat-
foen van hem konde ontfiaen. Hy deed
het overige van den dagh niet als op dese
voorvallen te dencken, en vermoede ten
laetften dat de Jongkvrouw van het Bal-
let, dese laetste was. Maer bedenckende
dat dese meer geest getoont had als de
voorgaende, wift hy niet wat hy vorders
dencken fou, en wenschte wel, dat hy met
fijn onfichtbare foo verre niet ingezeylt
was, om fich t'eenemael aen dese laetste
te geven. Maer eyndelijck bedencken-
de, dat hem dese foo weynigh bekent was
als de eerfte, welcks geest hem foo feer
ingenomen had, viel hy weder na die
zijde, sonder veel op de dreygementen te
paffen, diemen hem gedaen had, als zijn-
de geen man diemen daer mede vervaren
konde. Dien felfen avondt bleef hy in

geen gebreecke, sich aen de tralie te laten vinden. Maer wanneer sy in het diepste van hun onderhoudt waren, vandt hy sich wel verbaest, wanneer hy sich door vier vermomde Mannen aengegrepen sagh, die sterck genoegh waren om hem te ontwapenen, en met geweld na een Caros te sleepen, die hen aen de hoeck van de straet verwachtte. Ick laet u oordeelen offer spinragh voor sijn mondt gewassen was, of hy tierde en baerde, en hen verweet datse hem door hun getal overmeesterden: En siende dat alsulcks niet helpen wilde, hen door beloften poogde te winnen: maer het was voor een doofmans deur geklopt, en hy werckte niet anders uyt, als datse te meerder sorgh voor hem droegen. Soo haest was hy niet in de Caros, of men sloegh voort, soo veel de vier paerden konden stappen, ter stad uyt: maer ten eynde van een uur hielt men stil, op de nederhof van een treffelijck Paleys, daer men terstondt de poort achter hem toe sloot. Op het uyt-treden uyt de Caros, vatten de bewaerders, met hen vieren Don Carlos weder by de armen, en leyden hem alsoo naer boven, gelijkmen de gefanten voor den grooten Turck brengt. Wanneer hy in de voor-zael gekomen was, wierdt hy aen de deur van een andere treffelijcke zael, door twee vermomde Jongkvrouwen, hebbende elck een silvere kandelaer met wasse kaerffen
in

A
inde handt
de vermen
gen, na
gedaen h
dat sy her
laten heb
oock mo
dacht he
moeyen
soo ver ag
gekomen
lijcke toe
Oordeel
wonderw
ke plaats
Jongkvro
spraken,
kamer br
was toegen
sleest later
den aetv
sou sich
beelden
zijn, ben
maer hy,
overbewer
was gewes
wijen om
hy coon
gen zijn
droncker
ter w
als van b

inde handt, ontfangen. Als doe was het dat de vermomde mannen weder heen gingen, na dat sy een diepe eerbiedigheydt gedaen hadden. Het is wel te gelooven, dat sy hem noch degen, noch pistool gelaten hebben, en dat hy, hoe beleeft hy oock moght zijn, niet eens soo veel gedacht heeft, als hen te bedancken voor de moeyten diese genomen hadden, om hem soo ver te geleyden. Hy binnen de zael gekomen zijnde, sagh deselve de heerlijkste toegemaect van de wereldt. Oordeelt eens of onsen Spangiaert verwondert was, siende sich in dese heerlijcke plaets, en alleen met twee vermomde Jongkvrouwen verselt, die niet een woort spraken, en hem alleen in een aengelegen kamer brachten, die noch kostelijcker was toegemaect als de zael, daer sy hem alleen lieten. Indien hy een weynigh van den aert van Don Quixot had gehad, hy sou sich ten minsten hebben kunnen inbeelden een Amadis, of een Esplandiaen te zijn, siende dese wonderlijcke avontuuren: maer hy, in tegendeel, was daer niet meer over beweeght, dan of hy in sijn Herbergh was geweest. Het is waer, dat hy al somwijlen om sijn onzichtbare dacht, en dat hy door het verlangen om by haer te mogen zijn, dese schoone kamer achte als de donckerste en stinckendste gevanckenis ter werelt, die nimmermeer schoon zijn als van buyten. Ondertusschen dacht hy

wel, dat men hem geen quaet sou doen, diemen soo wel geherberght had, en twijfelde niet, of die vrouw, dewelcke hem des daeghs te vooren in de Kerck gesproken had, was de tooveresse van al dese besweeringen en tooveryen, en verwonderde sich in haer over den aerdt der vrouwen, evenwel besloot hy het eynde van het werck af te sien, en, in spijt van alles, sijn Meesterse van de tralien getrouw te blijven, wat beloften of dreygementen men hem oock sou mogen doen. Eenigen tijdt daer na, quamen eenige vermomde, doch wel gekleede dienaers, de tafel decken, en het avondtmael aenrechten, alles met de grootste heerlijckheit van de werelt. De Musijck en andere tijdtkortingen waren daer niet vergeten, beneffens seer kostelijck reuck-werck. Ghy mooght vry gelooven dat Don Carlos een hartige maeltijdt deed, want wat kan een moedigh hart niet te boven komen. Het gespeel duurde noch eenigen tijdt na de maeltijdt, en daer op al den hoop veretrocken zijnde, gingk Don Carlos een wijl de kamer op en neder wandelen, niet wetende wat hy van al dese tooveryen dencken sou. Daer op quamen twee vermomde longkvrouwen, met een vermomden dwergh, die, na dat sy een heerlijck Ledekant hadden toegemaeckt, hem quamen ontkleeden, sonder hem eens te vragen, of hy oock lust had om te slapen

te

te gaen. Evenwel hy liet het hem doen. De Jongkvrouwen sloegen het bedde op, en vertrocken sich daer mede, terwijl den dwergh hem voorts ontkleede. Don Carlos begaf sich te bedde, alles sonder het minste woort tegen malkander te gebruycken. Hy sliep al heel wel, voor een minnaer, als hy was, soo lang tot dat het gevogelte van een schoone vlucht hem wacker maecte. Den vermomden dwergh quam weder binnen, om hem te dienen, biedende hem het schoonste Lywaet ter wereldt aen, dat soo eel gesteeven, en gereuckwerckt was, dat hy sich daer over verwonderde. Hy braght voorts den tijdt door soo als hy konde tot aen het middaghmael, het welcke voor het avondtmael niet te wijcken had. Ten laetsten wierdt de stilte gebroocken; En door wie anders, als door een vermomde Jongkvrouw. Dese liet vragen hem, of het hem aengenaem sou zijn de Meesterse van dit betooverde Paleys te sien? Hy antwoorde, dat sy hem welkom sou zijn. Daer op verschijnt sy self, gevolght van vier Jongkvrouwen, rijckelijck gekleet.

Soo schoon is Venus niet, wanneer door nieuwe brandt

*Haer Goddelijck gelaet vast gloeyt aen alle kant,
Op't alderheerelijckst verciert en uytgestreken.
Om't alderkoelste hart in lichte brandt te stecken.*

Noyt had onsen Spangiaert behaeghlijcker gelaet in eenige Jongkvrouw gesien, als in dese toverende Urgande. Hy wiert op een en selven tijdt te gelijk verwondert en verbaest, in voegen dat al de hoffelijckheden en eerbiedingen, dewelcke hy haer deed, als sy hem de handt reyckte, en in de naeste kamer braght, soo veel struyckelingen, en Bronchaden waren. Al de schoonheyt en heerlijckheyt, dewelcke hy in dese sijn eerste kamer, en in de zael gesien had, waren niet te vergelijcken, met de kostelijckheydt en pracht van dese laetste, en de groote prael en luyster van de gemasckerde Jongkvrouw. Sy gingen over de rijckste Tapijtferyen die men konde bedencken, of gesien heeft, soo lang'er in de wereltdt zijn geweest. Daer wierdt den Spangiaert in een kostelijcken zetel neer geset, hoewel hy sich socht te verschoonen, settende sich de schoone vermomde tegen hem over. Sy uyderde eyndelijck dese woorden tegens hem: Ick twijfel niet, Heer Don Carlos, of ghy zijt ten hooghsten verwondert, over al het geene u zedert gisteren gebeurt is; en indien sulcks geen groote kracht op u heeft kunnen baren, hebt ghy ten minsten bevonden, dat ick mijn woordt heb kunnen nakomen; gelijk ghy, uyt het geene ick tot noch toe gedaen heb, kondt oordeelen, wat ick vorders sou kunnen doen. Het sou konnen

nen zijn, dat mijn mede-vryerffe door haer konsten, en het geluck dat sy heeft, van u tot haer genegentheyт getrocken te hebben, sich alreeds Meesterffe van u gemaect heeft: maer een vrouwe laet sich door den eersten stoot niet affsetten: En indien mijn staet, die geensins te verwerpen is, en al het geene men in my aen te mercken heeft, u niet konnen bewegen om my te beminnen, sal ick ten minsten dat genoeg hebben, dat ick my uyt schaemte niet sal hebben soecken te verbergen, en beter gemint te hebben, als yemandt anders, sonder my door mijn gebreecken te behoeven te bedecken. Sprekende dese woorden, deed sy haer masquer af, en toonde Don Carlos den Hemel open, of, soo ghy liever wilt, den Hemel in het kleyn, in het schoonste hooft ter werelt, gestut door een lichaem van de bevallijckste gestaltenis, die hy oyt gesien had: invoegen sy een t'eenemael uytstekende personagie vertoonde. Aen de frischeyт van haer gedaente, soumen haer niet boven de festien Jaren geacht hebben te zijn; maer ten aensien van een aerdigheyt en deftigheyt, diemen noch soo seer in de jonge niet vindt, moghtmen oordeelen, dat sy omtrent de twintigh was. Don Carlos was eenigen tijdt sonder haer te antwoorden, sich selven gelijk als tegen sijn onzichtbare misnoegende, die hem verhinderde, sich selven geheel aen dese

dese op te offeren, die hy oordeelde de
 schoonste te zijn, van die hy oyt gesiē had.
 Ondertusschen, bedenckende wat hy wil-
 de antwoorden, of doen, bleef hy een goe-
 de wijl in een groote self-strijdt, die lang
 genoegh duurde voor dese Jongkvrouw
 van het betooverde Paleys. Eyndelijck
 nam hy een kloeck voornemen, om haer
 niet te verbergen, het geene hy in sijn ziel
 beslooten had, en dit was ongetwijfelt
 een van de braefste daden, die hy oyt ge-
 daen had: Ick kan niet loochenen, Me-
 vrouw, dat ick ten hooghsten geluckigh
 sou zijn, u te behagen, indien ick soo
 geluckigh konde zijn, als u te kunnen
 beminnen. Ick sie wel dat ick de schoon-
 ste personagie van de wereltd verlaet, en
 dat om een die misschien alleen bevallijck
 in mijn inbeelding is. Maer Me-vrouw,
 soudt ghy my oyt uw genegentheydt ge-
 waerdicht hebben, indien ghy my on-
 trouw had kunnen toe vertrouwen, en
 sou ick kunnen getrouw zijn, indien ick
 u konde beminnen? beklæght my dan
 Me-vrouw, sonder my te laecken, of
 eerder laet ons malkander beklagen,
 ghy, van niet te kunnen verkrijgen het
 geen ghy begeert, en ick, die het geene
 ick beminne niet sien magh. Dit sprack
 hy met sulck een bedroeft gelaet, dat de
 Jongkvrouw lichtelijck kon bemercken
 dat hy sulcks van harten meende. Sy
 vergat niet van het geen hem sou kunnen
 be-

bewegen : maer hy was doof voor haer smeecken, en onbeweeghlyck voor haer tranen. Tot meermaels hervatte sy den storm, en tot meermaels wierdt sy afgeslagen; wel besprongen, wel verweert. Eyndelijck lietse sich vervoeren tot verwijt, en daer mede verlietse Don Carlos, die wel hondert mael sijn ongeluck beschuldighde, het welcke hem alleen uyt te veel geluck voortquam; wanneer hem een Jongkvrouw quam aensseggen, dat hy de vryheyte wel moght nemen, om sich in den Hof te gaen vermaken. Hy gingk al die kostelijcke kamers door, sonder yemant te vinden, als alleen aen de trap van den Hof, daer hy tien vermomde Mannen sagh, die de poort bewaerden, gewapent met Pertisanen, en Carabijnen. Wanneer hy over de plaets gingk omin den Hof te gaen, quam een van dese wachters hem aen de zijde gaen dewelcke, sonder hem aen te sien, tegens hem stillekens, uyt vreesse van gehoort te worden seyde: dat een oudt Edelman hem met een briefken aen hem belast had, en dat hy desen belooft had, hem deselve in eygen handen te leveren, hoewel sijn leven daer aen hing indien hy ontdeekt wierdt, bewogen door een vereering van twintigh Pistoletten, en een belofte van noch soo veel, wanneer hy de overlevering sou gedaen hebben. Don Carlos belooft hem geheym te sullen zijn, en begaf sich daer op

op vaerdighlijck na den Hof, om den Brief te lesen, zijnde van desen inhoudt.

Zedert dat ick u verloren hebbe, kondt ghy oordeelen wat quelling de mijne is geweest, by die geene in de welke ghy behoort te zijn, indien ghy my soo seer bemint als ick u beminne. Maerten laetsten bevinde ick my een weynigh vertroost, dewijlick de plaets ontdeekt heb daer ghy zijt; het is de Princesse Porcia, dewelcke u vervoert heeft. Dese acht geen sake, wanneer het dient om haer te genoeghen, en ghy zijt geensints den eersten Reynould van dese gevaerlijcke Armide: maer ick sal al haer betooveringen breecken, en u wel haest van uyt haer armen verlossen, om u weder in de mijne te brengen, het welke ghy verdient, indien ghy soo getrouw zijt als van harten wenscht

De onfichtbare Jongkvrouw.

Don Carlos was soo verblijdt, tijding van sijn beminde ontfangen te hebben, dat hy den brief wel hondert mael kuste, en gingk weder te rugge na de poort van den Hof, om den Bode diese hem gegeven had, de vereering te doen, van een Diamant, dewelcke hy aen sijn vinger had. Daer na wandelde hy noch eenigen tijdt in den Hof, niet konnende sich verwonderen over dese Princesse Porcia, daer hy menighmael van had hooren spreecken, als van een seer Rijcke Jongkvrouw, van een van de beste huysen van het Rijck, en gelijk hy t'eenemaal een be-

beminder van de deught was, kreegh hy
 fulck een afkeer van haer, dat hy voor sich
 nam, self met gevaer van sijn leven, sich
 uyt dese sijne gevangenis te redderen.
 Gaende weder uyt den Hof, vandt hy een
 Jongkvrouw ongemasquert, want het
 masqueren was nu gedaen, dewelcke hem
 vraeghde, of het hem aengenaem sou
 zijn, dat haer Meesterse dien dagh by
 hem ter tafel quam? hy antwoorde dat sy
 welkom sou zijn. Eenigen tijdt daer na
 wierdt de maeltijdt vaerdigh gemaect.
 Porcia verscheen daer, schoonder als het
 schoonste dat men bedencken magh. Sy
 toonde sich heel geestig over de maeltijt,
 en van soo veel verstandts dat den Span-
 gaert in sich selven een groot misnoegen
 kreegh, siende in een vrouw van sulck een
 staet, 'fulcke gaven soo qualijck besteedt.
 Hy toonde sich soo bekommert als hem
 mooghlijck was, om niet wreveligh te
 schijnen, alhoewel sijn gedachten geduu-
 righlijck met sijn onbekende besich wa-
 ren, en van verlangen brande, om by haer
 voor de tralie te zijn. Soo haest als de tafel
 op genomen was, liet men hen beyde
 alleenigh, sonder dat Don Carlos sprack,
 of uyt eerbiedigheyt, of om de Jongkvrou
 te bewegen eerst te spreken, sy dan brack
 de stilte met dese woorden: Ick weet
 niet, seyde sy, of ick yets derf hoopen van
 de vrolijckheyt dewelcke ick in uw aenge-
 sicht sie, en of de mijne, die ick u getoont
 hebbe,

hebbe, u nu schoonder dunckt als voor
heen, of foodanigh datse u magh doen
twijfelen, of dese dewelcke sich voor u
verberght, bequamer is, om uw' liefde te
verwecken, als de mijne. Ick heb niet
willen verbergen het geen ick u voor had
te geven, om dat ick niet begeerde, dat
het u soude hebben mogen berouwen, het
selve sonder sien aen genomen te hebben.
En alhoewel een persoon, die gewoon is
gebeden te ontfangen, sich sou mogen
belgen geweygert en ontfeght te worden;
soo sal my het selve evenwel geensins
smarten, behoudens dat ghy sulcke ver-
achting verbetert, met my sulcks te ge-
ven, als ick vertrouw beter als uw on-
sichtbare te verdienen. Laet my dan uw
uyterste goet vinden weten, op dat, indien
het selve niet tot mijn voordeel is, ick by
mijn selven genoeghsame redenen magh
vinden, om het mijne, het welcke ick
genomen hebbe, om u te beminnen, voor
te staen. Don Carlos wachte eenigen
tijdt, of sy voort varen sou; maer siende
dat sy niet meer sprack, en, met de oogen
na de grondt geslagen, het vonnis van
haer leven of doodt verwachtte, volghde
hy sijn eens voorgenomen besluyt, om
haer vrymoedighlijck te antwoorden, en
alle hoope te benemen. Me-vrouw (seyde
hy) eer ick u antwoorde op het geen ghy
van my begeert te weten, versoecke ick
dat ghy, met deselve vrymoedigheyt,
met

met dewelcke ghy wilt dat ick spreeck,
my uw gevoelen ontdeckt over een faeck,
dewelcke ick u gae voordragen. Indien
ghy een perfoon had verbonden u te be-
minnen (vervolghde hy) en dat door al-
de deughden, die een eerbare vrouw kan
toonen, ghy hem had doen sweeren, u
voor altoos getrouw te zijn, soudt ghy
hem niet houden voor de snoodtste ver-
rader van de werelt, indien hy in gebreke
bleef, omtrent het geene hy u beloofte
had? en fou ick nu dien snooden verrader
niet zijn, indien ick u verkoor voor een
perfoon, die gelooven moet, dat ick haer
bemin. Hy nam daer op de krachtighste
bewijs redenen, in *forma*, tot sijn voor-
deel, die hy konde, om haer te overwin-
nen, maer sy wilde hem soo veeltijds niet
geven. Maer haestelijck van hem opstaen-
de, voerde hem te gemoet, dat sy wel sagh
waer hy heen wilde. Dat sy niet minder
konde, als sich over sijn stantvastigheydt
te verwonderen, al hoe wel deselve soo
seer tot haer ongenoegen streckte: datse
hem eyndelijck in vryheyt stelde; maer
indien hy haer wilde verbinden, dat hy
foude wachten met sijn vertreck, tot dat
den nacht fou gekomen zijn, om te kee-
ren, op de selve wijze, als hy daer gebragt
was. Sy hielt haer neusdoeck voor haer
oogen, terwijl sy sprack, gelijk als om
haer tranen te verbergen, en liet alsoo den
Spangiaert een weynigh ontstelt, hoewel
vol

vol blijdschap, om dat hy sich selven in vryheyt sagh, dewelcke soo aen alle kanten uytbrack, dat het hem niet mooglijck was deselve te verbergen. Ick geloof indien de longkvrouw sulcks gesien had, dat sy niet minder sou hebben kunnen doen, als hem weder in sijn schildt te varen. Den nacht komt eyndelijck aen, wanneer hy sich in een geslooten Caros begaf, die hem, na een tamelijcke lange reyse, in sijn herbergh bracht. Gelijck hy den besten Meester van de werelt was, meenden sijn dienaers van blijdschap te sterven, en hem te verstickken door hun omhelsen. Maer dit duurde niet lang: want hy nam terstont sijn wapenen, en met twee van de sijne vergeselschapt, dat geen katten waren om sonder handtschoenen aen te vatten, begaf sich na sijn traalien, en dat met sulck een haest, dat hem sijn volck qualijck genoegh konde volgen. Hy had soo haest het gewoonelijcke teecken niet gegeven, of sijn onzichtbare quam voor den dagh. Sy bejegenden malkander met de meeste liefde en de soetste woorden, dat my de tranen in de oogen komen als ick'er noch om denck. Eyndelijck seyde hem de onzichtbare, dat sy een overgroot misnoegen had in het huys daer sy was; dat sy om een Caros gesonden had, om daer uyt te gaen; maer om dat het te lang duuren sou eer deselve konde komen, en dat de sijne misschien

eer-

A
eeder van
socht sy het
haer in een
haer aeng
sou. Du
tweema
sijn volck
van de
Caros te
hiel don
sich met
Caros selve
wegh, die
deed elck
huys til
sackelen
stonden.
longkvr
in een boog
getuue
niet ont
de long
hen zijn
kotten
re sich
doende
vrouw
cia een
schoon
hem
en wet
voorn
van de

eerder vaerdigh sou konnen zijn, ver-
socht sy hem, deselve te laten halen, om
haer in een plaets te brengen, daer sy hem
haer aengesicht niet meerder verbergen
sou. Don Carlos liet haer sulcks geen
tweemaal seggen. Hy liep als een sot om
sijn volck te roepen, dat hy aen het eynde
van de straet gelaten had, om hen om zijn
Caros te senden. Dese gekomen zijnde,
hielt de onzichtbare haer woort, en begaf
sich met hem daer in. Sy bestierde de
Caros selve, wijfende den Coetsier den
wegh, die hy sou hebben te nemen, en
deed deselve ten laetsten voor een groot
huys stil staen, daer sy in gingen, van veel
fackelen gelicht zijnde, die al vaerdigh
stonden. Den Ridder gingk op, met de
Iongkvrouw, langs een groote trap, tot
in een hooge zael, daer hy niet sonder on-
gerustheydt was, siende dat sy sich noch
niet ontmasquerde. Eyndelijck verschey-
de Iongkvrouwen, rijckelijck gekleet,
hen zijnde met wasse kaerssen in de handt
komen ontfangen, maeckte de onzichtba-
re sich sichtbaer, en nam haer masquer af,
doende Don Carlos sien, dat de Iongk-
vrouw van de tralie, en de Princeffe Por-
cia een en de selve persoon waren. De
schoone Napolitane seyde hem, dat sy
hem nu voor de tweedemaal ontschaect
en wech gevoert had, om zijn uysterste
voornemen te weten, alsoo de Iongkvrouw
van de tralien, haer recht aen haer overge-
geven

geven had, voegende hondert aerdighe
 den daer noch by. Don Carlos wierp sich
 aen haer voeten neêr, omhelsde haer
 knien, en schein haer de handen te willen
 op eten, door geweld van kussen, daer me-
 de ontgaende duysent sotternyen, die hy
 sou hebben willen voor den dagh halen.
 Na dat dese eerste bewegingen overwa-
 ren, diende hy sich eerst van sijn groote
 geest, om het soete bedrogh van sijn Mee-
 sterse te verheffen, en dat met sulcke aerdig-
 heden van vonden, dat sy nu minder
 berouw had als oyt, van dese haer verkie-
 sing. Sy seyde hem, dat sy sich aen geen
 ander als aen sich self had willen vertrou-
 wen, in een saeck, sonder dewelcke sy
 hem noyt sou hebben kunnen beminnen,
 te onderfoecken, alsoo sy sich noyt aen een
 onstandtvastiger als hy sou hebben willen
 overgeven. De vrienden van de Princeesse
 Porcia, van haer voornemen verwittight
 zijnde, quamen daer, en gelijk sy een
 van de aensienlijckste Me-vrouwen van
 dat Rijk, en Don Carlos een uytsteekent
 Ridder, en van goede staet was, had men
 niet veel moeyten, om de toelating van
 den Eerts-Bisschop over hun houwelyck
 te verkrijgen, gelijk sy noch dien selven
 nacht door den Priester van hun wijck ge-
 trouwt wierden. Het nieuws van dit
 houwelyck, quam den Onder-Konink
 wel haest ter ooren, die daer over, als
 zijnde een bloedtver want van Don Car-
 los,

los, sich seer verheugde, en beval dat men de openbare vreugde-teecken en binnen Napels wederom vernieuwen sou, daer men noch langen tijdt sprack, van Don Carlos van Arragon, en sijn onzichtbare Minnareffe.

Hier souden dese veersen wel op passen.

*Laet af, in yd'le waen bedrogen,
Het out te doemen tot de logen,
Haer vonden in de windt te slaen,
De min vangt hier wat wonders aen,
En, in de plaetse van de oogen,
Door d'ooren is in 't hart gegaen.*

Dus eyndigde Polymythus sijn verhael, en Lyfander vraegde daer op de Jongkvrouwen, wat haer van foodanigen gespooch dacht? Voor my, antwoorde Clytie, ick neem de waerheydt daer van in mijn bedencken, en geloof nauwelijcks dat'er sulcke dwase verliefde, of verliefde dwase Jongkvrouwen souden kunnen gevonden worden, die hun aensien om een man soo veel souden willen verkorten; dat is'er van, dat ick meer vermaeck in foodanige vertellingen schep, als in dat nare gespooch. Het een heeft soo veel als het ander te beduyen, antwoorde Lydamas, en is den meesten tijdt niet anders als enkel bedrogh en vonden. Daer onse stadt voor al niet vry van is, gelijk *Erasmus* getuyght in het 22 Boeck van sijn Latijnsche

Dor-
dregts
nacht
ge-
spook,
uyt
Eraf-
mo.

sche brieven; ick moet de Jofferen dit evenwel mededeelen. Daer was binnen Dordrecht een Priester, die de luyden met een loofse vondt een groote benauwtheyt, en sijn beurs daer door een gulden regen wist aen te jagen. Dese had heymelijck eenige krabben op het Kerckhof geset, daer hy wasse kaersjes aen vast gemaect of geplackt had, als dese aldus des nachts met de brandende lichten gins en harwaerts door de graven kroopen, gaf het door de duyternis een verschrickelijck aensien, ja soo dat 'er niemant gevonden wiert, die het selve genaecten dorff. Het volck hier over seer ontstelt zijnde, en de Priester sulcks vermerckende, liet hy niet na sijn voordeel daer mede te doen, predikende van den stoel, dat het zie van de afgestorvene waren, dewelcke aldus waerden, om door ziel-missen en aelmoessen van haer pijn verlost te worden. Dit joegh hem in het eerste veel geldts in de beurs, tot dat het bedrogh eyndelijck uytquam, en twee of dry krabben onder de ruyghte gevonden wierden, die de Priester had vergeten op te nemen. Dese leyde het daer na weder over een anderen boegh. Hy woonde by een van sijn nichten, die veel goets had. By dese quam hy des middernachts in haer kamer, hebbende een wit laecken omgeslagen, om alsoo sich voor een geest uyt te geven, mommelende eenige woorden binnens monts, waer

swaer door hy meende te wege te bren-
 gen, dat de nicht een besweerder ontbie-
 den sou, of hem self aensprecken. Maer
 dese, alreets eenigh vermoeden krijgende,
 versoeckt heymelijck een anderen Neef,
 een nacht in haer kamer te willen op-
 wachten. Dese tegen de spoockery wel
 gewapent zijnde, en een glaesje van vry-
 moedigheydt opgenomen hebbende, om
 niet verschrickt te zijn, verberght sich in
 het bedde van sijn Nicht. De geest quam
 op de gewoone wijze, en steende en
 kermde, dat het te byster was. De be-
 sweerder wort wacker, hebbende sijnen
 wijn noch niet ten vollen uytgeslapen,
 springt uyt het bedde, en packt het
 spoocksel aen. Desen meent hem met
 huylen en grimmen een schrick aente
 jagen, maer den anderen daer op: zijt ghy
 den duyvel ick ben sijn moer, en roste
 hem wacker met een eyndt houts af, en
 sou hem afgemaect hebben, ten waer hy,
 sijn stem veranderende, geroepen had:
houd op, ick ben geen geest, ick ben Heer Ian.
 Op die bekende stem, sprangk de vrouw
 ten bedden uyt, en scheyde dese twee. Ick
 heb, vervolgde Lydamas, noch een ande-
 re saeck hooren verhalen. Een vleeshou-
 wers knecht, die noots weten wilde wie
 sijn vrijster sou zijn, gaet by een toove-
 naerster, of die haer daer voor uyt gaf.
 Dese brengt hem in een duystre kamer,
 set hem op een banck neer, met bevel,

niet vervaert te zijn, noch te spreken, wat hy oock sagh. Den vleeshouwer had juyft een kloecken engelschen dogh by hem, daer de toovenaarster niet opgelet had; desen gaet onder een banck aen sijn meesters voeten leggen. Het wijf eenige trecken en wisjeswasjes gemaect, en eenige malen gestampt hebbende, komt 'er ten laetsten door de folder een gemaecten duyvel voor den dagh, die 'er al heel leelijck uytsagh, den hont hem siende, begoft te herren en te ferren, gelijkse gemeenlijck doen wanneer se willen aanvallen; de vrouw dat hoorende, beval den vleeshouwer dat hy den reeckel sou doen swijgen, of hy en sijnen hont fouden beyde om de hals raken. Den hont niet af latende, maer meer en meer bestaende te grimmen hoe hooger den duyvel voor den dagh quam, en den vleeshouwer hem niet konnende wederhouden, sey ten laetsten op het dreygen van de tooveres: ick weet geen wech met mijnen hont, hy valt me te machtigh, maer geen swarigheyt, waegt gy der uw' duyvel aen, ick wagen den hont aen, die met eenen voortsprong, en den duyvel by de kladden kreegh, die hy, boven Duyvel boven al, sou afgemaect hebben, ten waer sich desen weder in sijn gat gemaect, en het luyck waer door hy gekomen was, toe laten vallen had. De vrouw begoft te tieren en te steenen, maer den vleeshouwer, wel siende

Een
vleyf-
hou-
wer
waegt
sijn
hont
tegen
den
duy-
vel.

ede dat het al schelmery was, gaet met zijn
hont ten huysen uyt. Om u toe te staen,
antwoorde Lyfander, dat'er veel bedrogh
sonder schuyt, sal ick u verhalen het geen
hier onlangs in uw af-sijn tot Dordrecht
voor gevallen is.

Seeckere dienstmaeght woonde binnen
dese Stadt by twee oude vrouwen, de-
welcke niet lang verleden een Broeder
verlooren hadden. Dese deerne, fiende, versch
en bemerckende dat haer vrouwen by-ge- Dor-
loovigh genoegh waren, en het minste dregts
gerucht dat sy hoorden voor spoockery spook
aennamen, besloot deselve in dat gevoelen be-
te houden, en verder te voeden. Sy wist, drogh,
nu met kloppen tegen het beschot, als on-
men meende dat sy daer niet omtrent lang
was, dan met een gesleep, en diergelijc- voor-
ken gerucht, foodanigh haer rol te spee- geval-
len, dat de goede oude lieden niet alleen len.
geloofden, maer oock openbaerlijck fey-
den, en sich beklagden hoe swaerlijck sy
met foodanigen besoecking versocht wier-
den. Dit gevoelen prente sy niet alleen
haer vrouwen, maer oock een andere ou-
de gebuur in, stootende deselve, soo als sy
met haer vrouwen sprack, een deur, daer
sy tegen sat, soo hardt tegen het lijf, son-
der gesien of vernomen te zijn, dat de ar-
me Oude, by na doot van schrick, het huys
verliet, sonder daer oyt weder te derven in
komen; niet latende ondertusschen het
geen haer bejegent was, ten alderbreedt-

sten uyt te meeten. De dienstmaeght vertelde op seeckeren tijdt tegen een ander Jongkwijf, al lachende, dat het tot harent spoockte, en gaf genoegsaem te kennen, dat sulcks haer beitel was. Dese, in de plaets van haer te bestraffen, versterckte haer daerte meerder in, seggende, het selve voor desen mede wel gedaen te hebben, als sy by seeckere oude lieden woonden, die sy door een haeckfken, dat sy aen een dun koordeken vast gemaect, en door den folder neder gelaten had, het deck des nachts van het lijf wist te halen, en diergelijcke vonden meer. Dese eerste dienstmaeght dan aldus gemoedicht, neemt voor het spel uyt te speelen, en in haer bedriegery voort te gaen. Behalven nu dit, dan dat gerucht, het welcke sy wist te maecken, liet sy somwijlen een seer holle en als klaeghlijcke stem hooren, het geen de oude lieden in het eerste seer verschrickte, en ten laetsten deed gelooven, dit de geest van hun overleden broeder te zijn, in welck gevoelen haer de deerne bevestighde en stijfde. Veel dwase lieden, en dese maeght selve, rieden de oude lieden by de eene of de andere waersegster te gaen, om te vernemen wat al dit werck te beduyden had; maer de goede oude lieden hadden daer noch te veel gemoets en wijfheyt toe, en wilden, gelijkse seyden, noyt soo verre komen, datse den duyvel om raedt souden gaen

vra-

vragen. Maer wanneerse dese stem begosten te hooren, namen sy wel soo veel stoutheyt als de selve te beantwoorden, en te vragen, wie hy en wat sijn begeerte was? dese gemaecte stem liet niet na te liegen, seggende, de geest van haer Broeder te zijn, die sich seer ongerust bevand, om dat hy in gebreke was gebleven, eenige eerlijcke vrome lieden behulpzaam te zijn, belastende, indien sijn Susters sijn rust begeerden, de Susters en Broeders van de deerne die haer diende, yder een nieuw kleet te maecken, en dat met den eersten, het welck de goede flechthoofden niet nalieten in het werck te stellen. Daer na was het al wederom te doen, en dan moesten de ouders van dese deerne van een beter wooning voorsien worden. Maer dese ouden als doe geen huysen ledigh hebbende, begosten met den geest te parlementeren, en te verfoecken, hy wilde haer noch wat tijds daer toe vergunnen, tot dat sy gelegentheyt hadden sijn wil te voldoen. Daer na eyschte de stem een merckelijcke vereering voor de dienstmaeght, voorgevende, dat hy haer by sijn leven seer lief en altoos een voornemen gehadt had, haer wel te doen, maer dat hy, door de doot overrompelt zijnde, sijn besluyt niet had kunnen uytvoeren, waer over hy nu sijn Susters verfocht, niet traegh te zijn om wel te doen, en hem sijn rust te helpen bevorderen, alsoo hy, noch sy,

ten waer sy dit na quamen, geen rust hebben fouden. Maer alsoo dese oude soo heel vaerdigh niet waren om van het geldt te scheidten, stelde sich de deerne aen, als of sy seer van den geest gequelt wiert, ja soo, dat hy haer geduurighlijck verscheen, en haer en haer vrouwen seer dreygde, soo dat sy menighmael sich geliet van haer selven te vallen van schrick, en sulck een gebaer wist te maecten, als of haer de doot overquam, en sy niet wist waer sich te verbergen; waer door haer vrouwen menighmael genootsaeckt waren de buuren te hulp te roepen, die, in komende, dese twee bedrogen Susters, en de loofse dienstmaeght in de meeste ontsteltenis van de werelt vonden. Dit wierdt in het kort over al verspreyt, den eenen sey dit, den ander dat; dees gaf voor, den Broeder had een belofte gedaen, en wilden sy rust hebben, sy moesten die na komen; een ander seyde, het was hun groote gierigheyt: een darde onrechtvaerdigh goet dat sy besaten, het geen de oorfaeck daer van was; den een riedt hen het versoeck van den geest te voldoen; een ander, een stuck gelts aen den armen te geven; een darde, buyten gemeene weldadigheyt te plegen; en soo song yder vogel na dat hy gebeckt was. Men sprack een Siecke-befoecker, in de buurt woonende, daer over aen, dewelke sijn best deed, hen dese grillē uyt het hoeft te praten, en die hen vertoonde dat dese

dese dingen, dewelcke sy verhaelden, tegen de natuur van den duyvel streden: maer al vergeefs, sy waren soo geweldig van dat gevoelen ingenomen, datse niet alleen daer in volharden, maer oock desen eerlijcken Man voor hart en ongevoeligh uyt maecten. Hy dan, om de goede lieden te vreden te stellen, besoeckt hen in hun wooning, vindt daer twee verslagen en te recht bedroefde en versufte oude lieden, en een loofse feex van een dienstmaeght, die al veel verslagender schein als een van beyden, behalven een wolck van menschen, die, den een om hen te troosten, den ander uyt nieuwsgierigheyt, daer toegelopen waren. Hy riep de lieden alleen, en vraeghde hen ten, naeusten na de gelegentheydt van de saeck, die sy hem in het lang en breet verhaelt hebben; hy daer mede weghgaende, en hen beveelende Godt vierighlijck te bidden, waer door sy ten laetsten de rechte oorfaeck wel fouden komen uyt te vinden, versocht hen, sy wilden hem eenmael, het waer by nacht of by daegh, ontbieden, wanneer het gespoock sich weder hooren liet, gelijk sy hem des anderen daeghs wel vijf of ses mael lieten halen; maer hy, daer komende, vandt wel twee verslagen oude lieden en een loofse veynsende dienstmaeght, maer vernam geen gespoock, gelijk hy wel gewenscht had, met meening, indien het gebeurde, de rechte grondt van

het werck wel te sullen uytvinden. Hy volharde noch eenige dagen in hen te besoecken, lettende wel op alle omstandigheden, maer vernam niet als een groote schrick in de twee ouden, en een diepe weynsery in de jonge spoockmaeckster. Hy, die wel meer sulck werck gesien, en het bedrogh helpen ondervinden had, begint vermoeden te krijgen, om dat de handelingen sich aen hem wat meer gemaecktheyt, als hy voor heen had konnen bemercken, vertoonden, evenwel, niet dervende yemant rondt uyt beschuldigen, bestondt van verre eenige voorbeelden van diergelijke bedriegeryen op te halen, en, onder anderen, dat van een stoute jongemeyt van 13 Jaren, die mede by na soodanigen gebaer gemaeckt, en haer personagie wel meesterlijck gespeelt had, en daer na evenwel bevonden was, alles geveynst te hebben, en diergelijke voorstellingen meer, daer haer de dienstmaeght seer over ontschuldighde, seggende, daer wilde haer den Heer voor bewaren, en dat sy sulcks doende, niet weerdigh was dat sy leefde. Ondertusschen gingk sy al met haer spoocken voort, sich houdende, als of sy den geest noch alle oogenblicken voor haer oogen sagh, haer met een vreeselijck gelaet dreygende, en sich langs hoe yffelijcker vertoonende. De Siecke-besoecker, siende haer volharding, en evenwel het bedrogh hoe langs hoe meer vermerc-kende,

kende, nam een voornemen, haer, sonder aensien van haer vrienden of yemandt anders, daer hy lichtelijck moeyelijckheydt van sou mogen te verwachten hebben, stoutelijck aen te gaen. Hy dan begeeft sich tegen den avondt, met een groot gevolg van menschen daer na toe, tast haer wat harder aen, en beschuldight haer opentlijck. Sy daer op, veroordeelt sich selven, seggende, indien sy sulcks deede, dat sy waerdigh was gestraft te werden, jae dat men haer het hoofd voor de voeten behoorde te leggen, en veel andere protesten en verklaringen meer. Den Sieckebesoecker heur swaerlijck met Gods oordeelen gedreyght hebbende, is soo heengegaen. Op dese wijze heeft hy haer somwijlen, en hoe langer hoe scherper ondergaen, nu haer Godts verschrickelijck oordeel, en dan de wereltlijcke macht voor oogen stellende, en sich gelatende, als of men haer al lang na gegaen, en het werck self buyten haer wetē verspiet had. Meent ghy, seyde hy, dat wy niet gesien hebben, of door een folder of door een spleet, wat werck gy al aengerecht hebt, hoe ghy uw' handt achter de half blinde oude lieden wist om te steecken, en haer de kap van het hoofd te rucken; hoe ghy uw voet wist te gebruycken om van onder de tafel op te lichten, en diergelijcke woorden meer: waer door de maeght begoft verfstelt te staen, te meer, wanneer hy

met een moedigheyt haer het werck aen-
teegh, seggende sy had het gedaen, en wil-
de sy niet bekennen, hy fou haer met een
hooger macht aenboort komen. Sy dan
droop ten laetsten door de mandt, seggen-
de, eerst, dat sy het niet al gedaen had, het
welck genoegh was, om al de rest uyt ha-
ren hals te krijgen, gelijk daer na geschie-
den, wanneer sy met een menigthe van
tranen al het gantsche werck bekende,
met al de omstandigheden, en al wat'er
aen vast was, latende oock den galm hoo-
ren die sy gemaect had. Hier mede was
al het spoocken gedaen, en den warden
geest verdreven, de menigthe, die nacht
en dagh het huys van buyten bewaecte,
vertrock oock, en de arme bedrogen oude
lieden waren blijde hen dus van dat ver-
driet verlost te sien. De meyt geraeckte
stillekens hier of daer na toe, het welcke
voor haer niet ongeraden was. Sooda-
nigh, mijn Heeren en Jongkvrouwen, is
het meest al dat voor spoockery en Eunje-
ry doorgaet.

Eynde van het tweede Boeck.

H E T

HET III. BOECK.

Ondertuffchen quam Perian-
der, die met Ambrosio (na
dat fy het verbandt van Eu-
stacchio gesien hadden) een
stuck weeghs den dijck op
had wesen wandelen, wederom in den
Hof, en vindende de Jonge lieden by mal-
kanderen, voeghde sich daer weder by:
maer alsoo de keucken-maeght hen quam
aensseggen, dat het avondtmael gereedt
was, stond een yder op, en begaf sich na
de wooning: De tafel was nu in de ordi-
nare eetzael, en niet voor het bedde van
den gewonden, gedeckt, om hem te beter
gelegentheynt tot rusten te geven, gelijk
den wontheelder op het aldernaufte bevo-
len had. Een yder aengeseten zijnde,
begintmen den honger, met de toebereyde
spijse, soodanigh als het landt, of de koye,
of de renne konde beschicken, te versadi-
gen. De meeste hevigheyt over zijnde, be-
gost Lyfander van de schrick te spreken,
die Lucinia van de vertelling van Ambro-
sio behouden had, en te vragen, of die
door de vermaeckelijcke geschiedenis van
Polymythus niet al gewecken was. Al
ten deelen, antwoorde Lucinia, maerghy
schijnt, door my de selve weder in ge-
F 7 dach-

dachten te brengen, my daer op nieuw mede te dreygen: maer soo ghy my eenighsins soo veel liefde draeght, soo bidde ick u niet weder van sulcke dingen te spreecken. Ick beloove het u, seyde Lyfander; en ick neem oock aen, begaefde Lucinia, vervolghde Ambrosio, daer geen oorfaeck toe te geven. Voor my, sulck gedroght sou my minder ontstellen, berechte daer Periander op, als dat, daermen de galgen mede verciert, dat selden ergens verschijnt, of daer volght ongeluck en verlies na. Voornamentlijck sulcke als met hooge macht, en in het openbaer stellen, en also voor dieven van fatsoen gaen, gelijk 'er noch een onsen oort verciert, die sijn ontfegh-brieven, de geltkas van de boeren dorst te huys senden. Diergelijcken zijnder oock onlangs in een van onse Hooft-steden gevonden, die niet minder als met duysent pistoletten, of met bloedt te payen waren, maer na het blijkt soo hebben sy het eene noch het ander gekregen, en vinden wercks genoegh hun eygen hals te bewaren, voor yemant die om duysent ducats verlegen is. Parijs is vol van sulcke schelmen, vervolghde Lydamas; Italien oock, seyde Ambrosio, en Spangien, is 'er niet vry van. Een aerdige treck schiet my daer binnen, vervolghde hy, die ick nootfaeckelijck verhalen moet.

Ge-

*Geschiedenis van de Schijn-
heyligen.*

HEt was in de tijdt wanneer de velden met haer aengenaemste toefstel verciert worden, en het Jaer sich selven kroont met haer edelste cieraden, en, door gegeven hoop, de verwachting van rijcke vruchten toelaet. Wanneer een vrouwe binnen de oude en vermaerde Stadt Toledo quam, die schoon, jongk, en konstigh was, maer sulck een vyandin van de waerheyt, dat 'er menighmalen geheele Jaren doorgingen, sonder dat dese deught eenmael de eer had, het uysterste van haer lippen te raecken, en 't geen het meeste te verwonderen staet, was dat sy daer niet een siert te quader om voer. Behalven dat was sy feer geluckigh in het liegen, nademael haer logens meest voor waerheydt opgenomen wierden. Iae sy had stof genoegh om de Poëten en Astrologisten geheele Cargesoenen over te doen. Eyndeelijck dese natuurlijcke bevallijckheydt was in haer foodanigh, datse, gevoeght met de schoonheydt van haer aengesicht, en bevallijckheydt van manieren, haer binnen weynigh tijds een goet getal pistolletten in de beurs joegh. Haer oogen waren swart, wacker, soet, en tamelijck van groote, geestigh met de hooghste geestigheyt, hoewel overwonnen van vier of vijf moor-

moorden diese gedaen hadden, en in vermoeden van meer als vijftigh, die noch niet wel bewesen konden werden; en wat aengaet de gequetsten, dat getal is niet te noemen. Een yder laghte om de beschrijving die Ambrosio van dese oogen deed, daer hy wel soo veel op sou hebben weten te seggen, als of het die van Roselijn waren geweest, maer die dus voortgingk: in kleeding was dese schoone moorderesse foodanigh, dat self yder spelken dat van haer hant gesteecken wiert, een bysondere bevallijckheyt had. Sy vraeghde noyt yemandt sijn goetduncken over haer hulffel als haer spiegel alleen, daerse geduurigh mede besigh was, als haer Raetsheer van staet, van oorlogh, en finantie. Dese vrouwe, gemaect op dese gevaerlijcke en doodelijcke wijze, quam dan binnen Toledo, op een avont, wanneer al de Ridder en Edel-lieden van de Stadt besigh waren met een Masquerade, of Mommespel, door de Stadt te doen, ter eerē van de Bruyloft van een vreemt Heer, de welcke met een Jongkvrouw van de Stadt trouwde, zijnde van de Rijckste en Edelste van dat geheele gewest. Al de veynsters stonden volluchters, en lagen vol Jongkvrouwen, in voegen, door de menighte der lichten, al de straten verlicht waren, die vast vol volck en Jongkvrouwen van minder slagh krielden, die, bedeckt met hun falyen, niet lieten sien, als

als het geen fy juyft gefien wilden hebben. Menighte van fraet-slijpers, en leeg-gangers, en fulck volck als met een lemmer op de zy, meenen recht over leven en doot te hebben, vervulden de wegen. De pluymstrijckers en hovelingen hadden als doe openhof, om haer konst in het werck te stellen, en de panleckers vonden over al de deuren soo open als hun hongerige magen. In 't kort, het was'er al in vreught. Een Jongman, onder anderen, van een bedorven schoolier onlangs pagie geworden, gingk al sijn verstandt te buyten, en repeteerde al sijn school-lessen; hy gebruyckte wel soo veel Logische argumenten in forma, soo veel Retorische plaetsen in Genere demonstrativo, en soo veel goet slecht school Latijns, als de schalckste Logist in ses maenden sou konnen voor den dagh brengen, alleen om dese nieuwe schoone te doen gelooven dat hy haer dienaer was. Hy had haer juyft gefien, soo als sy uyt de huur-karosse trat, en wiert terstondt door haer oogen in het verstandt geslagen. Hy volghde haer tot aen de poort van haer wooning, daer sy een kamer gehuurt had, en van daer over al, daer de begeerte, om wat nieuws te sien, haer drijven moght, tot dat sy eyndelijck stil bleef op een plaets, daerse de Mommerijen bequamelijck konde sien. De pagie, die sich dien dagh met schoon lijwaet opgepronckt had, en voor de rest buy-

buyten ordinaer toegetaectelt was, had haer wel haest aengeklampt, en met een dofijn baselos manos aen de kamp gebraght. Sy was de loofste feex van de werelt, die met de meeste gauwigheydt de ratten aen het speck wist te krijgen, en derhalven desen jongen tuereluur wel haest in de knip had. Oordeelt of sy, vindende desen pagie sulck een prater te zijn, hem niet wel haest aen geen zijde van de Cabo de Buona Esperança had, en meer deed seggen als hy wist. Sy maecte hem droncken met veel lof-redenen, en deed daer na met hem al dat sy wilde. Sy vernam wel haest van hem, dat hy een oudt Ridder van Andaloufie diende, oom van dese die nu trouwde, en om dewelcke nu aldus de geheele Stadt in vreughde was. Dat dese een van de Rijckste Edellieden van de Stadt was, dat hy geen ander Erfgenaem als desen Neef had, dewelcke hy met allen seer beminde; alhoewel hy een van de grootste lichtvincken van Spangien was, die al de vrouwen die hy sagh naliep, jae in sulcker voegen, dat hy, behalven al sijn hoeren en Courtisanen, sich niet ontsagh eerbare dochters somwijlen met geweld aen te vallen. Hy voeghde daer by, dat sijn sotternijen sijn oom oneyndelijck veel gekoft hadden, en dat het dese was, dewelcke hem aldermeest tot houwelijcken bewogen had, om te sien of het veranderen van staet, sijn aert oock fou.

fou willen
aldus slecht
sy hem so
ken af te
over de
braght
geweeld
nige lof-
onien ge
sich slecht
pagie had
nae v'alt
te lof van
ve te nu
Spangien
naer de
den van
gedronge
de zering
gehoen
adere
sijn be
wierd h
Sy noot
brengen
meende
can die
fuyten
luck
slecht
naem
gekomp
sijnlij

fou willen veranderen. Terwijl de pagie aldus slecht by fijn neus neer praten, wist fy hem soo nu soo dan, van alle na bedencken af te trecken, sich verwonderende over de minste dingen die hy voortbraght, als of het groote Paradoxen waren geweest. Mengende daer somwijlen eenige lof-redenen tusschen beyden, soo dat onsen gast nauwelijcks van blijdschap sich selven wist te bestieren. Den armen pagie had soo haest niet geleyt, dat hy van Valladolit was, of fy begoft met groote lof van die Stadt te spreucken, en deselve te roemen boven al de Steden van Spangien, rondt uyt seggende, dat men daer de geestighste en welgemaectste lieden vandt, maer dat sy door de waerheyt gedrongen was te bekennen, dat hy al van de aerdighste jonge borsten was die sy oyt gesien had, en dit woordt was *Colophonem addere*, de laetste handt aen het werck van fijn betoovering steecken. Ondertusschen wiert het tijdt om weder na huys te gaen. Sy noodighde hem self, om haer te huys te brengen, die van blijdschap uyt fijn vel meende te springen, soo dat hy sich nu en dan als een sot aenstelde, by sich selven besluytende, dat men noyt van fijn goet geluck sou behoeven te wanhoopen, hoe slecht men oock is. Helena (soo was den naem van dese schoone) in haer kamer gekomen zijnde, boodt haren pagie de aensienlijckste stoel aen, die daer stondt: maer desen

desen was soo ontset en van sijn stuck, door sijn opgetoogen gedachtē, dat hy willende, na een groot Complement gaen sitten, en de maet van sijn reculades niet wel genomen hebbende, te kort neder boogh en de stoel miste, soo dat hy met sijn hinderste op de vloer neêr viel, de mantel van den hals, den hoet ginder heen, en den pongiaert uyt sijn schiee vloogh, tot duysent gelucken, dat hem deselve niet in de lendenen bleef steecken. Helena boodt hem de handt, om hem op te helpen, toonende den meesten yver van de werelt; het eerste dat sy deed, was sijn pongiaert op rapen, als vreesfende voor eenigh ongeval, seggende, dat sy niet verdragen moght, dat hy dat geweer voor dien dagh dragen sou, als het geen hem in sulck een gevaer gestelt had. Ondertusschen vergaderde hy al de stucken weêr by een, en maecte een deel slechte complimenten, om sijn bottigheyt te ontschuldigen. Ondertusschen hielt sich Helena seer verbaest over het ooghschijnelijck ongeval, houdende ondertusschen den pongiaert in de handt. De pagie seyde haer datse van sijn oudē meester gekomen was, diese eertijds aen sijn neef had gegeven, beneffen den deegen en draeghbant van het selve werck. Dat hy den selven van uyt veel anderen, die in sijns meesters klee-kamer waren, gekoren had, om voor dien dagh te dragen. Helena gaf hem hoop, dat sy wel eens vermomt sou

fou t'fijnent komen willen, om te sien op wat wijfe de lieden van ſtaet aldaer met malkander trouwden. De pagie feyde dat de omftandelijckheden niet eerder als omtrent ter middernacht fouden gefchieden, en boodt haer de Collation aen in de kamer van den Hof-meefter, dat fijn byfondere vriendt was, hy ſtormde en tierde op fijn ongeluck, dat hy voor als nu gedrongen was, het aengenaemſte gefelſchap dat hy oyt gehad had te laten, om fich ſelven by fijn moeyelijcken ouden Heer te laten vinden, die door de gicht in het bedde gebannen was, om welcke oorſaeck hy oock de bruyloft niet fou konnen bywoonen, dewelcke in een ander huys, ver van fijn Meefter, fou gehouden worden. Hier op bedacht hy wat voor een Compliment hy maecken fou, om met fatſoen te ſcheyden, wanneer der feer hart aen de deur geklopt wierdt. Helena ſcheenten hooghſten daer over ontſtelt, en verſocht den pagie ſich in een kleyn Cabinet te begeven, daer ſy hem inſloot, voor een langer tijdt, als hy ſelf wel gemeent had. Hy die ſoo rouwelijck aen de poort klopte, was een bravo of ſtraet-ſchuymer, de pol van Helena, die ſy om wel ſtaens wil voor haer Broeder liet doorgaen. Hy was mede-ſtander van al haer ſchelmerijen, en de uytvoerder van haer vermaeckelijckheden. Sy feyde hem ſtillekens hoeſe den pagie opgeſlooten had, en van het geen ſy be-

besloten had te doen, om achter de pisto-
letten van sijn Meester te geraecken, om
het welck uyt te voeren, soo veel spoet als
loofheyt most gebruyckt worden. In een
oogenblick wierden de muylen, alhoewel
alreeds genoegh vermoeyt, weder in ge-
spannen in de Carosse, dewelcke hen van
Madrid daer gebraght had. En Helena,
beneffens haer geselschap, bestaende uyt
desen Montufar, en een oude vrouwe,
Mendez genoemt, aensienlijck door haer
paternoster, en haer kleet van devotie, en
een kleynen lacquay, begeven sich in de
Carosse, en laten sich brengen in de straet
van de nieuwe Christenen, welckers ge-
loof veel nieuwer is, als de kleederen die-
se verkoopen. De mommerijen liepen
noch even seer langste straet, gelijk het
gebeurde dat den Bruydegom, zijnde ver-
momt gelijk al de anderen, de Carosse van
Helena ontmoete, daer hy dese gevaerlijke
schoone geraeckte te sien, die hem dacht
een Venus in de Caros, of een son die lan-
ges de straet rijdt, te zijn. Hy wierdt soo
verlieft op haer, dat hy om een kleyntje
sijn heele bruyloft sou hebben laten varen,
om sich selven plomp verloren in de ar-
men van dese onbekende te werpen. Maer
de voorfichtigheyt hielt hem voor als doe
noch te rugge. Hy volghde dan sijn
troep, en liet Helena voortrijden, na de
oude kleerkoopery, daer sy in een oogen-
blick tijds, en sonder veel te leggen din-
gen.

gen, sich selven in den rouw stack,
van het hoofd tot de voeten toe, gelijk
oock Mendez, Montufar, en haer kleynen
lacquay, en terstondt weder in de Caros
klimmende, reden of vlogen na het huys
van den Graef de Fuenfalido, het welcke
dat van den ouden man was. Den kleyn-
nen jongen liep voor uyt, en ondersocht
waer de kamer van den ouden Marquis de
Villegagnan was, en die hem gewesen
zijnde, gingk hem verlof verfoecken,
voor een vreemde Jongkvrouw, uyt de
geberghten van Leon, om hem aen te
mogen sprecken, om te handelen van een
saeck van belang. Den goeden Heer was
over dit besoeck seer verbaest, van soo
een Me-vrouw, en op sulck een uur. Hy
schickte sich in sijn bedde ten besten dat
hy konde, en stelde sijn gekreuckt nacht-
tuygh in de beste ploy, deed twee goede
oorkussens achter sijn lenden leggen, om
sulck een gewichtigh besoeck, op de al-
derbetamelijckste wijze te ontfangen. In
sulck een staet hielt hy sich, hebbende
sijn oogen na de deur toe, wachtende met
verlangen, wanneer hy eyndelijck den
doodelijcken Montufar voor uyt sagh ko-
men, t'eenemael in den rouw gekleedt,
gevolght van twee vrouwen van de selve
verwe, van de welcke de jongste, die hy by
de handt leyde, en een gedeelte van haer
aengesicht door haer salie bedeckt hielt,
de alderdroevighste en de aensienlijckste
scheen

fcheen te zijn. Een lacquay droegh haer
 fulck een langen fleep na, daer foo veel
 stof aen was, dat'er by na de heele kamer
 mede bedeckt was, wanneer se uytgestreckt
 wierdt. Van de deur af deden sy hun be-
 leefde groet, met dry diepe eerbiedighe-
 den, sonder die van den kleynen jon-
 gen daer onder te reekenen, die van
 de fijnen niet maecte dat doght: in
 het midden vande kamer wederom dry
 anderen, in goede order, en dry ande-
 ren, wanneer sy gingen neder fitten op
 stoelen, dewelcke hen door een jonge
 pagie, gefel van die geene die Helena in
 haer kamer besloten hielt, geset wierdt.
 Het hart van den ouden Heer wiert t'een-
 mael beroert over dit treurigh gefelschap,
 terwijl hy sich felven vermoorde door
 geweld van Complimenten, vindende sich
 felven daer door genoodtsaecht sich som-
 wijlen te bewegen, het welcke hem in
 zijn krancke beenen foo sacht deed, als
 een vuyft in zijn oogh, en menighmael een
 ach! ten monde uyt deed breecken, even
 al eens, als of hy de rou van dese treurende
 personagien beklaeght had. Wanneer
 sy geseten waren, vraeghde hy haer, na
 veel Hoffelijckheden, de oorfaeck waer
 uyt hem dese eer van hun versoeck ge-
 fchiet was, op een uure, dewelcke voor
 lieden van hun staet, soo ongelegen was.
 Helena, die maer al te seer de genegenthe-
 den wist te trecken, nam noch twee
 schoone

fchoone oogen te hulp, daerse een geheele rivier van traenen uyt deed vloeyen, en haer mondt, om een dosijn of twee hicken en fuchten voor den dagh te brengen, op een toon, diese wist te verhoogen en te verlagen, trots de beste finger van de werelt; sonder te vergeten haer schoone handen nu en dan te toonen, met het afdroogen van haer tranen, 't welck haer te gelijk diende om haer schoon aengesicht te laten sien, om te bewijfen dat sy soo schoon als bedroeft was. Den ouden man wachte met onlijdtfaemheyte watter eyndelijck sou uytkomen, en begoft te hopen, aen het eynde te geraecken, alsoo dese vloet van bracke stroomen alreeds een weynigh begoft te droogen: wanneer de oude Mendez (die goet dacht dat treur-gefang weder op te heffen, daer het de andere gelaten had, om haer te laten uyt pauseren) met sulck een geweld begoft te hicken en te schreyen, tot spijt van Helena, als of sy haer plicht niet genoegh gedaen had, dat den ouden Heer sijn lijdtfaemheyte verloor. Maer het was de oude niet genoegh dat voordeel op Helena te hebben behaelt, maer het most haer noch een handtvoll hayr of twee kosten, om het werck sijn volle swier te geven. Soo gedacht soo gedaen, en daer mee aen het onlonderen van haer grijse locken gevallen, maer het beste daer van was, dat het maer geleent goet was, alsoo sy van haer

G

fel-

selven niet een hayr (sey kaekop) had by te setten. Aldus kreeten Helena en Mendez om strijdt, en Montufar en den jongen toonden mede hun deel te willen hebben, die, als haddense malkander liet teeken gegeven, soo by de deur van de kamer bestonden te balcken, dat het gejammer van de twee bedroefde vrouwen maer kinderwerck daer by scheen te zijn. Den ouden Heer meende dol te worden over al dit jancken, en dat hy niet wist waerom, sonder dat hy mede kost laten, den echo van dit treur-liet te houden, en soo wel als de beste te beginnen; besweerende ondertusschen by Hemel en Aerde de bedroefde vrouwen, haer droefheyt te matigen, en hem de oorsaeck daer van te kennen te geven: verklarende dat sijn eygen leven het minste ding sou zijn, het welcke hy voor haer sou willen wagen, beklagende sijn verloren jeught, om haer de uytwerckfels van sijn genegentheyt te doen gevoelen. Sy setten sich een weynigh op sijn woorden ter neder, stelden hun gedaenten weder in't net, te meer alsoo al de provisie van tranen op was, behalven dat sy suynigh op hun tijdt waren, die sy wel wisten, gebruyckt te moeten worden. De oude dan nemende haer salie van haer hooft, op dat haer eer-waerdigh aensien haer al het gesach sou geven, het geene sy van nooden had, begoft eyndelijck alsoo te spreecken: Den Hemel be-

ware

ware mi
sagnan
geicou
alhoew
niet see
verme
ke de
brenge
dat wi
mede
sijn p
den een
leggen
drogen
eenige
Gaet n
vergeef
stoor
tur schry
den, wa
demack
onder
sleef v
is, en
gehad
ghy ge
geloove
Wanne
Leen
te zien
dingen
weest
den be

ware mijn Heer den Marquis de Villefagnan voor alle quaet, en geve hem al de gefontheydt dewelcke hem noodigh is, alhoewel de tijding dewelcke wy brengen, niet seer dienstigh is om hem deselve te vermeerderen, noch om vreught, dewelcke de blom van de gefontheydt is, toe te brengen. Maer ons ongeluck is foodanigh, dat wy het noodtwendigh andere moeten mededeelen. Den Marquis slaende met sijn platte handt op het dicke van sijn been, een diepe sucht ophalende, begoft te seggen: Den Hemel geve, dat ick my bedrogen vinde, hier sal weder mijn Neef eenige sotternije aengerecht hebben. Gaet voort Me-vrouw, gaet voort, en vergeeft my dat ick u in uw redenen gestoort hebbe. De oude begaf sich weder tot schreyen, in de plaets van te antwoorden, waer over Helena het woort nam. Nademael ghy mijn Heer, seyde sy, door ondervinding weet, dat uw Neef sulck een slaef van sijn genegentheden en driften is, en dat gy menighmael moeyte genogh gehad hebt, sijn schande te bedecken, sult ghy geensins swarigheydt maecken, te gelooven het geene hy my gedaen heeft. Wanneer ghy hem den voorleden herfst na Leon schickte, quam hy my in een kerck te zien, en bestondt my terstont foodanige dingen te seggen, dat, indiense waer geweest hadden, wy beyde niet anders hadden behoeven te doen, als daer te blijven,

ick als sijn moorderesse, uyt vreesse van het gerecht, en hy als de gemoorde, om met eenen begraven te worden. Hy verweet my wel hondert mael, dat mijn oogen hem gedoot hadden, en liet geen van de alderminste vleyingen na, waer mede sich de minnaers gewoon zijn te behelpen, om de eenvoudigheyt van een jonge dochter te bedriegen, hy volghde my tot in mijn wooning, reedt alle dagen te paerde voorby mijn veynsters, en liet my alle nacht gespeel en gesang hooren: Maer eyndelijck, siende dat al sijn poogen niet konde te wege brengen, wist hy door sijn vereeringen een swartin, die my diende, te winnen, dewelcke mijn moeder haer vryheyt beloofte had; en wist sijn tijdt soo wel waer te nemen, dat hy my aentrefte in den Hof, dewelcke wy hebben in de voorstadt van Leon. Ik had niemant by my als dese trouwloose slaevin, maer hy was vergeselschapt met een ander, soo schelmachtigh als hy, hebbende den tuyn-man met gelt omgekocht, en na een ander gedeelte vande Stadt versonden, onder schijn van een saek van belang. Wat sal ik u meer seggē, hy sette my dē pongiaert op de keel, en evenwel, siende dat mijn eer my liever was als het leven, heeft hy door sijn medestanders hulp sijn schelmstuck uitgevoert, en my met geweld ontnomen, het geen hy noyt door al sijn listen sou van my gekregen hebben. De slaevin tierde en baerde

de of sy dol waer geweest, en om te beter haer trouwloofheyte te bedecken, liet sich een kleyne wonde in de handt geven, en hielt haer ten laetsten of sy in swijn viel. Den Hovenier komt eyndelijck wederom, maer uw neef, wetende wat hy gedaen had, begeeft sich over den muur van den Hof, en dat met sulck een haest, dat hy sijn pongiaert liet vallen, dewelcke ick opnam. Desen onbedachten had evenwel niet veel te vreesen, alsoo ick soo wel bedacht was, dat ick mijn eygen schande eerder socht te verbergen als te openbaren. Ick deed al wat ick konde, om my niet droeviger te toonen, als ick gewoon was. De snoode slaevin, geraeckte eenigen tijdt daer na wech, en ick verloor daer op mijn moeder, en mach wel seggen, dat ick het al met haer verloren had, ten waer mijn moeye, hier tegenwoordigh, de goedertierenheyte gepleeght had, my by haer te nemen, makende geen onderscheyt tusschen my, en haer twee minnelijcke dochters. Het is in haer huys dat ick verstaen hebbe, dat uw Neve soo verre was, van het ongelijck dat hy my aengedaen had te verbeteren, dat hy in tegendeel sich begaf om een ander te trouwen. Ick ben hier gekomen met de meeste spoet, die het my mooghlijck was, ten eynde dat ghy, mijn Heer, alear ik uyt uw kamer gae, of in gelt of Juweelen, de waerde van twee duyfent goude kroonen doet geven, om my daer

mede in een klooster te begeven: want na dat ick door ondervinding de aert van uw Neef gesien en verstaen hebbe, sou ick eensins kunnen besluyten, hem te trouwen, al socht hy en al de sijne, met de aldermeeste aenbiedingen, my daer toe te bewegen. Ick weet dat hy desen nacht trouwen sal; maer ick sal der my tegen stellen, en sijn doen in sulcker voegen aen den dagh brengen, dat het hem al sijn leven schaden en hinderen sal, indien ghy daer dese voorgeslagen order niet in wilt stellen. En om u te toonen dat het geene ick segge waerachtigh is, soo siet daer den pongiaert, die hy my op de keel geset heeft, en of het den Hemel gewilt had, dat hy meer als dreygen had gedaen. Sy begoft wederom op een nieuw te schreyen, als sy met spreecken gedaen had, wanneer Mendez een hooger toon als sy bestondt aen te vangen, gelijk oock het tweede Choor aen de deur, daer den Jongen lacquay de bovensang en Montufar den bas song. Den ouden, die niet dan te veel geloof gaf, aen het geen dese loofse feex hem had voorgehouden, sagh den pongiaert soo haest niet, of hy kendese terstont voor die geene, die hy voor desen sijn Neef gegeven had. Hy socht dan anders niet, als alleen te verhinderen, dat het houwelijk geen beletsel moght krijgen. Hy sou hem wel by hem ontboden hebben, maer hy vreesde dat yemandt daer door de saeck sou

A
 sou komen
 de vrouwe
 vertrecker
 deught,
 kaffen b
 in vier du
 somme d
 het gell
 ouden M
 looves, d
 souen by k
 nigen een
 haer niet t
 den, en l
 weder be
 seer wel t
 deden de
 Madria ne
 men haer o
 indien me
 Ouders
 menie d
 men, g
 armen p
 sy liet d
 meer on
 gestalten
 brigat
 de we
 dubb
 aenst
 meeste
 men t

fou komen te vernemen. Siende dan dat de vrouwen het gelaet maeckten om te vertrecken, maecte hy van de noodt een deught, en deed sich door sijn pagie een kasken brengen, uyt het welcke hy haer in vier dubbele pistoletten de vereyschte somme deed aen tellen. Montufar ont fing het gelt, en telde se een voor een, en den ouden Marquis, hen hebbende doen bellooven, dat sy hem des morgens weder souden by komen, deed duysent verschooningen aen dese eerbare Dames, dat hy haer niet tot aen hun Caros konde geleyden, en liet hen soo met de selve staetsie weder heen gaen. Sy gingen in de Caros, seer wel te vreden van hun verrichting, en deden den koetsier weder den wech nae Madrid nemen, sich wel inbeeldende, dat men haer op die van Leon sou vervolgen, indien men de schelmery gewaer wierdt. Ondertusschen haer waerdinne, vernemende dat haer gasten niet wederom quamen, gingk in hun kamer, alwaer sy den armen pagie in het Cabinet gesloten vant, sy liet hem gaen, als diese wel kende, te meer om dat sy al haer huysfraet in deselve gestaltenis sagh. Terwijl verhaeste onse brigade haer reys met de meeste spoet van de werelt, beloovende haren Coetsier dubbelde vracht, op dat hy te beter sou aenstaen, het welcke hy dede, met de meeste neerstigheydt van de werelt, en men mach wel gelooven dat nimmer

huur-wagen fulck een spoet gemaect heeft. Sy hadden niet veel genegentheyten om te slapen, en Montufar boven allen was seer ongeruft, toonende door sijn geduurigh suchten, meer berouw als genoeg, van desen aenvang. Helena, die sijn gedachten wel beseftte, wilde hem een weynigh van sijn treurigheyt afleyden, en hem eenige bysonderheden van haer leven verhalen, van het welcke sy hem tot noch toe weynigh kennis had gedaen. Nade-mael ick u soo ongesint sie, seyde sy, wil ick u nu eenmael het genoeg geven, het geen ghy altoos soo ernstigh van my hebt begeert, namentlijck, u verhalen het gene my voor de tijdt, dat ick kennisse met u gekregen heb, bejegt is. Ick sou u dan seggen dat ick van goeden huysse was, en het selve noch wel den naem van door-luchtigh toevoegen, gelijk nu ter tijdt een yder by na doet, maer ick wil met u soo oprecht gaen, dat ick self de minste gebreecken voor u niet verfwijgen wil. Mijn vader dan was van Gallicien, een Lacquay van beroeps wegen, of om beter te seggen een Esstafier of lijfknecht, mijn moeder was van Granada, een flavinne, om ront te gaen; maer niemant heeft sich selven gemaect. Sy droegh den naem van Marie, die haer in haer doop gegeven was, maer sy hoorde evenwel liever, dat men haer Zara noemde, het welck haer Morisque en Mahumetaensche naem was;

was; want om de waerheyt te seggen, sy was een Christinne om 't welstaens wil, maer Moorin in der daet. Sy liet daerom niet menighmael sich te biechten, maer meermaels de sonden van haer Meester en vrouw, als haer eygen. Hoe bruyn sy was, waren evenwel haer gedaente en gestalte niet sonder bevallijckheyt, en meer als ses Ridder, Commandeurs van het roode en groene kruys, hebben getracht haer goede gunst te winnen. Sy was soo goedertieren, dat het haer niet mooghlijck was yemandt te ontseggen, en soo danckbaer aen haer Heer en Vrouw, dat, in vergelding van de moeyten die sy genomen hadden, met haer van haer jeught af aen op te voeden, sy haer uysterste best deed hen alle jaren een jonge slaef of slavinne voor den dagh te brengen: maer het geluckte haer soo wel niet als sy gewilt had, alsoo al de kleyne swarten van haren aert jong quamen te sterven. Sy was geluckiger in het opvoeden van die van een ander. Haer Heer en Vrouw gaven haer een op te voeden, het welcke alreeds van de geneesmeesters verlaten was, het welke evenwel in korten tijdt, ter oorfaeck van de goeden aerdt van mijns moeders melck, weder bequam, en teeckens van volkomen gesondtheidt en hoop van een lang leven begoft te geven, daer in tegendeel al de andere, die sy haer gewonnē had, in de wiegh gestorven waren. Dit geluck.

G. 5 was.

was oorfaeck dat haer Meesterffe, soo als sy op haer doot bedde lagh, heur haer vryheydt schonck. Sy nu vry gemaeckt zijnde, voeghde sich om linnen te wafchen en te stijven, en voer daer soo wel by, dat'er in weynigh tijds nauwelijcks een hovelingk binnen Madrid was, die geloofde dat sijn linnen wel gehandelt was, indien het niet door haer handen was gegacn. Toen was het dat sy de voorschriften van haer moeder begoft in het werck te stellen, om gemeenschap met die van de andere werelt te hebben. Sy had die oefening meer uyt sedigheydt nagelaten, om dat sy sich vermoeyde over al de lof die men haer gaf, als seer uytsteekende in die konst zijnde, als dat sy voor het gerecht vreesde. Maer eyndelijck begaf sy sich daer weder t'eenmael toe, alleenigh om haer goede vrienden te vergenoegen, en binnen weynigh tijds kreegh sy weder sulcke goede intelligentie in het hof daer beneden, dat'er geen Nicker van aensien was, die geen vriendtschap met haer socht te maecken. Sy moght omtrent veertigh jaren oudt zijn, wanneer sy met mijn Vader quam te trouwen, de goede Rodrigo, wel moet hy varen, waer hy is. Men verwonderde sich wel in onse wijck, dat een man di nergens geen treck toe hadt, als tot de wijn, met een vrouw gingk trouwen, diese niet drincken moght, gelijk een getrouwe Mohometane, als se was, en die

die altoos de handen in het water had, als een wassersche. Maer mijn vader gaf daer tot antwoord op, dat de liefde alle dingen licht en gemackelijck maecte, en dat hy haer van die quade wegen, op de sijne wel meende te brengen. Sy wiert swanger een kleynen tijdt na hun houwelijck, en beviel geluckighlijck van my. Dese vreugde duurde evenwel niet lang in ons huys. Ick moght omtrent ses jaré out zijn, wanneer seecker Prins hondert lacquayen liet toerusten, om een stier-gevecht aen te gaen. Mijn Vader was een van den hoop, die dien dagh dronck als een Tempelier, en, wanneer het op een vechten quam, soo onbesuyft aen gingk, dat hy sich in de wegh van een ratende stier ging werpen, die hem haest in stucken vernielt had. Mijn moeder bedroefde sich seer over de doot van mijn vader, ick mede na het verstandt dat ick had, maer ten laetsten, sy most sich vertroosten, en ick most my vertroosten. Met de jaren self wies mijn schoonheyt soo merckelijck aen, dat men van my begoft te spreken, een yder wilde met my op de been, nu na de tooneel-speelen, nu hier nu daer, somwijlen op den oever van de Mansanares, om te bancketeren. Mijn moeder evenwel hielt my geduurigh in het oog, en dat foodanigh, dat ick'er self verdrietigh over wiert, maer ick bevand daer na beter, dat sulcks tot mijn eygen voordeel streckte. Haer nauwe

we opficht en de hooge prijs daerse my opfete, deed haer koopmanschap in achtting blijven, en min-yver ontsteecken, onder die gene die my aen-sochten. Eynde-lijck een rijcken Genevoys, die sich onder de anderen niet wilde gereeckent hebben, liet soo veel gouts aen de oogen van mijn moeder blincken, en toonde sulck een Edelmoedigheyt in sijn ommegangk, dat sy sijn goede meeningh begunstighde, en hem de eerste plaets in mijn genegentheytschonck. Maer dat voor-recht stond hem dier genoegh. Men was hem getrouwer als hy vermoede, maer wanneer hy mede vertrouwen begoft te krijgen, vielen wy hem af.

Mijn moeder was veel te gevoeligh van eens anders smert, om geen medelijden met hen te hebben, die geduurighlijck niet deden, als haer hun klachten te gemoet te voeren. Te meer, dewijl het de voornaemste van het hof en alle seer machtige lieden waren. Het is wel waer, datse soo diep in het geldt niet tasten, als wel den Genevoys, maer mijn moeder kon het grootje wel waer nemen, sonder het kleyntje te laten varen. Den Genevoys ten laetsten speelde banckeroet, en ick weet niet, of wy 'er de oorfaeck niet van waren. Hy had, behalven dat, geschil om onsent wil, waer door ons het gerecht quam besoecken, meer uyt beleeftheydt als andersins. Maer mijn moeder had
een,

een natuurlijcke afkeer van die voort van volck, en hate niet m inder de Braven en Narciffen, die ons begosten te belegeren. Sy oordeelde dan geraetsaem te zijn, op te breecken, en ons na Sevilla te begeven, sy verkocht dan haer huysfraet, en gingk met my in een Huer-karos. Wy wierden door onsen koetsier verkocht en verraden, en alsoo berooft van al wat wy in de werelt hadden, en mijn moeder, die met al haer macht het hare socht te beschermen, soodanigh geslagen, dat sy, aleer wy by eenige plaets konden komen, aen de voet van een bergh stierf. Ick wapende mijn selven met een kloeckmoedigh hart, hoe jongk dat ick was, ick doorsocht al de vouwen van haer kleederen, maer daer was niet te vinden, nademael de Rovers die al schoon gemaect hadden. Ick liet haer daer aen de liefde van de reysfende lieden, wel oordeelende dat den vaerwegh van Madrid en Seville haer lichaem wel een graf sou bestellen. Ick quam dan weder tot Madrid, daer mijn Minnaers wel haest mijn ongeluck vernamen, die daer wel haest in versagen, en al mijn schade herstelden, soo dat ick binnen weynigh tijdts weder van kleederen en huysfraet voorsien was. Op die tijdt was het dat ick u sagh by een van mijn vriendinnen, en wierdt terstondt door uw bevallijckheyt bekoort. Dit is al het gene ick u van mijn leven weet te vertellen, nademael ghy al

het andere self by gewoont hebt. Dit heeft ten minsten gediend, om u een weynigh uw schrick te benemen, daer ick sagh dat ghy mede bevangen waert: maer weet dat de vrees en schrick goet en vorderlijck is, eer men een misdaet begaen heeft, maer gevaerlijck en quaet, wanneer het werck gedaen is. Met dese woorden geraeckte Montufar in slaep, en Helena aen het swijgen. Ondertusschen Don Sanche, den Neef vanden Marquis de Villefagnan, hebbende de gedachten meerder op Helena, die hy in de Caros gesien had, als op sijn bruyt, begaf sich het bruylofts bedde uyt. Waerlijck een gebreck dat niet genoeghsaem kan vervloecht worden, dat menigh in sonde en schande soeckt by anderen, daer hy in vrede en rust het besit by sijn eygen van heeft; vindende meerder vermaeck by de een of de andere vuyle snol, als in het echte bedde by een eerbare vrouw, soo ver is het dat menigh de smaek verdorven en verbastert heeft, dat sy voor een oprechte soetigheyt, sulck een bitteren nasmaeck verkiesen. Hy was nauwelijcks uyt sijn bedde geresen, wanneer den Hofmeester van sijn Oom hem een brief braght, in dewelcke hy hem wel spits overhaelde, van wegen sijn daet mede de Jongk-vrouw van Leon. Hy begaf sich terstont na sijn Oom, hoorde sijn beschuldiging, maer toonde soo veel blyck van sijn onschult, dat den goeden ouden man wel heeft

haest sagh dat hy bedrogen was; het soecken in alle herbergen was vergeefs, alsoo sijn Oom sulcks ondertusschen al gedaen (om haer in sijn tegenwoordigheyt te stellen) maer niet gevonden had. Men besluyt terstondt volck op alle wegen te post te senden, om te sien of men haer sou konnen achterhalen. Don Sanche telven wilde op de been, sonder sich door sijn vrouwe of vrienden te willen laten ophouden; hy stack een stuck in de mondt, hebbende van den pagie, die haer in sijn ooms kamer gebraght had, verstaen, hoedanigh haer Caros was, hoe sterck sy in haer geselschap waren, en aen wat teecken men hen sou mogen kennen. Hy begaf sich met twee van sijn dienaers, welckers moet hy wel kende, te post na Madrid, terwijl eenigen andere wegen in sloegen, geduurigh de gedachten vol hebbende van sijn schoone onbekende, die hy soo wel gemeent had dien dagh op te soecker, en vervloecte de schelmen die sijn Oom soo schendigh uytgestreecken hadden, des te meer, om dat sy hem soo schoonen gelegentheynt benomen hadden: het geen hem dickmaels in luyde woorden deed uytbarsten, als een sot als hy was. waer door sijn dienaers die voor hem reden, menighmael stil bleven staen, of te rugge quamen, meenende dat hun Heer haer riep. Ben ick niet een grooten dwaes, riep hy menighmael soo luyde, dat

dat de Echo hem met zijn eygen naem
 antwoorde, dat ick sulck een goet! gae
 verlaten, om ick weet niet wie op te foec-
 ken, en een leur of een feur te achterhalen?
 waerom begeef ick my niet weder te rug-
 ge, en laet den dief met zijn diefeggen aen
 de galgh loopen? Maer, herhaelde hy dan
 weerom, wat soumen seggen, dat ick soo
 slecht wederquam, sonder meer yver ge-
 toont te hebben, om die dieven te straffen,
 die het gelt van mijn Oom gerooft hebbē?
 In dese gedachten reedt hy vast voort,
 wanneer sy by Xetaste, niet verre van
 Madrid, quamen, daer zijn dienaers de
 Caros van Helena in het ooge kregen, die,
 ter oorfaeck dat de muylen by na afgejaegt
 waren, niet meer soo hart voortfloegh.
 Sy riepen dan gelijcker handt hun meester
 toe, datse de dieven in het ooge hadden,
 en, sonder hem te wachten, renden daer na
 toe, met den degen in de handt. Den
 Coetsier, siende dit volck naerderen, hieldt
 stille, seer verbaest zijnde, en' Montufar
 noch meer als hy. Helena deed hem uyt
 het portier gaen, en gingk selve daer
 in fitten, om te sien, of sy het aenstaende
 quaet verhoeden kon. Sy dan sagh Don
 Sanche na hen toe komen, hebbende den
 degen in de vuyft, en met een gelaet, het
 welcke haer niets goets te vooren spelde:
 maer den betooverden Edelman had niet
 soo haest zijn gesicht op haer geslagen, of
 zijn wonden die sy hem gemaect had,
 be-

bestonden te bloeden, en hy konde niet anders gelooven, of sijn dienaers waren in hun meening bedrogen, gelijk men altoos een goet gevoelen heeft, van het gene men bemint; hy dan, gelijk of hy Helena van kindts been af voor een vrouw sonder opspraeck gekent had, begint met het plat van sijn degen sijn dienaers wacker af te touwen. Schelmen, fielen, riep hy, hebbe ick u niet geseght, dat ghy wel toe soudt sien, geen verkeerde aen te slaen? Verdient ghy niet dat men u armen en beenen in stucken smijt, die de Caros van een soodanigen vrouw soo onbeschaemdelijck hebt derven stil doen staen, en ophouwden, die men hondert duysent mael meer eer schuldigh is als ghy haer tegenwoordigh schande hebt aengedaen? De arme halfen, die maer op de teecken en, die men hen gegeven had, aengegaen waren, en nu sulck een schoon aengesicht sagen, het welcke in de alderstrafste harten aensien en eerbiedigheyt maecte, deden anders niet als de slagen van hun Meester ontwijcken, en geloofden dat hy het meeste gelijk van de werelt had, en dat hy hen de grootste genade betoonde, die men betoonen moght, dat hy hen den hals niet brack. Don Sanche ginck Helena vergiffenis bidden, en vertelde haer de oorsaek van hun bestaen, al het welcke sy beter wist als hy. Hy beswoer haer, aen te willen mercken, hoe licht men den een
voor

voor den ander neemt, wanneer men door
 gramschap verblindt is. Siet doch eens,
 bidde ick u, vervolgde hy, in wat moeye-
 lijckheydt sulcke domme schelmen hun
 Meesters brengen. Indien ick hier by on-
 geluck niet tegenwoordigh was geweest,
 waerlijck dese onbeschofte guyten sou-
 den het geheele landt in roer gestelt, en u
 lichtelijck, als een diefegge, te rugge na
 Toledo gebraght hebben; niet dat ghy
 het niet zijt, vervolgde hy met een soeter
 gelaet, maer het is eerder van harten als
 pistoletten. Helena danckte den hemel by
 haer selven, dat sy een gedaente had, die
 al haer snoode aenslagen soo geluckigh
 deed doorgaen; en sich herstellende van de
 vreesse dewelcke sy gehad had, antwoorde
 Don Sanche met groote sedigheydt, en
 met weynigh woorden, wel wetende dat
 sich veel van een saeck waer mede men
 beschuldight wort, te ontschuldigen, niet
 anders als sich beschuldigen is. Don
 Sanche verwonderde sich, soo geluckigh-
 lijck op den wegh gevonden te hebben,
 het geen hy meende dat hy verloren had,
 en, sot als hy was, dorste wel soo verre
 gaen als te gelooven, dat den Hemel sijn
 liefde begunstighde. Hy versocht haer met
 groote beleeftheyt, dat se hem haren naem
 en woonplaets tot Madrid wilde seggē, en
 bad haer met eenen goet te willen vinden,
 dat hy by haer in persoon quam, om haer
 de aanbiedinge, van sijn dienst te doen; de-
 welc-

welcke hem soo wel het een als het ander
verkeerdelyck seyde, daer by voegende
datse sich seer geluckig sou achtē, indiense
de eer van sijn versock genieten mogt. Hy
boodt sich aen, om haer te vergeselschap-
pen, maer sy verschoonde sich, met te seg-
gen dat sy getrouwt was, en dat haer man
haer met de Carosse tegen komen sou,
voegende daer stillekens by, dat sy misver-
trouwen op haer eygen huyigenooten
had, en noch meer op den moeyelijcken
aerdt van haer man. Dese kleyne vryig-
heyt deedt Don Sanche gelooven, dat hy
geensins van haer gehaet was. Hy nam
dan oorlof van haer, meer gedreven door
hoop, als door sijn postpaert, en begaf sich
soo na Madrid, hy was daer soo haest niet
gekomen, of hy vernam na Helena, en na
haer woonplaets, op de teeckenē de-
welcke sy hem gegeven had, sijn dienaers
liepen geduurigh de straten op en neer, en
sijn goede vrienden wierden mede niet
gespaert, maer alles te vergeefs. Maer
Helena, Montufar, en de eerwaerde Men-
dez, quamen soo haest niet te Madrid, of
sy dachten hoe sy daer weder op het be-
quaemste uyt souden geraecken. Sy wisten
wel dat sy daer den Toledaen lichtelijck
souden in den mont loopen, en dat, indien
sy hem nauwer blyck van haer persoonen
deden nemen, sy hem soo snooden vyandt
souden bevinden te zijn, als hy nu schein
Helenas vierighste minnaer te zijn. Hele-
na

na dan , stelde al haer gereedste goedere
in fekerheyt, en, hebbende sich des ander
daeghs alle als Pillegrims gekleedt , bega
ven sich terstont na Burgos, vergefelschap
met noch een Suster van hun ambacht
Ondertusschen Don Sanche verloor alle
hope van Helena te kunnen opsoecken, en
keerde derhalven weder naer Toledo, soot
beschaemt en gemoeyt , dat men hem op
de gantsche reys geen woort hoorde spre
ken. Ondertusschen was dese brigade op
den wegh naer Burgos, van waer sy sich na
Sevilla begaven, sonder dat sy onderwe
gen eenigh stael van hun konst hadden
kunnen toonen. Maer tot Sevilla meen
den sy groote dingen uyt te voeren, de
welcke ick mede sou verhalen, maer alsoo
ick my alreeds in mijn belofte gequeten
heb, met dit konst-stuck te vertellen, en
dit volgende van een heel anderen aert is,
sal het geraden zijn op te houden, en een
spelleken by dese stoffe te steecken. Ly
sander, en de Jongk vrouwen, die van aert
gemeenlijck nieuwgierigh na diergelijcke
quacken zijn, wilden sich met dese ver
schooning geensins laten afsetten, maer
versochten Ambrosio vriendelijck, met
de rest voort te willen varen, die, hun be
leeftheyt sulcks niet konnende weygeren,
aldus vervolghde. Wanneer desen troep
tot Seville gekomen was, begaven sy sich
in een van de voornaemste herbergen: ter
wijl Montufar een huys gingk huyren,
het

met welcke hy seer eenvoudighlyck
 gingk stofferen. Hy liet sich een swart
 kleet, een swarten over-rock, en een lan-
 gen swarten mantel maecken. Helena
 kleede sich oock als een devotaris, leyde
 haer hayr in een kovel gevangen, het geen
 soo menigh sot gevangen had; en Mendez
 stelde sich toe als een oude devotaris, beladen
 met een grooten paternoster, yder
 bol soo groot als een kaetsbal. Wanneer
 sy nu aldus op hun stel waren, liet sich
 Montufar op de straet vinden, gaende
 met de armen kruysweeghs over mal-
 kander, en sijn oogen, op het ontmoeten
 der vrouwen, ter aerden nederflaende,
 riep by wijlen met een beweeghlijcken
 toon uyt: gezegent sy het Sacrament des
 Autaers, en de heylige Maget Maria, en
 diergelijcke aendachtigheden meer. Hy
 deedt de kinderen, dewelcke hy op de stra-
 ten vandt, deselve dingen herhalen en van
 buyten leeren, en leerdeise oock somwijlen
 loffangen en andere geestelijcke sängen
 singen, hy leerdeise hun Catechismus,
 hun *confitebor*; *Regina Celi*, en duyfent an-
 dere dingen meer. Hy was geduurigh-
 lijk in de gevangen-huyfen, predickte
 voor de gevangens, vertrooste den een,
 diende den ander, gaende hen te eeten
 halen, en doende wel tienmael den wegh
 van het gevangen-huys nae de marckt,
 van de marckt na het gevangen-huys, met
 een swaren korf op den hals. Helena en
 Mendez

Mendez van haer zijde deden oock hun best, den een noemde sich de moeder, en den ander de Suster van den vromen broeder Martijn; sy gingen alle dagen in de gatthuysen, dienden daer de krancken, maeckten hun bedden, wiesfchen hun linden en deden hun veel goets. Siet aldus de dry snoodtste stucken van geheel Spangien, de verwondering van Seville. Onder tusschen gebeurde het, dat een Edelman van Madrid om eenige saecken alhier gekomen was. Dese was een van de oude minnaers van Helena. Dese siende Mendez wiert haer terstont kennende voor het geene sy was, en Montufar voor een gevaerlijcken dief. Op seeckeren dagh als sy te samen uyt de kerck quamen, omcingt van een groote menigte lieden, die niet deden als hun kleederen kussen, en te bidden, datse hunner in hun gebeden wilden gedencken, wierden sy door den Edelman bekent, daer ick of gesproocken heb, dewelcke door een Christelijcken yver gedreven zijnde, niet langer verdragen konde, dat dese boofwichten de menschen in sulcker voegen by den neus leyden; hy dan begeeft sich door het gedrang, en gaf Montufar en slagh met de vuyft, seggende, verfoeyde schelm, vreeft ghy noch Godt noch de menschen? hy wilde voortgaen; maer sijn goede meening, om de waerheyt te openbaren, had sulck een goet gevolgh niet, als hy wel ver-

verhoopt en verwacht had : want al het volck wierp sich met geweld op den armen Edelman, die sy achten een kerckschennis gedaen te hebben, verongelijckende aldus hunnen Heyligh. Sy wierpen hem met geweld ter aerden, zijnde by na plat geslagen, en sou ongetwijfelt daer het leven gelaten hebben, indien Montufar, door een wonderlijcke gauwigheyt, hem niet beschermt had, bedeckende hem met sijn eygen lichaem, en sich selven alsoo voor de slagen open stellende. Mijn broeders (riep hy soo veel als hy roepen moght) laet hem toch in vreden, ter liefde van de Maget Maria. Dese weynigh woorden deden terstondt desen geweldigen storm bedaren, en het volck maecte plaets voor broeder Martijn, dewelcke den armen Edelman naerderende, met goet genoeg evenwel in sijn gemoedt, om dat hy hem soo wel onthaelt sagh, hem vander aerden ophielp, omhelsde, en kuste, soo als hy bebloedt en beslijckt was, gevende het volck een harde bestraffing, van dat sy sich soo qualijck gedragen hadden; ick ben, seyde hy, die snoode, dien schelm, dien sondaer, die noyt yets gedaen heb, dat den Heer behaeghlijck is geweest. Meent ghy, vervolghde hy, om dat ghy my fiet gekleedt gelijk een eerlijck man, dat ick niet al mijn leven een dief en den aenstoot van alle anderen, en het verderf van mijn selven ben geweest? ghy zijt bedrogen
mijn

mijn broeders, maect my het doel en wit van uw gramschap, steenight my, treckt uw geweer op my. Na dat hy dese woorden met een valsche schijnheyligheydt en eenige bedrieghlijcke tranen gesproocken had, begeeft hy sich aen de voeten van sijn vyant, dewelcke hy kuste, hem biddende vergiffenis, van het geen hy om sijnent wil had moeten lijden: hy raepte sijn degen, sijn mantel, en sijn hoet weder op, die hy anders in het gedrang sou quijt geraeckt hebben. Hy voeghde hem deselve weder aen, en hem hebbende met de handt aen het eynde van de straet gebracht, liet hem gaen, na dat hy hem menighmael omhelst, en duyfsent segeningen gegeven had. Den Armen Edelman wist niet hoe hy het met sich selven hadt, en was soo vol schrick, over dit quaest onthael, dat hy sich zedert niet meer op de straet dorf vertoonen. Aldus wist Montufar vast de harten te winnen, soo dat hy van eenyder voor een heyligh gehouden wiert. De groote Heeren en Vrouwen sonden hen dagelijcks spijs te huys in overvloet, daer wierden geen aelmossen binnen Seville gedaen, die niet door sijn handen, of die van Helena gingen, die op die wijze niet slechtelijck hun personagie wisten te speelen; alhoewel hun namen regel-recht naden Almanack gingen, om daer mede een plaets te krijen. Hun huys wierdt te kleyn voor al de geschenc-
ker

ken die sy dagelijcks kregen, en de Me-
vrouwen die hen quamen befoecken; den
een die garen swanger was geweest, gaf
hen haer verfoeck in handen; sy die een
soon in Indien had, een ander die in het
kinder bedde sou, een darde die een kranc-
ke had, deden van gelijcken. De arme
weduw, die voor een onwetend rechter,
tegen een machtige tegen-party te pley-
ten had, twijfelde niet aen de goede uyt-
komst van haer saeck, wanneer sy dese
heyligen een geschenck gedaen had. Den
eenen gaf hen Confituuren en gefuycker-
de drogen, den ander schilderyen en beel-
den voor hun bede-kamer, een darde gaf
hen schoon lijnwaet, kleederen, be-
hangsfelen, sommen geldts, en soo voort,
jae niemant quam hen met ledige handen
befoecken. Jae men begoft hen van toe-
komende dingen aen te spreecken, daerse
sich meesterlijk mede wisten te behel-
pen, gebruyckende twijfelachtige woor-
den, die men tweefins verstaen konde.
Hun slechte eenvoudige bedsteden, waren
over dagh met slechte bultsacken, maer
des nachts met schoone bedden voorsien,
daer Helena en Montufar malkander ge-
felschap ophielden, maer Mendez had
haer vertreck alleen. Haer deur sloot
des somers ten sevenen, en des winters ten
vijven, en als dan was het dat dit schijn-
heylige triumviraet at en dronck soo veel
de lepel goyen kon, en dat al op hun eygen

H ge-

gefondtheydt. Men magh wel dencken of sy lieden, levende sulck een goet leven, oock wel in hun vleesch waren, daer vorder den Hemel prees, om dat lieden die sulck een rouw en streng leven leyden, soo wel gedaen waren. Binnen den tijdt van dry jaren, dat sy aldus binnen Seville leefden, ende oogen der menschen begoochelden, ontfangende van al de werelt, en niemandt gevende, vergaderden sy een schoonen hoop pistoletten by een, tot dat den Heer eyndelijck, dese snoode bedriegerij moede zijnde, daer een eynde van wilde maccken. Montufar seer oploopende zijnde, sloegh menighmael sijnen jongen, die het seer qualijck verdragen kon, en hen soo menighmael sou verlaten hebben, indien Helena, die looser en voorzichtiger was als hy, hem met gaven en geschencken niet gehouden had. Op seckeren dagh sloegh hy hem te ongenaedighlijck, den jongen geraeckt de deur uyt, en genoeghsaem ontsint zijnde, brengt al den handel van sijn volck de Overigheyt aen. De looftheyt van Helena vreesde daer al voor, die daerom Montufar ried, al het beste dat sy als doe by een hadden samen te packen, en sich ergens te verbergen. Soo geseght soo gedaen. Sy voerden al hun schat uyt den huys, toonden een goet gelaet op de straet, en gingen een poort van de Stadt uyt, om door een ander weêr in te komen. Montufar had
de

de goede gunst van een Weduwe, alsoo
 snood en geveynst als hy was, gekregen,
 het welcke hy Helena te kennen had ge-
 geven, die sich het selve weynigh kreun-
 de, gelijk Montufar oock niet over ey-
 mant, die haer quam besoecken, die maer
 dienstigh was aen hun gemeene best, sou
 gedaen hebben. By dese weduwe was het
 dat sy weder ingingen, daerse heymelijck
 genoegh gehouden en wel ont haelt wier-
 den, beminnde de weduw Montufar om
 hem self, en Helena om sijent wil. On-
 dertusschen het Gerecht, door den wraek-
 gierigen jongen geleydt, had sich ten huy-
 se van onse schijn-heyiligen begeven,
 soeckende aldaer het geluckigh kindt van
 haer beroemde moeder: maer haer niet
 vindende, en de dienstmaeght, die sy daer
 gelaten hadden, niet wetende waer sy ver-
 varen waren, deed men vast al de koffers en
 kassen verzegelen, en maecten inventa-
 ris van het geen sy daer vonden. De ge-
 rechts dienaers vonden daer in de kooc-
 ken genoegh, om meer als eenen dagh op-
 vrolijck te zijn, het geen sy niet verloren
 lieten gaen, gelijk oock niet na hen te
 nemen al watse achter om halen konden.
 De goede Mendez, die by ongeluck uyt
 was gegaen, wanneer dit werck voor viel,
 komt ondertusschen te huys, wel anders
 denckende als het geen daer gebeurt was,
 die terstondt by de kop gevat, en met een
 grooten toeloop van volck na het gevan-

gen-huys gebraght wierdt. De dienaer en de dienst-maeght wierden daer by hen gehouden, en hebbende een weynigh te veel gesproocken, gelijk Mendez oock gedaen hadt, wierden beneffens dese oude verwesen tot twee hondert roey-slagen. Mendez stierf dry dagen daer na, als te out zijnde om sulck een sware proeve uyt te staen, maer den jongen en de dienst-maegt wierden uyt Seville voor al hun leven gebannen. Aldus had de voorsichtige Helena sich selven en haren Montufar uyt de handen van het Gerecht geredert, dat hen te vergeefs binnen en buyten de Stadt liet soecken. Ondertusschen schaemde sich het volck doot, van dus schandelijk bedrogen te zijn. En de sangers op de straten en marckten, die voor heen niet anders als hun lof-sangen plegen te singen, stelden hun liede-maeckers weder in het werck, om nu tegen dese geveynsden al hun gal uyt te braecken; welcke liedekens noch over al binnen Seville gesongen worden. Ondertusschen begaven sich Montufar en Helena bedecktelijk na Madrid, soo haest als sy daer gelegentheyntoe vinden konden, daer sy rijck en te samen getrouwt aenquamen. Sy deden terstondt hun best, om tijding van Don Sanche de Villefagnan te hooren, en vernomen hebbende dat hy niet tot Madrid was, ontsagen niet, sich daer opentlijk te vertoonen, hy soo wel gekleedt zijn-

zijnde als yemant aen het Hof, en sy met de toefel van een vrouw van ftaet, en fchoon gelijk een Engel. Sy was aen Montufar niet getrouwt, als op voorwaerde, dat hy, als een goet man, en verftandigh man, en een lijdtsaem man, tegen de befoeckingen, en aenspraeck, die haer fchoonheyt haer veroorfaekte, niet een woort fou kicken. Gelijk fy fich wederom van haer zijde verbandt, geen als nutte en voordeelige aen te nemen. Sy was daer niet lang of de middelaerfters, anders koppelaerfters gefeght, begonden haer wel nau op te paffen. Sy deden haer over al in de Comedie en speelhuysen verfchijnen, fomwijlen in de ftraet-renningen, in het portier, alwaer fy, lonckende op den een, lachende op den ander, en niemant als vriendelijck aenfiende, in het korte een geheel leger Minnaers aen haer fnoer kreegh, genoegh om een gantsche galeyte te voorfien. Haer waerde man hielt fich befettelijck en precijfelijck binnen de beftecken van hun voorwaerden. Hy gaf de bevreefde minnaers felve moet, door het goet gelaet het welcke hyfe toonde, en leydefe gelijk als met de handt by fijn vrouw, hebbende altoos faecken van belangte doen, dewelcke hem drongen uyt te gaen. Hy maecte geen kennis als met rijcke lieden, en die macht en wil hadden om te quiften. Hy quam noyt in fijn huys, als wanneer hy aen feecker teecken, in de

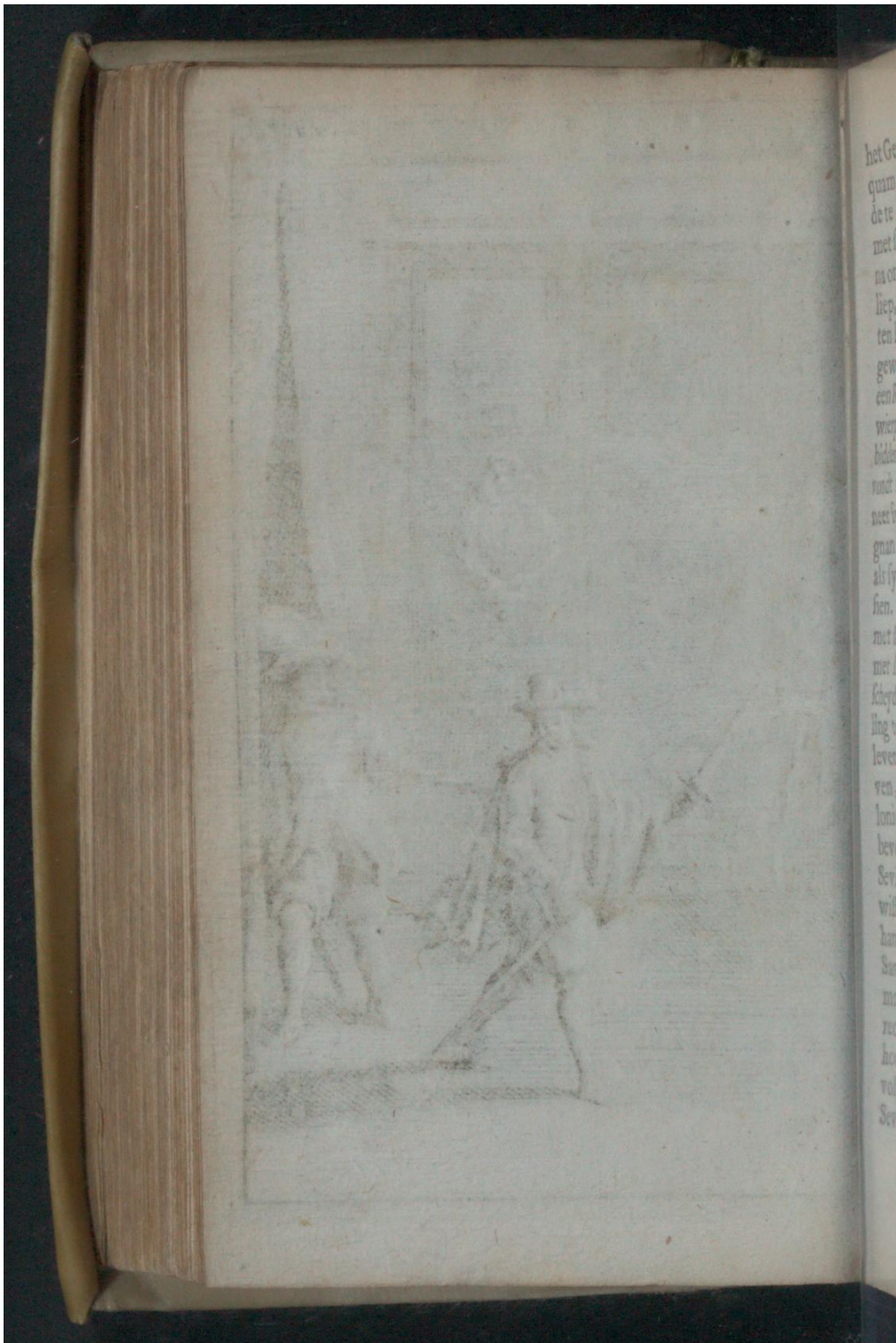
venster, sagh versekert was, dat sijn huysvrouw geen verhandring had, en dat hy moght in gaen, sonder eenigh beletsel by te brengen. Hy braght sijn tijdt door in het een of het ander geselschap, daer men speelde, alwaer hem de gantsche werelt, ter oorfaeck van sijn vrouw, vrientschap toonde. Onder de slaven van Helena was een Edelman van Granade, die al sijn medevryers in liefde en miltheydt te boven gingk: Hy was van sulck een treffelijck geslacht, dat de tijtels van sijn adel te vinden waren, self in de Archiven en schriftkamer van de hooftstadt van Judea. De liefde dewelcke hy Helena droegh, deden hem binnen korten tijdt een groot getal pistoletten uyt de donckere gevanckenis, daer sy soo lange in gelegen hadden, te voorschijn brengen. Binnen korten tijdt was het huys van Helena het beste gemeubleert of behuyfraet, dat'er binnen Madrid was. Een Caros, daer sy de paerden niet van behoefde te onderhouden, stont alle morgen voor haer poort, daerse haer bevel ontving, enden geheelen dagh rolde daer het haer liefde. Desen minnaer huurde haer een kamer in de schouwburgh voor een geheel jaer, en nauwelijcks ginck'er een dagh voor by, dat hy niet een heerlijck Collation aenrechte, soo voor haer, als sijn andere vrienden, in de huysen van vermaeck die rondtsom Madrid zijn: daer Montufar sijn natuurlijke
swelgh-

swelghfucht ten vollen vergenoegen konde, gaende ondertuffchen gekleet als een Prins, en met de beurs vol geldt, als een financier. Hy at alle dagen als een Francois, en dronck als een Duytfer. Hy toonde desen Granadin groote gunst, en was niet gierigh in danckleggingen tegen de goede Luck-vrouw. Maer dit schoone weêr verkeerde haest in een gevaerlijcken storm. Helena verdroegh het besoeck van een Jongkman, een van dese Braven van de Stadt, dat maer bloodaerts in het velt zijn, die op de kosten van den een of den anderen lichtekoy leven, die sy meer als tyranniseren. Die alle dagen in den Schouwburgh gaen om daer den dief te stellen; en die alle nachten hun geweer tegen de muuren proeven, en des morgens zweeren dat sy een hart gevecht gehad hebben, daer sy de helft niet aen liegen. Montufar deed Helena menighmael weten dat dese kennisse haer t'eenemael onnut en onvoordeeligh was, en datse hem geensins behaeghde. Sy evenwel wilde sich daer niet van ontslaen. Dit quelde Montufar, die, om sich selven te voldoen, haer eenmael naeckt ontkleede, en dapper met rijs de rugge schuurde. Dit smarte Helena weder op haer beurt, evenwel schein sy sich te laten versoenen; maer besloot echter sich te wreecken. En om te beter tot haer voornemen te geraccken, deed sy hem acht dagen nae malkander meer als

H 4 ge-

gewoone vrientschap, soo dat Montufar niet twijfelde, of sy was een van die vrouwen, die hun dvinglanden en tyrannen aenbidden, en hun aenbidders mishandelen. Seeckeren dagh, wanneer den Granadin met hen-lieden het avondtmael sou houden, maer dat hy, ter oorsaek van een onverwacht voorval, niet konde komen, droncken Montufar en Helena kop tegen kop, op de gefondtheyt van hun weldader. Hy wiert droncken, gelijk sijn gewoonte was, evenwel wilde hy ten eynde van de maeltijt de proef nemen van een boutelle geamberde Hypocras, die hen den Granadin had toegesonden. Men weet niet watter van is, of Helena, die voor de maeltijd deselve geopent had, daer eenigh schadelijk kruyt in moght gedaen hebben; altoos soo veel is'er af, soo haest had hyse niet geleeht, of hy gevoelde een ongewoone brant in sijn ingewandt, en in gevolgh onverdraeghlijcke smart. Hy twijfelde terstont dat hy vergeven was, en liep daetlijk na sijn degen, terwijl Helena na de deur liep, om sich te bergen; hy begaf sich na haer kamer, daer hy haer meende te vinden, en terwijl hy haer vast socht, vandt hy, in haer plaets, de jonge minnaer van Helena, achter een tapijt die hem sijn degen dwars door het lichaem liep. Montufar evenwel had noch soo veel machts, dat hy hem by de keel greep. Op het geroep van het huysgesin quam
het

het Gerecht, dat daer by geval voorby quam, in, juist als den moorder sich meende te bergen, na dat hy Montufar voort met sijn pongiaert afgemaect had. Helena ondertuffchen geraeckt op de straet, en liep, sonder te weten waer heen; sy wierdt ten laetsten eenigh licht in een onder-zael gewaer, begaf sich daer na toe, en sagh een Ridder die daer gingk wandelen. Sy wierp sich voor sijn voeten neêr, hem biddende; haer by te willen staen, maer sy vondt sich niet weynigh verbaest, wanneer sy sag dat het Don Sanche de Villefagnan was, die niet minder verbaest was als sy, de afgodinne van sijn hart daer te sien. Hy was voor eenigen tijdt in geschil met sijn vrouw geraeckt, en ten laetsten met lichaem en goederen van haer gescheyden, ter oorlaeck van sijn mishandeling tegens haer, en sijn bysonder quaet leven. Hy had van het Hof last verworven, om ergens in Indien een nieuwe Colonie op te rechten, of een Landtschap te bevolcken, waer heenen hy sich haest tot Seville te scheep begeven most. Helena wist hem wel haest een deel logens in de handt te steecken, die den goeden Don Sanche al voor waer aen nam, soo verblint maecte hem de liefde. Hy sprong by na recht op van blijdtschap, wanneer hy hoorde dat Helena genegen was hem te volgen, sy vertroocken haest van daer na Seville, en vervolgens na de Indies, daer

H 5 hen.

hen noch veel vreemdigheden gebeurden, en daer sy ten laetsten, gelijk my van eenige berecht is, noch van haer eygen bysit vermoort is geworden, alsoo sy, niet minder als den Exter sijn hippelen, haer snoode hoerery laten konde. Onder tusschen maecte sich de Overigheydt meester van al haer goederen, maer den moorder van den alreeds vermoorden Montufar, most dienen om een galge te vercierien.

Aldus eyndighde Ambrosio sijn vertelling, dewelcke met goet genoegen en vermaeck van het geselschap aengehoort wierdt. Onder den Mantel van Godtsdienst, seyde Periander, schuyt menighmael veel boosheyd, dewelcke de aldergevaerlijckste is, om datse den mensch geen gelegentheyd toelaet sich daer tegen te wapenen. En waerlijck ick kan my niet genoeg verwonderen, hoe der foodanige menschen kunnen gevonden worden, die de hooge waerde derven misbruycken, als een hulp, om hun goddeloos besluyt uyt te voeren en te bekrachtigen, en niet vreesen, dat de Goddelijcke Majesteit de schending van sijn hooghwaerde naem op hun boosheyd sal komen te verhalen. Dat men sulcke uytgelatene dievery daer onder verberghd, antwoorde Lydamas, is wat ongemeender, als dat men onder dien schoonen schijn hoerery pleeght, van het welcke de voorbeelden

maer

maer al te gemeen zijn. Een gedenckt my onder de Spaensche vertellingen gelesen te hebben, die met loose treecken van bedrogh vermengt, en u lieder aenhooring wel waedigh is; maer wy fullen die tot de naeste gelegentheyf sparen. Wy fullen, berechte Lyfander daer op, niet nalaten u daer over te manen, en gedenckt dan ons uwe beloften niet schuldigh te blijven, het welcke dan sal zijn, wanneer wy of geen gelt te tellen, of geen gewichtiger faecken te verhandelen hebben. Ick sal in geen gebreecke blijven, antwoorde Lydamas, en miſſchien begeeriger ſijn om te vertellen, als ghy lieden aen te hooren. Geduurende de vertelling van Ambrosio, ſagh men dat Polymythus altemet beſigh was met een koordeken, een ſtucksken hout en een mes te futfelen, ſlaende het koordeken om het mes, dat in het houdt ſtack, en ſoo voorts om het hout ſelf, dat dan opgetrocken zijnde, van ſelf los gingk, als was het door het hout getogen. Wat maeckt gy Polymythus, vraegde Lydamas, begint gy kints te wordē? Ik beſoek antwoorde hy, of ik die ſchoone konſt noch ken, die my in mijn eerſte leerjarē ſoo veel gelts van leeren gekoſt heeft. Wat konſt, vraegden de andere, altesamē na hem om ſiende? die konſt daer ick mede beſichben, antwoorde hy wederom. Die treck, ſeyde Lyfander, hebbe ick in de ſchool al geleert. Ick moet dan geweldigh plomp

zijn, seyde Polymythus, sy heeft my eenmael mijn beurs doen uytſchudden, en na ick het merk, diende ick daer noch wel op school te gaen. Laet hooren op wat wiſe, berechte Lydamas. Indien gy my belooven wilt, vervolghde Polymythus, dat ghy mijn ſotheyt niet uytſlachen ſult, ſal ick het verhalen. Dat belooven wy onder verbandt van perſoon en goederen, antwoorde Lyſander, begint ſlechts.

Ick was, begoft Polymythus, eerſt tot Londen gekomen, en juist beſich, gelijk de nieuwelingen gemeenlijk zijn, met open mondt alles te begapen, wanneer my, daer ick op de Konincklijke Beurs ſat, en de beelden der Koningen, die daer rondtſom in ordere ſtaen, beſagh, een jonck gaſt aen mijn zijde quam ſitten, die aen ſijn gewaet en gelaet een eerlijk geſel ſcheen te zijn. Hy ſprack my eerſt aen met deſe woorden: Na my dunckt Monsieur, zyt gy geen Engelfman. Neen ick in trouwen, antwoorde ick hem: noch ghy oock niet, na ick uw ſpraeck hoor. Soo ben ick oock niet, vervolgde hy. Maer van wat geweft, indien men het weten magh, uyt Hollandt, antwoorde ick, en noemde hem met een de plaets van mijn geboorte, daer hy ſich liet duncken, al wel bekend te zijn, en my wel mijn Ouders huys afvraeghde, ſonder dat ick weygerigh was hem het aldernauffte bericht te doen. Hy vraegde my, of ick al eenige byſonderhe-

Engel
ſche
diep
of dup
maec-
kery.

heden van die Konincklijcke Stadt gesien had, biedende my te gelijk sijn onderstandt en geselschap beleefdelyck aen, hetwelcke ick goetwilligh aennam. Wy begeben ons alsoo door en buyten de Stadt te wandelen, tot dat wy, vermoeyt zijnde ons begaven een Comedie te sien, om te gelijk te rusten, en dat vermaeck mede te nemen. Hy vertelde my, terwijl wy noch vroegh genoegh quamen, op die selve plaets gesien te hebben, dat een Edelman sijn beurs onder het speelen, door een die achter hem sat, uyt sijn sack genomen wiert: den dienaar van den Edelman, dat een Yer was, en noch verder achter den dief sat, den treck van den linckert gewaer wordende, hadt een scherp mesken uyt sijn sack getrocken, en vloyde den gauwdief sijn lincker oor af, dese sich daer over wel qualijck houdende, gelijk hy wel reden had, en met recht moght oordeelen dat dit de plaets niet was, daer hy sijn oor schuldigh was, wilde den Yerman aen, maer dese het mes met het oor in sijn handen houdende, sey anders niet, in quaet Engels, als, geef mijn Meester sijn beurs, en ik sal u uw oor weêr geven, meenende geen onbillijcke voorflagh gemaect te hebben. Den Meester kreegh de beurs, maer den dief had haest genoegh om sonder oor uyt het huys te geraecken, alsoo hy vreesde dat het licht sijn ander oor oock kosten sou. Die Edelman had al

H 7 goet

goet geluck, sprack Lyfander daer tuffchen. Dat geluck had noch een ander van mijn kennis, daer ick u terstont van verhalen sal, antwoorde Polymythus, maer nu moeten wy eerst van mijn ongeluck handelen. Ick sal u niet verhalen wat het voor een Comedie was die ick sagh, alsoo ick'er maer quam om de lieden te sien spreucken, en niet te hooren, ick beken, dat ick'er soo wijs uyt gingk als icker inquam. Mijn nieuwe vriendt bracht my te huys, en ick beschonck hem danckbaerlijck met een glas wijn. Een wijf daer na quam hy my in seeckere boeckwinckel aenspreucken, daer hy my ter zijden treckende, seyde, dat hy aen mijn herberg was geweest, daermen hem had versocht, indien hy my sagh, my te seggen, dat seecker Jongkman uyt onse gebuurte, wiens ouders hy my ten naefen by (alsoo hy my voorheen het huys van de mijne wel nau afgevraeght had) wist te noemen, daer gekomen was, die een brief met eenigh gelt aen my hadt, dat desen sijn herbergh aengewesen had, (die hy seyde wel te kennen) en versocht, alsoo hy noch dien avont meende na Doevreste verreyfen, dat ick, soo haest als ick te huys sou gekomen zijn, by hem wilde komen. Ick versocht hem, my aenwijfingh te doen, gelijk hy my aanbodt gaerne met my darwaerts te gaen. Hy braght my in een van de voornaemste wijnhuysen, wiens naem het
paerts-

paertshoofst was, hy maeckte het wesen na yemant te vragen, maer alsoo ick geen tael verstondt, konde hy my wijsmaecken wat hy wilde. Altijdt hy deed my berecht, dat den Jongkman niet te huys was, maer verwacht wierdt. Het naeste was, een kan wijn te laten tappen, en sich in een van de kamerkens in de zael neder te setten. Terwijl wy aldaer in onse tael met malkander kouten, hoorden wy een darde, uyt een ander celleken, die ons in de selfde spraeck seyde, dat hem docht dat hy landtslieden hoorde, en, soo het ons geliefde, dat hy gaerne ons gefelschap wilde genieten, mijn macker en ick toonden ons daer toe genegen, en alsoo braghten wy onse spillen te saem. Hy wist ons wonder te verhalen van sijn reysen, en andere vreemdigheden, seggende, dat hy een Vlaming van Duynkerken was. Dit laetste gaf my al eenigen schrick, alsoo my de naem op zee al vreesfelijk in de ooren geluyt had. Mijn macker, met hem in onderlinge praet vallende, vertelde hem soo het een en het ander, en onder anderen, dat hy een Meerkat gesien had, die heel aerdige kunsten op de koort, en andersins konde doen, die oock met een koordeken door een mes en stocksken te halen, (even alsoo gelijk ghy my strax hebt sien doen) het volck seer had doen verwonderen, wissende te gelijk aen, op wat wijze sulcx te doen was. Den Duynkercker mede het
stocks-

stocksken en koordeken nemende, meende te ontfinnen, dat een aep hier in gauwer was als een mensch, en dat noch een vlamming. Dan schein hy het te hebben, dan weder quijt te zijn, willende geduurigh met mijn macker aen het wedden, dat hy het nu gevonden had: gelijkse oock endelijck om het gelagh deden, dat den Duynkercker verloor; die evenwel weynigh swarigheydt daer in schein te maecten, alsoo hy seyde gelts genoegh by sich te hebben, gelijk hy oock in der daedt had, alsoo hy geheele handen vol goude Jacobisen en Carolisen te voorschijn braght; doende ondertusschen wacker opvullen, en wijn in het vier setten, om, soo hy seyde. eens ter degen vrolijck te zijn; sonder dat ick docht dat het mijn arme beurs gelden sou. Ick ondertusschen liet evenwel niet na mijn vriendt na het volck te fenden, om te vragen of mijn bode noch niet te huys gekomen was, alsoo mijn brief, en voornamentlijck het geldt, my geduurigh deden om sien; die my eyndelijck bescheyt braghten, dat hy elders te gast gehouden was, dat het misschien laet sou zijn, eer hy te huys komen, en eyndelijck niet voor morgen avondt vertrecken sou, in welcken tijdt ick hem genoeghfaem sou kunnen spreken. Dit nam ick alsoo voor courant aen, en leende het oor aen mijn macker, die my soetelijck toebeet: Dese Duynkerckers en schelmsche rovers, heb.

hebben mijn, en mi is schien oock uwe Ouders, al menigh duysent guldens schade gedaen, indien ghy met my wilt aenspannen, ick sie kans om desen Duynkercker aen te packen, en een veer te onttrecken. Ick vraeghde hem, wat hy dan doen wilde, en seyde, dat ick niet hoopte, dat hy hem bestelen of plonderen wilde. Hy seyde, by looneen, maer dat de Vlaming geduurigh met het hout en en koordeken befigh was, dat hy het doen wilde, en niet konde, en evenwel geduurigh gelt wilde by setten, dat men eens voet by het stuck most setten, en hem alsoo een Iacobus tien of twaelf uyt de sack kloppen. Ick toonde my daer seer ongenegen toe, maer most my schamen, als mijn macker mijn kintfheydt bestondt uyt te lachen, en te vragen, wat ick dan in de werelt deed, of ick al meê vreemde landen wilde gaen besien, dat het maer van de vyanden gehaelt was, en besloot, ick sou het maer op hem laten aankomen, hy sou wel toesien, of de slaggh wel of qualijck was. Het punt van eer, en om te toonen dat ick geen kleyntje vreesde, en mede geldt in de beurs hadt, deed my schoorvoetende daer toe verstaen. Wy komen weder by malkander, en spreecken van alderhande saecken, ondertusschen, als hy het glas niet had, deed den Duynkercker niet anders als met het koordeken futselen, willende het telkens winnen dat het nu wel was; gelijk het
het

het oock somwijlen deedt, wanneer hy mijn macker bestondt uyt te lachen. Ten laetsten weder omflaende, seyde mijn landtsman, dat de slagh weder niet goet was; hy daer op de prullen soetelijck neder leggende, haelde veertien Iacobisen uyt en wierpse op de tafel neêr, vragende mijn macker, of hyder soo veel wel onder versetten sou willen; die tot antwoord gaf, hy had soo veel niet by kas, maer indien dien jongen Heer, meenende my, het half wilde staen, dat hy te vreden was. Te edelmoedigh was ick, om mijn vriendt in de noot te laten, ick sie mijn schat over, en vinde maer de waerde van omtrent ses Iacobisen, die ick by my gesteecken hadt, om eenige Engelsche boecken te koopen; maer eer de party om mijnentwille achter sou blijven, liet ick my duncken, wilde ick liever doen, dat ick niet gaerne deedt, haelende met een een diamant-ringk van den vinger, die al een goede stuyver waerdigh was, en boodt die, voor het geen ick te kort quam, by te setten, met versoeck, indien wy het verloren, dat ickse voor het selve weder moght lossen; dat ick hem voor een eerlijck man hielt, die het mijne niet van my vervreemden sou; en veel andere wisjes wasjes meer. Altoos hy hielt sich te vreden, en nam mijn aanbieding aen, en daer op most het glas cerst eens omgaen, om het hart van den verliefer te stercken, gevende my mijn macker

on-

ondertuffchen een dou met de knien, als
willende te kennen geven, hy wift den man
wel, fonder dat ick wift dat hy hem my te
voelen gaf. Ten laetften, het glas om ge-
weeft zijnde, fou het ftuck aen gaen, den
Duykercker nam het tuygh op, en wy
fagen met hondert oogen toe, en ick voor
my, was al befigh met het gelt te deelen,
en hy miffchien met het mijne te tellen.
Eyndelijck gingk het koordeken los, en
met dat losgaen floot mijn hart toe, alfo
dicht als mijn buydel korts te vooren wijt
gegaept hadt. De Vlaming fleepte zijn
en ons gelt, te famen met mijnen ringk,
na figh, en haelde een heele fchelle van
mijn oogen; ick fagh mijn macker aen,
mijn macker my, en vervolgens wy beyde
den loofen Vlaming, die met den buyt
ftrijcken gingk. Toen begoft ick met be-
ter ernst en meening te verloeken, hy wilde
my mijnen ringk laten loffen, alfo ick hem
des morgens, in fijn herberge, die hy my
noemde, fijn geldt daer voor bestellen wil-
de, het welcke hy my beloofde. Ick
maeckte ondertuffchen bonne mine, en
een goet gelaet, maer mijn medegefel fat
als of hy verwefen was, wiffchende fom-
wijlen, gelijk als steelfgewijs, fijn oogen
af, hem lufte niet te drincken, hem lufte
niet te praten, hy was t'eenemaal ontftelt,
foo dat ick felf deernis met den hals had.
Ick nam hem eyndelijck alleen, en na dat
ick hem om fijn onvoorfichtigheydt be-
strafft,

strafft, en mijnen sijn verlies geweten had, bestondt hy te weenen, en te klagen, het was al dat hy in de werelt had, en hy sagh nu geen middel om met fatsoen weder in Hollandt te komen. Ick beloofde hem hulp, soo veel als mijn Capitael lijden konde, en soo scheidten wy eyndelijck, alsoo het begoft laet te worden, uyt de herberge, en begaven ons elck met bysondere finnen na huys. Dien nacht gingk soo gemackelijck niet door als de voorgaende, door het overdencken, hoe veel ick dien dagh aen die schoone konst verleert had, en soo haest was het geen dagh, of ick ten bedden uyt, eerst na de herberge van mijn macker, die ick met groote moeyten bevragen konde: ick vraeghde na foodanigen Jongman, maer sy kenden hem niet, ick beduyde hen sijn gedaente, kleeding en gestalte, maer sy wisten van hem niet. Ick begeef my van daer na de herbergh van den Vlaming, die my al immer soo veel moeiten koste, hoe duydelijk ickse oock opgeschreven hadt; daer komende, vraegh ick na soo een persoon, maer hy was daer niet bekend; ick beschreef sijn kleeding, sijn gedaente, sijn swarte plaester op het lincker oogh, sijn vet en druyfigh aengesicht, bruyen hayr, maer het was al even veel. Ick meende sot te worden, dat ick, boven mijn geldt, mijn ringk noch quijt was: maer weder een moet nemende, en niet konnende
noch

noch willende dencken, dat sulck een eerlijck man my het mijne onthouden sou, nam ick hoop, hy sou wel self by my komen. Ick wachte den eenen dagh voor, den anderen na, gingk op de beurs na hem sien, maer die niet opdonderde was hy, en mijn macker, die mede niet na my omsagh. Ick konde noch evenwel noyt in mijn gedachten krijgen, dat het schelmen te hoop waren, ten waer sy my tot Amsteldam te famen tegen waren gekomen, alwaer mijn macker, my eerst gewaer wordende, van des Vlamings zijde afvloogh, en sich onder de kooplieden op de beurs verbergen gingk. Ick wiert hem daer na noch wel eens of tweemaal gewaer, maer vand ongeraden om soo een geringe saeck veel geruchts te maecken, oock onwillich zijnde, schande by mijn verlies te voegen, en van de menschen uytgelachen te worden, of hier of daer in een Almanack te raecken. Nu bidde ick u oock, dat ghy my uw beloften houdt, ghy Heeren, en Jongkvrouwen, en sachtelijck met my handelt, u versekerende, dat ick nu soo wel geleert ben, dat sulcke dupmaeckers niet meer aen my te vatten sulen vinden, en om u daer te meer toe te verbinden, sal ick u my noch een macker by voegen, die mede al lachende sijn tanden quijt raecte, maer in het weder krijgen beter geluck had als ick. Wanneer de Terms, of Rechts-tijden, die uytgesonderde

derde in het jaer zijn, aenkomen, komender menighte van Country Gentlemen, of lieden uyt het landt, om hun rechtsaecten en pleydoyen te bevorderen. St. Paulskerck is dan de beurs van advocaten, en pleyters, die malkander aldaer weten op te foccken. Seecker bedaeght Edelman met my ter tafel zijnde, soo als hy des middaeghs met ons over de maeltijdt sat, en den tafel-dienaer, na de gewoonte, een schoon tafel-bort op de tafel leyde, daer een yder sijn gelt op telde, vandt, met verbaestheyd, dat hy insolvent was. Hy tast nu in de eene, dan in de andere sack, maer het soecken was te vergeefs, hy wierdt nu root dan weder bleeck om sijn koonen, sat een wijl te druylen, streelde sijn baert, en borst eyndelijck uyt: *by my trots, sants hee, I have lost my purse*; soo waer als ick leef, ick heb mijn beurs verloren. Sommige van ons lachten, eenige vraeghden waer hy dacht die verloren te hebben? Ick kan niet bedencken waer, seyde hy, en ben heden nergens als in Paulskerck geweest, of, vervolghde hy, die wie ben ick wie ben ick, most my de huych gelicht hebben. Wy vraegden hem, wie en hoe dat was. Ick gingk daer, voer hy voort, wandelen, een die ick niet kende, quam my van achter, sloegh my de mantel met de handt voor de oogen, vraegende, wie ben ick, wie ben ick? Ick noemde al die my in de gedachten quamen,

Engel-
sche
beur-
se-snij-
dery.

men, en eyndelijck als het langh genoegh
was, ontfloegh my desen gast, en my in
het aengesicht ziende, maecte den ver-
baefden, seggende: by mijn waerheydt
Heer, ick ben bedrogen, en meende een
bander voor te hebben. En badt my dat ick
hem die stoutigheyt vergeven wilde. Daer
is niet aengelegen, seyde ick, en daer mede
gingk hy, met duyfent woorden van leet-
weien, van my af; ick vervolghde mijn
wandeling, en nu vinde ick dat ick mijn
beurs met geldt quijt ben. Wy vraeghden
hem, hoe veel daer in moght gheweest
zijn? Omtrent twintigh ponden sterlinx,
antwoorde hy. Voorseecker sal u dien
gast, antwoorde een ander, dien treck
gespeelt hebben: want my ghedenckt in
Cheapside, op den klaren dagh, een jon-
gen, die een sack met geldt droegh, soo
mede sijn geldt te hebben sien verliefen:
want twee gesellen vatten hem van ach-
ter, waer van den een hem soo de oogen
verbondt, en den ander by de kr op vatte,
terwijl die met de andere handt de sack
wech nam, ondertusschen niet doende als
lachen, als of sy met hem boerten, maer
den buyt wech hebbende, gingen heen, al
lachende en spottende, latende den jongen
op de straet neder leggen, genoeghsaem
van sijn selven, alsoo hem den een de keel
wat te vast toegedruckt had, die weder be-
komende, stracks na sijn geldt vraeghde,
maer niemandt wist daer yets af. Men
vraegh-

vraeghde hem, of hy die lieden kende; hy antwoorde neen; men sagher na om, maer sy hadden het hase-pat gekoren, in't kort, hy was en bleef sijn gelt quiet. Misschien sou die gast, berechte een van ons, of yemant van de medegefellen, noch wel eens voor den dagh komen; ick sou u raden de vondt te gebruycken, die ick eens in de Legende der Dieven gelesen heb; en gaf hem met een den raedt, die ghy hooren sult. Den Edelman vulde een beurs met legh-penningen, en gingk weder na de kerck wandelen als te voren, settende sijn dienaer op de schiltwacht. Hy had de banden of snoeren van den buydel laten uyt-hangen, om tot een lock aes te dienen. Hy had nauwelijcks ses keeren gedaen, of daer quam een aen sijn zijde wandelen, die sich al kort by hielt, en met een gauwigheyt de beurs wech had, en daer mede de kerck uyt strijcken gingk. Den dienaer, die niet een oog van sijn meester had gehouwden, volghde desen lincker terstondt na, en den meester den dienaer, en wy met ons tweek, die het spel hadden willen aensien, den meester, sy daelden langs de naeste straet af tot in Teems-straet, die langhs de rivier loopt. Daer trat den dief in een braders huys, den knecht klop-te hem, in het ingaen, op den schouder, en vraegde hem, of hy sijn meesters beurs wilde weder geven? Wat beurs? vraeghde den ander, Die beurs die ghy daer terstont

ge-

gestolen hebt, antwoorde hy weër. De dief begoft te tieren en te baren, als of hy hem wilde vernielen, wanneer sijn meester en wy in quamen, juyft soo als 'er een op sijn roode muylen, met het wambus voor open, van de trappen quam, vragende wat 'er te doen was? niet anders, antwoorde den Edelman, die hem voor wieben ick, wie ben ick, wierd kennende, als dat ghy my mijn buydel met het geldt weër geeft, die ghy my gisteren ontnomen hebt, en soo ghy niet wilt, sult gy hier terfont de Sargeanten in huys sien, die u een anderen wegh sullen wijfen. De dief, siende dese verseeckertheyt, en al dit volck op de vloer, luysterde den Edelman wat in het oor, gingk daer op na boven, quam weder af, en stopte den Edelman wat in de handt, die daer op, na datse mal-kander weder wat toegeluyfert hadden, met ons stillekens heenen gingk, roonende ons de beurs met het geldt daer in, daer niet van vermist was. Bly was hy, sijn gelt soo weder gekregen te hebben, die ons daer voor een vrolijcke maeltijdt gaf: Polymythus wilde al meer van dese snuysterijen ophaelen, maer siende dat Perian-der, die aen het hooge van de tafel sat, begoft te knickebollen, wiert 'er versocht dat men de maeltijdt wilde eyndigen, alsoo den ouden Heer lust tot slapen had. Maer de jonckheydt, geensins soo slaep-suchtigh zijnde, en gissing maeckende,

I

huan

hun schade in het slapen wel weder in te halen, wilde sich noch een wijl by malkander houden, te meer, dewijl Lyfander Lydamas alreets over zijn beloofde vertelling gemaent had; die, niet minder begeerigh het geselschap te vergenoegen, als sy dese vergenoeging te ontfangen, sich niet lang bidden liet, en alsoo zijn geschiedenis begoft.

Geschiedenis van Schijn bedriecht.

De Stadt Madrid, gemeene verblijfplaats van het Hof, was de geboorte-plaets van Lamie en Delie, twee, soo wel in dese als oude tijden, bekende namen, als zijnde de twee voornaemste personagien van onse tegenwoordige geschiedenis. Dese waeren twee gefusters, van een Edel geslacht, zijnde weesen gebleven van vaeder en moeder, wanneer de eene 17, en de ander 18 jaeren oudt was, malkander seer gelijk in trecken, en schoonheydt van aengesicht, maer seer verscheyden van aert en manieren. Lamie was de jongste, maer evenwel de loofste en door traptste; maer Delie was in alles vryborstigh en openhartigh, sonder eenige veynserijen te plegen, levende met soodanigen vryheyt, als haren aert en jongkheyt toelieten. Maer Lamie, aenmerckende, dat men sich somwijlen in achting weet te brengen, wannermen een uytwendigen schijn van wijfheyt en sedigheydt weet voor te stellen

len, al hoewel ondertuffchen in het verborgen de manieren juyft die rechten treck van de deught niet hebben, kleede figh gelijk een Klop, of geestelijcke Juffer, over al te kennen gevende, dat fy in dese haer eenvoudigheyt wilde leven en fterven. Maer dese wijfe van kleeding pafte haer fo wel, en gaf fulk een luyfter aen haer fchoonheyt, dat fy het alderkoffelijckfte gewaedt, daer voor niet fou hebben mogen verkiefen. Onder haer fwart Lamphers wift fy haer oogen met fulck een konft in het werck te ftellen, dat fy machtiger waren begeerlijckheden, als devotie of Godtsdienftigheyt te verwecken. Behalven, dat de poeders de Cypres, den Ambergris, en het riekend water, ontbraken haer oock niet, om haer kleederen en haer gewaedt een lieflijcken reuck te geven. Sy behielp fich met het fpreeckwoort het geen feght, dat puntigheyt geen heyligheyt verminderde. In het openbaer sprack fy niet als van geestelijcke dingen, en in het heymelijk niet als van wereltfche genuchten. Delic kleede fich op een heel andere wijfe, haer tabbaerts en rocken waren hoogh van verwe, den eenen gechamarreert of geboort met zijde, den ander met gout en filver, en alles na de nieuwfte mode, en op het aldergeeftighfte. Sy droegh kofftelijcke kanten, ketenen, pendanten aen de ooren, peerlen aen den hals, Sy had byfonder vermaeck in bloe-

men, waerom sy daer altoos van voorfien was, sy kosten wat sy kosten; ja foodanigh was den yver en de onkosten, die sy daer aen hing, dat sy somwijlen in het midden van de winter wel de schoonste bloemen wist te vertoonen, braverende den ouden kouden Saturnus, met het kostelijckst vercierfel van Flora om haer hoofd. Sy had een stemmig en braef wesen, vergeselschap met een eerbare stoutmoedigheyt, en een gelaet dat altoos even geneughlijck stondt. Kortelijck, haer gelaet en wesen waren soo machtigh om de finnen te be-tooveren, als die van Lamie om die te be-driegen. Dese deedt niet anders, als Klooster uyt Klooster in, Kerck uyt Kerck in te gaen, sprack openbaerlijck met niemandt als met Predickers en Casuisten. Delie gebruyckte alderhande slagh van geselschap, soo wel van mannen als van vrouwen; versuymde niet een Ballet, noch Comedie, maer nam boven alle groot vermaeck, van de jonge Edel-lieden onderhouden te worden, die haer schoonheyt voor haer voeten braght. Sy was feer vry in woorden, en feer ingetogen in wercken: haer Suster, in tegendeel, was ingetogen in woorden, en vry in haer wercken. Aldus pooghden dese twee Susters, door sulcke strijdige middelen, een selfde oogh-wit te bereycken, namentlijck de rijckste van al hun versoeckers te be-dingen. Sy leefden te samen, en onder-hiel-

hielden hun perfoon, hun huys, en hun gevolgh, sonder deunigheydt of overtolligheyt. De ernstige Lamie had voor haer Minnaer een Professoor, of Hoog-Leermeester, in de Rechten, een man van brave wetenschappen, en wel door-lettert: wy sullen hem Bartolijn noemen. Delie, die van een vrolijcken en blygeestigen aerdt was, wist de minnelijcke gedachten van die by haer quamen konstigh genoegh te queecken en aen te moedigen, door de twijfelachtige hoop, dewelcke sy haer wist te geven, hebbende sy ondertulfschen eenige genegentheydt tot een jongen Schat-meester, Ferdinand genoemt. Dese verfocht haer niet, als om sijn vermaeck te voldoen, en sijn tijdt door te brengen: maer Delie deed hem geen goet onthael, als om hem te trouwen, en alsoo haer eygen nut te bevorderen, dewijl hy seer rijck was. De genegentheydt van Lamie, tegens haren Rechtsgeleerde, duurde soo lang als hy wat te geven hadt, en wanneer sy vernam dat hem de handen gesloten waren, sloot oock haer genegentheydt en goet onthael: gelijk dese, die alleenlijck op het voordeel te sien gewoon zijn. Sy wederom socht de genegentheden van Ferdinand aen sich te trecken, schendende alsoo de getrouwigheyt die sy haer Suster schuldigh was, om haer boose begeerlijkheden te voldoen. Om de eerste grondt daer van te leggen, verwachtte sy

dat hy tot harent quam, om de gelegent-
heyt te nemen hem aen te spreken, en sijn
genegentheyt te doen waggelen. Dit
haer geluckende, gebruyckte sy (met
grootte vrees evenwel voor haer Sus-
ter) dese redenen tegens hem: Na dat ick eeni-
ge maenden de ongerustigheden, van een
genegentheyt, die uw verdiensten in my
ontstecken hebben, heb moeten verdra-
gen, heb ick my eyndelijck genootsaeckt
gevonden, den toom aen mijn beset-
heyt te lossen, en de schaemte van mijn ge-
slacht, als oock de banden van plicht, waer
mede ick aen mijn Sus-ter verbonden was,
te breecken, om u mijn quael te kennen te
geven, nademael de genesing van de selve
alleenlijck aen u hangt. Indien'er eenige
beleeftheydt in uw ziele huysvest, onder
foo veel deugden waer mede ghy verciert
zijt, sult ghy door dese mijne daet u niet
geschandeliseert vinden, nademael het is
om mijn leven te behouden, dat ick dit
tegenwoordige heb onderstaen, het wel-
ke ick met veele redenen, die u en my tot
onse rust sullen dienen, bekrachtigen sal.
Ick segge u dan, dat ghy hier geen ver-
genoeging van uw minnelijcke be-
geerlijckheden te wachten hebt, als
alleen door den wegh van het houwe-
lijck, en voorts de schoonheyt van Delie
is aleen weynigh machtigh de geest van
een echte man tot min-yver te verwe-
ken, ter oorsaeck van haer een weynigh
te

te vryen handel : sy is al wat te kostelijck
in haer kleeding , yder oogenblick fit sy
aen het veynster , om van de Edel-lieden
die voorby gaen gesien te worden. Sy
neemt haer vermaeck aengesproocken en
gegroot te worden; en voorwaer een doch-
ter die vermaeck in sulcke handelingen
neemt , laet niet na haer aensien en eer in
gevaer te stellen. Het Hof heeft voor een
quade gewoonte , alles te misduyden , tot
achterdeel van dese die sich laten sien , en
te gemeensaem aen spreecken : maer in
tegendeel heeft dat gevaer geen plaets in
dese , die sich selven in hun huys besloten
houden , gelijk als ick. Dit is genoegh
geseght , ghy hebt verstants genoegh om
van de rest te oordeelen , en om u van haer
te ontslaen , die u tot noch toe gevangen
houdt , indien ghy de onrust niet meerder
als de rust bemint. Wat my aengaet , ick
begeere geen andere getuygenis van mijn
eerbaerheyt als u selven , en geen andere
blijck van mijn leven , als het geen ghy in
my gesien hebt , en op sulck een versee-
kering wil ick mijn eygen lof aen de stil-
heyt overgeven , behalven dat mijn eygen
mondt deselve vermoedelijck sou mogen
maecken ; gelijk oock mijn woorden
overtolligh soudenzijn , en dat by u , die
een volmaecte kennis van mijn deugden
hebt. Het is geensins om het welstaens
wil , noch om schijn te maecken , dat ick
dit soo sedigh gewaedt , noch dit afgeson-

dert leven heb aengenomen : het is alleen de deugt die daer in mijn leermeeftersche is, en my daer langs den wegh wijft, na den Tempel van eer : en uyt dese drift kan men een gevolgh trecken, dat die gene, die fich felven kan bestieren, zijnde in een vryen staet, fich selven te lichter onder gehoorfaemheyte van een man, die niet fulcke gaven is voorfien, als ghy zijt, fal kunnen stellen. Mijn goederen fijn kleyn, in der waerheyte, maer mijn bloet is Edel en van een goet aenfien. Ghy zijt een bequaem en voorfichtigh man, ghy hebt geen taelman van nooden, om my te verftaen. Ferdinand was ten hooghften over dese tael verwondert, hy bleef een goede wijl ftill ftanen, om over te leggen, wat antwoord hy daer op fou hebben te geven. De verdienften die hy in Delie vandt trocken hem aen de eene, en de redenen van Lamie aen de andere zijde. Eyndelijck feyde hy tot haer: Hy, die sonder overlegg op voor-gestelde faecken van belang antwoordt, toont dat hy licht en onbedacht van finnen is. Delie is uw fufteer : ick bekenne, daer fou wel yets op de overdadigheydt van haer kleeding te seggen vallen, doch niet op het binnenfte van haer manieren. Wat u aengaet, ghy zijt in der daet prijswaerdigh, self in het ooge van de geheele werelt, gelijk ghy achting treckt, uyt het geen uw Sufteer verachtelijck maect. De genegentheyt der menschen hangt

hangt aen den Hemel self, want indien de sterren niet dringen, ten minsten geven sy eenige neyginge. Ick heb Delie overmatigh lief, en het valt seer swaer, op een oogenblick te haten, het geen men lang bemint heeft gehad. De tijdt is een groot konstenaer: ick sal hem de bestiering van mijn afscheyding, en Lamie de pooging, overlaten vante verdienen, het geen sy Delie soeckt te ontnemen, indien anders Delie haer niet voorkomt, in het verkrijgen van het geen Lamie begeert. Alsoo liet Ferdinand Lamie tusschen hoop en vreesse: sy wilde wel daer op antwoorden, maer haer Suster daer over in komende, belette haer sulcks, en bewoogh haer in boertery te verkeeren, het gene sy in goeden ernst gesegt hadt, Den Minnaer groete sijn Minnareffe beleefdelyck, evenwel met meerder koelheyt, als hy oyt voor desen gedaen had. Sy deed hem de gewoone vriendelijckheden, maer hy speelde de statige en de wijse, daer Delie seer over verwondert was, alsoo sy de oorsaek niet wist. In dese gestaltenis maecte hy sijn besoeck kort, en nam oorlof van haer. Delie vraeghde Lamie, of sy niet wist, waerom Ferdinand sich soo koel tegens haer getoont had, en wat het was het geen hem soo swaermoedigh hadt gemaect, daer sy hem met sulck eē blijdschap en genoegte onthaelt had? Ach lieve Delie, antwoorde de loose Lamie, de geest der man-

nen te willen in toom houden, is soo veel, als of men den windt in netten sou willen vangen. Sy zijn veranderlijcker als de tijdt self, en onstandtvaftiger als het geluck, en vryer als hun vrye wil. Het geen hen heden behaecht, mishaecht hen morgen, en daer sy nu hun leven voor soudē willen wagen, sullen sy binnen korten tijdt verachten en misprijsen. En van dese slach is Ferdinand oock, maer indien ghy wilt dat ick oprechtelijck tegens u spreek, en met sulck een openhartigheydt als Susters betaemt, sal ick u wel seggen, dat uw uytstellen en lanckwijgheden misschien sijn genegentheden doen verkoelen. Het is het gemeene werck van de tijdt, de begeerten en genegentheden te doen veranderen; en in die tijdt waer in wy sijn, verkeert sich gemeenlijck de te seer verlengde hoop in wanhoop. De Minnaers laten sich niet langer door gemeene gunsten aenhouden, door arm-ringen van hayr, door brieven of diergelijcken, indien geen nauwer verbintenis daer heymelijck mede vermengt is. Het is geen tijdt meer sich soodanigh in te binden. Desen Mandan, door al uw bedenckingen afgewesen, heeft my te kennen gegeven, dat hy eenig besluyt voor my heeft, het welck my geen kleyne bekommernis maect; want indien ick hem begunstige, sal ick ongetwijfelt u misnoegen, en indien ick hem aflae, en hy ons daer over t'eenemael verlaet, sult gy
in

in een oogenblick verliefen, het geen ghy
foo langen tijdt voor u bewaert hebt. In-
dien ick hem aenhoude, falder yets te
wagen zijn, of voor u, of voor my. Raet
my wat ick te doen hebbe, of wat gy wilt
dat ick laten fal. Soodanigh waren de
woorden van Lamie tegen Delie, toonen-
de wel dat sy in de Boecken van Celestine
uytgeleert was. Delie gaf haer niet een
eenigh woort tot antwoord, soo veel is'er
van, dat sy geensins genegen was haer
voorslagen aen te nemen, blijvende even-
wel tusschen de liefde en gramschap han-
gen; den eenen tijdt, scheen sy het verlies
van Ferdinand weynigh, en den anderen
tijdt, het selve seer hoogh te achten. Ter-
wijl sy besigh was hem voor eeuwich uyt
haer oogen te bannen, voelde sy sich door
haer eygen neyging weder spreecken. Na
eenige verwarde overleggingen, die de
arme Delie in haer gemoet maeckte, stel-
de sy evenwel het besluyt ten laetsten aen
Lamie, gevende haer de gantsche bestie-
ring van de saeck over, gelijk sy meende,
tot haren besten. Den nacht gekomen,
wierdt van Lamie in het geselschap van
haren Bartolijn doorgebracht, maer van
Delie met de droevighste gedachten die
men versinnen kan. De Stadt was t'eene-
mael in een diepe stilswijgentheyt, en be-
graven in een donckere schaduwe, wan-
neer een soete stem, vergeselschapt met
een luyt, de stilheyt brack, singende dese
veersen.

Klagh-

Klaghte tegen de liefde:

Gy zijt niet min berooft van breyn als oogen,
 Ghy temmer van de Goden in den hoogen,
 Als ghy niet liefd als 't geen uw pijlen haet,
 En als een snood, en dwaeslijck ongebonnen
 Verwinnaer, moort die ghy hebt overwonnen,
 En d'ootmoet voor uw voeten neder slaet.

Verraedt is 't roer van al uw linckse daden,
 En raserny, ten weêrwil van genade,
 Van wet, van reên, bestiert uw boose drift,
 Al wat ghy spreeckt is niet als buyten reden;
 Uw weten is alleen de boosheyt smeden,
 Uw voetsel niet als doodelijck vergift.

Als 't minnend hart, dat slaeft aen uwe keetē,
 Reets meent te zijn ten eynde van sijn sweetē,
 Om 't loon te sien dat min te wachten staet,
 Dan is 't dat gy, hoof-muyter met u schichtē,
 In plaets van loon, voor wel verdiende plichtē
 Hem nieuwe smart ten laffen hals op laet.

Geen meer als ick erkent uw soetigheden,
 Geen meer als ick heeft van uw hant geledē,
 Als die ick min mijn bange smart veracht,
 En dien ik haet my keurlijck schijnt te vleyē;
 Tot wat verdriet laet ick my niet verleyen,
 Soo 't gunstigh lot mijn lijdē niet versackt!

Om so veel quaets te slaen uyt mijn gedachtē,
 En 't bitter leet van mijn bedroefde nachten,
 Voedick mijn ziel nochtans met ydele hoop,
 Maer

Maer laes, ik bou, en vind geen vaste grondē,
 Ik soek het geen noyt schepsel heeft gevondē,
 De stilt, daer't breyn geheel is op de loop.

In spijt nochtans van al uw schendigh poogē,
 O kleyne beul, geslagen in uw oogen,
 Ick set my schrap de storm te wederstaen,
 En soo de doot met dapperheyt t'ontdraven.
 Maer, leyder! fiet, ick vind my in de haven,
 En sie nochtans mijn kiel te gronde gaen.

Een yder die dese veersē hoorde,
 bleef opgetogen, door de soetheydt waer
 mede sy gesongen wierden, jae de lucht
 selve scheen daer mede opgehouden te
 zijn, soo stil hielt sich dat beweeghlijck
 Element. Delie alleen kende de stem van
 Florinde, die voor haren Ferdinand song,
 maer de veersē vielen haer te duyster te
 verstaen, het waren haer soo veel raetsē-
 len van de liefde, daer sy niet door moght,
 en die, behalven dat, op alderhande wijze
 te verdrayen waren. Sy gingk om haer de-
 selve door den maecker te doen verklarē,
 wanneer sy gestoort wierden door de
 klanck van verscheyden andere stemmen
 en speel-tuygh, dewelcke, naerderende het
 huys van Delie, sich kort stil hielden, la-
 tende omtrent tien treden te rugge een
 troep lieden, die de donckerheyt belette te
 kennen. Ferdinand en Florinde hier over,
 wierden gedrongen haer plaets, in spijt
 van de min-yver van den een, en het mis-
 noegen van den ander, te verlaten, om dat

de partyen niet gelijk waren, om weer te bieden. Het hooft van dese bende was een jongk Ridder, die t'eenemaal op Delie verliest was, Don Alonzo genoemd. Maer soo haest als hem Delie wierdt kennende, sloot sy haer veynster, latende evenwel opening genoegh, om te hooren wat zijn aenbrengen was, het welcke in dese veersen, door een van de beste stemmen van geheel het Spaensche Hof, voorgesteld wiert.

Gefang op de komst van de Lente.

*De guere winter, in het bondt bestagen,
Heeft reedts gebraght ten endt,
Op't komen van de Lent,
Haer ongeneughelijcke en koude dagen;
't Wout neemt haer keurigh groen weër aen,
Van jonge, in plaets van dorre blaen;
De geurge May, die voor de deure staet,
Nood ons tot vreught door haer verjeugt ge-
laet.*

*Siet beemd en wey, de bosschen en de boomen,
Zijn vol van d'overdaet,
Die't harders kint bestaet
Aen't ruyschen van geswollē waterstromen,
Daer elck, gestrengelt hant aen hant,
De min den eersten Mey-boom plant.
De geurge May &c.*

*Vrouw Echo, in het rou geberght gedoocken,
Weër-*

*Weêrgalmt niet als de klaght
Van Tyrfis, die, veracht,
Sijn lijdē klaegt met woorden, afgebroocken
Door suchten en benaut gesteen,
En mengt sijn tranen onder een.
De geurge May &c.*

*Ach! seyt hy, tgeen de droeve winter-vlagen,
Van Sprockel en van Louw,
En d'eerste en laetste kouw
Met lijt saemheyt heeft op den rug gedragen,
Voelt sich, o Lent, door uw gesicht
En, vroeger son, door u verlicht.
De geurge May &c.*

*Maerick alleen, eylaes, gedoemt tot lijdē
Die met de dicke korst
Van uw bevrofen borst
Heb dubble maenden langer moeten strijden,
O Phillis, vind geen onderstant
Door een vernieude minne-brant,
Al schoon de May, die voor de deure staet,
Ons nood tot vreught door haer verjeught
gelaet.*

Soo ver hadden het dese fingers ge-
braght, wanne er den morgen-stondt aen-
brack, waer over sich Don Alonzo ge-
noodtsaecht vandt te scheiden; gelijk
oock de wijfen Bartolijn, (denckende om
het spreuckjen van den haen, en dat de
wijfen sich van de ondervinding moeten
dienen) het bedde van de schijn-heylige
Lamic

Lamie verliet, uyt vreesse dat het goet gevoelen, dat men van haer had, door sijn reuckeloosheydt niet in quaet moght komen te veranderen. Ter selver tijdt begaven sich Delie en haer minnaers mede tot hun rust. Ferdinand evenwel vandt niet veel rust in sijn oogen, de aenspraeck van Lamie hadt al te veel krachts op sijn sinnen gehadt, om deselve soo haest te vergeten: maer indien hy vol ongerustheydt was, Delie hadder haer deel geen kleyntjen of, invoegen sy, hebbende noch haer oogen niet geloocken, soo haest den dagh aenbrack, haer Minnaer desen brief schreef, die sy hem door een kleyne Pagie deed behandigen.

Brief van Delie aen Ferdinand.

Indien ick mijn gedachten soo wel konde uyt drucken als begripen, dit papier sou het duysentste deel niet kunnen bevatten. Maer of al schoon den Hemel my met wetenschap en stijl van schrijven had voorsien, by dese gelegentheydt evenwel sou ick nalatigh zijn deselve te gebruycken: want de ontrouwigheydt, en ondancckaerheydt zijn sulcke verfoeyelijcke, en een edel gemoet onwaerdige ondeughden, dat dese, die daer van de uytwercking en verongelijcking gevoelt, eerder het swaert, om sich daer over te wrecken, als de penne, om sich daer over te beklagen, behoorde te

ge

gebruycken : evenwel , al eer ick my tot dese
uyterste hulp-middelen wil begeven , begeer
ick van u een verklaring omtrent de koel-
heyt die ghy my , op uw laetste besoeck , hebt
getoont . En om u tot dese voldoening te ver-
binden , sal ick u seggen , dat zedert die uure ,
ick niet anders gedaen hebbe , als al mijn
wercken , en selfmijn gedachten te onder-
soecken , om te ontdekken , of ick wel de oor-
sprongk van uw misnoegen sou mogen zijn .
Maer ick heb daer niet gevonden , het geen
als reden , van sulck een uytwercking in u ,
sou mogen beschuldight worden . Indien ghy
my beschuldight van te vry , en van een te
vroljcken aert te zijn , ick stae het toe , maer
staet ghy oock my toe , dat dese werckingen
van de jeught mijn aensien niet quetsen kon-
nen . Mijn gewisse oordeelt my , en dese dis
mijn geheymste handelingen sien , gelijk
als ghy , die genoeghsaem weet , dat niemandt
sich te beroemen heeft , oyt de minste gunst
ter werelt van my ontfangen te hebben . Het
is waer , dat , na dat ghy my veel getuygenis-
sen van uw genegentheyt getoont hebt , ick u
oock proeven van de achting die ick uw ver-
diensden drage , getoont hebbe ; sonder dat ick
evenwel de palen van eerbaerheyt ben te buy-
ten gegaen , noch yets gedaen heb , het geen
een dochter van een Edele staet (als ick ben)
onbetamelijck sou mogen zijn . Evenwel laet
ick geensins na , berouw te hebben , van u soo
vryen

vryen toegangk tot mijn persoon gegeven, en u boven de andere, die ghy wel kent, gestelt te hebben, sonder dat ick hier eenige vergelijcking soeck te maecken: nademael op die tijt, toen ick meende dat mijn deugdelijcke genegentheden de Palm dewelcke sy van u verdienen, souden verkrijgen, ick my soo swaerlijcke self tot aen mijn eygen bloet, beledicht vnde. Dit sal genoegh zijn, om my te doen verstaen, verwachtende de vertroosting, dewelcke ick van de tijt, die alle sieckten geneest, verhoope: want indien ghy uw konstige treecken uytvoert, sal my het selve tot een volkomen wraeck konnen verstrecken. Alleen het gene ick door desen Brief van u begeere, is, dat ghy my wilt buyten twijfeling stellen, het welcke ghy my met reden niet weygeren kondt, want een vrymoedigheyt, en een ziel die niet slaeflijck is, moet niets ontveynsen.

Ferdinand herlas desen Brief menighmael: hy wilde daer schriftelijck op antwoorden, waer over hem duysent verscheyden gedachten in den sin quamen, het welcke hem het verstandt soo verwarde, dat hy niet wist wat eerst op het papier te brengen. Eyndelijck besloot hy, dat het beter was, sich van sijn tong te dienen, en Delie, omtrent het geene dat haer gemoet ontruffte, opening te doen. Hy dan maect sich vaerdigh om uyt te gaen,

gaen, en sendende sijn kleynen bode voor
uyt, om sijn Meesterse van sijn komst te
verwittigen, volght hem wel kort op de
hielen. Hy quam tot harent op een seer
bequame uure, om met haer te spreecken,
om dat haer Suster, volgens haer gewoon-
ijcke schijnheylyghey, besigh was, met
de Kercken en Kloosters te besoecken.
Delie ontving hem met een koel we-
en, dat seer veel van haer gewoon-
ijcke vrolijkhey, en blygeestighey ver-
scheelde, het welcke hem een groote
droefhey in sijn geest veroorsaecte.
Delie, sich niet langer konnende onthou-
den, voerde hem met een toen, die haer
gramschap genoeghsaem te kennen gaf,
dese worden in 't gemoet: Is het moogh-
ijck, ongetrouwe als ghy zijt, dat ghy soo
reuckeloos zijt, als u voor my te derven
vertoon, na dat gy my soo schendelijck
beledight hebt, schendende, gelijk een
obediante ziel als ghy zijt, uw beloften en
eeden die ghy my soo menighmael gedaen
hebt, om de genegenthey van mijn Suster
te vryen. Gaet voort, verrader, gaet
voort, volvoert vryelijck het gene ghy
begoft hebt: ick begeere geen andere
wraeck als dese, die het uytvoeren van u
trouwloos voornemen my van u geven
sal. Ach Delie, antwoorde Ferdinand,
matight een weynigh dese rechtvaerdige
gramschap, die u aldus vervoert, en de
schoone trecken van uw aengesicht mis-
maeckt;

maeckt; gebruyckt fulck een strengheyt niet, tegen een gemoet dat vol oprechtigheyt is, gelijk het mijne. Hoort my, en ghy sult terstondt, door mijn reden, mijn onnooselheyt, en uw onkunde verstaen. Men moet noyt tot foodanige uysterste middelen komen, sonder een vaster gront te hebben; waerlijck ghy handelt my te hart: indien yemandt verradery tegens u gepleeght heeft, soo is het uw eygen Suster: sy is het die my self van trouwen aengesproocken heeft, en indien ghy wist de konstige verwen, waer mede sy haer redenen geweten heeft op te proncken, en de twijfelachtige antwoordt die ick haer gegeven heb, terwijl ick haer voorlagen in mijn eygen hart bespote, ghy soudt u tegenwoordigh in deser voegen niet over my beklagen. Op dese grondt was het dat Florinde u desen nacht dese veersfen gesongen heeft, die ghy hebt gehoort. Siet daer de oprechte waerheyt van de saeck, en de oorsaeck van onse onderlinge onlust: oordeelt nu wie den belediger, of de beledighde is. Wat my belangt, ick meen wel eenige reden te hebben, om my te beklagen, ter oorsaeck van de toelating, die gy aen soo veel jonge Edellieden geeft, om den minnaer voor u te maecten; en waerlijck uwen aert, een weynigh te vry zijnde, geeft oorsaeck aen de quaetwilligen, van qualijck van u te spreken, en aen my, om van min-yver te sterven.

Delie

Delie, fiende haer geeft foodanigh ver-
dicht, van den valſchen indruck, die ſy
nich van Ferdinand gegeven had, wilde
hem oock niet langer in ſijn quelling la-
ren, maer hem oock ſijn genoeg laten
vroekomen; derhalven haer ſtuurs gelaet
van langer handt verſachtende, en haer
bitter miſnoegen in nieuwe liefde veran-
derende, gelijk onder de minnaers ge-
meenlijck geſchiet, konde niet laten, hem
meermaels op het vriendelijckſte te om-
heliën, en hem te ſeggen, dat indien hy
haer een ſeecker teecken van ſijn liefde
wilde geven, hy haer beloften van'trou-
wen moſt doen, om haer alſoo tegen alle
ongeluckige voorvallen te verſeeckeren.
Ferdinand, willende haer in alles belie-
ven, en nu meer als oyt op haer verlieft,
floegh de handt aen de penne, en ſchreef
haer het geen ſy begeerde. Indien Lamie
op het mat niet gekomen was, ſoo als
Ferdinand de beloften had ondertceekent,
het houwelijck ſou miſſchien met eenen
voltrocken geworden zijn: Dit dan
alſoo gedaen hebbende, begeeft ſich den
minnaer weder na ſijn huys, en de twee
Suſters begoften een harde reden-ſtrijdt
onder malkander aen te vangen, over de
verradery van Lamie, die Ferdinand nu
ontdeckt had: en ten eynde van den ſtrijdt
toonde Delie Lamie, als om haer te bra-
veeren, de houwelijcks belofte van Ferdi-
nand: maer ſy, die van een looſe en gauwe
geeft

geeft was, vandt terstondt een nieuwe loofheyt, om de oeffening van haer boofheyt voorts te plegen: sy dan, onder andere woorden, voer alsoo uyt: Ha Suster, Suster, indien ick het aensien niet betrachte, het geen ick u, als mijn oudtste schuldigh ben, ick was u daer in wel voorkomen. Helaes! ghy zijt wel onkundigh van de loofheden en bedriegeryen der mannen. Sy weten over al hun netten te spreken, om ons te vangen en te verderven. Delie, Delie, Ferdinand bedriecht ons beyde, u met sijn beloften en schriften, en my met sijn heymelijke gemeenschap, het welcke hy veynst met my te houden. Hy had my al van te vooren het bedrogh van dese beloften, daer ghy soo veel wercks af maeckt, ontdeekt; maer ick segge het u, vertrouwt u daer niet op, in tegendeel doet u voordeel met den raedt die ick u geef. Weet dan, dat, aler hy u dit handtschrift gegeven heeft, hy van te vooren een verklaring voor een Notaris gemaect heeft, waer in hy verklaert, gedwongen te zijn, om dese belofte te doen, om meer schandael te verhoeden, en protesteert van nulliteyt tegen alle clausulen die in het selve souden mogen begrepen zijn. Het is uyt sijn eygen mondt dat ick sulcx verstaen heb, welck bedrogh hem ongetwijfelt den een of den ander bedrieghlijcken Rechts-geleerde heeft geraden. Oordeelt nu, of ghy in my niet
ge-

gehouden zijt, nademael ick u self, tot mijn achterdeel, dit soo ghewichtigh geheym ontdeckt heb. Maer doet wel, en vertrouwt u op my, en laet my het werck beleyden, en ick sal u vergenoeght, en onduyftert in dit bedrogh maecken. Geeft my het handtschrift, ick sal soo veel doen, dat Bartolijn, die op alderhande vonden afgericht is, den datum verandert, en een ander, dewelcke voor het maecken van de geseyde verklaring luyden sal, in de plaets stellen sal: invoegen dat Ferdinand sich daer van willende dienen, sich also bedrogen vinden sal. Ick, mijn Suster, dat ick u sou soecken u uyt afgunst uw geluck te verhinderen, en uw goet voor-nemen om te stooten, helaes! den Hemel weet mijn genegentheydt, ick ben in geen staet om te trouwen, hebbende verloren het geen de vrouwen eer noemen; ghy weet wel hoe ick geleeft heb. Neen neen, Delie, dat voornemen is wel ver van mijn gedachten. Het is niet te vergeefs dat ick op dese wijze alle wereltsche pracht verworpen heb, om my met desen sack te bekleeden; en men sal my binnen weynigh dagen in een Klooster gesloten sien, daer ick hoop boete van mijn geveynstheyt, waer mede ick mijn schande en onkuysheyt ontveynst heb, te doen. Delie, hoe goet-aerdigh sy moght zijn, was evenwel wel soo loos, als het geschrift niet uyt haer handen te geven; maer antwoorde haer

haer Suster, dat Bartolijn tot harent sou komen, en daer haer brief onderfoecken. Lamie was hier mede te vreden, en alsoo stelde men het werck uyt tot 's namid-daghs. Haer redenen waren met soo veel schijnbaerheden verselt, dat sy de geest van Delie in de meeste ongerustheydt ter werelt stelden. Den eenen tijdt geloofde sy haer Suster, en den anderen tijdt konde sy Ferdinand sulck een boosheydt en bedriegery niet toe vertrouwen: en in dese ongerustigheyt verwachtte sy den tijdt dewelcke haer Lamie gestelt had, om de belofte van Ferdinand te anti-dateren, of te voor-datemen. Ondertusschen deedt Lamie haren Reghts-geleerden by haer komen, en na dat sy hem hadt te kennen gegeven, wat treck sy van meening was haer Suster te speelen, vertoonde sy hem de uysterste noodt daer sy ingebracht waren. Hy, als niet meer hebbende om by te setten, en sy siende haer beste jaren voorby te gaen, sonder te weten waer sich te keeren, behalven dat sy gevaer liep, by verloop van tijdt, den goeden naem, dewelcke sy door haer geveynstheyt verkregen hadt, te sullen verliezen. Dat het haer derhalven wel noodigh was, om dese ongevallen voor te komen, te trouwen, hem ondertusschen verseeckerende, dat dese verandering van staet, geensins haer genegentheydt t'hemwaerts sou doen veranderen. Dat sy vonden genoegh hadt,

had, om haer man trouw te schijnen, son-
der te zijn, soo wel als sy gehadt had, voor
de werelt suyver te schijnen, en onder-
tusschen te doen gelijk sy deed. Om al
het welcke te bekomen, sy geen beter
te bedencken wist, als den Thesforier of
Schat-meester Ferdinand. Bartolijn, sich
als doe bevindende meer gedrongen door
sijn noodtsaeckelijckheden, als bewogen
door haer vertooning, keurde den voor-
slagh van Lamie voor goet. Sy besloten
dan te samen Ferdinand met geweld tot
het selve te dwingen, indien hy, gelijk
waerschijnlijk was, sich weygerigh
daer toe vinden liet. Daer op gaen dese
twee staelen by Delie, Bartolijn eyschte
haer het geschrift af, en het selve lang ge-
noegh over gesien hebbende, seyde:
Me-Joffrouw, om dese saeck tot het eynde
te brengen, het welck voor geslagen is,
moetmen op die woorden, die daer staen,
en die wy veranderen willen, een seecker
poeder leggen, het welcke ick by my te
huys hebbe, het welcke de eygenschap
heeft, van alle letters, met inct geschre-
ven, uyt te doen, latende het papier soo
wit, als of 'er noyt opgeschreven was ge-
weest. Bedenckt u, of gy wilt dat ick het
schrift met my neme. Brengt uw kruyden
hier, antwoorde Delie, indien het u goet
dunckt, want dit papier sal uyt mijn huys
niet gaen. Bartolijn, houdende het papier
in de eene handt, taste met de andere in

K

sijn

fijn sack, en een wijl gevoelt hebbende, riep als met verbaestheyt, ha ha, ick heb hier noch yets daer van by my, en daer mede een kleyn dooskens voor den daghalende, stroyde (na dat hy eerst den datum of dagh van de maent, om Delie de oogen te verblinden, met verschen inct uytgedaen had) een poeder over het schrift, en gaf het alsoo Delie, seggende, dat het nergens, als op de gemerckte of uytgekladde plaets wercken sou. Sy, sonder verder gedachten te hebben, nademael sy hem menighmael wel andere streecken had sien doen, nam het papier wech, en leyde het aen een kant. Den nacht gekomen zijnde, sandt Lamie den kleynen pagie aen Ferdinand, uyt den naem van Delie, om hem aen te seggen, dat hy sich omtrent ter middernacht aen de achterpoort van haer woning sou laten vinden, daer sy komen sou, om hem te vergunnen het gene sy hem belooft had. Ferdinand nam dese bootschap aen, en Delie, onkundigh daer van zijnde, konde den aen slagh niet verhinderen. De uur gekomen zijnde, begaf sich Ferdinand na de bestemde plaets. Lamie opende de poort, en dewijl de gunsten, de welcke ons onverwacht voor komen, onse opmercking wech nemen, vandt sich desen Minnaer soo opgetogen, dat hy niet sagh hoe hy sich selven in de stricken van dese bedrieghlijcke Lamie gingk werpen. Nauwelijcks had
Lamie

Lamie de poort weder gesloten, wanneer een troep van Ampt-lieden van het Ge- recht, die Bartolijn in een hoeck verbor- gen had, met groot geweld aen de poort kloppen quam. Lamie, als wel onderricht zijnde, opende terstondt, en stracx qua- men dese binnen. Men braght ter- stont licht, en toen was het dat Ferdinand Lamie, in de plaets van Delie, by sich sagh, sonder te weten, of hy Delie te beschul- digen hadt, uyt wiens last hy gekomen was: maer eylaes! de elendige verwachte hem als doe met smarten aen haer kamer- venster, sonder te weten, hoe het met hem gelegen was, singende van vreughden een nieuw liedt, terwijl Ferdinand niet deedt als sijn ongeval beklagen, wanneer hy, benefsens de snoode Lamie, wech gebraght wiert, om over de beschuldiging van dese geveynsde ondervraeght te worden: de- welcke, voor gevende, dat hy haer met woorden en beloften hadt bedrogen, om haer eer te benemen, nu niet anders deedt als, tot vergoeding van de selve, hem tot een man te eyschen. Hun klaghten wier- den wederzijts van den Rechter aenge- hoort, die den armen Ferdinand seer rou- welijck handelde, als zijnde alreeds van te voren door Bartolijn ingenomen. Eyn- delijck de schuldige wierdt vry gestelt, en de ontschuldige in de gevangkenis ge- braght. Ondertusschen Delie, siende dat de uur, dat haer minnaer komen most, voor

K 2

by

by was, begaf sich na haer kamer, zijnde wel verwondert dat hy in gebreecke gebleven was. Nauwelijcks had sy sich te bedde geleght, vol droeve gedachten zijnde, wanneer sy haer Suster sagh inkomen, die sy geloofde by haren Bartolijn te zijn. Dese haer gevouwen handen ten Hemel op heffende, en daer na kruysweeghs over haren boesem leggende, wierp sich ter aerden neêr, doende niet als huylen en snicken. Na dese handelingen, dewelcke schenen uyt een geheel wanhopigh gemoet voort te komen, borst sy in dese woorden uyt: Ach bitter ongeval! ô onvergelykelyck onheyl! elendige! wat sal ick gaen maecken? hoe sal ick mijn eer en aensien, tegen de lastering de welcke haer dreyght, kunnen beschermen? sal ick dan soo straffelijck van mijn noodtlot gehandelt worden, dat ick op een stondt, op een oogenblick, sal moeten verliesen, het geen ick in soo langen tijdt by de werelt verkregen heb? Met dese woorden viel sy gelijk als stijf van haer selven. Delie, hier over t'eenemael ontstelt, sprangk in het hembde van het bedde, en liep nae haer Suster, om haer los te maken, en te hulp te komen. Wanneer dese nu quanswijs weder tot haer selven gekomen was, begoft sy met tusschen-posen aldus te spreken: Ach Delie, mijn waerde Suster, het grootste ongeval van de werelt is ons heden over-gekomen. Hoe dat? vraeghde

De-

Delie vol verbaesthey. Helaes! antwoorde de schijnheylige Lamie, ick was aen onse achter-poort, wachtende na Bartolijn, en dewijl den nacht duyfter was, opende ick de poort voor een, die ick meende dat hy was, dewelcke daer op binnen quam: maer nauwelijcks was hy in het huys gekomen, wanneer hy van de dienaers van het Gerecht gevolgt wierdt, die sich met geweld in huys wierpen, zijnde misschien beleyt of af-gerecht, door den een of den ander min-yveraer van dese, die ghy door uw geestigh gelaet hebt weten te trecken, dewelcke ongetwijfelt de voetstappen van Bartolijn meende na te spooren. Maer soo haest als'er licht gebragt wierdt, bevandt ick dat ick uwen Minnaer Ferdinand, in de plaets van de mijne, by my hadt. Ick, siende my aldus overvallen, en in het midden van de dienaers van het Gerecht, bevandt mijn geest in sulcker voegen ontstelt, dat ick niet eenen vondt bedencken konde, om my daer van te dienen, als alleen te seggen, dat Ferdinand mijn getrouwde man was, volgens de beloften dewelcke ick seyde dat hy my gedaen had. Hy, in de plaets van het selve toe te staen, deedt niet anders als het tegendeel te beweeren. Daer, indien hy soo voorfichtigh was geweest om het selve toe te staen, de geheele saeck in soetigheydt sou afgeloopen hebben. Maer dewijl hy vast by het loochenen bleef, heeft hem

K 3 den

den Rechter na de gevangenis gefonden. Soo als fy hem wech braghten, tasten de dienaers juyft in fijnen sack, daer fy by ongeluck een van uwe brieven gevonden hebben, dewelcke seer diende, om hem noch te meer, aengaende de beloften, die ik seyde dat hy my gedaen had, te overwinnē; nademael ghy hem in den selven brief als uyt min-yver overhaelt, en hem verwijt, dat hy voor gehadt heeft my te trouwen. Ghy prijft my daer in over mijn geschickt leven, en schijnt uw eygen vryigheydt in kleeding en in leven eenighsins te beschuldigen. Desen brief hebt ghy met uw eygen handt geschreven, dewelcke als een krachtige getuyge dient, om te bewijfen, het gene ick van Ferdinand geseght heb. Hoe sullen wy uyt desen doolhof geraecken? om mijn eer te behouden, is ons maer eenen wegh overigh; ghy zijt mijne Suster, wy zijn van een bloet, mijn schande is de uwe, de uwe de mijne, indien wy dese gelegentheydt laten voorby gaen; ick ben bedorven in mijn eer en aensien, in tegendeel, indien Ferdinand my trouwt, blijft alles in sijn geheel. Wat u belangt, ghy hebt andere gelegentheden genoegh, en die van beter aensien; don Alonso, onder anderen, een jongk, braef en Edel Ridder, en die het erfdeel van sijn vader boven het hooft staet, die alreeds stock-out is; wat wilt ghy dat ick doen sal? Ick ben in wanhoop. Ghy brengt'er my verder in als gy
zijt,

zijt, antwoorde Delie (haer met een vergramt gesicht aenfiende) snoode onbeschaemde als ghy zijt, die ick van nu voortaan verloochede mijn Suster te zijn. Doch het quaet sal mijn verstandt niet vermeersteren, maer het sal beter zijn, my tegen uw boosheyt te kanten; packt u van hier, ick heb geen aensien meer van bloet of maeghschap omtrent u, uw eer is de mijne, noch uw schande de mijne; ick heb genoeg om uw snoode listen voor te komen. Ick verseeckere u, dat al uw verraderyen, en trouwloosheden, op uw eygen kop fullen komen. Met dese woorden begaf sy sich na haer Kabinet, om haer brief voor den dagh te halen; maer deselve ontvouwende, vandt niet anders als een onleesbaren brief, nademael het poeder al de letters ten deelen opgegeten, en ten deelen soo mismaeckt hadt, dat het onmooghlijk was, een woordt daer van te lesen. Delie meende uyt haer sinnen te varen, en haer handt aen haer snoode Suster te slaen: maer dese, poogende dese haer rechtvaerdige gramschap te stillen, loogh logen op logen, en duyde het op onwetenheyt het geen Bartolijn door quaetaerdigheyt gedaen hadt. Ten laetsten, na dat Delie Lamie duyfentmael haer ontrou verweeten hadt, veynsde sy sich een weynigh te bevredigen, vreesende dat Lamie weder de een of de andere duyvelsche vondt sou voor den dagh brengen, om het

K 4

voor-

voornemē dat sy hadt te verhinderē. Dien dagh aldus als in stilheyt doorgebracht zijnde, besloot Delie haer voornemen uyt te voeren. Sy nam een kleet aen, het geen wat sediger was, als dat sy gewoon was te dragen, en, alleen met een dienstmaeght verselt, gaet by Ferdinand in de gevangenis, die by na half doot was, door dit overval. Sy vertelde hem van stuck tot stuck, de verradery en geveynstheyt van Lamie, en hoe al haer boosheden uyt den koocker van den loosen Bartolijn voortquamen, die haer lichaem soo wel als haer geest besat; wanneer het af-zijn van andere, daer sy in het heymelijck mede boeleerde, sulcks toeliet. Kortelijck, met dese en andere bysonderheden, dewelcke sy Ferdinand ontdekte, aengaende de onkuisheyt van haer Suster, soo voeghde sy daer by de rechtvaerdige gramfchap die haer vervoert hadt. Den gevangen, hoorende dit verhael, stondt t'eenemael verslagen en verbaest, nademael de vrienden, door de welcke hy sijn verlossing verhoopte te bemiddelen, t'eenemael met het goet gevoelen, het welcke sy van de schijnheyligheyt van Lamie hadden, ingenomen waren, en haer voor een wijse en besette Jongk-vrouw achten, en hooger als haer Suster, wiens vrye leven hen meerder oorsaeck van vermoeden gaf. Hier door vreesde Ferdinand, dat sy seer swaerlijck van dat gevoelen souden af te brengen zijn, behal-

halven dat sy door hunne redenen, dewelcke sy tot achterdeel van Delie hadden by gebraght, hem by an soo verre gebraght hadden, dat hy bykans hadt toegestaen Lamie te trouwen. Hier door was het dat Delie het onthael van hem niet kreegh dat sy verwacht hadt, foodanigh was sijn geest met de valsche dreygemen ten van de andere zijde ingenomen. Op dese voorragen, dewelcke Delie hem deed, om het voornemen van haer Suster te stuyten, vraeghde haer Ferdinand onder anderen, waer den brief was, die hy haer gegeven had? sy ontfak hier over in haer aengesicht, en gaf hem geen antwoord op sijn vrage; doch eyndelijck, als haer Ferdinand drong te seggen, wat sy daer mede hadt gedaen, bekende sy oprechtelijck, wat van de saeck was, en hoe haer Suster haer bedrogen hadt, en dat, om een verklaring die hy gedaen hadt, te anti-dateeren en te voor-schrijven, Bartolijn daer een poeder opgestroyt hadt, die het geheele geschrift te schande gemaect hadt: gelijk sy hem, met het ontvouwen vanden brief, de waerheydt daer van toonde. Ferdinand erkende evenwel, hoe seer de letters mismaectt waren, eenigen treck van sijn schrift. Hy vertoornde sich een weynigh, om dat hem Delie soo weynigh hadt vertrouwt, als sich door de bedriegery van haer Suster te laten afleyden: gevende haer eenige koele antwoorden, wanneer Delie

K 5

hem

hem badt, haer een ander te willen geven; evenwel nam hy de penne in de handt, en gaf haer het gene dat sy van hem verfocht, op voorwaerde, dat sy hem de uure sou te kennen geven, wanneer Bartolijn gewoon was Lamie te komen besoecken. Het welcke Delie gewillighlyck gedaen heeft, nademael de gramschap en wraeckfucht de nature in haer overwonnen had, om die van Ferdinand te voldoen: Hier mede scheyden dese twee lievers, en Ferdinand ontboodt terstont sijn geheymste en naeste vriende, en gaf hen al dese bysonderheden te kennen. Sy, ten hooghsten over sulcke treecken verbaest, beloofden hem, hun naerstigheyt te gebruycken, en op te passen, om Lamie te betrappen, beneffens haer boel; het welck hen, door toedoen van Delie, geluckte; en alsoo wierdt Ferdinand van sijn gevangkenis, en den eysch van Delie ontllagen, en den boosen handel van dese geveynsde bekent gemaect. Ferdinand aldus in vryheyt zijnde, liet eenige dagen voorby gaen, sonder blyck te toonen, veel wercks van Delie te maken, hoewel hy haer meer beminde als oyt. Ondertusschen veranderde sy haer prachtigh gewaedt, om de werelt alle gelegentheydt van quaetspreecken te benemen. Ferdinand schepte ten alderhooghsten daer sijn genoeg in, siende dat sy, om hem te behaegen, haer pracht afleyde, het welcke hem deedt besluyten, sijn beloften

loften te volvoeren. Hy dan, op dit befluyt, gaf haer fijn trouw en eedt, aen de voet van den Altaer, met gemeene toefant van beyde hun verwanten. Maer Lamie, fich alfoo in haer hoop bedrogen, in het oog van de gansche werelt, en een spot van de Stadt Madrid ziende, geraeckt door een oprecht leetwefen over haer fnoodt beftaen, verliet de werelt, om in een van de geftrengfte kloofsters te gaen, die binnen Madrid waren, daer fy het overige van haer leven in alfoo veel droefheyt en treuren over braght, als fy het voorgaende in geveynstheyt, gefloolen dardelheden, en fnoode bedriegeryen begonnen hadt. Wanneer Lydamas fijn verhael ten eynde gebraght had, was het recht tijdt om flaepen te gaen, een yder dan, vergenoeght van de voldoening van Lydamas, en misnoegt tegen de fnoode Lamie, begeeft fich, na malkander de gewoonlijcke toewenfching gedaen te hebben, na fijn kamer.

HET III. BOECK.

DEn ouden Periander liet sich
 des anderen daeghs, na sijn
 gewoonte, van de Sonne
 op sijn bedde niet beschij-
 nen, maer begaf sich al met
 het kriecken van den dagh
 in sijnen Hof, sonder ander geselschap, als
 een boecxken, en het vermaeck van sijne
 aendachtigheden. Hy had nauwelijcks
 een keer of dry door den tuyn gedaen, of
 hy sagh den dienaer van Eustacchio uyt
 sijns Heeren kamer komen; Periander riep
 hem terstondt by sich, en dese by hem ge-
 komen zijnde, vraeghde hem den ouden
 Heer na sijn Meester, hoe hy sich bevandt,
 en hoe hy dien nacht geruft hadt. De
 dienaer seyde dat het tamelijck met de
 pijn ende wonde was, dat hy den voor-
 nacht seer wel en gerustelijck geslapen
 hadt, tot drie uuren toe, dat hy sich nu
 over eynde in het bedde met lesen besigh
 hielt. alsoo sulcks, oock te huys zijnde,
 zijn dagelijcksche gewoonte was. Indien
 ick verseeckert was, berechte Periander
 hem, geen ongenoegen te sullen aenbren-
 gen, ick sou my de eer van sijn aanspraeck
 geven. Ick twijfel niet, antwoorde den
 dienaer, of sulcks sal mijn Heer seer aen-
 genaem zijn, nademael sijn slapen al lang
 ge-

gedaen is. Periander begeeft sich met eenen na binnen, en vindt Eustacchio, gelijk den dienaar geseght hadt, al lesende. Hem den goeden morgen gewenscht hebbende, vraeghde hy hem, waer mede hy soo vroegh sich selven besigh hield. Ick hebbe, antwoorde Eustacchio, mijn dienaar dit boeck van die kasse doen langhen, en een goede wijl mijn onderhoudt daer mede gehadt. Periander het selve in de handt genomen hebbende, sagh dat het een van de deelen van het Treur-tooneel was. De Schrijver, vervolghde Eustacchio, heeft een groote mislagh begaen, dat hy onder al dese merckelijcke voorbeelden, dat van Lodovico Sforza, Hartogh van Milaenen, daer niet by gevoeght heeft, alsoo de tijdt met dese jaren wel over-een-komt, te meer, dewijl ick sie, dat hy in de twee voorste geschiedenissen al vry meer te rugge daelt. Misschien heeft hy geoordeelt het selve met sijn professie of stoffe van schrijven niet wel over-een-te-komen, antwoorde Periander, alsoo ick geloof sijn voornemen is, alleen van die Vorsten te spreecken, die door een geweldige doot een eynde van hun leven gemaect hebben; of dat misschien de stoffe niet omstandelijck genoegh is om de plaets te verdienen. Buyten twijfel, antwoorde Eustacchio, alsoo het een van de voornaemste voor-vallen van die tijdt is geweest, al waer het maer ter

oorfaeck van de over-een-komst die dien ongeluckigen Sforza met Tiberius gehadt heeft, daer de Schrijver een seer aerdige vergelijking over gemacckt sou konnen hebben; want voor eerst: Augustus gestorven zijnde, quam Tiberius in het Rijck, die, om het selve te verseecken, terstondt Posthumus Agrippa, die de navolging met recht toe quam, heeft laten dooden. Lodovico Sforza, mede alsoo in het gebiedt van Milaenen ingedrongen, doet oock Giovan Galeazzo, den waren Erfgenaem, om brengen. Tiberius bevandt sich in twijfel, om dat Augustus den jongen Agrippa hadt geweest besoecken, dat hy hem Keyser sou hebben willen maecken. Lodovico van gelijcken, om dat Karel de achtste Giovan Galeazzo hadt besocht, vreesde dat hem dien Koningk Hartogh van Milanen sou hebben willen maecken. Tiberius wilde toonen en voorstellen, als was hy van den Raedt tot die waardigheyt gekooren, en niet door sijn schelmery, en loosheydt van sijn moeder Livia ingedrongen. Lodovico, op de selve wijze, wilde het oock een schijn geven, als ware hy door het volck, tot voordeel van den staet, en niet door sijn rabauweren, daer toe gekomen. Tiberius veynsde het Rijck niet te willen aenvaerden; soo deedt oock Lodovico. In een faeck alleen verschilden sy te wijdt, namentlijck, dat Lodovico soo lang vertoefde met het omz

Verge-
lijking
tus-
schen
Tibe-
rius
en Lu-
dovico
Sfor-
za.

Vir-
gil.
Mal-
vezzi.

ombrengen van zijn Neef Giovan Galeazzo, dat hy tot uytvoering van het selve den Koningk van Vranckrijck in de armen nemen most, tot zijn uyerlijck verderf en ondergangk: daer in tegendeel Tiberius soo haest niet tot het Rijck gekomen was, of hy focht, door het ombrengen van Agrippa, zijn stoel en staet te verseeckeren: want soo leggen de woorden van Tacitus. *Primum facinus novi principatus fuit Posthumi Agrippæ Cædes: quem ignarum, inermemque quamvis firmatus animo centurio, egre confecit.* dat is: Het eerste stuck wercks van zijn nieu verkregen Keyser-rijck, was het dooden van Posthumus Agrippa, dewelcke, hoe onkundigh en ongewapent, een Hopman niet sonder groote moeyten heeft konnen afmaecken. Want Tiberius liet sich selven duncken, zijn Rijck, soo lang Agrippa leefde, niet gerustelijck te sullen kunnen besitten, wetende, dat zijnde de rechte af-komst van Tiberius naerder daer toe als hy, die een woest en beestachtigh mensch was, deselve, soo menighmael als 'er eenige onlust tusschen hem en den Raedt of het Volck ontstondt, dien Jongelingk terstondt den eersten toevlucht van den Raedt en de Gemeente sou zijn. Behalven dat Agrippa, zijnde onbedacht en van weynigh oordeel, te lichtelijcker het een of het ander sou hebben derven bestaen, als die geen vrees voor eenigh gevaer hebben sou. En waerlijck foodanige lieden zijn het die, hoewel
buy-

buyten staet en bediening zijnde, evenwel moeten gevreesd worden, gelijk Pomponius geen kleyne vrees voor Titus Manlius hadt: als *Livius* seght: *Et quod haud minus timendum erat, stolidè ferocem viribus suis cerneret.* dat is: En het geen niet minder te vreesen stondt, dat hy hem sagh onbedachtelijck woest op sijn krachten. En seeckerlijck dese selve vondt van Tiberius wordt meesten tijt van soodanige Vorsten gebruyckt, in al diergelijcke verandering van saecken; komende de staet van het eene geslacht tot het ander, dat de ingedrongenen terfont de stamme van hun voorfaten t'eenmael poogen t'onder te brengen, gelijk als voor hen niet mogelijk zijnde, sonder het selve, in rust en vrede te leven. Gelijk de Romeynen, soo lange het geslacht van de Tarquijnen niet geheel uytgeroeyt was, in geduurige onrust en oorlogh mosten blijven. En dit is een van de redenen, waeromme ick geloof, dat het bestaen van Marcus Brutus tegen Iulius Cæsar, sulck een goet gevolgh niet heeft gehad, als dat van Lucius Brutus tegen de Tarquijnen, voor soo veel dese laetste niet alleen een geslacht, maer alles wat den naem van Tarquinius droegh, trachte uyt te roeyen; daer Marcus Brutus, de boom ter neder vellende, den wortel over gelaten heeft, uyt dewelcke Augustus voortgesproten is, dewelcke sijn voedtsel soo wel bestede, dat hy in het korte een sooda-

da-

danigen boom wierdt, die die geene, die de selve sou hebben willen afhouden, met zijn val sou verdrückt en verplettert hebben. En daerom is het dat men Egypten, Cappadocia, Syria, Macedonia, Bithinia soomenighmael van Koningen heeft sien veranderen, nademael de regeerende stamme die van zijn voorfaten niet t'eenemaal heeft kunnen of willen vernietigen. En daerom wordt Bardanus by *Tacitus* bestraft, dewelcke, in de plaets van Gotarzes, zijn voorfaet, te dooden, zijn tijdt met het belegeren van een Stadt verliesen en doorbrengen gingk, Met oorlof, Heer Eustachio, antwoorde Periander, dat men het quaet gevolg van Marcus Brutus, omtrent het dooden van Cæsar, alleenigh het sparen, van zijn geslacht sou toeschrijven, sou, mijns oordeel, veel gewichtiger belangen voor by gegaen zijn: want, voor eerst, het werck dat Lucius Brutus tegen de Tarquinij bestont, wiert door dry voorgaende faecken seer gestut; als eerstelijck, door de instellingen van Romulus selve, dewelcke in sich selven meer streckten om de vryheyt te bevestigen, als de macht van een' alleen, gelijk wel te bewijsen sou zijn. Ten tweeden, door de bequaemheydt van de borgeren en den Staet self, dewelcke nu soo ver in krachten en sterckte hadden toegenomen (als zijnde nu buyten hare kindtsheydt, en tot hooger jaren geklommen) dat sy nu machtigh waren
sich

Verge-
lijking
tus-
schen
Mar-
cus,
en L.
Junius
Bru-
tus.

sich selven te bestieren, en die van een ander niet van nooden hadden. En ten dar- den, door de moetwilligheyt en ongebon- dentheyt van de Tarquinij. Aen de andere zijde zijnder oock dry voorgaende din- gen, die de daedt van Marcus Brutus ver- achttert en ongeluckigh gemaect heb- ben. Het eerste is, de Heerschappy van Cinna, Sylla, Pompeius, en Crassus, de- welcke alreets de Stadt gewoon gemaect hadden het gebiedt van een alleen te kon- nen verdragen. Het tweede was, de onvol- maecktheyt der Borgery en de Stadt, de- welcke van schoon, gelijk sy eertijdt geweest was, nu, door quade gewoonten en manieren, met allen afgrijffelijck ge- worden was. Het derde was, de sacht- moedigheyt, en uytsteeckende goedertie- rentheyt van Cæsar selve, waer door hy het gemoet van het gantsche volck vol- komentlijck aen sich verbonden had; soe dat in plaetse van Romulus instellingen streckende na de vryheyt, die van Marius en anderen meerder plaets grepen, strec- kende na de dienstbaerheyt. Willen wy nu vorders spreken van die dingen, dewelck mede gaende zijn geweest. Dry dinghe waeren het bestaen van Lucius Brutus te- gen Tarquinius gunstigh en vorderlijck eerstelijck het schenden van Lucretia, he- welcke alleen genoeghsaem was, als zijn de een algemeen en publijck gevaer, d' gantsche menighe op de been te helpen
ge

gelijck Virginius, spreekende tegen Ap-
pius Claudius, dewelcke sijn dochter hadt
willen schenden, dese woorden aen of te-
gen het Volck gebruyckte. *Illis quoque enim
sistas, sorores, Conjuges esse, sed quo impunitior
est, eo effrenatiorem fore, aliena calamitate
documentum datum illis, cavendæ similis inju-
riæ.* dat is, Sy hadden oock hun Dochters,
zusters en Huysvrouwen, en indien sulck een
loen ongestraft bleef, sou het selve maer die-
nen om de soodanige te ongebondener te maec-
ken, doch dat hen nu door eens anders ongeval
le leering gegeven was, diergelijcke verongelijc-
ing te ontgaen. Het tweede was, de ge-
rechtige vyandtschap van Lucius Brutus
tegen Tarquinius. Het derde was, de daet
het volck bekent gemaect te hebben;
net hen de reden en oorsaek aen te wij-
zen, waeromme men de saeck bestondt, in-
troegen het selve mede deelachtigh aen
te t'samen-sweering zijnde, nootsaecke-
lijck most helpen uytvoeren, en deel aen
het gevaer hebbende, de hant tot het laet-
te toe daer aen houden. Het schenden
van van Lucretia, gaf de t'samen-sweering
sijn verwe, het gerechtigh misnoegen
van Brutus, deedt den aenvanger lof en
prijs verdienen, de kennisse van het volck,
brock haer mede tot de saeck, en maecte
de uytvoering te lichter. Maer omtrent
de saeck van Marcus Brutus tegen Cæsar,
vinderden hen, de geduurige gunsten en
veldaden vanden Prins, benccffens die
gene

gene die Brutus self ontfangen hadt, en hem niet minder als met de alderhooghste ondanckbaerheyt konden brantmercken. Ten tweeden de onkunde van het volck, zijnde de moordt self in den Raet, buyten hun kenniffe gedaen. En daer de schending van Lucretia het verdrijven van de Tarquijnen een verwe gaf, konde de gunst en goedertierentheyt van Cæsar, niet anders, als de quade betrachtting der t'samenfweerders ontdecken. Willen wy vorders het ooge op de gevolgen slaen, soo is 'er geen twijfel aen of wy fullen daer oock strijdigheden vinden: want voor eerst, het geen aenstonts aen de doot der Tarquijnen gevolght is, was het verlichten van het volck, en het selve van alle overvloed te besorgen; op dat het daer door de nuttigheyt van haer vryheyt moght bekennen. Het tweede was het dooden van de Edelen, dewelcke aenhangfelen van Tarquinius waren, op datse geen vernieuwing souden komen te doen. Het derde sou mer het vernietigen van het geslacht van de Tarquijnen (daer mijn Heer van gesprok heeft) mogen stellen: zijnde de gevolger van de doot van Cæsar t'eenemael strijdigh: want eerstelijck, alhier Antonius lesfende in een seer heerlijcke aenspraeck de Uysterste wille van Cæsar, in de welck hy het volck een groot geschenck ghemaeckt hadt, deedt het selve aenstonts bekennen, hoe veel nutter hen dien Tyrant

was

was. Ten tweeden, wierden hier de aenhangfelen in het leven gelaten. Ten darden, daermen in den eerstē aenvang Heyrlegers bestelde, om het geheele geslagt der Tarquijnen uyt te roeyen, op dat het selve sich niet weder meester van Romen sou komen te maken, wierden hier in tegendeel Augustus Oorlogs-machten beschaft, om sich des te beter meester van het Rijck te kunnen maecken. Dit zijn de redenen, en belangen, die my dunckt dat beyde dese aenvangfelen soo verschillende maken. Evenwel wat aengaet het uyt-roeyen en verwoesten van het gantsche geslacht der voorfaten, sou, in het algemeen genomen, niet sonder smette van goddeloofheyt kunnen doorgaen. Indien wy spreecken van eenigh Christen Prins, die de staet van eenigh ander, die vyant van den Christelijcken Godtsdienst is, komt in te nemen, sou deselve het uyterste, omtrent het verdelgen van dit geslacht, mogen aenvangen en bestaen, voor soo veel als sy hartneckigh by hun dwaling blijven, gelijk Godt door den Propheet Samuel Saul belaste, *benen te gaen en Amalec te slaen, al het sijne te verwoesten, en hem niet te sparen, oock niets van sijne goederen te begeeren, maer alles te dooden tot de vrouwen, kinderen, ja de suygelingen toe.* Maer indien wy van een Christen Prins willen handelen, die van een ander, die van de selve Godtsdienst is, de staet met geweld bemach-

Hoe
een
Vorst
sich in
over-
win-
ning
te dra-
gen
heeft
tegens
den
ver-
wonnē

machtight, dese heeft geensins te denken, door de doodt het geslacht van den eersten en rechten Eygenaer te vernietigen; het welcke, behalven dat het een onbetamelijck doen van een Christen sou zijn, eerder schijnt een vinding van de foodanige te zijn, die, willende in hun schelmeryen leven en voortgaen, allenigh poogen alle toom en teugel wech te nemen. Daer en tegen, indien sich een Vorst goedertieren tegen sijn onderdanen draegt, hen als kinderen, en niet als slaven handelende, niemandt, wie hy oock zy, te vreesen heeft. En daerom was het dat den Roomschen Raet, hebbende de Tarquijnen verdreven, sich voeghde te regeeren meer als Vaders van het Vaderlandt, als andersins, het welcke sonder twijfel hen veel geholpen heeft, gelijk uyt het gevolghe genoeghsaem gebleken is. In het is menighmael beter, dese, van dewelcken men het Rijck genomen heeft, te ceren, en een gedeelte van hun staet te laten, om het overige met gerustheyt te besitten. Gelijk Cyrus wijsfelijck gedaen heeft, dewelcke, hebbende Lydia bemachtight, en Cresus daer van berooft, die daer te vooren Koningk van was geweest, hem voor al een gedeelte van sijn gebiedt gelaten heeft, en een Stadt om te besitten. En waerlijck indien hy andere wegen hadt ingegaen, hy hadt het lichtelijck alles verloren. Daerom seght Iustinus: *Cræso*

Ⓢ

& vita & patrimonij partes & urbs Barce,
 concessa sunt, in qua etsi non Regiam vitam
 tamen & proximam Regiæ Majestati dege-
 ret. dat is: Cresus zijn, beneffens het le-
 ven, sijn gedeelten van sijn vaderlijke be-
 sittingen, en de Stadt Barce toegestaen, in
 de welcke hy, indien geen Konincklijck le-
 ven, ten minsten een, het welcke aen de Ko-
 nincklijke Majesteyt de naeste was, geleest
 heeft. En vervolgende toont hy de nut-
 tigheyt van dat besluyt, seggende: *Hæc*
clementia non minus victori quam victo utilis
fuit. Quippe ex universa Græcia, cognito
quod illatum Cræso bellum esset, auxilia ve-
luti ad commune extinguendum incendium,
confluebant. Tantus Cræsi amor apud om-
nes urbes erat, ut passurus Cyrus grave
bellum Græciæ fuerit, si quid crudelius in
Cræsum consulisset. dat is: Dese sacht-
moedigheyt is niet minder den overwinnaer,
als den overwonnen, nut en vorderlijk ge-
weest. Want bekend zijnde dat Cresus den
oorlogh aengedaen was, is van alle kanten
onderstant, gelijk als om een gemeene brandt
te blussen, te samen gevloeyt: want soodanigh
was de liefde die al de Griecksche steden
Cresus toedroegen, dat Cyrus een swaren
oorlogh sou hebben moeten uytstaen, indien
hy wreedelijck met Cresus gehandelt hadt.
Indien de Koningk van Vranckrijck op
dese wijze gehandelt hadt, wanneer hem

Fer-

Ferdinandus van Arragon het Rijck van Napels wilde opdragen, indien hy hem Heer en besitter van Calabria hadt willen laten, hy sou misschien het een en het ander niet verloren hebben. En waerlijck hy hadt het selve behooren te doen, ten minsten soo lange, tot dat hy sich selven in het Rijck van Napels bevestight en sterck gemaect hadt, hebbende daer na tijds genoegh, die van Arragon weder uyt Calabria te helpen. Als David gedaen heeft, dewelcke nam de helft van Sauls goederen, dewelcke hy Mephiboseth gegeven had, en gaffe Siba fijnen dienaer, uyt vreesse dat deselve na sijns vaders Rijck stondt. Waer over *Procopius* alsoo van hem segt, dat hy sulcks gedaen hadt: *Ut substantiam minuens, animum ipsius deiceret, ne Regnum affectaret; alias enim illum, qui adversus dominum suum mendacium dixerat, quem punire potius debebat, nequaquam participem cum eo fecisset.* Op dat hy, verminderende sijn middelen, sijn moet oock verminderen en ter neder werpen sou, op dat hy na het Rijck niet sou trachten; anders soude hy hem, die alreeds tegen sijn Heer gelogen hadt, en dewelcke hy eerder had behooren te straffen, geensins met hem deelachtigh gemaect hebben. Alexander de groote, wanneer hy tegen Koningen die verre van Macedonia gelegen waren oorlooghde, pooghde niet alleen, wanneer hy hen overwonnen hadt, hun stam geheel uyt te roeyen, maer het

geen

geen meer te verwonderen is, gaf de Rijken weder aen die hy defelve ontnomen had. Waerlijck een groote en alle Princen betamelijcke Edelmoedigheydt, die een ander Vorst, in foodanige gevallen, behoort te gebruycken, wanneer sy met weynigh moeyten ver afgelegene volckeren, die in wijse van leven, in wetten, talen, en andersins van hen verschillen, overwinnen; en des te meer, wanneer sy oorlogen meer byt begeerte tot roem, als aertsche goederen; altoos is het veel beter door middel van sachtmoedigheydt te verseecken, dan het geen swaerlijck door geweld te behouden is. Maer evenwel, indien men niet moght komen te vreesen, dat dese, dewelcke voorheen Vorst van onse overwonnen landen is geweest, daer in blijven, en eenige muyterien moght komen aen te rechten, is het gevoeghlijck hem eenenigh gebiedt in andere gewesten toe te zeggen; gelijk Cyrus mede gedaen heeft, dewelcke de Meden overwonnen, en Astiages van sijn Rijck berooft hebbende, hem in dat Rijck niet gelaten; maer het gebiedt over Hyrcania gegeven heeft; en soewel *Iustinus* seght, het selve geschiet te zijn, om dat Astiages niet weder na sijn vaderland wilde keeren, is evenwel mijns oordeels waerschijnlijcker, dat Cyrus sulcks gedaen heeft, om dat hy vreesde, dat hy, die alreeds de doot van sijn Neef bevordert hadt, om sich in het Rijck te

L

hou-

houden, nu, daer van berooft zijnde, niet stil sou sitten, wanneer hem gelegenthey, het selve weder te krijgen, voor komen sou. Andere hebben noch andere middelen gebruyckt, houdende de soodanige in Koningklijcke eer by sich. Gelijk Herodes de groote met Aristobulus en Hyrcanus soo lange gedaen heeft, tot dat sijn wreedtheyt hem eyndelijck in deselve gedachten van veel anderen deedt vallen. Voor al evenwel sou die wijze van doen van David plaets behooren te hebben, die Sauls goederen Mephiboseth, Soon van Jonathan, gelaten, en den selven by sich in groote eer en waerdigheyt gehouden heeft. Het welcke hem seer wel geluckt is. Maer wanneer al dese middelen te swaer souden mogen schijnen, of ten insicht van een ongerust gemoet in den overwonnen, of door een ongemeene genegenthey van het volck tegen hunnen ouden Heer, soude men de selve na een langkduurige ballingschap kunnen versenden, gelijk den Paus in Bologna gedaen heeft. Maer wy hebben, mijns oordeels, genoegh daer van; waer is uw heerlijkheyt in het lesen mede besigh geweest? Met de geschiedenis van de Koningin Isabella van Hongaryen, antwoorde Eustacchio. Hebt ghy daer eenige aenmercking over, vraeghde Periander? Eenige, antwoorde Eustacchio, en voornamentlijck die, aengaende de Regering der vrouwen,

wen, en haer swackheden en misflagen, die deselve niet selden begaen, gelijk dese tegen den Cardinael Martinuzius geen kleyne en geringe passie of vrouwelijcke drift getoont heeft. Gelijk oock *Tacitus* seght: *accedere matrem muliebri impotentia: serviendum foeminae*; waer mede hy schijnt het vrouwelijck gebiedt niet seer te prijzen: hier over hebbe ick by mijn selven overgelegt, voor hoe veel sy over de mannen souden mogen heerschen; waerom hun heerschappy haetelijck is; en hoe veel macht de Princen aen de vrouwen souden hebben toe te staen. Maer ick sie *Ambrosio* benefens *Lyfander* in komen, waer over het tijdt sal zijn ons redenen hier over te eyndigen. Noch soo niet, viel daer *Periander* op in, wy hopen hen eerder te bewegen, benefens ons, hunne ooren daer toe te verleenen, staende met eenen op om *Ambrosio* te ontfangen. Maer alsoo hy in sijn wesen eenigen schijn van droefheyd gaf, vandt hy sich genoodtsaecht te vragen wat hem lette, en of hem in sijn huys eenigh ongenucht bejegt was. Het geen my bejegt is, antwoorde *Ambrosio*, sou noch uw huys, noch die daer in zijn, mogen geweten worden, en komt alleenigh uyt mijn self voort, het zy uyt swaermoedigheyt, of andersins, behalven dat de saeck in sich selven nauwelijck de beseffing van een wijs man verdient. Het geen macht heeft een wijs man te be-

Ver-
hande-
ling
aen-
gaende
de Re-
gering
der
Vrou-
wen.

droeven, heeft oock de waerdy van onse
 befeffing, antwoorde Periander. Daer-
 om, waerde Heer Ambrosio, voor soo veel
 wy uwe rust beminnen, maectt ons uw
 kommer of moeyelijckheyt, of wat het
 sijn magh, deelachtigh, op dat wy, is het
 anders in onse macht, daer middel tegen
 beschaffen. Het is soo gering, berechte
 daer Ambrosio weder op, dat ick het my
 self schame te seggen, en niet hooger als
 een droom te achten, gelijk my desen
 nacht een gebeurt is, die, ick doe oock wat
 ick doe, my evenwel niet laet een wey-
 nigh te ontruffen: my dacht, vervolghde
 hy, dat ick mijn broeder, die uw heer-
 lijckheyt wel kent, seyde hy, sich keeren-
 de na Eustacchio, met veele wonden door-
 steecken, half dootd in mijn armen hadt,
 het welcke my sulck een schrick aen-
 bracht, dat ick daer door ontwaecte, jae
 scheen, wacker zijnde, als noch sijn such-
 ten te hooren. Op droomen, seyde Ly-
 sander, moet men geen acht slaen. Sy
 zijn, voer daer Periander op in, niet seer
 te achten, en oock niet t'eenemaal te ver-
 achten. De meeste ontstaen uyt de gestal-
 tenis en hoedanigheyt van ons bloedt, of
 oock de spijsse, dewelcke wy genutticht
 hebben, maer evenwel zijnder oock som-
 mige, voornamentlijck die ons tegen den
 morgen aenkomen, wanneer de spijsse ver-
 teert, en de beweging van ons bloedt een
 weynigh gestilt is, die al menighmael
 voor-

Van de
 droo-
 men.

voorfeggers van toekomende dingen zijn. Gelyck die van den Koningk te Babel geweest is, als ook die van Pharao en anderen, sonder dat 'er ontallijcke van onse tijden ontbreecken, daer ick eenige van de mijne wel derf onder reeckenen, die door de uytkomst wel getoont hebben, dat haer voorfeggingen niet alle logenachtigh zijn. Ick beken, antwoorde Eustacchio, dat ick 'er weynigh geloof aen geef, mischien is het om dat ick de ware oorfaeck daer niet van verstaet, noch op wat wijze dese indruckingen in ons geschieden, als die my met natuurlijcke dingen weynigh bemoeye. De geestige *Rabelais*, berechte daer Lyfander op, seght, dat de ziele in diergelijcke gelegentheydt de minnen of voetsters slacht, die, hebbende haer voedster-kinderen te rust geleght, en in slaep gebraght, sich een weynigh, of in de keucken of elders, gaet vermaecken: dat alsoo oock de ziele, hebbende haer bevolen pant nu in de rust, oock op dese wijze sich in de Goddelijcke aenmercking van boven natuurlijcke dingen, als buyten sich selven, na die plaets van haer afkomst gaet vermaecken, siende aldaer, of ontfangende door een ziellijcke indrucking foodanige dingen, die met geen menschelijcke oogen kunnen gesien worden. Die *Exopsychosis*, of buyten-wandeling van de ziel, antwoorde Periander, sou weynigh plaets by my grijpen, maer wel dat eenigh goet

Genius (vergeeft my, indien ick te grovelijck Philosophoer) niet sonder de Goddelijcke toelating, door een soodanigen invloeying die de stoffeloose wesens eygen is, soodanige verborgen dingen, onder andere somwijlen oock in hun eygen gedaente, ons ziele mede-deelen; wy konnen van die saecke niet als by raeming sprecken, maer wenschende dat den goeden Hemel sulck quaet van u afwende, sullen wy uw Edelheyt versoecken, deel te willen nemen aen eenige staetsche aenmerkingen, die ick al met verlangen, uyt den mond van den Edelen Eustacchio, verwacht. Van gantscher harten, antwoorde Ambrosio, en met eenen sich yder een stoel hebbende doen langhen, setten sich soo aen yder zijde van Periander, die al veerdigh met luysteren was, eer Eustacchio sich bereydt vandt te sprecken. Die eyndelijck aldus vervolghde. Ick hebbe geseght waer ick van meen te handelen, sal beginnen met het eerste, en seggen, dat de vrouwen in dryderhande manieren heerschen; eerstelijck, directelijck (om met de Rechtsgeleerden te sprecken) alleen; ten tweede, indirectelijck alleen; en ten darden, neffens haer Soon, Man, of ander. De eerste wijze van regeeren, dat is directelijck, en eygentlijck, geschiet in actie van Iurisdicctie, gelijk dat van in Rechten te oordeelen, tot het welcke groot verstandt en standtvastigheyt of onbuygh-

Ver-
volgh
van de
heer-
sching
der
Vrou-
wen.

buyghfaemheyte vereyscht wordt, waer door de vrouwen, ter oorsaek van hun swack verstandt, daer toe niet bequaem konnen geacht of gehouden worden, en waer over oock sulcks in de wet verboden is, gelijk men oock inder daedt maer eene Debora in tegendeel vint, dewelcke in het Oude Testament, of Verbondt, onder de Rechters getelt wort, die oock het volck Israels met sulck een wijsheyt en beleydt bestiert en geregeert heeft, dat sy een eeuwige gedachtenis van haer daer over nagelaten heeft; evenwel kan dit cenige voor-beeldt het geen wy geseght hebben niet krachteloos maecten, behalven dat men sou mogen seggen, dat Debora niet uyt of na haer eygen hooft geregeert, maer gelijk als een Propheteresse, het geen, haer van Godt geopenbaert is tot antwoordt gegeven heeft.

De tweede wijze van Regeering, de welke wy indirectelijck noemen, en oneygentlijcker is, is niet anders, als de macht van gebieden te hebben, het welke by toeval een vrouw bekomen magh, dewelcke, zijnde Dochters van Vorsten, hunnen Vader in de staet en besitting konnen navolgen. En al-hoe-wel het gebieden schijnt de mannen alleen eygen te zijn, en die het selve met de vrouwen niet schijnen gemeen te hebben, evenwel dewijl het de vrouwen soo eygen is als de mannen, rijckdommen te besitten, ge-
L 4 beurt

beurt het menighmael dat het gebiedt de rijckdommen volght, ter oorfaeck van het besit, waer door de vrouwe, zijnde deelachtigh aen de besitting, oock deelachtigh aen het gebiedt is.

De derde wijze is, te bestieren beneffens de mannen, sonder dat de vrouwen het gebiedt alleenigh hebben; dit is dat men menighmael fiet, dat de vrouwen heerschen met de mannen, de moeders met de kinderen, en de groot-moeders met de neven, het welck genoeghsaem geschiet en geschieden magh, maer of het vorders wel of qualijck zy, sullen wy terstont sien. Het blijktt dan klaerlijck dat de vrouwen niet directelijck of eygentlijck konnen bestieren en regeeren, of om klaerder te spreucken, in foodanige heerschappy als wy noemen *Judicare*, of oordeelen, maer wel in foodanige als wy noemen *Commendare*, of beveelen; en oock op de derde wijze, namentlijck met of beneffens haer soon, of andere mannen. Wat nu het tweede hoofd-stuck belangt, of hun gebiedt hatelijck is, dat konnen wy aldus onderscheyden: of wy spreucken van de vrouwen alleen, of van hen in het geselschap van de mannen. Indien wy het verstaen in de eerste wijze, soo is'er geen faeck die hatelijcker en affienlijcker voor de mannen is, als een vrouwe te dienen; als strijdende met de reden, en Godts bevelen tegelijck, beneffens de wetten van de natuure.

re. De Heer heeft tegen de vrouwen ge-
 seght: *Ghy sult onder der mannen macht zijn.* Gen.
 Aristoteles seght oock, dat natuurlijcker ^{2.}
 wijze het volmaeckste over het onvol- ^{Arist.}
 maeckste moet heerschen, en, het ^{Pol.}
 geen beter is, over het minder. Zijnde
 dan de vrouwe (gelijck deselve duyfent-
 mael betoont) soo veel onvolmaeckter
 als een man, en van Pithagoras onder de
 quade dingen, gelijck den man onder de
 goede, gestelt; sou het een monster of mis-
 gestel in de natuur zijn, dat het volmaeck-
 te het onvolmaeckte sou moeten dienen,
 en het goede het quade; te meer, dewijl
 dat geslacht (ick segge niet altoos, maer
 ten meestendeel) berooft is van de behoer-
 lijcke wijsheyt, voorzichtigheyt, en dap-
 perheyt, en in tegendeel vol hoovaerdig-
 heydt, en wellust; en by gevolgh onbe-
 quaem tot de heerschappy. Waer om oock
Tacitus aldus daer van spreekt: *Non so-* Tac:
lum imparem laboribus sexum sed si licentia ad Ann.
sit seruum, ambitiosum, potestatis avidum. 5.
 dat is: Een geslacht, niet alleen onbequaem tot
 den arbeyt, maer oock, indien het sulcks toegela-
 ten is, wreedt staetsuchtigh, en begeerigh na
 macht. Soo sal dan de heerschappy der
 vrouwen, niet alleen hatelijck, wanneer
 sy uyt eygen macht gebieden, maer oock
 in sich selven schadelijck zijn. Men moet
 hier niet tegen voeren, het geen wy hier
 voor van *Debora* hebben geleght, alsoo
 ick het selve eerder tot mijn voordeel

L s sou

sou kunnen trecken : want indien sy wel peregeert heeft, heeft sy sulcks als een Prophetesse gedaen, en indien haer bestiering niet hatelijck zy geweest, was het, om dat een man voor haergeboden heeft. En Godt wilde dat de Israëlitien door een vrouwe souden bestiert worden, en wetende dat sy door hun natuurlijke eygenschap daer toe onbequaem waren, **Iud. 4.** heeft hy een prophetische geest in haer gestort, en, willende dat sy sonder haet sou aengenomen worden, alsoo hy wel wist sulcks van natuuren tegen de borst te zijn, heeft haer Barac toegevoeght, op dat sy door hem gebiedende, sulcks niet van een vrouwe alleen sou voortkomen. Ick sal menighte van Rijcken en heerschappyen voor by gaen, die door het gebiedt der vrouwen te gronde zijn gegaen, daer men de oude en hedendaeghsche geschiedenissen vol van fiet. En indien *Tacitus* seght, *serviendum foeminae*, verstaet hy sulcks niet dat een vrouwe sal hebben te gebieden alleen, noch als Rechtersche, noch Beheerschter, maer op de darde wijze, beneffens een man, alsoo hy van Livia spreeckt, dewelcke zijnde de oorsaeck geweest, dat Tiberius tot het Rijck quam, sou men mogen twifelen, of hy oock weder in vergelding de oorsaeck van haer heerschappy niet zy geweest. En hier souden wy nu mogen aanmercken, wat gesagh men de vrouwen in diergelijck geval sou

sou hebben te geven, en of hun heerschappy hatelijck zy. Omtrent het welcke te beantwoorden, men nootsaeckelijck in et onderscheyt sou moeten gaen, itellende of heerschappyen die onvast, of daer mannen woest, en oorloghs-gefint zijn; of soodanige Staten die, levende in een geruste vrede, onbekommerlijck bestiert worden.

Indien wy het eerste vast stellen, soo veel de wederborstigheydt of hatelijckheydt belangt, sou ick volkomentlijck gelooven, dat de selve hatelijck zijn: het welcke Semiramis wel wetende, heeft het Rijck niet opentlijck derven aenvaerden, gelijk *Iustinus* seght: *Hæc non immaturo puero ausa tradere imperium, nec ipsa imperium palam tractare, tot ac tantis gentibus, vix patienter uni viro, nedum foeminae parituris.* dat is: Dese niet dervende het Rijck een onvolwassen kindt vertrouwen, noch oock selver dat opentlijck bestieren, alsoo soo veel en soo groote volckeren nauwelijcks met lijdt saemheyt een eenigh man, ick swijge een vrouw, souden willen gehoorsamen. En de reden daer van is niet anders, als dat zijnde die onderdanen eē straf oorlogs volk, sy sich van eē vrouwe niet souden hebben willen laten bestieren, indien sy haer in het begin daer voor gekent hadden; aengemerckt dat voor heen de geseyde onderdanen, alleenigh om dat *Sardanapalus* den aerdt en weeckheydt van een vrouw hadt, hem soodanigh veracht,

en ten laetsten ter doodt gebraght hadden:
 Dit is dan het geval in het welke Tacitus
 seght, *serviendum faeminae*, toonende dat
 het hatelijck voor een oorloghs-volck sou
 zijn, als dat van Romen was, en gevaer-
 lijck voor een nieuw Prins, als Tiberius,
 in geselschap van een vrouw te heerschen.
 Indien wy vorders ondersoecken wat ge-
 sagh men deselve in sulck een gelegent-
 heyt heeft te geven, segge ick, dat men
 haer in de saecken van oordeelen, noch
 immediatelijck of onbemiddelijck in die
 van staet moet inlaten; niet alleen ter oor-
 saeck van hun onbequaemheyt, maer oock
 ter oorsaeck van de verachting daer sy in
 fouden kunnen vallen, al-hoe-wel sy al op
 de alderbeste wijze regeerden. Alexander,
 Roomsche Keyser, een man van groote
 Rechtveerdigheyt, en vol van de omstan-
 delijckheden, die een voortreffelijck Vorst
 mogen betamen, alleenigh om dat hy sijn
 moeder eenige saecken liet oordeelen, die
 evenwel met alle voorsichtigheydt en ge-
 rechtigheyt regeerde, viel binnen korten
 tijdt in de hooghste verachting, en wierdt
 cyndelijck van het krijghivolck ellendigh-
 lijck omgebraght. Waerlijck een
 krachtigh voorbeeld, om te bewijfen, dat
 de gemoederen van oorloghs-lieden, een
 afkeer hebben, van vrouwen bestiert te
 worden, keerende het selve de overtollige
 eer, die de vrouwen aengedaen wort, tot
 verachting van den Vorst self. Het wel-
 ke

ke Tiberius, een verstandigh en verfiende Vorst, deedt seggen: *Moderandos faeminarum honores. Dat men de eer der vrouwen matigen most.* En Tacitus, niet min loos als hy, verklarende de reden van dit seghs-woort, seght: *Muliebre fastigium in sui deminutionem accipiens:* dat is: *Nemende het hooge gesagh van de vrouw tot sijn eygen vermindering.* Evenwel moet men hen niet sonder eer en achting laten, wanneer sy de oorsaek zijn, dat de Vorst tot het gebiedt gekomen is. Gelyck men aen Salomon fiet, die door de goede bemiddeling van sijn moeder Betsabe, by den ouden Koningk David, tot de Koningklijcke waerdigheydt gekomen was, haer niet alleen seer hooghlijck ge-eert heeft, maer oock begeert dat sy beneffens hem op den Throon sitten sou. Evenwel hebbe ick in de heylige Schrift niet kunnen vinden, dat sy geoordeelt, of in den Raedt gesproken heeft.

Het ghesagh dan het welcke men de vrouwen, in een staet die onsecker is, te geven heeft, moet geensins onbemiddelt, of immediatelijck, maer wel met bemiddeling en uytwercking van den man zijn. Dese lesse gaf David oock aen Salomon in den 45 Psalm, seggende: *Filiae Tyri in muneribus vultum tuum deprecabuntur.* De Dochters van Tyrus sullen uw aengesichte met geschenck smeecken. Seggende niet u, maer uw aengesicht, daer *Theodoretus* en *Basilus* den

man by verstaet : voor soo veel de eere dewelcke de vrouwen wort aengedaen , door des mans bemiddeling moet geschieden. En daer om seght men by *Esaias* : *Tantummodo invocetur nomen tuum super nos.* dat is : *Dat uw naem alleen over ons aengeroepen worde.* En dese wijze van doen heeft sich *Tiberius* treffelijck aengematigt , dewelcke , wanneer sijn moeder gunst door sijn middel versocht , haer het selve lichtelijck toestondt ; jae hy heeft op het versoek van *Livia* menighmael soodanige dingen van den Raet versocht , die men sonder schaemroot te worden niet moght voorstellen ; maer wanneer men handelde van buyten sijn bemiddeling haer te vereeren , stelde hy sich terstondt daer tegen , seggende : *Moderandos faeminarum honores.* Maer indien wy sprecken van soodanige Vorsten , die in een seeckeren staet , en onbekommerde vrede zijn , als dan moet de vrouwe , dewelcke met hem te regeeren heeft , ter oorsaeck van haer verstandt , en oordeel , daer bequaem toe zijn , of niet : zijns onbequaem , dat se sich bemoeien met haer huyselijcke dingen ; zijns bequaem , is het meer als recht en reden , en niet min nut voor een Prins , de vrouwe van sijn bloet tot een deel van sijnen arbeydt te roepen om den man of door ondervinding , of hun verstant , of door eygen belang , of bysondere gegentheyt tegen hem of de kinderen ,
by

by te staen, gelijk men geen persoon sou
 kunnen vinden, die in geheyme saecken
 beter te vertrouwen sou zijn, als wiens
 belangen aen die van den man vast zijn.
 Gelijk Augustus, een seer voorsichtigh
 Vorst, sich menighmael met Livia, Numa
 Pompilius met Egeria, Cyrus met Aspa-
 sia, Tarquinius met Tanaquil, Iustinianus
 met Theodosia beraden hebben. Als dan
 moeten de Vorsten den raedt der Vrou-
 wen van hun bloedt geensins verachten,
 maer daer groote staet van maecken. Ge-
 gelijk oock Godt, omtrent het versenden
 van Agar, tot Abraham seyde: *Hoort de* Gen:
stemme van Sara, in alles wat sy u seght. 21.
 Gelijk oock den Schepper in het begin
 der scheppinge seyde: *Laet ons hem een hul-*
pe maecken. En waerom soudē wy dan
 andere hulp soecken, als dese die ons Godt
 daer toe geschapen heeft. En hier mede
 komt, na mijn seggen, over een het be-
 slechten van het geschil tusschen Valerius
 en Messalina, by Tacitus, besluytende, dat ^{Tac.}
 het geensins gevoeghlyck was, de vrou- ^{Ann.}
 wen in gevaerlijcke heerschappyen in te ^{5.}
 wickelen, maer wel in vreedsame en
 seeckere; daer ick by sou derven voegen,
 dat een jong Prins niet beter kan doen, als
 sich niet alleen met sich selven te beraden
 ('t welck oock eenighsins in gevaerlijcke
 staten plaets heeft) maer sich oock van de
 vrouwen te laten bestieren. Gelijk Theo-
 datus, Koningk der Ostrogothen, sich
 in

in het begin van zijn regeering, seer wel gedragen heeft, sich niet tegen zijn vrouw stellende: maer sich van de selve afscheydende, zijn geheel Rijk met ongerechtigheden vervult heeft. De Keyser Constantinus de sefte deedt noyt wel, als wanneer hy met zijn moeder Irene te radingk. En Salomon verviel niet, voor dat hy zijn moeder Bersabe quijt was, dewelcke levende, nam hy het voor geen onwaerdigheyt, sich van haer te laten raden. En wie weet niet, dat sich Tiberius noyt voor, maer na de doodt van zijn moeder, tot zijn schelmeryen overgegeven heeft.

Den heel-meester ondertusschen in komende, stoorde de redenen van Eustachio, en gaf Lyfander, die dese lange praet al moede gewordē was, gelegentheyt sich by de jongkvrouwen, en zijn mackers, die vast te samen in den Hof kortswijlden, na dat hy de Heeren gegroet hadt, te vervoe-gen. Periander en Ambrosio ondertusschen na de tafel gaende, vonden daer op het laetste deel van het treur-tooneel, het welck Ambrosio opslaende, vandt by geval de geschiedenis van Monfr. le Grand, en de Thou, en de veersen vanden uyt-muntenden *Constantijn Huygens*, Heer van Suilichem, op de Thou:

*Die hier begraven light was kondigh van een
schennis, (kennis,
Maer kondigh sonder schult, by opgedrongen
En*

En 't heeft hem niet gebaet 't feyt met sijn
vromigheyt (feyt.

Te hebben wederstaen: 't verfwijgen was sijn
't Verfwijgen van een feyt, dat vrienden hem
betrouwden, (fouden,

Die vrienden, die hy fagh, als sy 't ontkennen

Dat sijn gebroken trouw noch t'overtuygen
docht, (mocht.

Nocht haren wederwil ten goeden buygen
Scherp onrecht van het Recht, dat voor ver-
raet kan schelden,

Sijn vrient noch by verraet, noch te vergeefs
te melden.

Waerlijck, seyde Ambrosio, dien jongen
Heer was ongeluckigh. Ongeluckigh
inder daet, antwoorde Periander, en onge-
luckighlijck schuldigh: want indien de
kennisse van eenigh verraedt niet gevaer-
lijck was, sou yder verrader te gemacke-
lijcker aenhang maecten, en alsoo den
Vorst of het Rijck noyt seker zijn. Maer
yemant fulcks voorkomende, antwoorde
Ambrosio, een harte-vrient te samen met
een man van groot gesagh, als den Har-
togh van Orleans, ontdeckende fulck een
stuck, sal yemant aen de eene zijde, het feyt
aenbrengende, die dooden, diens leven hy
soo seer bemint, en aen de andere zijde,
die beschuldigen, wiens gesagh boven alle
beschuldiging is. Sal yemandt dan, ant-
woorde Periander, met fulcks te verfwij-
gē, en door een sot medelijden met anderē
te

te hebbē, sich selvē en sijn geheel geslacht bederven, en de saeck moght sodanig zijn, sijn Vorst en Heer in gevaer van het leven brengen? ick hebbe, als een loose spie, haer raetslagh niet ondermijnt, sy sijn van self by my gekomen, hebben mijn rust verstoort, en my tegen wil deelachtigh aen het quaet gemaect: mijn leven, de rust van mijn Vaderlandt, en de behoudenis van mijn Heer en Vorst is 'er aengelegen, liever mijn vriendt bedorven, en, ter oorsaeck van een machtiger, die ick te gelijk te beschuldigen hadt, een vrywillige ballingschap, trouw blijvende, verkooren, als mijn Vaderlandt door mijn stilswijgen ontruft, mijn Prins in gevaer (het welck ick konde verhoeden) gebraght, en lichtelijck daer na mijn selven, door het uytbreecken van het feyt, of oock selfs na het volbrengen, (gelijck alle aenlagen niet het beooghde gevolgh hebben, en als dan gemeenlijck den aenleyder op den kop komen) mijn selven bedorven met al mijn geslacht. Voor my, ick souw, indien my (het genewy Godt willen afbidden) soodanighs yetste voren quam, sulcks de hooge Overigheyt te kennen geven. Maer of ghy door het aenbrengen, berechte Ambrosio, self gevaer aen uw leven liept? de beschuldighde moght het ontkennen, en indien hy machtigh was, waert ghy in het uysterste gevaer. *Macchiavelli* vindt geraden sulck een versoecker om te brengen:

gen : want het is seecker, indien ghy wey-
gert sulcks als hy u verfoeckt met hem te
staen, dat hy het licht u sou doen. Sulcks
sou ick geenfins geraden vinden, ant-
woorde Periander, om sich niet terstondt
schuldigh aen een misdædt te maecten,
daer men een misdædt soeckt te vlieden.
Ick sou my voor het eerst veynsen sulcks
aen te nemen, en op de staende voet het
stuck aenbrengen. Sou dat geen verrader-
lijcke treck zijn, vraeghde Ambrosio? Een
kleyn en nootfakelijck verraet, antwoorde
Periander, om een groot te vlieden; ten
waer den toeleggh was, om het verdruckte
Vaderlandt van een dwingelandt te bevrij-
den, en de verlore vryheyt te herstellen.
In welke gelegentheydt de Edelmoedig-
heydt (indien het soote noemen sy) van
Philippo Strozzi, dien Brutus van sijn tijt,
is het niet nae te volgen, ten minsten te
prijsen sou zijn. Een van onse afgegane
Borgemeesters, een personagie van een ge-
leert en geluckigh ondersoek, heeft my
deselve geschiedenis onlangs, soo als wy
van dese stoffe handelden, verhaelt, en in
Balzac aengewesen, gelijk ick deselve uw
Edelheydt niet sal weygeren mede te dee-
len, ten waer deselve daer alreeds kennif-
se van hadt. maer Ambrosio getuygende
van neen, vervolghde Periander aldus: Phi-
lipppo Strozzi; getrouwt met Clarice de Medi-
cis, Susster van den Paus Leo, niet konnen-
de de Regeering van Alexander de Medi-
cis

Ge-
schie-
denis
van
Phi-
lippo
Stroz-
zi.

cis verdragen, maende Laurens de Medicis, sijn Neef, aen, om op het leven van den Grooten Hartogh toe te leggen, en de vryheyt aen sijn Vaderlandt te herstellen. Laurens toonde alle genegentheyt tot sulck een gevaerlijcken aenvang, maer het geen hem wederhielt, was, dat hy vreesde, dat twee dochters, dewelcke hy hadt, gevaer in haer eer souden mogen komen te loopen, ter oorfaeck van het verbeurt-maecten van sijn goederen, hetwelcke hy voorseecker te wachten hadt. Philips antwoorde daer op, dat hem sulck bedencken niet behoorde te wederhouden, en verseeckerde hem, dat, hoe het werck oock moght komen uyt te vallen, hy sijn twee Soonen aen sijn twee Dochters sou uyt houwelijcken: hetwelcke hy oock gedaen heeft. Want als Laurens het stuck wercks uytgevoert had, en niet hebbende konnen de vruchten van sijn toeleggen genieten, maer door een ontijdige vlucht sich daer van beroovende, wilde sich Philips evenwel van sijn woort quijten, en gaf sijn Soon Pietro Strozzi, naderhandt Marschalck van Vranckrijck, aen Leodamie de Medicis, en sijn Soon Roberto Strozzi, daer na tot Romen gestorven, aen Magdalena de Medicis. Deselve Philippo, nae dat Alexander de Medicis omgebracht was, wederhielt de opvolging van Cosmo de Medicis met geweld van wapenen, maer hebbende tegens hem den
slagh

gafflagh van Marone verloren, dicht by Flo-
 rence, wierdt gevanckelijck binnen ge-
 braght. Maer hy, niet konnende verdragen
 onder het geweld van zijn vyandt te zijn,
 de welcke hy geloofde dat hem sou doen
 met vergif, of andersins, een schandelijcke
 doodt sterven, besloot, sich selven met zijn
 eygen handen, in de gevangenis, om te
 brengen. Aler hy dit vreemt voornemen
 tuytvoerde, maecte hy voor eerst zijn
 Uysterste-wille (dewelcke *Balzac* seght tot
 Romen, onder de papieren van den Heer
 Pompeio Frangipane, gesien te hebben)
 valwaer, onder andere dispositien en bestel-
 lingen, desen man, die de Oudtheyt sou
 mengebeden hebben, zijn kinderen beval,
 in zijn gebeente, van die plaets, daer men
 hem tot Florence begraven sou, wech te
 nemen, en op te graven, en na Venetie
 over te voeren; op dat, seyde hy, indien
 hy het geluck niet hebben moght, van in
 een Vrye staet te sterven, hy ten minsten
 na zijn doodt, soodanigen vrye aerde ge-
 nieten moght, rustende zijn asche in vre-
 de, en buyten de macht en heerschappy
 van den overwinnaer. Dit gedaen heb-
 bende, sneedt hy met den pongiaert, waer
 mede hy sich daer na het hart aftack, in
 den mantel van de Schoorsteen, van de
 kamer in de welcke hy gevangen ge-
 houden wierdt, dit vers van *Virgilius*:

Exoriare aliquis nostris ex ossibus ultor.

Dat

Dat is :

*Uyt dit mijn kout gebeent, naer tijdt en stonds
verstreecke,
Ontstae m' een nazact, om mijn ongeval te
wreecken.*

Na al het welcke heeft hy sich meer kloeckmoedighlijck als Christelijck met dien pongiard het hart doorboort, sijn kinderen hebben sijnen last getrouwelijck uytgevoert, en hebben niet gelaten, soo veel in hen was, huns Vaders doot te wreecken, gaende over in dienst van den Koningk van Vranckrijck tegen den Keyser Carel de vijfde, die de heerschappy van de Medicis, tot Florencen had opgerecht. Ick kan hier oock geensins voor by gaen, dat Strozzi op het begin van sijn uysterste-wille getuyght, op de barmhartigheydt van Godt te hoopen, en dat de Heer hem dese sijn doot vergeven sal, nademael hy deselve leedt als een eerlijck Edelman, tot betrachtning van de vryheyt, na het verlies van de welcke hy geloofde, dat een vry man verlotf genoegh heeft, om te sterven. Maer de wetten van het Evangelij strijden met dit geloof, en het nieuw Roma noemt wanhoop, het geen het oude een grootmoedigheyt geheeten heeft, en dese is het die nu verbannen sou, het geen sy andersins Goddelijck genoemt sou hebben. Dit is sijn graf-schrift :

Die

Die't leven minder goldt als't vrygemoet te
koonen, (woonen,

En staets belang verachte om eenmael vry te

Die't dapper onderwindt op goet en leven stond,

En door eenmoet, voor lang de moedighsten
onthouwen,

De dapperheyt verbeelt der vry gestorvè ouwen;

Geniet hier, na sijn doot en wensch, een vrye
grondt.

Ondertusschen hoorden sy dat den wondtheelder, die terwijlen besigh met sijn verbandt was, maer passelijck over de gestaltenis van de wonde te vreden was, alsoo hy die seer ontsteecken bevandt. Hy leyde de schuldt daer op, dat sich den gewonden te seer most beweeght hebben. Dat sou wel kunnen waer zijn, berechte daer Periander op, want zijnde den Heer Eustacchio soo voorbarigh in onse verhandelde reden, en te hevigh in sijn bewegingen, heeft het my maenighmael gedeert, dat ick hem, ter oorsaeck van mijn eygen vermaeck, en de lust die hy daer in schein te scheppen, deselve niet kon versoecken af te breecken. Eustacchio klaeghde oock groote pijn (die hem misschien de praet hadt doen vergeten) te gevoelen, en dat hem den arm brande als of hy in het vyer lagh. Ambrosio vraeghde den wondt-heelder, of hy geen poeder van Vitriool by sich hadt? die daer op ja antwoorde, halende met eenen
ecn

een papier vol uyt fijn falf-bus. Ambrosio
 gebodt een becken of fchotel met water
 te brengen, als mede de windtfelen, daer
 het eerste verbandt mede was gedaen, die
 hem, soo bloedigh alsfe waren, ter handt
 wierden gestelt. Hy het poeder in het
 water werpende, dede het terstont smel-
 ten, dat gesmolten zijnde, stack hy de
 bebloede doecken daer in, en fiende Eu-
 stacchio scherperlijck aen, om sijn gelaet te
 mercken, sagh dat deselve vol verwonde-
 ring, nu op den wondt-heelder, en dan op
 Periander, en eyndelijck op hem sagh, bar-
 stende ten laetsten in dese woorden uyt :
 of ick ben mijn ghevoelen, of de pijn
 quijt, een aengename koelte komt my den
 geheelen arm over. En daer op den heel-
 meester weder na de wonde fiende, sagh
 dat de ontfteeking alreeds minder, en
 ten laetsten, na een tamelijcke poose, ge-
 heel wegh was. Een yder stondt verbaest
 over dit toeval, en konde sich niet onthou-
 den Ambrosio te vragen, wat toover-
 woorden hy gesproocken hadt, waer door
 den siecken soo schielijck verlicht was.
 Geen toover-woorden, noch besweerin-
 gen, berechte desen daer op, maer de en-
 kele natuur heeft mijn hulpster geweest.
 Dit is een bysonderheydt van deselve, die
 van weynigh menschen geweten, en van
 noch minder gelooft wordt. Ghy moet
 ons daer bericht van doen, seyde Perian-
 der, al was het maer om uws selfs wil, om
 niet

Won-
 der-
 lijcke
 werc-
 king
 van
 het
 poeder
 de
 Sym-
 pathic,
 of me-
 de lij-
 dent-
 heyt.

niet voor een swart-konstenaer gehouden
 te worden. Uyt vreesse voor die naem,
 antwoorde Ambrosio, hebbe ick dese we-
 tenschap (want sulcx is het maer) selden
 willen gebruycken, maer mijn Heer en
 vriend Eustacchio heb ick dese plicht niet
 willen weygeren: en wat belangt daer
 naerder ontdecking van te doen, sulcks
 sullen wy tot den naesten verhouden, alsoo
 wy alreeds meer als te lang den gequetsten
 noeyelijck zijn geweest, ondertusschen
 beloove ick u lieden daer niet spaersaem in
 te zijn. Periander en Eustacchio namen de
 oesegging aen, en den Heel-meester gingk
 met sijn verbandt voort, sonder meer als
 drooge wiecken, en een heel-plaester, na
 het bevel van Ambrosio (hoewel ongaer-
 ne, gelijk die konstenaers seer hart op
 hun ondervinding, of eer gewoonte, staen)
 daer toe te gebruycken. Het verbandt ge-
 maen zijnde, vonden de Heeren goet Eu-
 stacchio wat alleen in stiltete laten, die
 daer op sich na het ander geselschap bega-
 ten, en den siecken en den heelmeester vol
 verwondering, den eenen met sijn hoofd,
 den ander met een goet glas wijn in de
 hand (daer hy misschien niet seer vervaert
 voor was) aldaer lieten. Periander en
 Ambrosio in den Hof komende, ontmoete
 den Lyfander ten eersten op dese wijze:
 Ghy komt rechts te pas, Heer Vader, en
 my Heer Ambrosio, om een swaer geschil,
 dat hier geresen is, te beslechten. Poly-

M my-

mythus, na sijn gewoonlijcke gespraeck-
saemheydt, tegen de gauwen geestige
vrouwen uytvaerende, is daer over in
ongenade van Suster Lucinia (die sich
misschien gaerne onder dat getal gereec-
kent sagh) geraeckt, en willende sijn saeck
door een vertelling goet maecken, krijgt
daer door het geheele vrouwen-ge-
timmer aen den hals. Uw ongeluck is my
leet Polymythe, seyde Periander. Het is
waerlijck mijn ongeluck, antwoorde hy;
want indien my de Jongkvrouwen hadden
gelieven uyt te hooren, ick hadt ten min-
sten yetstot voordeel van de geestige en
fnedige by gebraght, nu hebben sy mijn
verhael ten halven afgebroocken, en mijn
saeck alsoo aen een spijcker gehangen.
Wy fullen u gunstiger ooren leenen, be-
rechte Ambrosio daer op, soo het u gelieft
ons uw vertelling mede te deelen, hache-
lijck datse ons beweeght uw saeck opte
nemen. Van herten gaerne, antwoorde
Polymythus, en slaende daer op te samen
een groene gaendery in, begoft Polymy-
thus aldus sijn

*Vertelling van de onnutte
Voorforge.*

Een Edelman van Granada, welcks
eygen naem wy onder die van Don Pedro
fullen verbergen, zijnde op sijn twintigh
jaren van sijn ouders berooft, en door hun
af-

afsterven seer rijck van middelen gebleven, was soo verre van door dese gelegentheyten en ongelegentheyten te samen te verslimmeren of te verergeren, in sijn goede manierē dat hy eer een verwondering van de geheele werelt was, ter oorfaeck van sijn beset en deughtsaem leven; daer in tegendeel gemeenlijck Jongkheyden en Rijckdom de klippen zijn, daer de menschen gemeenlijck schip-breuck op lijden. Hy was seer wel gemaect van lichaem, en wel van een kloecke geest voorsien, en hoe jongk hy oock was, hy hadt het verstandt oudt genoegh. Daer was binnen Granade geen gelegentheyten van een houwelijck te doen, het geen men boven sijn staet sou hebben mogen reeckenen, noch Vader soo hoovaerdigh op de verdiensten van sijn Dochter, die niet gaerne hem tot een Schoon-foon sou ghehadt hebben. Onder verscheyde schoonheden, die als doe aldaer om de heerschappy over de harten twisten, was het alleen Seraphine die dat van Don Pedro vermeersteren konde. Sy was schoon rijck, en jong, en van seer goeden huysen, en in 't kort, hoewel niet soo rijck als hy, evenwel soo goet voor sijn Vrouw, als hy voor haer Man. Hy maecte geen twijfel, of op de eerste voorslaghen van houwelijck, dewelcke hy doen sou, souse hem t'effens in de handt vallen, maer hy begeerde haer eerder door verdiensten als gebeden te verkrijgen. Hy

dan begoft alles om harent wil in het werck te stellen, dat hem mooghlijck was, om sich meester van haer hert te maecken. Sijn voornemen was goet en dapper, maer het geluck, het welcke nimmermeer laet haer quade treecken aen de beste besfluyten te toonen, was hem in de weegh, hem verweckende een medevryer, die sich meester van de plaets maecte, terwijl hy noch maer slechts besigh was met approcheren of naerden. Sijn naem sou hier van weynigh belang zijn, alleen sullen wy seggen, dat hy heel nae van de jaren van Don Pedro, en misschien alsoo beminnelijck als hy, en ongetwijfelt beter bemint was. Hy moght haer de musijck op de straet vereeren soo hy wilde, maer sijn macker in de min, song op een anderen toon in haer kamer, ontfangende haer meeste genegentheden, terwijl den armen Don Pedro van kou stondt en trantelde. Hy ten laetsten wiert vermoeyt van sijn kruyt in de lucht te verschieten, en soo veel straet-geruchts te maecken, en niet meer te vorderen, sonder dat evenwel sijn liefde verkoelde, wes halven hy haer by haer Ouders opentlijck deedt ten houwelijck versoecken, die hem nu pant toestonden, sonder lang beraet te nemen, als die sijn staet en gelegentheynt wel kenden. Sy lieten haer dochter Seraphine weten, wat goet geluck haer aenstaende was, en belasten haer
het

A
het aenfoe
te ontfang
nigh tijdt
sich over
haer and
en niet
noegh
sloegh
gevend
van haer
soo moeg
by te breng
lopen, in
over de
aldery
vier of
vertoon
aen ha
ben, dat
de beta
wa, a
sonder
geleg
hagen
coura
weeren
steden
van
derti
lijck
noch
lijck
plicht

het aenfoeck van Don Pedro gunstelijk te ontfangen, om met hem binnen weynigh tijds getrouwt te zijn. Sy ontstelde sich over dese tijding niet weynigh, die haer anders hadt behooren te verblijden, en niet konnende haer verbaestheydt genoeghsaem voor haer Ouders verbergen, floegh het over een anderen boegh, voorgevende, dat het haer onmooghlijk was van haer Ouders, die sy soo seer beminde, soo vroegh te scheidten. Sy wist soo veel by te brengen, en soo het soete kindt te spelen, dat de goede oude lieden de tranen over de oogen liepen. Sy badt dan op het alderyverighste, haer houwelijk noch vier of vijf maenden uyt tē stellen; haer vertoonende, dat sy wel al over lang aen haer wesen gesien konden hebben, dat haer gefondtheydt geensins in de beste staet was, en dat het ongeraden was, anders als in een volkomen gefondtheydt te trouwen, om te beter gelegentheydt te hebben, haren man te behagen. Haer Ouders namen dit aen voor courant geldt, en lieten sulcks Don Pedro weten, die sich daer oock in te vreden stelde, en sulck een voorslagh als een staet van groote voorsichtigheyt achte. Ondertusschen liet men niet nade houwelijksche voorwaerden te beschrijven, noch oock Don Pedro haer dagelijks met sijn galanteryen, en minneplichten te vereeren. Hy schonck haer

menighmael nu het een dan het ander, en fant haer dagelijcks brieven en gedichten. Sy antwoorde hem, ten minsten seer beleefdelyck, indien niet met soo veel liefde als hy haer schreef. Ondertusschen liet sy sich evenwel noyt sien, als by avont somwijlen aen de veynster, maer over dagh was sy altoos sieck, het welcke Don Pedro een groote verwondering aen braght, zijnde evenwel gedwongen haer sedigheydt hier over te prijsen. Hy hadt te grooten gevoelen van sich selven, om aen de liefde van sijn Meesterse te twijfelen, gelijk oock tot daer en toe sijn saken niet qualijck gingen. Eyndelick gebeurde het, dat hy sijn beminde, vier of vijf dagen achter een, noch te sien noch te spreecken konde komen. Hy was daer over seer bedroeft, hy maecte, of kocht van andere gemaecte veerschen, en deedtse voor haer veynster singen. maer met al dese minnelijcke plichten kon hy niet meer als een dienareffe te spreecken komen, die hem te kennen gaf, dat haer jongkvrouw noch krancker als te vooren was. Hy deedt al wat een verliefde doen moght, brack geweldigh veel windts met veerschen en sängen, maecte een Ayr op Aminte, of Cloris, of Phyllis, soo als hysse geliefde te noemen, kranck zijnde; en behalven sijn *offensive* en *defensive* wapenen, met een Guitarre beladen zijnde, gaet al sijn best, om sijn beminde te doen schreyen van mede-

mededogen, of al de honden van de buurt te doen baffen. Het is te gelooven dat hy licht het een of het ander, of wel alle beyde fou hebben gedaen; maer ondertuffchen deedt hy geen van beyden. Vijftigh treden van de geluckige woonplaets van fijn ongeluckige fchoonheydt zijnde, fagh hy de poort van haer huys openen, en een vrouw daer uyt komen, die wel nae fijn onfichtbare Engel geleeck; hy konde fich niet bedencken, waerom een vrouwe dus alleen, en op fulck een uure fich op de ftraet begaf. Na dat hy haer een weynigh ingetreden had, fagh hy, datfe in een groot gebouw gink, het welcke onbewoont, en door het vyer voor eenigen tijdt half vernielt was. Hy deedt de ronde om dat huys, en beelde fich terftondt in, dat fijn minne maet en fijn Meesterffe malkander aldaer lichtelijck befcheyden moghten hebben, om dat fy, wetende hoe fy met hem ftont, hem tot harent niet fpreecken dorft, en dat fy foo geheymen faeck aen een derde niet hadt willen vertrouwen. Dit beelde hy fich al in, gelijk men altoos het quaetfte denckt; maer noyt denckt men het foo quaet, of het kan noch quader zijn. Dat evenwel was fijn voornemen, indien hy de faeck foodanigh bevandt, als hy vermoede, fijn minne-macker den beck, en met bittere fchelt-woorden fijn Seraphine het hart te breecken. Hy begeeft fich dan, met foo weynigh geruchts als hem

M 4

moogh.

mooghlijck was, in het vervallen huys, tot aen een plaets daer hy haer ghewaer wierdt: want het was Seraphine, sittende op de aerde, en kermende gelijk een persoon die de geest geeft, en, in een woordt, die met verschrickelijcke pijn een jong schefsel ter werelt braght. Sy was soo haest niet verlost, of, haer moet haer kracht verdubbelende, sy keerde weêr naer een kleyn vertoeven, van waer sy gekomen was, sonder sich vorder te bekommeren wat het kindt overkomen moght, het geen sy aldaer leggen liet. Ick geef u te bedencken of Don Pedro verbaest was of niet. Nu vermerckte hy eerst de rechte oorfaeck van haer sieckte, en verschrickte over het gevaer het welcke hy geloopen hadt. Maer gelijk hy seer Edelmoedigh was, wilde hy sich geenfins over sijn ongetrouwe wreecken, tot verlies van haer eer, en die van een doorluchtigh Huys, noch oock in sijn gerechtige gramschap dit onnoosel schefsel, het welcke daer lagh ter genade van den eersten reeckel, die 't sou mogen vinden, dus ellendigh laten vergaen. Hy dan windt het in sijnen neusdoeck, by gebreck van yets anders, en begeeft sich met de aldermeeste spoet na een vroedt-vrouw van sijn kennis, dewelcke hy het kint beval, en gelt gaf, om het geen het moght van nooden hebben te koopen. De vrouwe wel betaelt zijnde, deedt het beste omtrent het kindt, en des

an-

anderen daeghs hadt het een voedster,
 wierdt gedoopt, en Laura genoemt, want
 het was een dochter. Ondertuffchen
 Don Pedro begaf fich nae een van fijn
 maeghfchap, daer hy groot vertrouwen
 op hadt, tegen dewelcke hy feyde, dat hy
 fijn meening van foo jong te trouwen, in
 een beflyt, van de landen te gaen befien,
 verandert hadt: hem verfoeckende dat
 hy de beftiering van fijn goederen in han-
 den wilde nemen, en uyt fijn naem, en op
 fijn koften, een kleyn kint by fich ontfan-
 gen, het welcke hy feyde het fijne te zijn,
 en niet te fparen, om het heerlijk
 op te voeden, maer dat hy, wanneer het
 dry jaren out fou zijn, het felve, om fec-
 kere redenen dewelcke hem daer toe be-
 wogen, in een klooster fou beftellen, en
 boven allen order geven, dat fy geen ken-
 niffe van de faecken des werelts kreegh.
 Hy gaf aen fijn vriendt al de noodige pro-
 curatien, en laften, om fijn goederen te be-
 ftieren, voorfagh fich wel met geldt, en
 juweelen, als mede van een getrouw die-
 naer, en al eer hy uyt Granade fcheyde,
 fchreef hy een brief aen Seraphine. Dese
 ontfing fy juyft op de tijdt, wanneer fy haer
 Ouders te kennen gaf, dat haer fieckte als
 nu tamelijck was, en foodanigh, dat fe
 haer houwelijck niet fou beletten of ver-
 hinderen. Maer de brief van Don Pedro,
 dewelcke haer wel blijcken deedt, dat hy
 van haer dingen wift, deed haer wel an-

dere gedachten nemen ; dese waren alleen om het houwelijck met de werelt te laten varen , gelijk sy een korten tijdt daer na sich in een klooster begaf , om daer noyt weder uyt te komen , sonder dat de gebeden of traenen van haer ouders , die alles deden wat sy konden , om haer van dit besluyt af te trecken , haer voornemen konden doen veranderen ; het welcke sy daerom te wonderlijcker achten , om dat sy de reden daer van niet begripen konden . Laet ons hen laten hun dochter beschreyen , die van haer zijde haer beklagh over haer sonden deedt ; en oock haer Dochter Laura in alle schoonheyt op groeyen , en Don Pedro op den wech van Seville vinden ; daer hy voor eerst na toe reysde , vol van verwondering over het gene hem gebeurt was , en de schierlijcke verandering van sijn voornemen , hebbende nu soo grooten afkeer van het houwelijck , als hy daer voor desen treck en genegentheyntoe gehadt hadt . Al de vrouwen maeckten hem schrick , en sonder aen te mercken dat'er goede en quade vrouwen , soo wel als mannen zijn , nam een vast besluyt , sich wel voor dat geslacht te wachten , en noch meer voor de gauwe of snedige , als voor de slechte en eenvoudige , vallende in het ghevoelen van dese , dewelcke gelooven dat een vrouw meer weet als sy behoort te weten , wanneer sy meer verstaet als haer huyshouding , ende opvoeding van
haer

haer kinderen.

Dit vers van *Juvenalis* lagh hem geduurighlijck op de tong.

Uxorem Posthume ducis

Dic qua Tisiphone? quibus exagitare colubus?

Ferre potes Dominam salvis tot restibus ullam?

Cum pateant altæ, caligantesque fenestræ?

Cum tibi vicinum se præbeat Æmilius pons?

Ghy trouwt dan *Posthumus*; wat vyer, wat ra-
seryen (lyen,

Ontstellen uw 't verstant? kondt ghy een vrouwe

Daer soo veel stroppen zijn? daer ghy van toorn
of wal

Hebt kans genoegh den halste brecken door
den val?

Daer u *Emilius* schijnt met sijn brugh te wenc-
ken,

Om, eer ghy sulcks bestaet, u selven te verdren-
ken?

Ingenomen met dese kettery, komt hy binnen Seville, en begeeft sich by eenen Don Jan van ik weet niet waer, by genaemt ick weet niet hoe (doch dat is al even eens) ter herberg, zijnde dese een rijck man van staet, en nau bloedtverwant van Don Pedro, die geensins wilde toe laten dat hy elders sou opgaen. De schoonheyte van dese Stadt maecte hem lust om sich daer een wijl op te houden, geduurende welcken

M 6

tijdt,

tijdt, sijn Neef Don Jan niet anders socht, als hem alle vermaeck van de wereltd aen te doen. Op seeckeren dagh, soo als sy met malkander door een van de voornaemste straeten der Stadt te paert reden, sagen sy in een Caros, die in een groot huys inreedt, een jonge vrouw, in de kleding van een weduw: maer soo schoon en aerdigh, dat Don Pedro daer over verbaest stondt, en Don Ian aen het lachen hielp, door al sijn sotte exclamatiën en uyt-roepingen die hy maecte, beneffens sijn eeden die hy deed van noyt schoonder gesien te hebben. Dese Engelachtige weduw herstelde al het vrouwelijck geslachte op nieuw in sijn goede gunst, die de lichtveerdigheydt van Seraphine daer uyt verstootten en verdreven hadt. Hy badt Don Ian deselve stract weder deur te gaen, en verseeckerde hem, dat het weynigh scheelde, of hy was ter doot toegewont. Heeft het niet veel ghescheelt? berechte daer Don Ian op, ick bedriegh my wel dapper, of ghy hebt het speck al wech. Waerlijck, antwoorde Don Pedro, ick wil u de waerheyt niet verbergen, ick sou my ten hooghsten geluckigh achten, indien ick mijn tijdt met sulck een schoonheydt moght doorbrengen. Door dese wegh, en een wijl aenhoudens, soudt gy misschien, antwoorde Don Ian, wel tot uw voornemen kunnen komen. Evenwel Elvire, vervolgde hy, is van groote staet, en seer rijk, haer

haer schoonheydt is foodanigh als ghyse
gefen hebt, en haer deught niet minder,
en zedert twee jaren, dat sy weduw is ge-
weest, hebben de beste houwelijcken van
Andalouzia haer niet kunnen bekooren;
maer een Edelman als ghy zijt, sou mis-
schien kunnen doen, dat andere moeten
laten. Sy is een na bloet verwant van mijn
huysvrouw, waer door ick somwijlen ge-
legentheyte heb haer te sien. Ick sal haer uw
voornemen voordragen, indien ghy sulcks
begeert, en heb goede hoop van een geluc-
kigen uytflagh, nademael ick haer nu we-
der op de galdery sie, van daer sy op ons
het oogh heeft, het welck geen kleyne
gunst van een soo besette jongkvrouw is;
sy sou wel binnen kunnen blijven en haer
vensters sluyten, en maecten alsoo onsen
voorby gangk vruchteloos. Op het eyn-
digen van dese woorden, maecten dese
twee Edel-lieden haer een diepe eerbie-
digheydt, die hen niet weynigh moeyte
kostte, om wel uyt te wercken. Bo-
ven alle Don Pedro deedt de sijne met
sulcke swieren, dat hy scheen sijn lichaem
te fullen verdraeyen. De jongkvrouw van
de galdery deedt hen oock een die niet
slecht was, die Don Pedro en Don Ian elck
noch op twee andere quam te staen.

*Maer siende dese Son verdwenen daerse stont,
Vertrocken dese twee, dees gaef, en die ge-
wondt.*

M 7

Ey-

Eylaes mijn Neef sey Don Pedro, sou
 een vreemdelingk we een hart winnen,
 dat sich soo dapperlijck tegen een heel le-
 ger minnaers van Seville heeft kunnen
 beschermen? voorwaer de geringe hoop
 die ick hebbe van haer te kunnen bewe-
 gen, is machtigh genoegh om my te doen
 sterven, evenwel is het beter, indien het
 doch sijn moet, dat ick sterve door haer
 weygeren, als door haer verachtē: spreekt
 haer dan aen, mijn waerde Neef, spreekt
 haer aen, soo haest als het u mooghlijck
 sal zijn, en wijst haer mijn staet en gele-
 gentheydt aen, sonder de geweldige be-
 geerte die ick heb, haer te behagen, te ver-
 swijgen. Hy konde voortaan anders niet
 spreecken als van sijn liefde, en Don Jan
 sagh wel, dat hy hem anders geen ver-
 maeck kon doen, als de saeck met den eer-
 sten aen Elvire bekend te maecten. Hy
 dan vangt het werck aen, met goet ge-
 volgh, en de schoone weduw ontving sijn
 voorlagen soo wel, datse hem liet blijc-
 ken, dat Don Pedro haer niet mishaeghde.
 Maer sy seyde hem, dat sy een belofte had
 gedaen, van dry jaren na haers mans doot
 weduw te blijven, welck besluyt haer
 geen dinck in de werelt sou doen breken.
 Sy voeghde daer by, dat, om de gedachte-
 nis van haer man in waerde te houden, sy
 soo grooten strengheyt tegen al haer aen-
 soeckers hadt gepleeght, en vervolghde,
 dat indien Don Pedro soo veel moets had,

als

als haer een geheel jaer te dienen, geduurende welcken tijdt sy malkander te beter souden kunnen leeren kennen, dat sy hem haer woort gaf. Don Ian deedt dit verhael aen Don Pedro, die daer over de aldervermoeghsten menich, en vyerighste minnaer van de werelt wierdt. Hy ontstelde sich geen fins over de langkheydt van de tijdt, en nam voor sich, deselve in alle minneplichten en galanteryen wel deur te brengen. Hy kocht paerden beneffens een schoone Caros, rechte sijn huys en gevolgh heel prachtigh toe, deedt Borduur-werkers en klermaeckers wercken, wat sy wercken moghten, en de Musijkanten singen en speelen dat het dreunde. Hy wilde sijn geschencken aen haer doen, maer sy het niet toestaen. Maer haer boden waren soo weygerigh niet, die sijn gaven met sulck een goet hart ontvingen als hy hen deselve gaf; soo dat hy in weynigh tijdts meer meesters over haer volck was, als Elvire self, die haer jongkvrouwen in de vensters, en aen de galdery deden verschijnen, soo dickmaels als Don Pedro wilde, sy hadt lust of geen. Voornamentlijck wanneer Don Pedro sijn sang op de straet liet hooren, daer hy meester in was, sonder sich met sijn lippen of tonge te behelpen wannecr hy sijn aerdige Cadencen of vallen wilde maecken. Daer waren nu alreeds 6 van de 12 fatale en noodtschickelijcke maenden verstreucken, sonder dat

dat hy een bysondere aenspraeck van haer hadt konnen verwerven, het welcke in hem van dagh tot dagh de liefde en achting, dewelcke hy van haer hadt, deede aennemen: eyndelijck, door geweld van bidden en geschencken, was een van haer jongkvrouwen wel soo stout, datse hem beloofde op een nacht in haer Me-vrouwen kamer te laten komen, en hem in een plaets te stellen, daer hy haer konde sien ontkleeden, en te bedde gaen, som wijlen wel in het hembde over de kamer wandelen, de harp nemen, en daer uyt muntende wel op hooren speelen. Don Pedro, voor sulck een groote weldaedt, gaf haer meer als hy haer beloofte hadt, en de gesetten tijdt aengekomen zijnde, wiert hy door de Jongkvrou in de kamer gebraght, al waer hy gingk staen in een kleyn vertreck, recht tegen over de kamer-deur. Hy sagh haer op haer voete-banck sitten, en een gebede-boeck lesen (hoewel ick niet weet of sy daer al grooten aendacht toe hadt) terwijl haer jongkvrouwen besigh waren met haer te ontkleeden. Sy hadt nu niet meer als een licht rockfken aen, en stondt gereedt om te bedde te gaen, wanneer de omgekochte jongkrouw, om Don Pedro alle vergenoegen te geven, haer Meesterfse versocht, een liedeken op haer harp te willen slaen. Haer gesellinnen (om niet te schijnen minder als sy daer toe genegen te zijn, en de konst van haer

Mec-

Meeſterſſe te achten) voeghden haer ver-
ſoeck by het hare. Elvire wilde in lange
daer niet toe verſtaen, ſeggende dat ſy
ſwaermoedigh was, en verſeeckerde hen
allen, dat ſy daer wel goede reden toe had.
Maer de Jongkvrouw liet niet af, en ſtelde
haer te gelijk de harp in handen. Sy dan
begoft daer op te ſlaen, met ſulck een aer-
digheyt en bevallijckheyt, dat Don Pedro
wercks genoegh hadt, ſich ſelven te be-
dwingen, van ſich voor haer voeten neder
te werpen, om daer de vervoerde minnaer
te ſpeelen. Haer geſpel duurde evenwel
niet lang, maer ſy voeghde haer in haer
bedde, gelijk oock de jongkvrouwen
vertrocken, gevende tijdt aen Don Pedro
ſich mede uyt de kamer te maecken; maer
willende ſich voort op de ſtraet begeven,
vandt hy ſich ten hooghſten verbaest, dat
de groote poort geſloten was. Hier was
voor hem geen andere raet, als de aenkomſt
van den dagh te verwachten, die niet lang
ve vertoeven hadt. Hy gingk op de kant
van een born-put nederſitten, die op een
hoeck van de plaets ſtondt, in groote
vrees en benauwtheydt van ontdeckt te
worden, en alſoo ſijn Meeſterſſe door ſijn
toutigheyt te vertoornen. Hy leyde nu
lit dan dat over, ſonder dat hy tot eenigh
Beſluit konde geraecken, wanneer hy een
deur, omtrent de kamer van Elvire, ope-
nen ſagh; hy ſagh om na de plaets daer by
niet gerucht hoorde, maer vandt ſich niet
wey-

weynigh verbaest, wanneer hy sijn schoone Weduwe op de plaets komen sagh, de welcke hy meende nu wel vast in slaep te zijn. Aen een kleyne wasse kaers, op een silvere kandelaer, dewelcke sy in haer handt hadt, sagh hy haer schoon aengesicht, en haer nacht-hulsel seer aerdigh geset, datse den hals ontdeckt, en met een schoone toer peerlen verciert hadt, en dat men aen haer hembde meer kant als linnen sagh. Sy hadt een kostelijcke nacht-tabbaert aen, sonder meer. Sy hadt een groote silvere kom in haer handt gevult met alderhande Succaden en Conserven. In dese gestaltenis was sy soo aengenaem in de oogen van Don Pedro, dat hy al sijn sorgen vergat, door het vermaeck dat hy genoot met haer te aenschouwen. Hy verberghde sich evenwe achter de put, om van haer niet gesien te worden, die hy evenwel genoegsaem sagh. Sy nam haren wegh na de paerdestal, daer haer Don Pedro van verre volgde, en in een kleyn kamerken sagh gaen. Hy dacht terstondt, dat de weduwe, als seer medelijdigh en goedertier, den een of den ander van haer huysgefinde kranck leggen hadt, diese aldus gingk besoecken, hoe wel, behoudens haer liefde, sy die last aen een van haer huysgefin wel sou hebben kunnen bevelen. Hy dan verborgh sich achter een van de paerden, die niet verre van de deur van het kamerken stondt,

stondt, en sagh van daer sijn weduw haer
kandelaer op een tafel neder setten, benef-
fens de komme, en aen de andere zijde een
swart te bedde leggen, die hem scheen van
de ouderdom van omtrent dertigh jaeren
te zijn, maer soo mager en uytgeteert,
dat hy niet anders als het vel over de bee-
nen hadt. Sy het decksel vanden swart
wat opgelicht, en het bedde een weynigh
vermaeckt hebbende, sette sich op de kant
van de bedstede neêr, en strijckende haer
mandt over sijn voorhoofd, dat geheel nat
van sweet was (want het was het doode
sweat dat hem van alle kanten uytbrack)
begofst eyndelijck in dese woorden uyt te
sprecken, hebbende de oogen vol van tra-
nen: Mijn lieve Antonio, seyde sy, al such-
ende, wilt ghy dan aldus sterven, en my
met eenen in het graf rucken? wat seght
ghy mijn vrient, spreeckt ghy niet? neemt
moet mijn hart, en neemt een weynigh
van dese Succaden en Confitueren, die u
met hart een weynigh verstercken sullen;
met een weynigh om mijnent wil. Ghy
wilt my niet eens aensien Antonio, hoe
komt dat by, daer ick u soo bemin? mijn
Engel, kust mijn eens, en neemt moet, in-
dien ghy niet begeert dat ick van hartseer
sterf. Sy sprack dese woorden met de
meeste beweging van de werelt, voegende
naer aengesicht by het sijne, het welcke
hy noch natter van traenen maecte, als
het van sweet was. Ick geloof dat die
gene

gene die haer in die gefaltenis gefien had ,
gelooft fou hebben, een Engel te sien , die
vast een duyvel lief kooft ; maer wat Don
Pedro aengaet, hem dacht dat fijn schoone
Elvire nu al vry leelijcker was als den Ne-
ger zelf : die ten laetsten, haer wreedelijck
aenfiende, en met fijn magere handen van
fijn aengeficht afdouwende , met een ge-
broocken ſtem, aldus begoft te ſpreecken :
wat begeert gy van my, Me-vrouw , waer-
om laet ghy my niet met vreden ſterven ?
is het u niet genoegh my in defen ſtaet ge-
braght te hebben, dat ghy my noch ſelf op
de uure van mijn doot moeyelijckheydt
komt aendoen? Ick bidde u, Me-vrouw,
trouwt , en laet my in mijn vrede , ſonder
my meer met uw tegenwoordigheydt of
ſpijſe te quellen ; het ſal doch met my
haeft gedaen zijn, met deſe woorden keer-
de hy haer den rugge toe , ſonder haer
meer, watſe hem oock moght vragen , te
willen antwoorden , 't ſy dat hy ſtierf , of
dat hy hartneckighlijck weygerde aen te
ſpreecken , die hy de oorſaeck van fijn
doot waende te zijn. Elvire verſmolt by na
in tranen, en wanhoopende van de behou-
denis van haer ſchoone Narciffus , gingk
vandaer ſy gekomen was, nemende a
haer leckernyen weder met haer, hebben-
de het gelaet ſoo droevigh en bekreten, al
of ſy vry al wat liefs verloor. Don Pedro
verberghde ſich ondertuffchen in de
donckerſte hoeck van de ſtal, meer ver-
baef

boeft en verwondert, over het gene hy
 gefien en gehoord hadt, als hy oyt over het
 vevallen van Seraphine geweest hadt. Hy
 zagh fijn beveynfde eerbare voor by
 gaen, gebaer maeckende, gelijk een be-
 droefde weduwe, die een waerdigh man
 verliest, en een weynigh daer na, hooren-
 de de groote poort openen, begaf fich op
 de ftraet, fonder veel te achten, of hy ge-
 fien wiert of niet. Achtende het aenfien
 van defe fnoode fijn forge niet eens waert.
 Hy handelde evenwel als een eerlijck
 man, en ontdeckte fijn Neef niet van fijn
 wedervaren. Hy gingk des anderen daegs
 voor by haer huys, juyft wanneer men den
 doodden Antonio gingk begraeven, hy
 vraeghde na haer, maer haer jongkvrou-
 wen feyden, dat fy fieck was; en geauu-
 rende vier of vijf dagen achter een, dat hy
 heen en weder voorby haer huys gingk,
 konde hy haer niet eens te fien komen,
 foo feergingk haer de doodt van haren
 Africaen ter herten. Don Pedro had even-
 wel byfondere luft om van haer te hooren;
 maer op feeckeren dagh, als hy by Don
 Ian was, braght een flavin van Elvire een
 brief aen hem uyt naem van haer Me-
 vrouw. Hy opende defelve met groote
 begeerte, en vandt'er dit in:

Brief van Elvire aen Don Pe-
dro, &c.

*Twee gelieven, demelcke malkander tot een
loou-*

*kouwelijck beminnen, hebben geen darde wa
nooden. Ghy wilt my doen gelooven dat ick
niet mishage, en ick verseeckere u dat ghym
soodanigh behaeght, dat ick u van nu af ae
toe stae, het geen ick u niet eerder als na verloo
van een jaer had toegeseght. Ghy sult dan mee
ster van mijn persoon en goederen zijn, wan
neer het u gelieft: en bidde u te willen geloo
ven, dat hoe wel ick een saeck van sulck ge
wicht met schreum aenga, u verdienste, en mijn
liefde, my deselve geheel licht maecten, en, om
alle swarigheden, die ons soudē konnen verhin
deren, te boven te komen, moet geven aen*

ELVIRE.

Don Pedro las den Brief twee of dry
mael over, soo qualijck konde hy geloo
ven het geen hy sagh. Hy bedocht dat hy
nu tweemaal in gevaer was geweest, van
soo ongeluckigh getrouwt te zijn, als ee
nigh man in Spangien, en bedanckte den
Hemel van gantscher herten, van hem
dus bewaert te hebben. Dit haestigh be
sluyt evenwel van Elvire, om hem te trou
wen, soo haest haren swart begraven was,
werckte in Don Pedro een geheel strij
digh, namentlijck, wel verre van daer te
vertrecken. Hy dan seyde Don Ian, dat'er
sijn leven aenhangk, binnen een uur tijds
uyt Sevilla te zijn, en dat hy niet meer als
eenen dienaer, die hy met sich uyt Grana
da gebraght hadt, by sich wilde hebben.
Hy versocht hem vorders sijn Caros en
Paer-

Paerden te verkoopen, en sijn andere die-
naers daer mede te betalen, hem hartelijck
biddende, niet nau na de oorfaeck van sijn
schielijck vertreck te vragen, maer beloo-
vende hem met den eersten te schrijvén,
uyt de eerste Stadt daer hy stil sou zijn. Hy
schreef oock een Brief aen Elvire, ter oijl
hy heenen sandt om muylen te huuren,
gaf den selven aen de slavin, om haer Mee-
steresse te behandigen; en ondertusschen de
muylen gekomen zijnde, nam de weg
na Madrid, meer als oyt in sijn eerste mee-
ning verseeckert, van al de vrouwen van
een wackere geest te mistrouwen. Onder-
tusschen kreegh Elvire sijn Brief, dewelc-
ke sy openende, bevandt soodanigh te
zijn.

Brief van Don Pedro aen Elvire.

*Hoe groot de liefde geweest is, die ick u
gedragen heb gehad, hebbe ick evenwel sorge
gehadt uw eer te bewaren, in spijt van mijn
genegentheyte om u te besitten. Oock hebt ghy
self gesien met welck een redelijckheit mijn
minnery vergeselschapt is geweest. Ick ben
ondertusschen een weynigh nauw geset van
mijn selven, en sou swarigheyde in mijn ge-
moet maecken, u te verbinden my te trouwen,
daer ghy eerst voor een dagh dry of vier we-
dew geworden zijt. Ghy zijt de geheughenis
van dien armen swart meer eerbiedigheyte
schuldigh, en kondt u niet minder als een
jaer*

jaer tijds geven om het verlies van een persoon te beweenen, die u soo goede diensten heeft gedaen. Ondertusschen sullen ghy en ick tijdt hebben, om te bedencken wat wy te doen hebben

DON PEDRO.

Elvire meende te sterven, lesende desen Brief, en wiert in gevolge daer over soo ontstelt, dat sy kranck te bedde viel, meer bedroeft over dit voorval, als over het verlies van haren Minnaer uyt Guinea. Maer eyndelijck, bedenckende, dat Don Pedro uyt Seville was, en dat'er een ander, die al hadt, het geen yemant konde behaeghlijck maecten, sich om haer te trouwen aanbodt, nam sy den selven, by gebreck van een beter. Ondertusschen vervolghde Don Pedro sijnen wegh, dewelcke hem eyndelijck tot Madrid braght; hy bleef daer een wijl, by een oom dewelcke hy aldaer hadt, tot dat hem gelegentheydt voor viel, sich met den Hartogh van Offuna, die als Onder-koningk na Napels gingk, op reys na Italie te begeven. Hy bleef ses of seven jaren binnen Napels, daer hy van den Onder-koningk seer bemint en wel onderhouden wiert, behalven het gelt dat hy uyt sijn eygen middelen trock, in voegen geen Edelman binnen Napels was, die heerlijcker als hy voor den dagh quam. Het welcke hem te aensienlijcker in Italien maecte, om dat de meeste Span-

Spangiaerts daer komen om hun voor-
 deel te doen, gelijk de Franschen om te
 verzeeren. Hy deedt een tocht na Sicilien, en
 onthielt sich in de beste steden aldaer, en
 weder in Italiën gekomen zijnde, gingk
 noch twee of dry jaren binnen Romen
 woonen, en oock omtrent soo lang tot
 Venetie, en soo vervolgens in al de
 voornaemste steden, die hy oordeelde sijn
 verblijf waerdigh te zijn. Hy dan zijnde
 alsoo 14 of 15 jaren uyt sijn vaderlandt
 geweest, gedurende welcken tijdt, hy al-
 toos den minnaer, of om beter te seggen
 den Avontuurier gemaect had, blijvende
 evenwel altoos by sijn meening, dat men
 niet met een gaeuwe vrou noyt wel getrouwt
 konde zijn. Eyndelijck kreegh hy lust
 een eynde van al sijn swerven te maecten,
 weder na sijn vaderlandt te keeren, en sijn
 vrienden te besoecken, die hy aldaer gela-
 ten hadt. Maer het gene hem meest tot
 sijn vertreck deed besluyten, was het gelt,
 dat hem ontbrack, door faute van sijn cor-
 respondenten, en wisselaers, of ten minsten
 hy hadt het soo weynigh, dat hy nauwe-
 lijcks genoegh hadt, om met fatsoen tot
 Barcellona te komen. Daer verkocht hy
 eenige goederen die hy by sich hadt,
 kocht'er een Muyl voor, houdende alleen
 het beste van sijn kleederen voor sijn reys,
 en nam soo den tocht te landt aen, self
 sonder dienaer of ander gevolgh, alsoo die,
 dewelcke hy uyt Spangien met sich ge-
 bracht

N

braght hadt, gestorven was, en sijn weynige penningen hem niet toelieten een ander te huuren. Hy trock met het aenbreecken van den dagh uyt Barcelona, om de hitte van den dagh te mijden, en bevant sich omtrent negen uuren voor den middag vier of vijf mijlen van daer. Hy reedt dwers door een groot dorp, daer een Catalaens Hartogh een deel van den Somer in een schoon Slot doorbraght, het welcke aen den wegh lagh. Defen Hartogh was een oudt Heer, en hadt een geestige jonge Dame getrouwt, die niet boven de twintigh jaren oudt was. Dien dagh was hy uyt jagen gereden, van waer hy niet voor des anderen daeghs weder komen sou. De jonge Hartogin quam by geval, uyt haer veynster, het welcke op den wegh uytzagh, den jongen Granadin, soo als hy voorby reedt, te sien. Sijn braef gelaet gaf haer genegentheydt om hem van na by te sien, behalven dat sy van aerdt vry wat nieuwsgierigh was, en nauwelijcks eenige vreemdelingen voor by haer slot liet reysen, sonder die voor sich te laten komen. Al-hoe-wel onsen Granadin groote begeerte hadt wat verder te reysen, om sijn maeltijt te doen, konde hy evenwel niet weygeren, een pagie te volgen, dewelcke hem uyt den naem van sijn Me-vrouw versocht, haer te komen besoecken. Sy was uytermaten schoon, en hy was geensins gewoon de vrouwen van sulck maeckfel te

te haten, al waren sy juyft geen Hartogin-
 nen. Hy van fijnent wegen was ook volko-
 mentlijck wel gemaect van lijfen leden,
 en de Hartogin fagh fulck flagh mede niet
 ongaerne: Don Pedro met haer in reden
 rakende, en gevraegt, van waer hy quam,
 deedt haer al het verhael van fijn reysen,
 voornamentlijck van fijn Italiaensche vrya-
 gien, daer hy wel fag dat sy groot vermaek
 in fchepte. Voornamentlijck vraeghde sy
 feer nau na de Galanteryen, en kooferyen
 van Napels, en onderfocht of de vrouwen
 daer veel vryheydt hadden, en of de Ita-
 lianê de Spangiaerts in geest en aerdigheyt
 overtroffen. Daer haer Don Pedro fulcke
 goede onderrechting van deedt, dat in-
 dien sy fich hol over bol niet in het mid-
 den van al fijn Galanteryen wierp, fulcks
 niet aen haer wil fchorte. Sy deedt hem
 met haer het middagh-mael houden, en na
 de maeltijdt wilde hy fijn affcheydt van
 haer nemen, maer sy wilde hem noch niet
 quijt zijn, en feyde hem, nademael mijn
 Heer den Hartogh niet voor des anderen
 daegs te huys komen fou, dat sy begeerde
 dat hy haren gaff blijven fou; daer by voc-
 gende, dat de perfoonen van fijn verdien-
 ste in Catalognien dunne gezaeyt zijnde,
 men niet als op het uysterste van de fooda-
 nige fcheyden most, wanneer men het
 geluck hadt, foodanige te bejegenen. Sy
 bracht hem in een groot Cabinet, dat feer
 koel, en met schoon Porcellain, en kofte-

lijcke schilderyen, behalven veel andere feltfaemheden, voorſien en verciert was, daer geen koſtelijcke ſitplaetſen, heerlijcke tapijten, en een cierlijck ruſt-bedde, gedeckt met ſatijne Matelaffen, ontbraecken. Daer vertelde haer den Granadin ſijn voorval van Granada, en van Sevilla, daer de Hartogin met open mont na luyſterde; beſluytende ten eynde, dat hy ten laetſten voorgenomen hadt een vrouw te trouwen, indien hy een vrouw koſt vinden die ſottins genoegh was, om hem niet al die geeſtige treecken, die de gauwe vrouwen hun mans weten te ſpeelen, te doen vreeſen. Ick heb middelen, vervolgede hy, meer als matighlijck, en of al ſchoon de vrouwe die ick trouwen ſou geene hadt, behoudens dat ſy wel opgebracht zy, en dat ſy niet miſmaeckt is, (hoewel, om de waerheyt te ſeggen, ick liever een leelijcke die ſot genoegh was, als een ſchoone die gauw was, trouwen ſou) daer was niet veel aengelegen. Ick ſie dat ghy in een groote dwaling zijt, antwoorde de Hartogin; en wat verſtaet gy by wel opgevoet te zijn? Ick verſtae, antwoorde, den Granadin, dat ſy eerlijck en ſchickelijck op getogen is. En hoe kan een ſottin eerlijck en ſchickelijck genoemt worden, vraeghde ſy wederom, indien ſy niet weet wat het een of het ander te ſeggē is, en waer ſy te ſpreecken of te ſwijgen heeft, om het een en het ander te zijn? Hoc ſou een ſottin

tin u kunnen beminnen, die niet wijs genoegh is u te kennen? Sy sou omtrent haer plicht in gebreecke blijven, sonder te weten wat sy deedt, en wesen noch wel soo fot, dat sy haer eygen schande sou openbaren; daer in tegendeel, een vrouw van een kloecken geest, al-hoe-wel sy haer eygen deught en sterckte wantrouwt, ten minsten de gelegtheden weet te mijden, die haer het verlies van deselve souden mogen veroorsaecken. Sy lagen over dese stof lang te reden-twisten, houdende den Granadin staende, dat een vrou niet meer most weten, als haer man te beminnen, hem getrouw te zijn, en op haer huys en huyshouden te passen; en de Hartogin hem willende bewijsen, dat een fottin tot het een noch het ander bequaem was, en dat een foodanige, al was sy al schoon, evenwel ten laetsten mishagelijck worden most. Over dese stof gaven sy malkander goede preuven van hun kloeckheydt wederzijts, waer door het goet gevoelen datse van malkander hadden soo wel gevordert wierdt, dat het in een genegentheyte verkeerde. Eyndelijck seyde hy: Ick had noyt gelooft, eenigh persoon te sullen kunnen vinden, die my van dat eens opgenomen gevoelen sou hebben kunnen afbrengen, maer het is oock waer, dat my het selve oock noyt door een ongemeen persoon, als ghy zijt, bereden-twist is; wiens ziel alleenigh, sonder sich te dienen

van haer schoonheyt, die haers gelijcken niet heeft, macht heeft fulck een gebiedt over onste verkrijgen, als sy self begeert. Ghy hebt my dan genesen van een dwaling, vervolghde hy, maer ghy laet my sieck aen een andere sieckte, die swaer om te genesen is. Dese, en duyfent andere *Hyperbolen* voerde hy de geestige Hartogin te gemoet, daer hy noch een deel pathetische impertinencien by voeghde, waer door hy meer en meer op haer genegentheyt won; ick weet niet wat sy hem al tot antwoord gaf, dan altoos dat is'er van, dat hun deur van twee uren tot des avondts, dat het etens tijdt was, gesloten bleef, soo besigh waren sy in hun praet. En misschien fou hun reden-kaveling noch langer geduurt hebben, ten waer een dienaer haer hadt komen seggen, dat den Hartogh in den voor-hof was. Al het gene dat sy in sulck een schierlijcken overval konde doen, was den Granadin in een groote vergulde kasse te sluyten, daer sy haer reuck-werck en andere snuyfferyen in bewaerde, en, den sleutel daer uyt genomen hebbende, sich op het bedde te werpen. Ondertusschen quam den Hartogh, die een man van ten minsten tseftigh jaren was, in haer kamer, dewelcke hy vandt soo frisch als een roos gebloost. Hy seyde haer, dat een brief, dewelcke hy van den Onder-koningk gekregen hadt, hem hadt verbonden eerder weder te komen, als

als hy hadt gemeent. Hy seyde grooten
honger te hebben, en deedt hem in het
selve Cabinet te eten brengen van het geen
vaerdigh was; en de Hartogin, die niet
wilde eten, terwijl haren Granadin mis-
schien van vrees trilde en beefde, nam een
stoel, en gingk het sitten aensien. Sy was
van een seer vrolijcken aerdt, waer door sy
haren ouden man te wonderlijck wist te
vermaecken. Sy was gewoon, gemeen-
lijck met hem over het een of het ander
een weddenschap aen te gaen, voorna-
mentlijck wanneer sy geldt van nooden
hadt, dat den goeden man vermaeck gaf te
verliesen, als zijnde uytsteekende op
haer verliest. Sy scheen hem noyt aengena-
mer als tegenwoordigh, sy deedt hem hon-
dert geestige vertellingen, daer den goe-
den man niet deedt als om lachen, dat men
hem wel al de tanden sou uytgetrocken
hebben. Eyndelijck, de Hartogin op haer
vrolijckste zijnde, wilde haren besloten
Granadin een treck van haer aerdigheydt
laten hooren, en haer op sijn kosten met
haren Ouden wat vermaecken, gelijk sy
voor heen met hem op haers mans kerf-
stock gedaen hadt. Sy seyde tegens haren
man, dat sy nu in lang geen weddenschap
te samen gedaen hadden, en dat sy wel
garen een hondert pistoletten van hem
winnen sou. Den Hartogh seyde, dat hy
daer mede te vreden was. Sy stelde hem
verscheyde weddenschappen voor, de-

welcke sy wel wist dat hy niet aennemen sou; eyndelijck wedden sy, dat den Hartogh al het yserwerck van het huys sou noemen, en soo hy yets vergat, dat hy hondert pistoletten verliefen sou. Den Ouden deedt papier en inct komen, en begoft al op te schrijven, wat hem in den sin quam, maer het was het geluck van de Hartogin, dat hy de sleutels vergat. Sy deedt hem twee of dry mael sijn geschrift over lesen, en vraegde hem, of hy nu voldaeen was? Hy antwoorde jae. Sy voude het papier toe, seggende, dat sy het op haer gemack over lesen sou, maer ondertusschē wilde sy hem een saeck verhalen die haer bejegt was, dat een vande aerdighste sou zijn, daer hy oyt van gehoort hadt. Ick was, vervolghde sy, een weynigh na uw vertreck aen de veynsters van dit slot, dewelcke op den grooten wegh uyt sien, wanneer ick daer een man op een muyl sagh voorby rijden, die seer gauw voortfloegh. Ick sondt hem mijn pagie achter aen, die hem by my deedt komen. Ick verseeckere u, dat ick noyt persoon van een beter gestaltenis gesien hebbe, en die bequamer was, om de alderbestste te bekooren. Ick vraeghde hem van waer hy quam, hy seyde het my, en dat met sulcke bevallijcke manieren, dat hy my lust verweckte sijn gemeensaemheydt langer te genieten. Ick verfocht hem dan, het overige van den dagh hier by my in
het

het flot door te brengen, en al zijn voorvallen te verhaelen, die niet anders als seer feltfaem konden zijn. Hy voldeedt my daer in gelijk als ick het van hem begeert hadt; en ick verseeckere u, dat ick noyt vermaeckelijcker vertelling heb gehoort, daerom begeerick oock dat ghy der uw vermaeck van hebt. Als doe begoft sy hem in 't kort alles te verhaelen, dat sy van den Granadin gehoort hadt, daer den goeden ouden man zijn best om gingk sitten lachen, soo dat het geheele huys gesin hem geselschap houden most, en dat met sulck een smaeck, dat Don Pedro self in zijn schuyl-hoeck mede lachen most. Eyndelijck, nae dat den ouden man zijn buyck vol gelachen, en zijn vermaeck Don Pedro mede gedeelt hadt, vervolgde de Hartogin: dat desen Granadijnschen Edelman, na dat hy haer al zijn avontuuren vertelt hadt, met haer oock hadt begonnen te mallen, en dat met sulck een aerdigheydt, dat sy, in vergelding, niet minder hadt kunnen doen, als hem weder op het aldervriendelijckste te bejegenen: want ghy moet weten, dat de lieden die wel gemaect van leden zijn, in alles meer voordeel hebben als een ander. Wy hebben het grootste gedeelte van den dagh te famen door gebragt, en souden noch misschien wel by malkander geweest hebben, maer ghy aenkomende, die van ons niet verwacht wierdt, hebt onse vreught

gestoort. En ick wil u niet verbergen, dat ick door uw' aenkomst te gelijk ontroert en moeyelijck ben geworden, maer mijn minnelijcken vreemdelingk noch meer als ick, die ick met groote haestigheyt in dat Cabinet gesloten heb, daer hy my noch verwacht, indien hy anders niet doot van benautheyt is, (en waerlijck het scheelde weynigh met Don Pedro, wanneer hy haer soo rondt hoorde gaen,) maer ick wetende wat vermogen ick op uwe geest heb, en dat mijn aerdt niet is, om yets te kunnen verbergen, self niet in de saecken die mijn eer ten hooghsten betreffen, hebbe ick u dit vermaeckelijck verhael ten laste van den benauwden gevangen willen doen, die ick evenwel van meening ben te verlossen, soo haest als ghy sult vertrocken zijn, om hem naer Granade sijn reys te laten volvoeren; daer hy seght de een of de andere Sottin te willen gaen soecken, die verdienen sal sijn vrouw te zijn. De Hartogin gaf soo veel waerschijnelijckheydt aen haer waerachtigh verhael, dat de vrolijckheydt van den Hartogh allengskens begoft te veranderen. Hy wiert bleeck in sijn aengesicht, en hadt vrees, dat sijn vrouw de waerheydt sprack, en konde sich niet wederhouden haer de sleutels van het kleyne Cabinet af te vorderen, daer sy seyde den Granadin in gesloten te hebben. Sy daer op veranderde van reden, en vermeederde alsoo sijn vrees

en

men vermoeden. Hy eyschte haer de sleutels noch eenmael af, en wilde se met geweld hebben, en rees alreeds vol gramschap uyt sijn stoel. Al sacht, al sacht, mijn Heer, seyde toen de Hartogin, eer dat ghy my de sleutel met gramschap af eyscht, leest eerst met sachtmoedigheydt het geschrift, dat ghy van al het yfer-werck te samen hebt gestelt, en siet of daer oock de sleutels in staen, en ghy sult bevinden dat se daer in vergeten zijn; ghy kondt niet loochenen dat se mede van yfer zijn, en daerom zijt ghy my de hondert pistoletten schuldigh: doet my deselve tellen, gelijk, ghy u met woorden verbonden hebt, en weet, dat ick u al dit schoon verhael gedaen heb, alleenigh om u te doen sien, dat ghy de wedding verloren hebt; en om u daer een weynigh voor te vermaecken, op dat u het verlies te minder smarten sou. Op een andere tijdt zijt soo lichtgeloovigh niet, om een versierde vertelling voor waerheydt aen te nemen; nade-mael het niet te gelooven is, dat soo veel bysondere voorvallen, een mensch alleenigh bejegt zijn, veel minder dat ick, indien het waer was, u sulcx self sou hebben gaen vertellen. Dit sprack sy met sulck een verseeckerde onbekommert-heydt, dat den Hartogh terstondt geloofde dat het al versierde dingen waren, en begoft daer over te lacchen als een geslagen lot, sich verwonderende over de gauwe

geeft van zijn vrouw, gelijk oock zijn volck, dat, misschien alsoo sot als hy, soo hartigh lachte als hun meester. Siet togh eens, bidde ick u, seyde hy, maeckende groot geschreeuw, en noch grooter geschetter van lachen, hoe geestigh sy my heeft geweten om den tuyn te leyden, om my te doen verstaen, dat ick mijn wedding verloren heb. De Hartogin begoft toen oock te lachen op haer beurt, en wiert door haer Jongkvrouwen geholpen, gelijk oock Don Pedro in zijn Cabinet wercks genoegh hadt, sich te bedwingen. Eyndelijck den Hartogh belaste zijn Rentmeester hondert pistoletten aen zijn vrouw te tellen, en liet haer daer mede, om na zijn kamer te gaen; ondertuffchen geduurighlijck verhaelende dat sy een drommel van een vrouw was, somwijlen dat sy loofer was als den drommel self, het welcke hem zijn dienaers al nae seyden, soo dat men het geheele huys door niet anders hoorde als, Me-vrouw is soo loos als de drommel, Me-vrouw is den drommel self, en soo voort, terwijl haer den Rentmeester de hondert pistoletten aentelde, en weder heengingk. Sy daer op deedt haer kamer toefluyten, en verloste haren gevangen, die noch niet geheel van de vrees die hem bevangen hadt gehadt verlost was, al-hoe-wel hy der somwijlen eens onder gelachen hadt. Sy poogde hem als doe te doen verstaen, hoe een geestige

A
 fige vrouw
 daer de min
 een fortin
 doen sterve
 het geen h
 dichten
 badt haer
 was, uy
 hondert
 benefis e
 dery, die
 wasdigh w
 haerrijng
 Enkeboen
 heyt om
 haer jong
 myl he
 uyt-leten
 replats e
 mijen ver
 had geme
 te hebbe
 geduurt
 hem me
 was
 wonder
 dat het
 alsooch
 bedacht
 ren ver
 doen,
 tigh w
 het self

giffige vrouw ſich ſelven redderen konde,
daer de minſte gedachten van het gevaer,
een ſottin in haer ſchoenen ſou hebben
doen ſterven. Sy wilde hem doen eten, van
het geen haer jongkvrouwen voor haer op
diſchten; maer hy verſchoonde ſich, en
badt haer, hem, ſoo haest als mooghlijck
was, uyt te willen laten. Sy gaf hem de
hondert piſtoletten dieſe gewonnen hadt,
beneffens een goude keeten, en haer ſchil-
dery, die ten minſten mede wel ſoo veel
waardigh was, en verſocht hem, dat hy
haer tijding van hem wilde laten hooren.
En hebbende hem met groote genegent-
heyt omhelſt, ſtelde hem in handen van
haer jongkvrouwen, die ſoo hem als ſijn
muyl heymelijck door een achter-poort
uyt-lieten. Hy vandt niet geraden in de ſel-
ve plaets te ſlapen, maer reedt noch twee
mijlen vorder, tot aen het dorp, daer hy
had gemeent ſijn middaghmael gehouden
te hebben. Ondertuſſchen ſpeelde hem
geduurigh in ſijn gedachten, al het gene
hem met deſe ſchoone Catelane bejegent
was. Hy konde ſich niet genoegh ver-
wonderen over haer haefſtige liefde, ſon-
der hem van te voren gekent te hebben,
als oock over haer reuckeloofſheyt en on-
bedachtſheyt ſulck een delicten en tede-
ren verhael aen den Hartogh, haer man, te
doen, en, het geen niet als al te waerach-
tigh was, beneffens haer aerdigheyt, om
het ſelve op de weddenschap te paſſen.

Hy kondé hem ook niet genoegh over de goetheyt van den Hartogh verwonderen, en had self deernis met den goeden ouden man; al het welcke hem te meerder in sijn gevoelen bevestighde, dat de geestige vrouwen gevaerlijck zijn, en twijfelde niet, indien de Hartogin sich op haer gauwigheyt niet verlaten had, dat sy soo stout in haer aenvang niet sou geweest hebben, veel minder om haer man daer soo een naeckte vertelling van te maecten, om den Ouden soo leelijck by den neus te leyden. Dit deedt hem te vaster besluyten sich voor foodanige gauwen feexen wel te wachten, maer sulck een aen te slaen, die tusschen liefde en afkeer geen onderscheyt sou weten te maecten. Met dit voornemen komt hy ten laetsten tot Granade; en klimt af by sijn moeye, die hem duysent vriendelijckheden bewees, en die hem te kennen gaf, dat sijn Seraphine noch als een heyligh in het klooster leefde, dat haer minnaer van hartfweer gestorven was, na dat hy haer niet hadt kunnen bewegen uyt het klooster te gaen. Des anderen daeghs gingk hy met sijn moeye de jonge Laura, Dochter van Seraphine, besoecken, dewelcke op haer vier jaren in het klooster gesteecken was, die nu sestien of seventien jaren moght oudt geworden zijn. Hy vandt haer uytmuntende schoon, en soo sot als al de Nonnen met malkander, die sonder geest in de werelt gekomen,

en.

en van hun kindtsheydt tot het geestelijck leven overgegaen zijn. Hy merckte haer aen, en wiert t'eenemael door haer schoonheydt ingenomen. Hy hoorde haer spreecken, en verwonderde sich over haer kintsche onnooselheydt, en twijfelde niet, of hy hadt nu gevonden dat hy socht. Hy seyde tegen sijn moeye, dat Laura sijn Dochter niet was, en gaf haer sijn voornemen van haer te trouwen te kennen. Sijn moey vandt de voorflagh goet, en deedt het selve aen Laura weten, die daer over noch blijde noch droevigh was. Don Pedro stelde sijn huys in ordre, deedt Dienaers voor hem op soecken, en Dienaresen die alsoo sot als Laura waren. Hy gaf haer de schoonste kleederen, en heerlijcksten huyfraet, die men in Granade vinden do kost. Al de aensienlijcke lieden van de Stadt vereerden sijn bruyloft, en waren alsoo veel vergenoeght over haer schoonheydt, als onvoldaen van haer geest. Don Pedro liet sijn volck slapen gaen, ende dienstmaeghden van sijn vrouw vertrecken, na dat sy haer ontkleedt hadden, en sloot sich by haer in haer kamer. Hier was het dat hy, om haer op de proef te stellen, door een uytgelesen voorsichtigheydt, die ondertusschen de grootste sotterny was, een werck aenving, dat al de werelt deedt verwonderen, van een man aengevangen te zijn, die al sijn leven voor verstandigh gehouden was geweest. Waer mede.

mede hy betoonde noch sotter als zijn
fottinne te zijn. Maer hy wilde eenmael
sien hoe verde sich haer eenvoudigheydt
strecken sou. Hy sette sich in een stoel
neder, doende Laura voor hem staen, en
voerde met haer dese woorden, of andere,
die noch al onhebbelijcker waren: Ghy
zijt dan mijn vrouw, Laura, seyde hy, het
geen ick hoop my niet te sullen berou-
wen; neemt wel acht op het gene dat ick
u seggen sal, en neemt voor het selve wel
na te komen, indien ghy vreest my en den
Hemel te vertoornen. Laura, op dese woor-
den deedt niet anders, als de eene eerbie-
digheydt op de ander te doen, het quam
te pas of niet; en sagh haer man vast aen
tusschen twee oogen, min noch meer als
een nieuw scholier zijn straffe pedant doet.
Weet ghy, vervolghde Don Pedro, wat
leven de getrouwde lieden moeten leyden?
Neen ick, mijn Heer, antwoorde Laura,
doende een eerbiedigheydt noch lager als
een van de anderen: maer gelieft ghy my
het selve te kennen te geven, ik sal het ont-
houden gelijk mijn *Ave Maria*: en daer
op weêr eens genegen. Don Pedro was
in het beste genoegen van de werelt, sien-
de dat zijn vrouw noch al veel eenvoudiger
was, als hy sich hadt ingebeelt. Hy haelde
uyt een wapen-kas een seer kostelijck
Curas voor den dagh, dat evenwel seer
licht was, het welcke hem voor desen in
een aensienlijke intrede, die den Ko-
ningk

ningk in zijn stadt had gedaen, gediend had!
Hy wapende zijn slecht-hoofd daer mee
van haer sotte-hoofd af, tot aen haer
schoone voeten toe; bedeckte haer hoofd
met een helmet, t'eenemaal met pluymen
omhangen; gorde haer een degen aen de
zijde, en gaf haer een Lancie in de hant, en
seyde haer dat het de wijfe van de getrou-
de vrouwen was, die in eer en aensien
wildenzijn, soo gewapent hun mans te be-
waecken, terwijl sy gerust gingen leggen
slaepen. Sy antwoorde hem niet als met
haer gewoonlijke eerbiedigheyt, die niet
ophielden, als wanneer hy haer twee of
drymael rontsom de kamer deed gaen, het
welcke sy by geval met sulck een beval-
lijckheydt deedt, dat men haer voor een
tweede hoe wel sotte Pallas sou genomen
hebben. Hy gingk daer op te bedde, en
leggen slapen tot vier uuren des morgens
toe, blijvende zijn Bradamante al in
haer oude gestaltenis. Toen was het dat
desen voorlichtigen huyswaert, ten min-
sten gelijk hy sich inbeelde te zijn, op-
stondt, zijn vrouw ontwapende, en te bedde
hielp, na dat hy haer menighmael gekust
hadt; schreyende by na van blijdtichap,
om dat hy aldus zijn genoeg gevonden
hadt. Hy belaste haer lang te slapen, en
verboodt de dienstmaeghden haer wacker
te maecken. Hy gingk nade misse, en
voorts tot zijn dingen: want ick heb ver-
geten te seggen, dat hy een aensienlijk
ampt

ampt binnen Granade gekocht had. Den
 eersten nacht vande bruyloft gingk op
 dese wijze deur, en den man was wel soo sot
 als de tweede op deselve manier te bestedē.
 Maer hy wiert'er over gestraft, want daer
 quam een saeck voor, waer door hy noot-
 wendigh dien selvē dagh naer het Hof om-
 most vertrecken. Hy hadt maer soo veel
 tijds, als sijn kleederen te veranderen, en
 van sijn vrouw sijn afscheyt te nemen,
 haer belastende, op verbeurte van den He-
 mel te vertoornen, dat sy, het geen hy
 haer gewesen hadt onderhouden sou. Men
 weet wanneer men uyt gaet, maer niet
 wannermen weder sal komen: Don Pedro
 meende maer vier of vijf dagen uyt te zijn
 en het waren by na soo veel maenden. On-
 dertusschen bleef de goede Laura in geen
 gebreecken, alle nachten haer post te be-
 waren, en sentinel perdu te staen, en de
 dagen met sulcke handtwercken, als sy in
 het klooster had geleert deur te brengen.
 Een Edelman uyt Cordoua quam omtrent
 die tijdt tot Granade een recht-saeck, die
 hy aldaer hangen hadt, te vervolgen. Dese
 was voor al niet sot, en braef van persoon.
 Hy sagh Laura menighmael aen de veyn-
 ster, vondt haer seer schoon in sijn oogen,
 gingk en weêr gingk yder oogenblick
 voorby haer huys, op de Spaensche wijze.
 Laura liet hem al heen en weêr gaen, son-
 der te weten wat sulcks te seggen was, of
 sonder begeerte te hebben, om sulcks te

wc-

weten. Een burgers- vrouw van gemeene
 gelegenthey, die recht tegen haer huys
 over woonde, die sich door een bysondere
 ingenenthey, om de lieden voort te hel-
 pen, gedreven vondt, merckte wel haest,
 beter als Laura, aen wat voet den hont
 oninckte, en hoe weynigh hy by Laura op
 bleed. Sy had al de requisiten en vereyschen
 die een koppelaerster behoort te hebben,
 als zijnde een perrycke-maekster, kop-
 ter, en distillatrice, met menigthe van
 vingeheymen, om de schoonhey te vermeer-
 deren, maer boven allen had sy het aensien,
 niet bot in de Swarte konst te zijn. Sy
 groete den Cordouees met sulck een
 opmercking, soo menighmael als hy voor-
 by quam, dat hy wel merckte dat sulcks
 niet voordacht geschiede. Hy sprack haer
 laetsten aen, en maecte wel haest
 kennis en vrientschap met haer; hy ont-
 deckte haer sijn liefde, en beloofde haer
 minsten tot een vrouwe te maeken,
 indien sy hem behulpsaem wilde zijn. De
 boude koppelaerster liet geen tijdt verloren
 gaen, maer liet haer door de sotte dienst-
 maeghden by haer sotte Meesterse ley-
 den, seggende, dat sy yets had, het welcke
 sy haer te koop wilde veylen. By dese ge-
 gelegenthey prees sy haer schoonhey seer,
 maer beklaghde haer, datse soo lang van
 haer man most zijn, en viel soo vervol-
 gens op den Cordouees, die soo menigh-
 mael voorby haer huys gingk, seggende,
 dat

dat dese haer meer als sijn eygen leven be-
minde, en dat hy groote genegentheyd
hadt haer dienaer te zijn, indien sy sulc
geliefde toe te staen. In der waerheyt, ant-
woorde de onnoosele Laura, ick ben daer
over seer aen hem gehouden, en sou sijn
dienst met goeder harten aennemen, maer
ons huys is vol knechts: maer of het ge-
viel, dat den een of den ander quam te ver-
huysen, sou hy wel mogen dienst krijgen
maer ick sou evenwel buyten weten van
mijn man niemant derven aennemen. Ick
sal ondertuffchē wel eens aen hem schrij-
ven, en hooren of hy het goet vindt. Lau-
ra behoefde geen meer woorden te ge-
bruycken, om dese loose feex te doen
mercken, dat sy de eenvoudigheydt selt
was. Sy dan deedt haer op het bequaemst
verstaen dat sy moght, hoedanigh dese
dienst te nemen was, seggende, dat hy a-
soo rijck was als haren man, en indien sy
daer de proef van wilde sien, sy sou haer
van sijnent wegen eenige kostelijcke ju-
weelen brengen, beneffens veel ander
cierlijcke dingen. Och mijn gebuur, ant-
woorde de goede Laura, ick heb soo veel
van die dingen, dat ick niet weet waer ick
'er mede blijven sal. Nademael, ant-
woorde dese boodin des duyvels, het sou
met u gelegen is, en dat ghy sijn geschen-
ken niet begeert, soo laet ten minsten toe
dat hy u komt besoecken. Dat magh hy
wel doen, antwoorde Laura, niemant sal
hen

mem dat verhinderen. Wel dat is beleef-
delijk van u gedaen, berechte de Oude
daer op; maer evenwel sou het beter zijn,
wervolghde sy, dat uw knechten en dienst-
maeghden daer geen kennis van hadden.
Dat is heel licht te doen, antwoorde Laura,
want mijn boden slapen in mijn kamer
niet, ick gae slapen, sonder hun hulp, en
dat seer laet. Neemt dese sleutel, daer ghy
al de slooten van het huys mede openen
kondt, en laet hem ontrent elf uuren in
den avondt door de deur van onsen hof in-
komen, daer hy door een kleyne trap in
mijn kamer komen kan. De Oude nam
haer handt en kuste deselve wel hondert
mael, seggende, dat sy heen gingk, om den
armen Edelman, die sy half doot gelaten
hadt, het leven weder te geven. En waer-
om dat? riep Laura, vol verbaestheyd. Gy
zijt die hem gedoot heeft, antwoorde de
oude Roffelaerster. Laura wierdt bleeck
om haer mondt, over dese woorden, niet
anders dan of men haer een dootslagh
gingk opstrijen, en begoft te verklaren, dat
sy daer onnoosel in was; Maer de Oude sien-
de haer slechtheyt, nam haer in den arm,
en seyde, dat het geen noot met hem doen
sou, en gingk soo heen. Ghy kondt wel
dencken dat sy niet traegh was om haer
boodschap te doen, en desen wonderlijcken
Sleutel den Cordouees te behandigen.
Yemant sou hier misschien wonderlijcke
gedachten van desen Sleutel hebben, en

oordeelen, dat'er een handt vol toovery mede gemengt was, maer dese sal gelieven te weten, dat al de Huyfvaders in Spangien meest foodanige sleutels hebben, die sy meestressen noemen. Maer laet ons weeten komen daer wy het gelaten hebben. De oude begaf sich aenstondts by haren minnaer, en gaf hem reden van haer verrechting, lachende half met een duyvels lagh, en hy opspringende van blijdtichap. Hy beloonde haer treffelijck van haer moeyten, en verwachte den nacht met ongedult. Dese eyndelijck gekomen zijnde, begeeft hy sich, door den Hof, nae haer kamer, langs de trap die hem gewesen was, juyft op die tijdt, wanneer onse Malloot noch besigh was schilt-wacht te staen, en de ronde over de kamer te doen, gewapent als een tweede Marfise, hebbende de Lancie in de handt, en het geweer op zy, volgens het heylsaem onderwijs van haren wijfen man. Daer was niet als een kaers, in de eene hoeck van de kamer, zijnde de deur ondertusschen open, ongetwijfelt om den Cordouees toegangk te geven. Maer hy, die daer een perloon in volle rusting sagh, hadt geen andere gedachten, als dat men hem betrapen wilde. Sijn vrees als doe sijn liefde te machtigh zijnde, was de oorfaeck, dat hy vluchte met meerder vaerdigheydt als hy gekomen was, niet wetende hoe hy ras genoegh op de straet sou komen. Hy begaf

af sich voorts naer sijn Middelaerster, en
af haer te keenen wat gevaer hy hadt
oytgestaen. Sy bleef in geen gebreecken
les anderen daeghs by Laura te gaen, en
naer beklagh tegens haer te doen; maer de-
e vraeghde haer ten eersten, waer om den
Edelman niet gekomen was, en of hy
noch sieck was? Hy is niet sieck, antwoorde
de oude, en heeft oock niet gelaten te ko-
nen, maer hy vandt een gewapent man
in uw kamer, het welcke hem weder
beleedt te rugge keeren. Laura bestondt
daer wel hartelijck over te lachen, en dat
over zijnde, seyde tegen de oude : Dat
het wel bleeck dat desen Edelman noyt
getrouwt was geweest, en verhaelde dat sy
die gewapende was geweest. De oude kon-
de niet begripen wat sy daer mede meen-
de, en was een langen tijdt dat sy meende
dat Laura volkomen ontsint was, maer
na veel vragen en onderstaen, hoorde sy
meer eenvoudigheydt, als sy oyt geloofte
hadt in een bedaeght mensch te kunnen
zijn. Sy vandt geraden, Laura in haer
dwaling te laten, en, in de plaets van haer
te onderrechten, bestondt met haer te lac-
chen, over de vrees die den Cordouees ge-
hadt hadt. De party wiert gesloten tegen
den volgenden nacht. De oude moedigh-
de den Cordouees, en seyde hem hoe de
faeck gelegen was, sich te samen over de
dwaelheydt, soo van haer man, als van Lau-
ra self, verwonderende. Den nacht komt
aen,

aen, den Cordouees begeeft sich nae den Hof, en vervolgens na de kamer van Laura, die hy weder in de oude gestaltenis vandt. Hy omhelsde haer, soo gewapent als sy was, en sy ontfing hem, gelijk offe met malkander opgevoedt waren geweest. Eyndelijck vraeghde hy haer watse in dit gewaet uyt sou rechten? Sy antwoorde hem al lachende, dat sulcks haer schuldige plicht was, en seyde hem, nademael hy 'tselve niet wist, dat sulcks het leven van de getrouwe lieden was. Den Cordouees hadt al de moeyten van de werelt om haer uyt haer dwaling te trecken, en haer te doen gelooven dat men in den houwelijkken staet anders leefde, en braght haer eyndelijck soo verre, dat de wapenen uytgeraecten, na dat hy haer beloofte hadt, beter onderrechting te doen. Wat hy haer vorder voor lessen en onderwijfingen gaf, heb ick soo nau niet vernomen, dat is'er van dat Don Pedro niet lang daer na weder te huys quam, juyft als den Cordouees met sijn pleydoy gedaen hadt, en weder vertrock, sonder veel wercks van sijn Laura te maken, nademael'er niet broofscher is als de liefde die men Sottinnen draeght. Laura ontfing haer man met de meeste blijdschap ter werelt, en met so weynigh na-dencken van haer Cordouees, als offe hem noyt gesien hadt. Sy hielden het avondtmael te samen, met groot genoegen van den een en den ander. Wan-
neer

neer de v
begaf sich
bedde, m
in de pla
in het he
kruypen
om ly b
met gru
man oes
had, en
moet m
wa. Wat
traet b
van seven
scheppen
noe hy
guyte in
dit gr
moozen
moozen
niet beid
ben Don
lucken,
want hy
in keer
gagte toe
aen bod
in, die
gewach
waren, m
ennen b
nellen
walingen

neer de uur van te slapen gekomen was, begaf sich Don Pedro na sijn gewoonte te bedde, maer vandt sich wel verbaest, dat in de plaets van sich te wapenen, hy haer in het hembde by hem sagh komen onderkruypen. Don Pedro vraeghde haer waerom sy sich niet wapende, sy seyde hem met groote blijdschap, dat haer een ander man een lichter manier van leven geleert hadt, en datse het hem oock wilde leeren, indien het hem geliefde en aengenaem was. Wat ander man, vraeghde hy, een fraey Edelman, antwoorde sy, soo bequaem van leven, dat ghy self vermaeck in hem scheppen soudt, maer ick weet niet wanneer hy weder sal komen; want zedert dat ghy te huys zijt geweest, hebbe ick hem niet gesien. Don Pedro verberghde sijn misnoegen ten besten dat hy konde, en vraeghde wie hy was, sy konde hem geen nader bescheyt van hem geven. Den armen Don Pedro meende door de koets te sincken, hy veynsde sich sieck te zijn, want hy was het misschien van harten, en keerde sijn vrouw de rugge toe, en begoft toen eerst te dencken wat hy gedaen had, met het verkiesen van een sot-tin, die niet alleen niet wijs genoegh was geweest, om haer en haer mans eer te bewaren, maer oock niet om haer schande te kunnen bedecken. Hy herdacht de goede redenen van de Hartogin, verfoeyde sijn dwalingen en erkende toen, hoe wel te
O laet,

laet, dat een wijse vrouw ten minsten de wetten van eerbaerheit kent, en of sy door swackheyt eenighsins quam te misschen, dat sy soo veel weet als haer misslagh te bedecken. Eyndelijck hy most sich vertroosten, hy wilde of hy wilde niet. Evenwel hy veynsde sich een langen tijdt onpaffelijck te zijn, te meer, om te sien, of dat onderwijs geen schadelijcken indruck in haer ziel gemaect hadt. Hy leefde noch eenige jaren met haer, houdende evenwel geduurigh het oog in het zeyl, en maeckte haer daer nae, wanneer hy quam te sterven, noch al sijn middelen, op voorwaerden, dat sy in het klooster fougaen, daer Seraphine in was, die hy te kennen hadt gegeven, dat Laura haer Dochter was. Aldus liet hy de werelt met Laura, die geen te grooten droefheyt om hem maeckte, en begaf sich voorts in het klooster, by haer moeder, dewelcke wettende, hoe groote middelen haer Dochter aengestorven waren, self daer voor een klooster gingk stichten, daer sy de Abdiffe van was. Dese geschiedenis van Don Pedro wiert wel haest na sijn doot bekend, leerende, dat sonder goede sinnen de deught niet volkomen kan zijn, en dat een verstandige geestige vrouw deughdelijck van haer selven kan zijn, en een sotten niet als door hulp en beleydt van een ander.

Dit is mijn rampsalige vertelling, vervolghde

volghde Polymythus, nae dat hy deselve aldus ten eynden gebraght hadt, die anders geen macht heeft gehad, om my in ongunst te brengen, als dat sy niet ten vollen is uytgehoort geweest, het welcke al de voorgaende onhebbelijckheden, buyten alle twijfel wederom goet sou hebben gemaect. Van u dan mijn Heeren, als van gunstige toehoorders, verfoeck ick het rechtvaerdigen van mijn saeck.

Waerlijck Polymythe, seyde Periander, de jongkvrouwen hebben al eenige reden gehad, uw verhael af te breeken, alsoo het beter de onse, als haer ooren te behaegen heeft. Evenwel moet ick bekennen, dat 'er veel van uw verontschuldiging in steeckt, het welcke wy by gelegentheyd tot uw voordeel fullen gebruycken. Nu is het tijdt ter maeltijdt te gaen, alsoo ick mijn dienaer alreeds vaerdigh met het lampet sie staen. Laet ons sien hoe wy aldaer de vrede kunnen treffen. Elck daer op neemt de sijne by de handt, sonder dat Polymythus yemant soo gunstigh vinden konde, die hem de hare wilde leenen, waer over hy Ambrosio in den arm nemende, sich neven hem aen de tafel gingk setten, dewelcke men weder in de kamer van Eustacchio (die sich nu heel wel bevoelde) gedeckt hadt.

V. BOECK.

Auwelijcks was de maeltijdt ter halver wegen, of Periander vol onlijdtsaemheyt, bestondt Ambrosio over sijn beloften te manen, van hem het geheym, dat sy dien ochtent gesien hadden, te ontdekken; hy heeft noch meer op sijn kerf-stock het welcke hy af te doen heeft, viel daer Lysander op in, namentlijk het vervolgen van de afgebroken Colonnen en Caraffen. Ick sal u beyde poogen te voldoen, antwoorde den beleefden Italiaen, maer evenwel met den ouderdom beginnen. Ghy hebt misschien wel het een of het ander van het *Poudre de Sympathie*, of pulver van medelijdentheyt gehoort? meer als wy daer van geloofd hebben, antwoorde Periander. Ten minsten sult ghy der nu een beter gevoelen van hebben, vervolghde Ambrosio, aengemerckt het gene de Heeren daer van gesien, en mijn Heer Eustacchio daer van gevoelt heeft: ick heb na my gedenckt, aengenomen te bewijfen, dat alles door een natuurlijcke, en geen boven natuurlijcke kracht geschiet, en dit is het geen ick u ga uytvoeren, wanneer ick u noch een voorbeelt of proef-stuck van het selve poeder sal verhaelt hebben. Mr. James
Ho-

Gron-
dige
reden
van
het
poeder
de
Sym-
pathie.

Howel, geheym-schrijver van den Hartogh van Buckingham, ten tijden van den Koningk Jacob van groot Britannien, die door sijn brave schriften, en voornamentlijck door sijn *Dodons grove*, of *Dendrologia*, genoeghsaem bekend is, vandt op seeckeren tijdt, twee van sijn gemeensaemste vrienden, met malkander in het gevecht. Hy terstondt wende alle middelen aen om hen van een te scheyden, wierp sich tusschen beyden, en greep met sijn linckerhandt het geveest van een van de twee, en met sijn rechter, bloot zijnde, het lemmer van den ander. Sy door een hitte van raserny aengestecken, doen een yeder sijn uysterste om sich van dese verandering te ontslaen, in voegen den eenen met geweld sijn degen, die Howel by het lemmer vast hadt te rugge treckende, den scheyder van binnen de handt, tot aen het gebeente toe, doorsneedt, terwijl den ander sich mede van de handt van Howel ontslaende, sijn vyandt een houw meende te brengen, doch die sijn vriendt stondt te raecken, die sijn handt, alreeds soo swaerlijck gequetst zijnde, opheffende, den slagh daer op ontfing, die hem de selve soo seer van buyten quetste, als sy alreeds van binnen gequetst was. Het bloet uyt sijn opgehevene handt, den armen Howel in het aengesicht spattende, deed de vechters geloovē dat hy swaerlijck gequetst was, sy de dolheyt, die hen

onderling ingenomen hadt, ter neêrfet-
 tende, loopen toe, om hun gequetsten
 vriendt te helpen. Sy fijn wonden gefien
 hebbende, binden de felve met een zijden
 kouffebandt vast toe, om de aderen, die
 afgefneeden waren, en feer bloeden, by
 malkander te houden. Sy brengen hem te
 huys, en ontbieden een Wondt-heelder,
 die het eerste verbant leyde; om het twee-
 de te doen, fandt den Koningk felve, die
 veel van Howel hieldt, des morgens, fijn
 eygen Heel-meefter. De kamer van den
 Ridder *Digby* (uyt wiens fchriften wy
 dit verhael en bewijs trecken) was dicht
 by die van Howel. Op een morgenfiondt,
 foo als den Ridder befigh was met fich te
 kleeden, komt Howel by hem, om hem
 te bidden, hem eenige hulp-middel tegen
 fijn wonden te befchicken, alfoo hy wel
 gehoord hadt, dat hy in diergelijcke din-
 gen ongemeen ervaren was, nademael
 fijn wonden in fulck een quaden ftaet
 waren, dat de Wont-heelders alreets voor
 een gangrene of verfterving begoften te
 vreefen, het welcke hem de handt fou
 doen verliefen. En waerlijck fijn wesen
 toonde wel hoe groot de pijn was, die hy
 verdroegh, dewelcke hy feyde onver-
 draeghlijck te zijn, ter oorfaeck van de
 geweldige inflammatie of ontfteecking.
Digby antwoorde hem, dat hy gereedt
 was hem behulpsaem te zijn, maer dat hy
 felf miſſchien daer een afkeer van hebben
 fou,

fou, wanneer hy fagh, op wat wijfe hy de wonden verbondt, namentlijck, sonder den gequetften aen te raecken, om dat hy die wijfe van verbinden, of als by-geloovigh, of als krachteloos verachten fou. Wat het laetste aengaet, antwoorde Howel, de groote wonderen, die my verfcheyde lieden van uw kruyden hebben vertelt, verbieden my aen hun kracht te twijfelen. En wat het eerste belangt, al dat ick heb te feggen, beftaet in dit Spaens spreekwoord: *Haga fe el milagro, y Hagalo Mahomet.*

Laet het wonder-werck gefchieden, al waer het door Mahomet. Digby daer op eyschte hem het lijwaet, waer in het bloet uyt fijn wonden getrocken was. Hy fandt terftondt om den kouffebandt, waer mede hem het eerste verbandt geleght was, terwijl den Ridder Digby een becken met fchoon water deedt komen, gelijk of hy fich de handen wilde waffen, in het welke hy een handtvol van fijn poeder deedt, het welke terftont begoft te fmelten. Wanneer nu de kouffebandt gebraght was, deedt hy defelve mede in het water, lettende wel op het gelaet van Howel. Dese sprack ondertuffchen met een ander Edelman, in een hoeck van de kamer, sonder te fien wat Digby deedt, wanneer hy fchielijck, als met een verbaeftheyt, na den Ridder om fagh, dese hem vragende, hoe het met hem was, kreegh van hem tot antwoordt: Ick weet niet wat'er van is;

O 4 maer

maer ick weet wel dat ick geen pijn meer gevoel : my dunckt dat 'er een aengename koelte door mijn handt treckt , waer door my al den brandt wech genomen is. Dewijl dan , vervolghde *Digby* , ghy fulck een goet werck van mijn hulp-middel gevoelt , soude ick u raden al u plaesters af te nemen , en alleen de wonde fuyver te houden , en foodanigh dat ſe noch te heet noch te koudt zy. Dit voorval wierdt terſtondt den Hartogh van Buckingham , en vervolgens den Koningk , aengeſeght , die beyde ſeer begeerigh wierden , om het eynde van deſe wonderlijcke geneſing te ſien. Na het middaghmael nam *Digby* den kouſſebant weder uyt het water , en beſtondt deſelve tegens een groot vyer te droogen , het welcke niet konde geſchieden , ſonder die ſeer heet te maken. Wanneer den Lacquay van Meeſter Howel by hem quam , dewelcke hem ſeyde , dat hem de handt zedert een kleynen tijdt , ſoo ſeer deedt als oyt , jae noch meer , en dat ſe hem brande , als of ſy in een vyer lagh. *Digby* antwoorde hem , dat nademael ſulcks nu ſoo even begonnen was , hy de oorſaek van het quaet wel wiſt , en dat hy hem wel haeft verlichting geven ſou , miſſchien wel eer hy weder by ſijn Heer was , het welck geſchiedende , behoefde hy hem geen beſcheyt te komen ſeggen , maer ſoo niet , dat hy hem ſulcks te kennen ſou komen geven. Hier mede gaet den dienaer

wc-

weder heen, en *Digby* legt den kouffebandt weder in het water, waer op terftondt Howel weder van de pijn verloft was, felf eer fijn dienaer weder by hem quam. Om kort te zijn, hy bleef vande pijn verloft, en vandt binnen vijf of ses dagen fijn wonden gecicatrifeert, om het konftwoort te gebruycken. Den Koningk Jacob deedt feer naeuw vernemen, na al wat omtrent die geneſing gepleeght wiert, en defelve volbracht zijnde, begeerde van *Digby* te weten, hoe het werck toegegaen was, na dat hy hem dickmaels al lachende een toovenaar genoemt hadt, gelijk hy dagelijks gewoon was. *Digby* antwoorde hem dat hy gereedt was, fijn majesteit te gehoorſamen, maer dat hy verlof ſocht, om eerſt voort te brengen, het geen die gene, van dewelcke hy die konit geleert had, den Hartogh van Toſcanen op gelijk verſoek geantwoort hadt. Dese was een Carmeliter Monnick, ſeyde hy, eerſt uyt Indien en Perſien tot Florenſen te huys gekomen, gelijk hy oock ſelfs in China was geweest. Dese hebbende, bezedert fijn aankomſt in Toſcanen veel wonderlijke geneſingen, met fijn poeder maengerecht, toonde hem den Hartogh een obbyſondere 'genegentheydt om dit geheym te weten. Den Carmeliter antwoorde hem, dat het een geheym was, het welke hy in de Ooſterſche Landen geleert hadt, en dat hy geloofde de eenighſte in

Europa te zijn, die daer kennis van hadt,
 dat het wel verdiende niet verspreyt te
 zijn, het welck nootfaeckelijck geschie-
 den most, indien sijn Hoogheyt sich daer
 mede geliefde te bemoeyen, te meer, wan-
 neer hy sulks niet door sijn eygen handen,
 maer door die van sijn wondt-heelders of
 dienaers te wege braght. Op dese reden liet
 den Hartogh af, hem meer tot kennisse van
 dit geheym aen te dringen. Maer eenige
 maenden daer na hadt *Digby* gelegent-
 heyt gehad, van den Carmeliter een uyt-
 steeckenden dienst te doen, waer door hy
 hem, in vergelding, het geheym openbaer-
 de, die noch dat selve jaer weder na Per-
 sien vertrock; soo dat hy nu oock de ee-
 nighste in Europa was, die dit geheym
 wist. Den Koningk beloofde hem het self-
 de by sich te houden, sonder omtrent de
 wercking yemandt anders als sijn eygen
 handen te fullen vertrouwen; waer door
 hem *Digby* (gelijck den Koningk daer
 oock verscheyde proeven van deedt) het
 geheym met al sijn omstandigheden ont-
 deckte. Maer Monfr. de Mayerne, des Ko-
 ningks eerste Genees-meeester, paste ge-
 duurighlijck op, om hem het selve af te
 sien, waer door hy eyndelijck vernam,
 dat den Koningk sich alleen van een droo-
 gediende, het geen alle Dranck-berey-
 ders en Wondt-heelders dagelijks door
 de handt gaet, gelijck ick het u in het ver-
 volgh mede seggen sal. Desen Genees-
 mec-

Eerste
 Bekent
 wor-
 ding
 en af-
 komst
 van dit
 poe-
 der.

meeſter trock daer na naer Vranckrijck, daer hy by den Hartogh van Mayenne, ſijn groote voorſtander en beſchermer, quam, die hy het geheym leerde die oock verſcheyden proeven daer van gedaen heeft. Na de doodt van den Hartogh, die in het belegh van Montauban bleef, heeft ſijn Wondt-heelder, die hem altoos in het uytwercken van deſe geneſingen diende, het ſelve aen verſcheyde Heeren van aenſien voormerckelijcke ſommen gelts verkocht, invoege het alſoo van langer hand onder de lieden is geraeckt.

Dit is dan de afkomst van dit Poeder; nu ſtaet my reden van dit werck te geven, of, om beter te ſeggen, de ſoodanige die den ſelven Ridder *Digby* daer van geeft, op het kortſte voor te ſtellen. Hy, om te komen tot het naeckſte bewijs, ſtelt ſeven *Principien* of gronden, dewelcke hem dienen als raderen van dat ſtuck wercks van *Archimedes*, waer mede een kindt machtigh was het groote Schip van den Koningk Hieron, op het landt te winden, het geen door hondert koppel-offen, en al de kabels die in ſijn tuygh-huys waren, nauwelijcks konde bewogen worden. Sijn eerſte gront is: dat het gantsche ront, of *Sphere* van de lucht, met licht vervult en dat dit licht een ſtoffelijcke ſelfſtandigheyt, en geenſins een inbeeldelijcke en onbegrijpelijcke hoedanigheyt is, (het welcke geenſins een nieuw gevoelen

Reden
vā des
ſelfs
wonder-
dere
werck-
king,

r.
Prin-
cipium
of
gront.

te noemen zy, alsoo verscheyden van de oudtste en geachte Philosophen, en natuur-kenders van dat gevoelen geweest zijn, als oock den oudt-vader *Augustinus*, gelijk hy in sijn derden brief aen *Volufianus* getuyght) welck licht of stralen uyt haer oorspronck!, namentlijk de Sonne, door rechte linien voortkomende, van het een op het ander lichaem stuyt, min noch meer als den bal in de kaetsbaen, tot dat het selve ten laetsten door al de tegenstant

Tweede gront. krachteloos gemaect wort. De tweede gront is, dat het selve licht, in sulcker voegen tegen eenigh lichaem aenstuytende, altoos, eenige kleyne *Atomen* (ondeelbare deeltjes oneygentlijk alsoo genoemd) met sich neemt, (even gelijk een bal, yets van de muur waer tegen sy geslagen wordt, mede draeght) door dien dese kleyne *Atomen*, zijnde uyt de vier Elementen, gelijk alle lichamen des werelts) te samen gemaect, door de warmte van het licht, in hun lijmachtige en vochtige deelen aengetast, vast gemaect, en alsoo gints en herwaerts gevoert worden. Uyt welcke *Atomen*, wanneer sy overvloedigh genoegh zijn, veeltijds de winden, voornamentlijk die men landt-winden noemt, geteelt worden. De derde gront is, dat de

Darde gront. lucht doorgaens vol is van foodanige *Atomen*, of kleyne lichamen, of eerder dat het geen wy onse lucht noemen, niet anders is als een vermenging en confusie van

van foodanige Atomen, daer de luchtige deelen de overhandt behouden: gelijk het blijckelijck is, dat men dadelijck in de natuure geen Element of hooft-stoffe, sonder vermenging van een ander bevind: want het vyer van buyten en het licht van de eene zijde, en het inwendige vyer van eenigh lichaem aen de andere zijde, tegen malkander aenwerckende, maecken dese wonderlijcke vermenging van alle dingen, in alle dingen, en de lucht alsoo bequaem, om gelijk den *Cosmopolites* segt, een *occultum vitæ cibum* of verborgen voedtsel des levens, in sich te begrijpen, en voort te brengen, en in de dieren te wercken, gelijcker oock drogen zijn, als den Vitriool en den Salpeter, &c. die door de bloote aentrekking van de lucht vermeerdert worden. Digby brengt een voorbeeldt voort, aengaende den *Oleum Tartari*, als dat hy uyt twee ponden wijnsteen, twintigh ponden, en meer olie heeft sien maecken, welcken oly de reuck van de Roosen, alsoo het als doe in den tijdt was, t'eenemael na sich getrocken hadt, nademael de lucht door de Atomen van de selve Roosen vervult was; behalven veel andere voor beelden, die wy kortheydts halven sullen voor by gaen, ons met weynige onder vele genoegende.

De vierde grondt is, dat yder lichaem, De hoe kleyn het oock sou mogen zijn, vierde deelsaem, ja self tot een oneyndelijckheyt, gront.

is: niet dat het daedelijck of actuëlijck oneyndelijcke deelen heeft (want het tegendeel van het selve sou konnen getoont worden) maer dat men de selve altoos kan deelen en weder deelen, sonder oyt tot het eynde van dese deeling te komen, gelijk het indien sin is, dat onse Meesters ons leeren, dat *quantitas infinite divisibilis est. hoe groottey, oneyndelijck deelbaer is.* Invoegen dese Atomen self, door dese geduurige verdeelingen, een groot vack vullen, en sich een grooten wegh verre en breedt konnen uytstrecken: want van waer komt anders de reuck, waer op de honden hun Meesters, of het wilt weten te volgen, als uyt de Atomen die uyt dese lichamen uytademen, en door dese geduurige verdeling de lucht vervullen, en door het begerigh aentrecken, in den neus der honden komt? Gelijk men oock in de Gieren gesien heeft, die in reuck alle andere gedierten overtreffen, dat sy van twee hondert mijlen verre, (alsoo diergelijcke vogels op geen minder uytbreydung daer omtrent gevonden wierden) op den reuck van de doode lichamen (die, nae een groot gevecht, op de aerde lagen te verrotten) tot het aes gekomen zijn: hebbende de Atomen, dewelcke uyt dese lichamen voortquam, de lucht, ongetwijfelt, tot daer en toe vervult.

De
vijfde
gront.

De vijfde gront is, dat dese kleyne lichamen, die de lucht vervullen of maken, me-

menighmael een anderen wegh opgetrocken worden, als hun eerste algemeene oorfaeck hen heeft doen nemen. En dese trecking geschiet op verscheyde wijfen. Eerstelijck, door het fuygen, het welke dickmael soo krachtigh is, dat *Digby* seght gesien te hebben, een looden kogel, in sulcker voegen, uyt een wel-gemaect roer gesogen te worden, dat sy door den slagh den luyger de tanden in den mondt in stucken sloegh. Dese trecking wordt oock somtijds Magnetelijck genoemt, waer door den zeyl-steen het yser treckt, of Electrijck, waer door den brandt-steen het stroy na sich haelt: somwijlen geschiet sy oock in de vlam van een kaers of toorts, wanneer den roock van een roockende kaers, de vlam self na onderen toe, van een brandende, na sich treckt. Anderlins oock door een Filtratie of kleynsing, wanneer een vochtigh lichaem opdringt door een droogh; en ten laetsten door het vyer selve, wanneer het vyer, of eenigh heet dingk, de locht, en wat daer mede vermengt is, na sich treckt. Van dese twee laetste wijfen van trecking spreeckt hy alleen, en dat op dese voet: De Filtratie of kleynsing geschiet, wanneer men een langkachtigh stick laecken, of yets anders van wol genaect, dat spongiachtigh is, in een pot waters met het eene eynde laet hangen, leggende het ander eynde op den boort van deselve pot: waer door het

water

water opwaerts klimt, tot boven den boort van de pot toe, en al foo eyndelijck weder op de aerde, of in eenigh ander vat neder-druypt, welke wijse van kleynfen by de Apotheeckers en Chymiften bekent en gebruyckelijck is, het welke geschiedt om dat het gedeelte van de wolle lap, dat in het water hangt, het water in fijn deelen, die eerst droogh waren, in drinckt, dewelcke spongiachtigh zijnde, daer door komen te swellen, en alsoo meerder plaets vereyfschen, deelende alsoo de deelen die boven zijn van haer overvloed mede, en dese weder anderen, tot den laetsten draet toe.

De andere trecking dewelcke door het vyer geschiet, gaet op dese wijse toe: het vyer werckende na sijn aerdt en natuure (dewelcke is, een geduurige uyt ademing van haer deelen te maecten, van sijn middel-punt of Centrum, na de Circumferentie, of omtreck toe) neemt geduurighlijck de lucht, dewelcke hem het naefte is, met sich: want de lucht vochtigh, en het vyer droogh zijnde, konnen niet minder als sich aen malkander vast maecten, en te samen hangen. Hier door is het noodigh, dat de plaets, dewelcke door dit trecken, ledigh is gemaect, door nieuwe lucht vervult wordt; of anders souder een ledigheyt tusschen dese twee gevonden worden, het welck tegen de natuure is: Dese nieuwe lucht blijft niet lang in sijn plaets,

plaets, maer wort oock door het vyer getrocken, gelijk de voorgaende, wordende die open plaets weêr door andere lucht gevult; het welcke alsoo voortgaet, soo lang als het vyer brandt. Dit sien wy dagelijks geschieden: want maect een goet vyer in een kamer, dit sal de lucht self van buyten in trecken, in sulcker voege, dat sooder eenigen scheur of opening aen een deur of veynster is, men de lucht al pijpende daer door hoort in komen, alsoo de selven gedrongen is, self met geweld den toegangk te maecten. Maer indien 'er geen door-gangk gevonden wordt, waer door de lucht kan binnen komen, sal terstondt een gedeelte van de damp, die ter Schoorsteen behoorde uyt te slaen, tegen sijn natuur nederstorten (om 't gebreck van lucht te vervullen) en de geheele kamer vol te maken, tot dat eyndelijk het vyer, by gebreck van lucht, komt uyt te gaen. En daer uyt komt het, dat de Chymisten seggen; dat de lucht het leven van het vyer, soo wel als van de dieren is. Maer indien men een ^{Hulp-}becken met water in de kamer voor het ^{middel} vyer set, hoe dicht deselve kamer oock ^{voor} magh gesloten, en van lucht berooft zijn, ^{het} ^{rooc-}sal men geen roock vernemen: want het ^{ken.} vyer treckt de deelen van dit water (zijnde een selfstandigheyt die dun, en lichtelijck te bewegen is) tot sich, en verduntse tot lucht, om alsoo dat werck uyt te voeren. Om dese oorsaeck stoockt men in
pest

peft-tijden groote vyeren, om de quade lucht alfoo wech te nemen, gelijk *Hypocrates* (wiens vernuft wel foo verre door gedrongen heeft) geheele Landtſchappen, door het ſtoocken van ſeer groote vyeren, heeft geſuyvert. Nu deſe wiſje van trecken geſchiet niet alleen door het vyer, maer oock door andere heete dingen; want de geeſten, of vyerige deelen van deſelve, uyt-ademende, nemen oock de naeſte lucht met ſich, welke plaets weder door andere lucht moet vervult worden, gelijk geſeght is. Om welke oorſaek de Geneeſmeesters menighmael warme opgeſneden duyven de ſiecken aen de voeten, op de pols, of de borſt, of de navel binden, om de winden, of quade dampen uyt het lichaem te trecken; gelijk men oock in tijden van peſt, duyven, katten, honden, en diergelijke warme gedierten doodt, die geduurighlijck een groote uyt-ademing van geeſten maecken, en alfoo, op de voorgeseyde wiſje, de quade en beſmette lucht met ſich trecken. Alfoo ſien wy oock, dat het broot, dat warm uyt den oven komt, de muffigheydt van den wijn, indien men het ſelve op het bomgat legt, na ſich treckt, gelijk oock de ajuynen de beſmetting van de locht. Waer toe men oock fou mogen voegen, de groote trecking die de gecalcineerde lichaemen, van wijnſteen, of diergelijke doen, die negenmael foo veel lichts tot ſich

sich treckē kan, als sy selve weegt. Hy ver-
 maelt oock, uyt *Petrus Seruius*, Geneefmee-
 ter van den Paus Urbaen de achtste, van
 een Monnick, die door sijn vasten, waec-
 ken, en diergelijcke afmattingen, sijn lic-
 haem foodanigh van binnen hadt verhi-
 dat hy t'eenmael van binnen als ver-
 drooght, en ontfteecken, en sijn gebeente Vreem-
lic-
haem.
 gelijk als gecalcineert, en tot kalck ge-
 maect scheen te zijn; door welke in-
 wendige hitte, hy de lucht in sulcker voe-
 gen na sich trock, dat de selve sich in sijn
 lichaem tot water verkeerende, gelijk de
 selve in het zout van den wijnsteen doet,
 en alsoo, door dien al de doorgangen seer
 geopent waren, in de blaes sackende, sich
 in sulcker voegen ontlaste, dat, binnen
 weynigh weecken, den Monnick meer als
 twee hondert ponden waters loste.

Digby stelt voor sijn selste *principium* Selde
gront.
 of grondt-regel, dat, wanneer het vyer, of
 eenigh heet lichaem, de lucht, en wat'er
 in is, na sich treckt, indien het gebeurt
 dat in de selve lucht eenige Atomen of
 kleene lichamen gevonden worden, die
 van den aert des vyers, of der heete licha-
 men zijn, de trecking van de selve met
 meerder kracht geschiet, dan of de selve
 Atomen van een bysondere of strijdige
 aerdt waren: invoegen deselve sich te ge-
 williger met dat lichaem vermengen, ter
 oorsaek van de over-een-komst die het
 een met het ander heeft. Hier over moet
 men.

men weten, datter verscheyden over-een-
komsten der dingen zijn, waer door sijn
sich te gewilliger te samen voegen, maer
van dry spreeckt hy voornamentlijk. De
eerste noemt hy de over-een-komst in ge-
wicht, door het welke de lichamen van
een graet van swaerte sich te samen ver-
voegen: want indien het eene lichaem
lichter is als het ander, het selve sal een
hooger plaats verkiesen, als het geen
syaerder is: op dese wijze vertoont men
de gestaltenis van de vier Elementen o
hoofst-stoffen in een glas. Doet in het selve
brandewijn, die root gemaect is, om he
vyer te vertoonē, de geest van Terbin-
thijn, die blauw geverwt is, voor de lucht
gemeen water dat gegroent is, en vijlse
van eenigh metael voor de aerde, en ghy
sult sien dat het een boven het ander, son-
der eenige vermenging blijven sal, schud-
daer na u glas, en ghy verneemt een ware
Chaos van verwerring, maer laet het we-
der stil staen, elck stoffe gaet weder op sijn
eygen plaats.

De tweede over-een-komst stelt hy in
die dingen, die een selve dickte of dunnig-
heyt hebben: want gelijk de natuure van
de quantiteyt of hoe grootheyt in het ge-
meen, tracht na de uniteyt en Continui-
teyt, de eenheyt, en t'samen-houdent-
heyt, soo is het wel noodigh dat het eerste
onderscheyt van de hoe grootheyt, na-
mentlijk dickheyt en dunnigheyt, dese
selve

Hoe
mē de
4 Ele-
mentē
kan
ver-
toe-
nen.

zelve voeging te wege brengen. Alsoo
 men wy, dat het water sich lichtelijck
 onder het water vermengt, den oly
 onder den oly, brandewijn, onder
 brandewijn, quicksilver onder quicksil-
 ver, maer mengt oly onder water, of
 brandewijn, quicksilver onder een van al
 dese dingen, en ghy sult sien wat swarig-
 heyt de natuur in sulck een vermenging
 maect. De derde over-een-komst, is die
 van de figure of gedaente. En dit sien wy
 klaerlijck in de verscheide soorten van
 zout, dat yder een bysondere gedaente
 heeft, dissolveert, coaguleert, (om de
 Chimische konst-woorden te gebruyc-
 ken) ofte ontaet en stremt de selve
 verscheide soorten soo menighmael als
 ghy wilt, sy sullen weder tot hun eerste
 gedaente komen. Het gemeene zout ver-
 toont sich als Cuben of dobbelsteenē, vier-
 hoeckigh; het *Sal nitri*, of zout van zal-
 peter, ses hoeckigh, en het *Sal Armoniac*, Ver-
 gelijk de sneeu, oock ses hoeckigh, het scheid-
Sal urinæ, of zout van pis gemaect, vijf- den
 hoeckigh, gelijk oock soodanige steenen van
 in de blaes dickmael gevonden worden. het
 Voorts hebben de Distillateurs waergenomen, dat indien men op het *Caput Mor-*
tuum, (soo noemt men het geen na het
 distilleren, in den ketel blijft) het nat dat
 daer af getrocken is, wederom giet, het
 selve daer lichtelijcker weder in treckt,
 dan of ghy eenigh ander daer op goot, het
 welck

welck daer wel op sal blijven te drijven, sonder in te trecken. De reden is, dat dit geditilleerde water, (hoewel het een *Corpus Homogeneum*, of gelijkmatigh lichaem schijnt te zijn, evenwel een *Corpus Heterogeneum*, of ongelijkmatigh is, en uyt deelen van bysondere naem en aert bestaende, en volgens van verscheyden gedaenten, zijnde) dese Atomen, door de kracht van het vyer, yder uyt sijn eygen kamer, of plaets die met hun gedaente over een komt, gedreven, daer weder lichtelijck ingaen, wanneer sy tot hun oude en eerste woning komen. Het selve gebeurt, wanneer na een langduurige droogte den regen valt, dat het regen-water seer lichtelijck in de aerde indringt, om dat het voor heen daer uyt getrocken is, daer ander nat, daer op gegoten zijnde, meerder tegenstandt vindt. Gelijk oock dese (het welcke ick niet kan voorby gaen) die het gebroocken Porcelleyn of Kristal t'samen lijmen, altoos onder hun lijm van de selve stof vermengen, gelijk oock de gout- of silver-smeden doen. Die gene, die sich gebrant heeft, houdt de gebrande deelen tegen het vyer, en vindt sich, na eenige quelling, verlicht, alsoo de vyerige Atomen door het vyer uytgetrocken worden, namentlijk de minder door de meerder. Dese, die een stinckenden adem hebben, houden sich, met open mondt, over de stille van een privaet, of gemack, en de mee-

meeste stanck fal (door de selve reden)
 de minste na sich trecken. De steeck van vreem-
 een Scorpioen, wordt door het opleggen de
 van een Scorpioen genesen. In tijden van wer-
 best, draeght men wel een padde, tot asse king
 gebrandt, of een geheele, in een doosken der
 of glaefken besloten, soo evenwel, dat 'er tegen-
 de lucht toe trecken kan, by sich. De giften.
 sieckte der paerden, die men in het Frans
 Le farcin, noemt, is een venijnige en be-
 smettelijke sieckte; maer hanght het
 heeft een padde, in een sackken, om den
 hals, en het sal ongetwijfelt genesen. De
 wijnkoopers weten, dat wanneer den vreem-
 wijngaert, van wiens aerdt hunnen wijn de
 is, bestaet te bloeyen, hunnen wijn in de bloey-
 kelder oock begint te wercken en een ing vā
 wittigheyt uyt te werpen, om dat de wijn- den
 achtige geesten van de wijngaert, die de Wijn.)
 lucht vervullen, sich terstondt met den
 wijn, die van hun aerdt is, vermengen, en
 deselve mede gaende en als bloeyende
 maecken. Om het welcke te verhinderen,
 moet men den wijn in een wel gematigh-
 de plaets bewaren, en wel vast gesloten, en
 opgevult houden. Gelijk het oock gele-
 ngen is met dien Oly van wijnsteen, daer
 van geseght is, die, in den tijdt van de
 Rosen, de reuck na sich getrocken hadt.
 Hy brengt, tot bevestiging van dit tegen-
 woordige, noch verscheyden andere voor-
 beelden by, voornamentlijck van de won-
 derlijcke werckingen die omtrent de
 swan-

swangere vrouwen geschiet, door kracht
 van de inbeelding, dewelcke hoe wel duy-
 sterder in hun oorsaek, evenwel in veel
 derhande omstandigheden en gronden
 met de andere schijnen over een te kom-
 men. Onder andere spreekt hy van een
 Moerbefie die een swangere vrouw op
 den hals vallende, de vrucht met fooda-
 nigh een befie, deedt ter werelt komen
 soo natuurlijk als eenigh penseel, of om
 beter te seggen, steeck-beytel van een
 beelt-houwer (alsoo se de helft verhever
 stondt) sou konnen uytwercken, die oock
 met de vrucht aen de boomen, groot en
 root wierdt. De voor-beelden sijn ontal-
 lijk, berechte Periander daer op, hy
 brengter oock verscheyden by, vervolgh-
 de Ambrosio, maer alder-eerst geeft hy
 dese reden. In alle actien en werckingen
 van onse finnen (seydt hy) is een mede-
 deeling of participatie, die stoffelijck en
 lichamelijck is, van al onse finnen, fooda-
 nigh dat eenige Atomen van het lichaem,
 het welcke op onse finnen werckt, self in
 hun Organen en werck-leden indringen,
 dewelcke hen dienen tot doorgangen, om
 alsoo tot in de harssenen in te dringen, en
 tot onse inbeelding over te gaen. Dit is
 blijckelijck in de reuck en smaek, en
 wat het gehoor aengaet: de lucht van buy-
 ten sich bewegende, j veroorsaect, oock
 foodanigen beweging, in het vliessen van
 onse oor Tijmpanum of trommelken ge-
 noemt,

Won-
 dere
 wer-
 king
 van de
 natuur
 om-
 trent
 swan-
 gere
 vrou-
 wen.

Werc-
 king
 van
 het
 ge-
 hoor.

noemt, het welcke, diergelijcke aen het hamerken dat daer aen vast is veroorsaect, het welcke, slaende op sijn ambeelt, diergelijcke beweging aen de lucht die binnen het oor is veroorsaect, en dese beweging is, dat wy de klanck of het geluyt noemen. Aengaende het gesicht: Van het is blijkelyck, dat het licht, het welke van het lichaem dat wy sien afftuyt, het gesicht. in de oogen ingaet, en niet minder kan als eenige uytvloeyingen van dat selve lichaem met sich te nemen, gelijck in de tweede grondt-regel is geseght. Nu is alleenigh overigh om te toonen dat het selve in de groffte van al onse sinnen, namentlijck het gevoelen, mede geschiedt. Want indien het waer is, gelijck wy getoont hebben, dat alle lichamen geduurighlijck eenige Atomen van sich uytgeven, soo is hier geen swarigheyt omtrent. Van het gevoel. Maer om evenwel dese waerheyt te blijkelycker te maken, vertoont hy het selve door een klaer voor-beeldt. Hy spreeckt van de groote over-een-komst die het quicksilver met het gout heeft, het welck door die vloeyende stoffe in sulcker voegen aengedaen wordt, dat het geen goudt, maer silver gelijckt, het welck sich niet aet scheyden als door het vyer: maer soo dit dickmael geschiet, laet sich het gout en laetsten calcineren, en tot een poeder in stucken vrijven, en alsoo blijkt het dat 'er geen dissolvant of ontbinder in de

werelt is, het geen het vaste lichaem van
 het gout kan doen calcineren en branden,
 als het quicksilver. Hy voeght'er dit by,
 neemt, seght hy, quicksilver of Mercurius
 in een porcelleyn schotelken, handelt het
 met een van de vingers van uw rechter-
 handt, en indien ghy een gouden ringk
 aen de ander hebt, sal de selve daer wit
 van worden, sonder dat ghy andersins daer
 mede daer omtrent komt. Dat meer is,
 neemt een stuck gouts in uwen mondt, en
 roert met een van de teenen van u voet in
 den quicksilver, en houdt'er die een wey-
 nigh in, en het gout dat ghy in uwen mont
 hebt, sult gy wit bevinden te zijn; Al het
 welke noch veel vaerdiger sal toegaen,
 indien ghy, in de plaets van de gemeene,
 den Mercurius Antimonij gebruyckt;
 welke indienghy door het vyer ver-
 jaeght, een goet gedeelte van het goudt
 met sich nemen sal, invoegen gy, het sel-
 ve meermaels doende, ten laetsten niet
 behouden sult. Indien dan dese koude
 stoffe in sulcker voegen in ons lichaem in-
 dringt (besluyt hy hier op,) wat wonder is
 het dan, dat de subtile en dunne Atomen
 van een vrucht, die veel vyerige deelen
 by sich heeft, met meerder lichtigheyt en
 vaerdigheyt indringen, behalven dat de
 geesten van binnen in ons lichaem altoos
 die van buyten behulpsaem zijn, om te
 beter doorgangk te krijgen. Den grooter
 bouw-meester van de natuure (vervolgh
 hy

hy) scheppende dit lichaem, heeft daer eenige inwendige geesten in gemaect, dewelcke geduurighlijck als op de schiltwacht staen, om te vernemen, wat'er buyten hunne palen geschiet, en het selve hun meesterffe, namentlijck de Imaginatie of Inbeelding, mede te deelen, en aen te brengen. Dese maect daer haer Ideën of denck-beelden van, nademael dese Atomen van buyten door dese geesten na binnen tot de inbeelding gebraght, aldaer een diergelijcke gebouw en stelling in het kleyn oprechten, als het groote lichaem is, uyt het welcke sy voortkomen. Maer wanneer onse inbeelding dese beteeckende Atomen voor het tegenwoordige niet meer van nooden heeft, leght sy deselve als in een Magazijn of packhuys (namentlijck onse geheughenis, of memorie) aen een kant, om deselve, wanneer sy wil, van daer weder tot sich te roepen. En indien het een woorwerp is, dat aen dese inbeelding eenige bysondere beweging of ontroering veroorsaect, sendt sy haer dienaers, dese inwendige geesten, weder derwaerts, om daer naeuwer bericht van te nemen; en daer uyt ontstaet het, dat wanneer eenigh gesicht, of dat wy haten of lieven, of andersins beseffen, en voorheen plaets in onse inbeelding genomen heeft, ons schielijck voorkomt, wy van verwe veranderen, en nu wit, nu root worden, en dat of langksaem of vaerdigh, na

Werc-
king
van de
Inbeel-
ding.

dat defelve geesten hun dienst uytwercken, in het gaen en keeren tot en van het felve voorwerp. Maer, vervolght hy, behalven dese doorgangen, van de welcke gefproocken is, dewelcke van de harffenen na de uytwendige deelen des lichaems gaen, door toedoen van de Senuwen, is 'er noch een andere grooten doortocht van de harffenen na het hart toe, langs dewelcke de vitale of levende geesten van het hart tot in de harffenen komen, om aldaer in animale of ziellijcke geesten verandert te worden. Door dese wegh is het oock, dat de imaginatie of inbeelding een gedeelte van dese Atomen, dewelcke sy van de uytwendige voorwerpfelen ontfangen heeft, na het hart henen fendt; alwaer sy, onder de levende of Vitale geesten, een maniere van op-koocking of op-walming maecten, welcke geesten, na de natuure van dese Atomen, of een uytbreyding, dat is verblijding, of een toefluyting, dat is bedroeving, in het hart maecten. En dese twee strijdige werckingen zijn de alder-eerste algemeene uytwerckingen, van de welcke daer na de byfondere lijdingen en driften voortkomen. Maer behalven dese doorgangen, die soo de vrouwen als de mannen gemeen zijn, zijnder noch andere, die alleen de vrouwen gegeven zijn, namentlijck dese, dewelcke afgaen van de harffenen na de baer-moeder, waer langs menighmael foodanige geweldige dampen

pen opwaerts na de harffenen ftijgen, dat fy de geheele wercking van de felve, en de inbeelding verhinderen, convulfien, of trecking van Zenuën, fottigheden, en diergelijcke wonderlijcke toevallen veroorfaecken; en door defen felven doorgangk is het, dat de geeften of Atomen met groote vryheyten vaerdigheyten oock derwaerts gaen, wanneer het vereyft wort.

Vorders geeft hy aen te mercken, hoe dat de ftercke inbeelding van eenigh perfoon, wonderlijck op die van een ander werckt, die defelve fwacker en lijdender heeft. Wy fien dagelijcks, wanneer yemant geeuwt of gaept, dat hy al die hem fulcks fien doen, tot het felve veroorfaeckt en verweckt. Indien men yemant met geweld fiet lachen, men begint het mede te doen. *Digby* feght een Vrouw van aen fien gekent te hebben, die foodanigh de fwaermoe-digheyten en fieckten van de moeder onderworpen was, dat men geloofde dat fe befe-ten was. Vier of vijf jonge Jongkvrouwen die fy by haer hadt, van de welcke eenige van haer maeghfchap, en andere in haer dienst waren, wierden even foo gelijck als fy, en deden defelve wonderlijcke actien en werckingen. Men fcheyde defe eyndelijck van haer, en van haer geficht af, en dit affijn verloffte hen van dit quaet. Hy brengt oock die bekende beweging van twee eens-gestelde Luyten voort, van de

Vrem-
de
moe-
der
fiekte.

welcke de eene geraeckte de andere oock bewegen doet; gelijk *Gabileus* daer de reden van gegeven heeft. Om dan dit alles toe te eygenen, seght hy, dat nademael het onmooghlijk is, dat twee perfoonen, den een van den ander afgescheyden, malkander soo na kunnen zijn, als de moeder en het kint dat sy draeght; men nootfaeckelijck besluyten moet, dat al de uytwerkingen van een stercke inbeelding, op een ander die swacker lijdender en teerder is, krachtiger zijn in een moeder op het kint dat sy draegt, als in eenigh ander perfoon, op een ander. Waer uyt nootfaeckelijck volghet, dat, wanneer de moeder eenige geesten na eenige deelen van haer lichaem sendt, nootwendigh volghet, dat andere, van diergelijcken aerdt, na deselve deelen des lichaems van het kindt gaen. Dewijl dan (om te blijven by het voor-beeldt van de moerbefie) de inbeelding van de moeder, met de lichamelijcke Atomen van de moerbefie, dewelcke haer op den hals gevallen is, vervult zijn, en dese inbeelding door dit toeval daer door in beweging geraeckt zijnde, is het nootfaeckelijck, dat sy een groot gedeelte van dese Atomen na de harffenen van het kindt heenen sendt, als oock na die deelen van het kints lichaem, als dese daer haer de vrucht opgevallen is, tusschen dewelcke en haer harffenen soo veel en soo vaerdige boden heen en weder gaende, als wy geseght hebben.

Nauw
bericht
van de
inbeel-
ding
om-
trent
de
swan-
gere
vrou-
wen.

ben. Het kindt oock van sijn zijde (het welke nauwer aen de beweging van de moeder hangt, als eenigh luyt of harpe, hoe naeuw oock op een gestelt) kan niet minder, als deselve beweging der geesten, tusschen sijn inbeelding en sijn hals, deelachtig wordē die de moeder heeft, en dese geesten, zijnde verselt met de Atomen van de moerbefie, dewelcke hem sijn moeder aen sijn inbeelding toegesonden heeft, maecten een diepen en verblijvenden indruck in de tedere en sachte huyt van het kindt, tot welcken indruck de huyt van de moeder te hardt is. Want schiet een pistool los tegen een Marmeren beelt, ghy sult het wel wat swart van het bus-poeder maecten, maer kondt de swartigheyt lichtelijck weder afwiffchen, maer lost het selve op een menschen aengesicht, en ghy sult sien datter altoos het teecken van het kruyt sal inblijven: foodanigh is het oock met de gevallen moerbefie, tusschen de moeder en het kindt gelegen. Welcke indruck nu eens gegeven zijnde, moet (gelijck van de wijn geseght is) met de natuurlijcke moerbefie swellen, ontstecken, en diergelijcke veranderingen lijden: Dit wonder van de natuurepoogt hy noch aenmerckelijcker te maecten door andre omstandigheden, die wel schijnen dese aengeroeerde oorfaecken ver te boven te gaen, maer, wel aengemerckt zijnde, blijcken aen de selfde *Principien* en gronden vast

te zijn. Dese is, dat het menighmael gebeurt dat de indruck van een begeerde saeck, plaets op het kindt grijpt, sonder val, of diergelijcke, van die begeerde saeck; zijnde alleen genoeghsaem, dat eenigh ander dingk het een of ander deel van de moeder slaet of hart aenraect, terwijl dese inbeelding of begeerte in sijn kracht is, en het kindt sal op dat deel het welcke aen des moeders lichaem geslagen is, den indruck van de aengemerckte of begeerde saeck hebben. Seeckerlijck, voer daer Polymythus tusschen in, ick ken een Dochter, nu alreeds feer bedaeght, wiens Moeder van een Moor verschrickende, op haeren bil floegh, en daer door dese Dochter met een swarten bil ter werelt braght. Daer was minder aengelegen, antwoorde Ambrosio, als aen een andere swarte pleck, daer ick u terstont van seggen sal, wanneer ick eerst de reden van onsen *Digby* sal gemeen gemaect hebben. De reden van dit laetst aengeroerde (seggt hy) is dese: dat de Atomen van de begeerde, of met passie aengemerckte saeck, door het licht verweckt zijnde, langs de canalē of doorgangen der oogen, tot in de harffsen doorgaen, soo wel als andere stoffelijcker Atomen door het aenraecken, langs de Zenuwen. Uyt dese lichaemkens dan maect de Moeder in haer inbeelding een volkomen model of afdruck van de groote en gheelheydt van die saeck

waer

waer uyt dese lichaemkens voortkomen. En indien de befwangerde niet als inwendiglijk is aengetast, soo doen dese Atomen, dewelcke in haer inbeelding zijn, geen anderen tocht als na het hart, en van daer na de inbeelding en het hart van het kint; en veroorsaecken alsoo niet anders, als een verstercking van dese passie of lijdentheyd in hen beyden, dewelcke tot sulck een geweld kan gebraght worden, dat indien de moeder het begeerde niet geniet, dese passie de ruine of ondergangk van hen beyden sou kunnen komen te veroorsaken, ten minsten hun gefondttheyt seer schaden. Ondertusschen indien eenigen onverwachten slagh of stoot de moeder opeenigh deel van haer lichaem raect, worden terstondt de geesten, dewelcke in de harssenen zijn, terstondt door de inbeelding derwaerts gefonden, welcke geesten sich met sulck een geweld derwaerts begeben, als de passie of den drift geweldigh is. En dese geesten dan, door desen slagh of stoot bewogen, en alreeds met de Atomen en lichaemkens vermengt zijnde van de met passie aengemerckte saeck, leyden die met sich na het deel dat geslagen of gestooten is, gelijk oock na dat van het kindt, mede door des selfs inbeeldingheen, het welcke, als de tederste en sachtste van huyt, den indruck van dese saeck ontfangt, daer de moeder van bevrijdt blijft. Zijnde desen slagh of stoot, alsoo het sel-

ve met den val van de moerbefie. Hy brengt (om u, Heer Polymythus, op uwen swarten bil te dienen) een sonderling voor-beelt voort. Een Me-vrouw, daer hy Oom over stondt, Dochter van den Graef van Arondel, getrouwt en swanger zijnde, quam hem dickmaels tot Londen befoecken. Dese seer schoon zijnde, meende dese gavē, door een deel Mouches of swarte pleysterkens, die sy van alderhande slaggh op haer aengesicht droegh, noch te vermeerderen, daer sy soo overvloedigh in was, dat het geheel aengesicht by na daer mede bedeckt was. Hy op een tijdt met haer boertende, vraeghde haer, of sy niet vreesde (nademael sy haer gedachten met dese pleysterkens soo besigh hiel) een kint met vlekken voort te fullen brengen? Sy niet konnende bedencken wat leed de se haer kindt konden doen, veroorsaecte hem de kracht van de inbeelding haer wat naerder uyt te leggen, oock eenige voorbeelden voort te brengen, als van de Moorsche Koningin, die een blanck kint voort braght, door het geduurigh aensien van een Marien-beeld; en van een ander, die een ruygh kindt baerde, door het aenmercken van een Schildery van Johannes der Dooper, met sijn kemels-hayren rock; gelijk hy oock verhael deed, van de natuurlijke tegen-strijdt, dewelcke den Koningk Jakob van een blooten degen hadt; (hoewel hy andersins kloeckhartigh genoegh

Aen-
merc-
kelijk
voor-
beelt
raec-
kende
de
krach-
tige
inbeel-
ding
der
zwan-
gere
Vrou-
wen.

noegh was) ter oorsaek dat sijn moeder,
 de Koningin Maria Stuard, van hem swan-
 ger, en in Schotlandt zijnde, haren gun-
 stelingk, den Italiaen David Riccio, in haer
 kamer, en als voor haer voeten sagh om-
 brengen, het welcke sy poogende te belet-
 ten, self eenige kleene scharbben en won-
 dekens kreegh; waer door haer Soon geen
 bloot geweer moght sien, jae soodanigh
 een afkeer daer van hadt, dat hy, sullende
 hem *Digby* de order van de Ridderfchap
 geven, in de plaets van hem met de punt
 van den degen, na de wijze, op de schou-
 der te raecten (alsoo hy sijn hooft een an-
 deren wegh gekeert hadt) hem daer mede
 in het ooge sou gesteecken hebben, ten
 waer den Hartogh van Buckingham, daer
 by staende, het eynde van het geweer met
 de hant geleyt hadt. Aldus braght hy haer
 verscheyde voorbeelden voort, en besloot,
 dat sy, hebbende dese Mouches alsoo ge-
 duurighlijck voor de oogen, en in aen-
 mercking, wanneer sy in de Spiegel sagh,
 die aen haer zijde hing, (het geen mis-
 geschien hondertmael op een dagh moght
 geschieden) daer door te krachtigen in-
 druck in haer inbeelding maeckte, waer
 door wel sou kunnen gebeuren, dat het kint
 niet vlecken sou mogen ter werelt ko-
 menen, of dat al dat swart, aldus verdeelt
 sijnde, t'samen komende, een groote
 vleck de vrucht moght komen in te druc-
 ken; en gaf haer daer op te bedencken, hoe

cierlijck het staen sou, indien sy een kint voortbraght dat een swarte pleck voor het voorhoofd hadt gelijk een goude Jacobus. Sy daer op: eer sulcks geschieden sou wil ick liever geen Mouches draegen soo lang als ick swanger ben, en namse terstont al-te-samen van het aengesicht. Maer die swarte pleck voor het voorhoofd, speelde haer soo geduurighlijck in de gedachten (gelijck sy oock die gene, die haer vraeghde, waer haer Mouches gebleven waren, daer sy de finnelijckste van het geheele Hof in was geweest, geduurighlijck berechte, dat haer Oom, die sy groot geloof gaf; haer hadt geseght, indien sy meer Mouches droegh terwijl sy swanger was, dat sy een kindt sou ter werelt brengen, met een swarte pleck als een goude Jacobus voor het voorhoofd) dat sy in der daet een kint (zijnde anders een schoone Dochter) met foodanigen pleck en van deselve groote, als sy sich geduurighlijck ingebeelt had, ter werelt braght.

Andere
voor-
beel-
den.

Hy verhaelt oock noch andere voorbeelden: van de vrouwe tot Carcaffone, die van een kindt of Monster gelagh, dat in gedaente, gebaer, en gespring een aep of meerkat gelijk was, om dat sy, geduurende haer beswangerthey, veel vermaecks in sulck een gedierte geschept hadt. Oock van die van St. Maixent, die door het sterck aensien van een kint sonder armen, mede sulck een baerde, oock van een ander

ter (het geen het alderwonderlijkste is) sie fiende een misdadige het hoofd afflaen, daer sulck een schrick van ontfing, dat sy terstondt den arbeydt op den hals kreegh hoewel eenige weecken voor haren tijdt een kint ter werelt braght, het welcke der daet het hoofd van het lichaem gescheyden hadt, bloedende beyde de deelen sulcken overvloet, (behalven het geen de moeder gestort was) als of eenigen beul het kindt soo terstont het hoofd afgeslagen hadt.

Met foodanige bewijs-redenen en voor-beelden meent hy genoegsaem bewesen te hebben, dat de lichamen, die de Atomen dewelcke in de lucht sijn trecken, krachtiger dese aen trecken, die van hun aert en natuure sijn, als dese die *Heterogenie* of vreemde sijn. By al dit voeght hy noch de beschrijving van de Tarantulas, in ons Koningkrijck van Napels, (het welcke ick, als oock den Heer Eustacchio, met de waerheyt kan bevestigen:) het veerlijc van dit gewormte, klimt van de plaets daer men gesteecken is na de herfsenen, en voorts na het hart, verwekkende een geweldige begeerte om eenigh lieflijk gespeel te hooren. Wanneer de besmette nu foodanigh een gefang of gespeel hoort, het welcke hem behaeght, begint hy terstondt te dansen sonder ophouden, invoegen hem het sweet in overvloet langs het lichaem afloopt, door

verhael en
onder-
soeck
van de
Napel-
sche
Tarantula.

Kracht
van de
Mus-
sijck.

welck fweeten, een groot gedeelte van het venijn uyt-geademt wordt: behalven dat de klanck van de Mufijck, met fijn begeerte over-een-komende, een foodanigen beweging en wercking, onder de luchtige en dampige geeften, die in de harffenen ontrent het hart, en door het geheel lichaem verspreyt zijn, verweckt, als de natuur en vallen of Cadeneen van de Mufijck selve is. Gelijck men seght, dat den speelder Timotheus, foodanige pafsien of bewegingen in Alexander de groote verweckte, als hy self wilde. En dat door de selve redenen, waer door de eene luyt, de andere, die met hem in accoort, of een-toonigh, gestelt is, doet bewegen, als voor heen aengeroert is. Men fiet oock menighmael, dat de klancken, zijnde niet anders als een beweging van de lucht, diergelijcke beweging in het water makē. Maeckt uw vinger nat, en laet die met een drucking rondtsom een glas of Roomer gaen, en ghy sult een beweging daer in sien, gelijk of het water danste op het geluyt dat den vinger maeckt. Men heeft oock wel gesien dat de klanck van het klokke-gespeel in stille wateren eenige beweging maeckt. Want lucht en water aen malkander vast zijnde, laten sich den een niet sonder den ander bewegen; en de selve roering dewelcke geschiet tusschen het water en de lucht, geschiet oock tusschen de beweegde lucht, en de dampige gee-

A. P.
 geeften, dew
 zijn, die d
 fangen he
 lucht, te w
 wogen w
 minder, na
 der, met
 vermengi
 een-kome
 ging van d
 haps tot d
 van dit gew
 re, of de l
 schadelijck
 verrotten
 luyvert
 mercken
 den Wind
 gevoelen
 dat, op d
 komt hoe
 moeten b
 en dat de
 zijt van
 verlicher
 het wele
 lucht ve
 gebeve
 stecke
 giften
 harffen
 op nie
 tacken

geesten, dewelcke in het lichaem van dese
zijn, die de steeck van de Tarantula ont-
fangen hebben, die door de bewogen
lucht, te weten door de klanck, mede be-
wogen worden, en dat te stercker of
minder, nae dat de klanck meer of min-
der, met de aerden temperament, of
vermenging, van den gequetsten over-
een-komt. Welcke inwendige bewe-
ging van dese geesten en dampen, mede
helpt tot de ontlasting van het venijn
van dit gewormte. Gelyck stille wate-
ren, of de lucht, door vermenging van
schadelijcke hoedanigheden aen het
verrotten, door beweging ontlast en ge-
suyvert worden. Dit is oock aen te
mercken, dat de gesteecken, wanneer
den Winter aenkomt, geen leedt meer
gevoelen, maer wanneer de tijdt na-
dert, op de welke sy gesteecken zijn,
komt haer het quaet weder aen, en dan
moeten sy weder danffen als van te voren:
om dat de warmte van den Somer het ve-
nijn van dit gedierte weder verweckt,
verscherpt, en aen het bewegen helpt,
het welke sich door sijn Atomen in de
lucht verspreyende, de heffe van het over-
geblevene, in die voor heen daer van ge-
steecken is, mede aen het fermenteren en
gisten helpt, waer van de dampen na de
harffenen van den gequetsten stijgende,
op nieuw deselve werckingen veroor-
saecken. Hy seght oock dat men in Enge-
landt,

Van
honde
beten.

landt, daer groote en boose honden zijn, yemant die swaerlijck daer door gebeten is, sal soecken te dooden, al-hoe-wel den hondt noch niet dul is, uyt vreesse, dat den hondt dul wordende, de heffe van dese ontsteecken gal van den hondt, dewelcke noch in het lichaem van den gequetsten of gebetenen magh gebleven zijn, de ontsteeckene en rasende geesten van den selven hondt tot sich mogen komen te trecken, en dit, seght hy, wordt niet alleen in Engelandt, maer oock in Vranckrijck gedaen, gelijk den Vader *Cheron*, Provinciael van de Carmeliten, in sijn *Examen de la Theologie Mystique*, getuyght. Hy spreeckt oock in het voorby gaen van de Neusen die men uyt eens anders vleesch maect: welcke nieuw geborene Neusen soo haest beginnen te verrotten, als de persoon, uyt dewelcke sy genomen zijn, gestorven is, gelijk of dit klein stuck vleesch, dat op eens anders aengesicht ge-ent is, noch sijn leven en voedtsel ontfing, van de oorsprongk daer het van genomen is. Maer dit gaet hy voorby, als een saeck, die niet van sijn eygen, maer eens anders onder- vinding is, hoe wel door getuygenis van verscheyden aensienlijcke Schrijvers be- vestight.

Het
seven-
de
Prin-
cipium
of
gront.

Eyndelijck komt hy tot sijn sevende *Principium*, of gront; dewelcke hy seght t'eenmael de poort, dewelcke de ver- hindering geeft, om tot de rechte kennis van

van dese verborgentheynt in te gaen, te sul-
en nederwerpen. Dese is, dat de oor-
prongk van dese geesten, of het lichaem
dat deselve tot sich treckt, oock te gelijk
nede aenhaelt en treckt het geen daer aen
aest en mede vereenight is; gelijk als
nen met een koorde, dat daer aen vast ge-
naeckct is, tot sich haelt; dit gaet hy met
enige voorbeelden bewijsen. In Enge-
landt, seght hy, hebben de landt-lieden
oor een gebruyck, dat wanneer het ge-
eurt, dat de melck, die sy hun koeyen won-
fgetrocken hebben (alsoose veel van die dere
pijse leven) over het vyer hangende, aen-
oor te groote hitte over, en in het vyer merc-
omt te loopen, sy terstondt voor alle king
vercken een handtvol zouts op de koolen op de
melck.
werpen; en vraeght hen waerom sy sulcx
noen, sy sullen u tot bescheyt geven, op
dat de koey geen quaet aende blaes krij-
den, of geen bloet pissen sou, daerse dick-
maels van sterven. Niet dat sulcks haer
oo ten eersten gebeuren sou, hoe wel het
steest daer eenigh hinder door lijdt, maer
indien sulcks dickmael geschiet, sou het
steest ten laetsten daer van komen te ster-
ven. Men sou oordeelen dat hier eenige
geloovigheydt of toovery mede ge-
mencht was, maer de ongetwijfeltheydt
an het gevolgh, verseeckert (seght hy)
we waerheydt. Hy geeft dese reden: de
helck, vallende op de heete koolen, wort
damp verkeert, dewelcke sich door de
lucht

lucht verspreyt en kleynst, alwaer die he
 licht en de stralen van de Son ontmoet, d
 deselve noch verder vervoeren, en also
 de *Sphæra activitatis*, of de kring van b
 weeghlijckheyt, vermeederen en uy
 breyden. Nu dese damp van de melck
 geenfins enckel of alleen, maer vermeng
 met Atomen van het vyer, het welcke
 damp van dese melck verselt. De
Sphæra activitatis, sich nu soo verde uy
 breydende, als tot daer de koeye is, treck
 de uyer, die de oorsprongk van de melc
 is, dese damp na sich, dewelcke sich, b
 neffens de Atomen van het vyer, die ha
 versellen, daer vast stelt. De uyer is e
 klierachtigh gedeelte, en seer teeder, c
 by gevolgh de ontsteeking, of inflan
 matie seer onderworpen. dewelcke do
 dese Atomen van het vyer ontsteeken
 geïnflammeert, en geswollen wort, wa
 door sy ten laetsten verhart, en ulcereer
 Dese alsoo ontsteeken en geulcereert, c
 dicht by de blaes zijnde, ontsteekt dese
 ve oock welcke ontsteeking de *Anast
 moses*, of mondekens van de aders, die a
 daer eyndigen, opent, en doet alsoo h
 bloedt in de blaes leecken, het welck
 dan gelijk als de pis uytgeworpen wor
 En het pissen van bloedt voor de koeyen
 een ongeneeslijck quaet. Maer waero
 kan het zout, op de kolen geworpen, sulc
 quaet voorkomen? om dat het selve ee
 aerdt heeft, dewelcke met die van h
 vy

yer seer strijdigh is, zijnde het eene heet
 en vlugge, en het ander kout en gevelt:
 voegen, wanneer dese twee strijdighe-
 en malkander ontmoeten, het zout het
 yer ter neder set of precipiteert, en sijn
 vercking doot. Wanneer de brandt in het
 oet van de Schoorsteen komt, heeft men,
 y gebreck van een roer, alleen een deel
 hout op het vyer te werpen, en de brandt,
 een voedtsel meer krijgende, sal terstont
 ytgaaen. Alsoo precipiteert oock hier het
 hout dese vyerige Atomen, datse niet
 onnen opwaerts klimmen, en indien al
 enige door groot geweld ontsnappen,
 dese zijn met de Atomen van het zout
 geselschap, die sich daer aen hechten,
 gelijk goede worstelaers, hun tegen-
 warty niet verlaten, voor hy daer onder is:
 merom is het dat 'er geen beter balssem is
 oor den brant, als oprechten *Spiritus Salis*, Kracht
van de
Spiri-
tus
Salis.
 geeft van zout. Hy spreeckt oock van
 vindingen in Engelandt en Vranck-
 rijk, wanneer de Artzen de melck van
 en Minne beproeven, dat sy de selve oock
 omwijlen wel op het vyer setten, om
 haer gestalte te sien, door welcke proeve
 de Minne groote pijn en brandt aen haer
 brst en tepel moet uytstaen, en het selve
 menmael geleden hebbende, willen daer na
 het lijden; dat men hunne melck meer
 yt hun tegenwoordigheyt brengt. Maer
 de andere proeven, van smaecken, riec-
 en, en andersins, laten sy soo lange toe
 als.

als men wil, uytgeleydt die van het vyer
 Hoort noch een ander werck van de na-
 tuur: Neemt den dreck van een hont, so
 menighmael hy deselve looft, en werpt
 geduurigh in het vyer, terstondt sult gh
 hem een weynigh ontfelt en verhit vi-
 den, maer binnen weynigh tijds sult g
 hem sien, gelijk of hy vol vyers stac
 hijgende, en de tonge lang uytsteecke-
 de, gelijk of hy een grooten wegh gelo-
 pen hadt. Dit komt hem over, om dat si
 darmen de dampen van sijn gebrande
 dreck na sich trecken, en te gelijk
 Atomen van het vyer, waer door sy t'e
 nemael ontfstecken worden, soo dat d
 hondt, hebbende sulck een geduurigh
 brandt en koorts in het lichaem, en ge-
 voedtsel konnende nuttigen, ten laetste
 sterven moet. Het selve dat de hondt
 gebeurt sou oock de menschen gebeure,
 gelijk hy daer veel voor-beelden van ve-
 haelt, die ick, om geen quaeden reuck, E
 geen quaeden voet tot quaet-doen te g
 ven, voorby wil gaen. Een voor-bee-
 brengt hy by, van een saek die in Engela-
 seer gemeen is, dat Uw E. ooren mind
 veronlusten sal. De overvloedige wey-
 in Engelandt doet de beesten niet seld
 over-vet worden, welck vet sich ten lae-
 sten in sulcker voegen om de beenen se-
 dat'er menighmael onder aen de voete
 van de beesten, door de krachtige to-
 vloeying, apostumatien en etterige geswe-
 1

en uyt ontfaen, dewelcke veel etters en
 errotte vuyligheydt uytwerpen, waer
 oor de beesten qualijck gaen kunnen,
 et welck deboeren verhindert hen te
 narckt te kunnen brengen. Om dit quaet vreem-
 e helpen, mercken sy waer het beest, de ge-
 oo haest als het des morgens opstaet, om neling
 e gaen, de quade voet het aldereerste ne- van
 erfet, en dese sode snijden sy uyt de ge-
 rondt, en settense op een plaets daer sy swelle
 e noorde-wint ontfangen kan, en indien aen de
 ie wint op dat stuck aerde komt te be-
 vaeyen, sal het beest ongetwijfelt binnen sten.
 ry of vier dagen genesen zijn; daer de
 veste of zuyd-weste windt het quaet ver-
 neederen sou. Dit sal geen toovery schij-
 nen, wanneer men aenmerckt, dat door
 e ruft van den nacht de matery of etter
 dich aen het geswel by een vergadert, en
 vanneer het beest des morgens eerst be-
 gint te gaen, het selve sijn voet op de aer-
 de druckende, alsoo een goet gedeelte van
 e geseyde etter op de grondt laet, en dese
 oode daer sich de voet opgedrukt heeft,
 p een plaets, daer sy de noorde drooge en
 oude wint kan ontfangen, gestelt zijnde,
 ermengen sich de koude en drooge Ato-
 men van de selve wint met den etter, en
 dese haer geesten door de lucht ver-
 preyende, treckt het geulcereerde been,
 ls oorsprongk van de selve, die na sich, be-
 effens de Atomen van de koude en droo-
 e wint, door de welcke de quael genesen
 wort,

wort, voor soo veel dit gebreck geen ander genees-middel, als verversching en verdrooging, vereyscht. Maer dese soden een warme wint ontfangende, toont strijdige werckingen.

Hier mede seght hy al de raderen van zijn werck-tuygh op-gemaect te hebben, maer laet ons nu eenmael sien, of sy aldus gevoeght en gepast zijnde, hun behoorlijcke wercking doen. Aenmerck dan voor eerst de handeling: Men neemt dan den doeck, of yets anders dat met bloed besprengt is, en smijt in een becken met water een deel gestooten Vitriool of koper-root, van het welcke het Roomsch het beste is, het welcke gesmolten zijnde, leght men den bebloeden doeck daer in; dit overdagh in een matige warmte van de Son te samen stellende, en des nachts in een hoek vanden haert, om alsoo altoos de gematightheyt te houden soo geschiet het dan voor eerst, dat de Sonne en haer licht de geesten van het bloedt, dat op den doeck is, wijdt en zijde verspreydt, gelijk oock de matelijcke warmte op deselve wijze daer omtrent zijn wercking doet; (of oock andersins, soo men het bloedt met het stof of poeder vermengt inden sack draeght, om het selve de warmte van ons lichaem gemeente maeken;) aldus worden de Atomen van dese vermengde dingen uyt gedreven, uytgespreyt en gekleynst, en gaen soo wel

Toe-
eyge-
ning
van de
7 Prin-
cipien
of
gron-
den.

Ma-
nier
om het
poeder
te ge-
bruyc-
ken.

ver-

erre door de lucht, om alsoo de trecking
an de Son en het licht te helpen. Ten
veeden, de geest van den Vitriool met het
bloedt vermengt zijnde, kan niet minder
als de selve loop met de Atomen van het
bloedt nemen. Ten derden, het gewonde
deel ademt ondertusschen geduurighlijck
warme en vyerige geesten uyt, die als een
room uyt de wonde vloeyen, waer door
et ontstecken deel nootfakelijck de nae-
ste lucht tot sich treckt. Ten vierden
treckt dese lucht weêr andere, en die weêr
andere, en soo vervolgens, en maecten al-
alsoo als een stroom van getrocken lucht,
recht na de wonde toe. Ten vijfden, met
dese lucht, soo getrocken zijnde, komen
byndelijck mede de Atomen van het bloet
in den Vitriool, dewelcke in de lucht ge-
reven waren, door de trecking die het
licht of de Sonne maect: oock self magh
het wel zijn, dat van het begin de *Sphære*
of fronte van dese Atomen dese wegh uyt-
gagslieden, sonder de trecking van de lucht
of de Son van nooden te hebben. Ten
sesten, dese Atomen van het bloedt, vin-
dende hunnen oorsprongk, voegen sich
naer begeerighlijck na toe, en komen sich
soo weder te vesten in hun eygen na-
tuurlijcke plaets, daer de andere lucht
naer of en aengaet, en soo licht wederom
nertreckt, als sy komt, gelijkse door een
choorsteen weder uytgaet, soo haest sy in
den kamer komt. Ten sevenden, de Ato-
men

men van het bloet, zijnde met die van de Vitriool vermengt, trecken met malkan der na een en de selve plaets, in de fibre en monden van de aderen des gewonden verstercken, en ten laetsten heelen alsoo do quetsure.

Om nute weten waer dese genesing uyt ontstaet, moet men den aerdt en nature van den Vitriool wel aenmercken. Dese bestaet uyt twee deelen, het een vlugge, en het ander fix of vast staende. Het vast staende is haer zout, het welck scherp en bijtende, en eenighsins caustijc of warmende is. Het vlugge is pijn stillende, soet, baliemachtigh en t'samer treckende, en daerom is het dat men sic van dese drooge dient, als een treffelijc middel, om in oogenwaters te gebruycker tegen alle ontsteekingen der oogen, op eenigh gedeelte dat velloos is, oock in de beste plaesters, om bloet te stillen, en vleesch te maecten: maer dese die de

Kracht soeten oly van Vitriool weten te maecten
van de soeten weten dat 'er in de gantsche nature geener
oleum balsem is, die by desen oly te pas komt
Vitrioli nademael sy binnen korten tijdt alder
hande wonden genesen kan. Dit vlugge
gedeelte van den Vitriool aldus door de
Son (den grooten distillateur van de nature)
opgetrocken, en door de lucht verspreyt,
en door het gequetste deel op den wagen
van het vermengde bloedt tot sich getrocken,
en met het levende bloet, voch-

vochtigheden en geesten vermengt zijnde, kan men anders geen wercking van dit vlugge gedeelte van den Vitriool, als luyting van aderen, bloedstemping, en geneefing van de wonde, binnen korten tijdt, verwachten.

Men plagh in het eerste alleenigh geneenen Vitriool, sulcke als de Drogisten verkoopen, te nemen, sonder eenige bereyding of toemaeking, (smeltende die in fonteyn- of beter Regen-water, tot dat een blanck yfer, of een mes daer in gestoocken en nat gemaect, kooperachtigh word) en daer het bebloede linnen in te steecken indien den doeck en het bloed droogh is, maer indien het noch nat van het bloedt is, behoeft men daer alleenigh het poeder op te strooyen, in sulcker voegen, dat den Vitriool, met het bloedt doorrocken zijnde, in een doofken in de sack kan gedragen worden. En hoe meermaels het selve wordt vervat en vernieuwt, hoe beter het voor de wonde is. Doch men heeft naderhandt den Roomschen Vitriool genomen, en deselve wit in de Sonne gecalceineert: en naderhandt eenige andere roogen daer by-gevoeght (want: *facile est inventis addere*, by gevonden dingen is lichtelijck yets toe te doen) om de wonden te beter te doen toe loopen: maer men moet de konst niet al te gemeen maecken, in een weynigh voor sich selven behou-

onder-
schey-
dent-
lijck
ge-
bruyk
van
den Vi-
triol.

Q

De

De wercking van dit wonder kan oock wel verhindert worden: als wanneer men het becken met den doeck in een donckere kelder set, daer geen licht toekomen kan, of als ghy het selve met eenige wolachtige en intreckende dingen bedeckt, die de Atomen van het vermengde indrincken, of als ghy het Vitriool-water laet bevriesen, wanneer den gesquetsten terstondt een groote koude aen de wonde gevoelen sal; maer wanneer het geheel stijf tot ys bevrofen is, sal hy noch goet noch quaet daer van gevoelen.

andere
wijse
van
wercken.

De selve wercking kan men oock doen en te wege brengen, met het swaert, mes of den poignard, die de quetsure gemaect heeft; indien het yser niet tegen het vyer geweest, en te heet gemaect is, waer door al de geesten van het bloedt soude komen te vervliegē, al-hoe-wel geen bloedt daer aen is, om dat de dunne geeste van het bloedt self in het yser trecken, sonder verre als het in het lichaem geweest is nemende daer hun verblijf, sonder andere als door het vyer daer uyt gejaeght te komen worden. Tot bewijs van het welcke hebt ghy maer het lemmer over een te met vyer te houden, en ghy sult aen bovenste zijde terstondt een kleyne vortigheyt sien, gelijk als men op een spiegel fiet, wanneer men daer op geader heeft. En indien ghy die waesslem door een vergroot glas fiet, sult ghy bemercken

Levende
geesten
dringē
in het
stael.

dat defen dau der geesten in kleyne belle-
kens of blaeskens bestact. Maer wanneer
defe eenmael uytgewaessent zijn, sult ghy
geen andere daer uyt krijgen, ten ware
het geweer op nieuw in eenigh levend
lichaem gesteecken wiert. Welcke subtile
of dunaerdige indringing der geesten, al
de voorgeroerde principien of grondt-
regelen te krachtiger bevesticht, en het
geheele werck te meerder verseeckertheyt
geeft. Indien de menighvuldige onder-
vindingen, en het geen gy-lieden my hebt
sien doen, u de waerheydt niet genoegh-
saem bekrachticht.

Dit is nu, mijn Heer Periander, en ghy
andere Heeren en Jongkvrouwen, het
geen ick u lieden omtrent dit *Poudre de*
Sympathie, gelijk het *Digby* in het Fran-
coys noemt, anders Poeder of stof van me-
delijdentheydt, of mede-wercking te seg-
gen hebbe.

Periander hielt sich seer vergenoeght
over dese grondige verklaring, en beloof-
de daer te sijner tijdt meer proeven af te
nemen, maer de andere jonge lieden (be-
halven Lyfander, die een groote liefde tot
de Philosophy of wijskundigheyt, en
voornamentlijk tot de natuerlijcke hadt)
hadden het ten deelen niet beseft, ten dee-
nen niet gehoort, en alsoo in het geheel
niet verstaen: alleenlijk (en voornament-
lijk de Jongkvrouwen) met onlijdsaem-
theyt het eynde van dese redenen verwach-

Q 2

ten-

tende, om het afgebroken verhael van de Colonnen en Caraffen weder op het tapijt gebraght te sien: dewelcke oock, soo haest Ambrosio hier mede gedaen had, niet nalieten hem over sijn beloften te manen; die (niet tegenstaende Periander, uyt beleeftheyt, ter oorfaeck van de groote moeyte die hy nam, versocht, den goeden niet te veel te vergen) hen beloofde terstont te voldoen: gelijk hy oock, na dat hy een korte pause of tusschen-poose gemaect, en een glaesken Rijnschen bleeckert, tot verversching en verquicking van sijn mondt, gedroncken hadt, het begeerige geselschap op dese wijze bestondt te voldoen.

Vervolgh van de Colonnen en Caraffen.

Marc Antonio sich een wijl tot Barcelona bedeckt gehouden hebbende, nam eyndelijck de vrymoedigheyt wederom vorden dagh te komen, te meer, dewijl dese laetste ontmoeting bekent wiert tot last van de bespringers geduyt te worden, behalven dat oock hy, als verweerder, niet gekent, en derhalven geen ondersoeck meer gedaen wierdt. De Caraffen vervolghden hem oock soo hevigh niet meer alste vooren, het welcke hem alles te meerder versceektheyt gaf. Behalven dat hy by geluck weder in geselschap van

Don

Don Jan de Salcedo (naderhandt voor Don Jan van Oostenrijck bekend) geraeckte, die door het gefagh, het welcke fijn gemeene Vader, Don Louis de Quisciada, in die gewesten hadt, hem een goet beschut tegen fijn vyanden was. Met desen geraeckte hy daer na weder in een hart gevecht tegen eenen Don Garcias en fijn Broeder Don George, die met eenige andere Edelen en gemeene krijgs-lieden, op Don Gasseran, hen beyden, en Don Celio, in welckers gefelschap sy sich als doe bevonden, soo als sy van het landt quamen, hadden toegeleght, het geen soo slecht niet toegingk, of kosten eenige van wederzijden het leven, daer Don Jan en Marc Antonio wel toonden, dat sy mannen van wapenen waren, hoe wel het slecht met hen sou afgeloopen hebben, door de menigte der bespringers, die Marc Antonio alreeds seer gequctst hadden, ten waerden Hartogh de Medina Cely, treckende met een groot gevolgh na Barcelona, om aldaer het besit als Onder-koningk van dat rijk te nemen, het gevecht gescheyden, en Don Ian, beneffens Marc Antonio, met sich in de burght van Barcelona, als tot hun bevrijding, genomen hadt. Maer dese bevonden sich wel verbaest, wanneer sy na eenige dagen vermerckten, door de forge die men tot hun bewaring stelde, dat sy gevangens van staet waren. In dese gestalte een wyl tijdts, niet sonder groote

Q 3. quel-

quelling en ongerustigheyt, geweest zijnde, hoorden sy op seeckeren dag eenigh gerucht van krijghs-volck, als oock van een Karos, op de plaets van het Slot, en terwijl sy in twijfel waren wat sicks beduyden moght, sagen sy den Hopman Serbellon, die Don Ian voor heen gekent hadt, in hun kamer komen. Don Ian hem siende, gink hem omhelsen, en dese hen beyde wederom sijn eerbiedigheyt bewesende hebbende, seyde ten laetsten, dat het hem seer verdroot, dat hy hem den brenger en bedienaer van een moeyelijcke last most zijn, alsoo hy van Madrid quam, met uytdruckelijcke last van sijn Majesteit, om sich van sijn persoon te verseeckeren, volgens welck bevel hy sijn gevangen most zijn, zijnde hem opgeleght reeckenschap van sijn persoon te geven. Don Ian en Marc Antonio wierden hier over seer verbaest, toonende den eersten door sijn stilswijgentheyt swaerlijck sulcx te kunnen gelooven; waer over hen Serbellon sijn bevel-brief voor las, dewelcke inhieldt, dat om eenige gewichtige redenen van staet Don Ian de Salcedo, en Marc Antonio van Napels na Madrid souden gebraght worden, met sulck een geleyde, als Serbellon noodigh sou achten, die met sijn hoofd dese gevangenen van staet sou hebben te verantwoorden. Hoe, antwoorde Marc Antonio, so ben ick dan mede een gevangen? In trouwen ja, antwoorde Ser-

Serbellon, indien ghy anders Marc Antonio zijt, Neef van Marc Antonio Colonna, die hier gevlucht zijt over een faeck tot Napels voorgevallen, als mede een ander die hier onlangs tusschen u en eenige Edel-lieden gebeurt is. Ick sal daer goede reden aen sijn Majesteyt van geven, antwoorde den Napolitaen, behoudens dat sijn Majesteyt niet te vooren ingenomen zy, voor soo veel de faeck van Napels belangt; en wat dese laetste aengaet, ick geloove dat den Hartogh de Medina Cely des wegen niet sou weygeren mijn borge te zijn, alsoo der van de zijde van Don Ian en mijn niet als alle billijck heyt gepleeght is. Het is oock op het aenschrijven van den Hartogh, antwoorde Serbellon, dat den Koningk my hier gefonden heeft, hy heeft oock doen weten dat ghy gequetst waert, en dat men sijn Karosse sou gebruycken, om u lieden te voeren, op dat ghy mooght sien wat forge voor u persoon en leven gedragen wort; ick hebbe oock een van de beste Heel-meesters van Madrid met my gebraght, die u niet verlaten sal. Met dese en andere woorden braghten sy noch een deel van den avondt door, en begaven sich eyndelijck te rust, hoe wel met eenige ongerustheydt van de twee gevangen. Des morgens deed hen Serbellon aensseggen, dat alles tot hun reyse vaerdigh was. Sy begaven sich dan beneffens hem in de Karosse, en reden soo het slot uyt,

Q 4 zijnde

zijnde rondtsom wel met krijghs-lieden
 bewaert. De heymelijckheydt van hun
 vertreck was foodanigh, dat sy wel 15
 mijlen van Barcelona waren, eer yemandt
 van dat vervoeren wist. Spreeckende on-
 dertusschen van hun saeck, seyde Ser-
 bellon, onder anderen, dat hy niet ge-
 loofde dat hun verblijf langtot Madrid
 sou zijn; En wat gevoelt ghy, vraeghde
 hem Don Ian, van de oorsaeck van mijn
 gevangkenis? Ick weet voorwaer niet,
 antwoorde Serbellon, ten ware dat ghy u in
 de beroerte van Granade soudt mogen in-
 gewickelt hebben, en een medestander
 zijn van Ferdinand Valore de Cordouë, die
 sich eyndelijck tegen den Koningk ver-
 klaert heeft. Don Ian verklaerde ernstigh-
 lijck, noyt tot Granade geweest te zijn, en
 dat hy volkomentlijck onwetende van de
 saeck was; en ick ben verseeckert, ver-
 volghde hy, dat ghy wel verwondert sult
 zijn, als wy tot Madrid fullen gekomen
 zijn, dat men my of voor een ander neemt,
 of valschelijck beschuldight heeft. Maer
 wy fullen dat daer laten, en wachten op de
 uytkomst; doch dewijl ick u in het Hof
 gelaten heb, ten tijden van het steeck-spel,
 het geen tusschen den Hartogh van Alba
 en sijn mede-standers tegen den Graef van
 Egmont en de sijne, gehouden wierdt, en
 op mijn verblijf aldaer merckelijcke on-
 lusten tusschen dese twee Grooten ge-
 merckt wierden, versoeck ick u my yets
 van

van het gevolgh mede te deelen, alsoo ghy weet dat ick schierlijck vertrecken most, sonder het eynde van dien toefstel te sien. Serbellon was hem hier gaerne in toewil, en begoft aldus. Den heerlijcken toefstel, die men op des Keyfers aenkomst tot Toledo maecte, eyndighde in dit steeckspel, daer sich de Grootsten des Rijcks in vermengden. De ordere was foodanigh: Den eersten dagh fouden den Hartog van Alba, en den Graef van Egmont, yder twaelf Ridder onder sich hebben, om den ringk te steecken, om een prijs die den Keyser opgestelt hadt; en indien het by geval gebeurde, dat 'er twee even wel gelooopen hadden, dat twee of dry lancien, diese met malkander breecken fouden, het geschil fouden slechten. Dese twaelf Ridder wierden wederzijts genoemt, en buyten dese vermoght niemandt in het parck te verschijnen. Dese loop wierdt alleen aengestelt, om te sien wie van beyden, of de Spangiaerts of de vreemdelingen sich beter op dese oeffening verstonden. Vitelli, die noodtsaeckelijck een wanden hoop most zijn, badt den Graef van Egmont, goet te willen vinden, dat hy alleen sijn deel aen het steeckspel sou hebben, het welcke men twee of dry dagen slaer aen sou doen, ter eeren, en tot voortant van de schoonheyt van de Princeffe van Bohemen, en van die dewelcke in haer gevolgh waren, van de welcke dit mede

de ordere is. Den Hartogh van Alba en Lamoral fouden rechters van de baen zijn, den Keyfer, de Princeffe, en al de oude Heeren, beneffens de Vrouwen fouden op fchoone fchou-toneelen, heerlijk toegemaect het fteeck-fpelaen sien. Don Ferdinand de Mendoce fou den verweerder voor dien dagh zijn, onderftut door twaelf van de braeffte en dapperfte Rid- ders van Spangien. Hy moft fttaande hou- den, dat de Princeffe van Boheme de vol- maeckfte Princeffe van geheel Europa was, gelijk yder van de twaelve de fchoonheydt van een van haer gevolgh moft fttaande houden, tegen al die gene, de welcke fouden willen beweerden, dat haer Meefftrefien fchoonder waren. Ick fal alleenigh feggen dat het mijn lot was de fchoonfte voor te ftanen, zijnde de Princeffe Plomberge, gelijk Quifciada uw Vader die van Ulloa. Nu al-hoe-wel de baen voor een yder open was, geloofde men evenwel niet dat yemandt fich tegen Mendoce, den Ridder van de Princeffe, fou willen verfetten, die den prijs aen den overwinnaer fou hebben te geven. Het was alleen aen den overwonnen toegela- ten, een ander te mogen beroepen, en dese nieuw gekomene moft op het inkomen den naem van fijn Meefftrefie in gefchri- fte overgeven, die den herault dan overluydt las, en daer op de trompetten blafende, moft den nieuw gekomen heen gaen, en

alleen met het punt van zijn Lancie het
 schilt van zijn tegenparty aenraecken.
 Des morgens begaf ick my by tijds by
 den Hartogh van Alba, want al-hoe-wel-
 ick niet vande twaelven was, die den
 Keyser genoemt hadt, konde ick evenwel,
 als bevel-hebber van het heyr, en Span-
 yaert van geboorte, niet na laten hem tot
 de plaets van het steeckspel te vergesel-
 schappen. Gelijck Vitelli om de selve re-
 den en inficht, als vreemdelingk en Ita-
 liaen, aen den Graef van Egmont deedt;
 die al zijn vrienden daer toe ver-
 socht hadt, die dien dagh het genoeg
 hadt, een schoonder troep by hem te heb-
 ben, als den Hartogh van Alba. Ick sal u
 niet moeyelijck vallen, met het verhalen
 van de omstandigheden van het steeck-
 spel, die volgens gewoonte waren, en u
 niet onbekent komen zijn; een alleenigh
 sal ick niet vergeten, dat is, dat den Har-
 togh van Alba, rijdende voor aen zijn
 troep, en ons allen die hem vergeselschap-
 ten, als oock voorby de schouw-plaets van
 de Princesse, hy sich daer stil hielt, om
 met haer te spreecken. Mendoce, die hem
 volghde, deedt het selve, maer om dat
 dese laetste eenige dingen tegens haer sey-
 de, die hy niet gaerne wilde gehoort heb-
 ben, hielt sich den Hartogh, als had hy ver-
 geten eenigen last aen een van de bevel-
 hebbers van het parck te gevē, en rijdt soo-
 na hem toe: Ondertusichen den Graef

Q. 6. van

van Egmont, hebbende sijn troep verlaten, quam dicht genoegh by de selve plaets, om op eenige dingen, die Sabina van Beyeren hem hadt doen vraegen, te antwoorden: gelijk hy haer seer beminde, en van haer niet gehaet wierdt. Den Hartogh van Alba, die haer oock beminde, en die wat straf en onbesuyft van aert is, hadt wel mogen laten te seggen tegen Lamoral d'Egmont, op een straffe wijze, dat hy de ordere van het steeckspel brack, gaende uyt sijn plaets en geselschap, om yets te komen seggen, dat misschien soo veel weghs en moeytens niet waert was. Lamoral, die mede veerdigh in de mont, en boertigh genoegh was, antwoorde den Hartogh yets, het welcke hem niet wel in de ooren klonck: en Sabina, dewelcke sich selvende oorsaek van dese onlust bekende te zijn, badt den Hartogh haer te willen verschoonen, en den Graef weder by sijn troep te keeren, het welcke den Graef deedt, seggende evenwel overluyt: *Me-vrouw, wanneer ick flus wat meer roem sal verkregen hebben, als ick nu hebbe, sal niemant het recht hebben, my van u te drijven, als ghy self.* En, sonder antwoord te verwachten, geeft sijn paert de sporen, en terstont daer aen nam het steeckspel sijn begin, daer den Hartogh sijn ouden roem, dewelcke hy in Spangien hadt, van in dese oeffening uyt te munten, sou behouden hebben, ten waer den Graef van Egmont hem

hem die eer in twijfel getrocken had, hebbende elck van hen den ringk drymael afgestecken. Als doe ontstont'er van beyde zijden een geweldigh geroep, elck sijn hooftman prijsende, wanneer, na de voorwaerden, elck een Lancie en een Schilt nam, om tegen malkander te stecken. Den Hartogh, die seer gemoeyt was, om dat Lamoral soo veel eer hadt, en, gelijk ghy weet, boven dat een hooghmoedigh man is, wilde niet vergeten, het geen hem de overwinning kon doen verkrijgen. Hy deedt een kloeck vers paert brengen, alsoo het sijne hem nu alreeds een weynigh vermoeyt scheen te zijn. Den Graef van Egmont was soo omsichtigh niet, en kennende het sijne voor een van de besten, wilde dat niet verwisselen. Hy ontmoete den Hartogh in het midden van sijn loop, en brack sijn Lancie op het schilt van sijn tegenstander, sonder de selve het minste hebben doen bewegen. Den Hartogh geluckte het beter, want hebbende al sijn krachten ingespannen, brack de sijne tot aen het handtgevest, maer gaf hem in het voor by rijden sulck een hert, dat hy hem een van sijn stegel-reepen deedt verliezen, en seer deedt waggelen, om dat het paert van den Graef, alreeds vermoeyt zijnde, het groot gewelt van dat van den Hartogh niet konde wederstaen. Sy quamen weder na de selve plaets, van waer sy uytgereden waren, om de tweede loop te be-

ginnen, alwaer den Graef, volgende den Raedt van den Graef van Hoorn, en sijn andere vrienden, een vers paert nam. Maer als sy in het rijden na hun plaets dicht na by malkander quamen, seyde den Hartogh tegen Egmont, wiens swackheyt hy nu meende gevonden te hebben, soo luyt dat het eenyder hooren konde, en dat op sulck een versmadelijcken toon als mooghlijck was: *longkman indien ghy is dese tweede mael niet beter houdt als de eerste, sult gy met soo veel eer en roem niet uyt het park scheyden, als ghy u flus voor liet staen.* Den Graef gaf daer op geë antwoord, het zy hy de tijt niet hadt, of dat hy te seer door de bittere woorden van den Hartogh gebeten was, of eerder, dat hy wilde dat de daeden voor de woorden souden gelden. En inder daedt, sich fiende op een snelder paert als het voorgaende, al-hoe-wel het niet soo wel gedresseert of ter handt was, nam hy den Hartogh soo gewis, dat hy hem niet alleenlijck weder gaf, het geen hy hem ontleent hadt, maer hem self in sulck een onorder braght, dat hy twee of drymael meende van boven neder te vallen; en het geen voor den Hartogh het gevoelijckste was, was dat Lamoral, soo als hy hem de steeck braght, wel luyt begoft te roepen, *houdt u wel vast, goëman.* De Duytschen, Nederlanders, en Italianen maeckten daer op een groot geroep van blijdschap, soo dat men niet hooren konde.

Pl. 374.

geleiden
en, en
want van
van plaats
vieve den
van (wak-
te hebben,
en konde
geen toon
den
Den
te by
den die
ge geden
de cozen
en. En-
der paer-
te was,
at by
geen
aan van
by (we-
te te va-
gh het ge-
maal, los
wel heb-
geen.
estilia-
geen
geen
konde

A
konde wat de
verlocht no
Keyler wi
vreefende
spel was, i
gen verand
het aen m
geen man
voert te w
het oerde ver
in den de
merialcks d
fchin te doen
hiet heeft d
heijcken d
het is niet
hooren seg
heerij my d
alen
Den Hart
mider tuff
te waacht
zullen va
des Konin
bedorven
de Ambro
ten hude-
riander d
fcherpe
geneien.
hooveel h
hoet va
sande by

konde wat den Hartogh seyde, dewelcke
verfocht noch een loop te doen: maer den
Keyfer wilde sulcks geensins toestaen,
vreesende dat dit, het geen maer enckel
spel was, in een ernstigh gevecht sou mo-
gen veranderen, nademael den Graef, die
het aen moet noch vrienden ontbrack,
geen man was om voor den Hartogh een
voet te wijcken, die andersins den Graef
het eerste verongelijckt hadt. Den Key-
fer dan deedt hen malkander omhelsen,
maer sulcks diende alleenigh om hen in
schijn te doen versoenen; want zedert dien
tijd heeft den Hartogh van Alba een doo-
delijcken haet tegen Egmont gehad; Jae
het is niet lang geleden, dat ick hem heb
hooren seggen: *Den Graef van Egmont
heeft my doen waggelen, maer ick sal hem doen
vallen.*

Den Hartogh van Alba, sprack hier Pe-
riander tusschen, heeft sijn woort maer al
te waerachtigh gemaect, en meer, ten
kosten van sijn meester, sijn wraeck als
des Konings verwachtingh voldaan. De
bedorven staet van Nederlandt, antwoor-
de Ambrosio, leedt voor als doe geen sacht-
ter heel-middel. Dat was, berechte Pe-
riander daer weder op, een kancker, door
scherpe genees-middelen, eer tergen als
genesen. Ten minsten, indien hy sijn haet
soo veel hadt willen toegeven, als met het
bloet van dese mannen te vernoegen,
soude hy het voorbeeldt van den Raet van

Ro-

Romen hebben behooren te volgen, omtrent den boosen toeleg van Catilina, en zijn mede-standers, die soo voorfichtig waren, als Lentulus en zijn andere medegevangenen niet in het openbaer, maer in de gevangenis om te brengen, om hun verborgen vrienden door sulck een aensien niet gaende te maecken. Doch de uytkomst heeft genoeghaem de wijsheydt van dit beleydt ontdeckt; gelieft slechts voor te varen, mijn Heer Ambrosio.

Dese begoft daer op wederom aldus: Serbellon sou in zijn verhael, aengaende het steeckspel, volhardt hebben, wanneer Sancho d'Avila op den wegh by hem quam, dewelcke hem vertoonde, dat des Konings order verandert was, en dat hy Serbellon, Don Ian de Salcedo na Oxuna most brengen, en hem den Napolitaen in handen stellen. Onuytsprekelijk was de droefheydt van dese twee vrienden, om dat sy aldus gedwongen wierden van malkander te scheyden, evenwel deden sy soo grooten geweldt op sich selven, dat hun tranen de innerlijcke droefheydt van hun hart niet quamen te beklappen. Serbellon dan sette Don Jan op een kleynen muylzel, en voegende hem te midden in den troep, trock alsoo met hem voort, en Marc Antonio bleef in de Karos, onder het geleyde van Sancho d'Avila. Hy merckte wel, aen het kleyn geselschap dat sy

fy by fich hadden, zijnde alleen dry mannen, dat men hem niet nauw bewaerde: maer hy vreesde aldermeest voor Don Ian, nademael d'Avila fijn twaelf mannen te paert, en dertigh te voet Serbellon noch overgegeven hadt. Hy vraeghde eyndelijck aen fijn geleyder, of fijn reyfe oock lang sou zijn? Ghy kont het selve bedencken, antwoorde d'Avila, uyt de kleyne toefel die ghy by my fiet, wy zijn in de Karosse, wy zijn laet uyt Saragoffa gefcheyden, en ick hebbe niet meer als dry mannen by my. Daer vielen noch eenige redenen tuffchen henlieden voor, maer alsoo Marc Antonio meer lust tot slapen als tot kouten hadt, liet hy sich eyndelijck door het soet gestreel van dese nachtgodinne vervoeren, en viel soodiep in, dat sy wel dry mijlen weeghs gereden hadden, aeler hy wacker wiert. De Karos eyndelijck bleef stil, en d'Avila hem soetelijck by den arm treckende, vraeghde hem, of hy de moeyten wilde nemen van uyt te gaen? Marc Antonio opende fijn ooggen, en sagh dat hy op den voor-hof van een treffelijck huys was. Ten minsten, seyde hem d'Avila, klimmende uyt de Caros, en hem door fijn voor-beeldt tot het selfde verbindende, gelooft, dat ghy hier op een plaets zijt, daer ghy soo veel macht te gebieden hebt, als in uw eygen. Marc Antonio wilde hem antwoorden, dat hy geloofde dat hy in het huys van Don Sanchē.

cho d'Avila was, wanneer hy sich door
 een jongk Ridder omhelst sagh, die door
 de eerbiedigheyt, dewelcke hem anderen
 deden, deedt sichijnen, den Heer van dit
 huys te zijn. Dese sijn plicht by Marc
 Antonio verricht hebbende, gingk oock
 het selfde aen Sancho d'Avila doen. On-
 dertusschen konde Marc Antonio dien
 jongen Heer niet genoegh aen sien, de
 welcke hy meende elders meer gesien te
 hebben, wanneer hy d'Avila tegen dien
 jongen Heer hoorde seggen: Ick heb niet
 kunnen nae laten, het bevel van sijn Maje-
 steyt nate komen, en u den Heer Marc
 Antonio in handen te leveren. Den Napo-
 litaen hier op oordeelde, dat desen den
 Heer van dit slot was, het welck den Ko-
 ningk misschien hem tot sijn gevangen
 huys geschickt had. Maer hy wiert we-
 haest in sijn verstandt verlicht, wannee
 den jongen Ridder, wederkeerende om
 hem te omhelsen, en misschien sijn twij-
 fel ramende, hem dus aensprack: Mij-
 naem sal u misschien beter bekend zijn a-
 mijn gedaente, het welcke ghy maer eer-
 mael, en dat seer door sieckte verandert
 gesien hebt; ghy fiet hier Don Artal, die
 al het goet, het welcke hem overgekome-
 is, na uw gevecht met Ascanio, verschu-
 dight is. Is het mooghlijck, antwoorde
 Marc Antonio, hem weder omhelsend
 ghy sult my nu ten minsten tijding van
 mijn Vader Marc Aurelio, mijn Moeder
 Iulia

alia, van Victoria en Cassandra brengen; naer vergeeft my, dat ick, gedreven door de plichten der natuure, eer na mijn als uw belangen vraegh. Ghy kondt uyt het geuoegen, het welcke ghy in mijn aengicht fiet, antwoorde den ander, lichtelijck bespeuren, dat ghy hier de aengenaemste er werelt sult vinden. Het geluck heeft mijn vergelding geensins ten halven laten seecken, sy heeft my met woecker alles voldaan, ghy sult het selve sien. Hier mede, leydende Marc Antonio met de rechter, en Sancho d'Avila met de slijckermandt, gingk hy met hen de trappen van zijn paleys op. Komende onder het portail, sagen sy uyt een groote zael een aenienlijck out man komen, die Marc Antonio kende sijn Vader Marc Aurelio te sijn, en terstondt toe tradt, om hem met alle eerbiedigheydt te groeten. Die hem wederom met alle gunst en genegenteyt, hoe wel groote stemmigheyd, ontving: gelijk hy oock d'Avila dede, hoe wel met meerder gemeensaemheyd. Dit medaen zijnde, vraeghde hy sijn Soon, met wat meerder vriendelijckheyd, waerom hy, na dat hy met Ascanio gevochten hadt, Napels soo haest hadt verlaten? dat men sou gepooght hebben, hem een groot gedeelte van sijn ongemackente beneemen, dat hy, hebbende Ascanio sijn Suster genomen, men deselve aen Don Artal niet even moght, sonder daer over, als de outste

ste van het huys sijn goet-vinden te hooren. Marc Antonio was soo verwondert sijn vader in sulcker voegen te hooren spreken, als mede dat Don Artal aen hun huys getrouwt was, dat al het gene hy sijn vader konde antwoorden, niet als betuygingen van groote blijdschap waren; dewelcke den vader noch grooter willende maecken, belaste hem met d'Avila, herman in de naeste kamer te volgen, daer Marc Antonio twee of dry Jongkvrouwen sagh die sijn Suster Victoria vergeselschapten dewelcke, vergetende alle andere plichten, die men voor soo veel volcks moest betrachten, haer Broeder liep omhelsen. Hy ontfing haer met de selve liefde, en niet sonder tranen van blijdschap, voor soo veel hy haer uytsteekende beminde maer stelde voor een anderen tijdt uyt haer te vragen, door wat geluckige driel van het geluck hy haer in Spangien, en in het huys van Don Artal sagh. Hy daer groete met groote beleeftheydt de andere longkvrouwen, en al-hoe-wel hy niet konde begrijpen, hoe Don Artal sijn Vader en Victoria in Arragon gebraght had, en de Iulia sijn Moeder, en Cassandra sijn Suster niet mede van de party waren, stelde hy evenwel het onderfoeck daer van mede tot beter gelegentheydt uyt, en voegde sich by het geselschap. Hy sagh, onder anderen, een schoone longkvrouw, van weynigh jaren, maer na haer woorden

va

van groot verstandt, sonder te kunnen ramen wie sy was. Het avondtmael ende rest vanden avondt gingen op deselve wijze deur, en de uure gekomen zijnde, begaf sich elck tot sijn rust. Des morgens quam Sancho d'Avila sijn affcheyt van Marc Aurelio, Don Artal, Victoria, Marc Antonio, en de anderen nemen, seggende tot besluyt: Sijn Majesteit belast u wel uyt-druckelijck Marc Antonio, uw Vader Marc Aurelio niet te verlaten; geeft gy my uw woort en belofte niet? Het welcke Marc Antonio gedaen hebbende, begeeft sich d'Avila weder naer het Hof, met groote dancksegginge van Victoria, haer een broeder, die haer foo waert was, toegebracht te hebben. Marc Antonio, ter oorsaeck van sijne wonden, die evenwel in goeden staet stonden, begeeft sich weder nae sijn kaemer en in sijn bedde, en Victoria, onder schijn van met hem bekommert te zijn, gaet sich voor het selve neder setten, om te beter gelegentheydt te hebben met malkander te spreecken. Marc Antonio vraeghde haer na de uytlegging van al dese veranderingen. Het geluckte hen, dat het gantsche geselschap, om haer te meerder vryheyt te samen te laten, in de Karosse was gaen fitten, om na een by-gelegen slot te rijden, het geen Don Pedro d'Avalos toebehoorde. Victoria dan, hebbende twee jongkvrouwen van haer gevolgh na het eynde van

van de kamer doen te rugge gaen, begon met een stille stemme haer Broeder aldus het verhael te doen. Wanneer de dood van Ascanio, die korts van zijn wonden quam te sterven, verspreyt was, toonde sich Marc Aurelio, onsen vader, moeylijcker tegens my, als oyt voor heen, alsook Iulia onse moeder, Cassandra was meer als te vooren verdrietigh, soo dat ick niet wist, tot wie my te keeren. Mijn Vader, sich siende in geschil met sulcke machtige gelieden; en mijn moeder, niet twijfelende of de bijtende tongen soudē nu stofs genoegh hebben, om qualijck van my te sprecke; en mijn Suster, om dat sy wel sagh, dat se nu op Prosper, de Broeder van Ascanio, diese sich selven alreeds hadt toegeleght niet meer behoefde te denken. Behalven dat my niet toegelaten wiert Don Artal, die na vijftien of sestien dagen sich van zijn koorts verlaten vandt, eens aen te sprecken, hoewel hy, sonder vrucht, mijn Vader daer seer moeyelijck over deedt vallen. De vrienden van Ascanio wierden oock hoe langs hoe trotser, en begonden, door de Caraffen gestijft, de Colonnen dagelijcks meer en meer te vervolgen: soo dat ons huys sich tot de nootsaeckelijckheydt gebraght vandt, om een schandelijcke vrede aen te houden, dewelcke haer niet alleen geweygert wiert, maer oock onse vyanden te meer tegens ons sich deedt verhoovaerdigen. Va-

der

der fiende sijne plichten vruchteloos, socht sich daer tegen te wapenen, en een vaster verbondt met de vrienden van onse moeder te maken, dewelcke, in spijt van ons ongeval, sich uyt Romen na Napels quamen begeven, zijnde omtrent het Pau-selijcke Hof mede in groote ongenade geraeckt. Een maent na uw vertreck, poogde den Onder-koningk self, nademael hy een vrient van eendracht was, en uyt dese onlusten groote swarigheden te vooren sagh, de vrede, voor soo veel in hem was, te bevorderen; maer ons ongeluck was, dat hy schielijck quam te sterven: waer over Vader, terwijl men een ander in sijn plaets uyt het Spaensche-hof verwachtte, geraedtsaem vandt sich voor een wijl na Sorrento te begeven. Daer hy sijn vriendschap met Ludovisio, Marquis van Falangola, bestont te vernieuwen. Die hebbende de Susster van den Eerst-bis-schop getrouwt, daer door de eenige erfgenaem van de twee Huysen van de Bosfanotri een Longhi quam te worden. Marc Aurelio, zijnde een ervaren staetsman, vandt geen kleyne onderstandt aen Ludovisio, daer den Bisschop noch by quam, die, alsoo mijn Vader hem geen kleynen dienst gedaen hadt, omtrent het onderstellen van de *della Spada*, onder die van sijnen aenhangk, *della Cappa*; twee aenhangkselen, die als doe, nae de wijze van geheel Italien, Sorrento onledigh hielden)

hieldē) sich aenboodt onse zijde tegē Prof-
 per aen te nemen, ja soo verre, dat hy hem
 zijn burght opdroegh, om u tot een wijk
 te dienen, indien onsen Vader u wederom
 in Italien wilde ontbieden. Ick weet niet
 waerom onsen Vader niet geraden vandt
 het selve aen te nemen, altoos hy beant-
 worde dese beleefde aanbieding, op de
 alderbeleefste wijze. Ondertusschen wiert
 Don Alonso de Venegas nae Napels ge-
 fonden, uyt het hof van Spangien, om het
 overige van de dry jaren, die den gestor-
 ven Onder-koningk, hadt te regeeren,
 voort uyt te dienen. Vader hopende
 door zijn komst meerder verseeckert-
 heydt te vinden, quam daer op weder
 tot Napels, vergefelschapt met Ludovi-
 fio, die mede niet wilde in gebreke blij-
 ven Don Vinegas zijn schuldige plichten
 te komen bewijzen. De eerste maent
 gingk voor onsen Vader door, in het ver-
 soecken van zijn gunst, maer alsoo hy t'ee-
 nemael voor het hof van Romen was,
 koos hy de zijde van de Caraffen, die toen
 aldaer boven laegen; te meer, dewijl den
 Koningk selfs qualijck sou genomen heb-
 ben, dat een van sijne voorname dienaers
 niet soo wel als hy, de belangen van die
 stoel sou hebben aengenomen. Dit
 maecte hun ongebondentheydt noch des-
 te grooter, tot groot ongenoegen van den
 voornaemsten Adel van Napels, die met
 onlust het onrecht dat men ons Huys aen-
 deedt,

deedt, aensagen, het welcke de oorfaeck
was, dat de Aquilen, de Caponafsi, en die
van het huys van Boffa (vreesende dat de
Caraffen hen met ter tijdt oock fouden
foecken onder de knye te krijgen, zijnde
boven dat door onsen Vader, als oock door
Ludovifio onder den duym aengesocht)
fich aen onse zijde voeghden; invoegen
men een nieuwe party en aenhang binnen
Napels fagh, waer van den Onder-ko-
ningk, hoe seer oock aen de belangen der
Caraffen vast, noyt machtigh was het
beginfel te verhinderen. Don Vinegas
vandt fich wel verbaest, dat op seeckeren
morgen-ftondt, soo als hy opftondt, den
Graef d'Homme, en die van Berilli, benefi-
cijs de Heer Hercole Buon Uomo, Prof-
per, en Astolpho de Gargani, een stijf drin-
ger van de Caraffen, dapperlijck in het
vichilt voeren, die fich hadt laten ontval-
len, dat men fich by tijdts tegen desen aen-
hangk moft stellen, aanbiedende dese laet-
te fijn eygen perfoon, om de Colonnen te
wringen; invoegen den Onder-koningk
fich zelf genootfaeckt vond de straffe ant-
woordt van Hercole te ondersteunen, en
Astolfo over fijn onbedachtheydt te be-
straffen, het welcke hy te eerder deedt, om
dat hy geen oorfaeck van klaghten, over
hem by den Koningk te doen, geven sou-
venwel liet hy niet nae fich opentlijck
tegens de onse te verklaren. Ondertuf-
fen, niet tegenstaende het waeckende

R

ooge

ooge van Cassandra, die al mijn handel ten
aldernauwste verspiede, liet ick niet na
somwijlen door bedeckte middelen een
brief van Don Artal te ontfangen, en hem
weder te antwoorden; door dewelcke wy
met malkander besloten, om daer door de
opfienders die ons waer namen te verbij-
steren, dat Don Pedro, onder seecker voor-
geven, voor een tijdt de stadt verlaten, en
sich na Cafforia begeven sou, zijnde dit
een lust-huys van den overleden Marquis
van Pescaire, sijn Neef. Het welcke desen
gaerne deedt, alleen om niet genootsaecht
te zijn met Don Vinegas te breecken, die
hem dagelijks seer hart aenmaende, sich
voor hem te verklaren. Dese reyse, daer
Don Vinegas lichtelijck de oorfaeck van
beseftte, diende terstondt om hen teger
malkander te verkoelen. Maer al-hoe
wel Don Vinegas daer over seer t'onvre-
den was, verweckte sulcksechter geen
meerder gunst in Marc Aurelio, noch te-
gen Don Pedro, noch tegen Don Artal
't zy dat hy qualijck nam datse sich onzi-
digh hielden (het welck evenwel al ver-
van hen gedaen was, als de zijde van hu-
landts-lieden afstaende,) 't zy dat hy gae-
ne nieuwe redenen gevonden hadt, om
Don Artal niet te willen sien. Voor my
ick liet Don Artal toe, binnen twee of drie
dagen weder tot Napels te komen, maer
onder verbandt, dat hy sich bedeckt hou-
den sou; en dat hy sich daer niet onthou-
de

den fou, als om de faecken van de Carraffen te verspieden, en op de onse te letten. Altoos sijn vertreck gaf my dat voordeel, dat noch mijn Vader, noch mijn Suster, my niet meer soo nauw waernamen. Ondertusschen wierdt den handel van Don Vinegas niet seer wel by het Spaensche Hof opgenomen, waer door hy bevel kreegh, sijn plaets te verlaten, en een ander in te ruymen. Evenwel wilde hy niet eer uyt Napels vertrecken, voor en aeler hy die van sijn zijde te meer versterckt hadt, waer toe streckte Gargani tot een Marquisaet te verheffen: maer den grooten Protonotaris van het Rijck, niet t'eenemael onsen vyandt zijnde, maecte swarigheyt sijn ampt-brieven te reecken, waer door de faeck noch voor als doe onafgedaen bleef; vertrouwende evenwel Astolpho, dat de voorpraeck van Don Vinegas soo veel by den nieuwen Onder-koningk sou vermogen; dat de faeck evenwel sijn gevolgh hebben sou. Aldus verliet Don Alonso de Vinegas Napels, om het gebiedt over Catalogne te envaerden; in wiens plaets Don Garcias de Toledo quam, die een heel andere wijze van leven aennam, als sijn voorzaet, toorende een geheelen afkeer van dese onluften, en poogende de staet tot sich te trecken en te vereenigen: het welcke hem sou ongeluckt hebben, ten waer een onverwacht voorval fulcks verhindert hadt. Het ge-

schiede dat in de Vasten-avondt-dagen, dat den Paus, hebbende den Cardinael de Santa Fiori, Camillo Colonna, en Iuliaen Cesarino in het slot St. Angelo gevangen geset, sijnen Neef, Polo Caraffa, de welcke hy kortst te voren Hartogh van Palliano gemaect hadt, na Napels sandt, om daer van eenige gewichtige saecken te handelen. Don Garcias, hem willende na waerde ontfangen, deedt al de voornaemsten Adel by hem op het Hof komen. Ludovisio, Marquis van Falangola, bevandt sich daer oock, benefens de anderen, gelijk oock onsen Vader daer toe bysonder van den Onderkoningk versocht wierdt, alsoo hy wel wist in wat hoedanigheydt hy binnen Napels was, ter oorfaeck van den grooten aenhangk die sich alreets voor hem verklaert had, en dat het noodigh was, dat het hoofd van de eene zijde sich aldaer bevandt daer hy wel wist dat de andere niet souder laten te verschijnen. Dewijl nu den Hartogh in een groote zael ontfangen wierdt en sich nu den een en den ander, nae veel Hoffelijckheden, hadt gedeckt, gelijk oock dese, die daer toe gerechtight zijn als de voornaemste Ampt-lieden van het Rijck, de Princen en de Hartogen; de Viceroy siende ondertusschen de Marquisen, de Graven en Baronnen bloots hoofstaen, gaf hen het teecken om sich mee te decken. Waer toe de Marquisen

A
Graven gere
lieden niet, g
Astolfo, ver
van Palliano
was, achter
gani nu t
was, was t
het gele
deckte sich
giani, on
gen begaf
gen onder
ronen en E
ael begave
en Graven
relioen die
waren, die
te er
gogen, gel
vaten ge
te doen, al
in, of om
want, te b
den Onder
den van d
nu den O
dars op t
gaven t
te kenne
er me
ligh zijn
am nu s
by, da

Gr

Graven gerechtight zijn , maer de Edellieden niet, gelijk ghy beter weet als ick. Astolfo , verwant zijnde van den Hartogh van Palliane , met dewelcke hy gekomen was , achtende dat sijn Baronnye van Gargani nu tot een Marquisaet verheven was , was stouter als Prosper self , die van het geleyde van den Hartogh was , en deckte sich benefens de Graeven en Marquisen , onder dewelcke hy sich vervolgens begaf. Hier op ontstondt een groot gemor onder den hoop , waer op al de Baronnen en Edellieden sich terstont uyt de zael begaven , gelijk oock de Marquisen en Graven deden. En om dat Marc Aurelio en die van onsen aenhangk de eerste waren , die den Onder-koningk een groote eerbiedigheydt bewesen , en uyt de zael gingen , geloofde den Hartogh dat sulcks van hen geschiede , om hem te minder eer te doen , als zijnde van het huys der Carafesen , of om hem , in de persoon van sijn verwant , te beledigen ; waer over hy overluyt den Onder-koningk vraeghde , wat de reden van desen handel was ? Ludovisio , sich na den Onder-koningk keerende , seyde daer op : Mijn Heer , indien ghy my sulcks gelieft te bevelen , sal ick sijn Excellentie te kennen geven , waerom wy hem die eer niet kunnen geven , die wy hem schuldigh zijn. Wanneer den Onder-koningk hem nu sulcks toegelaten hadt , vervolghde hy , dat soo lang Astolfo niet beter be-

R 2

dacht

dacht wie hy was, souden dese, dewelcke met hem van een staet zijn, noyt verdragen, dat hy haer als sijn mindere sou handelen, noch oock dese, dewelcke meerder zijn als hy, toelaten, dat hy haer voorrechten gebruyckte. Den Hartogh, in de plaets van Ludovisio te antwoorden, seyde eenige woorden stillekens tegen Astolfo, die daer over genoodtsaecht was dese verschooning tegen den Onder-koningk overluyt te doen: Ick stelle uyt, mijn Heer, tot een andere gelegentheydt u de redenen, dewelcke my verbinden de plaets dewelcke my verschuldicht is voor te staen, te kennen te geven, soo ten insicht van mijn geboorte, als van die gunst, dewelcke ick, door tusschen-spraeck van Don Alonso de Vinegas, van sijn Majesteyt verkregen hebbe. Maer dewijl ick den Hartogh van Palliane oneyndelijcke eerbiedigheyt toedrage, als hebbende de eer van aen hem vermaeghtschapt te zijn, sou ick niet gaerne hebben dat dese, dewelcke my niet beminnen, en misschien ongerechtigh genoegh zijn, om hem te haten, om dat hy my eert met sijn voorstandt, sich souden dienen van desen deckmantel, om hem de eerbiedigheden en onderdanigheden te toonen, die hy verdient, en die sy hem schuldigh zijn. Ick vertreck dan, mijn Heer, op dat sy weder in mogen komen. Met dese en eenige andere woorden, die ick voorby gae, daer

Lu-

Ludovifio niet anders als met een verfmadelijcke grimlagh op antwoorde, hetwelcke hem noch meer fmerte, begaf hy ſich uyt de zael, daer terftont al de anderen weder in quamen. Maer om dat hy verwant van den Hartogh was, wilde niemandt van dat toeval voor als doe meer ſpreecken. Eenige dagen voorts in vermaeckelijckheden door gebraght zijnde, dewelcke in de vaffen-avondt tot Napels ongemeen zijn, als ghy weet, gaf den Onder-koningk op ſeeckeren avont een trefelijck bancket aen den Hartogh, daer al die gene op genoodicht wierden; die ſich mede op de wandeling en het omrijden dien dagh bevonden hadden. Na de maeltijt begaf men ſich weder op de ſtraten, dewelcke over al vol licht ſtonden, hetwelcke men in de veynſters geſtelt hadt, uyt laſt van den Onder-koningk, gelijk oock al de galderyen der groote Paleyſen vol Mevrouwen en Jongkvrouwen ſtonden, om de vermaeckelijckheden te ſien, die de jongkheyt van Napels om harent wil aenrechte. Caſſandra en ick bleven in geen gebreecken onſe moeder te bidden, ons toe te willen laten, op de onſe te gaen; hetwelcke ons vergunt zijnde, liet ick niet, terftondt daer vier of vijf pagies met toortſen te ſendē, wel wetende dat wy daer niet lang ſouden zijn, ſonder met eenige vermaeckelijckheden vereert te worden. En, om niet te liegen, ick had dien mor-

R 4 gen

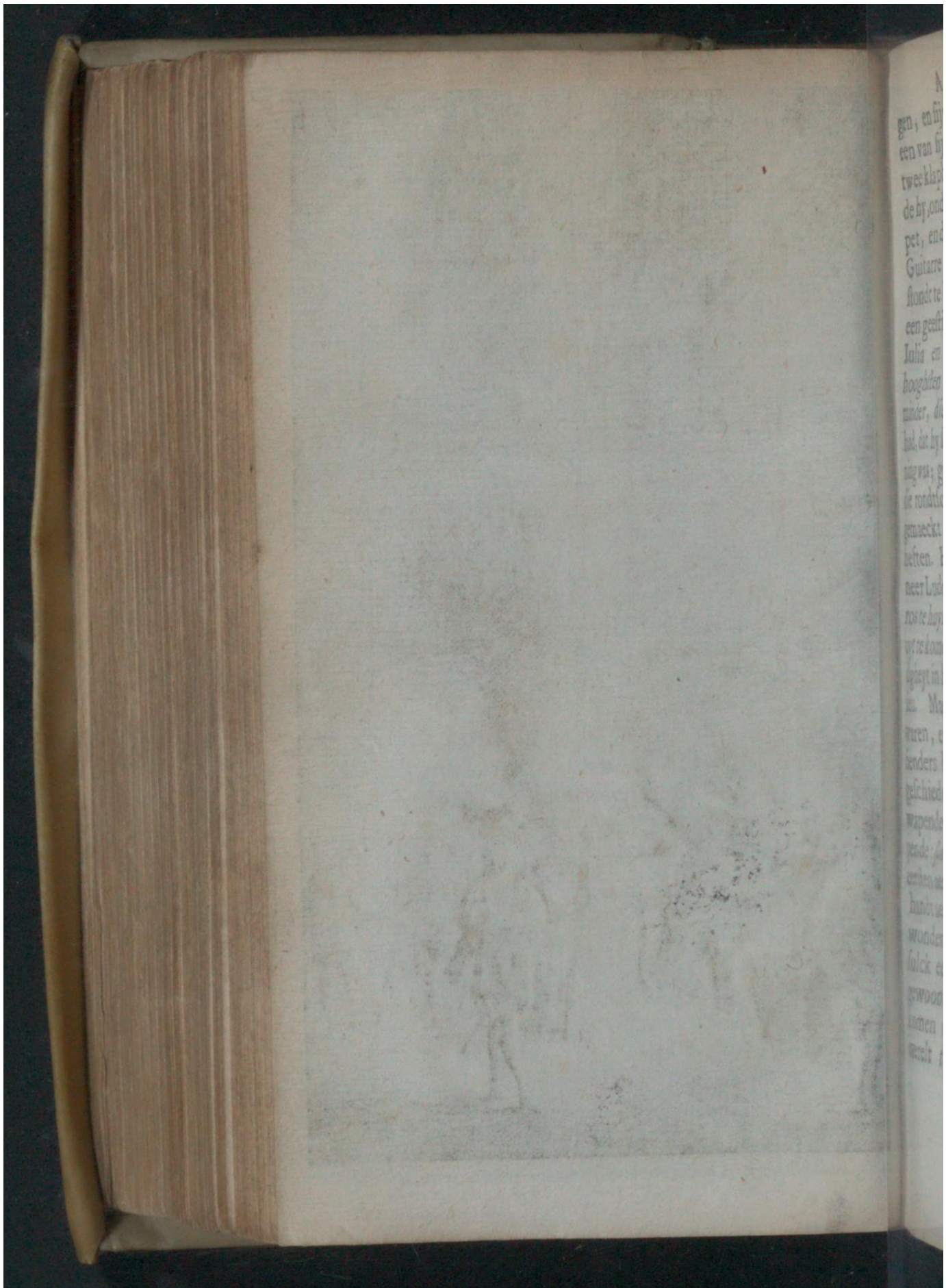
gen een brief van Don Artal gekregen, door dewelcke hy my verlof verfocht, om onder onse galdery een uytsteeckende stem te laten hooren, en dewijl men hem met Don Pedro tot Casoria geloofde te zijn, oordeelde ick dat men geen vermoeden sou hebben, dat hy hier was, waer door ick hem sulcks te lichter toestondt. Wanneer wy nu op onse galdery waren, vertoonde sich die schoone en ruyme plaets, op dewelcke ons huys uytkomt, op een ongemeene wijze heerlijk en aengenaem, zijnde over al vol licht, en vervult met kleyne troepen van vermomde, den een hier en den ander daer, daer hun gegentheydt hen dreef. Ick vraeghde Casandra, alear onse moeder, die ons selden verliet, by ons was, of het niet waer was, dat sy dien avont eenige vermaeckelijckheden t'haerder eere verwachte, en of sy niet aen yemandt van haer minnaers belast hadt, onder onse galdery te komen, om haer sijn onderdanigheden te bewijsen? Sy, die oordeelde dat ick t'eenemael vreemt van alle vermaeckelijckheden was, en my wilde doen gelooven, dat het haer aen geen minnaers ontbrack, antwoorde my, dat sy voor dien avondt geen andere vermaeckelijckheyt verwachte, als die dewelcke aen de gantsche buurt gedaen wiert; maer indien sy by geval eenige kregen, dat sy ten minsten daer soo veel deel aen hebben sou als ick. Deayr, of
wijse,

wijfe, waer op fy my die antwoort gaf,
 deedt my oordeelen, dat fy al een goet ge-
 voelen van fich selfs hadt, en om haer daer
 te beter in te onderhoudē, veynfde ick my
 een weynigh afgunfthigh tegen haer te
 zijn, feggende, dat ick niet wift, met wat
 konften fy wift om te gaen, om dat fy foo
 dagelijcks nieuwe flaven aen haer keten
 wift te krijgen, daer ick noch niemandt
 gevonden hadt, die de plaets van defe
 moght vervullen, die my mijn ongeluck
 contnomen hadt. Sy daer op begoft met
 my te spotten, en te feggen, dat fulcke
 wijs-hoofden, en ftatige Susters alleen be-
 quaem waren om Vaders en Moeders te
 behagen. Daer fy, in tegendeel, door haer
 vrolijckheydt noyt fou in gebreecke blij-
 ven, eenigen minnaer, daer fy het op ge-
 munt hadt, onder haer gehoorfaemheyd te
 brengen: Iulia, onse moeder, brack met
 haer komft onse redenen, dewelcke, heb-
 bende haer oogen over de gantsche plaets
 geflagen, en defelve daer na ftil houdende
 nae de fonteyn, fagh uyt een kleyne
 ftraet, dewelcke daer tegen over ftact, een
 Karos komen, met vier trompetters, en
 dry pagies, twee met toortfen, en een met
 een Theorbe, gevolght van twee Stafiers,
 waer van den een een Guitarre droegh,
 quamen voor uyt, en reden alfoo dwars
 de plaets over, tot onder onse galdery,
 daerfe ftil hielt. Het portier neer geflagen
 zijnde, quam daer een Ridder uyt, meer

R. 5 als

als gemeen aardigh gekleedt, doch ver-
 momt, gelijk oock al sijn gevolgh was.
 Terstondt begosten de vier trompetters op
 te blaesen, meer om volck te locken, als
 om haerder te doen verwonderen, al-hoe-
 welfy uytsteekende in haer konst waren.
 Dese gedaen hebbende, begoft een van de
 Pagies een het schoonste en aardighste ge-
 dicht, en dat met de aengenaemste stem
 die men sou konnen hooren, onder het
 geluyt van sijn Theorbe, te singen. Iulia,
 onse moeder, vraeghde ons, of wy die
 gene kenden, die ons sulck een aensien-
 lijk vermaeck toe braght? daer ick ern-
 stighlijck op antwoorde, dat ick het niet
 wiste, al-hoe-wel ick genoeghaem myn
 verseeckerde, dat het Don Artal was.
 Cassandra tradt my daer op soetelijck op
 mijn voet, en gaf Moeder de selve ant-
 woort. Maer sy siende, dat Moeder weder
 naerstighlijck na den sanger luysterde,
 die weder begoft op te heffen, quam sy my
 in mijn oor luysteren, seggende: ick weet
 evenwel in der daet niet, wie dese is, van
 dry of vier Minnaers die ick aen mijn ke-
 tens heb, die dese schoone stem geleen-
 heeft om sich over mijn strengheyt te be-
 klagen. Wanneer het liedeken uyt was
 meenden wy, dat de trompetten weder
 eens opgeblasen hebbende, gelijk sy al
 reedts begonnen hadden, den Ridder daer
 mede weder vertrecken sou, maer wy wa-
 ren bedrogen: alsoo hy, sijn kap, sijn de-
 genog

gen, en fijn Rondelle of fchildeken, aen
 een van fijn Stafiers gaf, die hem weder
 twee klapbeenen behandighde, waer me-
 de hy, onder het fijne geluyt van een trom-
 pet, ende foete klanck van een aerdige
 Guitarre, de aerdighfte Sarrabande be-
 ftondt te klicken en te danffen, met fulck
 een geestige beweging van fijn leden, dat
 Iulia en Cassandra fich daer over ten
 hooghften verwonderden, en ick niet
 minder, die tot noch toe niet geweten
 had, dat hy foo uytmuntende in die oeffe-
 ning was; gelijk oock al de toefienders,
 die rondtfom een dicken kring hadden
 gemaect, hem tot aen den hemel ver-
 heften. Het was juyst op dien tijdt, wan-
 neer Ludovifio, Marc Aurelio in fijn Ka-
 ros te huys brengende, hem bewoogh daer
 uyt te komen, om, gelijk de reft, de aer-
 digheyt in het danffen van dien Ridder te
 fien. Maer terwijl fy daer mede befigh-
 waren, en dat den dichten drom der toe-
 fienders belette te fien, wat daer buyten
 gefchiede; quamen acht vermomde ge-
 wapende binnen den kring fpringen, roe-
 pende: *fla doodt, fla doodt*, en Ludovifio ten
 eerften aentastende, dewelcke, al eer hy de
 handt aen het geweer konde slaen, twee
 wonden ontving. Marc Aurelio, fiende
 fulck een ouverwacht voorval, (want de
 gewoonte van dien dagh fcheen een vol-
 komen verfeeckertheydt aen de geheele
 werelt te geven) nam met een groote

R 6. kloeck-

kloeckmoedigheyt de sijne in de vuyft, en stelde sich voor Ludovisio, daer het dese schelmen op hadden, het welck de oorsaeck was, dat hy mede wel seven of acht wonden ontving, en'ten hadt Don Artal gedaen, het was met sijn leven gedaen geweest. Dese nam met een vaerdigheyt sijn Rondelle en sijn degen, en wierp sich op dese schelmen. Ick, siende onsen Vader en Don Artal in dat ooghschijnlijck gevaer, viel stijf van mijn selven, aen de voeten van mijn Moeder, die niet minder ontstelt was als ick. Ick weet niet, of ick lang in dien staet ben geweest, noch hoe alles noch verging; want als ick weder by mijn selven quam, vandt ick my in mijn bedde, zijnde door twee vrouwen bygestaen, beneffens Beatrix, onse oude Gouvernante, dewelcke ick terstondt vraeghde, hoe het met onsen Vader was? sy seyden my dat hy seer gequetst was, en dat sy daer vorders niet meer van wisten. Maer ick daer over ongerust zijnde, stondt uyt den bedde op, en, niet tegenstaende sy my sochten te wederhouden, gingk na Vaders kamer toe, daer Moeder en Cassandra juyft uytquamen, nademael de Heel-meesters, die de wonden verbonden hadden, uytdruckelijck hadden bevolen, hem te laten rusten. Mijn Moeder my siende, bestondt op nieuw te schreyen, en de droevighste woorden van de werelt tegen my voort te brengen; maer dewijl sy vermerckte dat haer

haer smart de mijne vermeerderde, ja soo verre, dat ick weder in mijn eerste flaute scheen te willen vallen, braght sy my self in mijn kamer, en belaste Cassandra sich by my voor dien nacht te slapen te leggen. Maer dewijl onse ongeneughte ons de slaep uyt de oogen hielt, deedt ick haer verhalen al het geen ick niet hadt konnen sien. Sy seyde my, dat Ludovisio sijn leven aen onsen Vader, en dese het sijne aen den onbekenden Ridder schuldigh was, die sich selven met de meeste moedigheydt ter werelt tegen dese schelmen hadt gestelt. Want siende acht reuckeloose tegen twee oude mannen, waer van den eenen noch geen tijd had om sich te verweeren, hadt hy sich soo dapper en met sulck een behendigheydt voor Marc Aurelio, die alreeds gequetst was, gestelt, dat hy de rasernye van de bespringers ten eersten stuyte. Al het volck van ons huys, en de geheele buurt, hoorende het geluyt van Iulia en de andere vrouwen, hadt sich onder tusschen mede in de wapenen tot onderstandt van mijn Vader begeven, gevende Ludovisio gelegentheydt om sich in ons huys te bergen, gelijk oock onsen Vader hem volghde. Dat desen onbekende de bespringers soo dapperlijck had aen getast, datse ten laetsten gedwongen waren, te meer, dewijl sy onderstandt sagen, sich op de vlucht te begeven, sonder dat men als noch wist wie desen dapperen Edelman

R. 7. was.

was. Na dat Cassandra my aldus van al de
 faecken onderrecht hadt, en nu den een
 dan den ander genoemt, die sy giste desen
 geweest te zijn, sonder oyt den rechten te
 treffen, (daer ick, door de kennisse, de-
 welcke ick van den persoon hadt, het
 hooghste genoeghen ter werelt hadt, dat
 hy, die my soo waert was, sulck een uyt-
 steeckenden dienst aen ons huys hadt ge-
 daen) geraeckten wy ten laetsten in slaep.
 Des anderen daeghs quam byna de gant-
 sche Stadt ons besoecken (behalven vijf of
 ses van onse meeste geslagen vyanden) jae
 self den Onder-konink, dewelcke ons
 recht en hulp beloofde; sonder dat yemant
 konde ramen wiesse schelmen waren
 geweest; en het hadt onmooghlijck ge-
 weest sulcks uyt te vinden, sonder Don
 Artal, dewelcke by geval in een nau straet-
 gē, het welcke sonder licht was, soo als sy
 het ontvluchten, onder hen geraeckte, en
 hoorde datse van Astolfo spraken; en hem
 nemende voor een van hun met-gesellen,
 hem belasten sich na het Paleys van den
 Hartogh van Palliane te begeven. Dit
 schreef hy my des anderen daeghs, in een
 brief, dewelcke soo vol van medelijden en
 vriendtschap was, dat ick de ondanckbaer-
 ste van de werelt sou zijn, indien ick het
 selve niet tegens hem erkende. Ick ant-
 woorde hem wederom, en trock hem uyt
 de bekommernis, daer hem mijn flaeute
 in gestelt hadt, dewelcke hy wel gesien
 hadt,

hadt, al-hoe-wel hy in het gevecht was. Ick liet niet na, twee of dry dagen daer na, soo als men voor het bedt van onsen Vader van dit schelmstuck sprack, het beste van allen nade uytwerckers te raden, en Ludovisio, die sijn quetsuuren niet verhinderden uyt te gaen, te gemoet te voeren, dat misschien den Hartogh van Palliane wel eenige kennisse daer van hebben moght. Ludovisio vraeghde my, waer ick mijn vermoeden op veste? waer op ick antwoorde, dat ick vastelijck geloofde dat Astolfo daer de werck-meester van was geweest, die sich op die wijze hadt willen wreecken, van de spijt die hy door Ludovisio, in tegenwoordigheyt van den Onder-koningk en dē Hartogh hadt geleden. Men twijfelde niet of ick hadt reden, en door het nauw en heymelijck onderfoeck dat men daer na deedt, bevonden wy wel haest, dat sulcks maer al te waer was, sonder dat 'er evenwel blijcks genoegh was, om hem te kunnen daer van overtuygen. Want om alle vermoeden wech te nemen, hadt hy sich een goet gedeelte van den nacht met speelen, in het paleys van den Onder-koningk, opgehouden, daer hy niet van daen gingk, als wel een uure na dat het werck was gedaen. Het gerucht van dit bestaen, korts over al verspreyt, trock den Eerst-bisschop van Sorrento oock tot Napels, en Ludovisio, oordeelende dat het werck noch slimmer werden

den moght, beftoot fijn verblijf, op het verfoeck van mijn Vader, voor een goede wijl binnen onse Stadt te komen nemen; nemende fijn vertreck tot onsent, daer hy oock fijn dochter Diana mede braght, op het verfoeck van onse Moeder, dewelcke hy haer, als eygen moeder, beval, om benefsens ons opgebraght te werden; dewelcke die jonge fchoonheydt is, die ghy hier op gisteren gefien hebt. Ondertuffchen vandt men niet geraden, u van al defe voorvallen yets te laten weten, nademael Vader alreeds buyten gevaer van fijn wonden was; uyt vreefe dat die tijding u al te veel fou ontftelt, en mifchien tot Napels getrocken hebben, het welcke onse faecken feer fou hebben verachttert. Ondertuffchen Diana, zijnde nu by ons metter woon, toonde fulck een geweld door haer fchoonheyten en brave geelt, dat fy al de oogen, die voor heen Caffandra (ten minften na haer gevoelen) hadden aengebden, tot haer trock, tot groot misnoegen en quelling van onse Suster; die ondertuffchen, niet tegenftaende onse onderlinge vyandtfchap, hadt beftaen de onderhandeling met Prosper, Broeder van Ascanio, weder op te rechten, jae soo verre, dat fy alle dagen brieven met malkander verwiffelden, al het welcke my Beatrix te kennen gegeven heeft; zijnde inder waerheyten een dwaes beftaen, brieven van die te ontfangen, die ons al de on-

rust

A B
 rust in ons
 wel hun on
 oemael ydel
 dat Prosper
 (sonder het
 trende) fy ha
 geelt van die
 faeck tegene
 wel haer wil
 inder felfe
 omgen. Jae
 ingewick voort
 gageel befo
 lange dagen
 want, dat he
 ons soo treffe
 die voor mi
 tendingen
 geel leven wa
 en, en twee
 Edel beft
 van Wert
 onwel, op
 Prosper
 dat dankt
 ter he
 te ontfangen
 out me
 rijnighen
 ver
 hoeden
 te l
 ons ge

rust in ons huys veroorsaecte. Evenwel hun onderling verstandt is niet t'eenemael ydel geweest; want het is seecker dat Prosper Cassandra seer beminde, en (sonder het voorval van dien vastenavondt) sy hadt soo veel machts over de geest van dien Jongen Ridder, dat hy de faeck tegens ons vervolghde, meer om wel staens wil, en het ooge te vullen, als om het selve tot het uytterste eynde te brengen. Jae self dien avont, wanneer dit ongeluck voorviel, hadt haer Prosper een gelpeel beloofst, waer over sy noch wel eenige dagen daer na in een vast gevoelen bleef, dat het Prosper was geweest, die ons soo treffelijck vereert hadt. Maer ick, die voor mijn eygen oogen desen onbekenden soo veel wonders sagh doen, om het leven van onsen Vader te beschermen, en twee of dry wonden, voor sulck een Edel bestaen, ontfangen, was beter van dien Werck-meester verseeckert. Sy evenwel, op dit vermoeden, heeft een brief aen Prosper geschreven, vervult met duysent danckleggingen voor de Musijck, daer hy haer mede vereert hadt, en voor de bysondere dienst, dewelcke sy van hem ontfangen hadt. Prosper, gelijk hy seer vinnighen keteloorigh is, duyde dit als een verwijt, als hadt hy sijn beloften niet gehouden, en te slap geweest om Marc Aurelio te beschermen; waer over hy sich niet eens gewaerdighde haer te antwoorden.

den. Sy geloofde dat hy de gelegentheyden niet hadt gehad, en dat zijn wonden hem sulcks verhinderden, over dewelcke sy haer seer bekommerde. Maer sy was wel verbaest, wanneer sy des anderen daeghs, soo als sy aen de galderye was (daer sy, wanneer den gemeenen gangk daer voorby valt, gelijk ghy weet, gewoon is geduurighlyck te verschijnen) Prosper sagh uyt zijn Karoffe treden, om in die van den Hartogh van Palliane te gaen, en te dien eynde, dat gantsche begriep van de plaets over moest, dewelcke is van de fonteyne af tot aē het Paleys van de Galucci, sonder dat hy eenmael zijn oogen nae onse Galderye geweerdighde op te slaen. Cassandra was seer verwondert, siende dat hy niet gequetst was, en dat hy niet eens de moeyten hadt willen nemen van haer aen te sien; welke twee omstandigheden haer seer ontrusten, siende dat sy Prosper genoegsaem verloren hadt. Evenwel, om dit verlies door een andere winst te verfoeten, liet sy haer oogen met meerder gunst als voorheenen op Octavio, Neef van den Graef de Berilli, gaen, die niet naliet dit voordeel aen te nemen; maer dese eenigh onderscheyt vindende tusschen haer en my, liet zijn eerste buyt varen, en bestond my met zijn geduurigheydt moeyelijck te vallen; en beantwoorde de loncken van onse Suster niet anders als by geval. Sy sulcks wel haest vermerckende, en myn daer

daerom niet te beter willende, viel van dese keur weder op een ander, namentlijck op Horatio, een Edelman; maer van een middelmatigh verstandt, en van weynigh belang. Dese was de laetste daer sy haer oogen op veste, en al-hoe-wel sy het in het eerste alleenigh deedt, om door deselve het getal van hare minnaers te vermeerderen, soo weet ick niet hoe het by gekomen is, dat sy hem ten laetsten met goeden ernst heeft begonnen te beminnen, en te vergeten al de gebreecken die sy terstont wel in hem konde bemercken. Dit selve wiert soo groffelijck van de zijde van Cassandra gedaen, en met sulck een ydelheyt van die van Horatio, dat de geheele buurte, ja de geheele Stadt de mondt vol hadt, van dat sich Cassandra soo beset alle avonden aen de galdery liet vinden, (daerse te beter gelegentheyt toe had, omdat noch onse moeder, noch ick, gedurende Vaders sieckte, nauwelijcks van sijn bedde gingen) en de groeten van Horatio soo dickmael ontving, die andersins noyt mensienlijck was geweest, als door de kostelijckheyt van sijn gevolgh; dewelcke hy vast vermeerderde, na dat hy sich dieper in de genegentheyt van Cassandra ingh indringen, het welcke soo blijckelijck was, dat hy duysent teekenen van haer gunst in hande had; Evenwel daer na wederom bedenckende, hoe grooten voordeel Prosper boven Horatio hadt, be-
toop-

toonde sy genoeghsaem, hoe gaerne sy
gesien hadt, dat die eenigh leedtwesen van
sijn voorgaende onstantvastigheydt ge-
toont hadt, jae soo verre dreven haer dese
gedachten, dat sy besloot weder aen hem
te schrijven, gelijk sy deedt, gevende
den brief aen onse Gouvernante Beatrix;
dewelcke, een tegensin hebbende in den
handel van Cassandra, in de plaets van die
te doen behandgē aen Prosper, deselve my
in handen stelde, met verhael van al haer
fotternyē, te meer, dewijl sy door de milt-
dadigheydt van Horatio tot zijn voordeel in-
genomē was. Desē brief was vol van klagh-
ten, en beschuldigingen, tegen onse moe-
der en my, die sy gaerne van alles de schult
sou hebben willen geven, en voorts met
seer verbindende woorden vervult, om
Prosper alsoo weder te winnen. Maer ick
bevant my wel verbaest, wanneer Beatrix
my des morgens daer aen weder een ande-
ren brief ter handt stelde, soo vol van
saecken van een rasend gevolgh, dat ick
voor my nam, onse moeder daer van aen
te spreecken, nae dat ick het goet-vinden
van Don Artal daer over sou gehoort heb-
ben, aen de welcke ick den brief sandt;
maer de antwoord die hy my schreef, ont-
stelde my, want hy liet my weten, dat
ick hem noodtsaeckelijck middel most ge-
ven om my te spreecken, alsoo hy soo vee-
aengaende die saeck met my te handeler
had, dat het hem niet mooghlijck was

de

de selve al te samen in sijn antwoord in te sluyten. Hoe wel my sulcks seer bekommerde (alsoo ick een groote afkeer hadt yets tegen het bevel van mijn Vader te doen,) evenwel de verseeckertheydt dewelcke ick van sijn geregelt heyt hadt, en het belang van de saeck, deden my daer toe verstaen, invoegen ick hem toeliet in onsen Hof te komen, op dewelcke het kleyne Cabinet uytkomt, aen een veynster dewelcke wel met tralien beset is, gelijk ghy weet. Dese Dochter, dewelcke ghy tegenwoordigh noch by my siet, en van wiens getrouwigheydt ick my verseeckerde, sonder daeroyt berouw van gehadt te hebben, braght hem selve de sleutel, van de kleyne poort van onsen hof, die achter die van de Iesuiten komt, met een wel bezegelt briefken, door het welcke ick hem beval niet te laten, sich daer omtrent middernacht te laten vinden. Deyver dewelcke hy hadt om my te gehoorfamen, en de groote begeerte om my te spreekken, was de oorsaek dat hy een half uur vroeger quam. En gelijk'er tegenwoordigh een prieel dicht by het selve veynster is, begaf hy sich daer onder, om te beter bedeckt te zijn; al hoe wel den nacht alreeds doncker genoegh was. Maer hy hadt daer geen vierdendeel van een uur geweest, wanneer hem dacht yemandt van de zijde van de andere poort te hooren komen: hy daer op naerstighlijck toe-

toe-luyfterende, bemerkte dat hy niet bedrogen was, alsoo hy hoorde spreekken, en daer door bemerkte datse met hun beyden waren. Dese voeghden sich eyndelijck neder even buyten het prieel, op de groene sit-plaetsen die daer staen, wanneer hy hoorde, dat een van beyden aldus tegen sijn macker sprack: Wat aengaet Beatrix, die weet ick wel dat geheel voor u is, maer wat Cassandra belangt, ick sou niet kunnen gelooven dat sy my haet, of soo veel veracht als ghy my seght. Indien sy noch soo veel voor u is, antwoorde de ander, als sy de laetste reyse was, wanneer ick haer op dese plaets sprack, sult ghy wonderlijcke dingen hooren, en ghy sult verbonden zijn te belijden, dat ick geen bedrieger ben, en gelijk ick u hier niet heb doen komen, als om u te doen verstaen, hoe verre ick met haer ben, ten eynde ghy my niet hinderlijck zijt, in het voorneemen dat ick heb haer te trouwen, soo bidde ick u oock uw woort, het welcke ghy my soo menighmael gegeven hebt (van u te matigen, indien ghy yets hoort dat u moght mishagen,) te willen nakomen, en daer van niemant kennisse te laten hebben. Don Artal merckte wel aen de stem van dese laetste dat het Horatio was, die hy somwijlen by den Onder-koningk gezien had: maer den ander was hem t'eene-mael onbekent; en het geen hem aldermeest quelde, was dat de selve veynster,

de

Welwelcke ick gekofen hadt, om hem te preecken, defelve was daer Cassandra Horatio te woort fouftaen. Sy evenwel quam niet; want, tot haer groot ongeluck, Julia blijvende lang in de kamer van Diana, daer fy byfondere forge voor droegh, gaf my verlof om na de mijne te gaen. Soo naeft dan als het tijdt was, beval ick mijn Kamener my te vergefelfchappen, niet willende dat my Artal, op fulck een onbetamelijcke uur en plaets, sonder getuyge menfpreecken fou. Wanneer ick nu aen de ralie gekomen was, met foo weynigh gebrucht als my mooghlijck was, hoe wel niet sonder hart-kloppen, en fulck een ontfteltenis als ick u niet fou konnen uyt drucken, vraegde ick al bevende: zijt ghy daer? Don Artal, die nader by my was als de anderen, kende terftont mijn ftemme, maer hy derfde my niet antwoorden, om dat de andere, die tegen hem over waren, hem fouden gehoort hebben. Maer als Horatio op dat felve oogenblick tegen den ander feyde (die hem itillekens yets gevraeght hadt) en dat foo luyde, dat ick en Don Artal fulcks lichtelijck verftaen konden: Men fou tegenwoordigh binnen Napels weynigh dencken, dat Prosper in het huys van Marc Aurelio is. Was het geen wonder dat wy beyde verbaeft waren? Don Artal heeft my naderhandt wel gefeght, dat fijn eerfte beweging foodanigen gramschap was, dat hy moeytens genoegh

noegh hadt, sich selven te wederhouden, van hen, op het alderongelegentste aen te tasten. Maer behalven het gevaer dat hy self sou gelooopen hebben, sou sulcks gediend hebben om my t'eenemaal te bederven. Derhalven hy oordeelde beter te zijn, het eynde van sulck een wonderlijck voorval te verwachten, van meening zijnde, indien ick de tweede mael quam te roepen, en de andere, het selve hoorende, aen de veynster quamen, hen als daer aen te tasten; siende geen ander hulpmiddel voor het onschouwelijck ongeval, het welcke my sou hebben bevallen, indien Horatio en Prosper my hadden komen te kennen. By sich selven overleggende, dat sy niet souden dencken dat een man alleen hen sou derven aentasten, en derhalven vermoeden dat 'er meer waren waer door sy misschien de vlucht souden nemen. Maer hy maecte te vergeefs dit besluyt, want gelijk ick voor als doe eenigh fins de saeck bevroede, nam ick een voornemen wederom te keeren, gelijk ick deedt, zijnde meer als een uur verstreken, sonder dat sich Cassandra aldaer liet vinden. De onderhandeling van Prosper eyndighde in spotternyen, in sulcker voegen, dat hy tegen Horatio seyde, dat sijn bewijs slecht uytgevallen was; dese daer en tegen verfocht hem den naesten nacht weder met hem daer te willen komen, en dat hy blijck van alles sou sien, Maer

Prof-

Prosper, voegende by sijn Boertereyen eenige ernstige woorde, seyde hem wat harder en wat scherper: dat hy voortaan Cassandra in sijn kouteryen en labberien niet sou hebben te vermengen, en daer mede opstaende, begaven sy sich van daer, sonder dat hen Don Artal volgen wilde, die daer op weder aen de veynster quam, maer ter oorsaek van de diepe stilswijgentheyd die hy daer vandt, na dat hy vier of vijf mael gerucht aen de glazen gemaect hadt, oordeelde hy wel, dat ick vertrocken was, gelijk hy mede gingk doen, nemende sijn wegh nae de kleyne poort, dewelcke hy achter sich toefloot. Hy was soo haest niet op de straet, of hy hoorde een groot gerucht, omtrent de andere poort: de nieuwsgierigheyt drong hem sich daerwaerts te begeven, nemende sijn geweer bloot in de handt, uyt vreesse van overvallen te worden. Hy was geen vijftigh treden voortgegaen, wanneer hy een mensch gewaert wiert, die door sijn vaerdigen loop, deedt blijcken, dat hy vluchte, en waerlijck hy bedroogh sich niet. Hy greep hem stoutelijck by den arm, en vraeghde hem: wie zijt ghy? De andere, seer verbaest zijnde, antwoorde al bevende: Ick ben Horatio, ick bidde u, laet my gaen: Don Artal als doe sijn stem veranderende, seyde dat hy hem sou laten gaen, indien hy hem de waerheyt van de saeck seyde. Soo als Prosper en ick van een beschey-

S

fchey-

fcheyden plaets quamen, antwoorde Ho-
 ratio, quam de wacht by geval daer voor
 by, dewelcke eenigh gerucht op de muur
 hoorende, fich daer onder gereedt stelde,
 Prosper, die de eerste met een ladder van
 koorden af klom, geraeckte in hun han-
 den; ick nam mijn tijdt waer, dat sy een
 stuck weeghs daer van daen waren, en
 geraeckte met het grootste geluck ter
 werelt vry. Don Artal, fiende dat de
 snoodtheyt van Horatio soo groot was in
 het verlaten van sijn vrient, als in het ver-
 raden van sijn Meestresse, sette hem het
 geweer op de strot, en, sich veynsende
 yemant van Prospers maeghschap te zijn,
 dreyghde hem, op de eerste ontmoeting
 den beck te breecken, indien hy oyt een
 woort sprack, van het geen hem gebeurt
 was. Horatio, die hem uyt vrees wel veel
 meer sou belooft hebben, om uyt sijn han-
 den te geraecken, swoer hem sulcks, en
 los zijnde, bestondt uyt al sijn macht te
 loopen. Don Artal vervolghde sijnen
 wegh, maer hy sagh van verre, dat den
 Hopman van de wacht, hebbende eenige
 keerffen in de lantaernen doen ontiteec-
 ken, die de wachters droegen, Prosper
 kennende wiert, en hem tegen sijn danck
 tot sijnent braght. Don Artal, dit gesier
 hebbende, begaf sich oock na huys, en
 gingk sich te rust leggen. Des anderen
 daeghs was het gerucht van dit voorva
 door de geheele Stadt verspreyt, 't zy da
 Prof

Prosper de wachters te vergeefs hadt be-
 last te swijgen, 't zy dat hy selve niet seer
 forghvuldigh was, om de eer te bewaren,
 van dese, dewelcke hem soo ongetrouw
 was, 't zy dat hy sich op dese wijze over
 Marc Aurelio wilde wreken, in het latte-
 ren van een persoon, dewelcke hem soo na
 bestondt: In voegen dat eenige van onse
 vrienden Ludovisio daer eerst kennisse
 van hebben gedaen, andere van gelijcken
 onse Moeder, die sich verseeckert hielt
 van Cassandras onnooselheyt, voorna-
 mentlijck voor dien nacht, nademael sy
 by haer geslapen hadt. Evenwel vandt
 sy geraden onsen Vader te kennen te ge-
 ven, wat 'er van onse Suster gesproocken
 wierdt, om te sien wat middel men tegens
 de laltering van Prosper sou kunnen in het
 werck stellen. Vader de saeck met Lu-
 dovisio overgeleght hebbende, besloten
 de saeck ten nausten te ondersoecken,
 door het gefagh dat ons noch overge-
 geven was, den Hopman van de wacht,
 en sijn volck, gedrongen zijnde, de waer-
 heydt te belijden, was men wel verwon-
 dert, dat hun getuygenis, met het eerste
 berecht, dat Ludovisio daer van gekregen
 hadt, over een quam. Wat my belangt,
 ic niet als te veel van de waerheydt ver-
 seekert was, ick deedt mijn uytterste best te
 verhinderen, dat de saeck soo levendigh
 niet aangedreven wierdt, uyt vreesse, dat
 men moght komen te ontdecken, dat

Don Artal den selven nacht oock in onsen Hof was geweest. Ondertusschen, een van dese wachters, zijnde door onsen Vader met geldt bekoort, verhaelde niet alleen hoe het werck by gekomen was, maer voeghde daer noch by, dat den selven Don Artal, hem het leven beschermt hadt, op dien nacht, wanneer hy en Ludovisio in sulck gevaer stonden van vermoort te worden, oock dat van Prosper behouden hadt. Marc Aurelio, die over dese woorden sich meer ontstelde, als hy wel liet blijken, vraeghde hem hoe sulcks mocht by gekomen zijn, dat Don Artal hem sulck een bysonderen dienst gedaen hadt. Ick behoor daer beter kennis van te hebben, antwoorde den wachter als yemandt ter werelt, want ick was eer van de trompetters (dewijl ick in die gelegentheydt een Dienaer van de stadt ben, dewelcke Don Artal op dien avondt voor sijn Karos deedt blasen. Hy betaelde ons des morgens dry dubbel, op voorwaerde dat wy niemandt souden te kennen geveer dat hy die was geweest, alsoo hy niet begeerde dat men wist dat hy binnen Napel was. Gelijk hy oock des anderen daegh wederom terstont nae sijn oude verblijft plaets vertrocken was. Op dese wijze wierde bewesen dienst van Don Artal beken gemaakt. Onsen Vader liet dē wachter gaē hem hebbende meer gegeven als hy hem beloofst hadt, op voorwaerde dat hy hen trou

trouwer in het fwijgen fou zijn, als hy
 Don Artal geweest hadt. Dit braght een
 wonderlijcke onorder in den geest van on-
 sen Vader, de welcke sich aen de eene zij-
 de soo blijckelijck aen Don Artal ver-
 schuldigh sagh, en aen de andere zijde
 sich seer tegen hem misnoeghde, om
 dat hy Prosper te hulp gekomen was, die
 hy altoos de oorfaeck van al ons ongeval
 noemde. Ludovisio, die hy sijn hart vry-
 moedighlijck geopent had, nam de faeck,
 met goet geluck voor Don Artal en my
 aen, en stelde sich alsoo tegen de eerste
 driften van onsen Vader, die al het goet,
 dat hy van Don Artal ontfangen hadt,
 niet hooger als een faeck by geval ge-
 schiedt wilde achten. Ondertusschen
 Beatrix seer, ter oorfaeck van eenige mis-
 handeling, op Suster Cassandra gestoort
 zijnde, stelde onse Moeder noch twee of
 dry brieven van de selve ter handt; uyt
 dewelcke sy genoeghsaem bemercken
 konde, dat sy aen alles schuldigh was.
 Oordeel wat onorder sulcks in ons huys te
 wege braght, en in wat een wanhoop sich
 Cassandra ingewickelt sagh: Sy, die
 hooghmoedigh en fier is, scheen sich me-
 nighmael het leven te willen benemen,
 sy schreyde, trock haer hayr, en wilde van
 honger sterven: haer smert was soo groot
 dat sy voornam in een klooster te gaen.
 Ondertusschen, vindende onse eer op
 sulck een wijze door Prosper beledight,
 S 3. daer.

daer men in Italien, en voornamentlijk tot Napels, gelijk ghy weet, sich seer aen bindt, dacht men t'onfent niet anders, als sich metter tijdt daer over te wreecken, wanneer Ludovisio, tot onser aller droefheyt, kranck wiert, en korts na sijn sieckte quam te sterven, na dat hy sijn Dochter Diana onse Moeder, als haer eygen, bevolen hadt. Waerlijk dit hielt de goede voortgangk van onse saecken niet weynigh te rugge, soo dat ons huys sich weder in een nieuwe ongerustigheyt bevandt, dewelcke noch niet weynigh vermeerderd wiert, door de wanhopige smart van Cassandra, die sich selven in het Klooster der Carmeliten Nonnen gingk werpen, sonder yemandt van ons haer voornemen te kennen te geven. Maer al dese swarigheden wierden haest vergoet, door de goede plichten van Don Pedro, dewelcke sich tot noch toe niet opentlijk voor ons hebbende willen verklaren, ten laetsten, aengemerckt de gerechticheydt van onse saeck, en de hooge achting, dewelcke hy van onsen Vader hadt, sich ten laetsten t'eenemael aen onse zijde voeghde. Gelijk oock al de Spaensche Heeren, die sich als doe binnen Napels bevonden. Marc Aurelio, onsen Vader, sou de onredelijckste daet van de geheele werelt gedaen hebben, indien hy dese weldaet niet hadt soecken te vergelden. Ondertuschen toonde den Onder-koningk aen Don Pedro,

Pedro een
 rez onfra
 door de
 Heer, die
 sekreve
 niet alle
 der bek
 van de
 men in
 de code g
 Dit geru
 gebede
 de Vader
 hem daer
 schen, t
 boodsch
 der Don
 en wylde
 der te d
 schoon-ke
 rende d
 ping niet
 saecken
 Artalet
 waer
 was, o
 niet se
 Avrid
 op, h
 Artalet
 niemal
 regent
 aankom

Pedro een brief, dewelcke hy van Don Perez ontfangen had, uyt de welcke bleeck, door de verbindende stijl van den selven Heer, die sulcks uyt des Konings naem geschreven hadt, dat Don Pedro d'Avalos, niet alleen de gunst van den Koningk weder bekomen hadt, maer dat hy al de hope van de werelt hadt, dat hy weder sou komen in sijn oude staet en besit, beneffens de oude gemeensaemheyt by den Konink. Dit gerucht des anderen daeghs door de geheele Stadt verspreyt zijnde, wilde onsen Vader geensins in gebreecke blijven, hem daer geluck mede te komen wenschen, en sich met hem, over soo goeden boodtschap te verheugen. Toen was het dat Don Pedro al sijn welspreckentheyt en wijsheyt in het werck stelde, om Vader te bewegen Don Artal voor sijn schoon-soon aen te nemen, hem vertoennende dat hy door die vermaeghschapping niet minder als een groote stut in sijn saecken verkrijgen konde, zijnde Don Artal een wijs, dapper, en rijck Ridder, waer over genoeghsaem te oordeelen was, dat sijn Majesteyt sulck een persoon niet sonder bediening sou laten. Marc Aurelio antwoorde daer niet een woordt op, het welck een goet teecken voor Don Artal was: want ghy weet wel dat hy om niemants wil sou laten een saeck, die hem tegenstaet, te wedersprecken: maer de aenkomst van den Onder-koningk braght

de faeck volkomen ten eynde, dewelcke, uytlaft van den Koningk, Don Pedro fijn wederroeping gink te kennen geven, het welcke hy met al de vereyfte omftandigheden deedt, tot groote eer van Don Pedro. Don Artal en de andere Spaensche Heeren, verfelfchapten hem in dese aenspraeck, beneffens de voornaemfte vrienden van de Colonnen. Wanneer hy fijn laft overluyt hadt uytgevoert, sprack hy een wijl met Don Pedro in het bysonder, en fich daer op keerende nae onfen Vader, vraeghde hem, of hy den derden in dese gemeensamheydt niet geliefde te verftrecken. Sy slooten fich met hun dryen in een Cabinet, de welcke aen de zael vast was, daer fy niet uyt quamen, voor en aeler ons houwelijck gefloten was, het welcke terftont door den Onderkoningk al de tegenwoordige Heeren aengedient wierdt, die Don Artal met groote blijdschap by mijn Vader braghten. Hy ontving hem met soo veel genegentheydt en gunst, als hy hem tot noeh toe koelheyt, getoont hadt; waer op terftont het geheele gefelschapt' onsent quam, hebbende den Onderkoningk om de faeck een heerlijcker luyfter te geven, fijn vrouwe, beneffens Don Pedro, voor af gefonden, om ons de eerste tijding van dit befluyt te brengen.

Sonder u langer besigh te houden, mijn Broeder, met al de omftandigheden van ons

ons Houwelijk, of de blijdschap van Don Artal, sal ick dit alleenigh seggen, dat onsen vader Marc Aurelio ons selve na Spaengien begeerde te geleyen, te meer, om dat den Onder-koningk beloofst hadt, in sijn af-sijn de saecken tusschen hem en onse vyanden te bemiddelen, het welke beter door een derde, in sijn afwesen, als door hem selfs in sijn tegenwoordigheydt sou konnen gedaen worden, ten welcken eynde oock goet gevondē wiert, dat onse Moeder tot Napels blijven sou, om uyt sijnen naem alles te konnen helpen bemiddelen. Aldus ben ick hier gekomen met de Suster van Don Artal, huys-vrouw van Don Pedro, en de schoone Diana, die den Eerst-bisschop, haren Oom, my tot geselschap heeft gelieft te geven. Dit verreck is soo schielijck toegegaen, dat ick geen tijdt hebbe gehad u daer de wete van te doen. Wy gingen te sloop dry dagen na ons houwelijk, en quamen in een kleyne haven van Spangien, genaemt Laucate aen, alwaer Don Pedro een bevel-brief vandt, door dewelcke hem bevolen wiert den tweede tot Venasque te vinden, alwaer wy door den selven Brief vernamen, dat men u alhier sou voeren.

Dit was het geen (vervolghde Ambrosio) Victoria haer Broeder van haer self en haer Houwelijk verhaelde, met het welke ick besluyten wil, sonder van de gevolgen, dewelcke geluckigh sijn ge-

weest, tot voordeel van dit huys, meer te sprecken; te meer, dewijl ick vrees door mijn te lang verhael u alreeds maer al te moeyelijk te zijn gevallen, hoe Don Jan aen sijn Broeder bekend wierdt, verhalen de Historien genoegh, na de welke ick u wijfen wil.

Eynde des vijfden Boecks.

HET VI. BOECK.

Nauwelijcks hadt Ambrosio met de Colonnen en Caraffengedaen, of sijn Dienaet (de tafel al lange opgenomen zijnde) quam in de kamer, met een brief aen sijn Heer. Hy deselve geopent, en, niet sonder van verwe te veranderen, gelesen hebbende, keerde sich na Eustacchio, seggende: Don Carlos is op gisteren in den Haegh gekomen, die my op het spoedighste by hem versoect te komen, (zijnde door sijn saecken verhindert my te vinden) alsoo hy my wegen mijn Broeder noodigh te sprecken heeft: Het doet my duchten, dat het niet veel goets is, en dat dien rouwen gast my mijnen droom lichtelijk bewaerheyden sal: Altoos, (vervolghde hy, sich na het andere geselschap keerende) dit verbindt my,

voor

voor als nu, het vermaeck van dit aenge-
naem verblijf te misschen. Het is ons har-
telijck leedt, berechte daer Periander op
(gelijck de andere mede niet bot waren in
hun Hoffelijckheden daer over te doen).
dat ons dat tegelijck soet en nut genoe-
gen ontnomen wordt. Maer dewijl het nu
sichijnt soo te moeten zijn, versoecken wy
evenwel, dat uw heerlijckheyt ons tij-
ding van hem gelieft te laten hooren, en
sijn geluck of ongeluck deelachtigh te
maecken, nademaet wy deselve niet min-
der als onse eygen belangen in achtning
hebben. Ick sal in geen gebreecken
blijven, antwoorde den Italiaen, of in per-
soon, of door brieven, van mijn saecken
dit alwaerde geselschap, of voor hen allen
den Heer Periander, kennisse te doen heb-
ben. Daer op belaste hy sijn Karos te
vervaerdigen, terwijl men noch een
dronck met malkander deedt, en ten laet-
sten Eustacchio omhelst, en soo van hem,
als de Jongkvrouwen, oorlof genomen, en
de Dienaers van het huys sijn mildadig-
heydt betoont, en voor het laetsten den
Waert, en vervolgens het andere gesel-
schap, bedanckt, en sijn vrymoedigheyt,
beneffens sijn gebreecken en mislagen
verschoont hebbende; wierdt hy door de
Heeren aende Karos gebraght, en is, na
vernieuude beloften van onderlinge vrient-
schap en onderhoudt van kennisse, voort-
geslagen. Een yder was in der waerheyt

bedroeft over zijn vertreck, alsoofsy hem seer bevalligh en zedigh in al zijn doen en verkeerling gevonden hadden, maer hun troost was Eustacchio, die hen beloofde het misschen van Ambrosio te vervullen, en noch dien dagh op te staen, om in zijn plaets de Jongkvrouwen te dienen, alsoo het hoogh tijdt was, sich van de betaling, van de dienst van haer genoten, te ontlasten. Periander vermaende hem daer in niet te haestigh te zijn, seggende, dat 'er niet was dat hem daer toe verbandt, dat zijn huys en wat 'er in waer het sijne, en tot zijn gebruyck, en zijn tegenwoordigheydt voor hem het hooghste genoeg was; maer, vervolghde hy, wie is dien Don Carlos, die onsen lieven vriendt dus haestigh by hem ontboden heeft? Een braef Spaens Ridder, antwoorde, Eustacchio, daer ick in Spangien, en Ambrosio tot Brussel kennis mede gekregen hebben. Die, een jonger Broeder van den Graef Alfredo zijnde, dapperlijck zijn fortuyn of geluck door zijn Houwelijck gemaect heeft. Ick heb al het verhael uyt zijn mont gehoort, en vinde my verschuldicht het geselschap het selve, ter oorsaek van de vreemde voorvallen, mede te deelen.

Ver-

*Vertelling van de Gestrafte
Afgunst.*

Sevilla, die doorluchtige Stadt, en waerdigh hooft van Andalusia, is de geboorte plaets van dese Don Carlos, tweede Soon van den Grave Horatio, geweest: dewelcke; ter oorfaeck van sijn aengenamen aerdt, aldaer foodanigh bemint was, dat al die hem kenden, hem beklaeghden dat hy, volgens sijn verdiensten, de eerste erve in sijn Vaders goederen niet was. Hy is seer vermaeckelijck in sijn by-zijn, braef van lijf en leden, al-hoe-wel, als tweede Soon, in sijn draght bezadight, van verstandt en oordeel doorluchtigh en gefondt. Sijn broeder Alfredo, ouder als hy, maer veel jonger in verstandt, en oneyndelijck minder in bequaemheden, bleef, na de doodt van hun Vader, in het besit van den eertitel, en het gebruyck der goederen, en dat door het voorrecht van een eenigh jaer. Dese was van een afgunstigen aert, het welck, zijnde hy soo Edel geboren, by na een onmooghlijcke saeck sicheen te zijn, hy was hoovaerdigh, opgeblasen en handelde Carlos meer als een vyandt, dan als broeder. Carlos hadt genegentheyt, sich selven door een Houwelijck aen een Jongkvrouw te verbinden; dewelcke door haer middelen het gebreck van de sijne moght vervullen, en

hem alfoo van de slaverny van sijn Broeder te verlossen. Met dese meening sloegh hy sijn oogen op een Jongkvrouw, Estelagenoemt, Dochter van een van de Rijkste en Edelste Ridder van de geheele Stadt, als die in Indien geweest, en daer groote middelen van daengebraght hadt. Dese Estelagen, dus Rijk en niet minder schoon zijnde, was het aendachtigh voorwerp van desen Jongen Ridder, sonder dat hy evenwel yemant sijn voornemen derfde te kennen geven. In het beginsel wierdt hy meer bewogen door haer groote middelen, maer daer na, als hy haer beter besien hadt, werckte haer schoonheyt al ruym soo veel op sijn genegentheden, als oyt haer goederen vermoght hadden. Hy vandt geen gelegenthey om haer sijn liefde te kennen te geven, al-hoe wel hy het selfde ten alderhoogste wenschte te mogen doen, om dat sulcks alderbequaemst door middel van de dienstboden geschiet, die men voor eerst de handen salven moet; daer hy gewilliger als overvloedigh in was. Des daeghs sagh hy haer wanden aen, en des nachts was hy een besorghde schiltwacht van haer woning. Maer eyndelijck bemerkende, dat hy te vergeefs sijn tijdt versleet, met aldus te dienen die hem, of ten minsten sijn genegentheden niet kende; besloot hy daer van met sijn Broeder te handelen, oordeelende dat hy, om van hem ontslagen te zijn,

hem

hem te eerder tot een houwelijk vorde-
ren sou; hy dan geeft sijn Broeder sijn ge-
negentheden tot Estela te kennen, en dat
hy, om haer te meerder waerdigh te mo-
gen zijn, sich gaerne wilde dienen
van sijns Broeders aensien. Alfredo vandt
de bequame verkiesing van sijn Broeder
goed, en beloofde hem als doe daer in be-
hulpsaem te zijn: maer daer na, hebbende
de uytsteekende hoedanigheden van
Estela aengemerckt, besloot hy deselve
voor sich selven te besorgen; want gelijk
sijn hart vol afgunst was, behoefde hy
geen andere middel, om sijn begeerten op
te wecken, als dat sijn Broeder haer be-
geerde. Hy dan nam de gelegentheyde
Vader van Estela te gaen begroeten, de
welcke hy sijn genegentheden te kennen
gaf, en den ouden man, kennende sijn
staet en gelegentheyde, sprack sijn Dochter
daer over aen, die sich niet seer ongene-
gen daer toe betoonde, alsoo sy een vrouw
en tot het houwelijk niet onwilligh
was. Carlos bemerkte dat sijn Broeder in
het huys van Estela gingk, het welck hem
geen goet gevolgh dede hoopen, vertrou-
wende dat hy gingk voor hem versoec-
ken, het geen hy hem soo ernstigh afgebe-
den hadt; want een mensche die selve geen
verradery kan te wege brengen, vermoet
sulcks noyt van een ander. Ondertussen
ontbrack'er geen die Estela de groote lief-
de van Carlos te kennen gaf, dewelcke
hoo-

hoorende sulcks alreeds van hem verklaert te zijn, sich daer over ten alderhooghste tegens hem misnoeghde, hem beschuldigende van onregeltheyt, die wetende de gelegentheyten van sijn Broeder, omtrent haer versoeck, sich selven soo fottelijck daer tegen derfde stellen. Op dese wijze gingen de twee Broeders vast in hun liefde voort, hoe wel onderscheydentlijck in geluck: want Carlos beminde, zijnde bedrogen van sijn Broeder, en Alfredo hebbende de gunst van Estela. Carlos ondertuffchen, bemerckende oogschijnelijck van haer veracht te zijn, nam voor mondelijck met haer te spreucken, en uyt haer selve te verstaen, waerom sy hem soo strengelijck handelde. Carlos dan bevandt sich op seeckeren nacht omtrent haer veynster, daer sy de komst van Alfredo verwachtte, om hem, sonder meer getuygen, als de stilswijgende nacht, te spreucken; want sy, siende dat hy sijn versoeck met allen ernst vervolghde, wilde hem eerst mondelijck sijn voornemen afvragen, en ondersoecken of het verstant en het gelaet over een quamen; want indien sy hem een weet niet bevandt te zijn; was haer voornemen liever te sterven, als haer leven met hem door te brengen. Carlos nam voor een groote gunst van het geluck, dese gelegentheyden soo wel te treffen. Hy voeght sich dan nader by het veynster, en sy, meenende dat die

ge.

gene daer sy mede sprack de Graef was,
nademael sy malkander daer op die geset-
te tijdt verdaghvaert hadden, riep hem
met meerder teecken van liefde als Car-
los verwacht hadt, seggende, dat naede-
mael hy de gelegentheydt van haer eens te
spreecken soo ernstigh van haer begeert
hadt, sy hem sulcks, ter oorsaek van sijn
verdiensten, niet hadt kunnen weygeren.
Carlos antwoorde haer met sulck een ge-
negentheydt en bevalligheyt, dat Estela
den Hemel bestondt te dancken, voor haer
goet geluck, gevende haer een Bruyde-
gom die met geen gedachten te verbete-
ren was. Sy bewesen malkander groote
gunsten en genegentheden, hoe-wel sy
beyde bedrogen waren. Estela, siende dat
Alfredo, en geen ander, meester van haer
genegentheden hadt te zijn, seyde hem,
diese dese meende te zijn: waerlijck Al-
fredo, ghy hebt seer wel gedaen, dus al-
leenigh te komen, alfoo ick u veel dingen
te seggen hebbe, die my seer bekomme-
ren, ick sou wel wenschen, dit, het gene
u ongetwijfelt moeyelijckheden heeft te
veroorfaecken, te verbergen, maer de-
wijl het een slagh van verradery is sulcks
te laten stilwijgende voorby gaen, heb
ick my daer van willen ontlasten, van het
geen noodigh is dat ghy evenwel te weten
komt. Carlos stondt verbaest over sulck
een onverwacht voorval, en siende dat
Estela soo weynigh kennisse droegh, als
hem

hem voor Alfredo te nemen, ontveynde
sich selven, soo veel als hem mooghlijck
was, en luysterde toen vorders wat
sijn soete vyandin seggen wilde, dewel-
ke aldus vervolghde: Ghy moet weten,
dat uw Broeder, dien Carlos, die na het
gevoelen van vele, die niet met hem
omgaen, voor verstandigh gehouden
wordt, soo onbeleefst tegen mijn eerbaer-
heyt, en soo snoodt tegen uwe liefde is ge-
weest, dat hy, dervende sijn gedachten op
my vesten, sonder aen te mercken dat ick
geboren ben, om de uwe te zijn, my sooda-
nigh derst moeyelijck vallen, dat dese
muren hem alle uren tot geselschap heb-
ben, in sulcker voegen, dat ick oock nu
tegenwoordigh bekommert ben, dat onse
redenen van hem gehoort mogen worden.
ick wilde dien onlust wel voor u verswe-
gen hebben, maer my heeft het seeckerste
gedacht, u sulcks bekent te maecten, op
dat, indien ghy by geval daer na sulck
mooght te weten komen, ghy oordeeler
mooght de schult niet by mijn oogen
maer sijn kleyne voorzichtigheyt te zijn
Carlos hadt het quaet genoeg sich selver
te wederhouden, hoorende soodanige re-
denen: aen de eene zijde sagh hy de af-
keer van die hy beminde, en aen de ande-
re, sich selven beledight van dese, ove-
dewelcke hy sich niet konde wreecken, d
strafheydt van Estela smarte hem aen sijn
ziel; maer het verdriet van sich door sijn
ey

veygen Broeder soo verraden te sien, benam hem zijn gedult, hebbende hem soo vriendelijck versocht, hem in dese saeck te willen begunstigen, door wiens toe doen, wanneer hy meende de vrucht van zijn verlangen te genieten; hy sich nu soo jammerlijck bedrogen sagh. Hy maecte sich vaerdigh haer te antwoorden, indien hy niet door een mans persoon verhindert hadt geworden, dewelcke sich voor hem stelde, seggende: dat die plaetse een ander als hem toebehoorde, en dat hy wel sou doen, die aen den eygenaer over te laten. Estela hoorde dese woorden, en meende dat het Carlos was, die de selve sprack, en begoft te vreesen, datse onder malkander in hant gemeen souden worden. Carlos, die den Hemel gelijk als danckte, voor dese tegenwoordige gelegentheyte van sich te wrecken, over het ontfangen ongelijck, sonder te dencken dat hy zijn Broeder hiervoor hadt, antwoorde hem niet als met den degen, en dat met sulck een hevighyheit, dat indien Alfredo niet by tijds gesweecken hadt, hy niet levende uyt de straet sou geraeckt hebben. Maer nadermael eenige van sijne dienaers het gerucht quamen te hooren, en dese, toeloozende, Carlos wierden kennende, ontdekten sy hem wat dwaefheydt hy aenging. Den een en den ander begaf sich daer op van de plaets, sonder malkander worders aen te spreecken, of voldoening te

te geven. Want Alfredo was hoovaerdigh en machtigh, en wilde sich soo laegh niet vernederen, en Carlos hadt nu blijck genoegh, sonder vorder bescheyt van het schelmstuck te behoeven. De bedrogen Estela bleef ondertusschen in groote forge en bekommernis, hoe-wel bysonder van haer Bruydegom vergenoeght, die sich soo moedigh en verstandigh getoont had. En alsoo Carlos, die met het swaert en de tonge haer gunst verdient hadt, onderhielt haer gedachten dien geheelen nacht, onder den naem van Alfredo. Maer dese wilde nu sijn voorgenomen werck niet langer uytstellen, maer begaf sich des anderen daeghs na de vader van Estela, dewelcke hy over het Houwelijck aansprak, en die hem tot antwoord gaf, dat hy sich van sijn Dochter te verseeckeren hadt, en om te betoonen, hoe seer hy daer toe genegen was, hem de gelegentheydt vergunde sijn Dochter te besoecken. Alfredo achte dese gunst seer hoogh, en begaf sich voort na sijn Estela, die hem met een schoone schaemte ontfing, hem doende met haer oogen soodanigen gunst als hy niet verdiende. Sy handelden van verscheyden saecken, en gelijk Alfredo, behalven onkundigh, oock seer onbedacht en trots in het spreecken was, vernam Estela dat noch de spraek, noch het verstandt, met die van den voorleden nacht over een quamen. Het welcke in haer

fulck

fulck een nadencken verweckte, dat, in
plaets van te besluyten, sy haer Vader
verfocht, het voorgenomen werck noch
voor een tijdt op te schorten, eyschende
haer bedencken om sich te vergaderen
met een perfoon, waer mede sy haer leven
fou hebben door te brengen. Alfredo liet
sich het selve mede eenighsins wel geval-
len, al-hoe-wel hy het liever anders gesien
hadt, om dat hem het besoeck van sijnen
Broeder, het welcke hy den voorgaenden
nacht aen sijn beminde gedaen hadt, niet
seer wel aenstondt: maer vertrouwende
op de toefegging, die hem den Vader van
Estela gedaen hadt, liet hy sich genoegh,
evenwel niet latende door de geheele
Stadt ruchtbaer te maecken, dat hy binnen
den tijdt van vier dagen met Estela trou-
wen fou. Het volck, andersins licht ge-
loovigh genoegh, sloegh daer terstondt
geloof aen, en Carlos quam het selve oock
wel haest ter ooren, die dese slagh al heel
swaer te dragen viel, siende door fulck
een onbillijcken wegh verloren te hebben,
het geen hy met fulck een billijckheydt
socht. Carlos beminde met verstant, even-
wel was hy soo verstandig niet, of dit voor-
val scheen hem ontsint te fullen maken:
Indien, seyde hy by sich self, eenigh vyant
my dien treck gespeelt hadt, ick soude het
te lichter verdragen, maer, dat mijn
Broeder aldus my den voet dwers set, valt
my onlijdelijck. Indien het een ander

was

was die my soo veel beledigde, ick moght
 de wraeck aen mijn moet soecken:
 maer my tegen mijn Broeder te veriet-
 ten, wat is dat anders als sijn eygen bloedt
 te willen vergieten, ende de vervloeking
 van de gantsche werelt op sijn hals te ha-
 len? evenwel drong hem sijn verlies me-
 nighmael tot wraeck aen, maer de vrees
 van Estela te mishagen, meer als Alfredo
 te believen, hielden hem weder te rugge.
 Het beste dat hem dacht gedaen te moeten
 zijn, was sijn Vaderlandt te verlaten, om
 te sien of hy alsoo in een ander gewest sich
 voor sijn ongeval, het welcke hem geduu-
 righlijck vervolghde, sou konnen ver-
 bergen. Hy dan pronckt sich heerlijk op
 als een krijghsman, en besluyt sich nae
 Madrid, en van daer na Nederlandt te be-
 geven, het geen als doe in het heetste van
 den oorlogh was, om aldaer te sien of hy
 meer geluck van sijn arm, als van sijn hert
 te wachten hadt. Sijn broeder Alfredo
 stondt hem dese tocht lichtelijck toe, die
 niet lievers sagh, als sich van soo een
 nae-yveraer verlost te sien, voorgevende
 dat hy een daedt aenving die de glants van
 sijn geboorte waerdigh was, langs den
 trap van de deught te soecken, het geen
 hem de natuur in sijn geboorte onthouden
 hadt, en om te toonen dat hy sijn Broeder
 was, vereerde hy hem twee duysent Du-
 caten, om sich allenthalven als een Edel-
 man te mogen houden, wel blijde zijnde
 dat

dat hy hem soo uytgefet hadt, gevende hem boven dat fijn woordt, hem allefins gunftigh te fullen zijn. Carlos komt dan op een dagh te voorfchijn soo aerdigh op fijn krijghsmans gekleedt, als ongelukkigh. Sijn kleederen waren heerlijck met goude paffementen beleydt, een hoet vol vederboffchen beschaduwde hem het dapper wesen, en een goet, meer als kostelijck geweer bekleede fijn zijde, die Estela niet bekleeden moght; maer voor al een dapper hert in den boefem, staerde naer yets ongemeens, al het welcke fijn brave gefalte en fraey gelaet geen kleynen luyfter gaf. Maer achtende het een onbeleeft daedt te fullen zijn, indien hy vertrock, sonder fijn toekomende fwagerinne te gaen befoecken, en oorlof van haer te nemen, en haer met eenen geluck in haer aenstaende houwelijck te wenschen, begaf hy fich derwaerts aen. Hy vandt haer droeviger als hy gewaent hadt haer te vinden, al-hoe-wel hy fich daer over niet feer verwonderde, alfoo hy wel oordeelde dat fy het achte haer plicht te zijn, fich over het vertreck van haer toekomende fchoon-broeder niet te verblijden, en hem alfoo met meerder genoegen te verfenden, het welck men lichtelijck te doen heeft, aen een perfoon, die men gelooft noyt meer te fullen sien. Maer de seeckerheyt was, dat Estela, fiende de onhebbelijcke manieren van Alfredo, fijn

onverdraeghlijcke hoovaerdye, en zijn
 lastigen aert, niet wist te overleggen, hoe
 sy haer misnoegen haer Vader best te ken-
 nen sou geven. Sy beschuldighde haer
 ongeluck, het welcke haer een mensch te
 lot gaf, die sy noyt sou kunnen beminnen.
 In dese bedenckingen was sy, wanneer
 Carlos in quam, en na dat sy zijn gewaet
 en gelaet wel had aengemerckt, vraeghde
 sy de oorfaeck van dese verandering, op
 het welcke hy in korte en verstandige
 woorden antwoorde: dat zijn eygen Va-
 derlandt hem soo qualijck gehandelt had
 dat hy sich genoodtsaectt vandt het selve
 voor een ander te verwisselen; al-hoe-we-
 de voornaemste oorfaeck was, een vrouw
 gemint te hebben, die zijn liefde met ver-
 achtig beloonde, van al het welcke hy
 meer zijn eygen bloet als verdiensten, al-
 leen zijn trouwe aengemerckt, te beschul-
 gen hadt. Hy dan wetende dat sy eerst
 daeghs eenen anderen tot haer man te
 wachten hadt, wilde zijn oogen noch sij-
 hert met sulck gesicht niet bedroeven, al-
 hoe-wel hy sich van de inbeelding nau-
 welijcks middel sagh te sullen konne
 ontslaen; waer door hy verhoopte sich i-
 sulck een gewest te begeven, daer aen sij
 dapperheyt, misschien niet geweygert so-
 worden, een ellendigh leven, met ee-
 edele doot te verwisselen. Met vermaeck-
 en aendacht hoorde Estela de redenen van
 Don Carlos aen, daer sy groot vermaeck

in vandt, aengemerckt de bevallijckhey-
met dewelcke hy al dese en meer andere
dingen voortbraght, dewelcke haer ter-
stondt een groot gevoelen van hem deden
hebben, tot het welcke sijn braef en man-
nelijck gelaet, het geen haer groot onder-
scheyt tusschen hem en sijn Broeder deedt
vinden, niet weynigh hielp. Behalven
dat, bewoog haer sonderling de kracht van
sijn liefde, dewelcke hem vaderlant, vrien-
den en bekenden deedt verlaten, om sich
selven in de armen van duyfent ongevallen
te werpen. Sy hadt al menighmael op de
tong hem de reyse af te raden, maer haer
belangen hielden haer te rugge, behalven
dat sy vreesde wederom in haer verkiefsing
bedrogen te worden, alsoo Alfredo, hoe
sottelijck hy sich nu oock aenstelde, dien
eersten nacht van haer aenspraeck, oock
wel een wijse vlaegh hadt gehad. Car-
los dan nam sijn afscheyt, niet sonder
smert van Estela, gelijk self het geen
hem het minste acht, verloren zijnde, on-
lust veroorsaect, en een persoon wanneer
hy vertreckt altoos beter schijnt te zijn.
Wanneer sijn reys tegen den volgenden
dagh vast gestelt was, wilde hy evenwel
niet gaen, sonder eerst sijn Broeder noch
eenmael aengesproocken te hebben, om
hem het gene hy van sijn ondanckbare
noodtheyt wist, eenmael te gemoet te
voeren, het welcke ten minsten hem noch
eenige troost sou hebben toe te brengen;

T

ge-

gelijk het een deel van vertroosting voor
 een verongelijckte is, met vryer harten
 sijn klaghten te mogen doen. Hy dan,
 verstaende dat hy by Estela was, begaf
 sich darwaerts, en deedt hem alleenigh
 roepen. Alfredo, denckende dat het mis-
 schien de laetste reyse sou zijn dat hy hem
 spreecken sou, wilde hem hier in voor die
 tijdt te wil zijn, om hem ten minsten met
 genoeg en te laten van hem scheidē.
 Men seyde Estela hoe Alfredo en Carlos
 by malkander op de straet stonden, en
 ernstige redenen te samen hadden. Sy,
 gelijk de vrouwen gemeenlijck nieuw-
 gierigh zijn, begaf sich aen een tralie, die
 van binnen met kijk-gaten beschoten
 was, van waer sy hen niet alleen konde
 sien, maer oock hooren al wat sy seyden:
 onder andere woorden hoorde sy oock de-
 se, met dewelcke Carlos sijn beklagh over
 Alfredo deedt: Maer seght my, Broeder,
 wat reden souder kunnen zijn, dewelcke
 u sou kunnen ontschuldigen van snoodt-
 heyt, dewijl ghy, na dat ick u had gese-
 ght dat ick Estela soo beminde, liever gewilt
 hebt u selven te vergenoegen, en steunen-
 de op mijn lijdtfaemheyt en gedult, my
 van dat genoeg en, jae van mijn leven sel-
 te berooven: want in Estela verlies ick al-
 les? Is 'et mogelijk dat sulck een wreedt-
 heyt in een Edel gemoet vallen kan? In
 dien ick, gelijk ick uw broeder ben, uw
 doodt-vyandt was, wat soudt ghy meerde
 bit

bitterheyt aen my hebben kunnen betoopen? Of wat schort'er meer aen, om deselve te zijn? Indien ghy haer eerder als ick bemindt hadt, ick hadde 't u toegestaen, want voor de liefde moet alle vriendschap wijcken: maer Estela te beminnen, niet om dat ghy haer beminde, maer om dat ick haer lief hadt, wat naem sal men dat geven? Maer ick verwondere my geensins dat ghy dese tyranny tegen mijn liefde gebruyckt, want het komt daer op uyt, ghy zijt machtiger als ick, en hebt altoos een natuurlijcke tegenheydt in my gehad, al-hoe-wel ick soo Edel als ghy, en van een en het selve bloedt voortgekomen ben; maer daer over sta ick beducht, hoe ghy uw gemoet voor alle Edele zielen sult kunnen bevrijden; doch men vindt soodanige lieden, die, zijnde in hun eer door het bedrijven van snoode daden gequett, evenwel kunnen eten, kunnen drincken, en sich tot vermaeckelijckheden begeben: Alfredo, ick bemin Estela, segelijck ghy weet, en gaf Godt dat ghy het enoyt geweten hadt; ghy trouwt haer, en ick gae, sonder te weten waer henen, alleen nom in geen plaets te zijn, daer ick u t'einigiger tijdt het leven sou mogen komen te benemen: want een belediging geeft groot gevaer, te meer, wanneer deselve valt op yemandt die daer gevoeligh van is. Estela bemint u, en ick houde haer overkiefsing in sulck een achting, dat ick

T 2

lie-

liever vertrecken wil, als haer het minste ongenoegen toe te brengen. Geniet haer veel jaren, soo lang als ick haer niet meen te sien, want ick weet niet hoe verre my mijn drift vervoeren sou, indien ick haer in uw armen sagh; gelijk oock dien nacht, wanneer sy met my sprack, meenende met u te sprecken, ick al mijn liefden van nooden hadt, om my tegen haer waerdigheyt niet te vergrijpen. Sy in der daet bedroogh sich, en hielt sich een wijl met my op, sprekende qualijk van mijne liefde en van mijn self, het welck dien nacht was wanneer ghy quaemt om my de plaets te doen ruymen, die ick beter verdiende als ghy; en dat ick u als doe het leven niet benam, was geen gebreck van mijn wil, maer om dat gy my ontweeckt. Alsoo dan, om u niet te schaden, en mijn selven te bederven, vertreck ick van hier, ick geloof om te sterven, nademael ick met mijn leven, mijn geluck meen te soecken. Ick weet wel dat ick weynigh winst doe, met u dese dingen te gemoet te voeren; maer ick wil ten minsten dat ghy weet, hoe ick uw ingewandt en hert doorgrondt, en de afgunst die daer in woont gevonden heb, om u ten minsten met die kleyne onlust te laten, daer uw ondancbaerheydt my tot soo groote quellingen verdoemt heeft.

Alfredo stondt verbaest over sich selven, van soo grooten gedult gehadt te hebben,

hebben, om sulcke stoute redenen aen te
 hooren. Houdt my nu voortaan, ant-
 woorde hy, voor een lief-hebbend
 Broeder, naedemael ick soo veel medelij-
 den met u gehad hebbe, van niet te gebie-
 den, dat u een paer van mijn Dienaers
 den hals souden breecken. Maer hy hadt
 het gelaten, om hem eenighsins verge-
 noeging te geven, over het misnoegen het
 welcke hy tegen hem hadt. Hy vervolgh-
 de, dat, hebbende hem Estela benomen,
 sulcks geensins sijn afgunst, maer wel een
 straf van sijn eygen onwetentheydt was:
 en hy, wetende hoe grooten weêrsin sy
 tegens hem hadt, en wat grooter achting
 sy hem droegh, hadt niet kunnen laten,
 ten insicht van eenige belangen, haer we-
 der te beminnen, al-hoe-wel hy wel wist,
 dat sy hem in veel deelen niet waerdigh
 was, hoe schoon, wijs en edel sy mocht zijn.
 Den opgeblasen verdwaefden Alfredo sou
 sich noch verder door sijn onbeschoftheit
 hebben laten vervoeren, ten waer Carlos
 hem den wegh afgesneden hadt, met te
 seggen, hy sou van Estela en haer doen
 met beter aensien spreecken, en dat hy sijn
 eygen inbeelding tot sijn afgodt maeck-
 te, indien hy sich dorst laten voorstaen,
 dat hy haer waerdigh konde zijn, en dat
 hy tot bescherming van haer deught en
 schoonheit den degen liever sou trecken,
 als voor sijn eygen saeck. Alfredo wilde
 geen langer tijdt met hem verslijten, en

T 3. la.

latende hem als een sot, keerde hem den rugh toe, sonder hem te antwoorden. Carlos volghde hem tot aen de muur van het huys, en keerde alsoo weder nae het sijne, om aldaer alles tot sijn vertreck veerdigh te maecten. Men sou de droefheyt, quelling, en het misnoegen, daer sich Estela in bevandt, niet konnen beschrijven, siende sich selven foodanigh verlicht. Sy deedt niet als revelen by sich selven, en nu het ongeval van Carlos, en dan haer eygen te beklagen; sy hadt geduurighlijck sijn gestalte, sijn geestigheydt, sijn verstandt, en boven allen sijn vast gestelde en eerlijcke wil voor oogen: sy sagh nu wel dat hy die gene was, tot dewelcke haer liefde sich met sulck groot recht geneyght hadt. Sy maecte een vergelijking tusschen dese twee minnaers, sy merckte Carlos aen als verstandigh, Alfredo als dwaes en laetdunckende; Carlos als welgemaect, Alfredo als mismaect; den een gehaet van het geluck, den ander van de natuur, en besloot daer uyt, Carlos was haer liefde, en Alfredo haer haet en ongenoegen waerdigh. Sy meende sinneloos te worden, wanneer sy bedacht, dat sy den eenen altoos voor haer oogen sou moeten hebben, die sy hate: en misschien nimmermeer weer sien, die sy beminde. Sy hadt wel gewenscht dat hy sijn reys afbroocken hadt, maer sagh daer geen middel toe, of sy most sich selven gewelt aen.

aen doen. Hier drong haer de liefde daer toe aen, daer wederhieldt haer weder haer achtbaerheydt, sy beklaghde het een, en beschuldighde het ander; wat sou sy doen? de min kreegh de overhandt, en sy besluyt middels tot schorting van sijn reys aen te wenden. Sy neemt dan pen, papier en inct, en schrijft aen Carlos, hem belastende den volgende nacht aen de achter-deur van haer huys te komen, alsoo sy hem noodtsaeckelijck, voor sijn vertreck uyt Sevilla, spreken most; en dat hy, sulcks doende, sou bevinden wat van haer liefde was. Den dagh gekomen zijnde, gaf sy den brief een van haer maeghden, die van al haer geheymen wist, om deselve aen Carlos te behandigen. Dit wierdt van de Dochter soo gedaen, ten tijden als Carlos besigh was, sijn afscheyt, van een menighe van sijn vrienden, dewelcke hem voor het laetste waren komen aanspreecken, te nemen. Sy verfocht hem een woordt alleenigh te mogen spreecken; het welcke hy toestaende, gaf hem de Maegt den brief van Estela in handen, seggende, dat sy, om van niemant nagespeurt of gekent te worden, geen antwoord verwachten sou. Carlos bleef verwondert over dese nieuwigheydt, hy opende den brief, dewelcke hy vandt van Estela te komen; deselve gelesen hebbende, wist hy niet wat te dencken. Hy overleyde vast wat oorsaek haer daer toe beweeght moght hebben, nademael

fy niet alleen sulck een weêrsin in hem hadt, als fy getoont hadt, maer oock gereedt stondt met Alfredo te trouwen. Evenwel wilde hy haer gehoorfamen, en soo lange sijn reys opschorten, maer de swarigheyt was, dat de geheele Stadt vast stondt te wachten wanneer hy uyt-rijden sou. Hy dan vervolght het afscheyt dat hy genomen hadt, en rijdt alsoo, vergefellschaft met den braefiten Adel, dewelcke hem geleyde, de Stadt uyt. Dese tijding quam de bedroefde Estela ter ooren, die daer over de meeste ontsteltenis van de werelt ontving, fy beschuldighde te gelijk haer traegheydt, en de onredelijckheyt van Carlos, naedemael het genoegh was om hem ondanckbaer te maken, hem te kennen te geven, dat men hem beminde. Hier viel sy toe haer dwaes bestaen te vervloecken, het welck foodanigh tot haer schande uytgevallen was. Onder dit klagen en quellen, quam eyndelijck den nacht aen, sonder dat Estela evenwel genegentheyt vandt haer te rust te begeven; sy begaf sich aen de selve plaets, die kortste voren de getuyge van Carlos deugt was geweest, van waer sy een mans persoon sag, dewelcke hebbende de geheele straet ontdeckt en doorsien, sich in het midden van de selve stelde. Estela deedt haer best om te sien of sy hem konde kennen, en dacht aen sijn gestalte dat het Carlos was, en waerlijck sy bedroogh sich selven niet; want

want hy hadt sich nauwelijcks ontlaf van
 fijn gefelfchap gevonden, wanneer hy den
 wegh wederom te rugge na de Stadt nam,
 om Estela te gehoorfamen. Hy, eenigh
 gerucht aen de tralie hoorende, naederde,
 en vragende nae de Dochter die hem dien
 dagh den brief behandigt hadt, vernam aen
 de ſtem dat het Estela was. Hy dan om geen
 tijt en gelegentheyte verliesen, ontdeck-
 te sich aen haer, en gaf haer met eenen te-
 kennen wat ſnoodé treck fijn Broeder hem
 gespeelt hadt, oock het bedrogh van dien
 voorgangen nacht, de groote van fijn lief-
 de, en hoe het hem ſmarte haer te ver-
 laeten. Sy gaf hem weder in tegendeel
 te kennen, hoe ſy het ſtuck wercks ge-
 waer geworden was, en hem met fijn
 broeder gehoort had, wat haer bewogen
 had, hem gunft te dragen, en hoe ſy hem
 een brief gefchreven had, om hem fijn
 reys ſoo langte doen ſchorten; ghy kont
 wel dencken Carlos (ſeyde ſy) dat het my
 veel tranen gekoſt heeft, eer ick daer toe
 heb konnen komen: nademael vrouwen
 van aenſien, al eer ſy ſich laeten bewegen
 om hun wil te ontdekken, groot geweld
 op ſich ſelven moeten doen. Godt weet
 wat ſtrijt ick met de eerbaerheyt en
 ſchaemte heb gehad, tot dat mijn gene-
 gentheyte, alles overwonnen hebbende,
 mijn toefant wegh droegh. Carlos den
 nacht is my tegenwoordigh gunftigh, en
 gedeckt door haer ſchaduw, is mijn aen-

T. 5. ge-

geficht te minder schaemroot, ick be-
 min u, en soo ghy begeert, sal ick de uwe
 zijn. De middelen van mijn Vaeder zijn
 genoeg tot ons onderhoudt, en wat uw
 Broeder aengaet, de gunsten de welcke hy
 van my genoten heeft, zijn soo gering en
 weynigh, dat de grootste daer van is,
 hem een nacht voor verstandigh gehou-
 den te hebben. Verschoont in my desen
 misflagh, en neemt mijn liefde weder in
 vergelding, dewelcke ick u schuldigh
 ben voor uw stantvastigheyt, die, van my
 beledight zijnde, my hebt ge-eert, en, van
 my veracht, my hebt voor gestaen. Ge-
 looft my dat ick dese deugt in hooge ach-
 ting heb; jae soodanigh, dat ick u beloo-
 ve, dat, al had ghy anders geen gaven als
 uw getrouwe liefde, de selve genoeg sou
 zijn om mijn hart het uwe te maecken.
 En of by geval mijn ongeluck soo groot
 mocht zijn, dat het voornemen dat gy
 hebt, meer kracht op u had, als dese mij-
 ne liefde, de welcke u te rugge soeckt te
 houden, sal ick evenwei soo verre verge-
 noeght blijven, dat ick ten minsten, voor
 soo veel my aengaet, u wederom betaelt
 hebbe, het geen ick u schuldigh was.
 Met groote verwondering hoorde Carlos
 dese woorden aen, siende sich selven nu
 door sulck een open wegh te recht ge-
 bracht. Hy bedanckte haer met de mee-
 ste eerbiedigheyt voor dese nieuwe eer,
 sich selven aanbiedende niet alleen voor
 haer.

haer Bruydegom, maer oock voor haer
 staef. Ondertuffchen begoft de duyfter-
 heyt van de nacht allengs te wijcken, waer
 door Carlos genootfaeckt wiert fijn af-
 fcheyt van fijn beminde Estela te nemen,
 en fich na het huys van fijn vrient Leonar-
 do te begeven, sullende fich daer over
 dagh voor een wijl ftill houden, endes
 nachts fijn Estela komen spreekken. Op
 dese wijfe gingen eenige daegen en nach-
 ten deur, in eerbaere gunften van dese
 Minnaers, al-hoe-wel het genoeg van
 Estela seer vermindert wierdt, nademael
 Alfredo meer als te vooren by haer Vader
 deede aenhouden, waer op desen hem een
 korte uytkomst beloofte hadt, dewelcke
 daer over Estela seer moeyelijck bestondt
 te vallen, het welcke sy niet naliet haren
 Minnaer te kennen te geven, die fich daer
 over niet weynigh ontstelde, hem dunc-
 kende, dat, door dese vreesse van Estela, fijn
 hoop groot gevaer liep. Maer Estela sulcx
 merckende, gaf hem de meeste verseecke-
 ring van de werelt, hem toefeggende, dat
 wanneer sy hem haer genegentheyt ge-
 openbaert hadt, sulcks niet was geschiedt,
 op dat een ander haer fou genieten. Eynde-
 lijck besloten sy, dat Carlos den volgen-
 den nacht, door de achter-poort, by haer
 komen fou, om alsoo haer Vader, in aen-
 mercking dat hy van het selve bloedt met
 fijn Broeder was, en fiende de noodt saec-
 kelijckheydt, moght als gedrongen wor-

T 6 den,

den, hun beyder houwelijck toe te staen. Carlos was niet traeg op de bestelde tijt te verschijnen, hebbende sulck een blijfchap in zijn gemoet, als of hy Heer van de geheele werelt was, vergeselschapt met zijn vrient Leonardo, dewelke hy ten eynde van de straet dede wachten, om te verhoeden dat hem niemant onvoorfiens op den hals quam. Nauwelijks hadt hy met zijn degen aen de tralie geraeckt, of Estela, hebbende de ronde van het huys gedaen, en yder in zijn rust bevonden, verscheen daer met een van haer maeghden, tot getuyge van hun daden, vergeselschapt. Sy seyde in korte woorden tegens hem, hy soude nu sien hoe veel hy aen haer verschuldicht was, op dat, of hy by geval, als een man, weêr-sin moght krijgen, in bemint te zijn, hy in gedachten moght herroepen, hoe veel hy haer gekost hadt; met eenen deedt sy hem na de achter-poort toegaen, dewelcke hy, met die van haer hart, open vinden sou. Carlos gehoorfaemde haer, en Estela begaf sich om hem de poort te openen; maer geduurende, den kleynen tijdt, dewelcke daer toe van nooden was, gebeurde dit ongeval. Carlos, gaende na de poort, vernam eenigh volck in de straet, het welcke hy vermoede, om dat het veel in het getal was, die van het Gerecht te zijn: waer over hem geensins oorbaer dacht, als doen tot Estelas in te gaen; gelijk aen de andere zijde oock ongeraden was, daer

daer te blijven wachten. Hy dan besluyt de
 straet te verlaten tot dat sy voorby waren,
 en, begeeft sich, beneffens sijn vriendt
 Leonardo, in het naeste huys. De an-
 deren evenwel, yemandt vernomen heb-
 bende, sochten naer hen, sich verdeelende
 in twee benden, om hen te beter te vin-
 den, het zy in de eene straet of de ander.
 Carlos daer op komt weder voor den
 dagh, wel te vreden, dat sy soo heen ge-
 gaen waren, en verfocht Leonardo sich na
 huys te begeven, alsoo die dingen die hy
 met Estela uyt te voeren hadt, sijn tegen-
 woordigheyt niet vereyschten. Carlos
 hielt sich wel versceekert, dat het volck,
 het welcke hy gesien hadt, die van het
 Gerecht waren, hetwelcke omtrent die tijt
 gewoon was de ronde te doen, om veel
 onheylen, die gemeenlijck als dan gebeu-
 ren, voor te komen; maer hy bedroogh
 sich; want sijn broeder Alfredo, bewogen
 door een snood wantrouwen, hadt sich
 met eenige van sijn Dienaers op wegh
 begeven, om te sien of hy met loofheydt
 dese onbeweeghlijcke schoonheyt sou
 hebben kunnen verstricken; en daer ko-
 mende, hadt dese twee in het gesicht ge-
 kregen, en daer op sijn Dienaers belast,
 deselve te vervolgen, om te sien wie sy
 waren, blijvende soo alleen, juyft als Estela
 de poort opende, om haer beminde vrient-
 te ontfangen, spreeckende veel aengena-
 me woorden tegen Alfredo, die sy meende

haren Carlos te zijn. Alfredo bemerckte wel dat hy die gene niet was, aen wie die soetigheden behoorden; maer hy geloofde, dat den een of den ander van haer gevolgh, haer Minnaer aldus verdaghvaert hadt, bedrogen zijnde door de duysterheydt van de nacht, nam derhalven voor, dit bedroggh te gebruycken, en de deerne te volgen, om daer door gelegentheydt te krijgen, om by haer Meesterisse te komen. Hy dan sijn aengesicht bedeckende, om niet bekent te zijn, begaf sich daer hem Estela, niet sonder groote schaemte, verwachte, en, om met gerustheydt by haren Carlos te zijn, na haer kamer toe gink, Alfredo bevelende haer te volgen. Op dese wijze gingen dese twee bedrogene vast voort, wanneer Carlos aenquam: maer de dienstmaeght hadt alreeds de poort weder toegesloten, en wilde sich daer op vertrecken, om haer Mevrouw geluck te gaen wenschen. Den bedroefden Minnaer Carlos, hoorende haer wegh gaen, riep haer wederom, en badt haer Estela te seggen, dat hy daer was. Hoe kan dat zijn, vraeghde de deerne, daer Carlos soo even hier ingekomen is? Carlos, vol vermoeden zijnde, begaf sich wat naerder aen het veynster, met het welcke sy besigh was te sluyten, om te beter van haer gelien te zijn, het welck de maeght, die hem kennende wiert, ten hooghsten verbaest en ontstelt maecte; sy seyde Carlos,
 hoe

hoe haer Jongkvrouw de poort geopent,
en ongetwijfelt een ander in zijn plaets in-
gelaten hadt. Carlos, by na verwoedt zyn-
de, badt de Dochter, hem de poort te wil-
len openen, om te verhinderen dat het
werck niet vordergingk. Dit wierdt ge-
daen, en de maeght leyde Carlos na de ka-
mer van haer Jongkvrouw. Maer dese
vonden sy gefloten, hoewel sy door de
spleten in deselve sagen. Carlos daer door
siende, sagh Estela, die, met een bloote
degen in de handt, besigh was, sich te-
gen een mans persoon te beschermen.
seggende met traenen, en vol verwoedt-
heyt dese woorden: soo groot is uw onbe-
suyftheyt, en soodanigh uw schelmeryen,
dat ick u doorsteecken sou, eer ghy uyt
dese kamer komen soudt, ten ware ick
vreesde mijn eer daer door in gevaer te
stellen. Maer by den Hemel, indien ick
my niet genoeg hsaem op uw snoodtheyt
wreecken kan, sult ghy ten minsten sien
wie ick ben, en wie ghy zijt, soodanigh dat
ghy niet seecker sult zijn voor mijne
wraeck, al waer het schoon dat ghy u ver-
berghde in het ingewant der aerde; nade-
mael sulck een bestaen niet ongewroken
blijven magh. Ick heb u geroepen, mee-
nende dat ghy een persoon waert, die
morgen mijn Bruydegom sal zijn, ghy
hebt my door uw bedecktheyt en stilswij-
gentheyt bedrogen, en hebt de moet ge-
hadt om in mijn kamer te komen, ick be-
val.

val u te spreken en u te ontdecken, maer
 ghy u in de selve gestalte houdende, hebt
 my vermoeden gemaect, maer siende nu
 wat 'er van is, hebbe ick de moet gehad
 u van uw eygen wapenen te berooven, en
 my daer mede te verweeren. Nu seght
 wat ghy doen wilt, want ick sweere u, eer
 ghy komen sult tot het uytvoeren van uw
 dwaesheit, dat gy my sult sien gewosschen
 in mijn eygen bloet, op dat met mijn doot
 uw boosheit een eynde magh nemen. Car-
 los siende de kloeckmoedigheyt van Este-
 la, om haer te helpen, en dat snoot bestaen
 te straffen, belaste de dienstmaeght aen
 haer Vrouw te roepen, dat haer Heer quam.
 Estela ontstelde sich, en Alfredo bleef ver-
 baest, al-hoe-wel hy sijne halven sich van
 de goede wil van den ouden man derfde
 verfekeren, en opende derhalven de deur
 vrymoedighlijck, wanneer hy met groote
 verwondering sijn Broeder daer sag in ko-
 men springen, dewelke hem den degen op
 de borst settende, hem de doot dreygde, soo
 hy niet seyde wie hy was, hoewel hy hem
 wel kende. Alfredo bleef ten hooghsten
 verwondert, siende sijn Broeder, die hy wel
 verre van daer daght te zijn, en beelde
 sich in, dat hy droomde. Hy vandt sich ter
 hooghsten opgetogen, evenwel vandt hy
 soo veel moets als te seggen, dat dese plaet
 niet bequaem was, om hem sijn naem a
 te dwingen; maer indien hy sulck een
 man was, als hy schein, hy sou sich me
 hen

hem op de straet begeven. Carlos nam
deze aanbieding aen, hoewel hem Estela
verfocht met kracht te wederhouden, maer
te vergeefs. Carlos dan begeeft sich nae
buyten, gevolgt door Alfredo, die te
meer verbittert was, om dat hy sagh dat
Carlos de goede wil van Estela hadt, en
sich vertrouwende dat zijn volck, hem
hebbende misschien sien ingaen, niet soudē
laten, hem te hulp te komen. Dit waren
sijn insichten, al-hoe-wel zijn woorden
soodanigh waren, dat Estela alreeds, in
de hooghste bekommernis voor haren
Minnaer was. De twee vyandlijcke
Broeders komen eyndelijck op de straet,
maer Alfredo meende te beswijcken, wan-
neer hy daer omtrent niemandt van zijn
volck gewaer wiert: want zijn Dienaers,
hem aldaer op hun wederkomst niet vin-
dende, en vermoeyt van de straet open
neder te loopen, hadden sich van daer be-
geven, om hem in een van zijn gewoone
huysen van vermaeck te gaen soecken,
welke voor de Heeren van aensien alle uuren
open staen. Alfredo vreesde zijn ontsinde
Broeder seer, en om het gevecht, was het
nooghlijck, voor te komen, seyde hy
hem, dat hy dese Jongkvrouw soodanigh
heminde, dat hy niet begeerde dat eenigh
onheyl in haer straet gebeuren sou, waer
over hy Carlos verfocht, met hem in de
naeste straet te gaen, om aldaer hun ge-
schil te beslechten. Carlos, als soo seer

we-

wegen de eer van Estela besorgt, als yemant anders, nam dese voorwaerden gaerne aen, latende sijn beminde bedroeft en in tranen, die, na dat sy met veel onnutte, klaghten haer hart een weynigh ontloft hadt, besloot, daer quame af wat het wilde het eynde van dit bloedigh besluyt te gaen sien. Sy dan, komende in de naeste straet, sagh dat dese twee al handt-gemeen waren geworden, en dat Carlos sijn vyandt vast voet over voet te rugge deedt wijcken, die niet anders deedt als afkeeren, en sich met veel woorden over sijn Broeder te beklagen, als die nu wetende wie hy was, evenwel het hart hadt hem te willen beleedigen. Maer Carlos niet langer konnende sijn boosheydt verdragen, sagh hem niet meer aen als een Broeder, maer als een doodt-vyant. Estela quam soo na by, dat sijn Alfredo kennende wierdt, en overleggende, hoe schadelijck sijn doodt aen hen beyden was, als fullende Carlos, ter oorsaecht van de selve, genoodtsaecht zijn te vluchten, en haer in jammer te laten; steld sich aen de zijde van Alfredo, juyft wanneer hy, willende de vlucht nemen quam te struyckelen. Carlos wilde hem voortgevaren hebben, wanneer hysijn goeden Engel sagh staen, die Alfredo socht te bedecken. Hy daer op wederhield sich, en, kennende Estela, bleef onbeweeghlijck staen. Sy, hebbende Alfredo gelegentheynt gegeven om op te staen, gebruyckt

bruyckte dese woorden tegen hem: Is het mooghlijck Alfredo, dat ghy, van sulck een atkomst zijnde, niet weet dat de liefde niet kan noch magh gedwongen zijn, nademael de wil ten minsten behoort vry te zijn. Meent ghy dat een vrouw tot liefde te dwingen, een Muur of Stadt overweldigen is, daer men niet als macht en geweld toe van nooden heeft: waerlijck ghy bedrieght u selven. Ick segge u dan, dat ick Carlos bemin, in spijt van al u verraderyen en afgunst, en dat met sulck een liefde als ghy liet, en desen nacht verwachte ick hem als mijn Bruydegom. Ach Heer, wanneer een vrouw van mijn staet soo vrymoedigh van haer genegentheydt spreken derft, is het dwaesheydt te dencken, haer sulcks te doen uyt het hooft slaen. En om dat mijn wil geen langer uytstel lijdē magh, soo hebt gy u slechts na uw huys te begevē, terwijl uw Broeder het mijne voor sijn eygen gebruyckt. Nauwelijcks hadt Estela dese woorden gesproken, of Alfredo, rasende van spijt en schaemte, sich van daer begaf, alleenigh denckende, op wat wijze hy sich sou mogen wreecken. Ondertusschen, de Vader van Estela, zijnde door het gerucht wacker geworden, nam sijn degen en kap, om te sien wat'er moght te doen zijn, en roepende een Dienaer, beval hem licht te ontftecken, met dese gingk hy al de poorten van het huys oesien, of sy oock wel gesloten waren, sonder

der dat hy eenige gedachten hadt, dat zijn
 Dochter de oorlaeck van dit gerucht
 moght zijn, als wiens zedige stilheyt, al
 sulck nadencken ver van hem deedt blij-
 ven. Alleenigh dacht hy dat den of den
 anderen geldt-gierige, hem socht van de
 moeyten te ontlasten, om met sulck een
 forge zijn Indiaensche schatten te bewa-
 ren. Hy quam eyndelijck daer de besorgh-
 de Dienaresse op de schilt-wacht stontd,
 wachtende nae de twee Minnaers, dese
 fiende haren Heer aenkomen, hadt even
 soo veel tijds als noodigh was, om sich te
 verbergen, sonder te dencken dat sy de
 sleutel in de poort liet. Den ouden man
 fiende de sleutel, was daer over seer ver-
 wondert, alsoo hy wel meende, de poort
 dien avondt selve gesloten te hebben. Hy
 nam dan de sleutel uyt het slot, en vorders
 alles gesloten fiende, begaf sich weder na
 zijn bedde. Weynigh tijds daer na komt
 Carlos met Estela aen de poort, weynigh
 denckende wat 'er geschiet was. Carlos
 riep aen de Maeght, maer geen antwoordt
 krijgende, meende hy dat de Dochter in
 slaep was geraeckt. Dese, onder dies ge-
 loovende dat haer Heer weder te bedde
 was, quam weder om haer post te bewa-
 ren, maer de sleutel mischende, merckte
 sy haer onvoorsichtigheyt. Sy, hoorende
 hen aen de poort, begeeft sich na de tralie,
 en seght hen wat haer gebeurt was. Estela
 daer op meende te sterven van schrick, en
 deedt

deedt niet als fuchten en klagen. Carlos
fag haer met droefheyt aen, en feyde haer,
dat dit ongeval haer gebeurde, om dat hy
ongeluckig geboren was. In't kort, klagen
noch kermen golt 'er niet, men moft be-
fluyten wat men doen fou. Carlos ten laet-
ften vandt geraden, dat men fich te famen
na het huys van Leonardo fou begeven,
om aldaer met beter gelegentheyte over te
leggen wat men doen fou; dit wierdt goet
gevonden; maer de Dienftmaeght wilde
geen fins alleen in den noodt blijven, noch
al den storm alleen uytftaen; waer over fy,
door hulp van Carlos, fich uyt de naefte
veynfter, neder liet, en fich met hen op de
wegh begaf. Ten huysen van Leonardo
gekomen zijnde, gaf hem Carlos te ken-
nen hoe de saken ftonden, en aldaer wierdt
goet gevonden, dat, dewijl men, ter oor-
faeck van hun groote vriendtschap, ter-
ftont vermoeden op hem en zijn huys heb-
ben fou, het dienvolgens beter was, voor
dat den dagh aen quam, fich uyt de Stadt,
na een fchoonen Luft-hof van Leonardo, te
begeven, leggende omtrent dry mijlen van
daer. Dit soo befloten zijnde, wierdt'er
een Karos vaerdigh gemacokt; en Leonar-
do een van zijn Dienaers laft gegeven
hebbende, om hen als zijn eygen perfoon
op te wachten, begaven fich dese twee
Minnaers de Stadt uyt. Sy daer gekomen
zijnde, vonden de plaets feer goet tot hun
verblijf. Carlos feyde tegen het volck dat
op

D O R T S C H E

op de plaets woonde, dat Estela zijn Sufter was. Op dat, in gevalle yemant van defelve in de Stadt quam, hy niet lichtvaerdighlijck de tong roeren moght. Leonardo liet niet na alle avonden te komen, en hen te berechten wat'er omgingk, hen scherpeelijck belastende niet te voorschijn te komen, noch op eenige bemiddeling te dencken, voor dat de faecken een beter aenschijn hadden, en den eersten yver over was; want hy berichte, dat den Vader van Estela, hebbende zijn woordt aen den Graef gegeven, om dat hy oordeelde zijn tijtel hem een groot aensien in zijn geslacht te fullen geven, by na van raeserny aen het woeden was, en twee duysent kroonen hadt beloofst aen die gene die hen sou weten aen te brengen. Al dat niet tegenstaende, bleven sy een wijl sonder ontdeckt te worden, tot dat eyndelijck, een van de landt-lieden binnen de Stadt komende, (gelijck sulcke dingen terstondt seer verbreyt worden) van dit voorval quam te verstaen, en hoe veel geldts die gene sou genieten die defelve wist aen te brengen, waer over hy, ick weet niet wat gedachten, op de gasten die op de wooning waren, begoft te krijgen, te meer, dewijl hy licht het een of het ander gemerckt hadt, dat niet heel Sufterlijck of Broederlijck was (gelijck de liefde sich selven altoos niet ontveynsen kan,) bewoogen door een vervloecte gierigheyt, de

A
de ongeluck
gen; wijs
jonge heer
Broeder m
hielden. M
geweekt; o
gen terlon
te vangen
moeden op
met verma
wanneer hem
niet wiert
huden van
dat hy sich
Gelijck een
soeren van
Estela had
met de g
hem yrtion
huden van
jeggende to
ta Granada
van haer
vrienden
aldas zijn
spert uyt
Cwanden g
huden g
den, ma
sich tege
beschermt
varlijck
leven geko

de ongeluckige gelieven gingk aenbren-
gen; wijfende de plaets aen, daer twee
jonge lieden waren, die sich Suster en
Broeder noemden, en sich seer bedeckt
hielden. Maer half soo veel hadt genoegh
geweest, om vermoeden te geven, in voe-
gen terstondt order gestelt wiert, om hen
te vangen. Carlos haat het minste ver-
moeden op dit ongeval niet, maer genoot
met vermaeck sijn soete gevangenis,
wanneer hem door den Dienaer van Leo-
nardo wiert aengeseght, indien hy sich in
handen van het Gerecht niet wilde sien,
dat hy sich sonder uytstel most redderen.
Gelijck een donderslagh was sulcks in de
ooren van desen ongeluckigen Minnaer.
Estela badt hem te willen vluchten, nade-
mael de gramschap sich aldermeest op
hem uytstorten sou. Hy nam met duy-
senden van tranen sijn afscheyt van haer,
seggende tot besluyt, dat hy sich meende
na Granada te begeven, tot dat de toorn
van haer Vader sou over zijn, daer hy
vrienden en verwanten genoegh had. Hy
aldus sijn tijdt nemende, wilde sich de
poort uyt begeven, maer wierdt door sijn
vyanden gestut, sy wilden hem staende
houden, maer sijn moedt wilde dat niet lij-
den, maer treckende sijn geweer, stelde
sich tegen hen allen, om sich soo lang te
beschermen als hem mooghlijck was, en
waerlijk sijn gevangenis sou meer als een
leven gekost hebben, ten waer Leonardo,
die

die quam om hem te waerschouwen, sijn vriendt in die gestaltenis fiende, sich by hem gevoeght hadt, en geseght, dat sulcx scheen meer een middel tot verlies van sijn leven, als reddering van sijn saecken te zijn, dat hy beter sou doen de saeck in stilheyt af te wachten, en die ondertuffchen sijn goede vrienden te bevelen. Carlos dan gaf sich gevangen, hoewel met groot tegenstreven van sijn dapperheydt, ondertuffchen begaven sich de anderen om Estela te soecken, maer hun soecken was vergeefs: want sy menende dat Carlos tijdt sou hebben gehad om te vluchten, wilde het selve doen, en begaf sich alsoo een achter-poort uyt, met meening sich na het naeste Dorp te begeven, en sich daer te verbergen, tot dat sy gelegentheyt sou hebben, na Granada, daer sy Carlos meende te vinden, te reysen. Sy op een aengename vlackte uytkomende, begaf sich van daer in eenigh geboomt, en soo al wat vorder, tot dat sy, door vermoeyt-heydt geparst, gedwongen wierdt sich aen de kant van een beeck neder te setten, en een wijl te rusten, daer sy van verre een Harder met sijn Vee gewaer wierdt, die, om de tijdt te vergeten, een vrolijck liedeken speelde. Sy, by hem gaende, vragde hem, hoe verre sy van het naeste Dorp was, en verstaende het selve daer dicht by te zijn, vandt den Harder noch wel soo beleeft, dat deselve, bevelende sijn Vee aen
 een

een jongen, de moeyten gewilligh aen-
 nam, om haer, in het Dorp, dat aen het
 hangen van een bergh lagh, te geleyden.
 Estela hielt haer daer een korten tijdt ver-
 borgen, tot dat sy gelegentheynt vandt sich
 na Granada te begeven, om daer sich we-
 der by haren Carlos te vinden: die onder-
 tusschen wel ver van daer, in handen en
 banden van het Gerecht na Sevilla reyfde.
 Hy aldaer in de gevangenis geworpen
 zijnde, vandt een yder sijn vriendt en be-
 gunstiger, behalven alleen dese, die hem
 de meeste vriendtschap schuldigh waren.
 Alfoo Alfredo niet socht als sijn saecken te
 verswaren. Evenwel foodanigh was de
 voorspraeck van veel lieden van aensien,
 by de vader van Estela, dat deselve, na lan-
 ge tegenstandt, sich ten laetsten een wey-
 nigh geseggen liet, te meer, dewijl hy sagh
 dat Alfredo, nu meer door haet als liefde
 gedreven, niet deedt als de gelieven te
 verswaren, sonder evenwel Estela seer te
 begeeren. De vrede wort dan ten laetsten
 getroffen, en Carlos in gunst en genade
 aengenomen: alleenigh schorte het aen
 Estela, men sandt na de hoeve, om weder
 na haer te vernemen, maer niemant wist
 van haer te spreecken, men socht het
 gantsche landt daer omtrent op en neer,
 maer men vandt'er tael noch teecken van;
 een yder bedroefde sich, Carlos meende
 te ontsinnen, en den ouden man, (gelijck
 men het verlorene het meeste acht) wist
 V niet

niet waer sich te keeren, hy hadt nu wel gaerne tienmael soo veel gegeven, om haer te mogen omhelsen, als hy voor heen op haer en Carlos hoeft gestelt hadt: niemant was 'er die sulcks niet jammerden, als alleen de afgunstige Alfredo, die haer niet beter als onder de handē van roovers, of onder de klauwen van het wilt gedierte wenschte te sien. Die ondertusschen haer reys na Granada bevorderde, niet twijfelende aldaer haer Bruydegom te vinden; maer sy was wel verbaest als niemant daer van hem wist te spreecken, tot dat 'er eyndelijck berichting quam, hoe Carlos gevangen, en ten laetsten de saeck by geleydt was; nademael men niet traegh hadt geweest, om het selve over al te laten weten, of sy by geval yemant ontmoeten moght. Sy daer op sendt een bode na Sevilla, door de welcke sy liet weten, datse tot Granada was, en sich ten eersten te huyswaert op wegh begeven sou. Onuytspreeckelijck was de blijdtschap, die dese tijding veroorsaecte, waer over sich een yder benefens Carlos op wegh begaf, om haer te ontfangen. Alleenigh Alfredo, wilde sich daer niet laten vinden, maer quelde sich soo in sijn verlies, en vandt sich soodanigh geparst door spijt en verdriet, dat hy in veel dagen sijn kamer niet verliet; het welck dagelijcx meer en meer toenemende, hem ten laetsten in het bedde, en eenige maenden daer na in het graf braght.

La-

Latende
sijn goe
waerlij
toonen
benio
was de
veritt
het we
la gese
gul. Hy
gehoort
nag, en
in rivie
ontfang
zijnde
broed
sijn e
overle
werom
zonen
jongkr
Bath
gebrag
liche ge
aldaer
den da
wegg
ren.
mia,
Poly
de do
gratie
nch d

Latende Carlos soo wel in het besit van
 zijn goederen, als van zijn liefde. Carlos
 waerlijck bedroefde sich over zijn doot,
 toonende dat met het verkrijgen van het
 beminde, zijn haet voldaan was; evenwel
 was de smart soo groot niet, datse niet te
 versetten was, daer het aengenaem leven,
 het welcke hy tot noch toe met zijn Este-
 la geleeft heeft, geen kleyne oorsaeck toe
 gaf. Hy heeft sich tot noch binnen Sevilla
 gehouden, tot dat hy in dienst van den Ko-
 ningk, om eenige bysondere verrichting
 na Brussel gefonden wiert, daer hem Am-
 brofio gekent heeft. Rijck en machtigh
 zijnde, soo door de goederen van zijn
 Broeder, als die van zijn Schoon-vader,
 (die eenige jaren na hun houwelijck,
 over leden is. Wat nu vorder de reden is,
 waeromme hy hier in Hollandt over ge-
 komen zy, is my soo wel als de Heeren en
 Jongkvrouwen onbekent.

Eustacchio aldus zijn verhael ten eynde
 gebraght hebbende, begeeft sich het gant-
 sche geselschap beneden naer den Hof, om
 aldaer met malkander het overige van
 den dagh over te brengen, en de aengena-
 me groente van het rijfende loof te genie-
 ten. Lysander nam de bevallijcke Euphe-
 mia, en Lydamas Clytie, by der handt, en
 Polymythus het selve aen Lucinia willen-
 de doen, bevandt dat zijn brieven van
 gratie en Privilegie noch niet gezegelt,
 noch de voorwaerden van hun verdrag ge-

teeckent waren , evenwel, op ernstige be-
loften sich te beteren , en noch dien avont
sijn mislagh goet te maecken , liet sich de
schoone Lucinia geseggen , en nam sijn
geselschap weder aen.

Periander en Eustacchio terwijl begaven
sich na boven op een aengename Belvide-
re , van waer sich de Stadt Dordrecht op
het aldercierlijkste vertoonde. Sy sich
daerby malkander nedergeset hebbende ,
genoten het schoonste gesicht dat yemant
sou konnen wenschen : het geen door het
vallen van den avondt , die seer schoon en
aengenaem was , geensins vermindert ,
maer, door het flickeren van de dalende
Son , vry vermeerdert en verheerlijckt
wierdt. Ick moet bekennen, seyde Eustac-
chio, de gelegentheynt van uwe Stadt, heeft
my boven allen wel behaegt, sy heeft alle
hoedanigheden van een welgelegen
plaets, en een Borgery die voor alle niet
bot is, hoewel groottheynt onder sommige
al wat plaets schijnt te hebben ; ick heb in
andere Steden wel wat meer aensien en
gunst voor een vreemdeling, maer in dese
meer geslepentheynt , self oock onder den
gemeenen man , gevonden. Hoewel den
kleynen tijdt dat ick hier geweest ben, my
lichtelijck verschoont , indien ick my in
mijn goet-vinden bedriege. Na my berecht
is , vervolghe Eustacchio, zijn de Voor-
rechten, waer mede dese Stadt voorsien is,
al ongemeen, voornamentlijck dat van
het

Aen-
merc-
kingen
om-
trent
de
Stadt
Dor-
drecht.

het Stapel-recht, het welcke, mijns bedunckens, een ongemeen Voor-recht voor dese plaets, en al eenige ongelegentheyte voor andere Steden is; ongetwijfelt sal het selve al out en nootfaeckelijck wel beweert zijn, alsoo foodanige voordeelen niet laten geduurighlijck hun bestoockers te hebben; voornamentlijck wanneer niet alleen het voordeel van den besitter, maer oock eenighfins de verhandering van anderen daer mede vermengt is. Periander, merckende dat Eustacchio begeerigh was, en gaerne eenigh naerder bericht daer van hebben sou, haelde van een planck, boven hun hoeft met boecken staende, een uyt den hoop voor den dagh, zijnde de Dortsche Beschrijving van den Heer *Iohan van Beverwijck*, eertijds Raet en Ordinaris Artz van deselve Stadt. Sie daer, waerde Eustacchio, (antwoorde hy) dē man die uw verlangen volkomentlijck sal kunnen voldoen, en ten naeusten onderrechting van dit voor-recht geven; daer fiet ghy voor eerst dat het woort Stapel, na de getuygenis van den geleerden *Hadrianus Iunius*, een voor-recht aen een wel-verdiende Stadt gegeven beduyt, om vreemde waren, dewelcke aldaer gebraght werden, op te mogen houden, om aldaer te verstpapelen of te verbodemen, en eenige dagen gevent te werden: en hoe dat dese gerechticheyt Dordrecht gegeven is door den Graef Iohan den eersten, in het laer

Stapel-
Recht.

1299. na de geboorte van onsen Saligh-
maecker, en dat ter oorfaeck van haer
goede dienften, haren Heer betoont. Sy is
daer na menighmael door de andere Gra-
ven zijn na- en op-volgers bevestight, als
door Iohan de tweede, in 't Iaer 1300. by
Willem de vierde, in 't Iaer 1344. oock
daer na niet alleen bevestight, maer oock
vermeerdert door de Keyferinne Marga-
riet, in 't Iaer 1346. en 1350. oock by
haren Soon Willem van Beyeren, 1355.
en sijn Broeder Aelbert, toen Ruwaert
van Hollandt, 1369. en na Willems doot
als Grave, 1393. in het volgende Iaer by
Willem van Oostervandt, en 1446. by
Hartogh Philips van Bourgoengien. Wat
aengaet de beweering van de selve, die is
mede wel noodigh geweest, alsoo ver-
scheyden Steden daer groot ongenoegen
over hadden, en daer over, voornament-
lijck by den Keyser Karel de vijfde klagh-
tigh vielen, als namentlijck de Steden
Delft, Amsterdam, Rotterdam, Gorin-
chem, Schiedam, Alckmaer, Hoorn,
Enckhuysen, Edam, Geertruydenbergh,
Briel, Medenblick, Monnickendam,
Woerden en Naerden, als oock de Dorpen
van Wormer en Uytgeest. Vertoonende
door openbare en ingeleverde versoeck-
schriften, dat den handel, volgens hun
natuurlijcke en ingeboren Vrydom, op
alle Rivieren, Stroomen, Wateren, en Ha-
venen, &c. vry stondt, sonder bedwongen
te

te zijn met Schepen en Goederen tot seec-
kere voorgestelde plaetsen te moeten lan-
den of havenen, volgens hun oude ge-
woonte; dat die van Dordrecht nieuwig-
heden, tot achterdeel van dese vrydom
voortbraghten, met hun gepretendeert en
subreptijf Octroy in het werck te willen
stellen. Gelijkse tot verantwoording
van het selve oock niet gecompareert of
verschenen zijn. Waer door sy door Har-
togh Aelbrecht souden verklaert sijn
van hun Recht voor eeuwich vervallen
te zijn. Dat evenwel die van Dordrecht,
by tijden van oorlogh en twist, de Schepen
hebben willen dwingen, tot hun gepre-
tendeerde Stapel, gelijk sich de Sup-
plianten daer oock weder met Recht heb-
ben tegen verset; daer van noch eenige
Processen tusschen die van Dordrecht en
Rotterdam on-afgedaen hangen. Iae dat
die van Dordrecht niet alleen haer oude
Recht hebben willen beschermen en
voorstaen, maer oock met nieuwigheden
deselve beswaren, als dwingende te ver-
stapelen, soodanige waren, als yemant tot
sijn eygen behoef en gebruyck sou mogen
gekocht hebben, als oock Loot, Kennip,
Kaes, Hoepen, Klaphout, en sulck als
daer de zage of bijle door geweest heeft,
als oock Appelen en diergelijke: verswa-
rende dagelijks meer en meer het loon
en de onkosten, tot schade van den handel;
behalven dat door het verbodemen, de

waren menighmael uyt dichte en bequame, in ondichte en onbequame Schepen, die van Dort behoorende, over gebodemt worden, tot schade en gevaer van de goederen, zijnde noch daer en boven gehouden foodanige Schippers te betalen, soo veel hen deselve af eyschen, beneffens andere ongeregeltheden meer: behalven dat die van Dordrecht het selve recht noch verder souden extenderen en uytbreyden als hun gepretendeerde maght sich strecken magh. Waer uyt sy besluyten, dat de selve pretensse Voor-rechten, al waren deselve al deughdelijck verkregen, ter oorsaeck van al de voornoemde ongebruycken, behoorden vernietight, en een yder sijn behoorlijcke vrydom, van handelen doortocht op den Rhijn, Wael, Mase, Lecke, Yffel en Merwede, vergunt te worden. Maer die van Dordrecht daer tegen, voor de Raden in Holiant, de deugdelijcken oorsprongk van hun Voor-recht, als spruytende uyt bysondere diensten, hunnen Prins bewesen, als oock de byvoeging van andere voor-rechten, en hun Ampliatie en vermeerderingen, streckende die vorders boven de dry andere Rivieren, de Mase, de Lecke, en de Merwede, tot op den Rhijn, Wael en Yffel, alleenigh met uytfluyting, onder seeckere restrictie, van de Poorters van Middelborgh, Ziericzee, en Dordrecht, alles ter oorsaeck van hun getrouwe diensten, &c. voortbrengende;
be-

benefens den langen en geruymen tijdt van de possessie, of het besit van deselve Rechten gehadt te hebben, behalven verscheyden vonnissen, uyt spraecken, en executien, soo by des Keyfers Hoogen Raet, als het Hof van Hollandt, daer over uytgesproocken, en in het werck gestelt; oock het gegeven Vonnis van Wijlen Hertogh Aelbrecht bewijsende nul en van geender waerde te zijn, als zijnde sylvieden maer eenmael geroepen, en behalven dat, henlieden van rechts wegen niet geraden, als doe te Compareren, en vorden voorz. Hertogh, in wiens ongenade sy door hun vyanden en quaetwillige waren gebraght, te verschijnen, gelijk oock de plaets, daer sy als doe gedaeght waren, voor hen niet seecker was; oock dat veel van de Supplianten hun tegenstanders, als sulck recht in hen erkennende, met beslotene brieven menighmael gratie en gunst voor sommige perfoonen en goederen, aengaende het selve Stapelrecht, versocht hadden: zijnder door den Keyser Commissarisen bestelt, en geordonneert, om de Supplianten (ondertuffchen door de Steden van 's Hartogenbosch, Grave, Reymerswael, Tholen, en andere gesterckt) en die van Dordrecht voor hen te doen roepen, en de stucken en bescheyden van een yder na te sien, en hen, waer het doenlijck, te vereenigen. Waer op eyndelijck, na advijs en overlegh van de selve

Commissarifen en Gemachtigheden, het befluyt van den Keyfer gevolght is, verklarende de Supplianten of verfoeckers, beneffens hun by-gevoeghde voor niet ontfangkelyck, noch in hun verfoeckfchrift gefondeert of gegrondt, en dat die van Dordrecht hun Stapel en Recht van dien fouden behouden. Waer op van nieuws des felven Keyfers Ordonnantie en Statuyt gevolght is, (met beftelling evenwel, om de abuysen en mishandelingen, die omtrent het gefeyde Recht moghten voorgevallen zijn, te redderen) luydende gelijk uw Edelheyt aldaer lefen kan. Met welcke woorden Periander het Boeck den Italiaen in handen gegeven heeft, die het selve eenmael doorgelopen, en den inhoudt aengemerckt hebbende, fich op de plaets, hem door den wijfen Periander aengewefen, geveft, en met het lefen van foodanige regelen, als hier na volgen, befigh gehouden heeft.

KAERLE, by der gracie Godts, Roomsch Keyfer, altijd Vermeerder des Rijcks, Koning van Germanien, van Castilien, van Leon, van Granade, van Arragon, van Navarre, van Napels, van Sicilien, van Mailorque, van Sardaine, van de Eylanden van Indyen, ende vaffen Lande der Zee Oceane, &c. Eerts-hertoge van Oostenrijck, Hertoge van Bourgoengien, van Lotrijck, van Brabandt, van Limbourgh, van Luxenbourgh ende van Gelre. Grave van Vlaenderen, van Artoys, van Bourgoengien Pals-grave, en Grave van Henegouwe, van Hollandt, van Zeelandt, van Ferrette, van Hagenault, van Namen, ende van Zutphen. Prince van Swaben, Marck-

Marck-grave des Heyligen Rijcx. Heere van Vrieslandt, van Salins, van Mechelen, van der Stadt, Steden ende Landen van Uytrecht, Over-Yffel, ende van Groeningen. Dominateur in Asie, ende in Afrijcke. Allen den genen die desen onsen Brief fullen sien, Saluyt: Alsoo wy in de maent van Octobri lestleden, op 't different, geresen tusschen den Borgemeesters ende Regeerders van onsen Steden van Delft, Amsterdam, Rotterdam, Gorchum, Schiedam, Alckmaer, Hoorn, Enchuysen, Edam, Geertruydenberge, Briele, Medenblick, Monickendam, Woerden, Naerden, ende hare consorten, Supplianten ende heeffchers, Borgemeesters ende Regeerders van onse Steden van 's Hertogen-bosch, Grave, Reymerswale, Tholen, ende andere, hen luyden voegende met den voorz. Supplianten ter eender zijde: Ende den Borgemeesters, Schepenen, ende Regeerders onser Stede Dordrecht, Verweerders ter ander zijde: Ter causen ende uyt oorlaecke van den Stapel-rechte, by de selve onse Stede van Dordrecht gepretendeert, hebben onder anderen by onse Sententie diffinitive verklaert ende geordonneert, dat de voorz. van Dordrecht fullen behouden den Stapel, ende de Rechten van dien, ter plaetsen, tegens de Persoonen, op de Goeden, ende met sulcke limitatien, ordonnantien, restrictien, ende modificatien, als wy dat verklaren ende ordonneren souden. Te dien eynde committerende onsen lieven ende getrouwen Ridder, ende eerste Raedt, presiderende in onsen Rade van Hollandt, Heer Geerard van Assendelf, ende Mr. Peeter du Breul, onsen Raedt ordinaris, ende Advocaet Fiscael in onsen Grooten Rade te Mechelen, om in hare handen te nemen alle de Stucken by de Partyen op 't voorz. different gediend, de selve Partyen te hooren op de limitatie, ordonnantie, restrictie, ende modificatie van den Goeden, Personen, ende Plaetsen, boven gementioneert, ende op de abuyfen ende inconvenientien die ter cause van den voorz. Stapel souden mogen gebeuren, de selve Partyen te vergelijken, ende by haer luyden consente, de Ordonnantie by geschrifte te stellen, sooverre doenlijck ware: ingevalle niet, van alles dan verbaelt te maken, ende ons, ofte onse seer lieve ende beminde Su-

ster, de Koninginne Douagiere van Hongaryen, van Bohemen, &c. voor ons Regente ende Gouvernante in onsen Landen van herwaerts over, rapport te doen, om voorts daer inne geordonneert te worden, alsoo 't behooren soude. Ende na dat onse voorsz. Commissarissen hare voorsz. Besoingie ende Verbael, door ordonnantien van onse voorsz. Suster de Koninginne gecommuniceert hebben den luyden van onsen Rade in Hollandt, dewelcke hen advijs op al schriftelijk gestelt, ende by den voorsz. Commissarissen der selver onser Suster, met alle de Stucken by Partyen gedient, over gesonden hebben. Doen te weten, dat al 't selve in onsen secreten Rade wel, ende in 't lange door sien is, ende gevisiteert, ende geconsidereert, 't gene des in desen behoorde geconsidereert te wesen. Ende nadien onse voorsz. Suster, de Koninginne Regente, van als rapport gedaen is geweest, willende ordene stellen op 't stuck van den Stapel onser voorsz. Stede van Dordrecht: hebben by rijpen advijse ende deliberatie der selver onser Suster de Koninginne, van den Ridderen van onser Orden, ende de Hoofden ende Luyden van onsen Raden van State, Secreten ende Finantien, neffens haer wesende: Geordonneert ende gestatueert, ordonneren ende statueren by desen, de Poincten ende Articulen hier na volgende:

IN den eersten, dat van nu voortaan gehouden sullen worden voor Stapel-Goeden, alle Koopmanschappen van Koren, hart of weeck, Erweten, Boonen, Wicken, ende alle Zaet dat ter Mate toe behoort, Wijnen, Weet, Zout, Hout, Oest, Kalck, Kolen, Molen-steenen, Stael, Yser, Schaelgien, Hoppe, Harst, Runne, ende geen ander.

Dat alle Koop-luyden, komende van boven, Uythemsche, ofte onse Onderfaten, met eenige van de voorsz. Koopmanschappen in de Rivieren van de Merwede oft Lecke, varende nederwaert, gehouden sullen wesen tot Dordrecht de selve Koopmanschappen te Verstapelen, te Verkoopen, te Verbodemen, ende de Rechten hier nae verklaert, daer af te betalen.

Wel verstaende, dat de Steden gelegen op de Rivieren
boven

boven de Stadt van Dordrecht, sullen mogen kooopen, en doen ontladen, in, oft voor hare Havenen, alle Stapel-Goeden, nederwaerts komende, ende varende voorby de voorz. Steden, alsoo vele als sy luyden behoeven sullen, voor 't gebruyck van de voorz. Steden ende Inwoonders alleenlijck, sonder de selve Goeden te mogen anderen luyden Verkoopen, Vermangelen, ofte Transporteren.

Wel verstaende oock, de Kerffen, Kriecken, Persicken, Pruymen, Druyven, ende diergelijck weeck Oest, gestorte Runne, ende Mout, alleenlijcken sullen tot Dordrecht Merckt houden, ofte blijven leggen een Daghetijde: ende dat gedaen, sullen de Koop-luyden, sonder Verbodemen, daer mede mogen reysen ende vertrecken daer 't hen-luyden goedt-duncken ende gelieven sal, sonder yet te betalen. Maer worden alsulcke Waren binnen Dordrecht Verkocht, sullen daer af betaelt worden de naervolgende Rechten.

Item, dat onder 't Stapel-Hout niet begrepen en sal wesen Barninck-hout, Hoepen, Speecken, Velligen, Wagen-afschien, het zy dat die de Riviere van de Lecke, oft Merwede, opwaerts ofte nederwaerts gevoert worden.

Item, van gelijcken en sal niet schuldigh zijn te Verstapelen, alle Hout dat Poorters van Gorchum tot commoditeyt van den Inwoonders aldaer, ende van den Ingesetenen's Lands van Arckel Verwercken sullen.

Item, ende onder 't Koren en sal niet begrepen wesen het Gewas gevallen beneden Vianen, oft in den Lande van Heusden, Altena, ende daer beneden, dat een Landtman van sijn eygen Gewasch in Sacken te Gorchum, ofte in een van de ander Steden ter Merckt wil voeren, sonder voor by Dordrecht te passeren, al sonder fraude of argelift.

Item, dat Koren gewasschen in 't landt van Arckel, dat binnen Gorchum ter Merckt komt, ende daer geladen wort op Schepen van Gorchum, ende toe-behoorende de Poorters ofte Inwoonders van Gorchum voorz. willende passeren voor by de Stede van Dordrecht West-waerts, sal gehouden wesen eenen dagh lange

Merckt te houden binnen der Stede ofte Havene van Dordrecht: Ende 't selve Koren ter Vente te stellen tot redelijcken prijse, na den Merckt-gang, ende te betalen de Rechten van Makelaerdye, ende van den Meters; ende indien dat 'et aldaer niet Verkocht en wordt, sal mogen passeren daer 't hem believen sal, sonder te Verbodemen, ofte Volger te nemen, mits brengende Certificatie, ende affirmerende 't selve Koren te wesen van den Gewasch van Arckel, ende Poorters oft Inwoonders van Gorchum toe te behooren. Verbiedende den selven van Gorchum, onder 't decksel van desen, eenigh Koren buyten den Lande van Arckel gewasschen, voor by de Stede van Dordrecht te Voeren sonder Verstapelen, op de verbeurte van 't selve Koren ende Schip, dat verkocht sal worden, d'een helft tot onsen profijte, ende d'ander helft tot profijt van der Stede van Dordrecht: ende boven dien sullen de gene die in sulcke fraude bevonden worden, tot eeuwigen dagen gepriveert wesen van dese Vryheyt. Ende om alle frauden te verhoeden, sullen die van Dordrecht de Schepen van Gorchum, met Koren geladen, mogen Visiteren, om te besoecken oft daer onder geen ander Koopmanschappen verborgten en zijn.

Item, dat alle Stapel-goeden, Koopmanschappen weseude, komende van boven tot Dordrecht, sullen aldaer verkocht worden, het zy t'eenemale, oft by parcellen, soo wel den genen van buyten als van binnen der voorlz Stede.

De Goeden komende uyt den Noorden, als van Amsterdam, ende daer ontrent, door de stede van der Goude, in de Riviere van de Yffele, nederwaerts passerende voor by Rotterdam, en sullen niet gehouden wesen tot Dordrecht aen te varen, noch aldaer te Verstapelen, uyt genomen Kant-hout, Krom-hout, ende Eycke Planken, die gehouden sullen wesen tot Dordrecht Verkocht, Verbodent, ende Verstapelt te worden, gelijk andere Stapel-Goeden.

Des soo en sullen de Onderfaten van de Steden ende Dorpen van Noordt-Hollandt, ende West-Vrieslandt, Amsterlandt, Water-Landt, ende andere Steden ende Dorpen daer ontrent gelegen, geen Rijsche Wijnen, van

bo-

Boven komende, Slijten, noch Verkoopen, 't en zy dat die selve Wijnen eerst tot Dordrecht te Stapel geweest hebben, op de Pene van Confiscatie van de voorsz Wijnen, ende daer en boven twee Carolus guldens van elke Ame Dordrechts, t'appliceren de voorsz Confiscatie, ende Penen, een derdendeel tot onsen profijte, het tweede derdendeel, tot profijte van onser voorsz. Stede van Dordrecht, ende 't derde derdendeel, tot profijte van den Officier van der Plecken aldaer de Wijnen gevonden ende geapprehendeert sullen worden, die de Executie doen sal.

Item, insgelijcks alle Koopmanschappen, Stapel-goeden, komende van beneden door Bernisse, willende wesen te Schiedam, Delfs-haven, Rotterdam, oft opwaerts door d'Yssel, tot Goude, oft passerende door der selver Stede van der Goude, en sullen niet gehouden zijn tot Dordrecht aen te varen, noch te Verstapelen.

Wel verstaende, dat alle Stapel-goeden, komende door d'Yssel in de Merwede, ende willende passeren voorby de Stede van Dordrecht West-waerts, ende oock de selve Goeden willende de Lecke ofte Merwede opwaerts, sullen gehouden wesen tot Dordrecht te Verstapelen, betalende de naervolgende Rechten, ende oock te Verbodemen, dan sullen ongehouden wesen Verkocht te worden.

Item, dat alle onse Onderfaten, van herwaers over, sullen mogen opwaerts voeren tot hare Mael-stede, achtalve mudde Zouts, oft daer onder, sonder tot Dordrecht te Verstapelen, behoudelijck, dat men de selve achtalve mudde Zouts sal verkoopen met ter kleynder Maten by den Oe vere, sonder dat te Schepen, ofte in 't gros te verkoopen, sonder argelist, ende daer af Certificatie te brengen, als sy des versocht sullen wesen van der Stede van Dordrechts wegen.

Dat alle die ter Stapel komen tot Dordrecht, ende niet en weten tot haren gerieve te verkoopen, sullen mogen tot haren Mael-steden keeren, hebbende hare Goeden op haren Bodem, sonder yet te betalen, midts bringende Certificatie dat sy tot hare Mael-steden gekeert zijn, als sy des by die van Dordrecht versocht sullen worden.

Alle

Alle Schepen ende Goeden, ter Stapel geweest hebbende tot Dordrecht, van boven, ofte van beneden komende, ende die men niet en heeft mogen verkoopen aen die Merckt, daer die selve geweest zijn, mogen passeren voor by Dordrecht, sonder andermael te Verstapelen, indien de selve op haren Bodem gebleven zijn, en de Koopman 't selve wil affirmeren.

Dat een vremde Koopman, brengende Wijné tot Dordrecht, sal de selve Wijné metter Kanne mogē verkoopen als een Borger, sonder yet meer te geven dan den voorz Borger.

Desgelijcks, de gene die binnen Dordrecht wit Zout gebrocht sullen hebben, endē 't selve aldaer in 't Gros niet en weten te verkoopen, sullen dat mogen uyt Penningkwaerden met te kleyue Mate, sonder yet daer van te betalen, dan den Meters haer Loon.

Een Koopman die tot Dordrecht sijn Goet Verstapelt, Verbodemt, ofte Ontladen heeft, van nu voortaan sal mogen kiezen al sulcken Schip als hem gelieven sal, van wat plaetse 't selve sal mogen wesen, sonder dat de Schippers daeromme sullen mogen loten ofte kavelen: des soo sal een Schipper van Dordrecht, willende varen om den selven prijsē ende loon, daer 't een vremt Schipper om verlaet, sonder froude, hebbende een Schip soo goet als de vremde Schipper, voor den selven Uytheeschen, of vremde Schipper, sal geprefereert zijn. Behoudelijck nochtans, dat geen vremde Schipper binnen Dordrecht sal mogen laden, dan wesende van sulcke Stede ende Haven, daer de Schippers van Dordrecht mede toegelaten wort te laden. Ende als ter causen van desen, ofte van eenige andere saken, den Stapel aengaende, eenige klaghten souden mogen komen, sullen die van den Gerechte van Dordrecht daer af de kennisse nemen, sonder de sake te mogē renvoyeren voor den Dekens van den Schippers Gilde, ofte voor eenige andere Dekens, van wat Gilde dattet zy.

Een Schipper, ontfangen hebbende eenige Koopmanschappen te voeren, sal gehouden wesen t'zeyl te gaen met het eerste Getijde, na dat hy Geladen sal wesen by de gene die hem gehuurt heeft, sonder langer te mogen verwachten, 't en ware hy des belet wierde by de merck-

ke-

kelijcke Wint ofte Onweder: ende indien sulcken Schipper dies in gebreke bevonden wort, sal van elck Getijde dat hy vertoest, verbeuren ses Carolus guldens, voor d'een helft tot onsen profijte, en d'ander helft tot profijte van den Officier, daer aen de Executie versocht sal worden, ende daer en boven, sal gehouden wesen den Koopman te betalen sijn schaden ende interesten.

Item, een Schipper, ontfangen hebbende eenig Koopmans Goedt, by Gewichte, ofte by de Mate, sal gehouden wesen 't selve over te leveren in sulcken Gewichte en Mate, als hy dat ontfangen sal hebben: Behoudelick, dat men in 't over-leveren aenschouw nemen sal op de gewoonelijcke lackagie, vallende in 't verschieten van de Granen: ende sullen de Schippers van Dordrecht in 't over-leveren mogen volstaen, daer andere Schippers mede mogen voldoen.

Die van Dordrecht sullen goede toeficht hebben op hare Officiers, om den Koopman te gerieven, ende indien bevonden worde dat eenigh van dien, dies in gebreke ware, sulcks dat die Koopman ofte Schipper redenen hadden omme te Klagen, sullen 't selve straffen ende corrigeren, by privatie van Officien, ende Condemnatie van schaden ende interesten. Ende tot dien eynde sullen oock toeficht hebben, dat de Officiers in sulcken getale gestelt worden, dat de Koopman, oft Schipper, terstondt gerieft sijn magh worden.

Dat de Meters, Telders, ende andere Officiers, van de Koopman, ofte Schipper, niet meer en sullen mogen exigieren, noch oock nemen, dan den Taux hier na verklaert, op Pene van privatie van haer Officie, als voren, ende daer en boven arbitralijcken gecorrigeert te worden.

Ende ten eynde dat de vremde Koopman, ende oock onse Onderfaten, niet geexactioneert en worden met onbehoorlijcke Imposten ofte Arbeydts-loon, soo sullen die voorz. van Dordrecht, voor het Recht van 't Verstaenbelen, dat Excijs, ofte Makelaerdye geheeten wort, ende de hare Officiers, van den Goeden die ten Stapel komen, ontfangen als hier naer volght, ende niet meer.

Eerst

Eerst van Terwe, Raep-zaet, Kool-zaet, Erweten
Blaeuwe ende Witte, komende van boven, ende niet van
Westen, van elck Hoedt twee stuyvers.

Van Rogge, Masteluyt ofte Rogge-meel, van de drie
Hoedt vier stuyvers, ende van minder naer advenant.

Van Garste, Spelte, Boonen, Graeuw-Erweten, Wicken,
ken, Bouckweyt, Lijn-zaet, Mout, ofte Kennip-zaet
van elck Hoedt eenen stuyver.

Item, van de Haver, van de drie Hoedt twee stuyvers.

Welcke Excijfen betaelt sullen worden, by den Kooper
ende Verkooper, elck half ende half.

Soo wanneer eenige van de voorsz. Goeden, binne
der Stede van Dordrecht andermael verkocht sullen wor-
den, soo sal den Kooper gehouden wesen, 't selve Recht
te betalen, ende de Verkooper sal vry zijn.

Ende van de voorsz. Goeden, komende van Westen
als van Antwerpen, Zeelandt, Vlaenderen, of van elders
sal betaelt worden als hier na volght :

Van Terwe, Rogge, Raep-zaet, Kool-zaet, Lijn-zaet,
Erweten, Blaeuwe ende Witte, van 't Hoedt eenen stuy-
ver.

Van Garste, Mout, Spelte, Kennip-zaet, Graeuw
Erweten, Boonen, Haver, ende ander specie van Granen
van 't Hoedt eenen halven stuyver.

De Meters ende Arbeydts-luyden, sullen ontfange
als hier naer volght :

Item, van Terwe, Rogge-meel, Raep-zaet, Kennip-
zaet, Lijn-zaet, Kool-zaet, Spelte, Garste, Mout, van
elck Hoedt een half blancke, de een helft tot laste van de
Kooper, en die ander helft tot laste van den Verkooper.

Van Boonen, Wicken, Erweten, van de drie Hoedt twee
stuyvers, tot laste als voren.

Item, van de Haver, van 't Hoedt een oortjen.

Soo wanneer de Terwe, Rogge, Rogge-meel, Raep-
zaet, Kool-zaet, Kennip-zaet, Spelte, Garste, oft Mout
tot Dordrecht onverkocht opgeleydt wort, ofte dattu
onverkocht van daer Vervoert wordt, sullen de Meter
voor haer recht hebben, voor elck Hoedt een oortjen
't en ware de Schipper dat wederomme voerden tot sijn
Mael-stede, dat houdende op sijnen bodem, in welke
ge

gevalle de Meters daer niet af hebben en sullen, als voren verklaert is.

Van 't Meten van Er weten, Boonen, Wicken, Bouckweyt, ofte Lijn-zaet, dat opgeleydt, ofte Vervoert wort, als voren, van elck Hoedt een half blancke.

Item, van Meten van de Haver, die opgeleydt of Vervoert sal worden, als voren, van de drie Hoedt eenen halven stuyver.

Die van Dordrecht sullen hebben voor den Koop van drie Roeden Rijnsche Wijnen, ende daer beneden, van elcke Roede, houdende thien Dortsche Amen, dertigh stuyvers, die de Verkooper alleen betalen sal.

Ende soo wat Wijnen in eenen Koop verkocht worden boven de drie Roeden, te weten, boven de tweende-veertigh Amen Brabants, daer af sal betaelt worden vier-en-twintigh stuyvers voor de Roede, tot laste van den Kooper, ende Verkooper, half ende half, ende daer boven, den Excijsnaer een Flessche Wijns van twee Stooen, na ouder gewoonte.

Van een Quartier wit Zouts, dat tot Dordrecht te Stavel verkocht wort, sal de Kooper betalen, voor 't recht van den Excijs, ofte Makelaerdye, een half blancke, ende de Verkooper een blancke.

Van vier quartier Zeeuws, die maecten vijf quartier Dordrechts, die Verstapelt sullen worden, sal betaelt worden, voor elck Quartier Dordrechts, negen Duyts.

Van't Meten, sullen de Arbeyders hebben, 't zy dat tot Dordrecht Verkocht ende Vermeten wort, ofte niet, van elck Quartier eenen braspenning.

Item, van grof Zout, sal de Stadt voor haer Recht van Excijs, ende van Makelaerdye hebben, van 't hondert negen stuyvers, ende de Meters van 't hondert acht stuyvers.

Van elcke Kuype Weets, sullen die van Dordrecht voor hen ontfangen twee blancken, tot laste van den Kooper, ende Verkooper, half ende half.

De Meters sullen hebben van elcke Kuype Weets, tot laste als voren, eenen stuyver, uyt gescheyden van Weet, van Westen in Balen komende, daer en sal men niet af betalen.

Van.

Van alle Wefels Hout, Getimmert, ofte Ongetimmert, Eycke Plancken, ende ander Wefels Hout, die ter Stapel behoort, sullen die van Dordrecht geniet van den Pondt groote twee stuyvers, tot laste van de Kooper, ende Verkooper, half ende half.

Item, de Arbeyders sullen hebben van 't Slijck, of uyt den Water 't Hout te Schepe te doen, van elcke Rijns-gulden een blancke, ende van 't gene dat sy luyde sullen schorten aen de Schepen, ofte Schuyten, sullen hebben van den Rijns-gulden eenen halven stuyver.

Als eenigh Hout soo swaer sal zijn, dat de Arbeyder met sijn Takel 't selve niet Schepen en mach, maer met de Kraen in de Schepen geset moet worden, soo sal betaelt worden voor 't Kraen-geldt ende Arbeyden, van den Pondt groote vier stuyvers. Indien de Koopman dat Hout van ondere begeert te besien, ende dat doet Karnten, omme te weten oft onder soo goet is als boven, sal van een Staendaert betalen van Arbeyden vijf stuyvers van een Scha ofte van een Steen-balck eenen stooter ende van een Molen-roede eenen braspenningh, ende van alle ander Hout na advenant, 't welck de Kooper allee betalen sal.

Van 't Meten van Plancken, sal van 't duysent betaet worden eenen stuyver, tot laste van den Kooper, ende Verkooper, half ende half, ende de reste van den Arbeyt dies aengaende, sal een yegelijck mogen Besteden na sijn goet duncken.

Van Drach-hout, 't zy uytten korten, ofte lange Bosch, sal men betalen voor 't Recht van den Excijse oft Makelaerdye, van het duysent vijftien stuyvers, daer van de Verkooper, die 't van Boven af brengt, de thien stuyvers, ende de Koopers vijf stuyvers betalen sullen ende indien 't selve Drach-hout min gekocht wordt daer by den duysent, daer af sal betaelt worden na advenant.

Noch sal de vremde Koopman, die 't voorz. Hout aubringt, tot onderhoudenisse ende makinge vande Plaets daer 't voorz. Hout inne geberght wort, by tijden van Storm ende Onweder, betalen een vierendeel van eenen Hout, 't welck men noemt een Keper Hout.

D

De gesworen Kervers, die dit Hout leveren, sullen hebben van elck duysent Drach-houts thien stuyvers, tot wisse van den Verkooper, ende indien 't min is, naer advenant.

Indien de Koop-luyden die't voorz. Hout van boven af brengen, eenige voordere bewaernisse begeren te hebben van 't voorz. Drach-hout, mogen sy Besteden den Arbeyders, omme toeficht tot haren Houte te hebben, 't zy ofte sy der Stadt Eedt gedaen hebben, oft niet, soo goeden koop als sy kunnen.

Van de Ludix-sparren, korte ende lange, oft Sommers, die tot Dordrecht tot Balcken gereduceert worden, sullen de Kooper ende Verkooper, van elcken Balck betalen een Duyt.

Tot makinge van de Plaetsen daer 't Hout inne gebergt wordt, sal de vrende Koopman betalen van 't hondert Balcken een Paeymentken, 't welck beloopt op die hondert een thiendedeel van eenen Balck.

Als de vrende Koopman sijn Balcken verkocht sal hebben, soo sal hy den gesworen Leveraers betalen van hondert Balcken thien stuyvers, ende van minder geswore naer advenant.

Indien de vrende Koopman sijn Hout niet en kan Verkoopen, ende begeert bewaernisse van den gesworen Leveraers, ende sijn Balcken gestapelt, ofte op malkant geset te hebben, voor Storm ende Onweder, sal betalen voor elcken Balck een blancke, 't en ware sy tot minderen Prijs konden accorderen. Ende sullen die van Dordrecht, den Koop-luyden met Hout al-daer komende, wijzen een gerieffelicke ende bequame Plaetse, daer sy 't Hout naer voorz. Hout bergen ende leggen mogen.

Alle Oeft dat tot Dordrecht te Merckt komt, als Appelen, Peren, Pruymen, Groene Ocker-noten, ende ander Oeft, van waer 't selve komt, ende al-daer verkocht wordt, sal betalen van de Tonne anderhalf Penningh Dordrechts, daer van de Kooper betalen sal eenen Penning, en de Verkooper eenen geheelē Penning.

De voorz. Kerffen sullen betalen Waegh-gelt, als die tot Dordrecht verkocht worden, te weten, van 't hondert wegens een Oort, tot laste van den Kooper, ende

Ver-

Verkooper, half ende half.

De drooge Noten die tot Dordrecht Verköcht ende Verbodemt sullen worden, daer af sal betaelt worden, van de hondert duysent, 't welck genoemt wort een groot hondert, twee stuyvers, ende daer en boven der Kercke totter Fabrijcque behoef, eenen halven stuyver, al't welke sal staen tot laste van den Verkooper alleen.

Voor het Tel-gelt vaa de voorfsz Noten, sal men voor't groot hondert betalen drie grooten, tot laste van den Kooper alleen.

Item, van Sme-kolen, ofte Kalck, sal de Stadt betaelt worden, voor 't recht van der Excijsse, oft Makelaerdye van elck Hoedt eenen halven Braspenning, die de Kooper betalen sal, ende de Meters voor haren Arbeytsloon, voor elck Hoedt eenen halven stuyver, die de Verkooper betalen sal.

Van Hout-kolen, ende Steen-kolen, en sal niet betaelt worden, dan den Arbeydt:

Van Molen-steenen, sal men betalen van 't Pont-groot drie stuyvers, tot proffijte van der Stadt, tot laste van den Kooper ende Verkooper, half ende half.

Van Schaelgien, van Couverdack, ende dat daer aen kleeft, sal men betalen van 't Pont-groote drie stuyvers tot laste van den Kooper ende Verkooper, half ende half. Ende aengaende het Tel-geldt, sal betaelt worden van 't duysent eenen stuyver, tot laste als voren: ende midtsdien sullen de Telders oock gehouden wesen die Schaelgien t'Schepe te leveren, indien dat versocht wort.

Van Yser, ofte Stael, dat tot Dordrecht ter Wage kömt, sal men betalen van 't hondert wegens een Oort, tot laste van den Kooper ende Verkooper, half ende half.

Van de Hoppe, van't hondert Pondt wegens sal betaelt worden eenen stuyver, by den genen die de selve Hoppe verköopt.

Van Runne die tot Dordrecht verkocht sal worden, en sal niet betaelt worden, dan 't Meten-gelt.

Item, van Harst, van 't hondert wegens een Oort, tot laste van den Kooper ende Verkooper, half ende half.

Ende omme dit onverbrekelycken te onderhouden, ende te doen forteren effect tot eeuwigen dagen: soo sal

de

le Schout van Dordrecht (in tijt wesende) als onsen Offi-
cier, als Grave van Hollandt, tot allen tijden, als hy dies
by den Borgemeesteren van wegen der Stadt van Dor-
drecht versocht sal zijn, sijn Dienaers ofte ander Uyt-
leggers mogen senden ende houden op eenige van de
voorsz. Rivieren, omme den genen die tegens dese
Ordonnantien doen oft attenteren sullen, ofte daer te-
gens gedaen oft geattenteert hadd en, aen te mogen halen
met hare Schepen ende Goederen, ende die binnen der
Stede van Dordrecht te doen brengen, omme aldaer ter
justitie gestelt, van hare delicten en mesusen, punitie ende
correctie gedaen te worden. Te weten, voor de eerste
reyse, dat die tegens dese Ordonnantie bevonden sullen
worden gedaen te hebben, eerst ende al voren gehouden
sullen wesen op te leggen ende te betalen, boven 't Recht
van 't verstopelen, de kosten van den Schout ende sijnen
Dienaers gedaen, omme hen luyden aen te halen: ende
daerenboven noch by den voorsz. Gerechte gecondem-
neert te worden inde Boeten van tseftigh Carolus guldens,
by den voorsz. Schout te verhalen aen't voorsz. Schip,
ende oock aen de Koopmanschap, Stapel-Goeden daer
inne wesende. Ende voor de tweede reyse, op Peynen
(boven 't Recht van 't Verstopelen) in de voorsz. onko-
sten, ende verbeurte van hondert ende twintigh Carolus
guldens, te verhalen als voren. Ende voor de derde reyse,
op Peynen van Confiscatie van 't Schip ende Goedt.
Ende soo dickwils ende menighmael, als na de derde rey-
se een Schipper ofte Koopman bevonden ende geconvin-
ceert sal worden, tegens 't Inhouden van desen gedaen
te hebben, sal daer aen tot elcke reyse verbeurē sijn Schip
ende Goeden, als voren. Welcke pecuniele Boeten ende
Confiscatie wesen sullen, voor d'een helft tot Onsen
proffijte, ende d'ander helft tot proffijte van de voorsz.
Stede van Dordrecht. Ende sal dat Gewijsde van dien,
gedaen in conformite van desen, by den voorsz. van
Dordrecht Executie hebben, niet tegenstaende Oppositie
ofte Apellatie, ende sonder præjuditie van dien.

Ende of 't gebeurde dat de Borgemeesteren van Dor-
drecht, den Schout aldaer versochten, omme eenige Uyt-
leggers op de Stroomen te leggen, ende by den selven

be-

bevonden worde niemant tegens dese Ordonnantien ge-
daen te hebben, soo sullen de Kosten van dien gedraget
worden tot laste van de voorsz. Stede alleene. Ende om
me dat elck weten mach't Inhouden van Onser tegen-
woordige Ordonnantie, ende daer af geen ignorantie
pretenderen, soo sullen die van Dordrecht schuldigh
zijn, dese Ordonnantie te doen schrijven in een Tafereel,
ofte Berdt, ende 't selve hangen binnen der Poorte van
den Grooten Hoofde der voorsz. Stede, ende 't selve
Tafereel te doen onderhouden tot allen tijden, al-daer
geschreven sullen wesen d' Articulen van dese Ordonnan-
tie, ende desgelijcks een ander Tafereel op't Stadt huys
al-daer.

Reserverende niet te min aen Ons en Onsen Nakome-
lingen, Grave van Hollandt, d' interpretatie ende verkla-
ringe van de duyfsteriffie die namaels soude mogen ge-
beuren, by verlopen van Stroomen, by veranderinge
van de Koopmanschappen, ofte andersints, by wat
manieren dat wesen moghte. Ende te mogen meerderen
ende minderen na de gelegentheydt van den tijdt ende
exigentie van Onse Saken. Des toirkonden hebben
Wy Onsen Zegel hier aen doen handen. Ghegeven in
Onse Stadt van Brussel, den vierden dagh in Junio,
in't jaer ons Heeren vijftien hondert een-en-veertigh.
Van Onsen Keyser-Rijcke, den twee-en-twintighsten.
Ende van Onse Rijken van Spaengien, ende anderen,
den ses-en-twintighsten. Onder stondt geschreven:
By den Keyser in sijnen Rade, ende geteykent,

VEREYCKEN.

Nader Om eenige opstaende geschillen te ver-
ver- hinderen, vervolghde Periander, hoorende
dragh dat Eustacchio tot daer en toe gekomen
met was, is'er naederhant eenigh verdragh
die van was, is'er naederhant eenigh verdragh
Gor- tusschen die van Gorcum beraemt, aen-
cum. gaende eenige voorwaerden, die in ge-
schil scheenen te staen, en dat volgens die

voor-

voorwaerden. Dat die van Gorcum hun eygen Terwe, Haver, Boonen, Erweten, en Garst, van hun eygen gewas, en andere die sy selfs gekocht hebben; fullen mogen voor by Dordrecht voerē. Mits betalende voor de dry hoedt, Gorcums maet, soo voor Maeckelaerdye, als Meet-gelt, te saemen dry grooten vlaems; en een Volger nemende Schip of Schuyt van Dordrecht, die gehouden sal wesen soo veel vracht tot Dort of onderwegen over te nemen, als den Schipper of Koopman believen sal. Maer alle andere graenen fullen die van Gorcum gehouden zijn tot Dordrecht te verstackelen. Dat sy op de selve wijze in hun eygen, of mede-poorteren Schepen, Zout van het Westen fullen mogen halen, mits betalende de gerechticheyt van Maeckelaerdye, of meet-gelt. Als oock van het Noorden en Westen alle Hout, Wagenschot, Sparren, en diergelijcken, tot hun eygen sleet behoefstigh. Maer geen Kromhout, Kant-hout, noch Eycken plancken, als met een Volger, en de rechten betaelende. Sy mogen oock foodanige Stapel-goederē als tot Antwerpē, in Zeelant, tot Amsteldam, of elders in de Noorder of Wester quartieren gekocht zijn, voor by Dordrecht brengen; mits betalende de helft van de Maeckelaerdyen, het Meet-gelt en Waegh-gelt, en een Volger nemende. Yemant magh oock by eenigh vry goet, dat tot het

X

ver-

verftapelen niet gehouden is, vijf of zes
 facken Meels, en vijf hondert Yfers, son-
 der meer, van het Westen komende, sonder
 Volger, verftapelen of verkoopen, voor by
 voeren; mits betalende, wegen het yfer
 van de zes guldens een ftuyver, en van de
 6. facken meels een halve ftuyver. Alle
 Westersche of Fransche Wijnen voor hun
 eygen slijting en nootdruft sullen fy oock
 sonder eenige belasting mogen voor by
 voeren. Als oock een knye Klaphouts,
 met een duyfent Bodems, of vijftigh stuck
 Rabben, of minder. Oock als die van
 Gorcum niet meer Stapel-goederē in twee
 Schepen geladen hebben, als een Schip
 van Dordrecht fou mogen voeren, sullen
 fy met een Volger mogen volftaen voor
 beyde schepen. Sy mogen oock eenigh
 kleyn getal van Schoof-hout, Hoogh-
 hout, Schuppen-hout, Klompen en Blaes-
 balcken, voor by voeren, tot discretie
 van den Borgemeester van Dordrecht;
 mits betalende den Impoft, indien 'er ee-
 nige opftaet. Als oock 7. 8. 9. of 10. of
 ten uystersten 12. tonnen Oefst, van Ar-
 kelsch gewas, dat tot Gorcum ter Marckt
 gebracht is, doch met verlof van den
 Borgemeester, en betalende voor yder
 Tonne 15. Penningen tot voordeel van
 de Kerck. Tonnen, Horden, Rijs, Tee-
 nen en diergelijcke zijn vry van alle be-
 lastingen. En als tot Dordrecht geen
 Schepen gevonden worden na vereysch
 van

van de Last of Lading van de Stapel-goederen, of dat niemant om redelijck loon volgen wil; soo sal den Borgemeester van Dordrecht daer by tijts in hebben te voorfiē, te wetē, mits taxerende 'tloon van den Volger, of den Schippers van Gorcum toestaende te mogen voort vaeren, sonder Volger of verbodemen. Wel verstaende, dat als dien van Gorcum geoorloft sal werden voorts te vaeren sonder Volger, 'sy als dan het dobbelt van foodanige Makelaerdye fullen betaelen, als voor heen op elcke specien van goederen gestelt is.

Eustacchio roemde dese Voor-rechten de Stadt seer voordeeligh te zijn, en scheen verwondert, dat deselve, hoewel bloeyende, noch niet meer in handel uytmunte. Sy hebben noch, boven dese, het recht van de Munt, vervolghde Periander, het welcke geen andere Steden van Hollant genieten, dat hen door Hartogh Aelbrecht van Beyereren gegeven, en door Johan van Beyereren, Philips Hartogh van Bourgondien, Maximiliaen Roomsch Koningk, Philippus Hartogh van Oostenrijck, Karel de vijfde Roomsch Keyser, Philippus de tweede Koningk van Hispanien, als Graven van Hollant, als oock na-der-hant door Prins Maurits, als Stede-houder, beneffens mijn Heeren de Saten, in het Iaer 1595, en in het Iaer 1633, en soo vervolgens door de Opper-overigheyt bevestight is. Sy hebben hun Waerdijn, welck Ampt tegen-

woordigh door den wel Edelen Heere van Naeldwijck, Out-Borgemeester, bekleet wort; hun Munt-Meester, hun Prevooften, Gefworenen, &c. dewelcke de macht hebben, om alle misdaden, uytgefondert vrouwen-kracht, doodt-slagh, moort, of diefte, door de Munters be- gaen, te mogen straffen. Niemand, als alleen, een vry Munter, vermagh al daer te arbeiden, dewelcke, als oock hun nakomelingen, beneffens hunne goederen (Koopmanschappen uyt gefondert) in Hollant, Zeelandt, en Vrieslandt vry zijn van alle Settingē, Tollen en Bedē, van alle Accijsen van Wijn, Bier, Broot, Vleesch, en alderhande Lijftocht, die sy binnen hun huys met hun Huys-gefin mogen slijten, gelijk oock mede van alle diensten van Oorloge, en nieuwe Tollen; welcke Vrydom sy genieten in aller manieren, binnen of buyten de Munt, werckende of niet werckende. Daer voor moeten sy verbonden zijn tot allen tijden het werck van de Munt by te wonen, achter latende alle andere hantwercken of hanteeringen, al waer het dat sy daer meer voordeel konden by doen. Soodanigh leggen de rechten en verbanden van de Munt.

HET

Het Spa
wanneer

H E T V I I . B O E C K .

Uftacchio had met lijdtsaem-
 heyt dese Dortsche Voor-
 rechten doorlesen en ge-
 hoort, wanneer een koele
 windt, tegen den avondt uyt
 het Oosten wat aenwacke-
 rende, hen besluyten deed, sich na de luwte
 in den Hof te begeven. Sy daer gekomen
 zijnde, en het jonge gefelschap seer besigh-
 fiende, met na Polymythus te luyfteren,
 vraeghde Periander, wat sy voor hadden?
 Polymythus, antwoorde Lydamas, is
 doende, sijn voorgaende mislagen, met een
 aerdige vertelling, weder goet te maec-
 ken, daer in hy belooft heeft, de dapper-
 heydt van de Vrouwen opden hooghsten
 thron te stellen. Ick hoop, antwoorde
 Periander, dat hy daer in geluckiger als in
 sijn voorgaende sal zijn, of anders sagh ick
 geen raedt tot sijn versoening. Polymy-
 thus dan, die alreeds begonnen hadt, be-
 gint weder ter liefde van de nieuw geko-
 mene van voren aen.

*De Vertelling van het Onnoosel
 Overspel.*

Het Spaensche Hof was tot Valladolid,
 wanneer op een van de alderkoutste win-

X 3. ter-

terfche nachten, en omtrent dien tijde van den nacht, wanneer de meefte van de Klooflers, de metten beginnen te luyen, een jongk Edelman, Don Garcias genoemd, uyt een huys quam, daer hy den tijdt met tijdkorting en fpeelen over gebracht hadt. Hy was in de ftraet waer in fijn Herbergh ftont, fonder dat hy, al-hoe-wel den nacht feer duyfter was, eenigh toortslicht by fich hadt, het fy dat fijn Lacquay de fijne verloren hadt, of dat hy een man was, die daer niet veel na vraeghde: wanneer hy fchierlijck een deur fagh openen, en een perfoon daer uyt ftooten, met fulck een gewelt, dat fy aen de andere zijde van de ftraet voor fijn voeten nederviel. Indien hy daer over feer verwondert was, hy was het noch meer, wanneer hy, defe mishandelde de handt willende geven, om op te helpen, bevandt dat het een vrouw in het hembde was, blijvende leggen weenen en fuchten, fonder de alderminfte begeerte te toonen om op te ftaen. Hy twijfelde terftondt of fy wel feer gequetft fou zijn, en hebbende haer, met hulp van fijn dienaar, op de been geholpen, vraeghde haer, of hy yets tot haren dienft konde doen? Ghy kondt my mijn leven en mijn eer behouden, antwoorde hem defe onbekende, met een ftem die door haer hicken en fuchten was afgebroocken. Ick bidde u, vervolghde fy, by defelve Edelmoedigheydt, dewelcke u behulpfaem aen mijn on-

ongeluck gemaect heeft, dat ghy my er-
gens onder dack helpt, in sulcker voegen
dat het niemandt als u, en dese, van wel-
kers trouw ghy verseeckert zijt, bekent
zy. Don Garcias deckte haer met sijn man-
tel, en bevelende sijn dienaer haer te hel-
pen voortgaen aende eene, gelijk hy
deedt aen de andere zijde, quamen sy wel
haest aen sijn Herbergh, daer sich een yder
al te rust begeven hadt, behalven een
dienstmaeght, die, de deur openende, niet
deedt als knorren en morren, om dat men
haer soo lang hadt laten opwachten. Maer
den lacquay gaf haer geen antwoordt, als
met het uytblasen van de kaers, het wel-
ke haer, terwijl sy de selve weder gingk
ontsteeken, duysent scheldtwoorden te-
gens hem deed uytbraken. Ondertuffchen
leyde, of eerder droegh, Don Garcias dese
bedroefde Vrouw op sijn kamer, dewel-
ke op de eerste verdieping was, alwaer hy,
wanneer sijn dienaer licht gebraght had,
een van de schoonste Vrouwen van geheel
Spangien sagh, het welcke hem op een
tijdt verliest en medelijdigh maeckte.
Haer bruyt hayr swierde met geestige
krullen om haer voorhoofd, al-hoe-wel
een weynigh in onorden, en bedeckte ten
deelen haer schoon aengesicht en haer vol-
maeckten hals. Haer oogen waren vol
tranen, haer armen, handen, hals, en voorts
haer geheel schoon lichaem vol stramen,
buylen, en blaren, als of sy wel een bet met

een ſtegel-reep, draeg-bant, of diergelijck
tuygh gegeefelt was. Indien Don Garcias
verwondert was een ſoo ſchoonen ſchep-
fel te ſien, ſy was niet minder verbaeft,
ſich ſelven in het gewelt van een jongk
Edelman te ſien, die wel ſcheen niet bo-
ven de 25 jaren out te zijn. Hy vermerck-
te haer verbaeſttheyt, en dede ſijn beſt haer
te doen gelooven, dat ſy niet te vreeſen
hadt, voor een Edelman, die ſich ſelven
ſou geluckigh achten, in haer dienſt te
ſterven. Ondertuſſchen maecte ſijn die-
naer een kleyn vyer van koolen, gelijk
men in Spangien gewoon is; en hy leyde
ſchoon lywaet op het bedde van ſijn Mee-
ſter; dewelcke hebbende deſe bedroefde
onbekende goeden nacht gewenſcht, haer
in het beſit van ſijn kamer liet, daer hy
de deur wel vaſt van toe floot, en gink
leggen by een Edelman van ſijn vrienden,
onder ick weet niet wat voor-geven, die
in het ſelve huys ter herberge lagh. Hy
ſliep ongetwijfelt beter als ſijn gaſtinne,
die niet liet den geheelen nacht met
ſchreyen door te brengen. Den dagh aen-
gekomen zijnde, kleede ſich Don Garcias
ſoo koſtelijck en net als hy konde, gink
aen de deur van de kamer ſtaen luyſteren,
daer hy de arme Jongkvrouw noch hoorde
kermen en klagen. Hy maecte geen ſwa-
righeyt binnen te gaen; maer ſoo haeft als
ſy hem ſagh, begoft ſy meer als van te vo-
ren te weenen en te kermen. Ghy ſiet hier,
ſeyde

seyde sy terstondt tegen Don Garcias, een Vrou die op gisteren de geachtste was van geheel Valladolid, en heden in de uysterste schande, en een erbarmelijcke staet gevallen is; om soo veel medelijden in de herten te wercken, als sy voor desen afgunst gedaen heeft. Maer hoe groot mijn ongeluck oock magh zijn, vinde ick de onderstandt, dewelcke ghy my hebt gedaen, soo groot en tijdelijck, dat hetselfe ongetwijfelt eenige verlichting en reddering mijn ongeval sal kunnen toebrenghen; indien ghy my soo gunstigh sult geweest hebben, dat ghy my tot aen den avont uw kamer vergunt, en als dan, of in een draegstoel, of in een Karos, in een seecker Klooster, het welcke ick u noemen sal, voeren laet. Maer, vervolghde sy, na al dese alreeds ontfangene weldaden, derve ick u noch dese afvergen, namentlijck, dat ghy de moeyten gelieft te nemen, om aen mijn huys te gaen vernemen, hoe het aldaer gestelt en gelegen is, en wat men in het Hof, en door de Stadt spreeckt van dese ellendige en ongeluckige, die ghy soo Edelmoedighlijck beschermt hebt. Don Garcias, met de volvaerdigheyt van een man die alreeds begoft te minnen, nam aen haer in alles te gehoorfamen, en te gaen waer sy wilde. Sy deed hem de behoorlijke aenwijfing, en hy liet haer, om sijn last te volbrengen, in soo veel droefheyt, dat sy op nieuw soo seer bestondt te jammeren, als

of sy eerst begoft. Hy was nauwelijcks een uur uyt, en weder by sijn bedroefde Gastinne komende, die hem siende, eē gebaer bestondt te maken, als of sy alreeds hadde geweten dat hy haer quade tijding braght. Me-vrou, seyde hy, indien gy Eugenia, de huysvrouw van Don Sanche, zijt, heb ick dingen vernomen, daer u ten alderhoogsten aengelegen is. Eugenia, seght men, is wegh, en Don Sanche is in handen van het Gerecht, beschuldicht over de moort van Don Louis, sijn broeder. Don Sanche, is onnoosel, seyde sy, ick ben de ongeluckige Eugenia, en Don Louis was den meesten booswicht die oyt geweest is. Haer suchten en hicken, het welcke weder met groot geweld begoft, liet haer niet toe meerder te spreecken. Maer gelijk al het geen geweldigh is, selden lang duurt, soo geviel het oock dat de droefheyt van Eugenia sich mede een weynigh begoft te matigen. Sy drooghde haer tranen af, en suchte niet meer met sulck een geweld als te voren, en hernam haer redenen op dese maniere: Het is niet genoegh dat ghy den naem en staet van dese ellendige, die ghy binnen soo korten tijdt soo veel goets gedaen hebt, weet, maer ghy sult oock de bysonderheden van haer leven moeten hooren, en door soodanigh vertrouwen bekennen, hoedanigh de verbintenis is, waer mede ghy my verbonden hebt. Ick ben, vervolghe sy, uyt een van de voornaemste

n aemste Huyfen van Valladolid, rijck, en met schoonheyte genoegh om niet ydel te zijn geborē. Al dese hoedanighede konden niet minder als my veel Minnaers verwecken, onder de welcke dese twee Broeders, Don Sanche en Don Louis, de voornaemste waren. Maer of dese twee Broeders malkander in staet, persoon, en liefde genoegsaem gelijk waren, verklaerden sich evenwel mijn vrienden tot voordeel van Don Sanche, die de oudtste was, gelijk oock mijn genegentheydt hun verkiesing volghde, en my geheel aen een man overgaf, die alreeds veertigh jaren voorby was; die evenwel door sijn soeten aerdt, en de grooten yver, dewelcke hy hadt om my te behagen, sich soo diep in mijn hart indrong, als eenigh ander, die my in jaren gelijker was, sou hebben kunnen doen. De twee broeders, al-hoe-wel sy mede-vryers te samen waren geweest, leefden daerom niet te min vreedtsaem te samen. Hun huysen waren aen malkander, soedanigh, dat sy maer een huysing schenen te zijn, nademael de muur, dewelcke hen van malkander scheyde, een deur hadt, die, met gemeene toestandt, noch aen de een noch aen de andere zijde gesloten wiert. Don Louis ontfagh sich niet voor sijn broeder, om my deselve plichten te bewijfen, dewelcke hy gewoon was, terwijl hy sijn medevryer was. En Don Sanche, diens liefde

door het genot vermeerderd was, wist hem sijn galanteryen, en minne-plichten danck. Hy noemde my self de Meesterse van sijn Broeder, die van sijn zijde een waerachtige min voor een geveynsde deedt doorgaen, en dat met sulck een beleyt, dat ick 'er self door bedrogen wierdt. Eyndelijck, na dat hy my gewoon gemaect had, hem van sijn liefde te hooren spreekken, in tegenwoordigheyt van een yder; begoft hy my in het bysonder daer oock mede aen te tasten, en dat met sulck een onhebbelijcke aendringenthey, en soo weynigh aensiens, dat ick nu niet meer van sijn godtloose liefde twijfelde. Hoe jongk ick oock was, soo hadt ick evenwel voorsichtigheyt genoegh, om hem te doen gelooven dat ick al het selve noch al voor veynserye aennam. Ick nam in boert op al het gene hy my in ernst seyde, en hoewel ick noyt grammer ben geweest, als doe wederhielt ick my evenwel, ten besten dat ick konde, om mijn gelaet niet te verliezen. Hy wierdt daer over te meer verweckt, in de plaets van sijn voordeel daer mede te doen. En my aensiene met oogen, dewelcke sijn onbehoorlijcke drift genoeghsaem te kennen gaven, seyde: Neen, neen, Me-vrouw, ick veyns al minder zedert dat ick u verloren hebbe als ick deed wanneer ick noch op u te hoopen hadt. En al-hoe-wel uw gestrengheyt groot genoegh is, om u wel haest van een
 lief-

liefde te verlossen, die u soo hatelijck is, hebt ghy my evenwel soodanigh het lijden gewoon gemaect, dat ghy het noyt, beter sult kunnen zijn. . . . Om my noyt meer alleen by u te vinden, viel ick daer tusschen in, wanneer een van mijn gevolg in mijn kamer komende, hem verhinderde sijn ongebondentheyte verder uyt te breyden, en my mijn misnoegen te toonen. Doch ick was daer na blijde dat ick het niet gedaen hadt, ter oorfaeck van mijn man, hopende dat desen snooden metter tijdt leeren sou, my minder te beminnen, en meerder te achten. Maer hy gingk al vort voor de werelt te veynsen, en my in het bysonder moeyelijck te vallen. Ick diende my van al mijn gestrengheydt die ick konde by halen, om hem te doen afschricken, ja selfs soo verre, dat ick hem dreygde, sijn Broeder alles te kennen te geven. Ick bad hem; ick weende; ick beloofde hem te beminnen als broeder; maer hy wilde bemint zijn als Minnaer. Eyndelijck, nu geleden, nu qualijck gehandelt, en altoos even vierigh beminnende, sou hy my de ongeluckighste vrouw van geheel Spangien gemaect hebben, indien mijn gewisse, het welcke my self van de minste gedachten niet overtuygen konde, het selve hadt willen toelaten. Maer ten laetsten, mijn deught, die sich selven tot daer-en-toe soo wel tegen sulck een gevaerlijcken vyant hadt weten

te beschermen, verliet my, om dat ick haer verliet, en ick verriedt mijn selven. Het Hof quam tot Valladolid, met al haer Hoffelijckheden. En gelijk als alle nieuwe dingen behaeghlijk vallen, soo was het oock dat onse Vrouwen in de Hovelingen sagen, het geen sy noyt in de braefste van de Stadt hadden kunnen vinden. Gelijk sy weder, van hun zijde, hun uytterste best deden, om sich ons behaeghlijk te maecten, die sy misschien al voor verwonnen en ingenomen hielden. Onder de Ridders van het hof, om aldaer van hun diensten vergelding te ontfangen, was mede een Portugees, Andrade genoemt, die sich, door sijn kloecke geest en braef gelaet, boven al de andere aenmerckelijck maecte. Hy hadt geen groote middelen, maer het speelen maecte hem meester van die van anderen, en sijn winst deedt hem soo heerlijk voor den dagh komen, als de machtighste van het Hof. Ick was ongeluckigh genoegh om hem te behagen, en wanneer mijn ydelheydt, en de teeckenewelcke hy my toonden, my hadden de inbeelding gegeven, dat ick sijn genegentheydt gewonnen hadt, geloofde ick, dat ick de geluckighste van alle vrouwen was. Ick sou u qualijck konnen te kennen geven, hoedanigh by sich selven beminnelijck wist te maecten, en hoe overtolligh ick hem liefde. Dien soo goeden, soo eerbiedigen man, dien ick getrouthadt,

hadt, wierdt my wel haest soo verachte-
lijck als hatelijck, en Don Louis noch
meer als hy oyt voor heen geweest was; en
niet kon my behagen als Andrade: jae ick
beminde niet als hem, en wanneer ick
hem niet sagh, maecte ick al de werelt
verbaest door mijn ongerustheyt. Die van
sijn zijde was niet minder, jae soodanigh,
dat zijn genegentheyt tot het spel, voor
die van my te beminnen en te dienen,
wijcken most. Zijn geschencken wonnen
mijn dienareffen wel haest, en zijn brieven
en veersfen mijn uysterste wil, gelijk al zijn
avond- en morgen-speelen al de getrouw-
de mans van onse wijck nadencken
maecten. Eyndelijck, hy besprong my
soo wel, en ick verweerde my soo qua-
lijck, dat ick my ten laetsten overgaf. Ick
beloofde hem aldat ick hem geven kon,
en wy hadden geen bekommernis, als
over bequame plaets en uure. Mijn man
wierdt tot de jacht genoodight, daer hy
veel dagen mede besigh most zijn. Ick
liet dit mijn lieven Portugees weten, en
wy beraemden onse by-een-komst op den
selven nacht, wanneer mijn man des daegs
vertrecken sou. Ick had aengenomen op
seeckere uure de achter-deur van onsen
Hof open te laten, en onder schijn van de
koelheydt van den nacht te willen genie-
ten, deedt ick in een kleyn houten kamer-
ken dat aldaer staet, en rondt som open, en
van Orangie-boomen en Eglantieren om-
cin-

cingelt, een leger-bedde decken. Mijn man dan vertreckt uyt de Stadt, en dien dagh docht my den langsten te zijn, die ick van al mijn leven doorgebracht hadt. Den nacht gekomen, en het bedde door mijn Dienareffen toegemaect zijnde, hieldt ick my voor hen, als hadt ick grooten lust om te slapen: waer door sy, soo haest als sy my ontkleedt hadden, sich mede te bedde begaven, behalven een Kamenier, die kennis van mijn liefde hadt. Nauwelijcks hadt ick my te bedde geleght, en mijn Kamenier de deur van het huys aen den Hof uytkomende toegeslooten, wanneer mijn Dienareffen my quamen aensseggen, dat mijn man gekomen was. Ick hadt even tijdts genoegh om de achter-deur van den Hof, die ick voor Andrade open gelaten hadt, weder te doen sluyten, wanneer mijn man by my quam, die my met de meeste vriendelijckheyt van de werelt bejegende; maer ghy kondt wel bedencken hoedanigh ick hem onthaelde. Hy feyde my, dat hy gedwongen was geweest weder te keeren, om dat den Edelman, die hem ter jacht hadt geleydt, van sijn paert gevallen was, en sijn been gebroken hadt; en begoft daer op mijn verkiefsing, van dese aengename slaep-plaets, te prijzen seggende, dat hy met my daer den nacht wilde doorbrengen. Hy deed sich terstont ontkleeden, en leyde sich by my. Al dat ick doen konde, was, soo veel mooghlijck was,

was, de ongenoechte, die ick door sijn onverwacht wederkeeren ontving, te bedecken, en door afgedrongen vriendelijckheden te doen gelooven, dat de sijne my aengenaem waren. Andrade ondertusschen quam op de gestelde tijdt en plaets, en hebbende de poort gesloten gevonden, die hy hadt gemeent dat open sou hebben geweest, klom, door hulp van sijn Dienaer, over den muur van den Hof, daer hy wel gehoopt hadt den nacht met my over te brengen. Hy heeft my daer na geseght, dat hy dit voornamentlijck bestondt, uyt minnyver, meenende dat een ander sijn plaets ingenomen hadt, die hy voorgenomen hadt, soo wel als my, na dat hem de gramschap als toe deed voornemen, te handelen. Hy komt dan na het kamerken toe, maeckende soo weynigh gerucht als mooghlijck was. De Maen schein seer klaer, waer door ick hem wel konde sien in komen, het welke my seer verbaest maecte, en hem deed toewencken, dat hy vertrecken sou. Hy konde ten eersten niet wel sien, of die gene, die by my lagh, mijn man, of yemandt anders was; maer siende in mijn gelaet meer vrees als ontsteltenis, en schaemte, en op de tafel het kleet en de pluymen, die hy mijn man dien selven dagh hadt gesien aen te hebben, en die soo bysonder als aenmerckelijck waren; twijfelde hy niet of ick lagh by Don Sanche, die hy geruster slapen sagh, als eenigh vreemt

vreemt Minnaer sou hebben konner
doen. Hy evenwel liet niet na, by het bed-
de te komen, en my een kus te ontsteelen,
het welcke ick hem niet verhinderen
konde, uyt vrees, van mijn man wacker te
maecken. Hy wilde my niet langer in dese
benauwtheit laten, maer gingk heen, hef-
fende de oogen nae den Hemel, zijn
schouderen ophalende, en geraeckte
langs den selven wegh weder uyt, waer
langs hy ingeraeckt was. Des morgens
ontfing ick een brief van hem, die vervult
was met de treurighste klaghten die ick
oyt gehoort heb, beneffens een geestigh
veers, tegen de Tyranny der Mannen. Hy
hadt het overige van den nacht besteed tot
het maecken van deselve, gelijk ick den
geheelen dagh met het lesen van de selve
doorbroght. Het gevaer dat wy geloopen
hadden, deedt ons niet eens te meerder
omfien, noch vreesen weder yets anders
aen te vangen. Maer indien ick van selven
niet genoeghsaem daer toe genegen was
geweest, noch door de brieven en schriften
van Andrade daer toe opgeweckt was ge-
worden; het aenraden en aendringen van
mijn Kamenier sou machtigh genoegh
hebben geweest my daer toe aen te voeren;
foodanigh was die tot gunst en voordeel
van Andrade. Sy derfde my wel tegemoet
voeren, dat ick hem wel weynigh most
beminnen, dewijl ick soo vrees-achtigh
was; en sprack met fulck een nadruck
van

van zijn liefde tegens my, als of sy self aen den een of den anderen Minnaer haer negentheynt uytgedruckt hadt; het geen my deed bemercken, dat sy niet onervaren in de konst van minnen was. Ick hadt my voor foodanigh vleyen moeten wachten, en sulck een schadelijck geselschap schouwen; maer wat is het, ick wilde mijn selven verderven, en indien sy deugdelijcker was geweest, sou ick haer mischien minder vertrouwt hebben. Eynelijck, sy braght my soo verre, dat ick toefstondt Andrade in een Garderobbe, of kleerkamer, by mijn kamer staende, te ontfangen, daer sy alleen sliep, met besluyt, dat soo haest als mijn man in slaep sou zijn, sy sich in mijn plaets by hem leggen sou, tusschenwijl ick den nacht met Andrade sou doordoorbrengen. Dit wierdt dan alsoo bestelt, en Andrade wierdt in de kleerkamer verborgen. Mijn man viel in slaep, en ick maecte my vaerdigh om by Andrade te gaen, en dat met sulck een ontsteltenis, als een persoon hebben magh, die doordoor groot verlangen, en vrees gedreven wordt; wanneer een schrickelijck geluyt in mijn ooren sloegh, en mijnen man wacker maecte, waer op wy de kamer alreeds onloevol roock, en door de glafen het flickeren van den brandt sagen. Een swartinne, die in de koocken arbeyde, had, na dat sy haer ondroncken gesopen hadt, daer den brandt ingebracht, het welcke men niet eer gewaer

waer wiert, voor dat het drooge hout, so
van de koocken, als de stal, daer na by
staende, daer door aengesteecken wierdt,
het welck terstondt na de deelen van ons
vertreck begoft over te gaen. Mijn man
was van een yder seer bemint, waer over
terstondt het geheele huys vol nabuuren
was. Mijn schoon-broeder Don Louis,
die het gemeen gevaer het alderverigh-
ste maeckte, was het eerste met sijn volck
om ons te helpen, in de weer. Hy, gedreven
door sijn genegentheyt, vloogh midden
door de vlammen heen, die nu de trap al
begosten aen te tasten, in mijn kamer. Hy
was in het hembde, en hadt niet als sijn
nacht-rock aen, waer mede hy my be-
deckte; en hebbende my in den arm geno-
men, meer doot als levende, ter oorsaeck
van het gevaer daer Andrade in was,
meer als van mijn eygen, bracht hy my
door de gemeene deur in sijn huys, en ley-
de my in sijn bedde, alwaer hy my liet in
de bewaring van eenige van sijn Diena-
ressen. Ondertusschen mijn man, en al-
de andere die hem te hulp gekomen wa-
ren, deden soo veel, dat het vyer gebluff
wierdt, na dat het al veel schade gedaen
hadt. Andrade konde sich lichtelijck in
dese verwarring redderen, soo dat hy on-
bekent wech geraeckte, en nauwelijcks
is de vreught te gelooven, dewelcke ick
ontfong, wanneer Marine, mijn Kame-
nier, my die boodtschap braght. Hy
schreef

schreef my des anderen daeghs hondert
sotternyen, daer ick soo sot mede was te
lesen, als hy geweest hadt te schrijven.
En alsoo onderhielden wy ons onderling
verlangen vast op, met malkander brieven
overen weder te schrijven. Na dat men
al de schade, die het vyer ons gedaen hadt,
weder herstelt, en ick het huys van Don
Louis weder voor het mijne verwisselt
hadt: hadt Andrade niet veel moeyten om
my te bewegen, noch eenmael den selven
wegh te besoecken; dewelcke hy meende
dat hem nu niet als door een ongemeen
voorval gemischt was. Den selven nacht,
dewelcke wy tot onse by-een-komst bestelt
hadden, geviel het, dat een Ridder, een van
mijns mans beste vrienden, sich genoodt-
saecht vondt, (ter oorsaek van een ge-
vecht, het welcke hy gehadt hadt) een
schuyl-plaets te soecken, waer over hy
sich by seeckeren Ambassadeur begaf:
maer alsoo hy sich aldaer niet te seecker
bevandt, most hy sich nootsaeckelijck el-
ders soecken te verbergen. Mijn man
braght hem heymelijck in ons huys, en
nam soo self de sleutel van de poort aen de
straet, dewelcke hy in sijn tegenwoordig-
heyt deedt toesluyten, uyt vreesse dat den
een of den anderen botterick van een die-
naer moght komen te ontdekken, dat 'er
yemandt in sijn huys verborgen was.
Wanneer dese ordere, tot mijn groote ver-
baestheyt, alsoo bestelt was, liet Andrade
het

het gewoonlijk teecken op de straet hooren. Marine dat vernomen hebbende, begaf sich aen een laegh getraly, en deedt hem weten, dat hy noch een weynigh vertoeven sou. Wy hielden met malkander daer op krijghsraet; waer over sy hem met weynigh woorden gingk te kennen geven, en dat met de meeste stilligheyt die haer mooghlijck was, dat 'er weêr een nieuwe verhindering gekomen was; stellende hem evenwel voor, dat hy noch een wijl vertoeven sou, tot dat al het volck te bedde was, om door een kleyn veynster, het welke sy hem openen sou, in de kooken, die heel laegh stondt, in te komen. Daer was niet het welke Andrade swaer of gevaerlijck schein, wanneer hy slechts sijn liefde konde vernoegen, waer over hy sich genegen toonde sulcks te onderstaen. Mijn man ondertusschen deedt sijn vriend te bedde gaen, en begaf sich oock, na mijn voor-beelt, vroegh te slapen; gelijk oock al ons huysgesin het selfde deedt. En Marine, wanneer sy geloofde dat al de werelt nu in slaep was, opende de kleyne veynster voor Andrade, die met weynigh moeyten daer een gedeelte van sijn lichaem door kreegh; maer soo onvoorsichtig, en ongeluckighlijck, dat, na veel gewelts (het welke hem meer hinderde als vorderde) gedaen te hebben, hy omtrent den middel tusschen de traelien vast bleef, sonder voorwaerts of achterwaerts te kunnen geracc-

raecken. Sijn Dienaer konde hem in het minste geen hulp bewijfen, gelijk oock Marine, sonder yemandt anders by haer te hebben, niet konde doen. Sy dan gingk heen, om een van de dienstmaeghden wacker te maecken daer sy vriendtschap mede hielt, tegen dewelcke sy seyde, dat 'er eenen, haer vryer, die sy seer beminde, dewelcke sy door de koocken-veynster hadt willen in laten, vast geraeckt was, sonder dat sy hem konde helpen; haer biddende de handt te willen leenen. Dit deedt de ander gewillighlijck, maer by gebreck van een hamer, of eenigh ander yferwerck, sou de bystant van dese twee vroulieden vruchteloos zijn geweest, indien hy self om sijn pongiaert niet hadt gedacht, daer sy sich soo bequamelijck mede wisten te dienen, dat, na veel moeyten en arbeyts, de tralien uyt de muur geraeckten. Ingoe voegen Andrade van de schrickelijcke vrees, in de welcke hy geweest was, van, indien hy daer betrapt wiert, ten minsten voor een dief of roover gehouden te worden, verlost wiert. Dit evenwel konde niet met soo weynigh geruchts niet geschiedē, of een van onse Dienaers quam het te hooren, die daer over het hoofd uyt het veynster steeckende, Andrade sagh, die niet met de tralien, noch aen sijn lichaem gewillijck een riem vast hangende, gingk loopen, soo veel als hy konde, van sijn dienaer gevolght zijnde. De gebuuren en ons volck

volck riep, houdt den dief, houdt den dief; maer sy hadden de voorbaet : altoos daer wiert geen twijfel geslagen, of de dieven hadden door de koocken willen inbrecken, daer men de tralien uytgenomen sagh. Ondertusschen quam Andrade in sijn huys, daer hy het yser most laten afvijen, alsoo het hem onmooghlijck was, daer anders uyt te geraecken, wat moeyten sy deden. Dit derde voorval maecte hem seer ongesint, gelijk ick naderhandt vernam : voor my, ick nam het heel anders, en meende; terwijl Marine, vol verbaestheydt noch zijnde, my het verhael daer van deedt, my sieck te lachen. Evenwel liet ick niet, soo wel als Andrade, een groot ongenoegen in al dese ongeluckige of misluckte aenslagen te nemen. Maer evenwel, in de plaets van te verkoelen, en af te nemen, nam onse begeerte meer en meer toe; waer over wy niet langer konden wachten, om een andere proef te doen, als dien dagh, die na dit vermaeckelijck voorval quam. Mijn man was toen in de Stadt gegaen, om de saecken van sijn vrient te bemiddelē, waer mede hy sich, na alle schijn, den geheelē dagh fou verlet en onledigh vinden. Ick sandt Marine na Andrade, die niet verre van ons huys woonde. Sy vandt hem in sijn bedde, noch seer vermoeyt van den arbeydt die hy den vorigen nacht gedaen hadt, en soo misnoeght over al dese ongeluckige voorvallen, dat Marine

rine daer eenighsins over t'ontvreden
wiert, fiende met welck een koelheyt hy
de voordeelen aennam, dewelcke fy hem
uyt mijnen naem deed, en om dat hy soo
weynigh yver toonde, om my te komen
vinden, al-hoe-wel fy hem genoegh voor-
felde, dat de gelegenthey, dewelcke sich
aenboodt, niet verloren, maer aengeno-
men most worden. Eyndelijcke evenwel
hy quam my vinden, en ick ontving hem
met soodanigen vreught, als een persoon
sou kunnen toonen, die t'eenemael inge-
nomen is. Ick was soo verblindt, dat ick
minder bemerckte als Marine, hoe koel
hy my onthaelde, al-hoe-wel het maer al
te blijckelijck was. Mijn vriendelijckhe-
den, ten laetsten, trocken de sijne oock, de
welcke nu soo verre quamen, als by na het
hooghste te bereycken, wanneer Marine,
die om welstaens wil uyt de kamer gegaen
was, met verbaesthey, weder daer in quam,
seggende, dat mijn man daer was. Sy
braght Andrade in de kleeer-kamer, zyn-
de hy meer doodt als levende, en vry meer
verschrickt als ick, daer ick ruym soo
veel oorfaeck daer toe hadt, als hy. Mijn
man hadt noch yets aen sijn volck te be-
lasten gehadt, aeler hy in mijn kamer
quam, welcken tijdt my wel te pas quam
om wat te bekomen, en Marine om
een groot koffer ledigh te maecken, en
Andrade daer in te leggen. Nauwelijcks
was dit soo bestelt, wanneer mijn man in

Y de

de kamer quam, en hebbende niet anders als in het voorby gaen my eens gekuft, in de Garderobbe of klee-kamer gingk, daer hy een Comedie of Blyspel vandt leggen, daer hy in begoft te lesen, alsoo hy daer een plaets gevonden hadt, die hem behaeghde; en dit lesen sou misschien noch lang geduurt hebben, indien ick, door raedt van Marine, niet in de klee-kamer was gegaen, daer ick hem het lesen verhinderde, en bewoogh met my in mijn kamer te komen. Maer mijn ongeval bleef daer niet by. Don Sanche, siende dat ick, ongerust en vol gedachten was, gelijk ick wel reden hadt, wilde, door sijn vrolijckheydt, mijn ongenoeghte en swaermoedigheydt versetten. Noyt deedt hy meer moeyten om my te behagen, en noyt behaeghde hy my minder. Ick badt hem uyt mijn kamer te gaen, veynsende grootte begeerte om te slapen te hebben. Maer door een ontijdelijcke vermaeckelijckheydt, die als doe buyten ordinaer was, wilde hy my, self in mijn weêr-wil, geselschap houden, gelijk hy een lange wijl deedt: maer hoe vermaeckelijck hy sich oock konde aenstellen, braght hy my niet als ongeneughte toe; soo dat ick ten laetsten gedrongen wierdt, hem vriendelijcker wijze uyt te jagen. Soo haest als Marine de deur gesloten hadt, liep ick na de klee-kamer, om onsen gevangen te verlossen. Marine opende het koffer met ter haest,

en

en meende te sterven van schrick, gelijk ick mede, wanneer wy Andrade sagen leggen sonder beweging, en sonder pols, gelijk een mensch die doot is, gelijk wy oock in der daedt meenden dat hy was. Oordeelt nu eens in wat grooter benauwtheyt wy beyde waren; ick huylde, trock my het hayr uyt het hooft, en maecte al het misbaer van een wanhoopigh mensch, ja ick geloof dat ick moets genoeg sou gehad hebben, om den pongiaert van Andrade my in het hart te boorē, indien mijn uytsteekende droefheyt my niet soo flauw gemaect hadt, dat ick gedwongen was, my op het bedde van Marine neder te werpen. Dese Dochter, hoewel ten alderuytsterste benauwt, behielt evenwel meer oordeel als ick, in ons gemeen ongeluck, en poogde daer hulp-middelen toe te beschicken, daer ick, soo swack zijnde, geen raedt toe sou geweten hebben. Sy seyde my, dat Andrade misschien maer in een flacute was, en dat een Heel-meester, of door een aderlating, of eenig andere hulpmiddel, hem misschien wel weder tot sich selven sou doen komen. Ick sagh haer aen, sonder haer te antwoorden, alsoo mijn smarte my de spraeck benam. Sy wilde geen tijdt verliezen over dit beraedtslaen, maer gingk heen om te doen het geen sy voorgeslagen hadt. Maer soo haest als sy de deur hadt open gedaen, om uyt te gaen, quam 'er mijn schoon-broeder Don

Louis in ; welck tweede ongeval ons noch
 verschrickelijcker was , als het eerste.
 Indien al het lichaem van Andrade , het
 welck daer voor sijn oogen lagh , ons niet
 overwonnen hadt , de ontfeltenis van onse
 aengesichten , sou ons ten vollen verraden
 en ontdeckt hebben , dat wy vreemde en
 feltfame dingen hadden uyt te voeren , het
 welke hy , als Schoon-broeder en Minnaer ,
 sou hebben gefocht door alle middelen uyt
 te vinden. Het was dan noodigh voor my ,
 my voor sijn voeten neder te werpen , die
 ick soo menighmael voor de mijne gesien
 hadt ; en , vertrouwende op de liefde de-
 welke hy my droegh , en op de Edelmoed-
 digheyt van sijn aerdt , die onscheydelijck
 by een recht Edelman moet zijn , al wat
 my het liefste en waerdste was , in sijn wil te
 stellen. Hy wilde my met geweld doen
 opstaen , maer ick wilde niet , en vertelde
 hem , soo veel mijn tranen en hicken wil-
 den toelaten , het jammerlijck toeval , dat
 my gebeurt was ; waer over ick niet twij-
 felen kon , of hy was in sijn gemoet ten al-
 derhooghsten verblijdt. Don Louis , ver-
 volghde ick , ick bidt voor als nu u Edel-
 moedigheyt niet , om my langer in het
 leven te behouden , mijn ongeluck
 maect my het selve hatighlijck genoegh
 om my kracht te geven , my dat selve te
 benemen ; indien ick niet vreesde , dat mijn
 wanhoop tot achterdeel van mijn eer sou
 uytgeleght worden. Van het welke die
 van

A R C A D I A: 309

van Don Sanche, als oock sijn leven on-
 scheydelijck zijn. Ghy mooght gelooven,
 dat de versmading, dewelcke ick van u
 gehadt heb, meer de uytwerckfelen van
 mijn afkeer, als van mijn deught geweest
 zijn; ghy mooght u verheugen in mijn on-
 geval, en self my aen uw wraeck opofferen;
 maer evenwel soud ghy my geen misdaet
 derven verwijten, die ghy my self hebt
 gefocht te leeren; gelijk ghy oock niet
 minder als toelating kont hebben voor die
 gene, die u soo veel toegelaten heeft. Don
 Louis liet my niet meer spreekken. Ghy
 fiet, Mc-vrouw, seyde hy, dat gy te recht
 gestraft zijt, om dat ghy soo quaden ver-
 kiesing in uw liefde en haet gedaen hebt.
 Maer hier is geen tijdt te verliezen, om u
 te doen sien, u verloffende uyt de benaut-
 heyt in de welcke ghy zijt, dat ghy geen
 beter vriendt als Don Louis in de werelt
 hebt. Hy liet my daer mede, en quam, een
 oogenblick daer na, met twee mannen,
 van de sulcke, die hun kost winnen met ar-
 beyden, en met lasten te dragen, die hy door
 yemandt van sijn volck hadt laten halen.
 Ondertusschen hadt ick met Marine het
 lichaem van Andrade weder in de groote
 koffer geleght. Het welcke Don Louis
 hen self hielp opbeuren, om dat by een van
 sijn goede vrienden te brengen, die hy dit
 voorval ontdeckte, gelijk hy oock voor-
 heen de liefde gedaen hadt, die hy my
 droegh. Aldaer wierdt het lichaem van

drade uyt het koffer genomen, en op een tafel geleght. Terwijlmen hem fijn klederen uyt toogh, betaftemen hem van alle kanten, de pols, en de deelen van het hart, daer men noch eenige beweging gevoelde, waer door men vernam, dat hy noch niet doodt was. Men deed terftondt een Heel-meeftter halen, terwijl men hem in het bedde leyde, en door alle mooglijke middelen poogde weder te doen bekomen: waer door hy ten laetften weder tot fich felven quam, en terftont daer op gelaten wiert. Men liet een Dienaer by hem, en elck vertrock fich uyt de kamer, om tijdt aen de natuur en ruft te geven, en alfoo te volvoeren, het geen men foo gelukkighlyck begonnen hadt. Ghy kondt u wel inbeelden hoedanigh de verbaeftheit van Andrade was, wanneer hy na foo een lange befwijseling fich in een bedde vandt, en of hem de vrees die hy gehadt hadt, niet weder te vooren quam, en hoe men hem in het koffer hadt doen gaen, fonder dat hy nu wift waer hy was, of wat hy te hopen of te vreesen hadt. Hy was in dese wonderlijcke ongeruftheit, wanneer hy de deur van de kamer hoorde openen, en, na dat men de gordijnen van fijn koets opgefchoven hadt, by het licht van de keerfen Don Louis gewaer wiert, dewelcke hy wel wift mijn Schoon-broeder te zijn, en die, een ftoel genomen hebbende, fich voor 't bedde nederfette, en hem dese

woor-

woorden te gemoet voerde. Kent ghy my wel, Heer Andrade, en weet ghy wel dat ick de Broeder van Don Sanche ben? Iae ick, antwoorde Andrade, ick weet het wel. Gedenckt u wel, vervolgde Don Louis, wat u op gisteren tot sijnent gebeurt is? en ick sweere u, vervolghde hy, indien ghy in uw galanteryen en minneparten tegen mijn Schoon-suster voortgaet, of soo men u oyt in haer straet komt te sien, dat 'er niet sal zijn, het geen ick tegen u niet in het werck stellen sal; en gelooft voor seecker, dat ghy sonder leven soudt zijn, indien ick geen erbarmen met een dwase en ongelukkige vrouw hadt, die sich nu op my vertrouwt heeft, en indien ick niet verskert was, dat de schendige stucken die ghy te samen, tegen de eer van mijn Broeder, voor gehadt hebt, niet uytgevoert zijn. Verandert van wooning, vervolgde hy, en denckt niet dat ghy u foodanigh sult kunnen verbergen, indien ghy in gebreecke blijft van uw woort na te komen, het welke ick begeere dat ghy my geeft, of ick sal middel vinden, u den hals te breecken. Andrade sou hem noch wel meerder be- looft hebben, en toonde hem de snoodtste onderdanigheden, die oyt een kleynmoedigh hart sou kunnen bedencken. Hy verklaerde hem, dat hy hem sijn leven, het welke hy hem hadt kunnen benemen, altoos schuldigh sou blijven. Sijn swackheyt was genoegh, om hem als noch

het bedde te doen houden, maer de verschricklijcke vrees, dewelcke hy hadt gehadt, gaf hem kracht genoegh om op te staen. Hy kreegh toen sulck een afkeer van my, als hy my van te voren liefde gedragen hadt; ja mijn naem selve was hem een afgrijfsen. Ondertuffchen was ick in de grootste bekommernis ter werelt, wat van hem gekomen moght zijn, sonder dat ick de moet hadt, Don Louis daer na te vragen, meerder als mijn oogen tegen hem op te heffen. Ick sandt Marine na het huys van Andrade, die aldaer quam, juyst wanneer hy daer weder gekomen was, en befigh was, met sijn goederen te packen; om te verhuysen, en in een ander gedeelte van te Stadt te gaen woonen. Soo haest als hy haer sagh, verboodt hy haer oyt weder van mijnent wegen te komen aanspreken, feggende haer in weynigh woorden, al het geen tuffchen hem en Don Louis voorgevallen was, en voegde daer by, dat ick de ondancckaerste, en trouwloofste vrouw van de werelt was: dat hy my niet anders aenmerckte als een persoon, die hem hadt willen verderven, en dat ick niet meer om hem behoefde te dencken, als of ick hem noyt gesien hadt. Na dese woorden dreef hy Marine ten huysen uyt, die daer over niet weynigh verbaest was; maer hoedanigh dat haer ontsteltenis was, had sy evenwel soo veel loofheyte als hem van verre te volgen, tot dat sy sagh waer hy

hy sijn goet inbraght; wanneer sy sich weder na huys begaf. Het misnoegen dat ick had, my siende beschuldight van een stuck werks, daer ick onnoosel in was, en gehaet van een man die ick soo seer beminde, en voor de welcke ick mijn leven en eer gewaeght hadt, liet my niet toe de blijdschap, dewelcke ick van sijn behoudenis hadt, te gevoelen. Ick viel in een swaer-geestigheydt, die my korts in het bedde hielp, en mijn sieckte, aen de Gences-meesters onbekent zijnde, quelde mijn Man tot aen sijn hart. Maer om mijn ongeluck tot den hooghsten trap te brengen, was het dat Don Louis sich begon te dienen van den ongemeenen dienst die hy my gedaen hadt, my geduurigh afvergende, het geen ick Andrade sou hebben willen geven, en my verwijtende dat ick hem bemint had, wanneer ick hem voorstelde wat ick aen mijn Man, en hy aen sijn Broeder schuldigh was. Indien staet was ick toen, gehaet van die ick beminde, al te seer bemint van die ick hate, Andrade niet meer siende, en Don Louis al te dickmaels, en mijn selven geduurighlijck beschuldigende, van soo ondanckbaer aen den besten man ter werelt geweest te zijn, die alles deed om my te behagen, en alle hulpmiddelen in het werck stelde, om my weder te doen genesen, en dat op die tijdt, wanneer hy de meeste reden hadt, om my te verderven. Ick bleef

geheele twee Maenden in mijn bedde, verwachtende de doot met blijdschap; maer mijn jongkheydt quam my te baet, en, in spijt van mijn onvertroostelijcke droefheyt, hielp my weder op de been, alleen om my in swaerder ongevallen in te wickelen. Don Louis vervolghde my ondertusschen even yverigh, jae meer als hy oyt gedaen had, waer tegen ick last gaf, aen mijn Dienaressen, en voornamentlijck aen Marine, my noyt alleen by hem te laten. Hy, verwoet door dese veranderingen, en de tegenstant dewelcke ick hem dede, nam voor sich, tot sijn voornemen te komen, en dat door de snoodste verradery, die men sou konnen bedencken. Ick hebbe u hier voor geseght, hoe men, door een deur, van ons in zijn, en van zijn in ons huys komen kan, dewelcke niet als seer selden gesloten wierdt. Op seeckeren nacht, wanneer hy voor hadt sijn schelms besluyt in het werck te stellen, en wanneer hy geloofde, dat al ons huysgesinde in de rust was, quam hy door dese deur in ons huys, opende de deur aen de straet, en maecte al de paerden los, die in onse stal, en al in een goet getal waren; die wel haest op de plaets, en vervolgens op de straet geraecten. Het gerucht dat sy maecten, weckte mijnen man wel haest uyt sijn slaep, als oock de stalknechten, die de forge over dat vee bevolen was. Don Sanche was een groot liefhebber van dese beesten, waer
over,

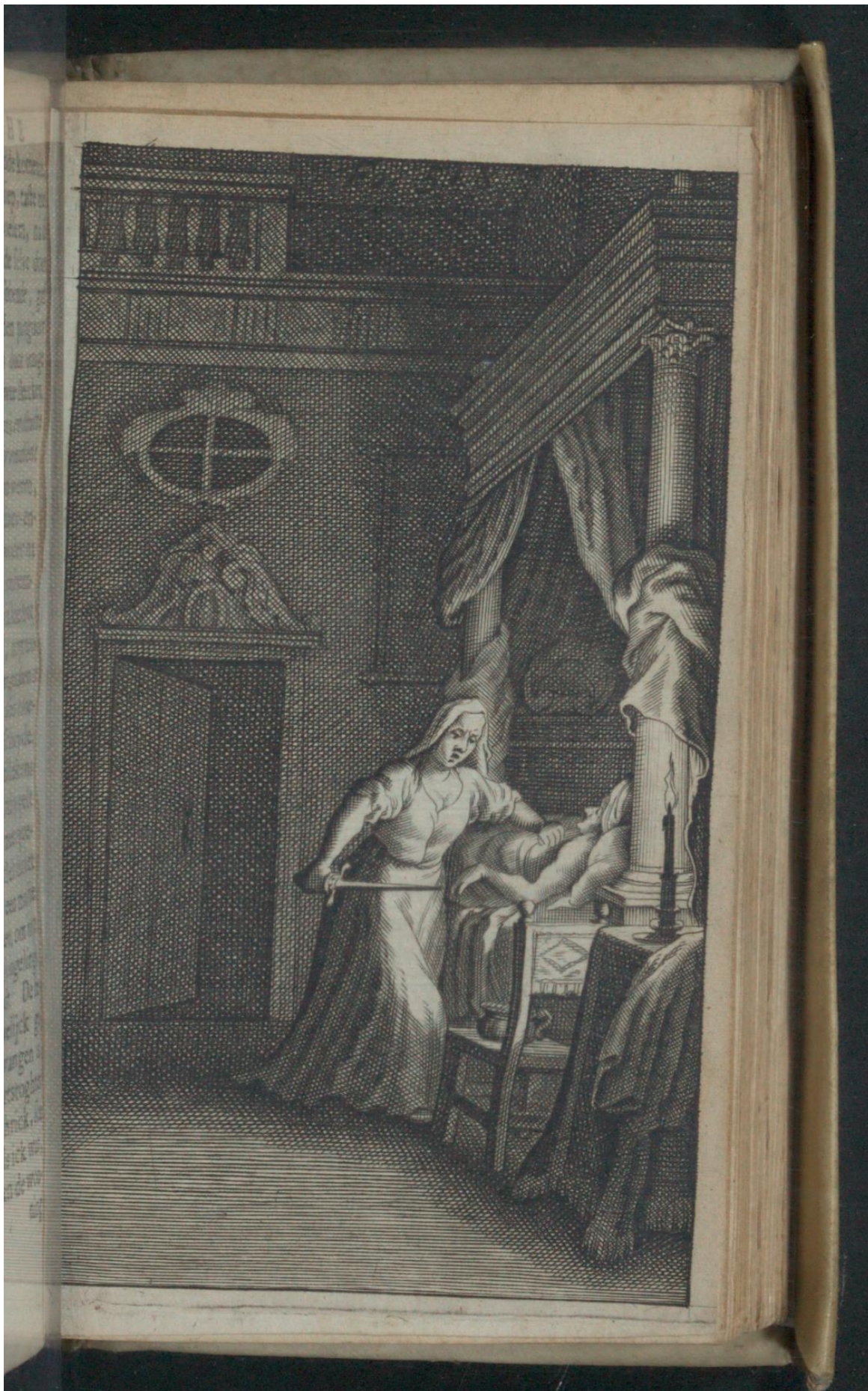
over, soo haest als hy gehoord hadt, dat de
sijne op de straet waren geraeckt, hy sich
ten bedden uyt begaf, en na de straet liep,
hebbende alleen sijnen nacht-rock aen,
maeckende groot gekijf tegen de stal-
knechten, en den portier, dat sy soo weynig
forge voor de stal, en voor de poort gedra-
gen hadden. Don Louis, die sich in mijn
voor-kamer verborgen had, en mijn man
sien uyt-loopen, gingk, een weynigh tijts
na hem, na beneden, en sloot de voor-deur
achter hem toe; wachtende noch een wey-
nigh, om te meer waerschiynelijck heydt
aen sijn doen te geven: Daer na komt hy
sich aen mijn zijde leggen, sich soo wel
veynsende mijn man te zijn, dat het wel
vreemt sou zijn geweest, daer door niet be-
drogen te worden. Hy was seer kout ge-
worden, om dat hy soo lange in het hemb-
de hadt gestaen. Ay my Heer, seyde ick
tegen hem, soo haest als hy de voeten by
my onderstack, hoe kout zijt ghy! Het is
waer, antwoorde hy my, bootiende mijns
mans stem aerdigh na, ick vreesde al dat
ick op de straet sou verstijft hebben. Zijn
uw paerden weder gekregen? vraegde ick
hem. Mijn dienaers zijn daer noch mede
besigh, antwoorde hy: waer op hy my
naerderde als om sich te warmen, en toon-
de my ongemeene vriendelijckheyd, tot dat
hy sijn snoode verradery ten eynde bragt,
en sijn Broeder en my in oneer stelde. Heb-
bende dan gedaen het geen hy voor hadt,
Y 6 veyns-

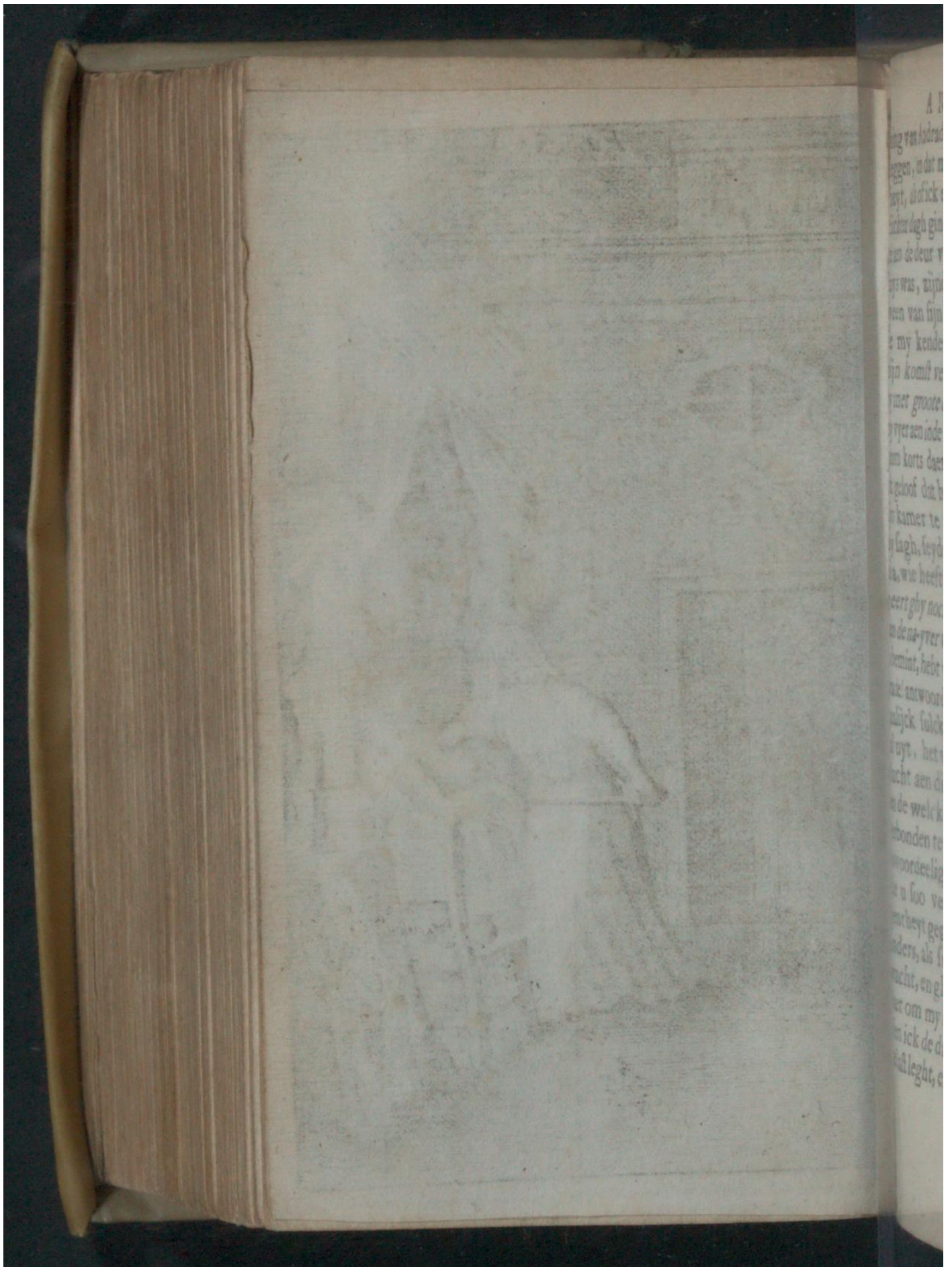
veynſde hy noch over ſijn paerden be-
kommert te zijn, hy ſtondt wederom op,
opende de groote poort, en gink ſoo ſtil-
lekens, door de gemeene deur, weder in
ſijn huys, wel moedigh miſſchien op ſijn
bedreven miſdaet, en ſich verheugende in
die daedt, die oorſaek van ſijn verderf is
geweeſt. Mijñ man quam korts daer na
wederom, en hebbende ſich weder te bed-
de begeven, naerderde my vaſt, ſoo kout
als hy was, maer alſo hy my vriendelijck,
en, na my docht, buyten gewoonte, weder-
om beſtondt te handelen, badt ick hem my
te laten ſlapen. Hem docht ſulcks vreemt
te zijn, daer ick my weder van mijn zijde
over verwonderde, en aen het verraet be-
goſt twijfelen, dat my geſchiet was. Ick
konde dien geheelen nacht geen ooge
luyccken, en begaf my wel vroegh ten bed-
den uyt, gink na de Miſſe, alwaer ick Don
Louis vandt, meer als gemeen uytgeſtre-
ken, en met ſoo een vrolijck gelaet, als hy
het voor heen droevigh en ſtraf hadt ge-
hadt; hy boodt my het wy-water aen,
het welcke ick met groote koelheydt
van hem ontſing, en hy my aenſiende
met een verſmadelijcken lagh, ſeyde,
Ach my, Me-vrouw, hoe kout zijt
ghy! Op deſe woorden, zijnde deſel-
ve die ick hem geſeght hadt, en my
niet toelieten meer aen het ſchelm-
ſtuck te twijfelen, wierdt ick bleeck,
en terſtondt weder root. Hy merckte

te

te welaen mijn oogen en gelaet, wat ontsteltenis my sijne woorden hadden toegebracht, en hoe ick my over sijn ongebondentheyte vergramde. Ick gingk voort, sonder hem aen te sien, en braght al den tijdt van de Misse met de meeste ongerustheyte van de werelt over: gelijk ick oock niet liet mijn man te ontrusten, wanneer ick over de maeltijdt, en voorts dien geheelen dagh, niet anders deed als te suchten, en vol gepeynsen te sitten, het welcke genoeghsaem de ontsteltenis van mijn geest te kennen gaf, hoe seer ick oock deselve poogde te verbergen. Ick gingk na mijn kamer, vroeger als na gewoonte, my veynsende een weynigh onpaffelijck te zijn, nam duysent besluyten om my te wrecken, tot eyndelijck mijn raserny my een inblies, daer ick my aen hielt. Zijnde de uur om te bedde te gaē gekomē, begaf ick my beneffens mijn man te bedde. Ick veynsde my te slapen, om hem tot het selve te bewegen, maer soo haest als hy in slaep was, en ick vermoede dat al ons huysgesin van gelijcken ruste, stondt ick stillekens op, nam sijn pongiaert, en, soo blindt en aengesteecken van mijn raserny als ick was, geraeckte door de gemeene deur, en langs den selven wegh, waer langs den schender by my gekomen was, in sijn kamer; mijn raserny, hoe groot die oock moght zijn, verhinderde my geensins mijn saecken voorfichtighlijck

te beleggen. Ick voor fijn bedde komende, daer hy wel geruft lagh en sliep, taffe met mijn lincker-handt na fijn boesem, na de plaets van fijn hart, en de selve door het kloppen gevonden hebbende, gaf met de rechter, die met den pongiaert gewapent was, engeensins door eenige schrick of beefde of milte, twee steecken, in het boose hert van Don Louis, en strafte hem met een sachter doot als hy verdient hadt. Mijn raserny braght my soo verre, als hem noch vijf of ses steecken daer-enboven te geven, waer na ick my weder na mijn kamer begaf, met sulck een bezadightheyt en gerustheyt, dat ick daer door mijn selven most versekeren, noyt eenigen daet met meerder genoegen gedaen te hebben. Ick stack den pongiaert, soo bloedigh als hy was, weder in de scheyde. Ik kleede my inder haet, en, soo stillekens als my mooghlijck was, nam al mijn gelt en juweelen by my, en alsoo, meer gedreven door mijn liefde, als ontfelt door het geen ick gedaen hadt, verliet een man, die my meer beminde als fijn leven, om my te werpen in de armen van een jongelingk, die my meer haete als de doot. De bevreesetheyt, daer het vrouwelijck geslacht gemeenlijck mede bevangen is, wierdt soo wel door mijn hartstoghten overwonnen, dat ick sonder schrick, soo alleen en sonder bescherming als ick was, den wegh van mijn huys tot aen de wooning

A
ing van Adra
ggen, n dat
uyt, d'ick
licher dag
aan de deur
yt was, z
nen van h
e my kende
ijn komit
mer groote
yver an inde
um korts daer
gloof dat
in kamer te
y lagn, leyd
ta, we heeft
eert ghy no
in de na-yrer
emint, hebt
me anwoor
rijck sulck
uyt, het
acht aen d
in de welck
ebonden te
woordeelig
u soo ve
me beyt ge
nders, als
acht, en g
et om my
ick de d
ckillegat, e

ning van Andrade, in de nacht, konde af-
leggen, en dat met fulck een verseeckert-
hey, als of ick een goet stuck wercks by
lichten dagh gingk aenrechten. Ick klop-
te aen de deur van Andrade, die niet te
huys was, zijnde noch besigh met spelen,
by een van sijn vrienden. Sijn Dienaers,
die my kenden, en niet weynigh over
mijn komst verbaest stonden, ontvingen
my met groote eerbiedighey, stoocten
my vyer aen inde kamer van hun Heer. Hy
quam korts daer aen te huys, sonder dat
ick geloof dat hy gedachten hadt, my in
sijn kamer te vinden. Soo haest als hy
my sagh, seyde hy: Hoe, Me-vrouw Euge-
nia, wie heeft u hier gebraght? en wat be-
geert ghy noch van een persoon, die ghy
naen de na-yver van een Schoon-broeder, die
u bemint, hebt willen op-offeren? Ha An-
drade! antwoorde ick hem, leght ghy soe
qualijck fulck een onschuwelijck voor-
val uyt, het welcke my dwingt mijn toe-
vlucht aen dien man ter werelt te nemen,
naen de welcke ick my bekenne het meeste
verbonden te zijn? en neemt ghy een soe
onvoordeeligh oordeel, van een persoon,
die u die u soe veel teeckens van haer gene-
ghengenthey gegeven heeft? Ick hadt al wat
branders, als fulcke bestraffing, van u ver-
wacht, en ghy foudt u niet bevinden in de
noestaet om my meerder verwijt te doen, in-
dien ick de daet niet gedaë hadt, die gy my
te last leght, en voor een misdaet laet door
gaen.

gaen. Indien ick eenige gedaen heb, het is geensins tegen u geweest, maer tegen een man, die my wel waert behoorde te zijn; en tegen dewelcke ick maer al te ondanckbaer ben geweest, om soodanigh niet tegen u te zijn, en die ick verlaten heb, om een wreede te vinden, die my dus qualijck handelt. Indien uw doot, die ick geloofde waerachtigh te zijn, my tot de wanhoop van een vrouw gebragt hadt, die niet verwachtte als alle oogenblick van een man overvallen te worden; en wanneer Don Louis my in dien beklaeglijcken staet vandt, wat konde ick minder doen, als my op sijn Edelmoedigheydt te vertrouwen, beneffens de liefde die hy my droegh? Maer den schelm heeft sijn begeerte, tot nadeel van mijn eer, maer oock tot nadeel van sijn leven, het welcke ick hem met dese handt benomen heb: en dit is het, mijn waerde Andrade, het geen my hier gebragt heeft. Ick moet my voor het Gerecht verbergen, tot dat men komt te weten, hoedanigh de misdaedt van Don Louis, en wat mijn ongeval is. Ik heb gelt, en juweelen, en dat genoeg, om met u in eenigh gedeelte van Spangien, daer ghy mijn ongeluck sult willen vergeselschappen, te leven, ondertusfchen sal de tijt aen al de werelt doen sien, dat ick eerder ontferming als laster waerdigh ben, gelijk mijn handel u mijn voorgaende daden rechtvaerdigen sal. Jae, jae, viel hy daer tuf-

tuffchen in, ick fal de plaets van Don Louis gaen in nemen, daer gy nu moede van zijt, om, gelijk als hy, vermoort te worden, wanneer gy my oock moede foudt zijn. Ha dertele vrouw, vervolghde hy, dese laetste daet, bevestight my genoegfaem in het gevoelen, dat ghy my aen uw' Minnaer hebt willen op-offeren. Maer ghy fult'er alfoo met dit enckel verwijt niet afkomē, en ick fal eerder de beul van uw misdaedt, als de mede-ftander zijn. Met dese woordē, trock hy my met geweld mijn kleederen uyt; en, met een wreetheyt, die fijn eygen Dienaers fchrick aen joeg, gaf my hondert slagē met een riem, soo naeckt als ick was, en alfoo fijn raferny vergenoeght hebbende, en van slaen vermoeyt zijnde, ftiet my op de straet, daer ick ongetwijfelt gestorven, of onder de handen van die my nu miſſchien foekē, fou zijn, ten waer ick u soo gelukkiglijck gevonden had. Dit verhaelde Poly-mythus op de naem van Eugenia, en vervolgde. Met het eyndigen van dese woorden liet fy haer armen, en die deelē van het lichaem, die haer de eerbaerheyt toeliet te toonen, sien, dewelcke t'eenemael vol buylen en wondē warē. Na het welcke gedaen te hebben, vervolghde fy: Ghy hebt, Edelmoedige Don Garcias, mijn jammerlijck ongeval gehoort; geeft my nu raet, ick bidden u ernstigh om. Ha Me-vrouw! antwoorde Don Garcias, ick wenschte dat ick u soo wel raden konde, als ick middel fal
vin-

vinden Andrade te straffen, indien ghy my
 sulcks toelaet: en misgunt my de eer niet
 van u te wreecken, sonder dat ghy behoeft
 vrees te hebben, een Jongkman in het
 werck te stellen, die soo gevoeligh is van
 u ongeval, als aen de belediging en het on-
 gelijk dat u geschiet is. Dese woorde sey-
 de haer Don Garcias met een hevigheyt,
 die Eugenia genoeghsaem deedt sien en
 gelooven, dat hy soo veel liefde als erbar-
 men voor haer had. Sy bedanckte hem op
 de beleefste wijze als sy konde, en versocht
 hem de moeyten te willen nemen, en eens
 weder na haer man te keeren, om te ver-
 nemen wat men eygentlijck van haer
 vlucht en de doot van Don Louis seyde.
 Hy quam daer recht op de tijdt, wanneer
 men hem in de gevangenis leyde, benefe-
 fens al sijn huysgesin, en het volck van
 Don Louis, die getuyght hadden, dat Don
 Louis, hun meester, op Eugenia was ver-
 lieft geweest. De gemeene poort, die men
 open gevonden hadt, en den bebloeden
 pongiaert in de scheyde, schenen hem
 van de daedt eenighsins te overtuygen,
 die hem soo seer smerte als mooghlijck
 was. De vlucht van sijn vrouw, met al
 haer juweelen en gelt, dat mede vermist
 wierdt, stelden hem in een wonderlijcke
 verbaestheyt, sonder dat hy kost bedencken
 wat van de saeck was, al het welcke hem
 duysentmael meer smerte als de gevang-
 kenis, of het beleyt van het Gerecht.
 Don

Don Garcias spoede sich om Eugenia dit te
 kennen te geven: maer hy konde het even-
 wel soo haest niet doen als hy gewilt hadt.
 Een van sijn vrienden, die yets met hem te
 doen hadt, hielt hem een lange wijl staen,
 in de straet daer sijn wooning was, dewel-
 ke juist recht tegen over die van Andrade
 stondt; uyt dewelcke hy een Dienaer ge-
 maerft en gespoort sagh komen, die een Va-
 zias droegh. Hy volgde dese van verre na,
 met sijn vriendt vergeselschapt, en hem in
 het Posthuys siende gaen, volghde hem. Hy
 zaggh dat hy dry paerden vaerdigh deedt
 varen, daer men binnen een half uur me-
 gh de wegh rijden sou. Don Garcias liet hem
 varen gaen, en deedt oock het gelijcke getal
 paerden, tegen deselve uur, vaerdigh ma-
 ken. Sijn vriendt vraeghde hem, wat hy
 naer mede voor had? hy beloofde het hem
 te seggen, indien hy mede van de
 party wilde zijn; daer den anderen mede
 vreden was, sonder sich vorder te be-
 sinnen ommeren wat de oonaeck was. Don
 Garcias dan badt hem, sich vaerdigh te
 varen, en hem aen het Posthuys te ver-
 wachten, tot dat hy eens heen en weder
 in sijn huys was geweest. Sy scheyden
 dus van malkander, en Don Garcias be-
 gaf sich na Eugenia, om haer te kennen te
 geven, wat hy van haer dingen gehoort en
 vernomen hadt. Hy gaf sijn waerdinne,
 dat een getrouwe vrouw was, alle noodt-
 kelijcke ordre, om kleederen voor Euge-

nia te bestellen, en haer in staet te stellen, om in een Klooster te gaen, van de welke de Priorinne haer bloet-verwante, en seer genegen was. Hy gaf daer-en-boven heymelijck order, aen sijn Dienaer, om een reykleet aen sijn vriendt, beneffens laersen en spooren te brengen, en hebbende Eugenia hooghlijck aen sijn waerdinne bevolen, om haer voor een yder bedeckt te houden, gingk sijn Macker vinden, met dewelcke hy na het posthuys gingk, daer Andrade; een oogenblick daer na, mede quam. Don Garcias vraeghde hem, waer heen sijn reys lagh? dese be-rechte hem, dat hy na Seville gingk. Wy hebben dan niet meer als een Postillon van nooden, vervolghde Don Garcias, dewij onsen wegh daer mede henen leydt Andrade hielt sich daer mede vergenoegt (en sagh misschien Don Garcias en sijn vriendt voor twee sulcke duppen aen, al ick in Engelandt ben geweest, om hen onderwegen hun gelt af te stroopen.) Sy dar vertrocken gelijckerhandt uyt Valladolid en deden een goeden wegh, sonder ander te doen als galopperen, of rennen, gelijck men weynigh onderlinge redenen heeft wanneer men te post rijdt. Eyndelijck Don Garcias sich siende in een streck landt, ver afgescheyden van wooningen o lieden, oordeelde dese de rechte plaets te zijn, die hy socht. Hy dan reedt een weynigh voor uyt, en quam daer op weder te rug

rugge op zijn pas, en badt Andrade stil te houden. Andrade vraeghde hem, wat hy van hem begeerde? Ick wil met u vechten, antwoorde Don Garcias, om, indien ick kan, Eugenia te wreecken, die ghy doodelijck beledight hebt, door een het snoodste stuck wercks, dat enigh boofdwicht fou kunnen bedencken. Ick heb geen berouw van het geen ick gedaen heb, antwoorde hem Andrade fier genoegh, sonder eenighsins verbaest te schijnen; maer het fou wel kunnen gebeurē, dat dit, het gene ghy bestaet, u moght komen te berouwen. Hy was dapper genoegh, en stijght daer mede van zijn paert, wanneer hy sagh dat Don Garcias het selve deedt, sonder dat hem de selve zijn antwoord gewaerdighde. En sy hadden sich reedts al vaerdigh gemaect met den degen in de handt, wanneer de vriendt van Don Garcias hen quam seggen, dat sy niet souden vechten sonder hem; en boodt sich selven aen, om tegen den Dienaer van Andrade een kans te wagen; dat een kloecke gast, en van een goet gelaet was. Andrade verklaerde, dat, al hadt hy de beste speelder van geheel Spangien aen zijn zy, hy evenwel noyt anders als een tegen een fou willen vechten. Zijn Dienaer, sonder sich met het protest van zijn Meester te willen behelpen, verklaerde van zijn zy, dat hy niet wilde vechten tegen yemant, hy waer oock wie hy waer, in, of op wat manieren het

het oock sou mogen wesen : invoeger dien vrient sich moit laten genoegen , een toesiender te zijn. Het gevecht duurde niet seer lang , zijnde de saeck van Don Garcias te goet , om geen overwinning te behalen. Sijn vyant wierp sich soo onvoorsichtelijck op Don Garcias , dat hy hem in het geweer liep , en voor sijn voeten neder viel , verliesende sijn leven met sijn bloet. Den Dienaer van Andrade , en den postillon , zijnde den een soo vreesachtigh als den ander , wierpen sich voor de voeten van Don Garcias neêr , die geen sin hadt hen eenigh leedt te doen. Alleenigh belaste hy den Dienaer van Andrada het Valies van sijn Meester te openê , en daer al het geen Eugenia toebehoorde , uyt te nemen. Den Dienaer vandt de sleutel in sijns Meesters sack , en openende het valies , stelde in handen van Don Garcias , een mantel , een rock , en een overkleedt , alle seer kostelijck ghemaect , beneffens een kleyn Kastjen , wiens swaerte deedt wel gelooven dat het niet ledigh was. Don Garcias belaste den Dienaer met het lichaem van sijn Meester te doen , wat sijnen raedt gedragen sou ; maer dreyghde hem de doodt , indien hy hem oyt tot Valladolid weder sagh. Hy belaste den Postillon , niet voor het begin van dē nacht weder te keeren , en beloofde hem , dat hy de twee paerden , dewelcke hy met sich nam , aen het posthuys weder vinden sou.

Ick

Ick wil wel gelooven dat sy hem hier in ten naeulten gehoorfaemden, als zijnde by na doodt van schrick, en sich achtende ten hooghsten in hem gehouden, om dat hy hen het leven gelaten hadt. Men heeft noyt vernomen wat den Dienaer met het lichaem van sijn Meeſter of de rest van sijn goederen gedaen heeft; het is wel te gelooven, dat hy der sich meester van heeft gemaect. Men weet oock niet hoe sich den Poſtillon in defen handel gedragen heeft; maer Don Garcias en sijn vriendt, renden weder na Valladolid. Sy begaven sich ten huysē van den Ambassadeur van den Keyſer, daer sy bleven tot aen den avondt. Don Garcias liet sijn Dienaer handlen, dewelcke hem seyde, dat Eugenia seer bekommert was, alsoo sy hem niet weder sagh. De paerden wierden weder, door een onbekent persoon, aen het posthuys gebracht, die sich terstont weder weghmaecte; na dat hyse de stalknecht in handen gestelt hadt. Men sprack sedert van de doodt van Andrade, niet als van een Edelman, die door een onbekende vyant, of door de stroopers gedoot was geworden. Don Garcias keerde dan weder na sijn huys, daer hy Eugenia vandt, gekleedt met noodfoodanige kleederen, als haer sijn waerdin besorght hadt. Hy gaf Eugenia haer goederen weder, bencessens haer juweelen, en gaf haer te kennen, op wat wijſe hy haer over Andrade gewroken hadt. Gelijck sy

van

van een goeden aert was, kon sy niet laten mede-lijden te hebben, met een persoon die sy voor heen soo vyerighlijck bemint had. Dien selven dagh was'er binnen Valladolid uytgeroepen, dat niemant Eugenia in sijn huys sou hebben te verbergen, en dat men twee hondert kroonen vereeren sou aen dese, die haer sou weten aen te brengen. Dit deed haer besluyten hoe eer hoe liever in een Klooster te gaen, gelijk Don Garcias, soo haest als het dagh geworden was, sich na de Priorinne of Abdisse begaf, die haer beloofde te ontfangen, en heymelijck genoegh te houden. Hy gingk dan een Karos huuren, en de selve in een eensame straet stil houden die dicht by de sijne stondt, daer Eugenia ingingk, beneffens haer waerdin, de een en de ander met hun salie bedeckt. De Karos braght hen tot aen een seeckere plaets, dewelcke hy den koetsier aangewen had, daer sy afgingen, op dat hy het Klooster, daer sy souden ingaen, niet weten sou. Eugenia wierdt daer seer wel ontfangen, en Don Garcias en sijn waerdin namen oorlof van haer, om na de saken van Don Sanche te vernemen, van de welcke hy vernam, dat se slecht stonden, en hart gesproocken wierdt, van hem op de pijnbanck te brengen. Dit deed Don Garcias aen Eugenia weten, die sich seer quelde, haer man in gevaer te sien, van gestraft te worden, over een misdaedt, die hy niet ge-

ge-

gedaen hadt, jae soo, dat sy een besluyt nam, sich selven in handen van het Gerecht over te geven. Don Garcias socht haer het selve te ontraden, maer riet haer, den Rechter te beschrijven, en hem te laten weten, dat ter niemant was, als sy, die hem beter sou kunnen onderrechten, wie de dootslagh gedaen hadt. Desen Rechter, die juyft haer Maeghschap was, gingk by haer met de andere Ampt-lieden van het Gerecht. Eugenia beleedt hen, dat sy Don Louis hadt omgebraght, als oock de oorsaeck van sulck een besluyt. Men teekende alles op, wat sy bekent hadt, en vertoonde het selve aen sijn Catholijcke Majesteit, die, aenmerckende de sware misdaedt van Don Louis, en de gerechtige gramschap van Eugenia, haer de misdaedt vergaf, en Don Sanche in vryheyt deedt stellen, beneffens sijne en sijns Broeders huysgenooten; die haer de doot van sijn Broeder niet qualijck afnam, en mischien te liever om had. Hy gingk haer besoecken, soo als hy uyt de gevangenis quam, en verfocht haer weder met hem te huys te gaen, maer sy wilde daer noyt toe verstaen, hoe seer hy oock aenhieldt. Sy twijfelde wel niet, of hy nam de doot van sijn Broeder, gelijk hy die behoorde te nemen, maer sy wist oock wel, dat hy yets van het geen tusschen haer en den Portugees geschiet was, vernomen hadt; en dat de minste vonck van minyver niet laet een

Z

ge-

geheel vyer te ontsteken. Den armen Don Sanche quam haer menighmael befoecken; toonde haer de meeste liefde van de werelt, om haer weder tot hem te krijgen, maer al om niet. Sy bestelde een onderhoudt voor sich na haer staet, en behalven dat sy niet wilde uyt het klooster gaen, leefde soo vriendelijck met desen goeden man, dat hy al de reenen ter werelt hadt, haer seer hoogh te prijsen. Maer al de liefde die sy hem toonde in het klooster, vermeerde maer sijn quelling, om dat hy haer daer niet uyt kon krijgen; waer door hy eyndelijck soo swaermoedigh wierdt, dat hy der sieck van te bedde viel, welke sieckte hem na een tamelijck leger in het graf hielp. Hy badt Eugenia, hem het genoegen te geven, van hem te komen befoecken, in sijn sieckte, eer hy haer voor eeuwigh gingk verlaten; welke laetsten dienst sy soo goeden man niet weygeren konde, die haer altijd soo had bemint, en noch beminde. Sy was by hem toen hy stierf, en meende self mede te sterven van droefheyt, siende de groote blijdschap die hy betoonde, van haer noch eenmael weder in sijn huys te mogen sien. Evenwel dese haer laetste deught bleef geensins onbeloont, alsoo hy haer de eenige erfgenaem van al sijn goederen maeckte; waer door sy een van de schoonste en rijckste Weduwen van geheel Spangien wierdt. Juyst toen, wanneer se korts te voren de alder ellendighste

dighste was geweest. Sy bestelde hem na
sijn verdiensten ter aerden, en eenigen tijdt
daer na droegen haer vrienden haer de aen-
sienlijckste houwelijcken op, die te krij-
gen waren, maer sy stelde haer rust bo-
ven hun eersucht. Maer dewijl de spreek-
plaets van het klooster dagelijcks soo seer
befocht wiert, beval sy, dat men haer van
niemandt, als van Don Garcias alleen, sou
laten sien en spreken. Desen Jongen Edel-
man hadt haer soo wel en wel te pas ge-
dient, dat sy hem noyt sagh, of sy seyde
in haer selven, dat sy hem al yets meerder
schuldigh was, als een beleeftheynt en
dancksegging. Sy sagh wel uyt zijn ge-
volgh, en toetsel, dat hy niet rijck was, en
was daer over wel soo Edelmoedigh als
hem alle onderstandt aen te bieden, die een
minder van zijn meerder wel sonder
schaemte magh ontfangen: maer zijn ge-
moet was te Edel en te eerlijck daer toe.
Sy vreesde hem dan te beledigen, indien
sy hem een vereering deedt, die zijn ver-
diensten, en haer miltheynt waerdigh was,
en wilde aen de andere zijde niet ondanck-
baer blijven. Maer indien sy bekommert
was, om hem te beloonen, hy was het niet
minder als sy, om haer te beminnen, die
hem een ongerustheynt veroorsaecte, die
t'eenemael zijn geest ontstelde, sonder
dat hy evenwel het minste daer van derfde
laten blijcken: want hoe sou hy hebben
van liefde derven spreecken, tegen een

vrouwe, die om de liefde soo veel geleden had, en voornamentlijck op die tijdt, wanneer haer treurigh gelaet, en geduurige tranen, hem genoeghsaem deden oordeelen, dat haer ziel te vol droefheyt was, om plaets voor eenige liefde te hebben. Onder dese, die Eugenia quamen versoecken, in qualiteyt en hoedanigheyt van haer ootmoedighste slaven, om met ter tijdt haer Meesters, jae Tyrannen te worden, was'er eenen Don Diego, die sich selven uytsteekende maecte door sijn hartneckige volharding, als hebbende geen andere saeck om sich te doen aenmercken. Hy was soo sot als eenigh Jongkman sou kunnen zijn, en soo woest als sot, en soo verdriectigh als woest. Hy was voor de rest soo mismaeckt van lichaem als van geest, en alsoo arm van goederen, als begeerigh om die te hebben. Hy evenwel was van een van de voornaemste huysen van Spangien, en namaeghschap van een van de voornaemste Ministers of Dienaers van staet, het geen hem alleen des te ongebondener maecte. Men verdroegh hem in de plaetsen daer hy quam, alleen ter oorsaeck van sijn staet, maer niet om eenige verdienste. Desen Don Diego, soodanigh als ick hem u beschreven heb, achte in Eugenia alles gevonden te hebben, dat hy in een vrouw socht, en hoopte haer lichtelijck, door het gesagh, het welcke sijn Magen aen het Hof hadden (die hem beloofst hadden, haer te doen

doen heb
Eugenia
gen, om
laag, als
Hof wild
nigepert
geen he
schaden
in het klo
daer niet w
aet voorre
niet meere
de koelheyt
saek voor
hy genom
ten te kol
welke d
weir vye
lijck een
men in Sp
die slecht
eerven m
gelt. h
helde ore
nataene
hem te v
nighe h
na, en
van den
gehele
waer hi
bystant
het ges

doen hebben te sullen verkrijgen. Maer Eugenia was soo lichtelijck niet te bewegen, omtrent een saeck van sulcken belang, als men sich hadt ingebeelt, en het Hof wilde geenfins, ter liefde van een eenigh persoon, eenigh gewelt plegen, het geen het algemeen sou hebben mogen schaden of hinderen. Eugenias wijcken in het klooster, haer standt vastigheyt van daer niet weder uyt te willen komen, en het voornemen, het welcke sy nam, hem niet meer te willen hooren spreecken, en de koelheyt selve van die gene, die sijn saeck voorstonden, benamen sijn hoop die hy genomen hadt, van haer sonder moeyten te sullen verkrijgen, t'eenemael. Het welcke hem deedt besluyten haer met gewelt uyt het klooster te lichten. Waerlijck een van de swaerste misdaden, die men in Spangien sou kunnen begaen, en die slechts eenen sot, gelijk hy was, sou derven aenvangen. Hy kreegh voor sijn gelt hulpers die al soo sot als hy waren, stelde ordere op verversching van paerden, tot aen een zee-haven, daer een Schip op hem te wachten lagh. Hy dan overwel-dighde het klooster, ontschaeckte Eugenia, en dese ongeluckige wiert een roof van den onwaerdighsten mensch van de geheele werelt, en was het gebleven, ten waer haerden Hemel een onverwachte bystant bestelt had. Een man alleen, die het geschreeuw van Eugenia verweckt

Z 3 had,

had, derfde fich tegen den geheelen hoop stellen, en hun aftocht verhinderen, hen den doortocht en voortgangk weygerende, en dat met fulck een dapperheydt en moet, dat hy Don Diego en veel van fijn mede-standers quetste, en tijdt gaf aen de Borgers, die te met op de been geraeckten, fich te saem te voegen, en aen het Gerecht, dat mede by der handt was geraeckt, Don Diego in staet te stellen, of om fich te laten dooden, of om fich te laten vangen. Aldus wiert Eugenia tijdelijck geholpen, maer aleer sy fich weder na het klooster liet voeren, wilde sy evenwel weten, wie dien dapperen man was geweest, die fijn leven soo kloeckelijck voor haer gewaeght hadt. Men vandt hem met veel steecken en wonden in het lijf, soo als hy by na al fijn bloet met fijn kennis verloren hadt. Eugenia wilde hem sien, en had soo haest haer oogen niet op hem geslagen, of sy kende hem voor Don Garcias. Indien haer verwondering groot was, haer medelijden was niet minder, daer sy groote teekenen van toonde, en die soo hertstoghtigh, dat men deselve tot haer vermindering sou hebben konnen uytleggen, indien sy andersins van elders geen genoeghsame oorsaeck om fich te quellen had gehad. Sy verkreegh soo veel, door veel bidden en smeecken, dat men haer Edelmoedige beschermmer niet in de gevangenis braght; dewelcke Don Diego, soo stervende als hy

hy was, voor geen van zijn mede-standers erkent hadt, maer wel voor dien, dewelcke hen had tegengestaen. Men braght hem dan in een by gelegen huys, het welke dat was, het geen voor desen Don Sanche toebehoort hadt, en nu Eugenia eygen was, daer sy noch alle haer huyfraet, en eenige van haer huysgefin gelaten had. Men stelde hem onder de handen van de beste Wont-heelders van het Hof, en van de Stadt, en Eugenia keerde weder na haer klooster, maer was gedwongen den volgende morgen weder te vertrecken, en sich na haer huyste begeven, naedemael aen alle Kloosters een verbodt was gedaen, van eenige wereltlijke perloonen meer te herbergen. Des anderen daeghs stierf Don Diego, en zijn vrienden hadden gesaghs genoegh, om te verhinderen, dat men hem zijn proces of rechtspleging niet maecte, en hem een schandael aen deed, soo doodt als hy was. Maer zijn medestaenders wierden gestraft, na dat sy het verdient hadden. Ondertusschen wenschte Eugenia niet anders, als haer trouwen Don Garcias buyten noodt te sien, en was half wanhoopigh, om dat men hem buyten hoop van genesen stelde. Sy riep den Hemel aen om hulp, beloofde de Meesters goude bergen; maer hun konst was uytgeput, en konden niet meer hopen als in Godt, en de jongkheyt van den krancken. Sy gingk niet van zijn bedde af, en droegh

Z 4 nacht

nacht en dagh alle mooghlijcke forge
voor hem, en dat met sulck een gestadig-
heyt, dat het haer self by na in het bedde
sou geholpen hebben. Sy hoorde haer naem
menighmael in sijn mondt, wanneer hy in
sijn koortsen lagh. Hy sprack menighmael
van liefde, en foodanige woorden als men
gemeenlijk onder het vechten gebruyckt,
maer alles buyten order. Eyndelijck over-
won evenwel de natuur het geweld van
sijn sieckte, komende de genees-middelen
te baet. Sijn koortsen verminderden, en
sijn wonden lieten sich in beter staet sien:
soo dat de Heel-meesters Eugenia sijn ge-
nesing verseeckerden, indien 'er geen an-
dere toevallen by quamen. Sy deedt haer
daer over geschencken geven, en in alle
kercken voor den gequetsten bidden. Toen
was het dat Don Garcias uyt den mont van
Eugenia verstondt, dat sy het was, die hy
verlost had, en dat sy uyt hem verstondt by
wat gelegentheydt hy sich daer soo wel te
pas gevonden hadt, om haer by te staen,
komende van een van sijn vrienden te ver-
geselschappen. Sy konde hem niet ver-
swijgen, hoedanigh sy de plichten achte,
waer mede sy aen hem verbonden was:
noch hy de uytsteekende blijdschap, die
hy gevoelde van haer dien dienst gedaen te
hebben. Maer hy hadt haer wel een saeck
van meerder belang willen te kennen ge-
ven. Op seeckeren dagh als sy, alleenigh
by hem zijnde, hem ernstigh badt, haer
niet

niet langer ondanckbaer tegens hem te laten, en sich van haer en haer middelen in eenige gelegentheyte te dienen; achte hy die gevonden te hebben, die hem toeliet sijn oprechte genegentheden te ontdekken. Maer het overdencken van het geen hy voor hadt, deedt hem als een doode besterven, invoegen de ontsteltenis van sijn geest soo schijnbaer in sijn aengesicht te lesen was, dat Eugenia gedwongen wierdt te vragen, hoe het met hem was, en of hy sich qualijck bevoelde aen sijn wonden? Mijn wonden, Me-vrouw, zijn geen fins het grootste quaet dat ick gevoel. Wat hebt ghy dan meerder? vraegde sy, seer benaeut en bekommert zijnde. Een ongeluck, antwoorde hy, het welck boven alle hulpmiddelen is. Het is waer, vervolghde Eugenia, dat ghy ongeluckigh zijt, soo gevaerlijck gequetst te zijn, om harent wil, die ghy niet kent, en die soo veel niet waerdigh is. Evenwel het is een ongeluck dat eyndigen kan, nademael de Wondt-heelers aen uw genesing niet twijfelen. Dit is, dat my bedroeft, antwoorde Don Garcias, indien ick het leven in uwen dienst verloren hadt, ick sou ten minsten een heerlijck eynde gehad hebben, in de plaets dat ick nu leven sal tegen mijnen danck, en langden ongeluckighsten van alle menschen zijn. Met die goede hoedanigheden die ghy hebt, antwoorde Eugenia, geloof ick u soo ongeluckigh niet te zijn als gy segt.

Z 5 Hoe

Hoe! Me-vrouw, vervolghde hy, acht ghy soodanigen man niet ongeluckigh, die weet wat ghy waerdigh zijt, die u meer acht als eenigh persoon ter werelt, die u bemint meer als sijn leven, en evenwel niet heeft, waer mede hy u verdienen kan, self al was hem het geluck altoos soo gunstigh, als tegen geweest? Ghy overvalt en ontstelt my wonderlijck, antwoorde sy hem, met een blos, maer de verschuldiging, waer mede ick u verschuldigt ben, geven u een voorrecht, het welcke ick, in de staet waer in ick ben, geen andere als u toelaten sou. Draeght maer forge tot uw genesing, vervolgde sy, en gelooft dat u ongelucken niet lang sullen duuren, indien het slechts aen Eugenia hangt, deselve ten eynde te brengen. Sy verwachte niet dat hy haer antwoorde, daer hy al een deel Complementen en Hoffelijckheden toe vaerdigh hadt, die misschien, in die ontsteltenis, gelijk het vijfde radt te pas souden gekomen hebben; maer riep die van haer Dienaers, die forge voor hem droegen, en gingk uyt de kamer, op de selve tijdt wanneer de Heel-meesters daer in quamen. De vergenoeghsaemheyt van onse geest, is de beste hulpmiddel voor een kranck lichaem. Don Garcias hoopte uyt de woorden van Eugenia, sulck een geluckigh gevolgh in sijn liefde, dat al sijn moeyelijckheyt en quelling in een uytgelaten blijdschap veranderde.

En

En dese blijdfchap diende meer tot fijn geneſing, als al de plaefters en hulpmiddelen der Heel-meefters. Kortelijck hy wierdt volkomen gefondt; en verliet, eerbaherheydts halven, het huys van Eugenia, maer niet de hoop van haer befit. Sy hadt hem ondertuffchen toegelaten haer te be- minnen, behoudens dat het bedecktelijck gefchiede, en miſſchien hadt ſy hem ſoo lief als hy haer. Maer hebbende een man verloren, en ſulcke voorvallen gehad, die haer de praet en het onderhoud van het Hof en de Stadt maecten, wilde ſy ſich door een verhaeft Houwelijck niet weder op de tong van de gemeente begeven. Maer Don Garcias eyndelijck overquam al dese ſwarigheden door fijn verdienſten en ſtandtvastigheyt. Hy was wel genoegh gemaect van fijn perſoon, om eenigh mede-vryer te doen wanhoopen: was jonger Soon van een van de beſte huysen van Arragon, en al hadt hy ſich door den oorlogh niet aenſienlijck gemaect, gelijk hy hadt, de lange dienſten, die fijn Vader aen de kroon gedaen hadt, ſouden hem eenige aenſienlijke vergelding van het Hof hebben doen hoopen. Eugenia dan kon tegen ſoo veel goede hoedanigheden niet langer op, noch hem langer verſchuldicht blijven voor ſoo veel groote dienſten: eyndelijck, ſy trouwde hem, en de Stadt, ſoo wel als het Hof, keurde haer verkiefing voor goet, en op dat ſy te min-

der reden van berouw fou hebben, vereerde hem den Koningk, korts na sijn Houwelijck, met een Commandery van St. Iacob. Sy kregen veel kinderen met malkanderen, die alle tot staet geraect zijn; en men verhaelt noch dese geschiedenis in Spangien, dewelcke ick u voor waerachtigh toefegge, gelijkse my oock toegesght is.

Aldus braght Polymythus sijn vertelling ten eynde, die alsoo weynigh aengenomen wierdt als de voorgaende. Ghy hebt ons daer de vrouwen heerlijk op den Throon geset, seyde Euphemia; ten waer ick het liet om Nicht Lucinia niet meerder tegen u te verbitteren, ick sou besluyten, dat ghy niet anders voor hadt, als de selve op het swartste af te malen. Ghy toont ons hier, vervolghde Clytie, wel een verwoede, maer geen dappere; een wraeckgierige, maer geen eerbare vrouw, die meer yets beters als sy te dancken heeft, dat haer ontuchtigh besluyt geen voortgangk heeft gehad, als haer genegenthey. Polymythe Polymythe, vervolghde Periander, ghy maect het hoe langer hoe slechter, en sult het ten laetsten geheel verkerven. Ick weet niet hoedanigh mijn Lot is, antwoorde den Jongelingk: ick doe mijn best, om de gunst van dese Jongkvrouwen te verdienen, en hoe het gaet het loopt my tegens de boegh. Ick sal het evenwel trachten te verbeteren, en het rechte wit te tref-

fen,

fen, of het sal my aen macht en verstandt ontbreecken. Hoe het is of niet, berechte Eustacchio daer op, den Heer Poly mythus heeft ons daer het verhael van een stout vrouwelijck en grouwelijck stuck wercks gedaen. Het geen te afschouwelijcker is, om dat het van een geslacht voortkomt, het geen gewoon is, meer door haer oogen als handen te quetsen. Men sou die sachtmoedige dieren soo veel quaets noyt konnen toe-vertrouwen, vervolghde Lyfander, ten waer verscheyden voor-beelden van het vrouwelijck woeden ons verseeckerden, dat 'er niet selden een Tijgers hert in die teedere boesem steeckt. Wy hebben hier binnen dese Stadt een, het welck voor duysent sou mogen dienen; maer ick vertrouw dat Vader het verhael daer van beter sou kunnen doen, als nader aen die tijdt geleest, of naeuwer onderrichting daer van hebbende, gelijk my gedenckt hem het selve menighmael of aen de tafel, of aen den haert, te hebben hooren verhalen. Wanneer wy beter op ons gemack zijn, antwoorde Periander, (die giste dat het avondtmael klaer was) sal ick niet laten, den Heer Eustacchio dit snoode stuck mede te deelen, ende straffe daer by te voegen. Dit seggende nam hy Eustacchio by de handt, en leyde hem na binnen, gevolght van de andere jonge lieden. Men vandt de tafel alreeds gedeckt, maer evenwel de spijsse noch niet vaerdigh, waer

over den Heer Eustacchio den Heer Pe-
riander verfocht, terwijl sy togh wachten
mosten, hem het beloofde verhael te doen:
Hy sich tegen een van de veynsters aenge-
set hebbende, en de andere ten deelen voor
hem sittende, ten deelen voor hem staende,
begoft aldus den Italiaen te believen.

Dor-
drecht
Moort
kuyl.

Tot Dordrecht, in het Anckertje, (nu
door een eerlijck man bewoont) hielt ee-
nen Ian Smit Herbergh en Nacht-gasten,
dewelcke, van Tilburgh in Brabandt van
geboorte zijnde, eenen Cornelia Ians, uyt
het Landt van Schouwen, getrouwt, en by
deselve verscheyden kinderen gewonnen
hadt. De Duyvel en de snoode gierig-
heyt drongen dese ongeluckige soo verre,
dat sy wel soo goddeloos waren, als ver-
scheyde gasten, en andere lieden, om hun
gelt, en goederen, grouwelijk te vermoor-
den, en de mishandelde lichamen in de
kelder te begraven; tot welke grouwe-
lijcke misdaden sy, beneffens hun eygen
handen, oock die van hun Sonen en Doch-
teren gebruyckten. De eerste die sy hier
binnen de Stadt vermoort hebben, was
een Wijnkoopers Gesel, enden tweeden
een Borgerinne van dese Stadt, die hun
Soon, Peter genaemt, met een bijl ver-
moort heeft, wiens huys sy, na de daet, met
malkander des avondts t'eenemaal ledigh
gemaect hebben. Noch een Jongkman
van Doornick, een Maeckelaer, sich aldaer
ter Herbergh begeven hebbende, wierdt
ge-

gelijck de rest vermoort en begraven: als
oock een Goutsmit, en een oudt man met
een grooten baert; noch een Vrouw van
Antwerpen, een Man van Waelwijck, en
een van Breda, gelijck al die lichamen in
hun kelder gevonden en opgegraven zijn.
Maer wanneer Ian Smit te out was gewor-
den om selve handt aen het werck te slaen,
hebben sijn Soon Pieter, en sijn Dochter
Mary, door bevel van hun Vader, noch
een Vrouw, Meyns genaemt, in haer eygen
huys vermoort, en het huys berooft, laten-
de de Vrouwe, met een mant vol spaende-
ren op den hals, onder de trappen leggen,
als of sy van de selve doot gevallen was.
Gelijck oock dien selven Pieter, en sijn
Broeder Andries, mede uyt last van hun
Vader, een Vrouw tot Baerdwijck, terwijl
hun Vader hen tot Waelwijck verwachtte,
vermoort, en de goederen die sy daer von-
den met sich gevoert hebben. Desen
godtloosen Vader, heeft noch, boven al
dese grouwelijcke stucken, sijn Soon Pie-
ter, met sijn twee Dochters, Janneken en
Marye, na Keulen gesonden, daer sy een
uytdraeghster vermoort, en van hun goe-
deren, het geen sy het gereedste vonden,
mede genomen hebben; gelijck oock dien
Pieter met sijn Suster Ianneken een Mee-
sterfse tot Mecchelen, en andere meer tot
13 of 14 toe, en dat al binnen den tijdt
van ses jaren, omgebracht hebben. On-
dertusschen komt dese Ian Smit te sterven,
la-

latende sijn Vrouw en Kinderen Erfgenamen van sijn goederen en boofheden. Twee Dochters hadden sich met hun Broeder Iacob na Venetien begeven, niet konnende de grouwelen van hun huys- en bloedt-genoten langer aen sien, alwaer den een by een konstigh schilder, Hans van Calkar, omtrent het Iaer 1536. woonde, die, wanneer de schelmstucken uytquammen, door aenschrijven, oock voor den Raet aldaer ontboden wierdt, alwaer sy rondt uyt bekende, kennis van de boofheyt te hebben, maer dat sy (om dat sy, door een natuurlijcke genegentheyt gedreven, hun ouders niet aenbrengen, noch oock de grouwelen langer aen sien konde) verkoo- ren hadde haer Vaderlandt te verlaten, dewelcke oock daer over ontslagen wierdt. Een wijl tijdts te voren, eer desen Moortkuyl ontdeckt wiert, was'er eenen Adriaen Schildman, Soon van Schildman Iacobsz. Schepen van de Stadt, en luffr. Maria van Neck, Adriaens Dochter, in huys geweest, die de vryer over een van de Dochters maecte, die seer schoon was. Dese niet te vreden hem in de Minne-stricken gevangen te hebben, wilde hem noch eenen anderen om den hals werpen, die hem wel licht al sijn liefde weêr sou benomen hebben, maer hy, juyst voor een Spiegel staende, ontsprangk het, sonder dat hy evenwel het stuck ontdeckte. Naderhandt quam daer mede, om dese schoone te besoecken,

een

een Rijcken Bender, die met Rijnschen
Wijn afgekomen was, sitten drincken.
Desen meende dese dubbele Moordereffe
mede den strop om den halste werpen,
maer hy wiert het gewaer, en seyde tegens
haer: Wel hoe Vryster, speelt gy met my?
Maer daer na, veynsende geen achterdocht
te hebben, braght hy haer een vriendelijc-
ken dronck toe, met eenen seggende, hy
had al veel beter wijn te scheep, dewelcke
hy haer eenmael wilde laten proeven, en
stondt met eenen op, om, gelijk hy seyde,
een kruyck of twee daer van te gaen halen.
Het welck sy hem te eerder toefstondt, om
dat sy verhoopte, wanneer hy beschon-
ken was, haer werck met hem te beter
uyt te voeren. Maer hy op de straet geko-
men zijnde, seyde tegens haer: Het gene
ghy daer aen my socht te doen, doet niet
meer, of ghy sult in swarigheyt geraecken.
Het is verwonderens waerdigh, dat dit
werck soo lang heeft kunnen verhoolen
blijven, nademael noch dry andere kinde-
ren (waer van de oudtste negenthien jaer
oudt was, en met sijn jonger Susters, ter-
wijl het moorden sijnen gangk gingk, het
voorhuys bewaerde) kennis van het werck
hadden. Maer dewijl Godt die grouwelen
niet langer wilde ongestraft laten, heeft hy
de boofheydt op dese wijze uytgebraght.
Het gebeurde dat Frans van Lykercken,
Schout van den Ouden-Bosch, aen Ian
van Drenckweert, Schout tot Dordrecht,
schreef,

schreef, hoe dat op den elfden van dien te-
genwoordigen Maent (zijnde den Brief op
den 14 geschreven) eene Ianneken Bloem-
maerts, in haer eygen, huys door twee
gefallen vermoort was, welckers kleede-
ren hy ten aldernaeuwste beschreef, als
mede den naem van den eenen, dewelcke
Andries geheeten was. Wanneer den
Schout van Dordrecht desen Brief ont-
fangen hadt, heeft hy terstondt na de ge-
legentheyd van de kleeding, en den naem
laten vernemen, waer door hy, soo door
den naem als door de kleeding, vernam, dat
Andries in den Ancker, ten tijden als de
moort geschiet was, uyt de Stadt was ge-
weest. Hy, op dese verseeckering, doet hem
op den 21 van de selve Maent vast setten
waer van hy de Schout van den Ouden-
Bosch de weet deed, hem verfoeckende, tot
bevordering van het Gerecht, eenige lie-
den, die den selven Andries in den Ouden-
Bosch gesien hadden, over te willen sen-
den. Het welcke gedaen wiert, en dese
gekomen zijnde, betuyghden dat Andries
een van de twee was, die tot Ianneken Bloem-
maerts t'huys gelegen, en de vrouwe ver-
moort hadden. Hy daer op scherpe lijk
ondervraecht, heeft ten laetsten be-
kent, als dat hy, ten verfoeck van sijn
broeder Peter hem de moort hadt helpen
doen, en het huys bestelen. Maer dewijl
hy al het geldt en de juweelen, dewelcke
aldaer vermist wierden, niet wilde beken-
nen,

nen, wiert den Stedehouder aen sijn Moeder gefonden, om daer na te vernemen, seggende, dat Andries veel meer geldt en juweelen van Ianneken gehadt had, als hy bekennen wilde, gelijk sy wel wist, en tot haer eygen ontlasting openbaren most, of dat Andries anders noch meer sou gepijnicht worden. Dit geschiede in de tegenwoordigheyt van haer Dochter Mary, die, het selve hoorende, een sacksken met silverwerck voor den dagh gehaelt, en den Stedehouder overgelevert heeft. Wanneer dit den Schout ter handt gestelt was, wierdt Andries daer weder op onder- vraecht, die, na veel dreygementen, bekende het selve tot Ianneken Bloemaerts gestolen te hebben. Den Schout is daer op, met de Schepenen, na sijn Moeder gegaen, en heeft haer na het ander goet gevraecht, waer op sy, gelijk oock haer Dochter Mary, met eede verklaerde, van geen ander goet te weten, noch yets meer in haer huys gehadt te hebben. Wanneer de Schout te huys gekomen was, heeft hem den Borgemeester een beurs met negen ponden vlaems te huys gefonden, dewelcke hem door een eerlijcke Borgers Vrouw was te huys gebraght, dewelcke, verstaende dat met de klock afgekleyt was, dat al die gene, die eenigh goet uyt het huys van Ian Smit hadden gebraght, of sien brengen, of eenigh in bewaring hadden, het selve den Schout, of den

den Borgemeester souden te kennen geven; of dat die gene, by gebreke van dien, by dewelcke sulcks t'eeniger tijdt daer na moght bevonden worden, als van dievery beschuldicht en gestraft sou worden; in geen gebreeke hadt willen blijven. Uyt dit gelt dan blijckende dat Kornelia, de Weduwe, en Mary, Ian Smits Dochter, een valschen eedt gedaen hadden, wierden sy beyde in hechtenis genomen. Het is ten hooghsten te verwonderen, dat sich dese na het vangen van Andries noch in de Stadt dorften blijven onthouden, daer sy genoegsaem konden dencken, dat hy alles sou moeten bekennen. Maer het blijkt dat hen Godt de oogen verblind heeft, om hen tot hun verdiende straf te brengen. Dese oock ten naeuwsten en ten scherpfsten ondervraecht zijnde, hebben gelijckerhandt al hun begane Moorden beleden, waer op de doode lichamen, tot acht toe, in de kelder opgegraven, en elck weder in een byfondere kist geleght, en alsoo met een betamelijcken uytvaert op het grootte Kerck-hof, met gevolgh van den Dekeren en Canonicken van de Stadt, als oock van de Minder-broeders, Augustijnen, Deken en Gilden, begraven zijn. Eenige dager daer na wierdt het doode lichaem van Ian Smit (die eenigen tijdt te voren gestorven was, zijnde seer ongerust in sijn eynde geweest, en geduurighlijck *Moort, moort*, in den mondt hebbende) op gegraven, in een sterck

stercke kist geslagen, met een paert door de Stadt gesleept, en alsoo aen Galgh-oort op een radt geset, met twaelf kleppelen daer rondtsom, alsoo de laetste nae sijn doot vermoort was. Andries met sijn Moeder en Suster wierden oock verwesen: eerst dat Kornelia voor de Waegh op een wagen geset, van daer Oost-waerts aen over de Nieuwe-brugge, en van daer weder West-waert over de Pelfse-brugge, tot wederom voor de Wage sou gevoert worden; dat men haer ondertusschen dertien brandt-teecken en, met de bijl daerse de moort mede gedaen hadden, gloeyende gemaect, geven sou: een in het opkomen, twee voor de Wijn-brugge, het derde voor de Nieuwe-brugge, het vierde voor de Munte, het vijfde weder voor de Wijn-brugge aen de landt-zijde, het sesste voor de Tol-brugge aen de landt-zijde, het zevende voor de Vissche-brugge aen de selve zijde, twee voor het huys daer sy in gewoont, en haer Moorden gepleeght had, twee voor de straet daer Kleyken en Meyns, die door hen vermoort waren, gewoont hadden, het twaelfde voor de Lombaerde-brugge, en het dertiende weder voor de Wage. Alwaer sy van de wagen weder afgenomen, en aen een staeck gestelt sou worden, en daer soo lang levendigh aen blijven staen, tot dat Andries haer Soon, en Mary haer Dochter met een vyer gedoot souden zijn, waer na sy oock mede tot

totter doot toe gefengt, en na den Oor
 gevoert fou worden, om daer aen een
 ftaeck te worden gefelt, gelijk men Die
 ven en Moorders gewoon is te doen.
 Even foodanigh was oock het Vonnis van
 Mary, dewelcke levendigh haer broeder
 Andries moft sien ter doot brengen, en al
 dan mede verbrandt, en haer lichaem, by
 haer Moeder, aen een ftaeck, op den oort
 gefelt worden. Andries wierdt mede tot
 het omvoeren, en dertien brandt-teecke
 nen verwefen, om daer na levendigh aen
 een wip gehangen te worden, over een
 groot vyer, in het welcke hy tot vijf rey
 fen toe, in en uytgelaten, en na de vijfde
 reyse totter doot toe verfengt, en alfoo
 beneffens fijn Moeder en Suster, aen den
 Oort tot een Spiegel gefelt fou worden.
 Welck Vonnis over defe misdadigen op
 defe wijfe uyt-gevoert wierdt, fter
 vende fy alle met groot berouw en leedt
 wesen van hun sonden. Waerlijck, feyde
 Eustacchio, fiende dat Periander sweegh,
 dat was een grouwelijck beftaen, en by na
 een ongehoorde boofheydt. Een dieger
 lijck opfet, feyde Lydamas, ick voor eeni
 ge jaren tot Amfteldam begaen en geftraft
 heb gefien. Seecker Waerdin, Abigail
 genoemt, wonende omtrent het Kamper
 hooft, daer Bergen in Noorwegen uyt
 hangt, hadt met haer tweede Houwelijck
 een Noorman getrouwt, die maer tame
 lijck wel met haer leefde; te meer, alfoo
 de

Am-
 stel-
 damfe
 Huys-
 moort

deselve Vrouwe eenighsins soet op den
dranck was. Ia soodanigh was hun huys-
houden, dat deselve Waerdin menigh-
mael aen eenige goede bekenden geklaegt
had, datse vreesde, dat haer den Noorman
noch eens vermoorden sou. Daer woonde
een Dienstmaegt by dese Vrouw, die meer
de vrouw als de maecht speelde, en, in de
plaets van te gehoorfamen, sich droegh als
of sy selve de Vrouw was geweest; dese,
't zy dat sy verhoopte, daer door selver de
vrouw te worden, of door eenige verbit-
tertheydt tegen haer Meesterse aenge-
steecken, of door den Man aengedreven
was, (het welcke sy evenwel ontkent, en
hem ontschuldicht heeft) neemt haren
slagh waer, dat haer Meester droncken en
na het bedde gegaen, en haer Vrouw in de
achter-koocken, by den haert, met een
pijp toeback te suygen, besigh was. Dese
goddeloose Deerne (dat na mijn onthoudt
mede of een Noortsche of Deensche pry
was) om haer stuck uyt te voeren, werpt
haer Vrouw van achter een strick om den
hals, van meening haer mede te verwur-
gen; maer niet wel tot haer voornemen
konnende geraecken, alsoo sich de Vrouw
seer weerde, en haer alreeds seer vinnigh
inden duym gebeten had, neemt een brant-
hout, het geen aen den haert stont, en
geeft haer daer eenige slagē mede voor en
op het hoofd, tot dat de ongeluckige doot
was. Sy dit soo uytgevoert hebbende,
sleept

sleept of draeght het mishandelt lichaem
 't zy alleen, of met hulp van haer mede-
 gesel, ten huysen uyt, leght het aen
 water-kant op eenige houten en balcke-
 voor over, en gaet soo stillekens weder
 huys. Des morgens vroegh wierdt het li-
 chaem door de waeckers gevonden en be-
 kent. Men klopt aen de deur, dewelcke ge-
 opent zijnde, vertoont men de dienst-
 maeght het doode lichaem van haer
 Vrouw; dese, sonder sich seer daer over
 ontstellen, seght of roept, dat dit het ge-
 is, dat sy haer menighmael had te voore
 gespelt, als dat haer noch het een of het
 ander ongeval, door haer nacht-loopen,
 droncken-drincken, gebeuren sou. De
 Man komt mede voor den dagh, die mee-
 der ontsteltenis als droefheyt toonde. Het
 lichaem wort eyndelijck door het Gerech-
 wech, en sooden Waert als de Dienst-
 maeght in de gevangenis gebracht. De
 wonde en beten, in haer vinger of duym
 staende, gaven terstondt eenigh vermoeden,
 den, beneffens eenige andere teekenen
 daer sich een schuldigh gemoet nauwelijcks
 van vryen kan. Sy wordt over het
 stuck ondervraeght, en, na scherp onder-
 soeck, belijdt eyndelijck de misdact, en de
 oorfaeck, die, of waerachtigh of valsche-
 my ontgaen is. Onderstaen zijnde, of haer
 Meester haer mede-plichter was, heeft
 sulcks ontkent, en den Noorman t'eenemal
 mael ontschuldigh, die daer over oock

zijnde

zijnde in het bysonder naeuw onder-
vraegt, en, voor onkundigh geoordeelt, na
eenige dagen van sijn gevangenis ontsla-
gen is geworden. De Moordereffe wiert
ter doot veroordeelt, en ter bestemder tijdt
op een Schavot, aen een staeck, met een
stout en onverschrocken wesen gestelt,
aen de welcke sy naeuwelijcx half gewurgt
wierdt, wanneer den Scherp-rechter haer
dry of vier slagen, met het selfde brandt-
hout, waer mede sy haer Vrouw gedoodt
hadt, voor het voor-hoofd gegeven heeft,
dat 'er het bloet in overvloet by neer liep,
haer toen voorts met de koorde, waer me-
de hy begonnen hadt, af makende. Godt
blijft soodanigh boofwichten (seyde Pe-
riander, sich benefens sijn gasten ter tafel
fettende) noyt schuldigh, maer komt
vroegh of laet tot sijn recht en gerechtig-
heydt. Ick hebse sien straffen welckers
dootslagh tien, ja twintigh jaren bedeckt,
of geheet is geweest, en eyndelijck, na soo
een lang verloop van tijdt, na verdienste te
huys gesocht, gelijk ick een Veen-boer
heb sien onthallen, die in een gekijf met
sijn Vrouw voor een Moorder uytge-
maeckt, en daer op aengegrepen wiert. Het
bloedt dat vergoten wordt, wil niet onge-
wroken blijven.

Eynde van 't sevende Boeck.

HET VIII. BOECK.

Adus valt men ten laetsten aen de spijsse, en het hevighste over zijnde, begoft Lydamas de goede Polymythus weder alboertende voor te nemen, en hem als in sijn ongenade te vertroosten, en sich selven aen te bieden om sijn vrede met de Iongkvrouwen, en voornamentlijck met de schoone Lucinia te helpen bemiddelen. Maer Eustacchio daer op in vallende, seyde: Indien ick niet vreesde den bevallijcken Polymythus ongelijck te doen, of vermoeden te geven, als wilde ick sijn belangen onderkruypen, ick sou een vertelling voortbrengen, die de Iongkvrouwen (vertrouw ick) eenigh genoeghen sou kunnen geven. Het sal my daer ten minsten toe dienen, berechte Polymythus daer op, om hen het gevoelen te benemen, het welcke sy van ons in het gemeen hebben, als hadden wy het quaetste vertrouwen van hen, en my alsoo den wegh te banen, om te beter tot mijn verantwoording te komen. Begint dan vry, Edele Eustacchio, en het sal hen-lieden, en in hen my verbinden. Het selve verfochten oock de andere Heeren en Iongkvrouwen, en alsoo begoft Eustacchio sijn

Ver-

*Vertelling van de Spaensche
Amazone.*

Deſe geweldige beweging des gemoets, daer de Dichters een Godtheydt van gemaect, en dieſe Liefde genoemt hebben, heeft noyt minder ydele roem gehadt, om ſich ſelven ſegeteecken en toe te eygenen, als ter oorſaek van het gevolgh en inhoud van deſe geſchiedenis. Nademael in het midden van de borgerlijcke en bloedighſte oorlogen, door de welke Spangien is ontroert geworden, zedert dat ſy van het jock der Mooren is verloſt, ſy de alder-uytſteeckenſte blyck van haer kracht getoont heeft, die men oyt van haer heeft geſien.

De Koningklijke ſtadt Toledo toonde als doen wel haer macht en vermogen, ſich ſelven in de algemeene verdeelingen van 't Rijk, en in de byſondere geſchillen van de twee doorluchtige Huysen, dat van de Palomeques, en dat van de Pacheques, in ſtaet en weſen behoudende. De hoofden van de Palomeques waren op die tijt twee broeders, vermaert door de Edelmoedige Edelheyt van hun Voor-ouders, en door de roem van hun eygen daden, van de welke de oudtſte Don Ferdinand, en den ander Don Pedro genoemt wiert. Die onder de Pacheques het hooghſte acnſien hadt, was een Ridder, Don Lopez genaemt; van een

feer doorluchtigh Huys voortgesproten, en van de geheele werelt, ter oorlaeck van sijn uytsteekende deugden, gepresen, door de welcke hy den naem van den volmaecten Ridder verkregen hadt. Dese twee Huysen droegen malkander een onverfoenlijcken haet, dewelcke al van den Vader tot op de Kinderen over erfde, sonder dat men andersins daer den oorsprongk van weten kan. Nauwelijcks gingk'er een dagh voor by, of de aenhangers van dese twee Huysen wierden hier of daer in de Stadt handt-gemeen. En Don Lopez hadt tot tweemaal toe de Palomeques gedwongen Toledo te verlaten, dewelcke hy met sulck een yver vervolgde, dat hy hen verscheydemael in een Slot, niet verre van de Stadt gelegen, belegert hielt, uyt het welcke sy sich evenwel altoos door een verborgen uyt-gangk wisten te redderen. Invoegen wanneer sy het huys vermeerende, en meenende de hant aen de twee Broeders te slaen, niemant vonden. Dit was de oorfacck, dat men den naem van het huys, van te voren Cigarral, in die van het betooverde slot veranderde. In het midden van dese onorden, geviel het dat sich Don Lopez in eē gefelschap bevandt, daer hy Lorize sag, dewelcke hy oordeelde een Jongkvrouw van alle volmaecktheyt te zijn. Dese was de Dochter van een Borger van Toledo, rijcker in aensien, als goederen van het geluck, en door dese bresse was het dat Don Lopez

Lopez dit flot bestondt te bestormen. Hy dede al wat hy konde, om haer sijn genegentheden te ontdekken, en haer gunst te verkrijgē; en door de kostelijke geschenken, dewelcke hy dede, geraeckte hy lichtelijck, ten eynde van sijn voornemen. De groote jongkheydt van dese jonge Dochter, en de bysondere genegentheydt om kostelijck voor den dagh te komen, en de kleyne gelegentheydt om daer toe te geraecken, begunstighden de aenleyding van desen Edelman? in voegen sy sich kortelijck seer aen hem, meer door sijn mildadigheyt, als door haer eygen genegentheydt, verschuldicht en gehouden sagh: soo dat sy hem gedwongen was toe te staen, dat hy haer quam besoecken, wanneer sy, door het af-sijn van haer Vader, daer gelegentheydt toe konde krijgen. Door verloop van tijdt veranderde de verbintenis van Lorize, in een oprechte genegentheydt tegen Don Lopez, ten aensien van sijn hooge verdiensten, en bysondere waerdigheden; evenwel moght hy dat geluck niet lang genieten: want den Vader van Lorize wiert wel haest gewaerschouwt van Don Lopez, gaen en komen in sijn huys, en dat door een Jongkman, die heymelijck sijn Dochter ten houwelijck versocht. Die uyt liefde niet naliet wel op sijn hoede te zijn, en op den handel van Don Lope te letten; waer door hy hem eenmael gewaer wiert, soo als hy met sijn Minnares aen een veyn-

ster sprack, en hoorde dat sy tegens hem feyde; dat sy twijfelde dat haer Vader eenigh quaet vermoeden hadt, nademael hy haer minder vrientschap betoonde als voorheen, jac soo, dat hy haer dreygde in een klooster te willen steecken. Don Lopez stelde haer daer op voor, dat hy haer wel haest meende van haers Vaders Tyranny te verlossen, indien sy daer toe verstaen wilde; dat sy maer alleen noodigh had, van plaets te veranderen. Sy was over dit besluyt in het eerst al een weynigh verbaest, maer dewijl de liefde roeckeloos in het besluyten is, stondt sy sulcks ten laetsten toe, en souden dien volgenden nacht hun voornemen in 't werck gestelt hebben: maer desen mede-vryer, gedreven door sijn min-yver, liet niet na haer Vader alles ten naeuwsten te kennen te geven. Dese tijding maecte den man seer verslagen en ontstelt, ter oorsaeck van de schande die hem Don Lopez focht aen te doen, waer over hy besloot alle middelen aen te wenden, om sich op hem te wreecken. Het eerste dat hy dede was, sich voor sijn vyanden, de Palomeques, te verklaren, en het naeste, sijn dochter in de bewaring van de Moeder der twee Palomeques te stellen, die tot Toledo woonde; sich inbeeldende, dat sy aldaer het alderseekerste sou zijn, alsoo Don Lopez noyt de stoutheyt hebben sou, om aldaer sijn besluyt in het werck te stellen. Dit gedaen zijnde, verlaet hy sijn huys, (soodanigh was de

de drift die hem vervoerde, hem in treuren, en sijn Dochter tot een jammerlijck eynde braght) neemt de wapenen aen, en begeeft sich by de Palomeques, die als doe buyten de Stadt waren, om alsoo gelegentheyte te vinden, Don Lopez, over de hem gedreygde oneer, te straffen. Waerlijck hy hadt beter gedaen, sijn leedt te ontveynsen, en sijn Dochter heymelijck, aen die gene, die haer versocht, te houwelijcken, als sulck een onbedachte daet aen te vangen, waer door hy veel quaets sou hebben kunnen verhinderen, en sich en sijn huys in rust stellen. Wanneer men Don Lopez de tijding braght, dat sich den Vader van Lorize aen de zijde van de Palomeques hadt begeven, maeckte dit hem weynigh bekommernis, alsoo hy sijn tegenstanders niet veel sterckte sou kunnen toebrengen: maer wanneer men hem daer by feyde, dat men niet wist, waer hy sijn Dochter gelaten hadt, meende hy (alsoo sich de gramschap met sijn liefde quam te vermengen) t'eenemael te ontfinnen. Hy deed haer in alle kloosters soecken, geloovende dat haer Vader haer in een van de selve gesteecken hadt, volgens sijn dreygen; maer al vergeefs; gelijk oock al sijn anderen arbeydt was, die hy, om na haer te vernemen, aenwende, niet anders dan of sy in het ingewant van de aerde was verborgen geweest. Waerlijck hy had toen al sijn verstant wel van nooden, om den naem vanden vol-

maeckten Ridder niet te verliefen, en fijn overtollige gramschap te bedwingen. Lorize ondertuffchen was in al foo grooten quelling als hy; fy merckte de plaets daer fy was, niet als een wooning, maer als een gevangenis aen, ter oorfaeck van de kleyne gelegentheyte die haer gegeven wierdt, het aengename voorwerp van haer genegentheyte te sien: maer het meeste dat haer quelde, was dat fy noch gedrongen was haer smert te ontveynfen, waer toe fy al haer konft en bequaemheydt in het werck ftelde. Evenwel groeyde haer fwaermoe digheydt foodanigh, dat de alderflechtste wel konde bemercken, dat fy door eenigh inwendigh leet gedreven wiert; al-hoe-wel niemandt daer de oorfaeck van konde uytvinden. De vrouwe by dewelcke fy woonde, pooghde haer door alle mooghlijcke middelen vermaeck aen te doen. Haer aert was van foodanigen bevallijckheyte, dat fy al die gene, die haer fagh, tot genegentheyte bewoogh; en evenwel in defe naeuwe gevangenis was'er niet het welcke haer vreugt of genoegten konde toe-brengen, en ten waer geweest door het gefelfchap van de Dochter van defe Me-vrouw, en de Suffer van de Palomeques, Cefalia genoemt, fy fou wel hafte het eynde van haer leven gefien hebben. Defe Jongkvrouw wiert by haer Moeder opgevoedt, met foo naeuwen opficht, dat fy niet alleen niet van de andere Jongkvrouwen van de Stadt, maer oock
self

zelf ter naeuwer noodt van het eygen huys-
 gefin, gekent of gefien wiert. Haer fchoon-
 heyt was in der daet feltsaem, en uytsteec-
 kender, als eenige pen fou machtigh zijn
 te beschrijven. Sy beminde Lorize feer,
 gelijk oock dese haer by-zijn ten alder-
 hooghften aengenaem was. Cefalie was vry
 jonger als Lorize, maer hadt evenwel de
 geeft soo wacker en vaerdigh, dat haer ver-
 ftant het gebreck van haer ervarentheydt
 overvloedighlijck vervulde en vergoede.
 Door dese foete gefellinne, voelde Lorize
 fich al vry verlicht, en bequaem 'er uyt te
 wachten, dat de tijdt eenige verandering
 in haer faecken moght komen te veroor-
 faecken. Cefalie deedt niet, als haer alle
 uuren te verfoecken, haer het geheym van
 haer droefheyt te willen ontdecken, daer
 toe aenwendende al haer minnelijckheden
 die fy konde byhalen, te meer alfoo fy wel
 oordeelde, dat daer de liefde de oorfaeck
 van was: maer Lorize vreesde de gene-
 gentheyt die haer Cefalie droegh te doen
 veranderen, indien fy haer nieuwsgierig-
 heydt daer in voldeedt; waer door fy haer
 liefde, die fy Don Lope droegh, haer vrees-
 de te ontdecken, alfoo desen naem haer
 niet anders als hatelijck konde zijn; heb-
 bende fy desen doodelijcken haet met de
 melck van haers moeders borsten ingefo-
 gen. Evenwel, na veel uytifels, vandt fy fich
 gedwongen opening te doen, verfhoo-
 nende haer ongeregelde genegentheyt, op

de hooge verdiensten van Don Lopez: Cefalie bleef een wijl sonder haer daer op te antwoorden, ten hooghsten verwondert over de vreemde ontmoeting van dese genegenthey. Sy poogde, door veel vertooningen, desen soo wel gewilden naem uyt het hart van Lorize te bannen, maer vandt al haer verstandige voorstellingen te krachteloos, voor sulck een sware uytwercking: want Lorize was noyt soo wel spreckende, als toen, om het voorrecht, het welcke sy boven alle andere Jongvrouwen hadt, van soo braven Edelman te besitten, te beweeran. Het blijktt wel, seyde sy tegen Cefalie, dat ghy onkundigh zijt, hoedanigh de heerlijcke gaven zijn van desen onvergelykelijcken Ridder, en dat het alleen de vyantschap is, die u sulck een misgevoelen van hem doet hebben. Het zijn de aldergeestighste gebaren, de volmaectste bevallijckheden, het aengenaemste aengesicht, en het Edelmoedighste hart van al de Edel-lieden van dit Rijk, die hem met den tijtel van den volmaecten Ridder vereeren; en, sonder te liegen, ick most t'eenemaal van oordeel en verstandt berooft zijn, indien ick met mijn genegentheden de sijne niet beantwoorde, nademaal hy van al de werelt bemint is.

Het scheelde weynigh, of de kracht van haer redenen, en de moedigheyt, met dewelcke Lorize haer redenen stijfde, hadt de

de quaden indruck, die Cefalie van Don Lopez hadt, t'eenemael in haer doen verdwijnen. Maer indien Lorize daer toe geen volkomen vermogen hadt, ten minsten braght fy soo veel te wege, dat liet geloof, het welcke men haer hadt in geplant, dat Don Lopez een Barbaer, en menschenmoorder, en bloedtdorstigh mensch was, by haer vernieticht wierdt. Jae Cefalie begoft in haer hart de verkiesing en liefde van Lorize voor goet te keuren, en bestont haer te belooven, in alle gelegentheden haer daer in gonstigh te fullen zijn. Het vervullen van dese belofte was twijfelachtigh genoegh, en daer was groot gevaer in gelegen, sich daer aen te gedragen, en daer op te vertrouwen: evenwel liet Lorize niet na, haer voor dese goetwilligheydt te bedancken, en te bidden, haer gunst t'egens haer niet te verminderen: Ondertusschen liet sy niet na, wanneer sy alleen was, vonden te smeden, om Don Lopez de plaets bekent te maken, daer haer Vader haer opgesloten had: want sulcks hem te kennen te geven, was (gelijckse sich voor liet staen) den eersten trap van haer genoegente leggen. Na veel overlegghs, vandt sy een middel, om haer genoegente te voldoen. Omtrent dees tijdt hadt de Moeder van Cefalie een bedevaert, aen het heylighdom *de la Piedra* tot Toledo, begonnen, daer sy des morgens ten seven uuren henen gingk, en ten negen uuren weder van daen quam.

altoos met Cefalie en Lorize vergeselschap
hebbende alle het aengesicht met hun fa-
lien bedeckt. Op een van dese dagen wilde
sich Lorize van dese gelegentheyten dienen,
om een begin van haer besluyt te maecten.
Sy schreef dan twee brieven, van een self-
den inhoudt en opschrift, dewelcke sy wel
toezegelde, houdende aen Don Lopez Pa-
checo. Op vijftigh schreden ontrent van
haer huys, liet sy een van dese brieven val-
len, en den ander soo als sy van de bede-
vaert quamen, latende die soo aen de gunst
van het geluck; sich inbeeldende, dat het
aensien van dien naem, den een of den an-
der bewegen sou, hem die brieven, of ten
minsten een van beyden, ter handt te stel-
len; om hem daer door eenigen goeden
dienst te doen. Dese vondt geluckte haer
noch beter als sy gemeent hadt, invoegen
hy beyde dese brieven noch voor den mid-
dagh in handen kreegh. Evenwel hadt
sich Lorize foodanigh aen haer geluck
niet vertrouwt, of sy hadt den sin en den
letter van dese brieven seer duyster en on-
bekenbaer geschreven, soo dat men noch
den sin raden, noch haer schrift bekennen
konde. Don Lopez deselve geopent hebben-
de, wiert een weynigh verwondert over de
onbekende letteren, dewelcke hy in de sel-
ve vandt; uyt de welcke hy dese woorden
las:

Brief

Brief van Lorize aen Don Lopez
Pacheco.

Uyt vreesse van mijn verlies te bewercken, beneffens dat van desen Brief, heb ick voor een tweeden bewaert, u een geheym van belang bekend te maecten, het welcke ick voor dese reyse aen het geluck niet heb derven vertrouwen. Maer om u van den onlust, daer u het lesen van desen Brief in sou konnen stellen, te verlossen, &c. besweere ick u, by al wat u het liefste sou mogen zijn, dat ghy op morgen ten negen uuren, met alle mooghlijcke zedigheydt en voorsichtigheydt, u in de Capelle de La Piedra laet vinden. Desen Brief, dewelcke ick u versoeke in uw handen te willen dragen, sal het teecken zijn, waer aen ick u kennen sal, gelijk een andere my aen u sal doen, dewelcke ick op dien selven onder den hoeck van het tapijt sal leggen, het welcke de trappen van den Altaer bedeckt, daer ghy de uytlegging van dit geheym sult vinden. Den Hemel wil u behoeden.

Ongelooflijk was de ongeduldigheid van Don Lopez, in het verwachten van den aenstaenden morgen, om te weten door welke handt hem desen brief geschreven was, zijnde de hant van Lorize daer in soodanigh verandert, dat het hem onmooghlijck was, deselve te kennen. Hy konde de bestelde ure niet verwachten, maer alfoo haest als hy opgestaen was begaf hy sich

na de Capelle, staende op de aengewesen
 plaets, met den brief in de handt. Hy stelde
 sich aen een hoeck, om te minder gesien te
 zijn, en de zedigheydt, die hem van dese
 onbekende soo ernstigh bevolen was,
 waer te nemen. Eenigen tijdt daer na sagh
 hy verscheyde vrouwen inen uyt gaen,
 dewelcke daer hun gebeden quamen doen,
 maer omtrent acht uuren quam Lorize
 daer oock, met haer gewoonlijck gesel-
 schap. Sy hadt den Ridder wel haest in het
 ooge, sonder van hem bekent te zijn, om
 dat de zedigheydt van haer gewaet, en het
 onkenbaer maecte. Hebbende haer ge-
 bedt gedaen, en vaerdigh zijnde, om de
 Moeder van Cefalie, en dese selve te vol-
 gen, leyde sy haren brief op de aengewe-
 sen plaets. Maer sy was soo verheught van
 hem gesien te hebben, dat sy hem aen Ce-
 falie wees; aler sy uyt de Kerck gingk, om
 daer door haer verkiesing te beter te wet-
 tigen. Tot daer-en-toe hadt de onnoosele
 Cefalie de kracht van dese tochten noyt
 geproeft; zijnde haer het gesicht en het
 geselschap der mannen onbekent, behal-
 ven haer afgesondert leven, daer in sy ge-
 houden wierdt, als zijnde geduurighlijck
 tusschen de geheyme wanden van haer
 Moeders huys besloten geweest: maer soo
 haest als sy haer oogen op Don Lopez ge-
 slagen hadt, vandt sy sich ten hooghten
 op getogen, sulck een schoone vyandt van
 haer.

haer geflacht te sien. Lorize wilde dese ontsteltenis, die sy in haer merkte, haer aengeboren haet toeschrijven, dewelcke haer Broeders Don Lopez roe droegen; en, bedrogen door dit gevoelen, liet niet na Cefalie geduurighlijck met sijn uytsteekende hoedanigheden te onderhouden, om alsoo haer liefde te meerder te wettigen: maer eylaes! het waren soo veel sulphurpriemen, daer sy de aengroeyende vlammen van Cefalie meer en meer mede ontstack.

Sy eyndelijck vervolgden hunnen wegh te huywaert, daer Lorize nu meer als voorheen een droeve en beswaerlijcke gevangenis vandt, alsoo het gesicht van Don Lopez haer verlangen meer en meer hadt opgeweckt. Ondertusschen dese vrouwen waren soo haest niet uyt de Kerck, of Don Lopez, hebbende sich versceekert van het verborgen pandt, gingk het geheym van sijn vorigen Brief in dese laetste ondersoecken: in dewelcke hy dese woorden vandt.

Brief van Lorize aen Don Lopez
Pacheco.

Van de uure af dat mijn Vader my u en mijn selven ontnomen en ontvoert heeft, ter oorsaeck van de kennisse, de welcke hy van ons voornemen gekregen had, hebben mijn oogen niet anders gedaen als weenen: en ick bekenne dat de
wan-

wan hoop een eynde van mijn leven sou hebben
 gemaect, indien mijn noodtsaeckelijckheydt en
 mijn liefde my desen wegh niet geopent had-
 den. Maer dewijl het schijnt dat mijn ongeval
 self medelijden met my gekregen heeft, en ick
 wete dat uw Edelmoedigheyt u buyten alle besef-
 fing van vreesse stelt, heb ick geen swarigheyt
 gemaect u te bidden, my desen aenstaenden
 nacht te komen besoecken. Ick ben in het huys
 van de Palomeques, daer my mijn Vader bestelt
 heeft, om onse onderhandeling, door de toeficht
 van de Moeder en Suster van uw wyandē, te ver-
 hinderen. De aenmercking van de plaets, schijnt
 wel mijn versoeck onbillijck, en het onderstaen
 gevaerlijck te sullen maken, maer wanneer ghy
 sult weten dat ick hier een vertrouwde vrien-
 dinne, die my behulpsaem wesen sal, verkregen
 hebbe, sult ghy het gevaer soo hoogh niet ach-
 ten. De bequaemste uure sal die van den mid-
 dernacht zijn. Ick sal u dan aen een weynster
 van den Hof die aen de straet uytkomt, en van
 de andere gebuur-huysen afgesondert staet, ver-
 wachten, om dat die plaets eensaem en buyten
 gevaer is. De duysternis van den nacht sal u oock
 gunstigh zijn, als oock het af-sijn van uwe wy-
 anden. Ghy zijt Don Lopez Pacheco, en ick die
 u versoecke, de standtrastige Lorize. Ick heb
 geen beter redenen, om uw moet op te wecken, als
 dese, gelijk ghy geen genoghsame sult kommen
 vinden, om u van dit versoeck te verschoonen,
 om deselve een volmaeckte Minnaresse niet toe
 te staen.

Hoe

Hoe menigerhande waren de gedachten die onsen Edelman ontruffigde, na dat hy desen brief gelefen hadt: Hy was uyttermaten verblijdt zijn Meesterfche wedergevonden te hebben, die hy meende dat voor hem t'eenemael verlorē was. Maer aen de andere zijde bevandt hy sich t'eenemael ongeruft, aenmerckende dat het huys daer sy in bewaert wierdt, soo vermoedelijck voor hem was, dat het minste van allen maghtigh genoegh was, de grootste moedigheydt flaeuwhartigh te maecken. Hy maeckte duysent overleggingen by sichselven, of dit voornemen van Lorize het betrachte eynde wel fouden bereycken; en viel ten laetsten in de vreesse, dat, of al wel het geluck hem in het eerste gunstigh quam te zijn, by verloop van tijdt zijn gaen en komen ontdeckt moght worden, en alsoo dese Jongkvrouw een eeuwige schande op den hals jagen, beneffens het verlies van zijn eygen aensien. Maer gelijk 'er geen redenen zijn, die een stercke genegentheyte vermeisteren kunnen, besloot hy evenwel het begeeren van Lorize toe te staen, en na te komen, en eer zijn leven in gevaer te stellen, als ongehoorsaem te zijn. Hy dan begeeft sich soo heymelijck als hy konde, na de plaets dewelcke hem was aengewesen. Hy deedt de ronde rondtsom den hof, om te onderfoecken of 'er nergens eenige vlaggen geleght wierden, niet dat hy geen goet vertrouwen op Lorize hadt, maer om dat

dat hy vreesde dat sy oock sou kunnen ver-
 raden of bedrogen worden, nademaal een
 derde haer geheym wist. Siende dan dat
 'er niets te voorſchijn quam, begeeft hy
 ſich onder het veynſter van den hof, en
 een weynigh tijdt daer na hoort hy een
 open doen, daer ſijn vriendinne ſich lich-
 telijck van hem deed bekennen. Sy genoo-
 ten met malkander eenige uuren een ver-
 makelijcke by-een-komſt, en ſcheyden al-
 ſoo van een, na dat ſy beſloten hadden,
 malkander, ſoo menighmael als de gele-
 gentheyt ſou aanbieden, op de ſelve wiſſe
 te vinden. De blijdtſchap, die Lorize
 door de aenſpraeck van haer vriendt ge-
 voelde, was te groot, om in een boeſem al-
 leen beſloten te blijven, ſy moſt die haer
 vriendin Cefalie mede deelen: maer de uyt-
 wercking was foodanigh, dat Cefalie, die
 het alreets mede wech had, hoorende dit
 aengenaem verhael, by het quaet dat haer
 alreeds pijnighde, noch dat van de min-
 yver voeghde, wat gewelt ſy oock aen-
 wende om het een en het ander uyt haer
 gedachten te bannen; jae, in tegendeel, het
 gewelt van haer liefde groeyde in ſulcker
 manieren aen, dat ſy het bedde moſt hou-
 den, en ſelf in gevaer van haer leven ge-
 raecte. De Geneeſmeesters wenden alle
 hulp-middelen aen, tegen de koorts die ſy
 uytwendigh ſagen en voelden, maer deſe
 waren heel ſtrijdigh met de ware ſieckte
 die haer aentafte, in voegen het hoe-
 lan-

langer hoe erger wierdt. De groote genegentheyd die haer Lorize droegh, verbondt haer geduurigh by haer te blijven, waer over sy de gelegentheydt niet nemen konde, om haer vriendt Don Lopez op te wachten, alsoo sy des nachts, sonder groot vermoeden aen de Moeder van Cefalie te geven, niet derfde uyt de kamer gaen. Evenwel bleef sy niet t'eenemael sonder vertroosting. De laetste reyse dat sy Don Lopez gesproocken hadt, waren sy onderlinge over een gekomen, dat wanneer de gelegentheyd niet diende om by malkander te komen, hy aen de veynster van den hof een woort schrifts aen een draet sou vanden nederen hangen, waer uyt hy de reden van haer verhindering verstaen sou. Met dese vondt men moesten sy sich behelpen, om dit afwesen een weynigh te versoeten. Lorize, die soo veel blind in de sieckte van haer vriendinne was, als de Geneef-meesters self, gaf haer so onnooslijck dese haer vondt te kennen, dat daer dese siecke scheen een groot verlossmaeck in te nemen; ondertusschen volkomen berecht krijgende van de geheymnamen van hun liefde, gelijk sy haer geheer geenoeghaem verbandt, om niet voor haer te verover swijgen, wetende door haer gaeuwe geestes, die al die van haren ouderdom te boven gien gingk, het binnenste uyt het hart van Lorize te halen. Dese loose Cefalie hadt niet soo haest het naeuwste berecht van de onderhandeling van Don Lopez en Lorize ge-

gekregen, of sy besloot sich daer van te dienen, om alsoo een hulp-middel voor haer quael te vinden, en haer leven van de doodt, dewelcke haer dreygde, te verlossen. Ondertusschen de hinder-palen, dewelcke Don Lopez geduurighlijck in sijn liefde voorquamen, en de kleyne gelegentheydt dewelcke hy sagh om die te boven te komen, begosten hem moede te maken, en sijn genegentheydt te verminderen, evenwel liet hy sulcks niet ten vollen blijcken, en vervolgde alle nachten sijn veynster te besoecken, om tijding van Lorize te hooren, en haer van sijn standt te laten weten. Maer ten laetsten, t'eenemaal moede van al dit vergeefs gaen en komen, liet hy Lorize door een briefken weten, dat hy gedrongen was een kleyne reys aen te nemen, dewelcke hy haer verfocht hem te willen toelaten, en dat hy den tweeden nacht daer aen sijn afscheyt van haer sou komen nemen. Soo haest Lorize dese droevige tijding verstaen hadt, liet sy niet na Cefalie die mede te deelen, noch nat van tranen zijnde, die sy onder het lesen gestort hadt. Cefalie pooghde haer te vertroosten, met de soetste woorden die sy konde bedencken, maer de droefheydt die sy gevoelde was soodanigh, dat het haer onmooghlijck was gedult te kunnen nemen. Door de geweldige quelling van haer geest, en gebreck van haer ordinaer voedsel, verhitte haer het bloet in sulcke

voe

gevoegen, dat sy door een brandende koorts
aengetaft wierdt, dewelcke haer binnen de
tweentwintigh uren in den
uytersten noot stelde. De nacht dewelcke
haer Don Lopez gestelt hadt, om sijn af-
vondscheyt van haer te nemen, komt eyndelijck
aen: en de ongeluckige Lorize, siende dat
haer ongeluck haer dit genoeg weyger-
de, vandt sich genoodtsaecht de tusschen-
middeling van Cefalie te gebruycken. Lo-
rize dan deedt haer verstaen, hoedanigh sy
haer hulp van nooden hadt, en gaf haer een
briefken, het welcke sy haer badt aen den
draet vast te maecken. Ongelooflijck was
de blijdschap die Cefalie gevoelde, over
dese onverwachte gelegenthey, dewelcke
sy wel meende niet te laten voorby gaen.
Het begin van de sieckte van Lorize, was
het begin van de genesing van Cefalie, ge-
lijck of den Hemel tot dese veranderingen
self gestemt hadt: soo veel als de sieckte
van Lorize aennam, soo veel nam die van
Cefalie af, en dit versoeck dat haer Lorize
bedeedt, was middels genoeg om Cefalie
volkomenlijck te genesen. Behalven dese
gelegentheydt, kreegh sy oock dese, van de
kamer van Lorize voor haer alleen te laten,
vuyt vrees, soo sy voorgaf, haer rust te ver-
stooren, en haer, wanneer sy in stilte was,
alleen te laten, om haer in de selve niet te
verhinderen. Dese vryhey wist sy wel te
gebruycken, om haer eygen gedachten op
het papier te stellen, en dat briefken, in de
plaets

plaets van dat van Lorize, aen den draet te
 hangen. Wanneer nu de uure gekomen
 was, op de welcke Don Lopes aen het veyn-
 ster komen, en sy haer loofheyt uytvoeren
 sou, begeeft sich Cefalie na de gewoone
 plaets. Sy hadt soo haest het veynster nie-
 geopent, of sy vernam Don Lopez, die he-
 gewoonlijk teecken deedt, om sijn vrien-
 din te kennen te geven, dat hy daer wachte.
 Cefalie hem dan kennende, liet met een
 bevende handt den draet nederdalen, daer
 sy haer leven of haer doot aengebonden
 hadt, en veynsende het veynster te sluyten
 liet het selve een weynigh open, om te sien
 hoe hy sich sou aenstellen. Don Lopez
 geloovende dat dit Lorize was, die doot
 eenige ongeluckige voorvallen gedronge
 was sich te vertrecken, begeeft sich na de
 de muur, en tastende, krijgt de draet en he-
 papier dat daer aehingk in handen. He-
 welcke hy grooter en swaerder als na ge-
 woonte bevandt te zijn. Hy begaf sich daer
 mede na sijn huys; maer door ongedult van
 den brief te lesen, konde hy soo lang nie-
 wachten, tot dat hy te huys gekomen was
 maer hielt aen de deur van een Kerck stil
 daer een lamp ontstecken was, en opend
 aldaer den omslag met eenige ontsteltenis
 daer hy een brief in vandt van een ander
 hant, als die van Lorize, geschreven, met
 een kleyn doofken van gout, geesmalieert
 daer in gesloten. Hy stont een wijl verbaest
 sonder te weten wat te doen, of eerst de
 brief

Brief, of eerst het dooiken te openen: cyn-
delijck begoft hy met het dooiken, daer
een strael als die van een blixem uytquam,
dewelcke hem de oogen sloegh. Dese
quam van een Afbeelding voort, dewelcke
de meeste schoonheydt vertoonde, die oyt
enigh oogh onder den Hemel gesien heeft.
Hy besagh de Afbeelding een lange wijl met
grootte verbaestheyte, en opende daer op den
Brief, om daer door sich selven in dese duy-
terheyte licht te geven, na dat hy het doof-
ken weder toegesloten had: maer hy vandt
hier noch meerder reden van verwonde-
ring, als hy den inhoudt van deselve quam
te verstaen, dewelcke foodanigh was.

Brief van Cefalie aen Don
Lopez.

*Daer is niet als den Hemel dat het lijdē weet,
dat ick heb uytgestaen, eer ick my soo verre heb
terven inlaten, als desen Brief uyt mijn handen
de uwe over te senden, en roep deselve tot ge-
uyge, of my de smert tot het punt van de doot
niet gebraght heeft, terwyl ick pooghde mijn ey-
gen tegenstant te overkomē, en een saek te bestaen,
die mijn eer in gevaer stelt, by dese, die een doot-
vuyant is van mijn geslacht. Maer indiē de opperste
macht, die over alle anderen heerscht, heeft ge-
vilt, my in uw genade te stellen, om uw zegetecke-
nen, over de volkomen nederlaegh van ons huys,
te vermeerderen; tot wat vry-plaets sal ick my
mogē keeren, daer ick my sal verseeckert vin-
den?*

den? en wie is het die my beschermen sal? En indien de dapperheit van mijn Vader en Broeders voor uw wapenen heeft moeten buygē, hoe sou het mooglijk zijn, dat de swacke tegenstandt van een Dochter genoeghsaem sou bevonden worden, om sich te beschermen. Helas! Don Lopez, hoe groot is de gestrengheit, die het Nootlot tegens omhuys oefent, nademael, in de plaets van voldoening aen onse belediging te geven, deselve tegenwoordigh een nieu slacht-offer voor uw' Autaren stelt, om daer, als de laetste roem die u van uw' vyanden noch overig was, geoffert te wordē! De kennisse die Lorize my van u heeft doen hebben heeft u een volkomen heerschappy over my gegeven, en die soo geweldigh, dat mijn hant niet zou derven onderstaen u deselve uyt te drucken; behalven dat de tranen, die dit papier uyt mijn ooggen besprengen en netten, geen plaets genoegh laten, om daer de noodige woorden op uyt te drucken. Indien het verhael, het welcke Lorize my soo menighmael van uw verdienstē gedaen heeft waerachtigh zy, is mijn stoutheydt lichtelijck tverschōonen, en ick heb reden te hoopen eenig gunst by u te vinden, dewijlick deselve versoecke door bemiddeling van deze Boodinne, die deser Brief vergeselschapt. Ick bidde u ootmoedelijck deselve soo geheym en met soo veel aensien te handelen, als men van een volmaect Ridder, daer ghy den naem van draeght, omtren het geslacht en de persoon die deselve medbrengt, te verwachten heeft. Maer om my di gunst te doen genieten, moet ghy geen ach

staen

slaen op de verbittertheyt die ghy hebt tegen
 mijnē naem, noch mijn schoonheyt by die van
 Lorize vergelyckē, daer uw denckbeelt de af-
 beelding soo sorghvuldelyck van bewaert, of
 ick sou noyt het goet dat ick van u verwacht,
 namentlyck u desen aenstaende nacht op de
 gewoone uure en plaets te mogen sien, kunnen
 verhopē. Den Hemel wil u daer toe geley-
 den, en my aengenaem aen uw' oogen maken.

C E F A L I E P A L O M E Q U E.

Don Lopez, hebbende desen brief door-
 lesen, en den naem van Cefalie gesien,
 meende in sijn sinnen betoovert te zijn.
 Nu sagh hy de schildery aen, en dan we-
 der den brief, en konde sich niet inbeelden
 het een en het ander te besitten: en den
 dagh sou hem in dese opgetogentheydt
 verrast hebben, ten waer sijn volck, dat
 hem socht, by hem gekomen was. Hy, sijn
 Dienaers kennende, sloot sijn brief, en dit
 kostelyck afbeeltsel weder toe, en gingk
 met hen na sijn huys, soo vol verwonde-
 ring, dat het hem onmooghlyck was een
 oogte luycken. Ondertusschen lieten
 oock verscheyden na-bedenckingen niet
 na hem aen te tasten, als of dit wel een la-
 ge en loofheydt van haer Broeders moght
 zijn, om hem daer door te verstricken:
 maer sijn dapperheydt behielt ten alder-
 laetste de overhandt, beneffens het verlan-
 gen sijn goet geluck te onderfoecken,
 waer door hy besloot, alle vermoeden aen
 B b een

een zijde te stellen, om soo fijn eer als fijn leven aen de handen van Cefalie te vertrouwen. Met dit besluyt verwachtte hy, met onlijdtfaemheyt, de bestemde stont, wanneer hy een pantfier of malien-rock aentoogh, en sich van andere bequame wapenen, om in tijdt van noot wederstant te bieden, voorsagh, en, sonder van yemant vergeselschapt te zijn, om beter de stilte te genieten, sich na de gewoone plaets begaf. Op het eerste aenkomen vandt hy het alles stil, maer een weynigh tijdts daer geweest hebbende, wierdt het veynster stillekens geopent, daer sich Cefalie in vertoonde, die hem by sijnen naem groete. Don Lopez voeghde sich daer op dichter by de tralie, en brack de stilte met dese woorden: Ick wil voortan de gedachtenis van Lorize in te grooter waerden houden, en de uure van haer eerste kennisse zegenen, dewijl door haer toedoen, de affchrick die ghy van mijn persoon mooght gehad hebben, in een onvergelykelijcke eer verkeert is. Ben ick betoovert, of is het waerachtigh, dat ick, die den onversoenlijcken vyandt ben van uw huys, magh waerdigh geacht worden, voor u te verschijnen. Voor u, wiens volmaecktheden alle bedenckingen en inbeeldingen overtreffen. En dat, in de plaets van my te vernietigen, en tot affche te verbranden, ghy my toelaet die stralen te genaken? Het geen ick dan te bidden heb,

is, dat ghy my helpt, Me-vrouw, de behou-
ding van dese roem te verseecken.
Neemt my voor u slaef aen, en gelooft, dat
ick, in gevaer van mijn leven en aensien, u
al de proeven van een volmaecte ge hoor-
saemheyt toonen sal. Cefalie wierdt soo
opgetogen door dese aengename woor-
den, dat sy, van blijdschap, naeuwelijcks
wist waer sy was, en antwoorde hem ten
eersten met een sucht, en daer na met de
soetste woorden die haer de liefde konde
ingeven, die ick voor by wil gaen, om u
geen vermoeden te geven, dat ick, gelijk
veel andere, die uyt mijn eygen poot suy-
ge. Altoos sy bedanckte hem duysentmael
voor de eer die hy haer aendeedt,
en beval de hare aen sijn deught en op-
rechtigheyt, eyschende geen andere ver-
gelding van haer bestaen, als alleenigh so-
danige, daer hem sijn eygen deught toe
verbandt. Hem voorts gevende te bedenc-
ken, of Lorize verdiensten genoegh hadt,
hem tot een eeuwige slaverny te verbin-
den, of dat sy, boven haer, het voor-recht
sou mogen bedingen. Maer, besloot sy, hoe
het zy of niet, het zy sy leve of sterve in uw
gedachten, ick sal my noyt als over mijn
ongeluck beklagen, poogende door mijn
stranen mijn brandt te blussen, en mijn
smert door mijn lijdtfaemheyt te over-
winnen, en indien ick heb te sterven, sal
lick ten minsten die vertroosting hebben,
dat ick de Moorderes van mijn eygen sel-

ven niet ben, hebbende de ware middelen gefocht, die tot mijn geneſing dienen.

Don Lopez liet niet, haer met veel hofelijkheden te betalen, ten eynde van de welcke ſy hem ontdeckte, wat bedrogh ſy gepleeght hadt, om hem haer genegentheydt te ontdecken, gevende hem met eenen den brief van Lorize, om daer op na ſijn goet-vinden te antwoorden, hem ſwerende, defelve haer getrouwelijk ter handt te ſtellen, behoudens dat hy niet ontdeckte wat ontrouw ſy haer gespeelt had. Latende hem anderſins toe, ſoodanigen ſtijl te gebruycken als hem goet dacht, dewijl ſy wel ſoo hoovaerdigh was, als ſich ſelven alreeds een volkomen macht over ſijn ſtantvaſtigheyt te belooven.

Daer waren omtrent twee uren verſtrecken, dat deſe twee nieuwe Minnaers deſe eerſtelingen van hun liefde pluckten; wanneer Don Lopez niet verre van ſich een ſtommelend gerucht hoorde, het geen in het naerderen vaſt meer en meer aenwies. De duyſterheyt van den nacht belette hem te ſien wat het was, evenwel hy vandt ſich genootſaecht te rugge te wijcken, en Cefalie te verſoecken, het ſelfde te willen doen, en haer veynſter te ſluyten. Hy begaf ſich aenſtondts tuſſchen het loof en de ruyghte van de groene kruyden, aen de muur ſtaende, in, ſich nederleggende, in ſulcker voegen, dat defelve hem genoegſaem konden bedecken, om te ſien waer
dit

dit gerucht van daen quam. Een oog-
blick daer aen sagh hy een groot getal ge-
wapende lieden.

Hier hielt Eustacchio een weynigh stil,
also hy bemerkte dat Lydamas en Clytie
een kleyne reden-twist hadden aengevan-
gen, van dewelcke dese seer op den onge-
bonden handel van foodanige Jongkvrou-
wen bestondt uyt te varen, als die al het
vrouwelijk geslacht, door foodanige on-
beschaemde vrymoedigheyt, van hun ge-
negentheden aen de mans soo opentlijck te
verklaren, schande aen deden; en Lydamas
deselve daer in socht te verschoonen, sich
op de gewoonte van die landen beroepen-
de. Eustacchio, hen willende scheidende,
viel daer tusschen in, seggende, Me-vrouw:
men heeft te weten, dat, behalven de ge-
woonte en maniere, die dickmael de on-
wettighste dingen eenighsins schijnt te
wettigen, noch een andere verbintenis in
die gewesten is, die de vrouwen aldaer tot
die spoorloof heyt kan bewegen, nament-
lijck, de forge die men aldaer aenwent, om
hen bedeckt en onbekent voor het ooge
der mannen te houden, waer door sy groot
gevaer loopen, om noyt by na gesien, en
dienvolgens swaerlijck aengesocht te
worden, terwijl sy door hun jaloufyen,
gelijck sy de dichte tralien van hun veyn-
sters noemen, een yder sien en bekennen,
en alsoo menighmael verkiesen, sonder
hoop van verkoren te worden te hebben,

waer door sy sich dickmael genootfaecte vinden, hun genegentheden, aen die sy wel willen, te openbaren, indien sy niet al lievende, en ongelieft willen blijven. Sulcx neemt geenfins de onwettigheyt van hunnen handel wech, berechte Glytie daer op, alsoo noyt Dochter haer gedachten verder als de verkiesing van haer Ouders behoort te laten gaen, en een yder soo veel schaemte behoorde te hebben, als geen man soo veel gefagh over haer eerbareheyt te geven. Periander, haer reden gepresen hebbende, versocht den Italiaen in sijn reden voort te varen. Want wy sijn selve met hem (vervolghde Euphemia) in de grootste benaeuwtheyt ter werelt, ter oorsaek van dese gewapende lieden, die hem soo onverwacht overgekomen zijn, dat wy van nu af aengenen andere staet maecten, als hem terstont ontdeekt, en in stucken gescheurt te sien. Wy sullen hem liever van dat gevaer (antwoorde Eustacchio) verlossen, niet tegenstaende dese nieuwe aankomelingen geenfins van sijn beste vrienden zijn. Hy dan sich een weynigh herhaelt hebbende, vervolghde aldus.

Indien oyt eenigh Ridder of Minnaer reden gehadt heeft, verradery en bedrogh te vermoeden, waerlijck Don Lopez hadt daer het meeste recht van de werelt toe: jae hy quam soo verre, dat hy, in spijt en misvertrouwen van de schoone woorden
van

van Cefalie, niet anders geloofde, of fy had hem aen haer Broeders verkocht, en stont nu om hem te leveren; na dat hy soo looflijck door het aes van haer brief aen den angel was geraeckt. Zijnde dan in dat gevoelen, nam hy evenwel voor, sijn leven soo dier als hy konde te verkoopen: evenwel wilde hy het gevaer niet voor loopen, maer wachte met kloeckmoedigheyt tot dat sijn vyanden hem op quamen: wanneer, in de plaets van te naerderen, hy hen nae een kleyne poort van den hof sagh gaen, dewelcke omtrent hondert schreden van hem af stont, daer sy een eyndiken brandende lont in de lucht smeten, het welck door die van binnen met het selve tecken beantwoordt, en daer op de poort geopent, en terstont weder toegesloten wiert. Soo haest dese gewapende binnen waren, en Don Lopez niemandt meer omtrent sich sagh, gingk hy na het eynde van de straet, waer langs dit volck gekomen was, daer hy een troep Ruyters gewaer wierdt, die sich tegen een grooten tooren van de Stadt in order gestelt hadden, dewelcke scheenen het geleyde, van dese, dewelcke in gegaen waren, te zijn. Al dese omstandigheden deden hem gelooven, dat de Palomeques, Broeders van Cefalie, in de Stadt waren, en dat sy, onwetende van hun komst, en onnoosel van eenige verradery was. Lopez achte sijn belang te seer daer aen gelegen te zijn, als toe te la-

ten, dat fijn vyanden alsoo in de Stadt souden nestelen, en om te toonen, dat hy kennis had van hun minste tochten, wilde hy hen een valschen alarm geven, gelijk sy hem gegeven hadden. Hy dan begeeft sich in aller haest na fijn huys, daer het al in diepe rust lagh, behalven een kamer-dienaer, op dewelcke hy sich seer vertrouwde, dese sandt hy terstondt aen fijn vrienden, om hen aen te seggen, dat sy sich by fijn huys souden laten vinden. Met dese begeeft hy sich flux te paert, en, door veel van fijn huysgenoten vergeselschapt, laet den alarm blasen, op dat de Palomeques sulcks hoorende, tijdt moghten hebben om te vertrecken, want hy wilde sich geensins van het voordeel, het welcke hy als doe op hen hadt, dienen, alsoo hy hen lichtelijck in handen sou gekregen hebben, indien hy hun Suster minder achting toegedragen hadt. Wanneer hy nu oordeelde dat sy tijds genoeg hadden gehadt, om sich selven in seeckerheydt te stellen, hielt hy sich als of hy hen wilde gaen soecken, en in de piaets van dien wegh te nemen, dewelcke hy wel wist dat sy door mosten, sloegh geheel een andere in, komende alsoo weder te rugge, sonder yets uytgerecht te hebben, en doende op het aen-komen van den dagh den aftocht blasen. Ondertusschen was hy in het grootste ongedult van de werelt, om te weten door wat middel Cefalie in haer kamer was

was geraeckt, sonder van die vernomen te zijn, die soo onvoorfiens in den Hof gekomen waren; waer door hem den dagh feer lang en verdrietigh viel. Eyndelijck evenwel komt de lang gewenschte uur aen; hy begeeft sich na de ordinare plaets van hun gespreck, daer hy Cefalie vandt, die mede om sijnent wil in de grootste benaewwtheydt van de werelt was geweest, vreesfende dat hem eenigh ongeval bejegt was. Maer om malkander uyt het verlangen te helpen, vertelde haer Don Lopez eerst al wat hy gedaen hadt, het welke haer groot genoegⁿ toebrecht, in vergelding van het welke sy hem weder vrymoediglijck de oorfaeck ontdeckte, waerom haer Broeders gekomen waren, namentlijck, om haer moeder de gelegentheydt van een Houwelijck, voor haer Cefalie, aen te dienen. Kortelijck het eynde van dit nacht-gespreck was, dat Cefalie Don Lopez beloofde, het Houwelijck, soo veel haer mooghlijck was, uyt te stellen. Don Lopez stelde haer oock de antwoort op den Brief van Lorize ter handt, en alsoo scheyden sy voor dien nacht.

Ondertusschen bleef de arme Lorize onkundigh van het ongelijk datmen haer aendeed, latende sich van Cefalie alles wijs maken wat dese wilde, het welke haer in haer sieckte en quelling ten minsten onderhieldt. Sy door-las den brief die haer

Cefalie ter hant stelde, na dat sy haer verhaelt had, het hacchelijck ongeval dat Don Lopez gedreyght had, het welcke sy feyde de oorfaeck van haer lang vertoeven geweest te zijn. Den inhoudt van desen brief was: Dat Don Lopez, hebbende de sieckte van Lorize verstaen, het voornemen van te vertrecken gestaect had, dat, dewijl hy sagh dat de vreesse van sijn af-zijn haer soodanigen quelling aenbragt, hy haer beloofde alle gelegentheden, die haer droefheyt moghten veroorsaecken, uyt sijn hart te bannen, haer biddende, tot besluyt, goede onderhandeling met Cefalie te houden, door wiens toedoen sy bequamelijck hun brieven konden wisselen. Soodanigh was de vertroosting die Lorize door dit bedrogh ontving, dat haer sieckte dagelijcks meer en meer begoft te minderen, maer sy was soo afgemat, dat, al eer sy de macht had om uyt te gaen, Don Lopez en Cefalie tijds genoeg hadden, hun spel uyt te spelen. Terwijl Don Lopez sich aldus in sijn liefde onderhield, waren de Palomeques, sijn vyanden, niet stil, maer leyden geduurighlijk op hem toe, om hem door den eenen of den anderen middel in handen te krijgen, en op eenmaal al het leet dat hy hen aengedaen had te wreecken sy hielden alijt een verspieder in de Stadt, die al sijn gangen waer nam, en sijn Meesters geduurighlijk van alles onderrechte. Dese volvoerde sijn

fijn laft soo wel, dat hy wel haest gewaer
wiert, dat onsen Minnaer alle nachten
uytgingk, om op een plaets te gaen, daer hy
geen ander gefelschap als de liefde van
nooden had. Dese, sonder vorder te ver-
nemen, wat plaets het waer, daer hy alle
nachten heen gingk, gaet terstont zijn
Meesters de tijding van dit gaen en komen
brengen. Dese wilden geen tijt verloren
laten gaen, om desen hunnen vyant te be-
traepen. De lichtigheyt die sy hadden
om t'allen tijden in de Stadt te kunnen ko-
men, gaf hen daer goede gelegentheyt toe,
en moedighde hen tot den aenvangk. Het
geviel dan dat Don Lopez, besigh zijnde
met zijn Cefalie, om te samen de midde-
len, van haer Houwelijck te verhinderen,
(daer sy door haer Moeder seer toe aenge-
drongen wiert) te beramen, zijn reden
door een geroep van ontallijcke stemmen
verhindert vant, het welck gevolght
wiert van een yffelijck geklanck van wa-
penen; het welck den Ridder deed geloo-
ven, dat desen alarm van zijn vyanden
voortquam. Hy nam terstont zijn oor-
lof van Cefalie, die vast beefde als een loof,
en hem op zijn eedt afvorderde haer van
hem te laten hooren, indien hy het gevaer
ontquam. Gelijk als Don Lopez gedacht
had, soo was het oock, de Palomeques
waren dien nacht heymelijck in de Stadt
gekomen, en hadden sich terstont na het
huys van Don Lopez begeven, het sel-

ve overweldicht, en alles wat'er in gevonden wierdt, neder gemaect, en na dat sy alle hoecken en winckelen door gesocht en geplondert hadden, de wooning aen brandt gesteecken. Dit gedaen hebbende, vallen sy op sijn medestanders, daer sy deselve wreetheyt en dolheyt aenrechten, soo dat men noyt in eenige Borgerlijcken oorloogh, sulck een verwoesting in eenige stadt van eygen ingefetenen gesien heeft. Ondertusschen onsen Minnaer, vol spijt, van wegen het voordeel dat sijn vyanden, door sijn versuym, op hem gekregen hadden, wist niet wat te beginnen; hy derfde sich selven aen dese woedende Barbaren niet vertoonen; niet, dat hy niet garen sijn leven aen deschimmen van dese, die voor sijn saeck gesneuvelt waren, sou op geoffert hebben, maer om dat hy alleen te swack tegen sulck een menighte was. Al het gene hy in dese gelegentheyte konde doen, was, sich in het eerste huys van sijn vrienden, het welke hy open vandt, te begeven, daer hy by geval een van sijn Dienaers vandt, die de raserny van sijn vyanden ontkomen was, en sijnen Heer vertelde: hoe de Palomeques tot sijnent huys gehouden hadden, en hoe eenige van sijn vrienden en de rest van sijn huysgesin sich op een kleyn slot, het welke hem toebehoorde, staende omtrent dry mijlen van Toledo, en op een hoogh en steenachtigh ge-

geberght, beneffens al fijn kostelijckste goederen en juweelen, begeben hadden. De Meester van dit huys, daersich Don Lopez in begeben hadt, was de Vader van desen Dienaer, die hem dese tijding braght, waer over hy aldaer seer wel onthaelt en verborgen wierdt, al-hoe-wel de Palomeques groote straf aen een yder gedreyght en doen verkondigen hadden, die sou onderstaen Don Lopez in fijn huys te nemen. Men sou naeuwelijcx kunnen beschrijven, wie van dese twee gelieven de meeste quelling gevoelde, geduurende dit onweêr, of Don Lopez, door fijn verlies, en het misschen van fijn beminde, of Cefalie, door de vrees die sy voor haer Don Lopez had; doch dese laetste was het meeste te beklagen, alsoo sy soo ongeluckigh was, dat sy haer verdriet door geen teekenen derfde laten blijcken, maer op kroppen most. Al het geen men aen haer Moeder boodtschapte, van wegen de overwinning van haer Sonen, was haer een steeck in haer hert, en vermeerdering van haer quelling, ja haer liefde overwon de natuur selve, doende haer self met het bloedt van haer Broeders haer Minnaer het voordeel toewenschen. Soodanigh was haer onrust, terwijl Don Lopez van fijn zijde niet vry was, lijdende evenwel met gedult desen aenstoot van fijn ongeluck. Maer gelijk het ongeval sich wel haest vermoeyt vant dese te bestrijden, die haer met moet

tegenstaen, alsoo liet sy oock wel haest af, desen dapperē Edellink dus hevigh aen te tasten, gevende plaets aen eē gelegentheyd dewelcke sich aen boodt, om eenige voldoening voor dit ontfangen verlies te verkrijgen. De Palomeques, hebbende een wijl tijdts na Lopez omgesien, en hem niet meer in de Stadt vernemende, geloofden dat hy mede uyt sijn Vaderlandt gevluucht was, en trocken derhalven uyt, om eenigen oproer te stillen, die in een van de voornaemste vleckten van Castille ontstaen was, gelijk het geheele landt als doe voltwisten muytery was. Op dese tijding besloot Don Lopez wederom uyt sijn schuyelhoeck te voorschijn te komen, om sijn verstroyde troepen by een te versamelen, en een goede gelegentheyd af te wachten, om sich eenmael op sijn vyanden te wreken. Maer aler hy uyt de Stadt vertrock, wilde hy sijn beloften aen Cefalie voldoen, en beproeven, of de overwinning van haer Broeders haer genegentheyd niet verandert hadt; zijnde door de ongemeene schoonheyd van dese de gedachtenis van Lorize t'eenemael uyt sijn hert wech genomen, daer mede seer toegelopen hadt, dat haer Vader, hebbende sich, als geseht is, aen de zijde van de Palomeques begeven, desen raedt van al dese verwoesting aen te rechten, aen deselve gegeven hadt, invoegen hy aen haer niet meer dencken konde, als met een

voor-

voornemen, om haer kuyfheydt te verkorten, tot wraeck van het leedt dat hy van haer Vader ontfangen hadt: maer zijn gemoet was te Edel om fulck een snoodt-heydt te beftaen, waer over hy van twee quaden het minfte verkoos, nemende de onftantvastigheyt voor verradery. Om dan zijn voornemen uyt te voeren, begeeft hy sich des nachts ten huysen uyt, alleenlijck met desen Dienaer vergeselschapt, hebbende een dieven-lantaern by sich, en komt soo aen den muur van den hof, die hem menighmael soo dier gestaen hadt. Hy deedt het gewoonlijck teecken, maer wierdt van niemant beantwoort; hy tastte met de hant, na den gewoonlijcken draet; en idien hy in handen kreegh, en een briefken dat daer aen vast gemaectt was, gelijk sy sulcks alle nachten onderhielt, het selve met den morgenstont weder wechnemende. Hy, met het selve, begeeft sich tien of twaelf schreden van daer, en las het schrift by den Lantaern, vindende daer in dese woorden.

Brief van Cefalie aen D. Lopez.

Indien den Hemel u in het midden van al dese verwoestingen bewaert heeft, en uw ontfangen leet uw geensints u eedt doen vergeten, noch u liefde in haet verkeeren, soo blijft doch niet ingebreecken, u desen naest-aen-staenden nacht al hier te laten vinden, tot u en mijn vergenoegen.

Met

Met dese berichting begeeft sich Don Lopez weder nae sijn verblijf-plaets, om de tijt te verwachten, dewelcke hem gestelt was, hebbende ondertusschen duysent gedachten wat het moght zijn, dat Cefalie hem wilde te kennen geven. Wanneer eyndelijck de uur aengekomen was, gaet hy na de gewoone plaets, op de selve wijze als den voorigen nacht verselt. Hy was daer nauwelijcks gekomen, of hy hoorde Cefalie aen het veynster suchten, om hem te toonen de ongemeene droefheit die sy ontfing uyt de vreughde van haer Broeders; om het welcke te bevestigen, deed sy hem weten, dat sy besloten had, alles te doen wat hy van haer begeerde. Indien ghy begeerte hebt, antwoorde Don Lopes, om my op het alderhoogste te verbinden, de gelegentheynt biedt sich tegenwoordigh daer toe aen, die, voor by gewesen zijnde, misschien noyt weder verschijnen sal. Hebt ghy liefde en trouwe genoeg, schoone Cefalie, om op dese tegenwoordige stont uw huys te verlaten, en my te volgen? Jae ick, antwoorde Cefalie al bevende, en met een groote sucht; twijffelt niet, ick heb u sulck een volkomen maght over my gegeven, dat'er niet is, het gene ick om uwent wil niet sou verlaten. Evenwel sal het alleen op die voorwaerden zijn, dat ghy my voor uw bruyt houden sult, en dat, tot'er tijdt ons houwelijck volkomentlijck sal

vol-

voltrocken zijn, wy met malkander als
Broeder en Suster fullen leven. Ick roepe
daer over de hooge Majesteit tot getuyge,
antwoorde Don Lopez, en bidde dat die
my door sijnen Blixem wil schenden, in-
dien ick eenigh ander voornemen heb', als
de minste van uw begeertē, als een heylige
wet te onderhouden. Het ongeluck, het
welcke niet selden onse aldergrootste
hoop bespot, liet sich oock nu aensien, de
uytvoering van dit werck te fullen ver-
hinderen. Lorize, die selden sliiep, door de
aenmercking van haer ellenden, hadt me-
nigmael gehoort, dat Cefalie des nachts
stillekens uyt haer kamer gingk. Dit
bedeedt haer gelooven, dat sy eenigen handel
dreef, die sy haer niet wilde gemeen ma-
ken. Dit gaf haer eenigh misnoegen, aen-
gemerckt sy haer soo vrymoedighlijck
haer hert ontdeckt hadt; evenwel wilde sy
daer over haer beklagh tegens haer niet
doen, maer uytwachten dat de tijdt haer
de rechte waerheydt van alles ontdeckte.
De kleyne hoop die sy hadt, van oyt het
ongetrouwe voorwerp van haer lijdē
meer te sien, onderhielt haer geeft met
duysent droeve quellingen, juyst op die
tijdt wanneer Cefalie uyt haer kamer
gingk, om voor dese reys, na den inhoudt
van haer briefken, by Don Lopez te gaen.
Wanneer Lorize, die niet sliiep, de deur van
de kamer van Cefalie hoorde open gaen,
ontondt sy oock een weynigh daer na stille-
kens

kens op, om haer nieuſgierigheydt te vol-
doen, ſonder te dencken dat haer belangen
daer ſoo ſeer mede vermengt waren. Sy
gingk door al de deuren heen die ſy open
vandt, gingk in den Hof, en ſoo tot aen
het veynſter, denckende haer aldaer te
fullen vinden, gelijk ſy deedt, komende
aldaer achter haer, juyſt op dien tijdt, dat
Don Lopez haer de verſeeckering deedt
van ſijn trouw. Wanneer ſy de ſtem van
Don Lopez, en het dobbele verraedt, dat
men haer ſpeelde, kennende wiert, wierd
ſy ſoo ontſtelt, dat het weynigh ſcheelde,
of ſy was van haer ſelven daer heen geval-
len: en waerlijck ſy had als doe wel al haer
wijſheydt en ſtandtvastigheydt van nooden
om te beletten dat haer min-yver niet uyt
borſt. Sy, ſiende ſich dan op deſe wijſe
miſ handelt, keerde terſtondt haer liefde
in een bloedige wraekgierigheydt, en ſwoer
op die uure deſe twee ongetrouwe den
doodt. Wanneer ſy naderde om de reſt van
hun beſluyt te hooren, ſagh ſy dat Cefalie
het veynſter verliet, ſy, denckende dat ſy
wederom te bedde gingk, maecte ſich
haeſtighlijck voor uyt, uyt vreeſe van ge-
ſien te worden, en ſloot ſich weder in haer
kamer. Maer eylaes! ſy was wel bedrogen
want Cefalie begaf ſich geenſins nae bin-
nen, gelijk ſy geloofde, wanneer ſy he-
veynſter verliet, maer gingk nae de poort
vanden Hof, dewelcke ſy opende, om
ſich ſelven, en haer eer in handen
van

van Don Lopez te stellen. En waerlijck
het was wel van haer gewaeght,
menengemerckt de gerechtige reden die hy
maadt, om sich over haer Broeders op ee-
niger wijze te wreeken. Evenwel sijn
oprechte liefde drong hem tot sulck een
eerbiedigheyt tegens haer, dat hy, in de al-
deruyterste ellende, noyt de minste ge-
weldacht hadt, den eedt dewelcke hy haer
gebredaen had te verkorten. Hy was soo op-
gevoert door de ongemeene liefde, de
welcke sy hem toonde, sich soo vrymoe-
delijghlijck in sijn gewelt begevende, dat hy
naerheen sijn spraek en beweging verloren
de hebben, wanneer sy by hem quam.
Als soo als hy haer naeckte, om haer de hant te
besnuffen, seyde sy tegens hem, Don Lopez
wie dien ghy u selven niet sterck genoeg be-
gint, om my uw beloften te houden, laet
u niet vorder gaen, maer scheidt de-
elk zijl het noch tijdt is. Neen, Mevrouw,
dientwoorde hy, de Hooghste Macht, die het
menschenste van onse harten kent, laet tegen-
woordigh de aerde haren mont opspalken,
om my te verflinden, indien hy fiet of be-
kent, dat eenigh snoodt voornemen, te-
gen de eerbiedigheyt, dewelcke ick uw
geuegh schuldigh ben, in mijn gemoet
veruyvest. Op dese tegenwoordige stond
neem ick u aen voor mijn bruydt, en de
volkomene Meesterse van al mijn gene-
delijghheden. Met dese woorden deed hy
sijn dienaer naderen, en nam hem tot ge-
tuy-

tuyge van het gene hy gefeght hadt. Cefalie dan, gemoedicht door defe nieuwe verfeekering, en onderrecht van het vertrouwen dat Don Lopez op defen Dienaer hadt, verliet haer huys, en wierp fich met zijn armen en geweld, en gaen soo te famen de Stadt uyt, door een wegh die Don Lopez alleen bekend was, sonder van yem gefien te zijn. Sy waren nu omtrent een mijl weeghs van de Stadt, gebruyckende niet als omwegen en onbekende paden, om te minder ontmoet of gevolght te worden, om na het slot te gaen, daer in vrienden op gevluht waren: wanneer hy begoft te vreesen, dat de moeyelijckheydt van den wegh, en dit ongewoone gaen Cefalie te seer vermoeyen, en verhitte, en lichtelijck in gevaer van sieckenstellen sou, (hoewel sy moet en kloekheydt genoegh toonde te hebben) wroet over hy stille hielt, en sijn Dienaer beval een paert voor Cefalie om te sien, en sijn vrienden van sijn komst en gewin te verwittigen, terwijl hy soetelijck met haer sijn wegh vervolgen sou, soo haest als haer haren adem een weynigh sou gebaat hebben. De Dienaer begeeft sich daer voor uyt, maer hy was geen vijftien schreden van hem, om op den vaer-weg te gaen, wanneer hem Don Lopez seer jammerlijck om hulp hoorde roepen. Defe de stem van sijn Dienaer kennende, badt Cefalie, haer in de jenever-struycken

ie daer stonden te verbergen, terwijl hy
een gingk, om te sien, waerom den armen
dienaer dit geschrey maecte, latende
maer in de wonderlijckste ongerustigheyt
er werelt. Maer laet ons haer een wey-
nigh in dese ongerustheyt, en hem na sijn
dienaer gaen laten, en eens te rugge nae
torize keeren. Yder oogenblick, het
welcke sy verwachtte, dat Cefalie van haer
venster weder in haer kamer komen sou,
huurde haer wel hondert jaer. Sy luyster-
te geduurighlijck toe, om haer in haer
kamer te hooren gaen, en oordeelende,
dat'er nu wel een half uur verstreken, en
Cefalie noch niet weder gekeert was,
reegh duysentderhande gedachten, de
welcke haer buyten alle bepalingen van
antfagh stelden, om Cefalie te gaen soec-
ken, en haer haer trouwloof heydt te gaen
verwijten: want min-yver weet van geen
maat of regel te ramen. Sy dan keert weder
aan daer sy gekomen was, en vindt de
doortoorten noch open. De gramschap dreef
haer tot aen de plaets, daer sy Cefalie noch
opseende te vinden, maer haer daer niet
opvindende, gaet na de poort van den Hof,
welcke Cefalie in het uytgaen hadt
vergeten te sluyten. Sy dit siende, maecte
groot gekrijt, seggende: ha ongetrouwe
don Lopez! ha goddeloose Cefalie! is het
moet in soo, dat ghy mijn onnooselheyt verra-
den moet? Daer op gaet sy, vol raserny, het
antsche huysgesin opwecken, bedecken-
de

de haer eygen belang met den yver die
 betuyghde aen de eer van haer herbergen
 te dragen. Met dese driften komt sy in d
 kamer van de Moeder van Cefalie, e
 ontdeekt haer, met de tranen inde oog
 het ontschaecken en vervoeren van ha
 Dochter, en den ontschaker Don Lopez
 welcke ellendige Jongkvrouw, tegen de
 raet, die sy haer soo menighmael gegeve
 hadt, sich soo lottelijck hadt laten verley
 den en bedriegen, om haer en haer gant
 sche geslacht dese onuytwisselijck
 schande aen te doen. De Moeder, op des
 bedroefde klaghten, begeeft sich flux te
 bedde uyt, doet haer naeste vrienden
 ontbieden, en bidt deselve, beneffens ha
 huysgenooten, den roover achter aen t
 rennen. Dese begeven sich daer over ter
 stont te paert, en sich in twee troepen, yd
 van tien wel gewapende, verdeelende
 trecken alsoo elck sijn bysonderen wegh
 Den dagh begoft alreets aen te breken
 wanneer sy den ongeluckigen Don Lopez
 achterhaelden, daer hy met lange stoc
 ken besigh was sijn dienaer uyt te helpen
 die in een put gevallen was, die gelijck
 der aerden stont. Hy, siende soo vee
 volcks op hem aen komen, sloegh de han
 aen het geweer, en sich een weynigh aer
 een zijde houdende, nam voor sich, eer
 der sijn leven te laten, als sich in hun han
 den te sien. Hy toonde sulck een tegen
 weer, dat hy twee van sijn vyanden te
 neder

meder ftiet, eer hy eenige wonde ontfan-
gen had, maer tot fijn ongeluck, willen-
de een hou af fchutten, die hem gebraght
wiert, brack fijn degen aen het geveft
kort af, waer door hy de flagh op de fchou-
der kreegh, die door drie fteecken ge-
volght wiert, waer door hy half doot ter
werelden viel. De feven, die noch overge-
bleven waren, bonden hem wel vast, en
braghten hem, foo gequetft als hy was, ge-
wangkelijck na het flot van de Palomeques
waer wy voorheen van gefproocken heb-
ben, uyt vreefe dat, indien fy hem na
Toledo braghten, hy door yemant van fijn
vrienden moght verlost worden. Dit
verbod hem daer hebbende, verbood aen
den Slot-vooght, tegen yemant te feggen
dat Don Lopez daer was, en begaf fich
nae Toledo, om de moeder van Ce-
falie de bootschap van hun verrichting te
hooren. Doch defe genoeghde haer te
vrienden, om dat haer dochter by hem niet
te vinden was, en dat defe lieden van haer
tijding wiften. Sy evenwel fant hen
nae Toledo, om hen die tijding
te laten weten, als ook het onheyl, dat haer
vader over gekomen was, te kennen te ge-
ven, op dat fy den gevangen moghten gaen
hoore verklaring afdringen, waer hy haer
geveft gelaten had, eer hy quam te fterven,
wel vreefende dat hy van die wonden niet
konden komen fou. Ondertuffchen de verla-
den Cefalie, hoorende het gerucht van de
frij-

strijders, toonde door haer woorden en
 fuchten, die de steenen fouden bewogen
 hebben, het leetwesen dat sy had, van niet
 by haren Don Lopez te wesen, om een ge-
 fellinne van sijn ongevallen te zijn; al-
 hoe wel de Goddelijcke schicking haer
 wel haest vergunde het geene sy begeerde;
 want eer den avont aenquam, wierdt sy,
 daer sy vast hier en daer ginck dwalen, door
 den anderen troep gevonden. Sy vraeghde
 hen terfont, wat Don Lopez gebeurt was?
 maer dese wisten niet van hem te spreken;
 sy evenwel geloofde dat sy hem omge-
 braght hadden, en dat sy sulcks voor haer
 sochten te verbergen; waer door sy hen
 wel duyfentmalen badt, haer mede het le-
 ven te willen benemen, maer sy sprack
 voor doove ooren, en dese barmhartige
 onbarmhartigen; setten haer achter op
 een van de Paerden, en braghten haer in
 het selve slot, daer hun gesellen Don Lo-
 pez gebraght hadden, dewijl het naecken
 van den nacht hen belette na de Stadt te
 rijden. Hun wegh leyde hen juyft voor by
 den Put daer den dienaer van Don Lopez in
 gevallen was; en desen ongeluckigen, hoo-
 rende het gerucht van de Paerden, en de
 stem der Ruyteren, riep om hulp en by-
 stant. Sy, daer op stil houdende, begaven
 sich na de plaets, daer het geroep van daen
 quam, en sagen desen ellendigen, die nau-
 welijcks machts genoegh had, om het
 hoeft langer boven water te houden. Sy
 kenden

kenden hem terstondt, op sijn eerste aenspraeck, voor den Dienaer van Don Lopez, en op voorgegeven hope, om hem te helpen, trocken al het geheym uyt hem dat hy wist; en voorts, met de meeste wreedtheyt, die men bedencken kan, wierpen hem met steenen doodt, en lieten hem soo onder het water sincken, in de tegenwoordigheyt van Cefalie, die daer over meer smert gevoelde, en meer vervloeckingen tegens hen uytspoogh, als men sou kunnen bedencken.

De leyder van desen trop stelde haer in bewaring van den slotvooght, sonder hem te seggen waerom, hem alleenigh belastende, haer met niemant te laten sprecken die van buyten quam, tot dat haer Broeders daer souden zijn. Cefalie, haer besnijdende soo ruym geherbergh, buyten haer verwachting, nademael haer den slotvooght vry door het huys liet gaen, gingk, ten op het duysteren van den nacht, na de plaets te soecken, waer door men aen den heimelijcken uytgangk quam, waer langs haer Broeders sich hadden wech gemaect, wanneer sy door Don Lopez beleegert waren. En terwijl sy, de plaets gevonden hebbende, besloot oock daer door haer uytkomst te wagen, om sich van de gestrengheyt van haer wraeckgierige Broeders te bevrijden, hoorde sy de stem van een man, die droeve klaghten deedt. Nac dat sy de plaets waergenomen

C c had,

hadt, van waer de stem quam, begaf
 sy sich al bevende, daer na toe, terwijl de
 bedroefde dese woorden voortbraght:
 Twijfelt ghy noch, mijn ziel, dit ellendige
 lichaem te verlaten, daer ghy soo veel
 doorgangen hebt? Ghy toont wel groote
 bloodheyt. Wel aen, verlost my te gelijk
 van al dese ellenden, daer mijn jammer-
 lijk ongeluck my in gestelt heeft, nade-
 mael ick een afkeer van het leven, en geen
 behoudenis of vreugde meer in de werelt
 te wachten heb, dewijl men my afgeson-
 dert heeft van haer, die machtigh was,
 door haer tegenwoordigheyt alleen, al
 mijn quellingen te verdrijven. Op dese
 woorden wierdt hem Cefalie kennende,
 en wierdt daer over soo ontstelt, dat sy
 meende ter neder te zijgen, ten waer de
 blijdschap, van hem, die sy soodanigh
 beminde, noch in het leven te sien, en de
 begeerte om hem te helpen, haer gemoe-
 dight hadt. Don Lopez lagh op een deel
 strooy uytgestreckt, in een lage nederzael,
 zijnde met groote koorden aen de kram-
 men, die in den muur waren, vast ge-
 maect, dewelcke geheel met sijn bloedt
 beloopden waren. Cefalie liep toe om hem
 te omhelsen, en sich hebbende aen hem
 bekent gemaeckt, scheelde het weynigh
 of de uytsteekende blijdschap hadt hem
 den geest doen geven. Neen, neen, mijn
 waerde Don Lopez, seyde sy, het is tijdt
 van al dit jammeren af te laten, en soo
 veel

veel krachts, als ghy noch overigh hebt, by een te roepen, om het uysterste te wagen, en het geluck nochmael te befoecken, dat ons misschien noch niet geheel verlaten heeft. Ten minsten indien wy voor de tweedemaal in handen van onse vyanden komen te vallen, fullen wy dat genoeg hebben, met malkander te sterven. Met dese woorden maecte sy hem los, en ademde op sijne wonden, sprekende eenige woorden, die haer voedster haer geleert hadt, waer door de selve terstondt af lieten te bloeden. Een andere wijze van genesen, viel daer Polymythus op in; indien wy hier den Heer Ambrosio noch hadden, moght ons die daer, gelijk van het poeyer, de reden van geven. Dese dingen zijn boven de natuur, berechte daer Periander op, en konnen in geen natuurlijke redenen bestaen, maer het zy hoe het diwil, den Heer Eustacchio sal gelieven troovoort te varen, en wy willen daer de Gods-geleerden laten over reden-kavelen. Eustacchio dan vervolghde aldus. Don Lopez wilde haer na sijn uysterste vermogen de vreughde betoonen, dewelcke hy, door haer by-sijn, gevoelde, maer sy wederom hield hem, seggende, dat de tijdt sulcke onnoodeloozheden niet toeliet, maer hen vermaende na hun oorbaer om te sien. Celsalie hadt twee machtige hoedanigheden in haer gewelt, om de alder-bitterste gehooemoederen te bewegen, en tot haer gunst te

trecken, wanneer sy sich liet sien of hoorren, de eene was haer s'choonheydt, die de genegentheden aen sich trock, en de andere haer welspreeckentheydt, die de finnen betooverde. Met dese wapenenen besluyt sy de geest van hun Kercker-bewaerder aen te tasten, en te sien of sy hem tot medelijden sou konnen trecken, om hen behulpsaem te zijn, op datse door den heymelijcken uytgangk moghten wech geraecken. Sy gaet dan by hem, en vertelt hem kortelijck de oorsaeck van haer gevangenis, en die van Don Lopez, en dat met foodanige beweeghlijcke redenen, dat sy hem deede bekennen dat hun doen niet boos noch schandelijck, en dat 'et niet als de blinde en bloedigen haet van haer Broeders was, die de schult van alles op te laden stont. Eyndelijck, voegende by al dese beweegh-redenen de kracht van een Diamant van hondert pistoletten, en groote beloften van hem te vorderen; boogh sy hem t'eenemaal onder haer believen, en deet hem besluyten met haer de bewaring van dat huys te laten, en hen te volgen waer sy henen toogē. Sy toefde niet lang Don Lopez dit bekent te maken, die daer over ten alderhooghsten verblijdt was, evenwel vreesde hy of desen ongestadigen van meening moght veranderen, en om hem te meer te verbinden, deede hem een vereering van een goude keeten, die hy onder sijn kleederen droegh; aen de

welcke

welcke het af-beeldtsel van zijn beminde
 hing. Het welcke hy evenwel voor sich
 behielt. Wanneer dit dan alsoo besloten
 was, betoonde den slotvooght noch een
 tweede gunst aen Don Lopez, wasschende
 zijn wonden met olie en wijn, en daer een
 kostelijck nat in doende druypen, waer
 door den gequetsten groote verlichting
 ontfing. Twee uuren voor den dagh saten
 sy alle dry te paert, en reden den wegh na
 Portugael op, van meening dagh en nacht
 te reysen, tot dat sy in een plaets van ver-
 seeckertheydt souden zijn. Dit was wel
 een herden tocht voor Don Lopez in de
 staet in de welcke hy was, in voegen het
 een groot wonder was, dat hy sich op het
 paert konde houden, maer liefde en moet
 vermagh veel, en boven al de hooge He-
 melsche genade, die de middelen aenwen-
 de, tot het eynde dat in den hoogen raedt
 beslooten was.

Ondertusschen ontfingen de Palome-
 ques den Brief van hun moeder, als oock
 een ander van Lorize, die het verhael van
 hun schande inhielden, met woorden, die
 de lijdt saemheydt selve gaende gemaect
 souden hebben. Sy vertrocken terstont na
 Toledo, maer eer sy daer waren, bevonden
 sich onse gelieven al op de grensen van
 Portugael. Dese Broeders verstonden als
 doen uyt de mont van hun Moeder en van
 Lorize, de omstandigheden van hun
 schande, en de gramschap sich meester

van hun geest gemaect hebbende, smeden duyfent wreetheden, om den vyandt van hun Huys, die sy noch waenden als gevangen te hebben, die te doen lijden. Met dese bloedige gedachten begeven sy sich na Ligarral, vergeselschapt met dese die de gelieven daer gebraght hadden. Sy klopten lang aen de poort, maer niemant gaf hen antwoord, als alleen de weêrklanck van het kloppen. Dit deedt hen terstondt eenigh nieuw voorval vermoeden, sy hadden geen tuygh om de poort met geweld te doen openen, en moften derhalven wachten, tot dat men ladders gehaelt hadt, om de muur te beklimmen. Op dese wijze quamen sy eyndelijck binnen, daer sy niet vonden als een eenfame stilheydt; daer was noch slotvooght, noch gevangen, noch Suster, en niemandt die hen daer bescheyt van konde geven, als alleen het bloedige strooy en de koorden, daer Don Lopez open aengelegen hadt. Sy bestonden op malkander met de meeste verwondering van de werelt te sien; blijvende alsoo voor een wijl ombeweeghlijck staen. Sy twijfelden terstondt dat sy den bewaerder of om gekocht, of omgepraet hadden, nademael dese noch doot noch levende te vinden was. Sy fochten alle hoecken van het huys deur, en komende in de stal, vonden de selve soo ledigh als al de rest. Sy reden weder uyt het huys, en besteden dry geheele dagen, om het

het landt te door-rennen, om te sien of sy yets van hen vernemen konden, maer te vergeefs. Eyndelijck, siende dat sy verraden waren, toen sy het seeckerste meenden te zijn, keerden hun spijt en gramschap in een dolle raserny, daer de ongeluckige Lorize de droevige uytwerckielen van gevoelde. Sy oordeelden terstont dat dese de eerste oorfaeck was geweest, van den toegang, die Don Lopez tot haer Suster hadt gehad, en dat, sonder haer, hy noyt na hun huys sou getaelt hebben, en duysent diergelijcke dingen meer, al ten laste van Lorize, van wiens liefde tot Don Lopez sy al yets van haer Vader gehoort hadden; door al het welke sy sich soo door gramschap lieten vervoeren, dat sy, te huys komende, tot schennis van al de wetten van gast-vryheydt, en hun eygen aensien, de ellendige rampsalige Jongkvrouw met hun ponjaerden het hert doorboorden. Dese verschrickelijcke wreetheyt maecte hen aen al de werelt hatelijck, en daer was niet een van al hun vrienden, hoe wreedt hy oock moght zijn, die dese daet niet boven alle boofheden verfoeyde en vervloecte. Terwijl dit treur-spel tot Toledo gespeelt wierdt, zegepraelden onse gelieven over hun leet, vindende sich in een vrye plaets in Portugael, dicht by de Stadt Ebora, by een Edelman van de naeuwste vrienden van Don Lopez, daer hy sijn volkomen genesing weder kreeg,

hoewel zijn wonden door en onder het reysen in sulck een staet waren geraeckt, dat het weynigh scheelde of Cefalie sou haer weduwlijcke staet hebben moeten beklagen, self al eer sy getrouwt was. Maer den Hemel hadt het anders met hen voorfien; want Don Lopez, in volle gesondtheyt zijnde, trouwde Cefalie, in de tegenwoordigheyt van desen Ridder, voor zijn echte vrouw.

Nae dat Don Lopez alsoo zijn eedt voldaen had, stelde hy sich metter tijt vast in Portugael, verklarende noyt weder in Castille fullen te komen, ten waer om zijn schoonbroeders te bedervé. Ondertusschen schreef hy aen zijn vrienden wat hem wervaren was, ontboodt zijn dienaers, met het geen hem van zijn goederen overgebleven was, van Juweelen, en andere rijkdommen, die men vervoeren konde. Nae weynigh dagen verspreyde sich de tijding van dit Houwelijk door geheel Castille, het welck de oorfaeck was, dat de Palomeques berouw kregen, van de overlast die sy dien Ridder hadden aengedaen, wiens besluyt soo strijdigh met hun meening en verwachting was, en die soo veel aensiens hun Sisters eer toe gedragen had. Sy deden hem aansprecken om te verdragen, en hun geschil by te leggen, maer hy, sich op nieuw ten alderhooghsten beledight vindende, door de rasende wreetheyt, die sy, zijnent halven, aen de

on-
de
den
gion
van
lingk
welke
oniet
Koningk
daer
vandt
bewa
veel
den
Koningin
rouw
seer
wegende
tijt
nig
den
Eber
hield
al
houden
noode
wreck
nocht
en
foude
gerucht
waer
an

onschuldige Lorize gepleegt hadden, wilde daer niet nae luysteren. Jae in tegendeel, wanneer hy sich selven in volkomen gefontheyt en kracht bevandt, gingk hy een versoek-brief aen Don Juan de darde, Koningk van Portugael, aenbieden, door de welke hy verlof verfocht, een ontsegh-brief de Palomeques toe te senden. De Koningk stelde hem een lange wijl uyt eer hy daer toe wilde verstaen; nademael hy een vyandt van foodanigen slagh van strijden was. Maer ten laetsten fiende dat hy soo veel oorfaecks had, om sijn vyanden bereyden van hun doen af te eyschen, en de Koningin Donna Catherina sijn huysvrouw die de brave deughden van Don Lopez seer hoogh achte, hem daer mede toe bewegende, stond hem sijn begeerte toe. De tijdt tot dit gevecht bestelt, was den veertighsten dagh, nae de verkondiging van den ontsegh-brief, en de plaets de Stadt Eborra, daer den Koningk als doe sijn Hof hield. Don Lopez dan sant sijn brief aen al de voornaemste Steden van Castille inhoudende bittere verwijtingen, van de boonsnoode daden van de Palomeques, tot wreack van de welke, hy sich selven aenboodt, alleen tegen hen beyden te strijden, en indien sy sulcks niet wilden aen nemen, soude hy een Ridder tot sich nemen. Dit gerucht vervulde alsoo geheel Spangien, waer door een groote menigte volcks, van alderhande staet, sich tegen die tijdt

tot Eboraliet vinden, om getuygen van dat Ridderlijck werck te zijn, De Palomesques waren wel te vreden met dit besluyt van den Pacheco, nademael sulcks de uiterste voldoening was, die sy van malkander konden eyschen, waer over sy sich van alle nootfaeckelijckheden versorghden, en sich vaerdigh hielden, om op de bestemde plaets, en tijdt te verschijnen, om tegen Don Lopez en sijn tweede den strijdt aen te vangen.

De onlusten van het Rijk van Castille begosten als doe een weynigh, door de komst van den dapperen Karel de vijfde, op te houden, de welke vast sijn Rijk meer en meer bevredighde, wanneer desen ontsegh-brief aengeslagen wiert. Maer desen grootmoedigen Vorst, willende den val van dese twee doorluchtige Huysen voorkomen, schreef aen den Koningk van Portugael, sijn schoon-broeder, dat hy wilde gelieven eenigen sachter middel uyt te vinden, om dese Ridder te bevredigen, sonder dat hun leven behoefde in gevaer gestelt te worden. Don Juan, die daer alsoo grooten genegentheyt toe had als hy, gebruyckte al de vonden die hem mooghlijck waren, om het besluyt van Don Lopez te doen veranderen. Maer het was te laet, hy had het toegestaen, behalven dat de eer van Don Lopez daer aengelegen was, soo dat de Koningk, siende, sonder den Ridder ten hooghsten te verkorten, sijn voornemen niet

niet te kunnen beletten, sijn toevlucht tot desen treck nam, doende onder de handt al sijn onderdanen weten, dat hy hem voor sijn vyant houden sou, die sich Don Lopez sou derven tot bystandt aanbieden. Dit selve deed oock Karel in Castille, tot groot misnoegen van veel Edel-lieden van het een en het ander Rijck, die groote lust en begeerte hadden, om sich aen de zijde van Don Lopez te stellen: om hem sijn vyanden te helpen overwinnen, of in soo schoonen gelegentheydt te sterven. Don Lopez, die van dit verbodt niet wist, was wel verbaest dat de tijdt van het gevecht vast naerderde, en dat'er niemant, noch uyt Castille, noch uyt Portugael, te voorschijn quam om hem sijn saeck te helpen beweeren: evenwel verminderde daerom sijn moet niet. Wanneer nu den bestemden dagh gekomen was, begaf hy sich alleen in het perck, het welck geheel met stellagien, vol van den grootsten Adel van Portugael, en de voornaemste vrouwē, die alle D.Lopez de overwinning toe wenschten, beset was. Alleen de schoone Cefalie wierdt daer niet gevonden, zijnde dit te droeven Schouw-spel voor haer oogen, te meer, dewijl sy vreesde dat haer Don Lopez sich niet ont sien sou, alleen tegen twee te strijden, by gebreck van een tweede. Hy dan, hebbende sijn lieve Cefalie meer doodt als levende gelaten, komt, met een groot getal Edelen vergeselschapt, na de

wijfe, in de vecht-plaets, als gefeght is. Hy hadt fich dien dagh niet bemoeyt om fich met veel ydele vercierselen op te tooyen, al het geen cierlijck aen hem was, waren fijn wapenen en fijn schilt, die als een Cristallijnen spiegel bloncken. Sijn paert was graeuw, meer wacker en moedigh als schoon. In dese gestalte reedt hy rondt om het perck, en hebbende de Rechters en de Vrouwen gegroet (want noch den Koningk noch de Koningin hadden willen tegenwoordigh zijn) stelde sich aen zijn plaets, op deselve tijdt, wanneer zijn vyanden aen de andere zijde inquamen. Dese hadden meer forge als Don Lopez gehadt, om sich op te proncken, poogende so hun macht en rijckdom, als hun dapperheyt te toonen, invoegen men sou gefeght hebben, dat sy meer quamen om een steeck-spel aen te gaen, als om hif om lijf te vechten. Hun wapenen waren met gout en azur gestreept, en met kostelijck steckerwerck verciert, en hun paerden van Cordoua, bruyn van hayr, droegen de doorluchtige wapenen van hun Huys. Wanneer de Palomeques in het perck quamen, en den Pacheco alleen sagen, waren sy een wijl in bedencken wat sy doen souden, of hem (gelijck hen de wetten en den ontfegh-brief toelieten) te gelijk aentaften, of een alleen, en malkander helpē, indien't den vechter het quaetste quam te krijgen. Eyndelijck besloten sy, den een na den

den ander te vechten, nademael Don Lopez soo laetdunckende was, als hen sonder tweede te verwachten. De oudtste van de Palomeques most dan de voorgangk hebben, en den strijdt het eerste aenvangen: maer terwijl de twee Ridder wederzijts het teecken verwachten, fiet daer een Ridder met swarte wapenen bedeckt, en met alles dat tot een gevecht noodigh was voorsien, in de vecht-plaets komen. Hier op bleven de Campioenen stil, om te weten wat desen nieuwelingk voor hadt, hy gingk sich de Rechters aanbieden, en groete hen seer beleefdelyck, en daer op sijn helmet openende, sprack dese woorden tegens hen: Edele Heeren, daer is tegenwoordigh niemant buyten verwondering, wanneer hy hoort en fiet, dat in uw Rijck, wiens wapenen over-al foodanigh gevreesst zijn, een vreemt Ridder soo weynigh gunst ontfangt, dat hy geen tweede, tot uytvoering van sulck een doorluchtige daedt kan krijgen; doch nademael de onvergelyckelijcke deughden van desen Ridder dese gunst niet hebben kunnen verkrijgen, sal uw eer, indien die noch plaets by u heeft, my het verlof, dat ick versoeck, om uwe mislagh te helpen verbeteren, en mijn leven in dienst van desen, in sulck een schoone gelegenthey, te wagen, niet kunnen weygeren. De Rechters waren ten alderhooghsten over dese stoute woorden misnoeght, evenwel

verberghden sy hun onlust, en een van
 hen-lieden antwoorde op dese wijze:
 Ridder het blijktt wel dat ghy niet weet,
 in wat achting wy de moedige zielen heb-
 ben, nademael ghy het aensien dat ghy ons
 schuldigh zijt, soo lichtelijck derft ver-
 korten. Gy hebt ons door uw verwijt wil-
 len bewegen om u dit begeeren toe te
 staen, weet dan, dat, indien hy u wil ont-
 fangen voor sijn tweede, ghy vrymoe-
 dighlijck uw dapperheyt in't werk stellen
 mooght. Sonder u evenwel, soo ghy het
 leven behoudt, te ontslaen van de straf die
 ghy door uw onbescheydentheyt verdient
 hebt: en weet oock, dat, ten waer het be-
 vel van sijn Majesteyt, hier gencegh brave
 Ridders omtrent zijn, die u in dit besluyt
 wel souden voorgekomen hebben, indien
 de vreesse voor des Konings gramschap
 hen niet wederhouden had. Sijn Majesteyt
 sal my het vergeven, antwoorde den on-
 bekenden, indien ick segge, dat dat geen
 goede middel was, om het gevecht van
 Don Lopez te beletten, en dat deselve
 hem verongelijkt, te gelooven, dat hy niet
 moets genoegh sou hebben, alleen den
 strijdt te wagen, die herts genoegh heeft,
 om al die hier tegenwoordigh zijn het
 hoeft te bieden. Met dese woorden geeft
 hy, sonder na antwoord te wachten, sijn
 paert (alfoo swart als sijn wapenen) de spo-
 ren, en begeeft sich aen de zijde van Don
 Lopez, die sijn dapper gelaet, als een goet
 voor.

voor-teecken van de overwinning aen-
nam. Hy wilde hem aenspreecken, maer
de aankomst van den Koningk belette
hem voort te varen, dewelcke, hebbende
verstaen dat Don Lopez een tweede ge-
kregen hadt, sich met de Grooten van zijn
Hof na de vecht-plaets begaf, om, door
zijn hooge macht en gesagh, de Ridders
de voortgangk te verhinderen, siende dat
zijn eerste list sonder vrucht was. Hy, ko-
mende in de kamp-plaets, belaste de Rid-
ders sich stil te houden, terwijl de Palo-
meques, en den Pacheco afstegen, en hun
helm openden, om zijn Majesteit te groe-
ten. Evenwel desen onbekenden stondt
niet af, noch ontdeckte zijn hoofd, maer
boogh sich alleenlijck op zijn paert, het
welck met groote verwondering van de
toesinders waergenomen wierdt. De
Koningk seyde hen dat zijn begeeren was,
datse sich te vreden souden houden, op de-
se plaets van eer gekomen te zijn, en dat
sy de moet te groot hadden, om aldus
malkander te verderven, daer sy beter
dienst voor het Vaderlandt konden doen:
dat den Keyser hem door een bode hadt
laten weten, dat hem ten hooghsten aen
het leven van den een enden ander gelegen
was, om welcke oorfaeck hy hun geschil
op sich nam, beneffens de bescherming
van hun eer. Met dese woorden naderde
hy de Ridders om hen te omhelsen, kee-
rende sich eerst na Don Lopez, die, siende
desen

desen Prins door sulck een yver gedreven, sich genoodtsaect vandt sijn wil by de sijne te voegen, gelijk de Palomeques mede alreeds gedaen hadden. Terwijl den Koningk dese aenspraeck deedt, hielt sich desen onbekenden aen een zijde, en siende dat een yder vertrock, verfocht ook verlof, om te mogen vertrecken. Maer den Koningk belaste hem vast te houden, als die begeerde te sien, wie van sijn onderdanen soo stout was geweest, als sijn bevel te overtreden. Hy deedt hem dan tot dien eynde afftaen, en sich ontdecken; maer als men hem den helmet afgedaen had, vandt men, daer men een Mars verwachtte, het ware wesen van de liefde, vallende een schoone bos van gout-geel gekronckelt haer over de schouderen en wapenen heen. Don Lopez kende haer terstondt voor sijn Bruyt, en de Palomeques voor haer Sutter, het eenige onderwerp van al dese voorvallen. De stemmige soetigheyt, en kloeckmoedige daedt van dese vrouw, behaeghde den Koningk ten alderhooghesten, en de Koningin, die daer haest de tijding van hadt, sandt boden aen den Koningk, om hem te verfoecken, dese schoone Amazone haer toe te willen brengen. Wanneer sy voor haer quam, verklaerde haer Majesteyt, soo grooten schoonheydt noyt gesien te hebben, die op het rouwe stael soo wel afftack, als op het alderkostelijckste gewaet. Men sprack lang in het
Paleys

Paleys niet anders, als van dit vreemde voorval, het welcke al de wereldt in verwondering stelde. De Schoon-broeders wierden door bemiddeling van den Koningk ten laetsten t'eenemaal vereenight, daer sy de eenighste oorsaek (gelijck oock die van hun laetste geschil) van was; bevolovende eenyder van sijn zijde, alles te vergeven en vergeten, en de voorwaerden van hun verdragh op het aldernaeuwste na te komen. Na al het welcke de heldachtige Cefalie haer Man en haer Broeders weder geleverd wiert, om met deselve na haer Vaderlandt te keeren. Maer seer Cefalie ontwapent wiert, en het Paleys verliet, deedt den Koningk, ter eeuwiger gedachtenis van dese daet, een treffelijck Bildschilder komen, die haer in de selve gestalte, als sy als doe was, afmaelde. Dese beeldafbeelding is lang in de kamer van den Koningk te sien geweest, maer wiert daer na in het Koningklijcke Wapen-huys gebraght, daerse noch tegenwoordigh is, of altoos noch onlangs geweest is: Gelijck de waerheydt van dese geschiedenis, niet tegenstaende alle onnatuurlijckheden die men sich daer omtrent sou willen voorstellen) by die gene die des landts geschiedschiedenissen weten, genoegsaem bekent is.

De vertelling van Eustacchio schein het geselschap, en voornamentlijck de Jongk-vrouwen, seer aengenaem te zijn, die den ver-

verstandigen Italiaen niet wilden laten te
 bedancken, om dat hy de eer van dit ge-
 slacht in sulcker voegen had willen groot
 maecken. Hoe wel der noch wel yets op
 den ongetrouwen handel van Cefalie te
 seggen viel. De nacht ondertusschen
 aenkomende, deed hen allen goetvinden,
 sich een yder nae sijn rust begeven,
 om den volgenden morgen stont, de-
 welcke hen, door het vriendelijck da-
 len van de Son, heugelijk belooft was,
 te verwachten. Dese ten laetsten, nae
 hun verwachting, lieflijck aen breecken-
 de, noodighde Eustacchio, als oock
 den wijfen Periander het loome leger
 te verlaten, en sich in de groente te be-
 geven. Eustacchio was de eerste in den
 Hof, die nau drie keeren gedaen had, of hy
 ontmoete den ouden Periander, soo als hy
 de trappen afquam, om in den Hof te gaen.
 Sy deden noch eenige keeren met malkan-
 der, en hun genoegen van de Blommen en
 Kruyden, die met den varschen dauw, als
 een ontallijcke menighte Peerlen, bezaeyt
 stonden, en den aengenen morgen-ge-
 sangk, van het queelende gevogelte, en
 den schetterenden Nachtegael genomen
 hebbende, versocht Eustacchio den ouden
 Heer, om weder nae den schoonen Belve-
 dere op te klimmen, en sich met het ge-
 sicht van het omleggende landt, en de
 Maegdelijcke Stadt te vermaecken; die
 sich daer ten hooghsten toe genegen toon-
 de.

le. Sy nu boven zijnde, slaen hun gesicht
 in het ronde, en daer mede ten laetsten op
 met nieuw-aengewonnen Lant van Wiel-
 recht, en het gewest van Dubbeldam
 hallende, seyde Periander: Dien schoo-
 men streeck Landts die ghy daer fiet, Edele
 Lustacchio, is by ons gedencken noch wa-
 ger geweest, nae dat in het Iaer 1421. de
 groote Waert van Zuyt-Hollant, een schoo-
 ae streeck Wey-landts, beneffens 72. Pa-
 roochyen, en menichte van Heeren huysen,
 ondergevloeyt is, waer door veel duysent
 menschen, en een ontallijcke menichte
 verveer verfmoorde, laetende de overblijffels
 arm en bijster. De oorsaek van dit onge-
 zal leggen sommige op een boosen Huys-
 man, die den Dijck moetwillighlijck sou
 door gesteecken hebben; andere op het
 groot onweder, en den swaeren storm,
 waer door omtrent dien selven tijt tot Pet-
 en en andere plaetsen, als oock in Zee-
 landt, Vrieslandt, Vlaenderen en elders
 groote schade geschiet is. Andere, met de
 meeste waerschiynelijckheyt, geven de
 oorsaek daer van aen de vergunning van
 Hertogh Willem van Beyeren, waer by
 den Heer van Sevenbergen toestond,
 de zijl of het water-geleyde te openen en te
 luyten, self sonder kennisse van Dijck-
 raef en Heemraeden. Welcke vergun-
 ning soo qualijck betracht is geworden,
 dat seven jaren daer na, door sorgeloos-
 heyt van de huys-lieden, die de zijl open
 lieten,

Dort-
 sche
 Water-
 vloet.

lieten, het water des nachts in het land
 gelopen is. In sulcker voegen dat schoo
 geweest verdroncken zijnde, heeft lan
 gelegen, eer het wederom bevorst ko
 werden, soo ter oorfaeck dat het fee
 leegh en moerachtigh was, als door de
 inlantschen oorlogh in Hollant, het welo
 ke al den lust van bedijcken wech gene
 men heeft, hoewel Hertogh Philips van
 Bourgondien door eenige sijne hant-veste
 het selve seer socht te bevorderen. Nade
 hant evenwel is noch dat gedeelte het welo
 ke ghy daer rontsom fiet, door het aer
 slijcken gehooght zijnde, bedijckt, en te
 die gestalte gebraght dewelcke ghy moog
 sien; het geen noch daegelijcks toe neem
 en hoop geeft van sijn ouden standt t'een
 ger tijt te fullen krijgen. Eenige Iare
 daer na heeft het vyer op sijn beurt de Sta
 wederom ten alderhoogsten beschadight
 verbrandende wel 600 huysen, van die hoo
 ge Poort, die gy daer tegen over u aen d
 waterkant fiet, af, tot aen die kerck (he
 Sacraments Gast-huys toen zijde) daer di
 Cupula, of stomp klock-huysken op staet
 en nu de Fransche-kerck is, toe. De Hal
 nu het Raet-huys, verbrande oock, benef
 fens de Groote Kerck met den Tooren
 De huysen, toen meest van hout zijnde
 zijn daer na heerlijcker, van steen, uyt hae
 affchen, opgerefen. Aldus heeft dese Stad
 seer veel schade en ongevallen moeten
 uytstaen, behalven die, dewelcke sy door

Brandt
 tot
 Dor-
 drecht.

die Borgerlijcke Oorlogen geleden heeft,
 in dewelcke sy sich altoos seer dapperlijck
 heeft gedragen; gelijk sy in 't laer 1417.
 Hertogh Jan van Brabandt, dewelcke
 haer belegert hielt, gedwongen heeft het
 belegh op te breken. Onder anderen wort
 een aerdige lage verhaelt, die sy den vyant
 wisten te leggen. De Borghers hadden ee-
 nige Schepen met eetbare en andere Wa-
 ren geladen, en lieten deselve drijven, son-
 der eenigh volck op te hebben, gelijk of-
 se door het onweder los geraeckt, en soo
 met den stroom afgedreven waren. De
 Brabanders, siende dese Schepen te met-
 naerden, en niemant daer op vernemen-
 de, vallen met menichte daer in; maer die
 van Dordrecht, de Schepen met dicke
 wactouwen onder aen den bodem vast ge-
 maect hebbende, trecken deselve we-
 derom te rugge na de Stadt, gelijk als
 visschen die met een lock-aes gevangen
 worden: Dit wordt soo van een oudt Ge-
 schicht-schrijver, die omtrent het Jaer
 1475. noch leefde, in sijn Latijnsch Jaer-
 boeck verhaelt, hoe wel het my seer on-
 gelooflijck schijnt: want indien de Bra-
 banders daer met schuyten aengekomen
 waren geweest, sy hadden daer met schuy-
 ten weder kunnen afkomen. Wy laten
 een yder sijn gevoelen. Recht achter die
 hooge Molen, dewelcke ghy daer aen de
 waterkant op de vesten fiet staen, is de
 straet, als noch de Grave-straet genoemt,
 in

in de welcke Diederick de vierde, Graaf van Holland, soo als hy (na dat hy de Luyden en Ceulenaers, die heymelijck in de Stadt gekomen waren, weder uytgedreven hadt) sich een weynigh gingk vertreden, uyt een huys, het welcke tegenwoordigh noch den naem van Hollandt draeght, met een vergiftige pijl, door eē veynster, van eē verborgen vyanden, in sijn dye geschoten wiert, aen welcke wonde hy twee dagen daer na gestorven is. De Kerck die ghy aen geen eynde siet staen, St. Nicolaes toegeëygent, nu de nieuwe genaemt, is eertijden een van de Parochy of Hooft-kercken geweest, maer was als doe grooter als tegenwoordigh, want als sy in het Jaer 1568 op den 22. van Loumaent verbrande (waer van de afbeelding noch in het huys van den Ed: Heer Adriaen van Blyenborgh Oudt Borgemeester, en Curator of Opfiender van onse Latijnsche Schoole, noch te sien is) is sy maer alleenigh stucks wijs weder opgebout. De Grootte Kerck, die ghy daer siet, is een treffelijck en uytnemend konstigh werck, voor de verandering van den Godtsdienst met 47 Autaren, en groote konst van Schilderyen verciert. Sy is begoft in het Jaer 1064. maer den Tooren (die men seer hoogh, met een Spits, had gemeent op te bouwen, maer ter oorfaeck van de swacke grondt nagelaten is, gelijk het uytbeeltsel daer van noch in de Kerck hangt) is lang daer na begonnen,

Kerck-
stich-
ting
tot
Dor-
drecht.

A R C A D I A: 623

en, namentlijk in het Jaer 1339. In het
 Jaer 1457. is dese Kerck, als gesecht, is me-
 e, beneffens dat gedeelte van de Stadt,
 en brandt geraeckt. Die Kerck, die ghy
 in het midden der Stadt fiet, is de
 Kerck van de Augustijnen, is voltrocken
 in het Jaer 1523. en wat verder fiet ghy
 het Klooster van Marien-born, nu tot het
 Veeshuys gemaect. Maer daer achter,
 daer ghy dien vierkanten dubbelden
 soorn, met de Baluster daer boven op, fiet,
 was het Klooster van de Graeuwe Susters,
 van de derde regel van den heyligen
 Franciscus. De welke in het Jaer 1579.
 tot de Latijnsche School gemaect is,
 volgens dit vers, het welke, aen de Oost
 zijde, op een van de toegemetselde deuren
 staet.

Stich-
 ting
 van
 het
 Latijn-
 sche
 school

*Qui fuit idolis sacratus tempore longo
 Nunc Christo & Studijs, est locus iste sacer.*

Het welck aldus door een van mijn kennis
 verduyft is

*Dees plaets, gedoemt ten dienst van d' Afgoon
 langen tijdt,
 Is Christus eynd'lijck en de Konsten toege-
 wijdt.*

Waerlijck verscheyde brave Mannen heb-
 ben dese School, bestaende in seven Claf-
 sen, als Rectoren, en Bestieters, voor de-
 sen

fen vereert. Onder de welcke den Geleerden Vossius en braven Æmilius, beyde daerna Professoren of Hooge Leer-meesters, den eenen tot Amsteldam, en den ander tot Utrecht, gestorven, de voornaemste zijn geweest: Wanneer sy oock boven alle Scholen van Hollandt de uytstekenste was geacht, soo in getal van buyten-kinderen, als onderwijning van de jeugt; maer sedert dat in het Iaer 36 of 37, de sterfte al hier tot Dordrecht quam, heeft sy een grooten krack gekregen, want een van de Leerlingen in de School komende van de pest te sterven, bewoogh de andere, dat meest Zeeuwen waren, de School en Stadt te verlaten. Doch dese, zijnde al een groot getal, met malkanderen een Schip af huerende, om nae Zeelandt te varen, wierden by Willemstadt over-zeylt, en verdroncken al-te-samen, behalven weynige die daer af quamen, smoorende alsoo hun leering in het water, die sy het vyer ontrocken hadden. De Heeren Curatoren en opfienders daer van komen met het getal der Classen over een, en zijn tegenwoordigh, den E. Heer en Meeester Adriaen van Blyenborgh, Out Borgemeester, den E. Heer Iohan vander Burch, den E. Heer Cornelis de Witt, Ruwaert van Putten, &c: den E. Heer Pensionaris van Slingelandt, en den E. Heer Pensionaris Iohan Berck, den E. D. Colvius, Predikant van de Fransche, en de E. D. Henricus Dibbetius, Leer-
raer

raer van de Duytsche Gemeente. Maer
ick hebbe my verwondert, seyde Eustac-
chio daer tusschen in, dat soo de Schout
als de Borgermeesters van dese Stadt, yder
met dry Helbaerdiers vergeselschapt gaet,
het welke ick noyt in eenige andere plaets
van Hollandt gesien hebbe. De Borger-
meester, antwoorde Periander, is hier
maer een in het getal, daerse in andere
Steden twee of vier zijn, en heeft alhier
groot gesagh en aensien, welck Ampt te-
genwoordig door den Ed: Achtbaren Heer
Jacob van Beveren, Heer van Swijndrecht,
bekleedt wordt: Sy worden gemeenlijck
twee jaren in dien dienst gehouden, hoe
wel sy alle vier Maenden by den Outraedt
weder herkooren worden. Maer wat de
Hellebaerden belangt, dese zijn hen in 't
Jaer 1502. vergunt, wanneer Willem van
Alblas Heeren Jansz. Ambachts-heer van
der Mijle en Dubbeldam, als doe Borger-
meester zijnde, door een Priester op de
straet doot gesteecken wiert. En als doe
wierden deselve oock des Graeffelijck-
heyts Officier, of Amptman, toegestaen.
Ondertusschen heeft de Stadt van tijdt tot
tijdt seer aengewonnen en toegenomen;
want voor eerst, die schoone ry Huyfen,
die ghy daer voor u fiet, zijn een nieuwe
aenwas van de Stadt, als oock die uyt-
steeckende Haven na de rechterhandt,
gelijck de Stadt doorgaens aen de water-
zijde seer aengewonnen heeft, als heb-

D d bende

bende die geheele haven, van die Hoof-
poort af tot aen de Grootte-kerck toe,
met de straet daer aen, (maeckende by na
een kleyne Stadt uyt) aende oude Stadt
gevest, tot groot cieraet en gerief van de
Stadt en Koopmanschap. Maer om u
selve beter van onse Regeringe, en gele-
gentheydt van onse Stadt en Borgers, als
oock haer geschichten, te dienen, soo leest
dit Boeck van den Heer *Iohan van Bever-
wijck*, het welcke ick u Edelheyt veree-
re; en ghy sult u selven volkomentlijk
kunnen vergenoegen. Eustacchio be-
danckte Periander, en liet hem voort-
gaen. Maer dewijl ick u gisteren een
woort van de natuur en eygenschap van de
inwoonders heb hooren spreekken, ver-
volghde hy, wil ick u wel soo veel bericht
daer van doen, dat sy een gematighden
aert hebben, tusschen Brabandts en recht
oudt Hollandts. Niet los als het een, noch
bot als het ander. Niet te spaersaem noch
te mild in eerbieding, behalven die loye
hoeden dragen, die men van dien arbeyt
verschoonen moet. Door de banck wel ter
tael, maer een weynigh schimpachtigh,
vrolijck en levendigh van geest, het
geen men al vry den goeden Rijnschen-
wijn te dancken heeft. Meer als na den
ouden Hollandtschen aerdt genegen tot
konsten en wetenschappen, self de hoogh-
ste en swaerste die der zijn, tot de diepste
aenmerckingen van de Philosophy, of
wijs-

Aert
der In-
gesete-
ne.

Wijs-begeerte (gelijck het eenige van onse
duytsche Letter-gieters noemen) en de
werckelijckste deelen van Wis-kunst en
Sterre-kunst toe self die andersins buyten
kennis van geleertheyt zijn. De Poësy en Aert
der In-
gesete-
nes.
Rijm-konst vint hier soo wel haer bemin-
naers als belijders, en waerlijck weynigh
steden souden te vinden zijn, die, na hun
grootte, soo wel daer mede voorsien zijn:
het welck misschien oock de oorfaeck is
dat weynige met die konst rijck worden:
alsoose malkander in de weegh zijn, en
het broodt alsoo uyt de mont trecken. Sy
hebben onder hen een wijse van een Re-
publijck, straffende gelijcker hant, die een
van henlieden bende sou derven beledi-
gen. Gelijckse daer uytdruckelijck hun
Scherp-rechter toe hebben, die met steec-
kende, geesselende en brandt-merckende
veersfen, de misdadige weet door te ne-
men. Een van den hoop, die niet geerne een
van de minste sou zijn, heeft my onlangs
dit gedicht op onse Stadt Dordrecht ver-
eert, het welcke ick u sal laten sien, wan-
neer ick alleenigh sal gesegt hebben, dat
Dordrecht niet te vergeefs den naem
draeght gelijck het vers seght:

*Begeert g' een schoon wijf of een ergh,
Soo soeckt tot Gorcum of ten Bergh.
En komt ghy noch te kort
Soo gaet en soeckt te Dort.*

Sy zijn geensins vande Simpliciotte of
D d 2 slecht-

slecht-hoofden, door ons Polymythus in
 Laura een beschrijving van gemaect
 heeft, en voor de rest in bevallijckheit,
 talie of gestaltenis, en het geen men anders
 schoonheydt noemt, boven die van geheel
 Nederlandt te stellen. Ick spreek in 't ge-
 meen *a parte predominante &c. & absit va-*
nitias. Siet nu het beloofde gedicht eens
 over, waerde Heer Eustacchio, terwijl ick
 eens beneden gae, om te sien of het onbijt
 vaerdigh, en het vrouwen-getimmer in
 order is. Met dese woorden gaf Periander
 Eustacchio een bladt of twee met veersfen
 over, die deselve opslaende, las.

DE
MERWE-KROON.

De Stadt

DORDRECHT

Toe-geeygent.

Inhoudt.

DE Rhijn, Maes, Wael, Ysel en Leck Goden, afgunstigh over de Merwede, wiens Roem alreeds in een Heerlijcke Stadt begint uyt te brallen, doen daer over hun beklagh aen

den Zee-Godt Neptunus. Dese, om hen te ver-
noegen, sendt hen na het Fatum (wiens woning
beschreven wordt,) dese Godinne toont dese
Stroom-Goden, in Metale afbeeldsels, de dingen
dewelcke Dordrecht uytvoeren sal. Sy, over de
Roem van dese aengroeyende Stadt, met te
meerder afgunst ontstecken, begeven sich na de
bergh Hecla, daer sy een schadelijck wyer-stoffe
van daen halen, door het welke sy de Stadt Dor-
drecht aensteken. Pallas, die daer gaerne een stoel
van geleertheit had opgericht, belet den voort-
gangk van de brant. De Stroom-Goden, noch
niet te vreden, soecken door het Water de Stadt
te verdelgen, waer door sy 72 Dorpen met de
Grootte Waert onder water stellen. Iupiter eyn-
delijck van boven afstende, siet de Stadt door
de brant, en de Waert door de vloed beschadigt,
waer over vertoornt, vraegt na de oorsaek, en

D d 3 ont-

*ontbiedt de Goden al te samen voor sich. Pallas beschuldigt de Stroom-Goden van dit bestaan; die daer over gestraft, en verwesen worden, de Stadt Dordrecht, voor altoos, de Stapel er-
kennis te doen. Als oock Mercurius belast den
koophandel aldaer, tot vergoeding van de scha-
de, te planten.*

M E R W E - K R O O N.

Groot Meester van het Al, voor wie den Hemel
fwicht,

Die oude macht vernielt en nieuwe Steden sticht,
Groot Bouw-heer, die de gront van soo veel wonderhedē
Hebt sonder gront geleght, en op den dagh van heden,
't Geen uwe hant vermoght, en hoogh en laegh verçiert,
Soo krachtigh als noch oyt bereddert en bestiert.
Dees vest, aen 't rijzen reets, en schijnbaer aen 't bedijen,
Hoed door uw arm, behoet haer nieuwe Borgeryen;
Dat ongeval noch leet hun stille rust versteur,
En sy al meer en meer het hooft ten Hemel beur.
Ten onwil van de Nijt verheft dees lage Muuren
En maeckt haer groot, tot spijt van nijdge nae-gebuuren.
Dat haet, noch afgunst haer, noch leedt, noch ongeval
Bescheer, maer ongeluck stuyte af op hare wal;
Dat nimmer vyandt geef haer rijcken roof ten besten:
Maer sy een kuyfche schoot beware in hare vesten.
Dus sprak de Nymph, die 't hooft uyt kille stroomē steekt,
Daer Hollants groote Waert de slagh der baeren breeckt,
En strekte haer hant om hoogh, half leenend op het drooge,
Haer Städt bestralende met lieve en gunstige oogen,
Terwijl de Maes-Godr, deun gedoocken achter 't lies,
Sijn hayren, groen bemost, in sijne stroomen wiesch.
Benieut op dit geluyt, te keetligh voor sijn ooren,
Keert hy sich darwaerts, om het nauft bescheyt te hooren;
En hoort en overlegt de woorden tegen een,
En antwoort by sich selfs de Nymph met dese reën.
Hoovaerdigh wicht, hoe ver sal hooghmoet u verrucken?
Hoe ver laet gy u self vermeesteren door uw nucken?

Dat

Dat ghy, u selfs ontmunt, u, waerde niet beseft,
 En onbeschaemdelijck u boven ons verheft.
 Maer, of mijn stroomen, soo gepresen boven anderen,
 Die sullen haren loop verbijstren en verandren,
 Of dees uw ydle roem, waer met ghy ons beschempt,
 Sal door ons toc-doen zijn vernieticht en gedempt.
 Uyt had hy, en is voort, op 't wincken eener ooge,
 Dwars door sijn stroomen heen, naer ondren af gevlogen,
 Nae d'uytgank van de Leck, daer Ysel, Rijn, en Wael
 Malkander toefden op een vriendelijck onthael,
 Met druyven-sap, geperst aen Liber sijn altaren,
 Vermengt met Bronnen nat, om 't hoeft niet te beswarē;
 Gedoocken in de schaeuw van wilgh en populier,
 Op groene beddingen, besteecken met Laurier,
 En rieckend noten-loof, aensienlijck van bladen,
 Met half-volwassen vrucht geciert en overladen.
 Het staet u schoon, seydt hy, soo haest hy binnen tradt,
 O arme Goôn, uw leedt te dooven in het nat,
 En, sonder meer of ramp of ongeval te dencken,
 Het springend sap aldus in 't parlemoer te schencken,
 En onder dies uw kroon, gelooft of niet gelooft,
 Te laten schandelijck u strijcken van het hoeft.
 De Merwe-Nymph, die stroom ontleent van and're stroom-
 Van my, en mijn gebuur genoeghsaem afgekomen, (men,
 Die bastert-half-Godin, die, sonder hoeft of staert,
 Haer heerschappy bepaelt in Hollandts Groote Waert,
 Heeft oock, als kacks, om oock van haer te laten hooren,
 Een Stad gesticht; die bralt nu met heur halve tooren,
 En steeckt het hoeft om hoogh, als mijters wijs gehult,
 En sy ontset sich niet te tergen ons gedult,
 En ick en weet wat nors en schandelijck verwijten,
 Als nijdigaers, en u en my voor 't hoeft te smijten.
 Terwijl sy moedigh stoft, op dit haer visschers-nest,
 En d'eeuwigheyt belooft aen haer en hare vest.
 Wie 't dulden wil, die duld, en spane sich van klagen,
 Voor my die trost heyt valt my reuvel te verdragen.
 Die 't lust die volge my, ick ga soo heen, te steur,
 Recht na den Oceaen, de groene golven deur,
 En aen den Vader dit verwijten en dit hoonen,
 En d'hooghmoet van dit wicht al klagende vertoonen;

D. d. 4.

En

En onderstaen of hy, die trots den drytant sweyt
 Van 't eerste Rijck om laeg, haer hoogmoet niet en breyt.
 Dus voer den Maes-Godt uyt, vast swellende van tooren,
 En op sijn reden liet de Leck sich weder hooren.
 Beroemde nagebuur, racckt u de smaet aen 't hert,
 En twijfelt niet, wy zijn deelachtigh aen de smert;
 Wie sou, die, soo beroemt door hoogh vergoode magen,
 d'Onsterflijckheyt geniet, versmading konnen dragen;
 En aen sijn minders trots vergunnen 't oor te leen,
 Of sich baldadighlijck met voeten laten treên?
 Indien ghy zijt gesint te zeewaert, wilt niet vreesen,
 Ick sal de tweede, en hy, die wil, de derde wesen.
 Men toom de Steuren op, wy volgen altemael,
 Voer d'Yffel daer op in, te samen met de Wael,
 Alleen en soud het ons niet passen stil te blijven,
 Maer vinden raetsaem in uw aenvang u te stijven.
 Een yder trouw hier op, de Nymph 't verderf beswoer,
 En daer op gingk rontsom het schuymend perlemoer.
 Ten laetsten, om te eer behouden reys te hoopen,
 Sit yder wacker op, eer 't ty quam te verlopen,
 En daer me voort na laeg, den Oceaan te moet,
 Op vlugge steuren, door de koele wint gevoet. (strandē,
 Een plaets leyt Noortwaert aen, op streck van duyn en
 Na Tessel toe en 't Vlie, zant-rijcke Waterlanden,
 Door rampen en gevaer, by 't varent volck beroemt,
 Den Hontbos overlang geëernaemt en genoemt,
 Dewijl het wellen van d'onevenheyt der gronden
 Op 't paelwerk slaet geluyt, gelijk 't gebas van honden,
 Dat met byfond're schrick, die door de leden gaet,
 Wel diep in zee het oor der bleecke stuurlyuy slaet,
 En leert, om op het laeg niet heylloos te vervallen,
 't Ontwenden het gevaer van dees gevreesde wallen.
 Hier houdt den Zee-God hof, met hof-staet en gemael,
 In 't blinckend kristalijn van sijn gegoten zael,
 Aen d'een en d'and're zee sijn keur en wet te geven.
 't Licht daelde vast om laegh, beneden onse kim,
 En maeckte 't kleyne vee tot Monsters, door haer schim,
 Als dese Goôn het hof van Poseydon bereden,
 De golven klievende, ter vlucht, in twee geleden.

(Doet

(Doet Triton, na gewoont, blies een en andermael,
 En daer op opent sich den ingangk van de Zael.
 Sy flux na binnen. juyft hadt Godt Neptuyn de Goden
 Van 't wijt gestreckte Meyr in sijn vertreck ontboden,
 Vergramt op 't aerts geslacht, dat om gewin en lust
 De baren meer en meer met kielen maeckt ontrufft)
 Om raet te plegen, door wat vonden, door wat wetten
 De koene vryheyt van dat volck een pael te setten.
 Den Raet gescheiden, gaf men toegangk, na 't vertreck,
 Den trotse Maes, de Wael, den Ysel en de Leck,
 Om heymlijk aen de Vorst het geen hen moght behagen,
 Als naeuwe vrienden en begunde, voor te dragen.
 Een yder set sich neer, na t'onderling onthael,
 In zetels, opgemaect van peerlen en Korael;
 En als gelegentheyte gegunt wiert om te sprecken,
 Gingk aldereerst Neptuyn aldus de stilheyt breecken:
 Beroemde stroomen, wat belang of ongelijck
 Dringt u de reys te doen ten hove van mijn Rijck?
 De staet die gy ten Hoofgewoon zijt te bekleeden,
 Dingt in uw goede saeck nae mijn aendachtigheden.
 Is't onrecht dat u deert, of Stroomen-dwang, of strijt?
 't Is 't geen onlijdbaer is, antwoordt de Maes, 't is spijt,
 Geduchte Water-God, en hoon, wel swaer te dragen,
 En sulcks, als niet vergeefs ons op maeckt om te klagen.
 De Merw, die halve stroom, die preutsche bastert-vloet,
 Is't die door haere trots uw Machten quelling doet,
 En brallende, in ick weet wat nieu geresen wallen,
 De kroon van't hooft spreekt self de hooft-vloen met haer
 Ons, die, van afkomst soo veredelt, al te mael (allen;
 Vereert zijn in ons loop met meer als eene tael;
 En, wil den Bergh-God met sijn winden sulcks gehengen,
 Noyt laten schatting aen uw Vorstlijck hof te brengen.
 Vergeefs is 't dat onse roem, en mogentheyte gelijk,
 Voor heen gedrongen is in't mergh van't Roomsche Rijck,
 Wanneer Vitell verliest de roem van't zege-pralen,
 Door Burgerharten en bestreden Cerealen;
 Indien wy nu het hooft, soo trots wel eer verlicht,
 Te buygen staen voor dit rampsaligh water wicht.
 Kont gy niet al-te-wel ons leet sien voor uw oogen,
 Noch door verdriet in smart ons killen sien verdroogen,

Noch van uw kroon gerooft de peerlen van uw Rijk,
 Bedwingt haer moet wil, wreeckt dit bitter ongelijk,
 Verleyt of dempt haer stroom, uw Vorsten te gevallen,
 Of met uw drytant sloop de gront-vest van haer wallen,
 Ofgunt ons weêr het nat dat sy van ons ontleent,
 En maectt ons, zijn wy nu gescheyden, weêr vereent.
 Dus sprak de Stroom en sweeg, en naer een stont verledē,
 En wat bedenckens, dient Neptuyn hem op sijn reden,
 Verheve Machten en beroemde Water-Goôn,
 Geduchte stutsels en verciersels van mijn kroon,
 Vertrouwt me uw leet bedroeft uw opper hoofd van hertē,
 En ick heb deel aen al't geen u vermagh te smerten;
 Maer wie sal 't zijn, die sijn geweld of kracht versaeamt
 Op 't geen het lot bescheert, en Broêr Iupijn beraemt,
 De hooghste Godtheyt, die het alles kan betoomen,
 Stelt Rijcken op en af, verleyt en dwingt de stroomen,
 En soo door mijne handt en Scepter yets geschiet,
 Sijn Godtheyt evenwel is't daer mijn macht op siet.
 Gy, volgt mijn Raet, besoekt het Fatum met malkand're,
 Vint ghy daer geen besluyt, 'k sie middel tot verand'ren;
 Ick, door verlof gesterckt van 't opperste gesagh,
 Sal stellen in het werck al wat mijn handt vermagh,
 Uyt had de Stroom-heer, en het dubbel paer der Goden
 Neemt oorlof, en is flux weêr zeewaert in gevloten,
 Na't Noort, recht toe recht aen, daer d'yszee bergen zaeyt,
 En 't ongemeten Ront op eeuw'ge polen draeyt,
 Daer 't dick bevrofen nat verbiet den wegh te banen,
 Na Noorder Iaponnees, en ongastvrye Anianen,
 Daer wat den blancken Brit of Batavier besluyt,
 In 't midden van de zee op glase klippen stuyt.
 Een Bergh leyt op het verft dat 't Aertrijk kan bereycken,
 Gekroont in't hoofd-punt door het een en't ander teyckē,
 Op welckers korte swier sijn breedt' den stierman gift,
 Als hem de zuyder kring, en 's werelts fackel mist;
 Ses Mane-ringen siet hy sich van 't licht berooven,
 En so veel maenden hout God Phœbus't hoofd daer bovē,
 Wen hy een nacht beschrijft, als nimmer Theben sagh,
 Wanneer Iupijn in vrouw Alcmenas armen lagh,
 Aen 't zuyder as geheel het Sonne-licht ontvloten,
 En gunt een lange slaep de tastende Antipoden,

Hier

Hier heeft de Maegt haer woonst, wiens Diamanten spil
 Stelt self Iupijn de wet, en regel, als sy wil,
 En in onbuygfaem stael, voor tijt noch kracht te vlieden,
 Met Diamanten snijt wat sal wat moet geschieden.
 De Parcken dienen haer met spinrock, klos en schaet,
 't Sy d'eeuwigheyt besluyt den woedenden Barbaer,
 Gelijck een water-vloet, Europe op 't hart te smijten,
 Of Asia ten roof te gunnen aen de Scijten,
 Of den Tyran, versaet van sijnes Meesters bloet
 Weer van sijn hoogen troon te werpen onder voet,
 Of 's werelts Dwingelandt in 't midden van sijn pogen,
 Te korten, en sijn lust, sijn leven, en vermogen.
 Na veel verdriets, en moeyt, en arbeyt, en gevaer,
 Van driftige eylanden, en klippen, hier en daer,
 En 't vreeselijck gesicht van Schepsels, vreemt geschapen,
 Gevimde Dieren, scherp voorsien met dubbel wapen,
 Al wat de aert bewoont, of in de boomen speelt,
 Verandert in natuur, in visschen uytgebeelt;
 Komt door de schollen heen, die hen als dol bespringen,
 Het dubbelt Goden-paer na d'heyl'ge wooning dringen,
 Hun Steuren, eyndelijck van haere vracht ontlafst,
 Maeckt met den teugel elck aen klip of oever vast,
 En soo te landt, voorsien met spietsen, om de Beeren,
 Of ander wreet gedrocht daer med' van 't lijf te keeren.
 Den ingangk van het hol daer 't hooge Noot lot woont
 Streckt zuyd' en lan twaert aen, een stale deur verschoont
 Den toegangk, wel voorsien met grendels en met sloten,
 En stercke hengselen niet reelijck op te stooten.
 Ook wort noyt sterflijk mensch den doertocht daer gejoint
 Maer voor de Godheyt wijckt en bout en boom terstont.
 Een schaer van menschen, of van menschelijcke schimmē,
 Sulcke als, door toover-sang geroepen, opwaerts klimmen
 Uyt 't duyster Rijk dat aen de derde Godtheyt hoort,
 Vertoont sich aen de Goôn, soo voor als aen de poort;
 Den eenen besich door sijn bidden en sijn smecken,
 Een ander met geweld de deuren op te breecken,
 Een derde, met gelolen vreeselijck gebaer,
 Schrijft kringen in het zant, en teeckens hier en daer,
 Roept Hel en Hemel aen, met prevelen en singen,
 Om, was het mooghlijck, ter poorten in te dringen;

Maer alles dat hy wint , is niet als ydle waen ,
 Somwijl een raedfel , swaer en duyter te verstaen ,
 Of yets dat t' samen ruyckt na waerheyt en na logen ,
 Steels-wijs misschiē Mevrouw uyt haer geheym ontogen ,
 Of uyt het dagh-boeck , eer 't gekeursteent is geweest ,
 Getrocken door den een of andre loofse geeft ,
 Die , licht genogh , met mach van veersen om te koopen ,
 Ter sluyps , by onty , het geheym is ingeslopen ,
 Veel siender naer 't gestart dat aen den Hemel dwaelt ,
 Hoe dat den eenen rijft , hoe dat den ander daelt ;
 Wat huys dat dees bewoont ; wat hemels-top een ander ;
 Hoe ver dat Venus staet met Mavors van malkander ;
 Met wie sich dese voegt ; wat vreught hy ginder vint ;
 Hoe vele machten hy by sulck een teecken wint ;
 Hoe sulcks al invloeyt op 't belang van landt en luyden ;
 Maer al sijn winning heeft maer weynigh te beduyden .
 Soo als sy naerderen dit onbegangklijck huys ,
 Ontsluyt de poort van self , met schrickelijck gedruys ,
 Door hunne kracht , die aen yets ster slijcks is verboden ,
 En gunt de toegangk aen den troep der Water-goden ;
 Die naeuwlijcks binnen , of den ingangk , vers betreēn ,
 Sluyt sich van selver toe , soo vast weēr als voorheen .
 Daer sat Me-vrouw , omheynt met Maegden en Dienaren ,
 En schrijft de schickingen op stale en yfre blaren ,
 En geeft het dry-getal der Parcken haer besluyt ,
 Om op hun rock hun wiel en spil te wercken uyt .
 De middels , in getal te noemen noch te tellen ,
 Staen vaerdig , om haer wil terstont in 't werck te stellen .
 De stonden , uren , dagh , en maent , en eeuw , en jaer ,
 Die volgen allesins haer Godheyt hier en daer ;
 En het geval leyt vast aen voeten en aen handen ,
 Geboeyt met eeuwige en onbreckelijcke banden .
 Soo als sy voor haer zijn , wiens kracht het alles baert ,
 Buygt yder van de Goōn ootmoedigh sich ter aerd ;
 En als haer vryheyt was gegeven om te spreken ,
 Gaet voor de rest aldus de Maes de stilheyt breken :
 Grootmogende , op wiens wil en Aert en Hemel went ,
 Die ouder Godheyt , als Iupijn , voor Vader kent ;
 't behage uw Majesteyt ons reuckloos onderwinden ,
 En onverwachte komst , tot hier toe goet te vinden .

Dit 's

Dit's d'oorsaek: Aen de stroom, die dam en ackers s'cheyt,
Daer Hollands Groote Waert als vast aen Brabant leyt,
Begint een Stadt, wiens naem noch ver was korts te vorē,
In glants en mogentheyte de wolcken te doorboren.
'T belang dat yder dringt, tot aenwas van sijn staet,
'T nieuwgierigh onderwind te weten, 't goet of 't quaet,
Dat hem of sijne Stam sal treffen of gebeuren,
Doen ons na sulck een tocht uw diepe stilheit steuren:
Om 't ondersoecken, en als uyt te vinden, wat
Besloten sy omtrent den aenwas van de Stadt.
Neptuyn, op wiens bewint de Water-goden draven,
Die 't vlugge pijn-hout stiert en in en uyt de haven,
Sand ons om dit berecht naer herwaerts om de Noort;
Is 't oorbaer, en uw wil, men help ons weder voort.
Dus sprack hy, en genoot dese antwoord op sijn reden:
Hoe wetteloos het zy in dit geheym te treden,
Aen 't welck al wat'er leeft onscheydelijck belent,
Is, als onsterffelijck, geen Goden onbekent;
Maer wat verbergh Iupijn, wat schreumt hy toe te geven,
Aen die beneffens hem de eeuwighet beleven?
Behalven soo veel plichts als ick my vind verpant
Te plegen aen Neptuyn, mijn diere bloet-verwant.
Gy, volgh my nae 't vertreck, daer ick u staet te toonen
Wat voor- wat onspoet, leet, of roem uw Stadt sal kroonē,
Dus sweegse, en gingk haer v'oor, een duystre kamer in,
Toeganckelijck aen geen van al het huysgesin;
Daer 't geen besloten is sy gaet by een vergaren,
En hangt in order aen de wanden en pylaren.
Daer sag men d'Heerschappy, daer Aflur naem van draegt,
Aen't groeyen, op sijn hoogst, en schielijck weer verlaegt;
En Cyrus mogentheyte, die maet noch regel kenden,
In eenen Codoman en waggelen en enden:
En voorts de korte swier van d'ingetuynde throon,
Die dapperlijck beschreedt d'ontgode Macedoon.
Out Romen in 't vervolgh sijn nae-gebuuren tergen,
Met 't matige begrijp van twee beroemde bergen,
Met 't zaet van Venus Soon, en Alba t'saem gevoeght,
Nu Koninglijck bestiert, dan Koninglijck misnoeght,
Om 't vrouwē schendē, dat noch enkel recht wou schijnē,
De stoel ontseggen aen d'hoovaerdige Tarquijnen.

Den

Den Borger-heer gestelt in 't heyligh Capitool;
 Met Pontus 't Rijk in 't werck op d'oever van Paetool,
 In schrik voor Didos Stadt, tot wraek van't echte schennē,
 By Cannas op de vlucht, de kans sich weder wennen,
 Als 't toeven meer vermagh en krijghs-list hooger gelt,
 En 't dertel Capua, dan 't uysterste gewelt;
 En dien Amilcars Soon, daer 't al voor schijnt te vallen,
 Gedrongen wordt het swaert te trecken voor sijn wallen.
 Voorts 't Rijk sich selfte groot, sijn Borgers tot een roof,
 Van buyten tweedracht, pracht en dwinglandy ten hoof;
 Een Cæsar op de been, die smaet niet kan verswelgen,
 Sijn grooten Schoon-soon in sijn hoogste roem verdelgē:
 Een nieuwe staet gerecht de vryheyt tot haer val;
 In 't midden van den Raet, door wonden sonder tal;
 Den grooten Vorst gevelt, die zege kost behalen
 Op d'onverwonnen by d'Æmonische Pharsalen.
 't Rijk jammerlijck op 't laetst gereten voor een wijl,
 Een derde in hoerery verwaerlooft aen den Nijl,
 En alles uytgeput, door Borger-zegepralen,
 Na soo veel strijdens in August sijn adem halen;
 Bedrogen in Tibeer, mis handelt, en gemoort
 Door hem die 'teerst de plaets wou sien van sijn geboort.
 Aen 't slibberen langen tijdt, lang wat lang niet met allen
 Twee-hoofd lang, op 't laetst de Kerck te beurt gevallen.
 Men sagh 'er oock 't besluyt van d'Ed'le Batavier,
 Den braven Burgerhert oprechten sijn bannier,
 En Romen trotsen, die sijn vrydom socht te drucken,
 En dit bestaen dat volck tot wond'rens toe gelucken.
 Ten tweedemael het kleyn, doch machtigh Waterlandt,
 Door heerschappy gedrukt, door oorlogh in de brandt;
 Haer Heer, in spijt van al dat kracht of macht kan baren,
 De handt uyt houden ruym de tijdt van tachtigh jaren,
 En eynd'lijck, als het stael genoegh is van de snee,
 Haer zegen kroonen met een heerelijcke vree.
 Men sagh 'er noch al meer dat wonder kost gelijcken,
 De val van Babel, het verbeuren van dry Rijcken,
 Door 't eenigh Voor-beelt van verwesen Majesteit;
 Een ballingk op den troon, den dwing'landt afgeleyt;
 Dry werelt-plagers, die naeuw wapens konden dwingen,
 Verreyfen met verscheel van weynigh Mane-ringen.

Dit

Dit aensien had gewis de Goôn noch lang verlet,
 Had de Godin haer oogh niets anders voort geset.
 Siet, seyde, om dese plicht uw Godtheên te bewijfen,
 't Afbeeldsel van uw stadt, gelijkse staet te rijfen;
 Soo heerlijk sal ten toon haer Noorder oever staen,
 Soo groeyen dees omtrent ruym half volwassen Maen,
 Dien aanwas sult ghy sien, omtrent de Weste-deelen,
 Van Huyfen, of veel eer Paleysen en Kasteelen,
 Na dat sy menighmael, des Brabandts schricken moght,
 Den trayn geherberght heeft, gevaerdicht tot den tocht.
 De derde Didrijck, waert met Graeflijck gout te brallen,
 Geeft d'eerste aanwas aen dees eerst beknopte wallen,
 En stelt een tol, die al wat handel maect beswaert,
 Dat of na boven, of voor stroom naer onder vaert.
 Maer dit geluck, te groot voor een geringen zegen,
 Is, na verloop van tijdt, met rampen op te wegen,
 Wanneer een vierde die de selve name draeght,
 Door Luyckschen Adel, en Sticht Keulens wrock gedaeght,
 Wat Luycks of Keulens moght vergieren sijne stranden,
 Tot boete van sijn smaect, doet sloopen en verbranden.
 De wraeck volghet dit besluyt; den vyant, onverwacht,
 Komt heymlijck aen, en valt de wallen in by nacht.
 Maer Diedrijck daer omtrent, raect in, hout stal, ten leste
 Bestrijdt, en drijft op 't eynd den Luycker uyt sijn vesten.
 Maer soo hy, afgedaen genoeghsaem 't dreygend' leedt,
 Sich, strijdens sat, een wijl verlusticht en vertreedt,
 Treft hem eē schicht, bequaem de ziel het lijf t'ontdragē,
 En overwinnaer, valt door schelmsche en snoode lagen.
 Doch dit versacht geen wrock aen dees of gene kant:
 Maer d'eerste Floris neemt het werck op nieuw' ter hant;
 Meer om het dreygend' leedt te weeren van sijn palen,
 Als 's Broeders neerlaegh op den vyant te verhalen.
 Hier gelt bedrogh en list vry meerder als geweld,
 En d'opgedolven gront maect Floris heer van 't velt,
 Als door een oorloghs raet, sy gaven wie se gaven,
 Den eenen vyant door den ander wort begraven;
 En d'een en d'ander valt, self sonder slag of stoot,
 En 't graf krijght, eer hy is verseeckert van sijn doot.
 Graef Willem, treft het ber, hoe Koninglijck geboren,
 Die graegh den dollen Vries self in sijn nest te stooren,

In

In droeve lagen valt, en, leyder, buytens wals
Geraeckt met honderden van Merwers om den hals.

Als d'Ed'len naderhandt met noch een Floris twisten,
Hem dooden op de vlucht, en vast zijn eer sy 't wisten,
Pleegt Dordrecht oock haer wraeck op 't wreevlig onbe-
Wanneer sy Baerlant 'thoofst voor sijne voetē leyt. (scheyt,
Maer of dit Recht, gepleegt aen d'Ed'le wraeck-gefinden,
Den Jongen Grave Ian genoegh zy te verbinden,
't Geweygert Recht nochtans, op goede gront, den Heer
Stelt tegen sijne vest en Borgers in 't geweer,
Maer eenen Wolfgedoot, die 't alles wil vernielen,
Verloft na 't lang beleigh die opgeslote zielen:
Die, tot een weder-wraeck, op 't overschot van 't quaet,
Den wreedten Alandt, t' saem ontlossen haren haet.
Maer noch is't niet genoeg; den Vlaming tracht de wallē,
Van't Zuyder-Holland slechts maer ov'righ, t'overvallen,
En dondert met geweld de daken in de brandt,
Maer, opgeslagen, ruymt voor Putt' en Stryen 't landt,
Terwijl dat Witte aen't Duyn sijn enk'le kiel gaet stieren,
En met sijn Rooode Leeuw op proncken sijn banieren,
En al de Vlaemsche naem, die 't gantsche landt ontrufft,
Hier krachtloos maect, en daer ten vollen uytgeblufft.
Die zegen wort vervolght in overbuursche palen:
Als Isabel, na lang te swerven en te dwalen,
Den woedende Eduwart, door Spencer opgestoockt,
Gestut door Dortsche macht, het ingewant beroockt,
Den derden Willem gunt de eere van den zegen,
En 't Rijk haer Jonge Soon, door klaer geweld verkregen.
Op 't laetst krijgt Wit en Root door al dit oorloghs-vyer
De plaets in Dordrecht, haer Wapen en Bannier,
Wanneer een Keyserin, door haren Soon geslagen,
O Maes, uw' stroomen verft, en dry geheele dagen
Ghy self, half bloet, half nat, half blanck, half purper Root,
Neptuyn een droeve gift komt storten in de schoot.
Maer 't naeste jaer, in plaets van dese wont te heelen,
Laet Arckel 't leven in het midden van het speelen,
Besluyt sijn jonge tijdt in sulck een droeve saeck,
En keert in droevigh ernst het aengerecht vermaeck.
Toen wort de brave Stadt een wijck van groote mannen,
Van Hertoghs kinderen, uyt 't Vaderlandt gebannen,

Een

Een Herberg voor den Vorst die't Roomsche Rijk bestiert,
 't'Wijl Arckel wort verwoest, en 't woeden ylijck tiert,
 Als Hoecx en Kabbeljausch een stoel en Stadt bewonen,
 Als erven van den haet van Moeders en van Sonen;
 Tot dat Iacoba, door een reuckeloos besluyt,
 Haer landt- en zee-macht laet de Burgery tot buyt;
 En Aelbrechts Bastaert in sijn opgeworpe vesten
 Het woedend' oorloghs volck met lijf met al ten besten.
 Meer onheyl is bescheert aen dees beroemde Stadt,
 Ten deelen door het vyer, ten deelen door het nat,
 Het welck met breedt berecht ten vollen aen te hooren,
 Met reden weygart mijn bedencken aen uw' ooren,
 Misschien of ghy daer van de oorfaeck en de grond,
 En 't geen u selven raect, in uwen boesem vond.
 Veel Borger twisten heeft sy eynd'lijck te verdragen,
 Gevaer van overval, door list en Hoecksche lagen,
 't'Uytbeeldsel van het driest en roeckeloos bestaen
 Der Grayen tegens den rampsaligen Trojaen.
 Wanneer den Borgerheer geen schrick heeft te versetten
 Een kop're moes-pot tegens stormhoên en helmetten;
 Maer door te grooten macht geperst en overmant,
 Stelt leven, stadt, en volck den Mancken in de hant.
 Dus wort de vest een stut voor 't Graeffelijck gebieden,
 't'Plantsoen van dappere en door staet beroemde lieden,
 De schrick van elck gebuur, den Vlaming en den Zeeuw,
 De roem en d'eerste stem van d'hoogh geachte Leeuw;
 De hultstoel, om met gout de hayren te verkroppen
 Van Roomsche Koningen en Keyserlijcke koppen;
 Aen d'opgangk van de Son en nedergangk bekent,
 Wanneer sy Oost en West haer Staets Gelanten sent,
 Of aen den blancken Brit 't gemeen gesagh doet leevren,
 En een en meermaels door haer Ridderlijcke Beevren,
 Of tusschen Sond en Belt, den Noortschē Vorst beschenkt,
 Of met verstaelde vreë den Sweed tot reden brengt,
 Of haer belangen stijft, om niet van 't wit te doolen,
 Omtrent den Weyffel-stroom by Gotthen en by Polen.
 Of Marcus Zee-stadt met een Bercken blat begroet,
 Den Ottoman te lang een doren in de voet:
 Terwijlse t'huys in rust vast groeyt door Steedsche sorgē,
 Door Witten, Beveren, en Meeuwe en Blyenborgen.

Meer

Meer onderricht vereyſcht, mijns oordeels, geen belang
 Des als 't u luſt begeeft u weder op de gang;
 Een langer ledigheyt aen yemant te beſteden
 Wort door het werckend rond aen my tans niet geleden.
 Dit draegt noch echter meê, dat ghy na menigh jaer,
 Een and're Godtheyt ſult beſchouwen op 't Altaer,
 En wat men Goden noemt ten zetel afgetogen,
 En 't menſchelijck geſlacht ontwert van miſt en logen,
 Tot dat de ſuyv're leer, ſoo onvervalft als klaer,
 De maet komt ſtellen aen 't onſuyver kerck-gebaer,
 En door een vaſte gront t'ontworſt'len noch t'ontwennē
 De ware Godtheyt leert beſchouwen en bekennen:
 Dus eyndigt haer beriecht, en ſtelt den uytgangk ſchoon
 En vaerdicht ſpoedigh af dees onvernoegde Goôn,
 Die, woedende van ſpijt, met blixem in haer oogē,
 Op 't vinnige gerit weêr t'zeewaert ſijn gevlogē,
 Door 't yſigh yſer heen, dat voor haer Godtheyt ſwicht
 En hadden nu alreets den vyer-bergh in 't geſicht,
 Die, met op 't vreeſſelijckſt en nacht en dagh te blaken,
 't Benaeuwde Yſlandt dreyght tot kool en aſch te maken;
 Wanneer de Maes-godt eerſt aldus ſijn mont ontfloot:
 By't licht dar ginder vyert, dat d'afgront uyt haer ſchoot
 In vlammen baert, tot pijn van diep-gedoemde zielen,
 In 't duyſter Acheron en Tartars nare wielen:
 Mijn haet ſal ſich verſaên, in ſpijt van dwang of wet,
 En alle ſchickinge die ſich daer tegen ſet.
 Is 't ons onmooghlijck haer ten vollen uyt te roeyen
 Ten minſten ſal ſy niet in alle voorſpoet groeyen:
 Maer voelen wat de ſpijt van gramme Goôn vermagh,
 En haer verlies op 't minſt beſchreyen jaer en dagh.
 Dus hy; en d'Yſſel geeft berecht op ſijne reden.
 Wy zijn in dit belang, o Vorſt, niet ingetreden
 Om, daer men d'aenvang maekt voortvarend en te vlugh
 Weêr ſonder vrucht te ſlaen het hooft, verbaeft: te rugh
 Maer om in ons beſtaen, ſoo als w' in d'aenvang waren
 Het koſte wat het wil, ten eynde voort te varen.
 Maer wat is uw beſluyt omtrent dees miſgeboort?
 Wat konſt bedenkt uw liſt? brengt ons uw mening voort:
 Wy, als verwanten, en aen u met eed beſworen,
 Beſluyten anders niet, als naer uw wet te hooren;

Zy oock wat ghy beraemt, of sluyt naer uw bestier.
 Haer vest te roeyen uyt door water en door vyer,
 Berecht de bitt're Maes, en alles te verdelgen,
 Al sou 't sich Iupiter en al de Goden belgen;
 Ons stroomen zijn genoegh, aen d'een, aen d'and're zy
 Geeft ons bequame stof dien vyer-poel dichte by,
 Daer ik my sterk maeck, sulck een gloet van daen te brengē,
 En sulck een mengeling van pesten te vermengen,
 Dat selver steen noch stael, wanneert 't aen't gloeyē gaet,
 Hoe onverteerbaer, sulck een vlamme weder staet.
 Volght my maer derwaerts aen, dus hy, en door de Goden
 Gevolgh, keert landtwaert aen sijn snel gevimde bode,
 Half vleesch half visch, geaest alleen met wint en lucht.
 Haer, nu te lant, terstont een yffelijck gerucht
 De ooren slaet, vermengt met droef en klaghtigh kermē,
 En keten-slagen door geweld van kragtige ermen,
 't Geen dondert onder een een vreeselijck gedruys;
 Gedrochten sonder eyndt omwaren 't eeuwich huys
 Der droeve schaduwē, van wesen gantsch verscheyden,
 Belaēn met zielen, diese in desen Kercker leyden,
 Wiens jammerlijck geklagh door 't oor in 't harte gaet,
 En met een wedergalm den Hekla 't voorhoofd slaet.
 Een poel staet aen de voet des Berghs aen dorre dalen,
 Gevoet door 't brandend nat, dat dikmaels afkomt dalen,
 En als een vyerge stroom door 't dor geboomte krielt,
 En wat haer komt te voor op staende voet vernielt.
 Een slagh van lijm, geswind en hevigh in het branden,
 En niet te blussen door geweld van menschen handen,
 Bequalt de strandt, die rond dees helsche poel besluyt,
 't Geen staēg het swalpend slijm werpt op den oever uyt.
 Dit gaert de Maes-godt op, soo veel als was van nooden,
 En laed met dese vracht sich self en d'and're Goden,
 Gevult in horens, aen de frant der zee vergaert,
 En tot een lijk-vyer van d'onschuldge maecht bewaert.
 Om 't vyer te blussen dat sijn vyer doet vergrammen,
 En tochten van den haet, door dees onlesbre vlammen.
 Dus slaen sy weēr op reys, en laten 't landt op zy,
 En binnen korten tijdt zijn Groenlandt heel voorby,
 Beroemt door visschen-jacht, daer voor 't harpoen doet
 Het yslijck zee-gedrocht by bergen te gelijken; (wijkē,

Voorts

Voorts 't visch-rijck Frislandt, daer den armen Visscher
 Te leven by sijn vangst, en 't gene dat hy droogt. (poog
 De Noort-kust, wijt beroemt door Den- en Maste-boomē
 Aen stier-boort d'Orkades, bequaem den Schot te toomē
 En 't boomeloos geweest, 't geen Hollant is getroost,
 Hier laer op laer de vloot t'ontdecken uyt het Oost;
 Soo Schotlant, berghrijck, en de krijdige Strand der Britte
 Daer Karels Soon wel eer sijn zee- macht voor liet sitten
 En d'Horisond voor by, beroemt voor laer en dagh,
 Wanneer de Noort-schael steeg door 'twinne van een slag
 Slagh, die een Karel wees den wegh der droeve schimmē
 En Frederijck den Throon in vrede deed beklimmen.
 Soo naecken sy te met en huys en huys-gefin,
 En met de nieuwe vloet slaen yligh Maes-waert in.
 Voorts opwaerts, achter om, voor golven en voor stromē
 Om met de slagh-boegh soo de Merw op 't lijf te komen
 Het minder licht, dat, met haers broeders glans bestraelt,
 De tweede eer om hoogh aen 's Hemels ront behaelt,
 En Drygestaltigh op haer mindren of vermeerē,
 De groey of mindring werckt aen Oevers en aen Meyren
 't Zy dat haer rijfsend licht de baren rijfsen doet,
 Of haren dray-ring druckt de tegenstaende vloet,
 Was nu weér vol, en gaf de vult aen Zee en stroomen,
 En werck aen Dijck en Dam om 't peekkel te betoomen:
 Wanneer de Maes, ter sluycks, verselt met 't eedt-ge-span,
 Sijn trouweloose list aen Dubbels Stroom began,
 Te middernacht, als 't nat sich hooger op gaet beuren,
 Met Goddelijck geweld gaet op'nen schot en deuren,
 En geeft de stroomen bot, die voor een goet begin
 Verheeren Dijck en Dam, en vallen Landwaert in.
 Wat jammerlijke standt was daer om aen te schouwen!
 Wat droevigh sloopen van de schuuren en gebouwen!
 Wat slagh aen Mensch en vee, dat, twijflich waer het blijft,
 Verruckt door 't vallend nat, aen geenē Oever drijft.
 Het kloecke ros, gewoon, ten spijt van boogh en pijlen,
 De snelle Noorde-wint ter vlucht voor by te ylen,
 Komt in sijn loop te kort, voor 't vallen van de stroom,
 En sneuvelt in het nat, al eer 't sijn wijck bekoom,
 En 't rappe wilt, van Wind noch Bracken te verrassen,
 Vint geene loop-baen als in poel en water-plassen.

Wat

Wat swelghe men op sijn koets al galpend nat in't lijf!
 Hoe menigh doot verrast den Huysman met sijn Wif!
 Hoe menigh teeder Schaep, de wiegh noch niet ontwassen,
 Drijft ziel-loos, in de ruyght, in wielen en moerassen!
 Hoe weynigh vant'er heul, met 't geen hy oyt besat,
 Blijdenijde Stroom-godin, in uw Meë-waerde Stadt,
 Ter nauwer noot ontred! De vloet bescheert te sloepen,
 Wieldrecht, in haer wiel wel viermael achtien Dorpen.
 Toen sagh den steeling aen, daer hy ter daecke lagh,
 In zee, daer hy soo korts een schoone lantstreeck sagh,
 In al sijn hoop van Oegst, soo wel gegrond te vooren,
 Met 't op'nen van den dagh in't droeve nat versmooren;
 Daer sagh de Land-man, die 't onlangs niet nau en stack,
 Van al sijn goet niet, als een gevel, vorst, en dack.
 Et Gerucht klimt Hemel hoogh; elk laet sijn klaghtē hoorē,
 Dees om sijn bed-genoot, in 't overval verlooren,
 Een tweede om 't zaet dat hem den Hemel heeft gegont,
 Een derde om sijn gewas, dat korts soo heerlijk stont,
 Een ander om sijn vee; 't vee selver wil niet swijgen,
 Loeyt nae sijn hoy en stal, en weet geen voer te krijgen.
 Ellend'ge staet, die elck soo overmaten smart,
 Hem die de schade draegt, hem diese gaet aen 't hart!
 Maer, noch wast niet genoegh sijn diepe wrok gewroken,
 Noch Dordrecht haer geluck ten suursten opgebroocken,
 De wraeck most verder gaen, en 't geen het hooge lant
 Van 't water had gebergh, verdelgen door den brant.
 't Heylloos verbont, soo als 't gesternt begoft te vallen,
 Rampsaelge Maegt, vervoegt sich binnen uwe wallen,
 En stroyt haer Hellsche stof, gemengt een tijt voor heen,
 Ontstecken en bereyt, door al de Straten heen,
 Daer 't flux, in lichter laeg, uyt vensteren en daecken,
 Verschrickelijck begint te flick'ren en te blaken;
 En alles raect in roer; elck toont sijn hoogste kracht,
 Tot lessing van het vyer, veel t'yflijck by den nacht;
 Maer te vergeefs; het nat, in 't vionigh vyer gegoten,
 En scheen niet anders als diens krachten te vergrooten;
 Men liep'er radeloos de Straten op en neer,
 Bergh wat men bergen kan, en spaend van tegenweer,
 Dewijl de brant alleen niet wijckt voor kracht van gieten,
 Maer self in weer-wil schijnt sijn nabuur toe te schieten.

lae't

Iac 't was met u gedaen, en wat uw vest bevat,
 O Edele Merwe kroon, ô Hollants eerste Stadt,
 Soo eenigh Godtheyt, daer gewoon verblijf te maken
 De schaed niet had bepaelt, in ses mael hondert daken
 En dat gebouw dat oyt soo trotst en heerlijk was,
 En ruym soo deftigh is verrefen uyt fijn as.
 Wat was de uwe een finart, ô Merwe-Nymph, te noemen
 Hoe ruktē gy van 't Hooft uw krans van water-bloemen
 Hoe trockt ghy 't blonde hayr met handē vol uyt 't hooft
 Wat staect ghy keeien op, van sinnen als berooft!
 Wat riept ghy Goden aen, om hulp, het pat te baten!
 Wat goot ghy in uw schoot al biggelende tranen!
 Wat bracht ghy waters toe! maer, na 't geschaepen lagh
 't Quaet wist van wijckē, noch voor middel noch geklagh
 Jupijn, als 't licht verrees voor sterfelijke volcken,
 Stack by geval het hooft van boven door de Wolcken,
 En siende om her, soo ver 't half ront op 't veerst belent
 Sag Dordrecht rookende, en haer Maegde-kruyn geschēt
 Rontsom 't gewest in zee verandert, en in stroomen,
 Van 't lant geē teeckē meer, als 't top van weynig boomē
 Flux send hy Maas Soon, om 't ondersoeck, beneēn,
 Die strax bescheyt kreegh, van het schendigh overreēn,
 Der vloeden optocht, en het leggen van de lagen,
 En toeft niet, Vader daer de tijding van te dragen,
 Die flux de Merwe Nymph te samen met de Goōn,
 Om recht te plegen, heeft in sijn Paleys ontboon.
 Sy, op gekomen, staen te siddren en te beven,
 Klaer overtuygt van 't geen haer booftheyt heeft bedreven;
 De droeve Nymph in rouw, met d'oogen vol van nat,
 Betreurende 't verlies van volck, van lant, van Stadt.
 Wanneer den Donderaer, vol ongedult en tooren,
 Aldus het dondren liet van sijne stemme aenhooren:
 Onwaerde Goden, die den Naem ten onrecht draegt,
 Wat Raserny heeft u 't verstant dus opgejaegt
 d'Ontschuldigen aldus ten ondergangk 't ontseggen,
 Een Landt in 't water, en een Stadt in d'as te leggen?
 Zijt ghy soo onvertsaeht voor mijn gevreesde macht?
 En schijnt mijn hoogheyd waert van u te zijn veracht?
 En geeft ghy soo veel toe uw nijdigheyd en tooren,
 In spijt van al wat Godt of Godtheyt heeft beschoren:

dood heeft, tot rooming van uw ongebonde lust,
 door u al veel telang, mijn Blixem vyer geruft.
 In t'waer ick noch ontfag d'ontsterfelijkheyt te schendē,
 ick sou, met Phœbus Soon, u nae mijn broeder fenden.
 Doch, op dat straffeloos uw aenflagh niet vergae,
 Maer't reuckeloos bedrijfu op sijn breucke stae;
 Ghy Maes, ghy Leck, ghy Wael, ghy Yfel, mijn bevelen
 verstaet, om nauw te zijn verrecht in alle deelen,
 Gy sult van nu voortaan de Maget Chijns'baer zijn,
 Zy dat gy Boom-gewas, Metael, of Zaet, of Wijn,
 Naer onder scheept, geen kiel haer boôm voor by doen
 zeylen,
 Maer haer, haer recht voldoen, en hoeden u van feylen;
 Gelijk ons na-bericht sal geven te verstaen.
 En gy, vergode Maegt, sult meer en meer, voortaan,
 in waerde groeyen, en u kruyn sich sien verheffen,
 En uw gebuuren ver ontgaen en overtreffen.
 Mercur sal in uw wal sijn handel stellen vast,
 Uw Stranden krielen doen van kiel vol van last,
 Uw Oever van den Wijn, in't Oost en't Zuyd geboren,
 Uw Spijckers boorde-vol van vruchten en van koren,
 Uw Havens op gestopt met Schepen sonder tal,
 En vreugt en welvaert plaets doen houden in uw wal.
 De Maes, om eeren-plicht en schaemte te betuygen,
 Sal hebben voor uw naem te swichten en te buygen,
 En, onder't kleyn bellagh dat uwen boesem maect,
 Sijn stroom verbergen, als hy uwe vest genaect.

Dus verre hadt Eustacchio het gedicht
 gelezen, wanneer hem den Dienaer van
 Periander quam aensseggen, dat het ontbijt
 gereedt stondt, en sijn Edelheydt alleen
 verwacht wiert, met te meerder begeerte,
 mom dat den ouden Heer, door een brief,
 schielijk te huys, en van daer ten Hoof
 ontboden was. Den Edellingk maecte
 sich voort om laegh, en vandt het soet ge-
 selschap op den neder-hof by malkander,
 en

en Lyfander sich vaerdigh maeckende, den ontbijt, met sijn Vader te vertrecken. Men voeghde sich ter tafel, en genoot van de toebereyde spijse, die voor een ontbijt al vry overvloedigh was. Onder het eten maecte den ouden Heer de voorbereyding tot sijn verschooning, den Italiaen te gemoet voerende, dat hy door dringende belangen te huys, en van daer ten hoofontboden, en alsoo sijn aengenaem bysijn voor eenige weynige dagen te ontbeeregedrongen wierdt, hem ootmoedighlijck biddende, het selve in de tegenwoordigheyt van sijn Dochter, Neven en Nichten en het geringe vermaeck, het gene hem een arme wooning kon verleenen, door te brengen; beloovende, terstondt na het scheyden van de daghvaert, sich met meer geselschap aldaer te laten vinden. Eustacchio bedanckte den ouden Heer met groote beleeftheyt; maer in de plaets van sijn aanbieding aen te nemen, versocht ootmoedighlijck, sijn geselschap ten Hoof niet te willen versmaden, alsoo hy sijn belangen aldaer, by gelegentheydt van dese vergadering, mede, tot voordeel van een van sijn vrienden, te verrichten hadt, en dat hy, tot meerder verbintenis van sijn persoon, sich niet ontsien sou, by dese gelegentheydt, sich van het gesagh van sijn Hoogh-Achtbaren Waert te dienen. Den ouden Heer poogde hem sulcks met allen ernst af te bidden, hem beloovende, indien hy

hy hem alleenigh schriftelijck bericht van de faecke wilde doen, self in sijn af-zijn daer forge voor te sullen dragen, behalven dat ongeraden was, ter oorlaeck van sijn wonde, sich soo vroegh op wegh te begeven. Eustacchio bedanckte den Heer Periander van sijn goede wil; maer dese hielt maen dat sijn tegenwoordigheyt daer voor so onal noodig was, en wat sijn wonde belangde, dat die in sulck een goeden standt was, dat deselve hem het reysen niet sou beletten. Periander hem volhardigh siende, wilde hem niet verder dringen, noch evenwel geen verlof geven, voor Eustacchio hem beloofde, met het scheidt van de Dagh-vaert, weder met hem te rugge te keeren. Het welcke hem den Italiaen, na veel beleeft weygeringen, most beloven. Men braght de maeltijdt met veel vermaeckten eynde, en de tafel opgenomen zijnde, beval Eustacchio sijn dienaer, alles tot sijn vertreck vaerdigh te maccken, en een packken uyt sijn kamer te brengen, het welcke hy hem des daegs te voren, uyt de Stadt, en sijn Herbergh hadt laten halen, uyt het welcke hy het gantsche geselschap vereerde, met eenige Italiaensche aerdigheden, soo wel de Heeren als de Jongk-vrouwen, in erkentenis van het beleefthonthael, het welcke hy in hun tegenwoordigheyt genoten hadt. Daer mede begaf men sich in de Karos, maer het overigige geselschap wilde nootwendigh dese

E e Heeren

650 DORTSCHE ARCADIA.
Heeren tot aen het Veer versellen, waer
over de Jongkvrouwen mede in de Karos-
gingen, en Polymythus en Lydamas sich
te paerde daer nevens aen voeghden; en
alsoo begaf sich dit lieve geselschap te sa-
men Steéwaert aen.

E Y N D E.

TE DORDRECHT,

Gedruckt by *Nicolaes de Vries*, in de Nieuw-
straet, by 't Latijnsche School. 1662.

